

**[Γ.Α.Φ CD 19 Φάκελος 3]**  
**N 667-1**

Ο τρίτος φάκελος με τον κωδικό **N 667-1** περιέχει έγγραφο **379** σελίδων. Αφορά στον Kurt Student. Σε πολλά κεφάλαια μετά τη «Μάχη της Κρήτης» παρατηρείται μια αναντιστοιχία μεταξύ της δομής περιεχομένων και του ιδίου του περιεχόμενου.

**Σελίδα 1 (περίληψη)**

Εξώφυλλο του τόμου που φέρει τον τίτλο: «Kurt Student. Αναμνήσεις ενός στρατιώτη».

**Σελίδες 1-379 (μετάφραση)**

KURT STUDENT: αναμνήσεις ενός στρατιώτη (τίτλος πονήματος)

Δομή περιεχομένων.

Αναφορικά με τη ζωή μου.

Η παιδική μου ηλικία- Η χρυσή εποχή ως ανθυποσημναγός-Η εκπαίδευση ως πιλότος- Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος- Ως πιλότος αναγνωριστικού στην Ανατολική Ευρώπη- Ως πιλότος Fokker στην Ανατολική Ευρώπη- Ως πιλότος βομβαρδιστικού πριν το Βερντέν- Μαχητικά Αεροσκάφη στην Καμπανία- Τα Γαλλικά Μαχητικά Αεροσκάφη- Ανθυποσημναγός Baldamus- Ο πρώτος μου τραυματισμός- Ιδιαίτερου χαρακτήρα επισκέψεις και συναντήσεις-Ξανά στην πατρίδα- Οργάνωση των δοκιμαστικών πτήσεων- Η λήξη του πολέμου- Θητεία στον Στρατό του Ράιχ- Στρατηγός von Seekt, ο σωτήρας της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας-Θεατής του διαγωνισμού πτήσης αεροσκαφών στο Schneider Pokal- Τα γερμανικά ανεμοπλάνα-Καλεσμένος στον πρόεδρο του Ράιχ Ebert- Αγώνες αεροσκαφών- Ταξίδια στη Σοβιετική Ρωσία- Καλεσμένος του αιθαράρχη Balbo στη Ρώμη- Στο μέτωπο της Ανατολικής Πρωσίας-Το Εθνικοσοσιαλιστικό Κίνημα-Το ενδεχόμενο εκδήλωσης απόπειρας στρατιωτικών πραξικοπημάτων-Αντοχή μέχρι της τελευταίας ρανίδας του αίματος-Η στρατιωτική διοίκηση (Generalitaet) στο Τρίτο Ράιχ-Συμμετοχή σε σημαντικές θέσεις για την ανοικοδόμηση της Πολεμικής Αεροπορίας.

Ανάλυση του Σώματος Αλεξιπτωτιστών.

Ο πρώτος σχεδιασμός επέμβασης στη Σουδητία-Σχηματισμός της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας- Προπαρασκευαστικές στρατιωτικές ασκήσεις για την επιχείρηση αεραπόβασης στο Freudenthal (Σουδητία)- Σκέψη αναφορικά με την ενσωμάτωση των ανεμοπλάνων στο Σώμα των Αερομεταφερόμενων Μονάδων- Προέλαση και αναίμακτη κατοχή του Freudenthal από αέρα- Περαιτέρω ανάπτυξη των αερομεταφερόμενων μονάδων-Απόπειρες με αερομεταφερόμενο πυροβολικό, με άλογα και σκύλους- Το πρόβλημα της εκπαίδευσης στο σώμα των Αλεξιπτωτιστών- Τα τελευταία γεγονότα πριν τον πόλεμο.

### Η έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η εκστρατεία στην Πολωνία-Προετοιμασίες για την εκστρατεία στο Δυτικό Μέτωπο- Η άποψη του Χίτλερ αναφορικά με το νέο Αεραποβατικό Σώμα- Εκπόνηση των σχεδίων επίθεσης- Ανακοινώνονται νέοι σχεδιασμοί αεραπόβασης- Το γερμανικό επιχειρησιακό σχέδιο για την «Επίθεση στη Δυτική Ευρώπη» έπεσε στα χέρια του εχθρού- Το οριστικό σχέδιο αεραπόβασης εναντίων του «Φρουρίου Ολλανδία»- Η «Επιχείρηση Νορβηγία» τέθηκε ξαφνικά στο προσκήνιο- Οι πρώτες επεμβάσεις Αλεξιπτωτιστών στη Νορβηγία και Δανία- Οι Αλεξιπτωτιστές στο Dombas.

### Η κυρίευση από αέρα του Φρουρίου Eben-Emael και των γέφυρών της Διώρυγας του Αλβέρτου.

Προϋποθέσεις για την επιτυχία-Οι προετοιμασίες- Οι χώροι επέμβασης και στόχοι- Η δομή για την εκδήλωση της επίθεσης- Πραγματοποίηση αστραπιαίας επίθεσης.

### Η «Επέμβαση στην Ολλανδία»-, η πρώτη μεγάλη και επιτυχημένη αεραπόβαση στην ιστορία του πολέμου.

Ο αντίπαλος έχει προειδοποιηθεί- Η εικόνα του εχθρού- Η επονομαζόμενη «Πέμπτη Φάλαγγα»-Σχεδιασμός της επέμβασης και συμμετέχοντες- Επανελημμένη αναβολή του χρόνου της επίθεσης- Μια σύντομη ματιά στην άλλη πλευρά- Η έναρξη της επίθεσης και τα πρώτα συμβάντα πλησίον του Ρότερνταμ- Η κυρίευση των Γεφυρών του Moerdijk και Dordrecht- Η άφιξη του δεύτερου κύματος- Η κατάσταση σταθεροποιείται- Ο βρετανικός νυχτερινός αεροπορικός βομβαρδισμός στο αεροδρόμιο του Waalhaven-Οι μάχες της 11. Μαΐου-Οι μετακινήσεις της ολλανδικής «Ελαφράς Μεραρχίας» πλησίον της Dordrecht-Οι σκληρές μάχες συνεχίζονται στις 11 Μαΐου- Η έναρξη της 12<sup>ης</sup> Μαΐου- Το πρώτο γερμανικό Τεθωρακισμένο Όχημα Αναγνώρισης έρχεται σε επαφή με τις αερομεταφερόμενες μονάδες-Σφοδρές μάχες για την κατοχή της Dordrecht-Οι μάχες εδάφους πλησίον του Ρότερνταμ- Η με τραγικό αποτέλεσμα ρίψη βομβών στο Ρότερνταμ-Η συνθηκολόγηση του Ρότερνταμ-Οι μάχες της 22ης Μεραρχίας πλησίον της Χάγης-Η αποτυχία πλησίον του Ypenburg-Το αεροδρόμιο στο Katwijk καταλαμβάνεται, αλλά αποδεικνύεται αναποτελεσματικό- Οι μάχες στο αεροδρόμιο του Ockenburg-Τελικά συμπεράσματα για την «Επιχείρηση Ολλανδία».

### Ο Χίτλερ δεν επιθυμεί να κινηθεί εναντίων της Αγγλίας.

Ημέρες ανάρρωσης και περισυλλογής- Η επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων»- Η «Μάχη της Αγγλίας»- Καλεσμένος του Goering στο Rominten- Στον Χίτλερ στο Berghof.

### Ανάπαυλα μάχης και χρόνος αναμονής.

Παράταξη του 11ου Αεροπορικού Σώματος (Σώμα Αερομεταφοράς)-Επέμβαση αερομεταφερόμενων μονάδων εναντίων της Τουλόν;-Ο σχεδιασμός για το Γιβραλτάρ-Ο χαμένος πόλεμος στη Μεσόγειο- Η Μάλτα-Βόρεια Αφρική- Η κλιμάκωση της κατάστασης στη Μέση Ανατολή-Τελικές παρατηρήσεις-Μια ακόμα επιτυχία των Αλεξιπτωτιστών πλησίον της Κορίνθου.

### Η Μάχη της Κρήτης.

Πως φτάσαμε σε αυτή τη μάχη-Οι διαβουλεύσεις στον Χίτλερ (Κρήτη ή Μάλτα;)- Οι πρώτες απογοητεύσεις-Το νησί της Κρήτης-Λιγοστές πληροφορίες για τον εχθρό. Θα υπάρξει υπεράσπιση της Κρήτης;-Το σχέδιο επίθεσης-Ελλείψεις στην Οργάνωση Εδάφους- Η μετακίνηση των Αεραποβατικών Μονάδων- Δυσκολίες στην προμήθεια ανεφοδιασμού- Οι τελευταίες ημέρες πριν την επίθεση-Ο Χίτλερ επεμβαίνει-Η τελευταία σημαντική σύσκεψη-Αισιοδοξία τόσο στη γερμανική πλευρά όσο και στη βρετανική- Η έναρξη της επίθεσης με ανεμοπλάνα- Τα Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών ρίχνονται πλησίον του Μάλεμε και των Χανίων- Η ρίψη του αντιπτεράρχου Suessmann, προκαλώντας το θάνατό του- Η επίθεση εναντίων του Ηρακλείου και Ρεθύμνου απέτυχε ήδη κατά την απογείωση- Νέα απόφαση- Ο αντίπαλος δεν εκμεταλλεύεται την ευκαιρία του και χάνει έτσι τη Μάχη της Κρήτης- Κυρίευση του αεροδρομίου και του χωριού Μάλεμε-Ο βασιλιάς της Ελλάδος, Γεώργιος διαφεύγει της αιχμαλωσίας-Η «Αργοναυτική Εκστρατεία» της Μοίρας Ελαφριών Σκαφών-Ο στρατηγός Ringel αναλαμβάνει τη διοίκηση στο δυτικό τμήμα του νησιού-Γενναία αντοχή των «Ομάδων Ηρακλείου και Ρεθύμνου»-Η πτώση των Χανίων και του Όρμου της Σούδας και η γρήγορη κατάρρευση της αντίστασης του εχθρού-Η ενίσχυση του Ρεθύμνου-Η με επιτυχία εκκένωση του Ηρακλείου από τους Βρετανούς- Πως ήταν τώρα η κατάσταση στον αντίπαλο;- Τα λανθασμένα συμπεράσματα του Χίτλερ: δεν πιστεύει πλέον στο Σώμα των Αλεξιπτωτιστών.

#### Οι Συμμαχικές Αερομεταφερόμενες Μονάδες.

Η Αγγλία και οι Η.Π.Α βγάζουν τα σωστά συμπεράσματα από την Κρήτη- Συμπληρωματικές πληροφορίες από τις συμμαχικές αεραποβατικές επιχειρήσεις-Το μυστικό των Ρωσικών Αερομεταφερόμενων Μονάδων.

#### Η σχεδιαζόμενη επίθεση στη Μάλτα, το καλοκαίρι 1942.

Ο Χίτλερ συμφωνεί- Οι προετοιμασίες στη Ρώμη-Η Μάλτα υποφέρει πολύ κάτω από ένα διαρκές χαλάζι από βόμβες- Το σχέδιο επίθεσης-Συναντήσεις στη Ρώμη- Αναφορά στον Μουσολίνι-Η τελική εισήγηση στον Χίτλερ και η προκαλώντας έκπληξη άρνηση του- Η σπαρτιακή ζωή στο Αρχηγείο.

#### Η «Μάχη της Ρώμης» το έτος 1943.

Το Σώμα Αλεξιπτωτιστών ως επιχειρησιακή εφεδρεία του Ανώτατου Διοικητή Γερμανικού Στρατού στον χώρο της Μεσογείου- Η εντολή του Χίτλερ-Η κατάσταση στην Ιταλία λίγο πριν την αποστασία-Η 8. Σεπτεμβρίου (σφοδρή συμμαχική αεροπορική επίθεση στα γερμανικά διοικητήρια)-Μια μεγάλου μεγέθους αρμάδα εχθρικών πλοίων περιπλέει μπροστά από τη Νάπολη-Η αποστασία της Ιταλίας-Οι μάχες πλησίον της Ρώμης και η συνθηκολόγηση των ιταλικών στρατευμάτων-Η σχεδιαζόμενη και αποτυχημένη συμμαχική αεραπόβαση πλησίον της Ρώμης.

#### Η απελευθέρωση του Μουσολίνι.

Δύσκολος εντοπισμός-Ponza-Maddalena-Grave Sasso-Η συμμετοχή του Skorzeny-Επιτυχημένη επιχείρηση απελευθέρωσης από τους Αλεξιπτωτιστές σε ανεμοπλάνο στα Απέννινα Όρη.

#### Η μεγάλης κλίμακας αεραπόβαση των συμμάχων στην Ολλανδία.

Ως Ανώτατος Διοικητής της νέας αμυντικής γραμμής στην Ολλανδία-Ο πλήρης αιφνιδιασμός, αλλά λίγες ώρες κατόπιν βρίσκεται η υφαρπαγμένη διαταγή της εχθρικής επιχείρησης πάνω στο γραφείο μου-Αντεπιθέσεις πλησίον της Veghel και Nymwegen-Το Arnheim χάθηκε, επειδή συνέβη το αντίστοιχο λάθος όπως στην περίπτωση της Κρήτης.

#### Ανασκόπηση και προοπτική.

#### Δομή περιεχομένων.

##### Αναφορικά με τη ζωή μου.

Η παιδική μου ηλικία- Η χρυσή εποχή ως ανθυποσμηναγός-Η εκπαίδευση ως πιλότος- Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος- Ως πιλότος αναγνωριστικού στην Ανατολική Ευρώπη- Ως πιλότος Fokker στην Ανατολική Ευρώπη- Ως πιλότος βομβαρδιστικού πριν το Βερντέν- Μαχητικά Αεροσκάφη στην Καμπανία- Τα Γαλλικά Μαχητικά Αεροσκάφη- Ανθυποσμηναγός Baldamus- Ο πρώτος μου τραυματισμός- Ιδιαίτερου χαρακτήρα επισκέψεις και συναντήσεις-Ξανά στην πατρίδα- Οργάνωση των δοκιμαστικών πτήσεων- Η λήξη του πολέμου- Θητεία στον Στρατό του Ράιχ- Στρατηγός von Seek, ο σωτήρας της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας-Θεατής του διαγωνισμού πτήσης αεροσκαφών στο Schneider Pokal- Το γερμανικό ανεμοπλάνο-Καλεσμένος στον πρόεδρο του Ράιχ Ebert- Αγώνες αεροσκαφών- Ταξίδια στη Σοβιετική Ρωσία- Καλεσμένος του αιθαράρχη Balbo στη Ρώμη- Στο μέτωπο της Ανατολικής Πρωσίας-Το Εθνικοσοσιαλιστικό Κίνημα-Το ενδεχόμενο εκδήλωσης απόπειρας στρατιωτικών πραξικοπημάτων-Αντοχή μέχρι της τελευταίας ρανίδας του αίματος-Η στρατιωτική διοίκηση (Generalitaet) στο Τρίτο Ράιχ-Συμμετοχή σε σημαντικές θέσεις για την ανοικοδόμηση της Πολεμικής Αεροπορίας.

##### Ανάλυση του Σώματος Αλεξιπτωτιστών.

Ο πρώτος σχεδιασμός επέμβασης στη Σουδητία-Σχηματισμός της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας- Προπαρασκευαστικές στρατιωτικές ασκήσεις για την επιχείρηση αεραπόβασης στο Freudenthal (Σουδητία)- Σκέψη αναφορικά με την ενσωμάτωση των ανεμοπλάνων στο Σώμα των Αερομεταφερόμενων Μονάδων- Προέλαση και αναίμακτη κατοχή του Freudenthal από αέρα- Περαιτέρω ανάπτυξη των αερομεταφερόμενων μονάδων-Απόπειρες με αερομεταφερόμενο πυροβολικό, με άλογα και σκύλους-Το πρόβλημα της εκπαίδευσης στο σώμα των Αλεξιπτωτιστών- Τα τελευταία γεγονότα πριν τον πόλεμο.

##### Η έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Η εκστρατεία στην Πολωνία-Προετοιμασίες για την εκστρατεία στο Δυτικό Μέτωπο- Η άποψη του Χίτλερ αναφορικά με το νέο Αεραποβατικό Σώμα-Εκπόνηση των σχεδίων επίθεσης- Ανακοινώνονται νέοι σχεδιασμοί αεραπόβασης- Το γερμανικό επιχειρησιακό σχέδιο για την «Επίθεση στη Δυτική

Ευρώπη» έπεσε στα χέρια του εχθρού- Το οριστικό σχέδιο αεραπόβασης εναντίων του «Φρουρίου Ολλανδία»- Η «Επιχείρηση Νορβηγία» τέθηκε ξαφνικά στο προσκήνιο- Οι πρώτες επεμβάσεις Αλεξιπτωτιστών στη Νορβηγία και Δανία- Οι Αλεξιπτωτιστές στο Dombas.

Η κυρίευση από αέρα του Φρουρίου Eben-Emael και των γέφυρών της Διώρυγας του Αλβέρτου.

Προϋποθέσεις για την επιτυχία-Οι προετοιμασίες- Οι χώροι επέμβασης και στόχοι- Η δομή για την εκδήλωση της επίθεσης- Πραγματοποίηση αστραπιαίας επίθεσης.

Η «Επέμβαση στην Ολλανδία»-, η πρώτη μεγάλη και επιτυχημένη αεραπόβαση στην ιστορία του πολέμου.

Ο αντίπαλος έχει προειδοποιηθεί- Η εικόνα του εχθρού- Η επονομαζόμενη «Πέμπτη Φάλαγγα»-Σχεδιασμός της επέμβασης και συμμετέχοντες- Επανελημμένη αναβολή του χρόνου της επίθεσης- Μια σύντομη ματιά στην άλλη πλευρά- Η έναρξη της επίθεσης και τα πρώτα συμβάντα πλησίον του Ρότερνταμ- Η κυρίευση των Γεφυρών του Moerdijk και Dordrecht- Η άφιξη του δεύτερου κύματος- Η κατάσταση σταθεροποιείται- Ο βρετανικός νυχτερινός αεροπορικός βομβαρδισμός στο αεροδρόμιο του Waalhaven-Οι μάχες της 11. Μαΐου-Οι μετακινήσεις της ολλανδικής «Ελαφράς Μεραρχίας» πλησίον της Dordrecht-Οι σκληρές μάχες συνεχίζονται στις 11 Μαΐου- Η έναρξη της 12<sup>ης</sup> Μαΐου- Το πρώτο γερμανικό Τεθωρακισμένο Όχημα Αναγνώρισης έρχεται σε επαφή με τις αερομεταφερόμενες μονάδες-Σφοδρές μάχες για την κατοχή της Dordrecht-Οι μάχες εδάφους πλησίον του Ρότερνταμ- Η με τραγικό αποτέλεσμα ρίψη βομβών στο Ρότερνταμ-Η συνθηκολόγηση του Ρότερνταμ-Οι μάχες της 22ης Μεραρχίας πλησίον της Χάγης-Η αποτυχία πλησίον του Ypenburg-Το αεροδρόμιο στο Katwijk καταλαμβάνεται, αλλά αποδεικνύεται αναποτελεσματικό- Οι μάχες στο αεροδρόμιο του Ockenburg-Τελικά συμπεράσματα για την «Επιχείρηση Ολλανδία».

Ο Χίτλερ δεν επιθυμεί να κινηθεί εναντίων της Αγγλίας.

Ημέρες ανάρρωσης και περισυλλογής- Η επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων»- Η «Μάχη της Αγγλίας»- Καλεσμένος του Goering στο Rominten- Στον Χίτλερ στο Berghof.

Ανάπαυλα μάχης και χρόνος αναμονής.

Παράταξη του 11ου Αεροπορικού Σώματος (Σώμα Αερομεταφοράς)-Επέμβαση αερομεταφερόμενων μονάδων εναντίων της Τουλόν;-Ο σχεδιασμός για το Γιβραλτάρ-Ο χαμένος πόλεμος στη Μεσόγειο- Η Μάλτα-Βόρεια Αφρική- Η κλιμάκωση της κατάστασης στη Μέση Ανατολή-Τελικές παρατηρήσεις-Μια ακόμα επιτυχία των Αλεξιπτωτιστών πλησίον της Κορίνθου.

Η Μάχη της Κρήτης.

Πως φτάσαμε σε αυτή τη μάχη-Οι διαβουλεύσεις στον Χίτλερ (Κρήτη ή Μάλτα;-) -Οι πρώτες απογοητεύσεις-Το νησί της Κρήτης-Λιγοστές πληροφορίες για τον εχθρό. Θα υπάρξει υπεράσπιση της Κρήτης;-Το σχέδιο επίθεσης-Ελλείψεις στην

Οργάνωση Εδάφους- Η μετακίνηση των Αεραποβατικών Μονάδων- Δυσκολίες στην προμήθεια ανεφοδιασμού- Οι τελευταίες ημέρες πριν την επίθεση-Ο Χίτλερ επεμβαίνει-Η τελευταία σημαντική σύσκεψη-Αισιοδοξία τόσο στη γερμανική πλευρά όσο και στη βρετανική- Η έναρξη της επίθεσης με ανεμοπλάνο- Τα Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών ρίχνονται πλησίον του Μάλεμε και των Χανίων- Η ρίψη του αντιπτεράρχου Suessmann, προκαλώντας το θάνατό του- Η επίθεση εναντίων του Ηρακλείου και Ρεθύμνου απέτυχε ήδη κατά την απογείωση- Νέα απόφαση- Ο αντίπαλος δεν εκμεταλλεύεται την ευκαιρία του και χάνει έτσι τη Μάχη της Κρήτης- Κυρίευση του αεροδρομίου και του χωριού Μάλεμε-Ο βασιλιάς της Ελλάδος, Γεώργιος διαφεύγει της αιχμαλωσίας-Η «Αργοναυτική Εκστρατεία» της Μοίρας Ελαφριών Σκαφών-Ο στρατηγός Ringel αναλαμβάνει τη διοίκηση στο δυτικό τμήμα του νησιού-Γενναία αντοχή των «Ομάδων Ηρακλείου και Ρεθύμνου»-Η πτώση των Χανίων και του Όρμου της Σούδας και η γρήγορη κατάρρευση της αντίστασης του εχθρού-Η ενίσχυση του Ρεθύμνου-Η με επιτυχία εκκένωση του Ηρακλείου από τους Βρετανούς- Πως ήταν τώρα η κατάσταση στον αντίπαλο;- Τα λανθασμένα συμπεράσματα του Χίτλερ: δεν πιστεύει πλέον στο Σώμα των Αλεξιπτωτιστών.

#### Οι Συμμαχικές Αερομεταφερόμενες Μονάδες.

Η Αγγλία και οι Η.Π.Α βγάζουν τα σωστά συμπεράσματα από την Κρήτη- Συμπληρωματικές πληροφορίες από τις συμμαχικές αεραποβατικές επιχειρήσεις-Το μυστικό των Ρωσικών Αερομεταφερόμενων Μονάδων.

#### Η σχεδιαζόμενη επίθεση στη Μάλτα, το καλοκαίρι 1942.

Ο Χίτλερ συμφωνεί- Οι προετοιμασίες στη Ρώμη-Η Μάλτα υποφέρει πολύ κάτω από ένα διαρκές χαλάζι από βόμβες- Το σχέδιο επίθεσης-Συναντήσεις στη Ρώμη- Αναφορά στον Μουσολίνι-Η τελική εισήγηση στον Χίτλερ και η προκαλώντας έκπληξη άρνηση του- Η σπαρτιακή ζωή στο Αρχηγείο.

#### Η «Μάχη της Ρώμης» το έτος 1943.

Το Σώμα Αλεξιπτωτιστών ως επιχειρησιακή εφεδρεία του Ανώτατου Διοικητή Γερμανικού Στρατού στον χώρο της Μεσογείου- Η εντολή του Χίτλερ-Η κατάσταση στην Ιταλία λίγο πριν την αποστασία-Η 8. Σεπτεμβρίου (σφοδρή συμμαχική αεροπορική επίθεση στα γερμανικά διοικητήρια)-Μια μεγάλου μεγέθους αρμάδα εχθρικών πλοίων περιπλέει μπροστά από τη Νάπολη-Η αποστασία της Ιταλίας-Οι μάχες πλησίον της Ρώμης και η συνθηκολόγηση των ιταλικών στρατευμάτων-Η σχεδιαζόμενη και αποτυχημένη συμμαχική αεραπόβαση πλησίον της Ρώμης.

#### Η απελευθέρωση του Μουσολίνι.

Δύσκολος εντοπισμός-Ponza-Maddalena-Grave Sasso-Η συμμετοχή του Skorzeny-Επιτυχημένη επιχείρηση απελευθέρωσης από τους Αλεξιπτωτιστές σε ανεμοπλάνο στα Απέννινα Όρη.

#### Η μεγάλης κλίμακας αεραπόβαση των συμμάχων στην Ολλανδία.

Ως Ανώτατος Διοικητής της νέας αμυντικής γραμμής στην Ολλανδία-Ο πλήρης αιφνιδιασμός, αλλά λίγες ώρες κατόπιν βρίσκεται η υφαρπαγμένη διαταγή της εχθρικής επιχείρησης πάνω στο γραφείο μου-Αντεπιθέσεις πλησίον της Veghel και Nymwegen-To Arnheim χάθηκε, επειδή συνέβη το αντίστοιχο λάθος όπως στην περίπτωση της Κρήτης.

### Ανασκόπηση και προοπτική.

#### Πρώτο κεφάλαιο

Από την παιδική μου ηλικία μέχρι την ανάληψη του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών.

#### Εισαγωγή

Η μέχρι τώρα ζωή μου ήταν ένας μοναδικός, αδιάκοπος και σκληρός αγώνας. Αρχικά ήταν ένας αγώνας, που χαρακτηρίζονταν από την οικονομική ένδεια, κατόπιν μια διαρκή μάχη αναφορικά με τα νέα διαμορφωμένα σημαντικά στρατιωτικά προβλήματα. Μια μάχη με τους μωρόπιστους και τους πολύξερους. Μια απασχόληση μέχρι τελικής πτώσης και εν τέλει ένας αγώνας, ξανά, για μια άσπιλη ζωή και την τιμή και αναγνώριση στο πρόσωπο μου.

Η φροντίδα για το καθημερινό ψωμί και τις ανάγκες χαρακτήριζε το πατρικό μου σπίτι, επισκιάζοντας κάθε άλλη δραστηριότητα και αυτό είχε χαραχτεί στις πολύ πρώιμες αναμνήσεις της παιδικής μου ηλικίας. Αυτό συνέβαλε επίσης και ανάγκασε τους γονείς μου να αφιερώσουν εμένα (στην ηλικία των δέκα ετών) και τα αδέρφια μου στη στρατιωτική ζωή.

Από τα χρόνια μου ως δόκιμος μέχρι τη συνθηκολόγησή φορούσα ανελλιπώς, για σαράντα τέσσερα χρόνια, το σακάκι παραλλαγής και τη γκρι χρώματος στρατιωτική στολή. Κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος, το πεπρωμένο με οδήγησε, ήδη από πολύ νωρίς, να υπηρετήσω διάφορες θέσεις και να εκπληρώσω διαφόρων ειδών καθήκοντα, που ξεπερνούσαν σε σπουδαιότητα και ευθύνη την τότε ηλικία μου. Αυτά τα καθήκοντα και αποστολές δεν απαιτούσαν μόνο μια μεγάλου μεγέθους ωριμότητα από πλευρά του χαρακτήρα, αλλά επίσης ένα τελείως ασυνήθιστο μέγεθος προσωπικής ενασχόλησης και ήταν, εξαιτίας του γεγονότος ότι αφορούσαν τις περισσότερες φορές ένα νέο στρατιωτικό κόσμο, συνδεδεμένες με χρόνιες, δύσκολου χαρακτήρα εσωτερικές μάχες.

Το τελευταίο αυτών των καθηκόντων ήταν η οργάνωση των Γερμανικών Μονάδων Αλεξιπτωτιστών και Αερομεταφερόμενων Στρατευμάτων και η καθοδήγηση τους στη μάχη. Εάν κοιτάξω, τώρα, πίσω στη μέχρι τώρα ζωή μου, δεν θα μπορώ να πω ότι αυτή ήταν το δυσκολότερο και πιο επίπονο καθήκον μου, εν τούτοις ήταν, κατά πολύ, το σημαντικότερο και γεμάτο ευθύνη. Ήταν ένα καθήκον ιστορικής σημασίας και μεγέθους.

Αυτή ήταν επίσης η αιτία γιατί πήρα την απόφαση, κατόπιν της πίεσης των Γερμανών φίλων μου και των αλλοδαπών γνωστών μου, να δώσω αυτό το βιβλίο προς δημοσιοποίηση. Ένα ξένο στρατιωτικό έντυπο μου έδωσε, το έτος 1949, τον τίτλο, ακολουθώντας έναν για εμένα κολακευτικό τρόπο, ως τον «δημιουργό και πατέρα όλων Αερομεταφερόμενων Μονάδων». Έχει χυθεί, ήδη, πολύ μελάνι στο εξωτερικό, στη μεταπολεμική εποχή αναφορικά με την ιστορία

αυτού του νεότερου και σημαντικότερου για το μέλλον σώματος. Μεταξύ άλλων υπάρχουν ήδη μεγάλου μεγέθους πραγματείες στην ιστορία των αεροπορικών μεραρχιών σχετικά με τις δύο βρετανικές και τις πέντε αμερικανικές Αερομεταφερόμενες Μεραρχίες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Απέναντι σε τούτο λείπει από τη γερμανική πλευρά, από την οποία έχουν προέλθει πάντως οι πρώτες αεραποβατικές επιχειρήσεις στην ιστορία του πολέμου και έχουν προκύψει σημαντικότερες επιτυχίες, κάθε υλικό σχετικά με αυτό. Έχει δημιουργηθεί ένα μεγάλο κενό που έχει ως συνέπεια να υπάρχει μεγάλη ασάφεια και μάλιστα μιας εντελώς λάθους εκτίμηση αναφορικά με σπουδαίες σημασίας ζητήματα, όπως σχετικά με την άγριας μορφής και αιματηρή Αεραπόβαση στην Κρήτη και τις συνέπειες τις για τις Γερμανικές Αερομεταφερόμενες Μονάδες, για τα Γερμανικά Ανεμοπλάνα, καθώς και πολλά άλλα ζητήματα. Θέλω τώρα να επιχειρήσω, να καλύψω με το βιβλίο μου, όσο το δυνατό, αυτά τα κενά.

Στον ταραγμένο στρατιωτικό μου βίο πρόσφερα τις υπηρεσίες μου σε τρεις ριζικά διαφορετικές εποχές: στην Αυτοκρατορική Γερμανία, στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης και στο Εθνικοσοσιαλιστικό Καθεστώς. Δεν ήταν σε μένα πράγματι εύκολο. Στην καρδιά μου είχα παραμείνει ως αθεράπευτα μοναρχικός. Ο Χίτλερ και ο Goering το γνώριζαν και το σέβονταν. Πίσω όμως από αυτά τα εξωγενή πρότυπα και τα ενδογενή συναισθήματα βρίσκονταν μέσα μου ένα πρωταρχικό συναίσθημα, της έννοιας, δηλαδή, για όλα όσα γνώριζα ως πατρίδα και αγαπούσα.

Η δραστηριοποίηση μου σε διαφορετικές, ιδιαιτέρως, υπεύθυνες θέσεις συνέβαλε εντελώς αυτόματα να έρθω σε προσωπική επαφή με υψηλές και υψηλότερες προσωπικότητες των τριών αυτών εποχών. Θα αναφερθώ σε αυτές τις συναντήσεις και θα προβώ σε μια λεπτομερή περιγραφή τους τότε μόνο όταν κριθεί απαραίτητως αναγκαίο για μια καλύτερη κατανόηση των γεγονότων και για τη συμβολή μιας περαιτέρω έρευνας για την ιστορική αλήθεια. Όποιος λοιπόν πιστεύει ότι θα μπορεί να ανακαλύψει οποιαδήποτε μορφής έλλειψη διακριτικότητας ή ιδιαίτερου τύπου αποκαλύψεις, δεν θα μείνει ευχαριστημένος. Θεωρώ ότι έχουμε, ήδη από την εποχή του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, υπεραρκετή ύλη από τέτοιου είδους αφηγήματα και προπάντων από τις, κυρίως, αποκαλούμενες αφηγήσεις πραγματικών γεγονότων και πραγματολογικές εκθέσεις της τρέχουσας εποχής.

Το βιβλίο μου δεν αποβλέπει στο να καταστεί ένα εγχειρίδιο μάχης ή ένα έντυπο αιτιολογικού χαρακτήρα. Έχω προσπαθήσει, ως στρατιώτης, να πράξω το καλύτερο για την πατρίδα μου, εν καιρώ ειρήνης και πολέμου. Αλλά έχω σκεφτεί και πράξει και ως άνθρωπος, οδηγούμενος έτσι επίσης σε λάθη και σφάλματα.

Η παιδική μου ηλικία.

Από το γένος μου δεν έχει ξεπηδήσει ούτε ένας απολύτως στρατιώτης. Από την πλευρά του πατέρα μου κατάγομαι από μια αγροτική περιοχή, ανατολικά του Oder. Εκεί ασχολούταν όλοι με την γεωργία και υπήρχαν ακόμα και κάμποσοι ιερείς. Από τη μεριά της μητέρας μου ασχολούταν σχεδόν όλοι με το τοπικό

εμπόριο και υπήρχαν και πολλοί θεολόγοι. Οι πρόγονοι μου κατοικούσαν για πάρα πολλά χρόνια στην επαρχία Zuellichau-Schwiebus, στα σύνορα με την επαρχία Brandenburg, η οποία βρίσκονταν, ως σφήνα, ανάμεσα στη Σιλεσία και στη Πόζναν. Εκεί γεννήθηκα εγώ, ως τρίτος από τους τέσσερεις γιούς ενός ιδιοκτήτη αλόγων. Σύμφωνα με την καταγωγή μου είχα, επομένως, όλα τα εξωτερικά ερεθίσματα μιας αριστοκρατικής πορείας στην περιοχή ανατολικά του Elbe. Οι γονείς μου μου είχαν εντρυφήσει σε εμένα, επίσης, την, υποχρεωτικού χαρακτήρα, ατσάλινη αίσθηση του καθήκοντος και την σπαρτιατικής μορφής απλότητα, την ακάθεκτη πίστη στον θεό και μια πατριωτική θέση. Η ενασχόληση με τη γεωργία στο Κάπριβι δεν είχε όμως μέλλον, αυτή τη συγκεκριμένη εποχή. Όταν ήμουν τεσσάρων ετών, ο πατέρας μου έχασε την περιουσία του, κάθε νύχτα δεν είχαμε να φάμε και βιώναμε την κατάσταση της επαιτείας. Αυτό το χρονικό σημείο άρχισε σε μένα να διαμορφώνεται σταδιακά η πορεία της ζωής μου.

Ενώ ο πατέρας μου, ένας μεγαλόσωμος, με φαρδιές πλάτες, άνδρας, προέβαινε στην αναζήτηση μιας νέας δουλειάς, η μητέρα μου, με εμάς τα παιδιά, μετακόμισε στη Σιλεσία, στη μοναδική της, χήρα, αδερφή, στην οποία επίσης δεν είχε στρωθεί ο δρόμος με ροδοπέταλα. Μεγαλώσαμε, περιβαλλόμενοι με την αφοσιωμένη αγάπη της μητέρας και της θείας μας Hermine. Εν τω μεταξύ, ο πατέρας μου είχε βρει, μετά από μεγάλη προσπάθεια, μια θέση ως πενιχρά αμειβόμενος ελεγκτής σε ασφαλιστικό κλάδο και η οικογένεια μπόρεσε να βρεθεί ξανά μαζί στο Reppen, μια μικρή πόλη πλησίον της Φρανκφούρτης στο Oder. Η μητέρα μου αρρώστησε, η υγεία της επιδεινώνονταν συνεχώς και πέθανε. Ήμουν έντεκα ετών και την πενήθησα με έναν αβάσταχτο πόνο.

Αυτά τα χρόνια μας χτυπούσε η φτώχεια όλο και σκληρότερα. Σαν από θαύμα, ο πατέρας μου βρήκε μια κενή θέση για τον μεγαλύτερο αδελφό μου σε μια σχολή δοκίμων στο Potsdam, όταν έγινε δέκα ετών. Εμείς, τα τρία άλλα αδέρφια τον βρήκαμε κατόπιν, στο Potsdam, στην Έκτη, όταν φτάσαμε στην ίδια με αυτόν ηλικία και με αυτόν τον τρόπο καθορίστηκε έπειτα το μελλοντικό μας επάγγελμα.

Η ζωή στο πρωσικό Σώμα Δοκίμων ήταν στην αρχή πάρα πολύ δύσκολη για εμένα. Δεν είχα ακόμα απογαλακτιστεί από τη μητέρα μου και ήμουν, τότε, πάρα πολύ ευάλωτος. Έτρεχαν από τα μάτια μου, πάρα πολύ συχνά, πικρά δάκρια, όταν έπρεπε να επιστρέψω μετά τις διακοπές μου στο Potsdam. Σταδιακά όμως περνούσα στην ενηλικίωση και τελείωσα τις στρατιωτικές μου σπουδές, παίρνοντας με καλό βαθμό το απολυτήριο, στην Κεντρική Σχολή Δοκίμων στο Βερολίνο-Lichterfeld, και μάλιστα ως Επικεφαλής Λόχου, την Άνοιξη του 1910. Ακολούθησα έτσι τα βήματα του μεγαλύτερου αδελφού μου, Fritz, ο οποίος κατείχε πέντε χρόνια σε αυτόν τον λόχο, την ίδια θέση, η οποία απαιτούσε μια μεγάλου μεγέθους ωριμότητα για τον εσωτερικό μηχανισμό της λειτουργίας αυτού του Σώματος των Δοκίμων και τύγχανε μεγάλης αναγνώρισης. Αυτός ο αδελφός μου ήταν για εμένα ένα μεγάλο πρότυπο και φωτεινό παράδειγμα ως άνθρωπος και στρατιώτης. Βρήκε το θάνατο το 1914, ως εύελπισ του Γενικού Επιτελείου, στις πρώτες μάχες στο Βέλγιο.

Επειδή η εκπαίδευση ως δόκιμος δεν ήταν τόσο μονοδιάστατη, όπως θεωρείται συχνά, επιθυμώ να καταθέσω ένα παράδειγμα, που μου δημιουργούσε συχνά σκέψεις. Ο καθηγητής μας της Γερμανικής Γλώσσας στο Lichterfeld, προσπαθούσε να εμπνεύσει, εμάς τους εύελπιδες Πρώσους αξιωματικούς, με τα

ποιήματα του Heinrich Heine και από τότε έμεινε για πάντα στη μνήμη μου το ποίημα του «Balazar», ως ιδιαίτερης αξίας.

### Η χρυσή εποχή ως ανθυποσηναγός

Οι απόφοιτοι της Σχολής Δοκίμων αποφοίτησαν ως «Υπαξιωματικοί Κάτοχοι Ξίφους». Ως παιδί της υπαίθρου και προπάντων προερχόμενος από πάμπτωχή οικογένεια, διακατεχόμουν πάντα από την επιθυμία, να υπηρετήσω στη Φρουρά της ενδοχώρας και στο Σώμα των Αλпинιστών. Αυτός ο πόθος μου πήρε σάρκα και οστά. Τοποθετήθηκα στους Yorckschen Jaeger στο Ortelsburg (Ανατολική Πρωσία). Όταν έφτασα εκεί, είχαν όλα καλυφθεί με χιόνι και πάγο.

Ήταν δέκα χρόνια μετά τον ερχομό του νέου αιώνα και τέσσερα έτη πριν την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Είχαν περάσει σαράντα χρόνια από την εποχή του νικηφόρου Γερμανογαλλικού Πολέμου και η Γερμανία είχε βιώσει μια μεγάλη, σε όλους τους τομείς, οικονομική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια αυτής της χρονικής περιόδου. Το Ράιχ είχε κάνει τεράστια οικονομικά άλματα και παντού, ακόμα και στα κατώτερα οικονομικά στρώματα, επικρατούσε μια ατμόσφαιρα άκρατης ευδαιμονίας.

Οι αξιωματικοί είχαν, από αυτή την διαμορφωμένη κατάσταση, υλικά πλεονεκτήματα, καθόσον προέρχονταν από ευκατάστατες οικογένειες, αλλά δεν ήταν πολλοί. Για αυτούς ίσχυε, όπως πρότινος, ότι η θητεία τους «για τον βασιλιά και την πατρίδα, για τον αυτοκράτορα και το Ράιχ» ήταν ένα καθήκον τιμής και πληρωνόταν αναλόγως. Ο αρχικός μισθός ενός ανθυπολοχαγού ανέρχονταν, λίγο πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στα εκατό είκοσι πέντε μάρκα μηνιαίως, αυξάνονταν μετά από τρία χρόνια στα εκατό σαράντα ένα μάρκα και μετά από τρία χρόνια ακόμα στα εκατό εξήντα έξι. Σε αυτό το χρονικό διάστημα έπρεπε ο ίδιος να φροντίσει για τη στολή του και τον στρατιωτικό του εξοπλισμό, που έπρεπε να διαθέσουν τεράστια ποσά εξαιτίας της, τότε, ποικιλίας των στρατιωτικών στολών (στολή υπηρεσίας, στρατιωτική στολή, στολή εξόδου και παρέλασης και εκτός αυτού να τις παρουσιάσουν στη δημόσια ζωή. Τούτο ήταν, φυσικά, μόνο τότε εφικτό εάν, παράλληλα με τον στρατιωτικό τους μισθό, λάμβαναν ένα ανάλογο οικογενειακό επίδομα, αλλιώς θα έπρεπε να πεινάσουν ή να αναγκαστούν να χρωστούν χρήματα. Η λιγοστή οικονομική αποζημίωση και η πιεστική ανάγκη της αποκατάστασης ήταν ένας από τους λόγους επίσης που ένας πχ λοχαγός, στην τότε εποχή, λάμβανε τη συγκατάθεση για τον γάμο του, εάν μπορούσε να καταθέσει μια «χρηματική εγγύηση γάμου» της τάξης των εβδομήντα πέντε χιλιάδων μάρκων. Από αυτή την εποχή προέρχεται επίσης και το διάσημο τραγούδι της οπερέτας: «όποιος ανθυπολοχαγός επιθυμεί να παντρευτεί, θα πρέπει να είναι ένα μικρό χρυσόψαρο!» και σε αυτή τη, φαινομενικά, λαμπρή εποχή, πολλοί αξιωματικοί έπρεπε κυριολεκτικά να υποφέρουν από την πείνα.

Αφού υπηρετήσα για μερικούς μήνες τη βασική μου θητεία, τοποθετήθηκα αυτόματα στον Τομέα Διοικητικών Καθηκόντων στην Πολεμική Σχολή του Danzig και μετά από τις περατωμένες με επιτυχία εξετάσεις ως αξιωματικός επέστρεψα, την Άνοιξη του 1911, στο Τάγμα Πεζικού στο Ortelsburg (θέλω επίσης να αναφέρω ότι είχα συνυπάρξει, κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής μου μετεκπαίδευσης στο Danzig, με τον, αργότερα, στρατάρχη Ρόμελ. Ήταν ένα χρόνο νεότερος μου).

Το Ortelsburg, αυτή η μικρή σε μέγεθος, ειδυλλιακή κωμόπολη στη λίμνη Haussee, βρίσκονταν σε μια φυσικού κάλλους εύφορη περιοχή, περιβαλλόμενη σχεδόν από όλες τις πλευρές της με δάση, που τα ψηλά τους δέντρα θρόιζαν με έναν απαλό θόρυβο γύρω από τα περιτριγυρίζοντας τη λίμνη καλάμια και ήταν σαν πλασμένη από το θεό για τη στρατιωτική Φρουρά. Οι κάτοικοι, όλων των κοινωνικών στρωμάτων και οικονομικών επιφανειών, ήταν περήφανοι για τη φρουρά τους. Το Σώμα των Αξιωματικών είχε το παραδοσιακό εντευκτήριο του σε ένα μικρό πανδοχείο. Σε αυτή την αίθουσα πριν, οι τεχνίτες, οι προύχοντες της πόλης και οι εκπρόσωποι της μεσαίας τάξης συγκεντρώνονταν εδώ και πολλά χρόνια για να πιούν το ρούμι τους, το λικέρ ή τη μπύρα τους. Προέκυψε από μόνο του, εμείς οι αξιωματικοί, μπαίνοντάς σε αυτή την αίθουσα, να πάμε να καθίσουμε συχνά δίπλα τους και δεν ήταν μάλιστα σπάνιο, να στέκονται κάποιοι από αυτούς πάνω μας και να μας καλέσουν να πιούμε μαζί τους. Ήταν, σε κάθε περίπτωση, μια πολύ ζεστή σχέση ανάμεσα στους πολίτες και στους στρατιωτικούς.

Σε πολύ μικρή απόσταση, νοτίως της πόλης, εκτείνονταν μια πλατιά και δημιουργημένη σε παλιότερη εποχή, γραμμή από φραγμό εμποδίων. Αποτελούνταν από κάμποσα τον αριθμό ψηλά και το ένα πίσω από το άλλο συρματοπλέγματα, τα οποία προστατεύονταν από συμπαγή οχυρώματα. Ήταν η έμπροσθεν συνοριακή γραμμή άμυνας της επαρχίας Ανατολικής Πρωσίας, που σε περίπτωση πολέμου θα προστάτευε την περιοχή από τους πρώτους ερχόμενους αιφνιδιαστικά και προχωρώντας σε επίθεση Κοζάκους, κάτι που αναμένονταν από αυτούς.

Η θητεία μου, ως δόκιμος και ανθυπολοχαγός, στο Ortelsburg διήρκησε μόνο τρία χρόνια. Θα τη σκέφτομαι για πάντα με χαρά και ευγνωμοσύνη, όπως επίσης και αυτό το υπερήφανο και παρόλα αυτά τόσο συνετό Τάγμα Πεζικού με την απaráμιλλου χαρακτήρα αλληλεγγύη του και το βαθιά ριζωμένο μέσα του αίσθημα της συντροφικότητας ανάμεσα στους ανωτέρους και υφιστάμενους, καθώς επίσης και με τον ντόπιο πληθυσμό. Το Σώμα του Πεζικού είχε πράγματι έναν εξαίσια καλό, εκεί, αντικαταστάτη. Η ανάγκη όμως, να πραγματευόμαστε όχι μόνο σχετικά με τις στρατιωτικές διατάξεις ή να εμμένουμε στη λήψη στρατιωτικού τιμητικού βαθμού, αλλά κυρίως να προσβλέπουμε στον ίδιο τον άνθρωπο, εμφυτεύτηκε τότε ως πρώτος σπόρος στην καρδιά μου και απέφερε αργότερα άφθονους καρπούς αναφορικά με την κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και καθοδήγησης.

Η ζωή μου στο στρατό κυλούσε μέχρι τότε μονοδιάστατα και τετριμμένα, περιλαμβάνοντας το χρονικό διάστημα στη Σχολή Δοκίμων, στη Στρατιωτική Σχολή και στην εκπαίδευση ως νεοσύλλεκτο, όπως και η ίδια διαδικασία σταδιοδρομίας των χιλιάδων άλλων υποψήφιων αξιωματικών. Επενέβη όμως το πεπρωμένο και μου επέδειξε ένα ξεχωριστό δρόμο, που θα καθόριζε όλη τη μετέπειτα ζωή μου. Συμφορεύτηκα με αυτό, χωρίς, αρχικά, να το επιθυμώ. Το καλοκαίρι του 1913 αντικατέστησα για ένα σύντομο διάστημα τον υπασπιστή ενός τάγματος, καθώς έφτασε στο Ortelsburg μια αίτηση για εθελοντική παρουσίαση προς εκπαίδευση πιλότων. Επειδή κανείς δεν δηλώθηκε, υπέβαλα ο ίδιος μια αίτηση, έχοντας την αίσθηση ότι αυτό θα ενίσχυε το κύρος του Τάγματος Πεζικού και ήμουν απόλυτα πεπεισμένος προς μια απόρριψη του αιτήματός μου. Στο τότε αρχικό στάδιο των πτήσεων ήταν το Γερμανικό Αεροπορικό Σώμα μικρού μεγέθους και η ανάγκη του για πιλότους ήταν

ελάχιστη. Την εθελοντική μου παρουσίαση δεν την είχα λάβει σοβαρά υπόψη, αλλά ήταν μια καυχησιά εκ μέρους μου.

Η έκπληξη μου ήταν πολύ μεγάλη καθώς μόλις λίγες εβδομάδες μετά έλαβε χώρα η κλήτευση μου. Δεν την είδα με καλό μάτι. Ζαλιζόμουν ήδη σαν να κοιτούσα από ένα ψηλό κτήριο ή από το καμπαναριό μιας εκκλησίας...

#### Η εκπαίδευση ως πιλότος

Η εκπαίδευση μου ως πιλότος ξεκίνησε την 1. Αυγούστου 1943 στο Johannisthal πλησίον του Βερολίνου, τα τότε κεντρικά της Γερμανικής Αεροπορίας. Η υπομονή θεωρούταν αρχικά ως η ύψιστη αρετή, επειδή ο εκπαιδευτής Αεροσκαφών Πολιτικής Αεροπορίας της μικρής μας ομάδας εκπαιδευόμενων έπρεπε να δώσει ο ίδιος εξετάσεις για πιλότος. Το αεροσκάφος εκπαίδευσης μας ήταν ένα παλιό μοντέλο διπλάνου της εταιρίας Fahrenmann- με διπλές πτέρυγες, η μία πάνω στην άλλη, με μπροστινά πηδάλια, με πολλά στηρίγματα, σύρματα και βίδες. Καθόμασταν σε μικρές, παλαιού τύπου θέσεις, χωρίς την παραμικρή ύπαρξη σκελετού, εντελώς μετέωροι στον ουρανό. Το συγκεκριμένο όμως μοντέλο ήταν απόλυτα ασφαλές, σταθερό και διέθετε, προ πάντων, ένα πολύ συμπαγές σασί. Μπορούσε με αυτό τον τρόπο να αντέξει τα μεγαλύτερα τραντάγματα, που δημιουργούταν σε αυτό, κατά τη διάρκεια των λίγο-πολύ επιτυχημένων ασκήσεων προσγείωσης μας.

Η εκπαίδευση πραγματοποιούνταν, τότε, μόνο με πολύ καλές καιρικές συνθήκες, όταν δεν υπήρχε αέρας, και αυτό σημαίνει μόνο κατά τη διάρκεια των πρώτων πρωινών ωρών και αργά το απόγευμα. Η πλοήγηση δεν ήταν από την αρχή για εμένα δύσκολη, επειδή είχα «απαλό» χέρι, την απαραίτητη αίσθηση της κίνησης και κατείχα το ταλέντο μιας άμεσης αντίδρασης. Το δυσκολότερο σημείο κατά τις πρώτες «πτήσεις από μόνος» ήταν, αναμφίβολα, το να ξεπεραστεί η αίσθηση της ανασφάλειας, να είναι κάποιος μόνος στον αέρα. Με εξέπληξε που δεν εμφανίστηκε σε εμένα, κατά τη διαδικασία της πτήσης, καμία αίσθηση ναυτίας. Εξηγείται μάλλον από το γεγονός ότι λείπει η άμεση επαφή με το έδαφος και η μεγάλη ταχύτητα της πτήσης εμποδίζει την αντίληψη των κατακόρυφων γραμμών και επιπέδων. Πήγαν, έτσι, όλα καλά και ήδη το Φθινόπωρο μπόρεσα να δώσω με επιτυχία τις εξετάσεις μου ως πιλότος αεροσκάφους, παίρνοντας το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας με τον αριθμό 159, το οποίο εκδιδόταν τότε από την αερολέσχη και ως δίπλωμα πλοήγησης στρατιωτικού αεροσκάφους.

Στο Johannisthal επικρατούσε μια πολύ έντονη κινητικότητα. Ήταν η πρώτη του φάση ακμής. Στην περιφέρεια αυτού του αμμώδους αεροδρομίου ξεφύτρωναν σαν μανιτάρια στο έδαφος εργοστάσια κατασκευής αεροσκαφών, σχολές εκπαίδευσης πιλότων και μεγάλες ή μικρές επιχειρήσεις. Γνώρισα όλους σχεδόν τους πιλότους, που είχαν τότε βαθμό και γόητρο, στων οποίων την κορυφή βρίσκονταν ο Hellmut Hirth, ο οποίος είχε διανύσει με ένα αεροσκάφος τύπου Rumpier-Taube πάνω από είκοσι χιλιάδες χιλιόμετρα στον αέρα, μια τεράστια απλά επίδοση για αυτή την εποχή. Το σημείο συνάντησης για εμάς τους πιλότους στο Johannisthal ήταν το Καφέ Senftleben, ένα αγαπημένο και οικείο καφέ σε όλους τους πιλότους, εκεί όπου μερικές φορές ξεχνιόμασταν, όπως παντού στην ύπαρξη του καθενός, όταν ο θάνατος βρίσκεται τόσο κοντά στην ίδια τη ζωή.

Ήμουν, επίσης, αυτόπτης μάρτυρας των πρώτων δημόσιων επιδείξεων του μικρόσωμου Γάλλου Pegoud, ο οποίος πραγματοποίησε με το κομψό του μονοπλάνο τύπου Bleriot τους πρώτους ελιγμούς. Το Johannisthal ήταν την

ημέρα εκείνη γεμάτο από κόσμο. Αυτές οι επιδείξεις μας έδειξαν ξεκάθαρα πόσο πολύ προηγούνταν, τότε, από εμάς η Γαλλία τόσο στη δεξιότητα των πιλότων όσο και στην τεχνογνωσία.

Μετακινήθηκα έπειτα στην αεροπορική βάση του Πόζναν (Lawiza) για μια περαιτέρω εκπαίδευση ως στρατιωτικός πιλότος. Η εκπαίδευση περιείχε κυρίως πολλές «υπεραστικές πτήσεις», κατά τις οποίες εκπαιδευόμασταν στον προσανατολισμό και στη προσγείωση σε ξένα αεροδρόμια και ενίοτε τη συμμετοχή σε στρατιωτικές ασκήσεις Μονάδων Ξηράς. Χρησιμοποιούσαμε προς τούτο καλύτερα και πιο σύγχρονα αεροσκάφη από ό,τι στο Johannisthal. Αλλά οι κινητήρες των εκπαιδευτικών αεροσκαφών ήταν πολύ αναξιόπιστοι και έπρεπε συνεχώς να λαμβάνεται υπόψη ότι θα έπρεπε να προβούμε σε μια αναγκαστική προσγείωση. Και αυτό το γεγονός δεν μπόρεσα να το αποφύγω. Θυμάμαι, ακόμα, ιδιαιτέρως μια πτήση από το Πόζναν προς το Koesslin (διακόσια χιλιόμετρα), κατά την οποία έπρεπε να επιχειρήσω, εξαιτίας μιας μικρής βλάβης στον κινητήρα, τέσσερις φορές αναγκαστική προσγείωση. Ταυτόχρονα, έπρεπε να βρω με την πρώτη το βρισκόμενο στην πορεία μου αεροδρόμιο στο Schneidemuehl. Στο τέλος προσγειώθηκα στο έδαφος.

Στην τότε εποχή δεν υπήρχε κανένας άνθρωπος στην ύπαιθρο, που να είχε, ήδη, δει στη ζωή του ένα αεροσκάφος από κοντά. Οι αναγκαστικές προσγειώσεις ήταν εκ τούτου ένα, οπωσδήποτε, ανησυχητικό συμβάν στις τάξεις του πληθυσμού. Ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων έφτασε εδώ από μακριά, με ποδήλατα, με οχήματα και με τα πόδια και περικύκλωσαν σύντομα, σε πάρα πολύ κοντινή απόσταση, τα αεροσκάφη. Ήταν τότε πολύ δύσκολο και χρειάστηκε πολύ ώρα, να βρούμε κάθε φορά ελεύθερο χώρο, για να μπορέσουμε ξανά να απογειωθούμε. Οι άνθρωποι άνοιγαν χώρο, μόνο όταν ο έλικας των αεροσκαφών πετούσε μακριά τα καπέλα από το κεφάλι τους.

Μια από τις τελευταίες μου «υπεραστικές» πτήσεις, πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, πέρασε πάνω από μια γεωργική έκθεση στο Goerlitz της Σιλεσίας. Το αποκορύφωμα αυτής της έκθεσης ήταν μια «δημοπρασία» ταύρων σε μια μικρή πλατεία, στο κέντρο αυτής της εκθεσιακής περιοχής. Για να εξασφαλισθεί πλήρως ο προτιθέμενος, μέσω αυτής της πτήσης, προπαγανδιστικός σκοπός, οι ιθύνοντες αυτής της έκθεσης έκαναν σε εμάς χώρο για προσγείωση, πριν την έναρξη της αγοροπωλησίας, σε ένα μικρό χώρο με σχήμα τετραγώνου, ο οποίος ήταν περικυκλωμένος από πυκνές μάζες ανθρώπων. Αυτό έπρεπε όμως να το αρνηθώ, επειδή το αεροσκάφος μου δεν ήταν ελικόπτερο και με περιόριζαν έτσι στο να κάνω μόνο μερικές κύλικες κινήσεις εντυπωσιασμού.

### Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Ως πιλότος αναγνωριστικού στην Ανατολική Ευρώπη.

Η εκπαίδευση μου ως πιλότος της Πολεμικής Αεροπορίας είχε μόλις ολοκληρωθεί και είχα ήδη υπηρετήσει, για μερικούς μήνες, σε μια Σμηναρχία Πολεμικών Αεροσκαφών στο Πόζναν, όταν ξέσπασε ο πόλεμος. Στάλθηκα στη 17η Σμηναρχία Πολεμικής Αεροπορίας, η οποία είχε τεθεί, εντός πέντε ημερών, σε ετοιμότητα στο αεροδρόμιο του Graudenz. Η σμηναρχία αυτή αποτελούνταν από έξι διπλάνα τύπου Albatross με εκατό ιπποδύναμη, έκαστο και υπάγονταν στη 18η Στρατιά (στρατηγός von Mackensen), που υπεράσπιζε, αρχικά, το

έδαφος της Ανατολικής Πρωσίας από τους Ρώσους και είχε συμμετέχει στις μάχες πλησίον του Gumbinnen, του Tannenberg και της λίμνης στη Masuren.

Κατά την έναρξη του Α' Παγκόσμιου Πόλεμου είχε το αεροσκάφος, απλά, τη σημασία ενός μέσου αναγνώρισης. Ο κύριος αντίπαλος μας, οι Γάλλοι, είχαν ένα σε μεγάλο βαθμό και αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα σε αυτόν το σημαντικό τομέα και θεωρούσαν ότι είχαν βρει το μέσο που θα τους έδινε τη νίκη. Από τη γερμανική πλευρά, ωστόσο, δεν δίδονταν καμία πρόπουσα σημασία στην αναγνώριση από αέρα. Έτσι, τα, από την αρχή, καλά και εν μέρει μάλιστα εντυπωσιακά αποτελέσματα της εναέριας αναγνώρισης στη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη ήταν μια έκπληξη για τη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση. Οδήγησαν, μετά τις πρώτες εβδομάδες του πολέμου, σε μια εκ βάθους αλλαγή πλεύσης αναφορικά με την εκτίμηση αυτού του νέου «όπλου». Μέσα σε λίγες εβδομάδες κατόρθωσαν οι πιλότοι, όχι μόνο να συμπληρώσουν με άριστο τρόπο τη δράση του Ιππικού του Στρατού Ξηράς, όπως ήλπιζε κάποιος προηγουμένως, εν καιρό ειρήνης, αλλά ακόμα περισσότερο να το αντικαταστήσουν πλήρως, ως μέσο Αναγνώρισης Μακρινής Απόστασης.

Στις εξελισσόμενες, εδώ και εκεί, μάχες στην ανατολική Πρωσία, κυρίως στη φημισμένη φονική Μάχη στο Tanneberg, δραστηριοποιήθηκαν οι πιλότοι μας σε μεγάλη κλίμακα, έχοντας θετικά αποτελέσματα. Οι έχοντας διατηρηθεί καλές καιρικές συνθήκες του μήνα Αύγουστου και Σεπτέμβριου μας βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό. Τότε, δεν υπήρχαν ακόμη Αντιαεροπορικά Πυροβόλα και Μαχητικά Πολεμικά Αεροσκάφη καθώς και ούτε πραγματοποιούνταν ιδιαίτερα μέτρα καταπολέμησης των εναέριων επιθέσεων από τα κινούμενα και δίδοντας μάχη στο έδαφος στρατεύματα. Εναντίων κάθε αεροσκάφους, που εντοπίζονταν στον ουρανό, ρίχνονταν τότε, βασικά, μαζικά συγκεντρωτικά πυρά με ανεπαρκή μέσα, τόσο από τη γερμανική όσο και από την πλευρά του αντιπάλου. Πετούσαμε, σε γενικές γραμμές, στα οχτακόσια μέτρα ύψος και γελούσαμε όταν οι άνδρες του Πεζικού πυροβολούσαν από μια πολύ μακρινή απόσταση με τις καραμπίνες εναντίων μας ή, όταν, βρισκόμενοι πολύ κάτω από εμάς, προσπαθούσαν να στοιχίσουν, σαν σε κολιέ μαργαριταριών, τη μία, έντονου άσπρου χρώματος, οβίδα πυροβόλων όπλων δίπλα στην άλλη.

Ο μοναδικός, για εμάς, κίνδυνος στην Ανατολική Ευρώπη έγκειτο, στους πρώτους μήνες του πολέμου, στην αναξιοπιστία των κινητήρων μας. Δεν ήταν ευχάριστη η αίσθηση, να πρέπει συνεχώς να αναμένουμε μια μηχανική βλάβη και μια αναγκαστική προσγείωση στα μετόπισθεν του Ρωσικού Μετώπου, με συνέπεια μια, ενδεχόμενη, μακράς διάρκειας και γεμάτη βάσανα αιχμαλωσία μας στη Σιβηρία, με δεδομένο ότι οι πτήσεις αναγνώρισης μας κινούνταν μερικές φορές σε μεγάλες αποστάσεις πάνω από την Πολωνία.

Κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας πτήσης μακρινής απόστασης συναντήσαμε για πρώτη φορά ένα ρωσικό αεροσκάφος, που κινούταν, όπως εμείς, μονάχο του και πήραμε την απόφαση, να προβούμε σε επίθεση εναντίων του. Το ρωσικό αυτό αεροπλάνο πετούσε πιο αργά από το δικό μας και είχαμε την αίσθηση της υπεροχής. Ο παρατηρητής μου τράβηξε το περίστροφο του και τέθηκε σε ετοιμότητα μάχης, ενώ εγώ έθεσε σε εφαρμογή όλη την αεροπορική μου τέχνη, να πλησιάσω, όσο το δυνατό, πιο κοντά δίπλα από αυτό το εχθρικό αεροσκάφος. Το κατόρθωσα μετά από επανειλημμένες προσπάθειες. Βρισκόμενοι σε απόσταση αναπνοής, είδαμε τους δύο Ρώσους με τα κράνη τους, πυροβολήσαμε τον ένα με το περίστροφο και σ τον άλλο κάναμε μια χειρονομία. Τα αεροσκάφη χώρισαν έπειτα. Επανέλαβα την προσέγγιση και πραγματοποιήθηκε μια εκ νέου

αψιμαχία με τα περίστροφα, μέχρι ότου ο παρατηρητής μου τελείωσε όλες τις σφαίρες του. Μετά από αυτή την πρώτη εμπειρία της αερομαχίας παίρναμε πλέον μαζί μας μια καραμπίνα, ως προς την αντιμετώπιση όλων των περαιτέρω εχθρικών αεροπλάνων.

Αυτά ήταν τα νέα διαμορφωμένα δεδομένα, που έλαβαν χώρα στο ιστορικό γίνεσθαι της νέας μορφής της αεροπορικής δύναμης κατά τη διάρκεια των πρώτων πτήσεων εναντίων εχθρικών αεροπλάνων στο Ανατολικό Μέτωπο. Άλλαξαν γρήγορα όμως και το αντιλήφθηκα σύντομα κατά τη διαδικασία της βελτίωσης της αεράμυνας. Συνέβη το Φθινόπωρο του 1914 στην Πολωνία, εκεί όπου οι μάχες διεξάγονταν σε όλα τα σημεία. Στην πρώτη επίθεση εναντίων της Βαρσοβίας ρίξαμε, κατά τη διάρκεια μιας αναγνωριστικής πτήσης, ορισμένες βόμβες σε ένα πολυσύχναστο προαύλιο στρατοπέδου, στην εξωτερική πλευρά ενός φρουρίου. Ήταν πέντε και δέκα κιλών βόμβες, οι οποίες έπρεπε να ριχτούν από το χέρι του παρατηρητή του αεροπλάνου χωρίς συγκεκριμένο στόχο. Κατεβήκαμε σε μικρό ύψος, ρίξαμε τις βόμβες και συνεχίσαμε την πορεία. Ξαφνικά, δεχτήκαμε ορισμένα ισχυρά χτυπήματα στην άτρακτο του αεροσκάφους και εναντίων της θέσης, όπου καθόμουν. Δεν είναι ευχάριστο, όταν πετάμε μαζί, να μην γνωρίζει κάποιος προς τα που κατευθύνεται και ενδεχομένως κάπως να λαγοκοιμάται και έπειτα ξαφνικά να μας χτυπάει μια αθέατη «γροθιά» από κάτω, στο κάθισμα. Η άτρακτος δέχθηκε μια ριπή από σφαίρες και μια σφαίρα χτύπησε, στο σημείο αυτό, τον γεμάτο με εργαλεία σάκο του αεροσκάφους, ο οποίος βρίσκονταν πάντα κάτω από το κάθισμα και αυτό έγειρε κάπως. Ήμουν τυχερός. Διαπιστώθηκε ωστόσο ότι οι Ρώσοι χρησιμοποιούσαν, ήδη, πολυβόλα για την αεράμυνα τους.

Ήδη προηγουμένως, είχα μια ακόμα μεγαλύτερη τύχη στη ξηρά. Στις 30 Αυγούστου, κατά τη διάρκεια της Μάχης του Tannenberg, είχα σταλεί από τη μοίρα μου, ως αξιωματικός-σύνδεσμος στη Γενική Διοίκηση Στρατού, που βρίσκονταν αυτό το χρονικό διάστημα στο Passenheim. Εκεί, ήμουν μάρτυρας πως ο στρατηγός von Mackensen, με το ιπποτικό και ελκυστικό του στυλ, υποδέχθηκε στη Marschplatz τους δύο αιχμάλωτους Ρώσους, ασκώντας διοικητικά καθήκοντα, αξιωματικούς και για αρκετή ώρα συζητούσε μαζί τους. Επειδή το Ortelsburg βρίσκονταν μόνο είκοσι χιλιόμετρα απόσταση και ήταν ήδη υπό γερμανική κατοχή, πήρα το απόγευμα την άδεια, που μου επέτρεπε να ταξιδέψω για λίγο διάστημα προς τα εκεί. Ένας αξιωματικός και ένας υπαξιωματικός με συνόδεψαν. Το Ortelsburg είχε υποστεί λίγες μόνο υλικές ζημιές, αλλά έδινε, ωστόσο, την εντύπωση μιας νεκρής πόλης. Τα γερμανικά στρατεύματα είχαν ήδη αναχωρήσει, συνεχίζοντας την πορεία τους. Στρίψαμε προς τη μεγάλη κεντρική αγορά και σταματήσαμε σε μια από τις γωνιές του δρόμου. Ξαφνικά ακούσαμε από τα πλάγια μας την κλαγγή, με ταχύτητα ερχόμενων, αλόγων και είδαμε κατόπιν με γουρλωμένα, γεμάτα έκπληξη μάτια, ότι μια έφιππη περιπολία από Κοζάκους, ζωσμένοι με καραμπίνες, κάλπαζε μέσω της αγοράς και εξαφανίστηκε γρήγορα στο δρόμο που κατευθύνονταν στο Passenheim, προς τα εκεί όπου είχαμε μόλις έρθει. Περιμέναμε και σκεφτόμασταν. Μετά από λίγη ώρα, είδαμε μια ακόμα μεγάλη ομάδα Κοζάκων να διασχίζει προς τα πάνω το δρόμο, εκεί όπου στεκόμασταν. Το βάλαμε στα πόδια και εξαφανιστήκαμε. Όταν εγκαταλείψαμε την πόλη και φτάσαμε στο δάσος, διακρίναμε ότι εκεί ήταν συγκεντρωμένοι οι ιππείς του εχθρού, με τις φαρδιές κόκκινες γραμμές στα παντελόνια τους. Μια περιπολία Κοζάκων ξεπρόβαλλε από το πυκνό δάσος και από ένα από τα πλάγια μονοπάτι και

εμφανίστηκε μπροστά από το όχημα μας. Ρίχθηκαν σφοδρά πυρά γύρω μας, ξεφύγαμε όμως και επιστρέψαμε πίσω στο Passenheim, όπου εκεί μπορέσαμε να αναφέρουμε στη Γενική Διοίκηση Στρατού σχετικά με την εμφάνιση αυτών των νέων εχθρικών δυνάμεων. Ο αντίπαλος επιχειρούσε από τα νότια, ενισχυμένος με ξεκούραστες στρατιωτικές δυνάμεις, να σπάσει από έξω τον κλοιό πολιορκίας μας πλησίον του Tannenberg. Ρίχθηκαν εναντίον τους οι τελευταίες εφεδρείες του σώματος και κατόρθωσαν να αναχαιτίσουν αυτή την επίθεση. Ένα τμήμα της πόλη του Ortelsburg πυρπολήθηκε, ωστόσο, από τους Κοζάκους.

### Ως πιλότος Fokker στην Ανατολική Ευρώπη

Το καλοκαίρι του 1915 μπόρεσα, μαζί με τους Boelcke, Immelmann, Frankl και τους άλλους, έχοντας γνωρίσει την επιτυχία, πρώτους Γερμανούς πιλότους Μαχητικών Αεροσκαφών, να παραλάβω ένα από τα πρώτα μονοθέσια Fokker. Ενώ όλοι αυτοί είχαν δραστηριοποιηθεί στο, από αέρα πανταχού βαλλόμενο, Δυτικό Μέτωπο, μόνο εγώ έπρεπε να συνεχίσω τη δράση μου στην Ανατολική Ευρώπη.

Ο πτέραρχος von Hoerrper, ο ασκώντας διοικητικά καθήκοντα πτέραρχος των Αεροπορικών Δυνάμεων του Ράιχ (Kogenluft) στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έγραψε στο βιβλίο του «ο Εναέριος Πόλεμος της Γερμανίας» τα παρακάτω αναφορικά με την τότε εναέρια κατάσταση στη Δύση:

« Η κατωτερότητα των γερμανικών αεροσκαφών σε σχέση με τον εξοπλισμό ήταν καθοριστικής σημασίας. Ήδη κατά τη διάρκεια μιας προέλασης στρατιωτικών δυνάμεων, τα γερμανικά αεροσκάφη δέχονταν από τα εχθρικά αεροπλάνα πυρά πολυβόλων. Από τον Οκτώβριο του 1914 είχαν εξοπλιστεί με τέτοιου είδους όπλα. Τα περίστροφα, οι καραμπίνες και τα προσφάτως δοθέντα επαναφορτιζόμενα τυφέκια των Γερμανών πιλότων ήταν άχρηστα εναντίον αυτών. Χωρίς τον απαραίτητο οπλισμό άμυνας ήταν οι πιλότοι μας αναγκασμένοι να προβούν σε μια προσπάθεια διαφυγής, όταν διακρίνονταν κάποιος αντίπαλος. Και κατά την προσπάθεια της διαφυγής, όμως, εμποδίζονταν από τη μικρή ταχύτητα και ευελιξία του αεροπλάνου. Οι απώλειες στο μέτωπο αυξάνονταν ανησυχητικά. Θα ήταν ένα ευτυχές γεγονός, εάν ένα αεροπλάνο κατόρθωνε, για την εκπλήρωση της αποστολής του, να ξεγλιστρήσει από τις εχθρικές γραμμές σώο και αβλαβές. Ήρθαν δύσκολες εποχές, επειδή το Πεζικό μας έπρεπε, αντίκανο να αντιδράσει, απλώς να παρακολουθεί πως οι πιλότοι του εχθρού, πάνω από αυτό, κατεύθυναν τα πυρά του Πυροβολικού τους, επειδή η διοίκηση δεν είχε πλέον καμία πληροφόρηση αναφορικά με τις προθέσεις του εχθρού εξαιτίας της εγκατάλειψης του στρατού και της διοίκησης από την αεροπορία, της οποίας η απαραίτητη παρουσία και βοήθεια μόλις είχε αναγνωρισθεί...

Μετά τους πρώτους μήνες του Πολέμου Χαρακωμάτων δεν μπορούσε πλέον να αμφισβητηθεί ότι τα αεροπλάνα είχαν καταστεί σε ένα απαραίτητο πλέον όπλο. Οι επιδόσεις τους καθίσταντο, επίσης, αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση όλου του συνόλου των εχθροπραξιών. Η Γαλλία, διαπιστώνοντας αυτό το νέο δεδομένο, πήρε αμέσως την πρωτοβουλία να προχωρήσει στον πολλαπλασιασμό της δύναμης των αεροπορικών της δυνάμεων. Η ισχυρά, σε καιρώ ειρήνης, αναπτυσσόμενη βιομηχανία κατασκευής αεροσκαφών τέθηκε στην υπηρεσία του Στρατού. Ο εξοπλισμός όλων των αεροσκαφών με πολυβόλα

εξασφάλιζε στο αεροσκάφος ένα πολύ μεγάλο πλεονέκτημα και υπεροχή. Σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες αναμένονταν κατά την έναρξη του Καλοκαιριού του 1915 ένας μεγάλης κλίμακας πολλαπλασιασμός κατασκευής αεροσκαφών και εξοπλισμού αυτών. Η Αγγλία σκόπευε επίσης, να βελτιώσει τα μέχρι πρότινος αξιόπιστα μοντέλα των αεροσκαφών της και θα το κατόρθωνε, με την υποστήριξη της Γαλλίας, πολύ σύντομα. Αν θα οδηγούσε τώρα η κατωτερότητα των μη εξοπλισμένων γερμανικών αεροπλάνων σε μια ανησυχητικού χαρακτήρα αποτυχία της εναέριας αναγνώρισης, θα διαφαίνονταν τα αποτελέσματα το τωρινό χρονικό σημείο, επειδή η ραγδαία αναπτυσσόμενη στρατιωτική θωράκιση της Αντάντ για τον Εναέριο Πόλεμο θα οδηγούσε σε μια πλήρη εκτόπιση των γερμανικών αεροσκαφών»

Με βάση αυτά τα δεδομένα, η τόσο σε μειονεκτική θέση και κατακερματισμένη Γερμανική Αεροπορία, που ήταν έως πρότινος υπαγόμενη στην «Επιθεώρηση του Στρατού Ξηράς-της Πολεμικής Αεροπορίας-και των Στρατιωτικών Οχημάτων», αποδεσμεύτηκε πλέον από την κοινή πορεία με τις Ομάδες Μεταφορών και τέθηκε, σε στενό πλαίσιο, υπό τον νέο «Αρχηγό της Πολεμικής Αεροπορίας». Ως επικεφαλής τοποθετήθηκε ο επισημναγός Thomsen, μια οξυδερκή και δραστήρια προσωπικότητα, που καταπιάστηκε με περίσσιο ζήλο με τα νέα του καθήκοντα.

Ως μια των άμεσων του προτεραιοτήτων ήταν η λύση του ζητήματος του εξοπλισμού. Οι παρατηρητές παρέλαβαν επιτέλους τα διακαώς επιζητούμενα ελαφρά και αερόψυκτα πολυβόλα και τοποθετήθηκαν πίσω από τους πιλότους, για να έχουν ελεύθερο πεδίο βολής. Ήταν απλά ένα όπλο άμυνας, επειδή ο παρατηρητής δεν είχε τη δυνατότητα να βάλλει προς τη μπροστινή κατεύθυνση. Ο σωτήρας αυτής της δυσχερούς κατάστασης ήταν ο σχεδιαστής αεροσκαφών Antony Fokker, μέσω της ανακάλυψης του, με την οποία ένα πολυβόλο μπορούσε να βάλλει προς τα εμπρός, συγχρονισμένο μέσω των ακτινών του έλικα. Με αυτή την εξαιρετικά απλή μορφή του κατέστη μια από τις σπουδαιότερες, ενδεχομένως, μάλιστα, η σημαντικότερη ανακάλυψη οπλικού συστήματος σε όλο τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Προανήγγειλε τη γένεση της αερομαχίας και δημιούργησε την πλέον χαρακτηριστική μορφή του Μαχητικού Αεροσκάφους. Δραστηριοποιήθηκαν, αρχικά, ορισμένα μονοθέσια Fokker στο Δυτικό Μέτωπο, κατόπιν ολοένα και περισσότερα. Αρχικά απαγορεύτηκε σε αυτά η πτήση τους πάνω από το μέτωπο του εχθρού, ώστε αυτό το μοναδικό όπλο να μην πέσει πρόωρα στα εχθρικά χέρια. Η εναέρια επικράτηση του εχθρού διερράγη, επειδή ο αντίπαλος δεν μπόρεσε να ανταπεξέλθει σε μια ισάξια αντιμετώπιση των Fokker. Μια παράλληλη σύγκριση δημιουργούν εδώ τα Καταδιωκτικά μας τύπου Duesen του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που υπερείχαν κατά παρόμοιο τρόπο των εχθρικών αεροσκαφών. Μόνο που ήταν σε αυτή την περίπτωση πάρα πολύ αργά.

Έτσι, το καλοκαίρι του 1915 δραστηριοποιήθηκα ως πρώτος, και αρχικά ως μοναδικός, πιλότος των Fokker στην Ανατολική Ευρώπη και μάλιστα στη Στρατιά Gallwitz, η οποία επιτέθηκε από την Ανατολική Πρωσία εναντίων του Nagew. Αυτή η επίθεση είχε τεράστια σημασία για τις περαιτέρω επιχειρήσεις του, βρισκόμενου στα ανατολικά, Στρατού Ξηράς εναντίων της Ρωσίας. Το ίδιο το Hindenburg ήταν κατά την έναρξη αυτής της επίθεσης στο πλευρό της Στρατιάς. Η αποστολή μου ήταν να εμποδίσω την εναέρια αναγνώριση του εχθρού. Για το λόγο αυτό, περιπολούσα πάνω από το μέτωπο πολλές φορές κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα ρωσικά αεροπλάνα ήταν όπως πρότινος, πολύ

σπάνια. Κάποιο απόγευμα εντόπισα πλησίον του φρουρίου Ostrolenka ένα ρωσικό αεροπλάνο. Ήταν ένα γκρι χρώματος μονοπλάνο, με δύο άνδρες πλήρωμα. Το ξεπέρασα σύντομα, αναπτύσσοντας μεγαλύτερη ταχύτητα. Διέκρινα ότι ο παρατηρητής με απειλούσε με ένα όπλο, πιθανότητα ένα αυτόματο τυφέκιο και κατόπιν είδα τη λάμψη από το στόμιο του όπλου του. Όταν πλησίασα πάρα πολύ κοντά και η άτρακτος του αεροσκάφους φαινόταν ήδη αρκετά μεγάλη στο στόχαστρό μου, άνοιξα πρώτος πυρ, καλυμμένος πίσω από τον κινητήρα και προστατευόμενος από αυτόν. Μετά από κάμποσες σύντομες ακολουθίες πυρών έχασε το εχθρικό αεροσκάφος ύψος πάνω από το φτερό μου και έκανε, ακυβέρνητο, μια απότομη βουτιά προς το έδαφος, εκεί όπου τσακίστηκε. Αυτή η πρώτη κατάρριψη ήταν όντως ένα κομψοτέχνημα. Μερικές ημέρες αργότερα συνάντησα εκ νέου ένα άλλο εχθρικό μονοπλάνο. Έκανε ελιγμούς να αποφύγει τα πυρά μου και δεν μπορούσα έτσι να το πετύχω. Κατόρθωσε να σωθεί, με τον κινητήρα να βγάζει καπνούς, περνώντας στις γραμμές του εχθρού και να προχωρήσει σε ανώμαλη προσγείωση, υπό την προστασία των ρωσικών στρατευμάτων.

Δεν εμφανίστηκε κανένα εχθρικό αεροσκάφος πλέον. Είχε μάλλον διαδοθεί ότι ένα απολύτως υπερέχων γερμανικό αεροσκάφος περιπολούσε και καταδίωκε τα αντίπαλα αεροπλάνα σε αυτή την περιοχή. Στο τέλος, επιχείρησα για ακόμα μια φορά την προσπάθεια να αναχαιτίσω τα τέσσερα, βρισκόμενα στο περικυκλωμένο Φρούριο Nowogeorgiewsk, αεροπλάνα κατά την πτώση του Φρουρίου και κατά την προσπάθεια διαφυγής τους. Δεν κατέστη όμως εφικτό.

### Βομβαρδιστικά πριν το Βερντέν

Το φθινόπωρο του 1915 μετακινήθηκε το σμήνος μου στο Δυτικό Μέτωπο, για την ενίσχυση της 3ης Στρατιάς (αρχιστράτηγος von Einem), εκεί όπου είχε μόλις ξεκινήσει η Μάχη της Καμπανίας και διεξάγονταν με αμείωτη σφοδρότητα. Έπρεπε να εγκαταλείψω το Fokker μου στην Ανατολική Ευρώπη και δραστηριοποιήθηκα εκ νέου ως πιλότος αναγνωριστικού. Οι διαφορετικές συνθήκες στη Δυτική Ευρώπη δεν ήταν δύσκολες για εμάς, τους πιλότους της Ανατολικής Ευρώπης. Παρέμεινα στη 3η Στρατιά, στην Καμπανία, έως την Άνοιξη του 1918, επομένως για δύομιση χρόνια, με ένα σύντομο διάλλειμα, κατά το οποίο μετακινήθηκα στο πεδίο μάχης του Βερντέν.

Τοποθετήθηκα προσωρινά σε μια νέα Πτέρυγα Μάχης της Ανώτατης Διοίκησης Αεροπορίας Στρατού, στην 4η Πτέρυγα Μάχης, και ανέλαβα δράση ως πιλότος βομβαρδιστικού. Η πτέρυγα δραστηριοποιήθηκε στη φθοροποιό Μάχη του Βερντέν, εκεί όπου ξεκίνησε η γερμανική επίθεση, στις 21 Φεβρουαρίου 1916. Είχε συγκεντρωθεί για πρώτη φορά, εδώ, ένας ασυνήθιστος μεγάλος αριθμός από Σμηναρχίες Αεροσκαφών, Μονάδες Αναγνωριστικών, Μοίρες Αντιαεροπορικών Πυροβόλων, Μοίρες Fokker (μεταξύ των οποίων η Μοίρα Boelcke) και οι τέσσερις υφιστάμενες, τότε, Σμηναρχίες Βομβαρδιστικών. Οι καιρικές συνθήκες ήταν αυτή την εποχή, κατά το μεγαλύτερο διάστημα, κακές.

Οι Σμηναρχίες Βομβαρδιστικών επιτέθηκαν, αρχικά, εναντίων των Σιδηροδρομικών Σταθμών Μεταφοράς, με σκοπό την παρεμπόδιση της άφιξης ενισχύσεων. Κατά τη διάρκεια αυτών των επιθέσεων εναντίων του Revigny και του Bar le Duc γνώρισα από κοντά τις, με εξαιρετικά αποτελέσματα, Αντιαεροπορικές Πυροβολαρχίες, που μας είχαν γεμίσει με σίδερο και μολύβι

καθώς τα αεροπλάνα μας πλησίαζαν με κίνδυνο εκεί κοντά. Κατά τη διάρκεια αυτών των Μαχών του Βερντέν γεννήθηκε ο όρος «Εναέριος Φραγμός», που επεκτάθηκε γρήγορα σε όλο συνολικά το Δυτικό Μέτωπο και οδήγησε, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, τις εναέριες επεμβάσεις να υποπέσουν σε ολέθρια σφάλματα. Τα γαλλικά αεροσκάφη αυξάνονταν σταδιακά, γίνονταν ολοένα και περισσότερα και προκαλούσαν πολλά προβλήματα στη δραστηριότητα μάχης του Πεζικού και Πυροβολικού μας. Για τον εκτοπισμό τους έπρεπε διαρκώς, με καλά ρυθμιζόμενες αντικαταστάσεις, να μεταφέρουμε τα δικά μας αεροσκάφη στο μέτωπο και να τα θέσουμε σε δράση. Η εντολή της Ανώτατης Στρατιωτικής Διοίκησης 5ης Στρατιάς, πριν το Βερντέν, ήταν: « η παρεμπόδιση των αεροσκαφών προηγούταν όλων των άλλων καθηκόντων». Ακολουθώντας αυτή, οδηγήσαμε τα Βομβαρδιστικά Αεροσκάφη με κυρίως καθήκον την παρεμπόδιση, για ημέρες και εβδομάδες, σε αλυσίδες ή κλειστές μονάδες των έξι αεροσκαφών. Ήταν, αναμφίβολα, τότε μια εντυπωσιακού χαρακτήρα επίδειξη δύναμης στο μέτωπο. Ήταν όμως, παράλληλα, και μια σπατάλη σε χρόνο, καύσιμα, υλικό και ανθρώπινο δυναμικό, επειδή αυτού του είδους οι σχηματικές επεμβάσεις δεν μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα επιτυχές αποτέλεσμα: υπήρχαν πάρα πολλά κενά στον εναέριο χώρο, που επέτρεπαν στον αντίπαλο να διαφεύγει και από την άλλη πλευρά έπρεπε να παραμεριστούν κατά πολύ σημαντικότερες εναέριες αποστολές. Δεκαετίες αργότερα, όταν η Πολεμική μας Αεροπορία αιμορράγησε, κατά τη διάρκεια των πτήσεων εφοδιασμού, στο μεγάλο καζάνι της Ρωσίας, έπρεπε να αναλογιστώ τη, με ολέθρια αποτελέσματα, λανθασμένη απόφαση της «παρεμπόδισης από αέρα».

Σε μια από τις αερομαχίες, κατά τη διάρκεια αυτών των «πτήσεων παρεμπόδισης», κατόρθωσα μαζί με τον παρατηρητή μου, να καταρρίψουμε ένα διθέσιο Nieuport.

### Μαχητικά Αεροσκάφη στην Καμπανία

Η 3η Στρατιά ζήτησε ξανά από εμένα, να τεθώ επικεφαλής της νέας Μοίρας Fokker, που είχε σχηματιστεί την 1. Ιουλίου 1916 από έξι μονοθέσια Fokker μιας αεροπορικής μονάδας του Στρατού. Ήταν η εποχή, κατά την οποία οι Γάλλοι βομβάρδιζαν συνεχώς με σημηναρχίες, που αποτελούταν από περισσότερα αεροσκάφη, το Αρχηγείο Στρατού στη Vouziers και στα μετόπισθεν, το Ανώτατο Διοικητήριο στην πόλη Mezieres-Charleville.

Ένα πρωί, στις αρχές Ιουνίου, διεξήχθη η πρώτη αερομαχία. Έλαβε χώρα τις πρώτες πρωινές ώρες. Τη νύχτα είχε ξεσπάσει μια σφοδρή καταιγίδα και ο ουρανός, έπειτα, ήταν υπέροχος και καθαρός. Ήθελα να εκμεταλλευτώ αυτό το όμορφο πρωινό και είχα σηκωθεί πολύ νωρίς από το κρεβάτι. Μόλις έφτασα στο αεροδρόμιο, αναφέρθηκε ο εντοπισμός μιας εχθρικής σημηναρχίας πάνω από τη Charleville. Ειδοποίησα τη μοίρα, ανέβηκα στο Fokker μου και ανέχωρησα αμέσως μόνος, για να προσπαθήσω να αναχαιτίσω τον εχθρό πριν την επιστροφή του στο μέτωπο. Ανέβηκα σε μεγάλο ύψος, πάνω από το Bemont-Ferme (βορείως του Σομμ). Είχα υπολογίσει σωστά. Είδα να πλησιάζουν, κινούμενα από βόρεια κατεύθυνση, είκοσι περίπου αεροσκάφη, με χαλαρό σχηματισμό. Για να διαλύσω αυτή τη σημηναρχία, κινήθηκα προς την κατεύθυνση αυτής και εκδήλωσα κατά μέτωπο επίθεση εναντίων ενός, κινούμενου από κάτω προς τα πάνω, εκ των επικεφαλής δίκινητρίων μεγάλου μεγέθους αεροσκαφών

τύπου Coudrons. Πραγματοποιήθηκε τότε η συνήθης αερομαχία, κατά την οποία ένα μονοθέσιο Nieurport, εφόρμησε από πάνω, ενεπλάκη στη μάχη και αναγκάστηκε να ασχοληθώ, τότε, μόνο μαζί του.

Ο Haupt Heydemarck περιγράφει αυτό το επεισόδιο στο βιβλίο του «17η Σμηναρχία», όπως ακολουθεί: «Όταν επιθεώρησα, κάποιο απόγευμα, τη Μοίρα των Fokker μας, μπόρεσα να χαιρετήσω, εκεί, τον (παρά τη θέληση) του καλεσμένο, αξιότιμο ανθυποσμηναγό Jean Ray. Είχε αιχμαλωτιστεί με έναν εντελώς παράδοξο τρόπο. Η σμηναρχία του είχε δεχθεί επίθεση από τα δικά μας Μαχητικά Αεροσκάφη. Ο επικεφαλής τους, ο υποσμηναγός Student, είχε ασχοληθεί με το μονοθέσιο του αξιότιμου κύριου Raty. Καθώς γλίστρησε πάνω από το, έχοντας πιάσει φωτιά, φτερό του και το είδε να κάνει κάμποσες τούμπες, το παρέδωσε στον, πλησιάζοντας εν τω μεταξύ, ανθυποσμηναγό Esser. Ο ίδιος ο Ratty δεν χτυπήθηκε, αλλά έγινε απλά νευρικός κατά την τοποθέτηση ενός νέου γεμιστήρα και λερώθηκε με το λιπαντικό μέσο. Επειδή ο κινητήρας σταμάτησε να λειτουργεί κατά την ακούσια αυτή εναέρια ακροβασία, έπρεπε να προσγειωθεί με άσχημες συνθήκες. Ο Esser τοποθετήθηκε ακριβώς δίπλα του και αφαίρεσε από τον πιλότο, πριν το καλωσόρισμα, το κουτί με τα σπέρτα του. Με ένα γεμάτο απελπισία χαμόγελο έδειξε ο κοντός αυτός υποσμηναγός το έδαφος, όπου εκεί βρίσκονταν ένας μεγάλος αριθμός από σπέρτα. Είχε αποτύχει που δεν μπόρεσε να ανοίξει το κουτί. Μετά τον καφέ έγραψε ο Γάλλος το παρακάτω γράμμα στους συντρόφους του:

«Le sous lieutenant Raty, apres un premier combat a Mezieres, a attaque 3 Fokkers pour defendre un Caudron. Apres avoir epeise ses munitions et-avoir combattu jusqu a 200 m du sol il a ete contraint d' attentris mitrailleuse encoresse. Il est sain et sauf. Il a ete recu avec beaucoup de courtoisie par les pilotes de l' escadrille Fokker.

Je envoie ses amities a tous ses camerades.

Jean Raty 6 Juni 1916

Μετάφραση: «Ο ανθυποσμηναγός Raty επιτέθηκε, μετά από μια, εκ των πρώτων, αερομαχία πάνω από το Mezieres, σε τρία Fokker, για να υπερασπίσει ένα Caudrons. Αφότου είχε αδειάσει όλο το γεμιστήρα του και κατέβηκε ύψος, μέχρι διακόσια μέτρα πάνω από το έδαφος, αναγκάστηκε να προβεί σε προσγείωση εξαιτίας μιας εμπλοκής. Είναι καλά και υγιής. Έχει μεταχειριστεί με μεγάλο σεβασμό από τους επικεφαλής της Μοίρας των Fokker.

Θερμά χαιρετίσματα σε όλους τους συντρόφους! Jaen Raty 6 Ιουνίου 1916»

Πήρα, ευχαρίστως, το γράμμα μαζί μου για να το προωθήσω στη σωστή διεύθυνση.»

### Τα Γαλλικά Μαχητικά Αεροσκάφη

Το φθινόπωρο του 1916 σχηματίστηκε, από τη Μοίρα Fokker, η 9η Μοίρα Μαχητικών Αεροσκαφών (αποτελούμενη από είκοσι αεροσκάφη). Τα Γαλλικά Μαχητικά Αεροσκάφη μειονεκτούσαν τότε, σε σύγκριση με τα δικά μας, στον εξοπλισμό τους. Δεν διαθέταν ακόμα πολυβόλα, που θα έβαλλαν μέσω των ακτινών του έλικα. Τα πολυβόλα τους ήταν στερεωμένα ή ακόμα και περιστρεφόμενα στην άνω πτέρυγα του αεροσκάφους και έριχναν τα πυρά τους πάνω από τον έλικα. Τα Γαλλικά Μαχητικά Αεροσκάφη ήταν όμως λιγότερα από

ό,τι τα δικά μας Fokker και αυτή η κατάσταση δεν μας επέτρεπε, να χρησιμοποιήσουμε σε πλήρη βαθμό τα υπερέχοντα όπλα μας.

Η Καμπανία είχε μεταβληθεί, τώρα, σε ένα ήρεμο μέτωπο, σε έναν από τους πλέον ήσυχους τομείς, σε όλο συνολικά το Δυτικό Μέτωπο και παρέμεινε σε αυτή την κατάσταση για δύο ολόκληρα έτη. Όμως, την Άνοιξη του 1917, η δεξιά μας πτέρυγα, στην περιοχή της Ρενς, συμμετείχε στις σφοδρές Μάχες Άμυνας της 1ης Στρατιάς. Σε αυτά τα δύο χρόνια ήταν η Μοίρα των Μαχητικών Αεροσκαφών μας η μοναδική Σμηναρχία Μαχητικών στο εβδομήντα χλμ. περικυκλωμένο μέτωπο από την 3η Στρατιά, μεταξύ της Ρενς και της Argonne. Από την άλλη πλευρά, τα Γαλλικά Μαχητικά Αεροσκάφη ήταν αριθμητικά ακόμα υποδεέστερα. Υπήρχαν, πιθανότατα, μόνο μια, δύο ή τρεις μοίρες. Σύντομα, όμως, απέκτησαν έναν ισάξιο εξοπλισμό και τα αεροπλάνα τους βελτιώνονταν συνεχώς. Σε εμάς δεν επαρκούσε πλέον η χρήση του Μονοπλάνου Fokker με τα ήδη γνωστά του αποτελέσματα και αντικαταστάθηκε από το Διπλό Albatros, που δεν έφτανε, όμως, σε ευελιξία τα Διπλάνα Nieuport και σε ταχύτητα τα νέα μοντέλα των Διπλάνων Spad.

Οι Γάλλοι πιλότοι των Μαχητικών Αεροσκαφών ήταν γενναίοι και εξαιρετικά επιδέξιοι. Δεν ήταν όμως τόσο υπερβολικά παράτολμοι, όπως οι Άγγλοι, οι οποίοι επιζητούσαν με κάθε τίμημα την αερομαχία και μάχονταν λυσσαλέα μέχρι τέλους, σαν τα μπουλντόγκ. Οι Γάλλοι κατάφερναν με μεγάλη επιδεξιότητα, να πραγματοποιούν αιφνιδιαστικές επιθέσεις από την πλευρά που ήταν ήλιος. Έριχναν καλοζυγισμένα πυρά και συχνά, η πρώτη τους αιφνιδιαστική καταδρομή συνοδεύονταν με επιτυχία. Εάν δεν είχε επιτυχές αποτέλεσμα, ήταν τις περισσότερες φορές στο χέρι τους να διακόψουν τη μάχη και να διαφύγουν εκμεταλλευόμενοι την υπεροχή τους. Το έπρατταν συχνά, επειδή μπορούσαν και υπολόγιζαν πολύ ψύχραιμα.

Για εμάς ήταν ευκολότερο, σε αυτό το σημείο, η μάχη και η κατάρριψη των άλλων γαλλικών αεροσκαφών, των αναγνωριστικών και των Αεροσκαφών Επίθεσης Εδάφους, καθώς δεν προστατεύονταν από καταδιωκτικά. Οι Γάλλοι χρησιμοποιήσαν, κατόπιν, στο ήρεμο μέτωπο της Καμπανίας, για ακόμα ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, τα αργά, απαρχαιωμένα Δικινητήρια Caudrons, στα οποία είχαν τοποθετηθεί τα ντεπόζιτα βενζίνης πίσω από τους κινητήρες και μπορούσαν κατά αυτό τον τρόπο να πιάσουν εύκολα φωτιά.

Η αεροπορική δραστηριότητα στην Καμπανία ήταν σε γενικές γραμμές μικρής κλίμακας, εξαιτίας του μικρού αριθμού των, αμφότερων πλευρών, διαθέσιμων αεροσκαφών. Υπήρχαν ημέρες, κατά τις οποίες δεν εμφανίζονταν ούτε ένα εχθρικό αεροσκάφος και εξαιτίας αυτής της κατάστασης, η ιδιαίτερη προσοχή μας επικεντρώνονταν στα εχθρικά Δέσμια Αερόστατα. Ο ανθυποσμηναγός Puetter επέδειξε στο σημείο αυτό μια μεγάλη επιδεξιότητα, καθώς με την πάροδο του χρόνου κατέστρεψε, με μεθοδικό και παράτολμο τρόπο, επτά αερόστατα, που έπιασαν φωτιά, στο ίδιο διάστημα που είχε σε αυτόν καταγραφεί η κατάρριψη τριών αεροσκαφών. Δραστηριοποιήθηκε, κατόπιν, εναντίων των Άγγλων, ως επικεφαλής μιας νεο-σχηματισμένης Μοίρας Καταδιωκτικών και έπειτα από ένα σύντομο χρονικό διάστημα κατέρριψε τόσα πολλά αεροσκάφη, με αποτέλεσμα να τιμηθεί με το Μετάλλιο Εξαίρετων Πράξεων. Δύο επιπλέον διακεκριμένοι πιλότοι της μοίρας, που είχε ο καθένας ξεχωριστά καταρρίψει τέσσερα αεροπλάνα στην Καμπανία, αποδεσμεύτηκαν από τη μοίρα και έπρεπε να δραστηριοποιηθούν στον κεντρικό τομέα μάχης. Ο μικρός αριθμός καταρρίψεων τους αυξήθηκε δραστικά μετά από λίγους μήνες,

με αποτέλεσμα να τιμηθούν παρομοίως με το Μετάλλιο Εξαίρετων Πράξεων. Ο ένας εξ αυτών, ο ανθυποσμηναγός Buechner, σημείωσε μάλιστα, σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα, σαράντα πέντε τον αριθμό εναέριες νίκες. Η καταδίωξη στην Καμπανία επέφερε, πράγματι, ένα βαρύ τίμημα για τον εχθρό.

### Ο ανθυποσμηναγός Baldamus

Ο πιο επιτυχημένος πιλότος Καταδιωκτικών, μεταξύ υμών, ήταν ο ανθυποσμηναγός Baldamus. Με τα μεγάλα γυαλιά του και με το ξεχωριστό του στυλ έδινε την εντύπωση ενός νεαρού εκπαιδευόμενου. Κατά τη διάρκεια αθλητικών ασκήσεων σκοποβολής με (κυνηγετικά) τυφέκια δυσανασχετούσε και πυροβολούσε δίπλα από από το δίσκο του στόχου. Στον αέρα, όμως, κρατώντας σταθερά το πολυβόλο του, ήταν ένας άριστος σκοπευτής και διάθετε μια, αξεπέραστου χαρακτήρα, καρδιά πολεμιστή. Πιστεύω ότι κανένας Γάλλος, που είχε δραστηριοποιηθεί στη μάχη, δεν ξέφυγε. Δεν τον άφηνε από το πεδίο βολής του και όταν «μιλούσε» το πολυβόλο του, συνέβαινε για τον αντίπαλο το μοιραίο. Κατόρθωσε έτσι, πετώντας ακατάπαυστα να καταρρίψει δεκαοχτώ γαλλικά αεροπλάνα. Το τι αυτό σήμαινε, μπορεί να το αξιολογήσει μόνο αυτός που πετούσε τότε στην περιοχή της Καμπανίας.

Την άνοιξη του 1917, κατά τη διάρκεια μιας ιδιαίτερας σφοδρή, διεξαγόμενης, σε όλα τα μήκη και πλάτη, αερομαχίας, κινήθηκε με μεγάλη ταχύτητα ο αντίπαλός του, ένας Γάλλος υποσμηνίας σε ένα δίπλανο, εναντίων του Albatros του και τον σκότωσε. Ο Baldamus ήταν ένας από τους καλύτερους Γερμανούς πιλότους του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όπως ο Boelcke και ο Richthofen. Η τραγικότητα του ήταν ότι είχε λάβει δράση μόνο στο Μέτωπο της Καμπανίας, με αποτέλεσμα να αναφέρεται μεν το όνομα του, πολλές φορές σε αναφορές του Στρατού Ξηράς, αλλά να μην έχει γνωρίσει την κατάλληλη αναγνώριση, βάσει των επιδόσεων του.

### Ο πρώτος μου τραυματισμός

Στην αντίπαλη πλευρά είχαν δραστηριοποιηθεί, κατά διαστήματα, ορισμένα εκ των μεγαλύτερων γαλλικών κανονιών, όπως τα Navarre και Pinsard, τα οποία είχαν προκαλέσει μεγάλες απώλειες σε εμάς. Στις αρχές Απριλίου του 1917 γνώρισα ένα από αυτά τα δύο αντιπαθητικά όπλα. Ένα Caudron εκτελούσε κύκλους νοτίως της Tahure και καθοδηγούσε τα πυρά Πυροβολικού εναντίων των θέσεων μας στους ασβεστολιθικούς βράχους. Κατέβηκα ύψος και το κατεδίωξα. Καθώς παρατηρούσα το πολυδαίδαλο αυτό και εξαπλωμένο σε μεγάλη απόσταση άσπρου χρώματος σύστημα με τις θέσεις μας, αιφνιδιάστηκα από τα πίσω μου, από ένα εχθρικό καταδιωκτικό. Είδα στα δεξιά και αριστερά μου τις γραμμές των άσπρων τροchioδεικτικών πυρών να περνούν δίπλα από το κεφάλι μου και δέχτηκα, ταυτόχρονα, ένα βαρύ χτύπημα στη δεξιά πλευρά της πλάτης. Αντέδρασα άμεσα, όπως αυτόματα πράττει κάθε ένας έμπειρος πιλότος Μαχητικού Αεροσκάφους, δηλαδή με μια απότομη, προς τα πάνω, στροφή. Σε αυτό το σημείο δέχθηκα ένα εκ νέου, ακόμα δυνατότερο, χτύπημά στην πλάτη μου και αισθάνθηκα το σημείο, εκεί, πολύ ζεστό. Με κυρίευσε μεγάλος τρόμος: σφαίρα στην κοιλιά; Γύρισα ανάποδα το Albatros μου και το επανάφερα στην

πορεία του, μόλις λίγες εκατοντάδες μέτρα από το έδαφος. Συνέχισα, τότε, την πορεία μου και κατόρθωσα να προσγειωθώ ομαλά στο αεροδρόμιο μας, στο Leffincourt. Ο αντίπαλος δεν ακολούθησε. Σύμφωνα με μια γαλλική αναφορά, ο ανθυποσημαγός Pinsard, ο επικεφαλής μιας εχθρικής μοίρας στη Suirpes, καταρρίφθηκε σε αυτή την αερομαχία, κάτι που μπορεί να ισχύει εν μέρει. Εγώ, πάντως, δεν μπόρεσε να δώ αυτό το εχθρικό αεροσκάφος.

Ευτυχώς δεν ήταν σφαίρα στην κοιλιά, αλλά μόνο ένα επιδερμικό τραύμα από τροχιοδεικτική σφαίρα, που πέρασε από τα πλάγια στην πλάτη μου και προκάλεσε μια μεγάλη τρύπα, που έκαιγε, στο σακάκι μου από δέρμα προβάτου. Παράλληλα, είχα δεχθεί ακόμα μια σφαίρα στον ώμο, με έξοδο εκεί που άρχιζε ο λαιμός, που ράφτηκε με επιτυχία από τον διάσημο χειρουργό, καθηγητή πανεπιστημίου, Klapp στη Vouziers. Μετά από σχεδόν δύο μήνες ήμουν ξανά στο μέτωπο.

Θα ήταν βαρετά και πλεονασμός εάν προέβαινα στην περιγραφή περαιτέρω αερομαχιών. Επιθυμώ να αναφέρω, μόνο, ακόμα ότι κατόρθωσα, σταδιακά, πέντε αναγνωρισμένες από τον στρατό αεροπορικές νίκες.

#### Ιδιαίτερου χαρακτήρα επισκέψεις και συναντήσεις

Την 6. Ιουλίου 1917 παρέλαβα, από τον ίδιο προσωπικά τον Κάιζερ, το Μετάλλιο του Σταυρού των Ιπποτών του Οίκου των Hohenzollern με τα ξίφη, το οποίο ακολούθησε, έπειτα, το Μετάλλιο Εξαίρετων Πράξεων. Και οι τα δύο αυτά Μετάλλια Ανδρείας μου απονεμήθηκαν στο Ostkreuz, υπό την παρουσία του στρατηγού von Mackensen. Ο Κάιζερ είχε ταξιδέψει για μια επιθεώρηση του μετώπου στις Argonnen και στη Vouziers. Μου απεύθυνε ορισμένα φιλικά και γεμάτα αναγνώριση λόγια και συνομίλησε για λίγη ώρα μαζί μου σχετικά με την εναέρια κατάσταση στην Καμπανία και με τα γαλλικά αεροπλάνα. Φαίνονταν αρκετά χλωμός και πολύ σοβαρός.

Η Μοίρα των Μαχητικών Αεροσκαφών μας είχε δημιουργήσει σταδιακά στη Lefincourt, ένα μικρό χώρο με συγκεντρωμένα εκεί λαφυραγωγημένα γαλλικά αεροπλάνα. Τα αεροσκάφη είχαν υποστεί τεχνικό έλεγχο, καταστεί έτοιμα για πτήση, εφοδιαστεί με γερμανικά διακριτικά και κάποιες φορές είχαν πετάξει πάνω από το αεροδρόμιο. Είχαμε έτσι τη δυνατότητα να μελετήσουμε ακριβώς τον αντίπαλο, να πραγματοποιήσουμε «πτήσεις σύγκρισης» και ασκήσεις αερομαχίας και να γνωρίσουμε, τρόπο τινά, τις αρετές και τις αδυναμίες των γαλλικών αεροσκαφών.

Εγώ, ο ίδιος, είχα πραγματοποιήσει, μάλιστα, ορισμένες πτήσεις πάνω από το μέτωπο με τα, υπερέχοντα των δικών μας Καταδιωκτικών Αεροσκαφών, μονοθέσια Nieuport, αφότου οι μηχανικοί/εγκαταστάτες μου είχαν τοποθετήσει πάνω σε αυτά ένα γερμανικό πολυβόλο. Μολονότι υπήρξε πληροφόρηση σε όλο συνολικά τον τομέα της στρατιάς, δημιουργήθηκε μια πλήρως συγκεχυμένη εικόνα. Δέχθηκα πυρά πάνω από το γερμανικό τομέα, ενώ παρέμεινα εντελώς αλώβητος στη γαλλική πλευρά. Κατά την επιστροφή μου από το μέτωπο διέκρινα ότι τα γερμανικά αερόστατα προχωρούσαν σε εισβολή και τρύπωναν εκεί όπως τα διπλοσάινα. Έπρεπε να ρίχνω συνεχώς φωτοβολίδες ως σημεία αναγνώρισης. Εκ τούτου εγκατέλειψα, σύντομα, την πραγματοποίηση τέτοιου είδους πτήσεων, αν και επιτρεπόταν σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο και θα απέτρεπαν την πιθανότητα κατάρριψης ένα μεγάλου αριθμού τέτοιων σκαφών.

Ο αριθμός των συγκεντρωμένων λαφυραγωγημένων μας αεροπλάνων έλαβε, μια ημέρα, μια αξιοσημείωτη και εντελώς αιφνιδιαστικού χαρακτήρα εκούσια αύξηση. Ένα ολοκαίνουριο διθέσιο αεροπλάνο τύπου Nieuport προσγειώθηκε σε εμάς και αποβιβάστηκε ένας νεαρός Γάλλος πιλότος, με ένα μακρύ, εφαρμοστό στρατιωτικό χιτώνιο και ένα ψηλό ανοιχτού χρώματος πηλήκιο. Ήθελε να οδηγήσει το αεροπλάνο από την Τουλούζη προς το Παρίσι και έχασε την πορεία του, οδηγώντας αυτό σε εμάς. Έδειχνε, φυσικά, πάρα πολύ στεναχωρημένος αναφορικά με αυτή την ατυχία και εμείς ήμασταν πολύ τυχεροί, επειδή το αεροπλάνο ήρθε σε εμάς σαν θεϊκό δώρο, χωρίς να χρειαζόμαστε να κάνουμε κάτι.

Η μοίρα είχε πολύ μεγάλο κύρος στην 3η Στρατιά και ιδιαιτέρως στον Ανώτατο Διοικητή της, αρχιστράτηγο von Einem και τον επικεφαλής της, στρατηγό Frhr von Oldershausen. Ο αρχιστράτηγος von Einem, ονομαζόμενος von Rotmaler, ήταν, πριν τον πόλεμο, για έξι χρόνια υπουργός Πολέμου. Δεν ήταν μόνο ένας «πανέξυπνος και ενορατικός αξιωματικός», όπως τον κατονομάζει, έτσι, ο Ludendorff στο βιβλίο του με τον τίτλο «Οι αναμνήσεις από τον πόλεμο», αλλά επίσης μια εντελώς αριστοκρατική φύση, και κυρίως καλόκαρδος και προστατευτικός προς τους στρατιώτες του.

Και οι δύο αυτές προσωπικότητες, ο von Einem και ο Oldershausen, έδειχναν στο πρόσωπο μου μια ιδιαίτερη εμπιστοσύνη και κυρίως για τις αεροπορικές μου ικανότητες. Όταν ήθελαν να μετακινηθούν από αέρα, και αυτό συνέβαινε πολύ συχνά στον στρατηγό von Oldershausen, εμπιστεύονταν μόνο την οδήγηση μου, μολονότι θα ήταν για αυτούς πιο πρακτικό, να απευθυνθούν σε μια από τις μονάδες αναγνωριστικών. Μου είχε, εκ τούτου, δοθεί ένας ιδιαίτερος τύπος διθέσιου αεροσκάφους. Μια εξ αυτών των πτήσεων προς το μέτωπο περιγράφεται παρακάτω στις προσωπικές σημειώσεις του αρχιστράτηγου von Einem, με τον τίτλο «Ένας αρχηγός του Στρατού βιώνει τον Παγκόσμιο Πόλεμο»: «25.7.17. Πραγματοποίησα χθες μια υπέροχη πτήση. Πέταξα μαζί με τον υποσημηναγό Student, έναν εξάισιο πιλότο και μαχητή. Η πτήση κατευθύνθηκε, αρχικά, προς το μέτωπο, έπειτα κινήθηκε μέσω του Argonnenwald, ακολουθώντας μια πορεία προς βορά, με κατεύθυνση το Maison Rouge και επέστρεψε στο αεροδρόμιο μέσω της Vouziers. Δεν παρατήρησα κάτι το ενοχλητικό σε μένα, κατά τη διάρκεια αυτής της πτήσης και απόλαυσα στο έπακρο αυτή τη διαδρομή. Επειδή έπρεπε να μετακινηθούν από αέρα όλοι οι αξιωματικοί του Γενικού Επιτελείου, θεώρησα και για μένα ως καθήκον, παρά την ηλικία μου (εξήντα ενός ετών), να το επιχειρήσω.»

Σε μια από τις πτήσεις με τον στρατηγό von Oldershausen κατευθυνθήκαμε, τον Οκτώβριο του 1917, προς το Κόρτρικ, στην 4η Στρατιά, εκεί όπου μαίνονταν ακατάπαυστα, πάνω από δύο μήνες, η Μάχη της Φλάνδρας, η μεγαλύτερη αμυντικής φύσης μάχη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Πετάξαμε εκατό πενήντα περίπου χιλιόμετρα κατά μήκος, πλησίον του μετώπου και ο στρατηγός von Oldershausen βρίσκονταν όλη την ώρα, ετοιμοπόλεμος, πίσω από το πολυβόλο του. Πιστεύω επίσης ότι αυτός ο θαρραλέος, αποφασιστικός και ορθολογιστής στρατηγός έδωσε ένα γερό μάθημα σε ένα επιτιθέμενο καταδιωκτικό. Στο Κόρτρικ ήθελε να πληροφορήσει τον εκεί αρχηγό του Γενικού Επιτελείου, στρατηγό von Lossberg, αναφορικά με τις νεότερες εμπειρίες.

Ο στρατηγός von Lossberg, γνωστός ως «λιοντάρι της άμυνας του Δυτικού Μετώπου» είχε, κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, σταλθεί σε όλα τα σημεία, εκεί όπου διεξάγονταν ή αναμένονταν οι μεγάλες μάχες άμυνας.

Τοποθετήθηκε, διαδοχικά και με πλήρη επιτυχία, ως Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου της 3ης Στρατιάς (Μάχη του Φθινόπωρου στην Καμπανία), της 2ης Στρατιάς (πρώτη μάχη στο Σομμ), της 1ης Στρατιάς (δεύτερη μάχη στο Σομμ), της 6ης Στρατιάς (μάχη πλησίον του Αράς) και στο τέλος της 4ης Στρατιάς (Μάχη της Φλάνδρας). Ήταν μια προσωπικότητα με σιδερένια πυγμή και ανυποχώρητος μπροστά στον κίνδυνο. Η ατσάλινη θέληση του να κρατήσει τις θέσεις και να δώσει μάχη σε κάθε σπιθαμή εδάφους πέρασε στο στράτευμα και οδήγησε σε αποτυχία όλες τις απόπειρες διάσπασης του μετώπου από τον εχθρό.

Αυτό το διάστημα διεξάγονταν μεγάλης κλίμακας μάχες από την 4η Στρατιά που συνοδεύονταν από μεγάλες απώλειες εδαφών. Σε μια από τις μετακινήσεις μας στο μέτωπο, ο Lossberg επέπληξε με αυστηρό τόνο έναν διοικητή μεραρχίας που ήθελε να υποχωρήσει: “Να παραμείνετε εκεί που είσαστε. Η θέση πρέπει να κρατηθεί μέχρι και τον τελευταίο άνδρα”.

Σχεδόν τριάντα χρόνια μετά άκουσα αυτή τη διαταγή, σχεδόν με τα ίδια λόγια, από τον Χίτλερ, προσθέτοντας: “Να παίρνετε πάντα ως παράδειγμα τον Lossberg”. Αυτό όμως που τότε θεωρούταν από τον Lossberg ως, χωρίς αμφιβολία, σωστό, ήταν τώρα εντελώς λάθος.

Η μονάδα μας ήταν ένας πόλος επίσκεψης πολλών υψηλών και υψηλότατων προσωπικοτήτων. Ως ύψιστο σημείο καταγράφηκε η επίσκεψη του πρίγκηπα Heinrich von Preussen και του διάδοχου του θρόνου. Ο πρίγκηπας Heinrich, ο μοναδικός αδερφός του Κάιζερ, ήταν σε έμενα γνωστός μόνο από τις εικόνες. Είχα τώρα εκπλαγεί πόσο μεγαλύτερος ηλικιακά έδειχνε. Δεν ήταν, τότε, ούτε εξήντα ετών, είχε όμως κάτασπρα, σαν το χιόνι, μαλλιά και χαρακτηριστικά με βαθιές ρυτίδες. Ήταν επίσης πολύ ήρεμος και σοβαρός. Κάποιες στιγμές ζωντάνευε και ξεπρόβαλλε ένα χαμόγελο στο πρόσωπο του και ειδικά όταν μιλούσε σχετικά με τα επιτεύγματα της αεροπορίας. Ήταν ο μεγάλος υποστηρικτής της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας και ο ίδιος είχε δώσει τις εξετάσεις πλοήγησης αεροπλάνου στο Euler της Φρανκφούρτης am Main, το Νοέμβριο του 1910, σε μεγάλη ήδη ηλικία δηλαδή. Οι δύο πρώτες «πτήσεις αξιοπιστίας των αεροπλάνων» στον Άνω Ρήνο, το 1911 και 1912, σημειώθηκαν στο προτεκτοράτο του και έφεραν τον χαρακτηρισμό «πτήσεις πρίγκηπα Heinrich». Ενδιαφερόταν πολύ για τα τεχνικά θέματα των αεροσκαφών και τα γερμανικά και γαλλικά αεροπλάνα τα επιδείκνυαν λεπτομερώς.

Ο πρίγκιπας του θρόνου επιδρούσε διαφορετικά. Στα τριάντα πέντε του ήταν πιο ευέλικτος λόγω της ηλικίας του και εξαιρετικά «φρέσκος» και ζωηρός. Συζητούσε πολύ με τους άνδρες της μονάδας και τους άλλους στρατιώτες που έρχονταν και σχημάτιζαν μεγάλα και μικρά πηγαδάκια. Μιλούσε μαζί τους με τον φυσικό και ευχάριστο τρόπο που τον διάκρινε. Δεν τηρούσε τον καθιερωμένο στρατιωτικό κώδικα και όποιος δεν γνώριζε την πραγματικότητα, θα πίστευε ότι οι στρατιώτες αναζητούσαν, μετά από μια μακρά απουσία αυτού, και καλωσόριζαν έναν αρκετά αγαπημένο αξιωματικό τους. Κατά τη διάρκεια μιας, σε πολύ θερμό κλίμα και ζωηρής, συζήτησης με έναν εκ των μηχανικών μου, ο πρίγκιπας του θρόνου παραλίγο να πέσει πάνω σε έναν κινούμενο αργά έλικα ενός γαλλικού αεροσκάφους. Όταν επρόκειτο να αναχωρήσει ξανά, προσήλθε, για ακόμα μια φορά, ένας μεγάλος αριθμός στρατιωτών άλλων Σωμάτων Στρατού, αποδίδοντας φόρο τιμής και επευφημώντας τον. Προηγουμένως, ο πρίγκιπας του θρόνου είχε προσφέρει σε εμένα μια βαριά ασημένια τσιγαροθήκη, ως ενθύμιο που έφερε κάτω από ένα κόκκινο ρουμπίνι,

στην εξωτερική της πλευρά, χαραγμένο με μπλε χρώμα το όνομα του και βρίσκονταν μέσα σε μια βελούδινη θήκη με το έμβλημα του οίκου των Hohenzollern. Αυτή η θήκη του πρίγκιπα του θρόνου ήταν μια ιδιαίτερη διάκριση για τον Στρατό Ξηράς.

#### Ξανά στην πατρίδα. Η οργάνωση των δοκιμαστικών πτήσεων

Την άνοιξη του 1918, μετά από τέσσερα σχεδόν χρόνια αδιάλειπτης δράσης στο μέτωπο, επέστρεψα πίσω στην πατρίδα. Μου ανατέθηκε ένα νέου είδους καθήκον που ήταν τεχνικής φύσης και καθόρισε τη στρατιωτική μου πορεία για τα επόμενα είκοσι χρόνια, οδηγώντας τη σε νέα μονοπάτια. Τοποθετήθηκα στο Κέντρο Μηχανικών Αεροσκαφών στο Adlershof ως επικεφαλής της πρώτης κεντρικής Υπηρεσίας Δοκιμών Αεροσκαφών και Μηχανημάτων.

Έως τώρα είχε δοθεί πάρα πολύ λίγη προσοχή στην ανάπτυξη των δοκιμαστικών πτήσεων των στρατιωτικών αεροσκαφών. Τα νέα μοντέλα ελέγχονταν τεχνικά στο έδαφος και διαπιστώνονταν στον αέρα τα αποτελέσματα και οι δυνατότητες των αεροσκαφών αυτών. Έμπειροι πιλότοι είχαν, επίσης, σταλθεί προσωρινά στην πατρίδα από το μέτωπο και ορισμένα αεροσκάφη δοκιμαστικά στο μέτωπο. Το 1917, είχα παραλάβει στη Leffincourt το πρώτο διθέσιο Siemens. Ήταν ένα θαυμάσιο αεροσκάφος, μικρό σε μέγεθος και κομψό. Ανήκε σε αυτά με το λιγότερο τράνταγμα, υπερείχε, μάλιστα, σε ευελιξία των τότε γαλλικών Μαχητικών Αεροσκαφών και αυτό σήμαινε πολλά. Ήταν όμως μη δοκιμασμένο και ασταθές. Σε μια από τις δοκιμαστικές πτήσεις ξέφυγα της πορείας κατά την απογείωση και ήμουν χαρούμενος που γλίτωσα με ένα τράνταγμα του κεφαλιού και μερικές θλάσεις. Το αεροσκάφος καταστράφηκε εντελώς.

Αυτή η διαδικασία των δοκιμαστικών πτήσεων έπρεπε, τώρα, να πραγματοποιηθεί με ενιαίο τρόπο και σύμφωνα με το σχέδιο. Ήταν επείγοντως αναγκαίο, λαμβανομένου υπόψη της αριθμητικής εναέριας υπεροχής του αντιπάλου, η σε σύντομο χρονικό διάστημα διάθεση ενός, πραγματικά, υπερέχοντος Μαχητικού Αεροσκάφους. Είχαν κατασκευασθεί δέκα τουλάχιστον νέοι τύποι αεροσκαφών. Έχουν μεταφερθεί τώρα στο Adlershof και ελέγχονται από τους επικεφαλής των αεροσκαφών και από εμένα διεξοδικά. Το καλοκαίρι του 1918 έλαβε χώρα, για κάμποσες ημέρες, μια επίδειξη των δυνατοτήτων των αεροσκαφών που θα στρέφονταν, επίσης, εναντίων των κανονιών του μετώπου. Εδώ είδα για πρώτη φορά τον Goering και τον Udet. Τα ονόματά τους ήταν σε μένα, εδώ και πολύ καιρό, φυσικά ήδη γνωστά.

Δυστυχώς σημειώθηκε, κατά τη διαδικασία αυτή, μια συντριβή αεροσκάφους με ολέθριο αποτέλεσμα, προκαλώντας βαθιά θλίψη. Ο σμηναγός Reinhart, ο νέος διοικητής της «Μοίρας Richthofen» και διάδοχος του Manfred von Richthofen, δοκίμασε το μοναδικό αεροπλάνο από μέταλλο, μια αξιοθαύμαστη και ιδιαίτερα υποσχόμενη κατασκευή που με αυτό είχαμε πραγματοποιήσει πολλές δοκιμαστικές πτήσεις. Ξαφνικά, το πάνω φτερό ξεκόλλησε προς τα πίσω και το αεροπλάνο ρίχθηκε προς την «άβυσσο».

Διοικητής της «Μοίρας Richthofen» έγινε τώρα ο σμηναγός Hermann Goering. Ήταν ένας δραστήριος αξιωματικός που είχε λάβει μέρος στον πόλεμο με το 112ο Σύνταγμα Πεζικού στο οποίο ανήκε επίσης ο Loertzer, και έπειτα, έγινε σύντομα πιλότος, στην αρχή παρατηρητής και πολύ γρήγορα επικεφαλής

αεροσκάφους. Εξαιτίας των πολυάριθμων αεροπορικών του επιτυχιών, κυρίως εναντίων των Άγγλων πιλότων, του απονεμήθηκε το Μετάλλιο Έξοχου Πράξεως και προήχθη, με μεγάλο πλεονέκτημα έναντι άλλων, σε σμηναγό. Ήταν ένας θαρραλέος και με ισχυρή θέληση άνδρας.

Ο Udet φαίνονταν σε μένα τότε, εξαιτίας της άριστης του γνώσης στα τεχνικά ζητήματα και των έξυπνων του ερωτήσεων και προτάσεων, ως ένας ιδιαίτερος άνδρας. Ήταν, αναμφίβολα, όχι μόνο ένας χαρισματικός πιλότος αλλά επίσης ο καλύτερος στα τεχνικά θέματα από όλους εμάς. Αργότερα, το 1936 κλήθηκε από τον Goering να αναλάβει ως Αρχηγός της Τεχνικής Υπηρεσίας στο Υπουργείο Αεροπορίας του Ράιχ. Σε αυτή τη θέση απέτυχε όμως, και ήταν αναπόφευκτο, λόγω του μεγέθους αυτού του, γιγαντιαίων διαστάσεων, καθήκοντος που απαιτούσε μια έμπειρη προσωπικότητα υψηλότατων προδιαγραφών.

### Η λήξη του πολέμου

Το γρήγορο τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου επέφερε, επίσης, μια απότομη λήξη της δραστηριότητας των δοκιμαστικών μας πτήσεων. Αυτό το ξαφνικό τέλος ήρθε εντελώς αναπάντεχα και δεν το αναμέναμε. Οι στρατιές μας είχαν εκδηλώσει μεγάλης κλίμακας επιθέσεις στη Δύση, την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1918 και είχαν σημειώσει εκεί μεγάλες επιτυχίες, τη στιγμή που όλες, προηγουμένως, οι, μεγάλης κλίμακας, επιθέσεις της Αντάντ είχαν οδηγηθεί σε αποτυχία. Τη χρονική στιγμή της ανακωχής, ο Γερμανικός Στρατός Ήρρας βρίσκονταν ακόμα βαθιά στο εχθρικό έδαφος. Η πατρίδα στερούταν μεν τα αναγκαία και υπέφερε, όπως στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά άντεξε στους τρομερούς βομβαρδισμούς. Η κατάσταση στο σύνολό της, το φθινόπωρο του 1918, ήταν καλύτερη από τέλος του καλοκαιριού του 1944.

Εγώ, προσωπικά, πίστευα για αρκετά χρόνια το Μύθο της Πισώπλατης Μαχαριιάς. Στην πραγματικότητα όμως, η διοίκηση μας είχε, ήδη στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, υπερβεί τα εσκαμμένα και είχε εν τέλει υπερτιμήσει τη δύναμη αντίστασης μας. Η «μαύρη ημέρα» της 2ης Στρατιάς, στις 8 Αυγούστου 1918, μεταξύ Ancre και Avre το έδειξε καταφανέστατα και άρχισε η αντίστροφη μέτρηση. Ήταν η μεγαλύτερη ήττα που είχε γνωρίσει μια Γερμανική Στρατιά στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Σε κάθε μεγάλης διάρκειας πόλεμο και σε κάθε καταπονημένο στράτευμα, το ηθικό μάχης μειώνεται αυτόματα και αυξάνεται ο αριθμός των φυγόπονων.

Όσον αφορά όμως στην επανάσταση και στα αποτελέσματα της ήταν τα δεδομένα τελείως διαφορετικά. Συμπωματικά, συζητούσα πριν λίγο καιρό με έναν άγνωστο σε μένα άνδρα και μεταξύ μας σημειώθηκε ένας γεμάτος επιχειρήματα, εποικοδομητικός διάλογος τον οποίο επιθυμώ να αναπαράγω εδώ, επειδή αντικατοπτρίζει αυτή τη χρονική στιγμή, παρόμοιου τύπου σκέψεις στην ευρύτερη μάζα του πληθυσμού. Ήταν ένας μεγαλύτερος ηλικιακά από εμένα εργάτης που, όπως ανέφερε παράλληλα, από τη γέννηση του ήδη ζούσε στα περίχωρα του Αμβούργου. Μου είπε: “Η επανάσταση ήταν τότε ένα μεγάλος λάθος. Εάν διατηρούσαμε τη Μοναρχία, θα ήταν τώρα καλύτερα για όλους εμάς. Θα μπορούσαμε να διαπραγματευτούμε καλύτερα με τις Βερσαλλίες, να συνάψουμε καλύτερους όρους ειρήνης και δεν θα είχαμε τον Χίτλερ!”. Τον λοξοκοίταξα τώρα καλύτερα και συνέχισε αυθόρμητα: “Εάν σας κρίνω σωστά, δεν συμμετείχατε πλήρως σε αυτή την επανάσταση”. Παραδέχτηκε επίσης

ανοιχτά, σημειώνοντας ότι τη δεκαετία του 20΄ ήταν κομμουνιστής και τώρα σοσιαλδημοκράτης. Του απάντησα τότε: “Η παρατήρηση σας είναι πολύ εύστοχη. Έχω την ίδια άποψη με εσάς”.

Η επανάσταση ήταν άκαιρη. Διάλυσε την τελευταία δύναμη αντίσταση μας, επέφερε το χάος και μας παρέδωσε, έτσι, άνευ όρων στην Αντάντ.

Θητεία στον Στρατό του Ράιχ

Ο στρατηγός von Seeckt, ο σωτήρας της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας

Μετά τον πόλεμο έμεινα ως στρατιώτης, όπως πολλοί άλλοι από τους συντρόφους μου, εν μέρει εξαιτίας της κλίσης μου ως επαγγελματίας στρατιώτης, αυτού του επαγγέλματος που εν τω μεταξύ με είχε κερδίσει, κυρίως όμως από την αίσθηση ότι η πατρίδα δεν έπρεπε να εγκαταλειφθεί την ώρα που κινδύνευε. Δεν ήταν οικονομικοί οι λόγοι που με ώθησαν προς αυτή την κατεύθυνση. Την τότε, δηλαδή, εποχή του παραεμπορίου και της παραοικονομίας υπήρχαν πολλές δυνατότητες, εύκολου χαρακτήρα, οικονομικών απολαβών. Αυτό το διάστημα παρέμεινα, τουλάχιστον προσωρινά, στην ύπαιθρο επειδή είχα εν τω μεταξύ παντρευτεί με την κόρη ενός γαιοκτήμονα στο Neumark.

Για εμάς τους αξιωματικούς ήταν, κάτω από τις τότε δεδομένες συνθήκες, μια θυσία να παραμείνει κάποιος στρατιώτης. Αυτή η θυσία δεν αναγνωρίζονταν σε καμία περίπτωση, αλλά ήμασταν, μάλιστα, τις περισσότερες φορές παρεξηγημένοι από τους ίδιους μας τους συντρόφους, που δεν ήθελαν να καταλάβουν κάτω από ποιες υπηρετούσαμε τον νέο «κόκκινο ηγεμόνα». Φαίνονταν, ήδη τώρα, σε μένα να παρουσιάζεται ως ένα ιστορικό δεδομένο ότι μόνο έτσι θα μπορούσε να επιτευχθεί η συγκράτηση του Κομμουνιστικού Κινήματος και η εκ νέου αποκατάσταση της τάξης. Σε διαφορετικές συνθήκες θα επικρατούσε τότε στη Γερμανία ο Μπολσεβικισμός.

Ο στρατηγός von Seeckt, ο πρώτος αρχηγός της νέας διοίκησης Στρατού Ξηράς, δεν ήταν μόνο ο ιδιοφυής δημιουργός του Στρατού του Ράιχ, αλλά επίσης ο διορατικός σωτήρας της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας. Γνώριζε πως η Αντάντ θα επέτρεπε, αργά ή γρήγορα, τη δημιουργία ενός περιορισμένης κλίμακας αεροπορικού στόλου και σχημάτισε εκ τούτου στο Αυτοκρατορικό Υπουργείο Στρατού ένα μικρού μεγέθους Κλιμάκιο Αεροπορίας από τρεις επικεφαλής, υπό τη διοίκηση του επισημναγού Wilberg, τον μακρά πιο επιτυχημένο «διοικητή των πιλότων» στο Δυτικό Μέτωπο. Η αποστολή του ήταν να μεριμνήσει ώστε να μην χαθεί η επικοινωνία, όσο καιρό χρειαζόταν.

Ο Seeckt ενίσχυσε και υποστήριξε αυτό το Κλιμάκιο Αεροπορίας δείχνοντας πολύ μεγάλη κατανόηση στα υφιστάμενα δεδομένα και έκαμψε με το κύρος του όλες τις αντιστάσεις που προβάλλονταν συνεχώς. Η μελλοντική επίδραση του Seeckt στην πορεία της Πολεμικής Αεροπορίας και η δραστηριότητα αυτού του κλιμακίου περιγράφονται λεπτομερώς στο βιβλίο «Seeckt, η ζωή του από το 1918 έως το 1936» του στρατηγού και θεολόγου Friedrich von Rabenau, του επικεφαλής των Αρχείων του Στρατού Ξηράς, και στον επετειακό τόμο από τον εκδοτικό οίκο «Mittler & Υιός».

Σε αυτό το κλιμάκιο είχα, δέκα χρόνια σχεδόν, την σπουδαία σημασία επιστασία σχετικά με τα τεχνικά ζητήματα των πτήσεων που περιλάμβαναν όλους τους τεχνικούς τομείς, από το υλικό κατασκευής και τους κινητήρες μέχρι

την ολοκλήρωση κατασκευής των αεροπλάνων, συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού τους. Ήταν η πιο ενδιαφέρουσα χρονική περίοδος στον ταραχώδη βίο μου, με πολλά ταξίδια στο εξωτερικό. Στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα υπήρχε, φυσικά, επίσης πολύ δουλειά. Αφορούσε κυρίως στην παρακολούθηση και ακολουθία των εξελίξεων και της προόδου στα τεχνικά ζητήματα στο εξωτερικό. Πολλά εξειδικευμένα έντυπα και εφημερίδες μελετήθηκαν λεπτομερώς και αξιολογήθηκαν. Οι πολλές τον αριθμό επισκέψεις αλλοδαπών εργοστασίων κατασκευής αεροπλάνων και κινητήρων, εκθέσεων, «Αγώνων Συναγωνισμού» και αεροπορικών επιδείξεων δημιούργησαν μια ενδιαφέρουσα εναλλαγή στην καθημερινή επαγγελματική ενασχόληση. Τα ταξίδια μας πραγματοποιούνταν πάντοτε με πολιτικά, αλλά και πάντα με θεωρημένες βίζες από τις οποίες πρόκυπτε ότι ήμασταν αξιωματικοί του Ράιχ. Είμασταν, πολλάκις, καλεσμένοι από το εξωτερικό και σε ορισμένες περιπτώσεις είχα μάλιστα την ευκαιρία να πετάξω, εγώ ο ίδιος, με σύγχρονα αεροπλάνα.

Είχα επισκεφτεί, έτσι, την Ιταλία, την Ολλανδία και την Ελβετία, είχα βρεθεί στο Γκέτεμπουργκ (Σουηδία) για την παρακολούθηση διεθνών «Αγώνων Συναγωνισμού» στρατιωτικών αεροπλάνων, πολλές φορές στη Ρωσία και ακόμα περισσότερες στο «Aero-Salon» στο Παρίσι και στο «Royal Airforce-Display» στο Hendon (πλησίον του Λονδίνου). Ήταν η χρονική περίοδος κατά την οποία η Ιταλία και η Αγγλία γίνονταν ολοένα και πιο ισχυρές στον τομέα των τεχνικών ζητημάτων των αεροπλάνων, ενώ η Γαλλία τίθονταν σταδιακά στο περιθώριο.

#### Θεατής του διαγωνισμού πτήσης αεροσκαφών στο Schneider Pokal

Θυμάμαι, ιδιαιτέρως, έναν δραματικού χαρακτήρα αγώνα ταχύτητας στο κλασσικό Schneider-Pokal, στο Lido της Βενετίας. Η Ιταλία ήταν φαβορί με τον διάσημο πιλότο της, τον επισμηναγό Benardi. Έμεινε, ιδιαιτέρως, χαραγμένο στη μνήμη μου, επειδή ήθελα, βασικά, να πετάξω με ένα αεροπλάνο της γραμμής μέχρι το Μόναχο το οποίο συνετρίβη εξαιτίας της απώλειας του φτερού του. Είχα, ήδη, το εισιτήριο ανά χείρας, έχασα όμως την πτήση λόγω μιας σημαντικής συνεδρίασης στο υπουργείο. Ήταν ένα από τα σοβαρότερα αεροπορικά δυστυχήματα της τότε εποχής. Όλοι συνολικά οι επιβαίνοντες βρήκαν το θάνατο, μεταξύ αυτών και ο Γενικός Γραμματέας της Υπηρεσίας Αλλοδαπής Freiherr von Maltzahn.

Το Lido ήταν γεμάτο από κόσμο. Ο ένας στρυμωγμένος δίπλα στον άλλο. Εκατοντάδες χιλιάδες θεατές είχαν κατακλύσει τη σε μεγάλο μήκος ακτή και παρακολουθούσαν με μεγάλη αγωνία την εξέλιξη αυτού του σπουδαιότατου διεθνούς αγώνα ταχύτητας αεροπλάνων κατά το οποίο σημειώνονταν συνεχώς νέα παγκόσμια ρεκόρ. Για τους κάπως ανυπόμονους και εθνικά υπερήφανους Ιταλούς ήταν αυτή η έκβαση ένα ζήτημα του εθνικού τους γοήτρου και κύρους. Η διαδρομή αυτού αγώνα ταχύτητας έπρεπε να διασχισθεί από τους συμμετέχοντες πολλές φορές κυκλικά και μάλιστα να εξετασθεί διεξοδικά. Η ατμόσφαιρα, αυτές τις ημέρες του Σεπτεμβρίου, ήταν πνιγερή και με υγρασία. Οι πιλότοι κάθονταν στα στενά, μονοθέσια αγωνιστικά τους αεροπλάνα, πίσω από τους ισχυρούς και ζεστούς κινητήρες, φορώντας μόνο τα μαγιό τους.

Ο αγώνας χαρακτηριζόταν από μεγάλες διακυμάνσεις. Νίκησε τελικά ένας Άγγλος αξιωματικός. Αμέσως μετά τη λήξη του αγώνα ταχύτητας εξήλθε με «καπνισμένο» πρόσωπο, με καταϊδρωμένο το σώμα του και φορώντας μόνο το

μαγικό του, από το αεροπλάνο και μεταφέρθηκε σχεδόν σιωπηλός από την ομάδα του στη μεγάλη και γεμάτη από κόσμο αίθουσα, εκεί όπου έλαβε χώρα η απονομή του βραβείου από τον πρίγκιπα του θρόνου, Umberto της Ιταλίας. Παρατήρησα πως πολλοί Ιταλοί έκλαιγαν.

### Τα γερμανικά ανεμοπλάνα

Όταν περιγράφω τη χρονική περίοδο μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν μπορώ να προσπεράσω τον τομέα των γερμανικών ανεμοπλάνων που σχεδιάστηκαν από τον «Roehnwater», μηχανικό της Πολιτικής Αεροπορίας, Oskar Usinus, το έτος 1920. Και δεν θα μπορούσε να συμβεί διαφορετικά, επειδή εγώ ο ίδιος ήμουν αυτός που είκοσι περίπου χρόνια αργότερα, έθεσα σε εφαρμογή τη χρήση του ανεμοπλάνου στην Πολεμική Αεροπορία.

Ήταν ένα νεωτεριστικό τμήμα της Πολεμικής Αεροπορίας, αποτελούμενο από ενθουσιώδεις νεαρούς πιλότους που είχαν αφιερωθεί εν σώματι και ψυχή στις πτήσεις και δεν ήθελαν επ ουδενί να τις εγκαταλείψουν. Είχαν θέσει τους εαυτούς τους στην υπηρεσία των αεροσκαφών άνευ κινητήρα, παρά τις σοβαρότατες ελλείψεις συγχρόνων μηχανικών μέσων.

Το έτος 1921 βρέθηκα στο Wasserkuppe και πραγματοποίησα ο ίδιος μετά τον «Αγώνα Συναγωνισμού», το Φθινόπωρο, μια σειρά από πτήσεις. Στο τέλος καρφώθηκε στο μυαλό μου να οδηγήσω ένα μονοπλάνο από το χειμερινό διοικητήριο στην κοιλάδα. Ήταν μια από τις τελευταίες ημέρες του Οκτωβρίου. Ο άνεμος ήταν ισχυρός και φυσούσε από βόρεια κατεύθυνση, από το Milseburg. Έπρεπε επομένως να προσγειωθώ σε αυτή την απότομη και διαβόητη βόρεια πλαγιά που δεν είχε ποτέ μέχρι τώρα χρησιμοποιηθεί. Όταν άρχισα να κινούμαι σε αυτή ανεξερεύνητη πλαγιά, έπιασε μια ισχυρή καταιγίδα και αναποδογύρισε το αεροσκάφος πάνω από τον λόφο. Όλοι οι χειρισμοί μου ήταν μάταιοι.

Το αεροσκάφος δεν υπάκουε πλέον στο τιμόνι. Για έναν πιλότο, αυτό είναι ένα απαίσιο, που προκαλεί τρόμο, συναίσθημα, να πρέπει δηλαδή, αδρανής και ανήμπορος να αντιδράσει, να παρακολουθεί την πορεία του αεροσκάφους να οδηγείται στην καταστροφή. Σε αυτό το ελαφρύ, χωρίς κινητήρα, σκάφος με τη μεγάλη επιφάνεια διαρκούσε μια αιωνιότητα μέχρι να φτάσει στο έδαφος. Κατέβαινε ύψος όπως ένα τσαλακωμένο χαρτί.

Για ακόμα μια φορά είχα μια, απλά, αδιανόητη τύχη. Το σκάφος προσέκρουσε από πλάγια θέση, με μια από τις πτέρυγες του και συμπιέστηκε σαν μια φουσαρμόνικα. Αυτό περιόρισε και μετρίασε κατά πολύ την πτώση και μπόρεσα έτσι να σωθώ.

Μετά από ένα σύντομο χρονικό διάστημα κατά το οποίο είχα χάσει τις αισθήσεις μου, κατόρθωσα να βγω από τα συντρίμια. Έτρεχε πολύ αίμα από τη μύτη, το στόμα και τα αυτιά μου. Η σύζυγός μου, που βρίσκονταν στον διάδρομο προσγείωσης και είδε έτσι την πτώση, και ο σύντροφός μου, μηχανικός Stamer, ήταν οι πρώτοι που έφτασαν στο χώρο του ατυχήματος.

Εκτός τα εσωτερικά και εξωτερικά τραύματα είχαν επίσης υποστεί ένα κάταγμα στη βάση του κρανίου. Χρειάστηκα εκ τούτου μισό χρόνο μέχρι να αναρρώσω πλήρως. Για μένα υπήρχε, τότε, μια μόνο λύση: να συνεχίσω τις πτήσεις και τις συνέχισα, και μάλιστα με περισσότερη πάθος από ό,τι πρωτότερα, αλλά με περισσότερη, επίσης, σωφροσύνη και ψυχραιμία. Η περίοδος, κατά την οποία διακατεχόμουν από περίσσια ορμή και ένταση, ανήκε πλέον στο παρελθόν.

Επίσης, μου είχε μείνει μια ενόχληση στην ισορροπία μου που με «προειδοποιούσε» για μεγαλύτερη προσοχή στις ακροβασίες.

### Καλεσμένος στον πρώτο πρόεδρο του Ράιχ

Στην Ανεμοπορία οφείλω, επίσης, τη συνάντηση με τον πρόεδρο του Ράιχ Friedrich Ebert, μια συνάντηση που δεν θα ήθελα να στερηθώ στη ζωή μου. Στις 22 Σεπτεμβρίου 1922 είχε παραθέσει ο πρόεδρος του Ράιχ μια δεξίωση προς τιμή των πιλότων των ανεμοπλάνων. Μέχρι τότε γνώριζα για τον Ebert μόνο ότι ήταν ένας άνδρας του λαού που είχε «ξεπλύνει» την επανάσταση ενάντια στην εξουσία, μια επανάσταση που ο ίδιος καθόλου δεν επιθυμούσε και κατόρθωσε έπειτα να κατευνάσει τις αχαλίνωτες μάζες.

Συγκεντρωθήκαμε στο παλάτι της Wilhelmstrasse, μπήκε έπειτα ο τελετάρχης και χτύπησε με το μεγάλο του μαστούνη το πάτωμα τρεις φορές. “Όπως στον αυτοκράτορα” ψιθύρισε ένας νεαρός πιλότος ανεμοπλάνου πίσω από εμένα. Ο πρόεδρος και η σύζυγός του εισήλθαν χωρίς καμία πόζα μέσα στην αίθουσα. Ήταν μεσαίου αναστήματος και γεροδεμένος, η σύζυγός του ψηλότερη από αυτόν, μια επιβλητική μορφή. Ο λόγος του ήταν λιτός και φυσικός, όπως η παρουσία του και μας εντυπωσίασε πολύ, επειδή διακατέχονταν από μια ένθερμη φιλοπατρία και, παρά όλων των δυσχερειών και κινδύνων, μετέδιδε μια ισχυρή ελπίδα για το μέλλον.

Πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά μια ομιλία του διπλωματούχου μηχανικού Hentzen, του μακράν πιο επιτυχημένου πιλότου ανεμοπλάνου κατά το έτος 1922, ο οποίος πάνω στο «Vampry» του Πολυτεχνείου του Ανόβερου είχε προκαλέσει νέα και για όλη την υφήλιο εντυπωσιακού χαρακτήρα ρεκόρ επιδόσεων. Ακολούθησε έπειτα η συνήθη «βραδιά μπύρας» με κρύα πιάτα.

Όταν έφυγε, κατά τις μεσονύχτιες ώρες, ο κύριος όγκος των καλεσμένων, ο Wilbert και εγώ βρεθήκαμε μεταξύ «αγνώστων». Κατόπιν ευγενικής παράκλησης του προέδρου, συναναστραφήκαμε με έναν μικρό, αλλά εκλεκτό κύκλο καλεσμένων που αποτελούσαν μόνο σοσιαλδημοκράτες υπουργούς, εκ των οποίων ο τότε καγκελάριος Bauer, και κάποιους άλλους λίγους επώνυμους άνδρες της δημόσιας ζωής και διαφορετικών πολιτικών αποχρώσεων. Συστηθήκαμε, κρατώντας στο χέρι ένα καλό κρασί της Βουργουνδίας και για εμάς τους δύο αξιωματικούς του παλιού Αυτοκρατορικού Στρατού συνειδητοποιήσαμε για πρώτη φορά ότι οι τόσο, εκ διαμέτρου, αντίθετες αντιλήψεις μας μπορούν εν τέλει να συγκλίνουν στο όνομα της φιλοπατρίας και του καθήκοντος για την πατρίδα.

Ο ίδιος ο Ebert εξέπεμπε μια ωφέλιμη ηρεμία και εμπιστοσύνη στην τότε συγκεχυμένη εποχή. Λίγοι γνωρίζουν ότι οι δυο του γιοί είχαν θυσιαστεί στον πόλεμο για τη Γερμανία. Όταν πέθαναν, είχε αρνηθεί την προσφορά μιας απαλλαγής της στρατιωτικής θητείας για τον τρίτο του υιό λαμβανομένου υπόψη της μεγάλης έλλειψης σε αντικαταστάτες.

### Αγώνες Συναγωνισμού αεροσκαφών

Το έτος 1925 είχα την ευκαιρία να συμμετάσχω σε δύο Αγώνες Συναγωνισμού Γερμανικών Ελαφρών Αθλητικών Αεροσκαφών. Πιλοτάρισα, έτσι, το μικρό σε μέγεθος αγωνιστικό μονοπλάνο της εταιρίας Albatros, το μοντέλο Albatros L 69 με ιπποδύναμη κινητήρα (Bristol Lucifer) εκατό άλογα, ένα αναπτύσσοντας μεγάλη ταχύτητα αεροσκάφος και με εξελιγμένο σύστημα προσγείωσης. Ήταν ένα αυτοστηριζόμενο, με ανοιχτό πιλοτήριο και με οχτώ μέτρα μήκος αεροσκάφος. Αποκλείστηκα από το «Γύρο της Γερμανίας», το καλοκαίρι του 1925, επειδή έσπασε ο κινητήρας μου στο αεροδρόμιο του Schwerin. Ακολούθησε, έπειτα το Φθινόπωρο, ο «Γύρος της Σαξονίας», ο πρώτος διεξαγόμενος στη Γερμανία αγώνας ταχύτητας αεροσκαφών, ο οποίος ξεκίνησε και τελείωσε στην πόλη Chemnitz και τα αεροσκάφη έπρεπε να κάνουν δυο φορές τον κύκλο της Σαξονίας, με μια συνολική διαδρομή πτήσης των χιλίων τριάντα χιλιομέτρων. Έπρεπε να πετάξουμε πάνω από πολλές πόλεις με μεγάλα και μικρά (έως πάρα πολύ μικρού μεγέθους) αεροδρόμια. Εδώ βρίσκονταν το στοίχημα για το γρήγορο σκάφος μου με τα «ύπουλα» χαρακτηριστικά όσο αφορά στη δυνατότητα απογείωσης/προσγείωσης. Κατόρθωσα παρά ταύτα, να οδηγήσω το αεροσκάφος, ξεπερνώντας κάθε εμπόδιο και να πετύχω τον καλύτερο χρόνο παρά μιας αναγκαστικής προσγείωσης και της χρονοβόρας επισκευής του ντεπόζιτου καυσίμων. Κρίθηκε ανά κατηγορία και βγήκα νικητής στη δυσκολότερη κατηγορία στην οποία συμμετείχαν πολλοί ανταγωνιστές με μεγάλη φήμη και δεξιότητες. Στον τελικό προορισμό, στην πόλη Chemnitz, τιμήθηκα με ένα δαφνοστέφανο, κρεμασμένο από το λαιμό μου. Οι πολλές προσγειώσεις σε πόλεις είχαν επίσης τα πλεονεκτήματά τους. Μπόρεσα να συγκεντρώσω όλα αυτά τα πολλά τιμητικά βραβεία που δίνονταν σε όλες σχεδόν τις πόλεις για τον πιλότο που έκανε τον καλύτερο χρόνο. Μου απονεμήθηκαν, κατά τη διάρκεια των ενδιάμεσων προσγειώσεων, από νεαρές γυναίκες και σύντομα, το μικρό και στενό μου αγωνιστικό αεροσκάφος κατακλύστηκε από ασημένια κύπελα, δίσκους και ανθοδέσμες, με αποτέλεσμα να μη μπορώ σχεδόν καθόλου να κινηθώ και να πρέπει να μην κάνω δεκτή την απονομή άλλων επιπλέον βραβείων.

Το πρώτο βραβείο στην επόμενη κατηγορία αυτού του «Γύρου της Σαξονίας» το κέρδισε ο τότε ανθυποσημηγός Jeschonnek, ο αργότερα Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου της Πολεμικής Αεροπορίας. Ήταν τότε, για τέσσερα χρόνια, ένας από τους πολυτιμότερους μου συνεργάτες στο Υπουργείο Πολέμου.

### Ταξίδια στη Σοβιετική Ρωσία

Θα μπορούσε να γραφτεί ένα ολόκληρο, μεγάλης έκτασης, κεφάλαιο σχετικά με τα ταξίδια μου στη Ρωσία, τη δεκαετία του 20'. Το πρώτο έλαβε χώρα το 1923 και το τελευταίο το 1927. Το Φεβρουάριο του 1923 ανήκα, ως « Ειδικός επί θεμάτων Πολεμικής Αεροπορίας», στην πρώτη στρατιωτική επιτροπή που είχε ξεκινήσει, στο πλαίσιο της Συνθήκης του Rapallo, στρατιικοπολιτικές διαπραγματεύσεις με τη Ρωσία.

Το επόμενο χρονικό διάστημα βρισκόμουν έτσι, για κάμποσες εβδομάδες ανά έτος, στη Ρωσία. Ήταν μόλις λίγα χρόνια μετά την αιματοβαμμένη επανάσταση και τη συγκεχυμένη κατάσταση του εμφυλίου πολέμου και ήταν η χρονική περίοδος όπου απέφευγε κάποιος γενικώς τη Ρωσία. Δεν τοποθετούνταν μια ρωσική ακολουθία στους εκεί αφιχθέντες. Όσοι έφταναν, ταξίδευαν ως ιδιώτες

και τους επέτρεπαν την είσοδο. Εμείς, οι αλλοδαποί, μπορούσαμε έτσι να κινούμαστε ελεύθεροι. Μέχρι τη Μόσχα, εκεί όπου είχαμε μια γερμανική αντιπροσωπία, ήταν όλα καλά. Μετά, όμως, άφηνε κάποιος την τύχη μόνο στο θεό.

Θυμάμαι, ακόμα, πολύ καλά το πρώτο ταξίδι που έπρεπε, μόνος και με τη συνοδεία μόνο ορισμένων λίγων ρωσοφώνων, να πραγματοποιήσω από τη Μόσχα προς το Βορονέζ (στον ποταμό Don), το Φθινόπωρο του 1923. Η σιδηροδρομική συγκοινωνία δεν ήταν τακτική. Με ακανόνιστες ώρες αναχώρησης, με πολύωρες καθυστερήσεις και μεγάλη κυκλοφορική συμφόρηση. Ήταν σαν τα πρώτα χρόνια μας, μετά τον τελευταίο πόλεμο. Σε ορισμένους, άγνωστους σε εμένα, σταθμούς σημειωνόταν μεγάλες στάσεις ανεφοδιασμού που δεν γνωρίζαμε πόσο θα διαρκέσουν. Έπρεπε να μετακινηθούμε τότε στην αίθουσα αναμονής και να έχουμε επισταμένη την προσοχή μας, να μη χάσουμε την αναχώρηση του τρένου. Όλα αυτά διαδραματίζονταν με μια μεγάλη φυσικότητα και παρά του βρισκόμενου εντελώς στον αέρα δρομολογίου.

Μπορεί κάποιος να αντιληφθεί γιατί αυτό το πρώτο μακρινό μου ταξίδι με το τρένο στην ενδοχώρα της Ρωσίας είχε προκαλέσει, κάτω από αυτές τις συνθήκες, τη δυσαρέσκεια μου.

Στην αρχή εξελίσσονταν όλα καλά. Το τρένο στη Μόσχα αναχώρησε με μια ώρα καθυστέρηση και κατάφερα επίσης να βρω μια ελεύθερη θέση και να μείνω εντελώς απαρατήρητος. Επιβιβάζονταν, σταδιακά, όλο και περισσότεροι άνθρωποι της υπαίθρου που φλυαρούσαν αμέριμνα και γελούσαν. Ένα ανδρόγυνο έτρωγε ένα λυροπετεινό με μεγάλη όρεξη. Μετά από ένα πολύωρο ταξίδι φτάσαμε σε έναν σταθμό τροφοδοσίας. Παρατήρησα εκεί ότι άδειαζε ξαφνικά ολόκληρο το βαγόνι και πολλοί επιβάτες αυτού του μεγάλου σε μήκος τρένου άρχισαν να περπατούν. Τους ακολούθησα για να ξεμουδιάσω κάπως τα πόδια μου και βρέθηκα ξαφνικά σε μια μεγάλη αίθουσα αναμονής, όπου εκεί υπήρχαν, σε ένα μακρύ ξύλινο μπουφέ, τα πιο νόστιμα πράγματα: διάφορα πιάτα με Sakuska, πιάτα με κρύο ψάρι, πουλερικά, αχνιστή Terrinen Borschtsch (μια θρεπτική, παχύρρευστη λαχανόσουπα, το εθνικό φαγητό της Ρωσίας) και εξαίρετα φρούτα. Ήταν ένα «προσκλητήριο» σε ένα μεγάλο περιφερειακό σταθμό της κεντρικής Ρωσίας, το έτος 1923 και μάλιστα σε κανονικές τιμές. Όσο αφορά στα ποτά μπορούσε κάποιος να διαλέξει μεταξύ Kaschah, τσάι ή βότκα, μέχρι κρασί της Κριμαίας και του Καυκάσου. Έξω ανταλλάσσονταν βόδια σε μακρές σειρές και άλλα προς σφαγή ζώα.

Τονώθηκα σε μεγάλο βαθμό με το φαγητό και το ποτό, έβαλα τις παρατηρήσεις μου σε μια τάξη και συνέχισα, έπειτα, μετά με τις σημειώσεις στο ημερολόγιο μου. Όπως φαίνονταν είχα γίνει, ήδη προηγουμένως, κάπως αντιληπτός, όταν έφερα από το μπουφέ το φαγητό και το ποτό μου. Σε κάθε περίπτωση, εγώ ήμουν αυτός που τώρα παρατηρούνταν και όλο και περισσότερα βλέμματα στρέφονταν προς εμένα. Ξαφνικά με πλησίασαν δύο άνδρες, δύο έχοντας βρει το θάρρος φιγούρες, έκατσαν δίπλα μου και προσπάθησαν να ανοίξουν μαζί μου κουβέντα. Ήταν φυσικά μάταιο να το αποτρέψω. Μπορούσα μόνο να γνέψω εκφράζοντας ένα «Tak» και «Anoh» ή να κουνήσω το κεφάλι με ένα ευγενικό «Niet», έτσι όπως εξελίσσονταν τώρα η κατάσταση. Πλησίαζαν συνεχώς περίεργοι προς τα εδώ και ο κύκλος γύρω μας στένευε συνεχώς. Η κατάσταση γίνονταν σταδιακά, ολοένα και πιο άβολη για εμένα. Ξαφνικά εμφανίστηκε ένας από μηχανής θεός. Ένας άνδρας άνοιξε δρόμο δυναμικά, με πλησίασε και μίλησε μαζί μου στα γερμανικά. Ήταν ένας Ρώσος μηχανικός που ταξίδευε επίσης στο

Βαρονέζ και με πήρε τώρα υπό την προστασία του. Του έδειξε το διαβατήριο μου στο οποίο βρίσκονταν ήδη πολλές ρωσικές σφραγίδες. Το σήκωσε θριαμβευτικά ψηλά στον αέρα, έδειξε σε αυτούς τις κατακόκκινες στάμπες και τους ξεκαθάρισε έτσι ότι ήμουν ένας τελείως ακίνδυνος άνθρωπος. Έμειναν ικανοποιημένοι. Πιθανότατα, με είχαν περάσει για έναν επικίνδυνο κατάσκοπο. Τούτοι οι απλοί αυτοί άνθρωποι ήταν πάντως τώρα έκπληκτοι ότι είχα βρει το θάρρος, να μετακινηθώ στα βάθη της Ρωσίας χωρίς να γνωρίζω τη Ρωσική Γλώσσα. Ο κίνδυνος όμως δεν είχε, όμως, ακόμα περάσει. Κάποιος είχε εν τω μεταξύ ειδοποιήσει ένα σοβιετικό αστυνομικό υπάλληλο ο οποίος εμφανίστηκε ξαφνικά τώρα. Με πήρε μαζί του χωρίς δεύτερη σκέψη, όπως και τον μηχανικό για διερμηνέα. Ακολούθησε μια ενδελεχής σωματική έρευνα από τον Ρώσο. Ξαναμπήκε έπειτα στο κουπέ του τρένου για να ελέγξει τις αποσκευές μου. Έμεινε με το στόμα ανοιχτό όταν είδε τις γερμανικές εφημερίδες μου. Αλλά είχα προνοήσει για αυτό. Είχα προνοητικά μερικά τεύχη της «Κόκκινης Σημαίας» μαζί μου, τα έδειξα σε αυτόν με υπερηφάνεια και ο μηχανικός έδωσε τις απαραίτητες εξηγήσεις. Ο σοβιετικός υπάλληλος έδειξε, επιτέλους, τώρα ικανοποιημένος.

Ο χρόνος πίεζε και το τρένο έπρεπε να αναχωρήσει. Το ταξίδι από τη Μόσχα προς το Βαρονέζ (εξακόσια χιλιόμετρα) διήρκησε είκοσι τέσσερις ώρες. Όταν φτάσαμε, με περίμενε ένα όχημα. Έγινα από το ταξίδι αυτό σοφότερος και στο μέλλον θα ζητούσα να έχω ένα ρωσικό ειδικό διαπιστευτήριο για τέτοιου είδους ταξίδια.

Αργότερα, αυτά τα ταξίδια έγιναν σε σημαντικό βαθμό ευκολότερα, όταν βελτιώθηκαν οι συνθήκες των συγκοινωνιών. Κατά πολύ απλούστερο και γρηγορότερο ήταν το ταξίδι, με τις νέες διαμορφωμένες διαδρομές, του αεροπλάνου γραμμής από το Königsberg μέχρι τη Μόσχα και εν συνεχεία, έπειτα με ένα ιδιαίτερου τύπου Αεροσκάφος Τροφοδοσίας στην ενδοχώρα της Ρωσίας. Κάποιες φορές ταξίδεψα, επίσης, με το ατμόπλοιο «Tannenbergs» από την πόλη Swinemuende προς το Ελσίνκι και από εκεί με το τρένο προς τη Μόσχα μέσω Λένινγκραντ.

Στις ρωσικές μεγαλουπόλεις επικρατούσε μεγάλη φτώχεια. Αυτή η κατάσταση έμοιαζε περίπου όπως στη Γερμανία μετά τον τελευταίο πόλεμο και πριν τη νομισματική μεταρρύθμιση. Κυρίως υπέφεραν οι πρώην μεγαλοαστικοί κύκλοι που είχαν χάσει όλα τους τα προνόμια εξαιτίας της Επανάστασης του 1917. Στις αγορές της Μόσχας βρίσκονταν εξαθλιωμένες γυναίκες που πρόσφεραν, καλυμμένα με ένα μαντήλι, τα τελευταία τους κοσμήματα. Απαγορευόταν να το κάνουν αυτό δημόσια. Ως το χειρότερο όλων ήταν για μένα οι ακατάλληλες συνθήκες στέγασης. Δεν μπορούσα τότε να διανοηθώ ότι πολλοί πολίτες ζουν σε τέτοιες εξευτελιστικές για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου συνθήκες και θα έπρεπε να συνεχίσουν να ζουν έτσι, χωρίς επίσης να μπορώ ούτε κατά διάνοια να φανταστώ ότι σήμερα στη Γερμανία αυτό το τόσο σπουδαίας σημασίας ζήτημα στέγασης θα ήταν στο ίδιο επίπεδο ή ακόμα και σε χειρότερο από ό,τι στις ρωσικές μεγαλουπόλεις τότε.

Στις διαπραγματεύσεις και στις διαβουλεύσεις με τις σοβιετικές υπηρεσίες παρέμειναν τα ψηλά και υψηλότερα κλιμάκια αθέατα. Οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν, παρά ταύτα, σχετικά ομαλά και χωρίς προβλήματα, επειδή χρειαζόμασταν ο ένας τον άλλο και αλληλοσυμπληρωνόμασταν. Ήταν ένας «γάμος συμφερόντων» ανάμεσα στους δύο μεγάλους και χωρίς τότε κηδεμονία λαούς. Φαίνεται σε μένα, σήμερα, ακόμα πολύ νωρίς, να πω περισσότερα για αυτό το θέμα ή να απαντήσω στο ερώτημα, εάν οι επαφές αυτές ήταν τότε

σωστές και εάν ήταν έξυπνο από τον Χίτλερ και να τις διακόψει όταν πήρε την εξουσία στα χέρια του. Σε κάθε περίπτωση όμως είχαν ανακόψει τουλάχιστον τα σχέδια της Πολωνίας να εισβάλει στην Άνω Σιλεσία και Ανατολική Πρωσία.

### Καλεσμένος του αιθαράρχη Balbo στη Ρώμη

Το τέλος της δραστηριότητας μου στο Υπουργείο Πολέμου το σήμανε, τον Φεβρουάριο του 1928, ένα ταξίδι πολλών εβδομάδων στην Ιταλία. Ο γνωστός Ιταλός υφυπουργός Συγκοινωνιών, αιθαράρχης Italo Balbo, είχε καλέσει μια ολιγομελή αντιπροσωπία του Στρατού του Ράιχ για επίσκεψη και γνωριμία του τρόπου λειτουργίας και των δυνατοτήτων της Ιταλικής Πολεμικής Αεροπορίας. Αποτελούνταν από τον στρατηγό Ludwig, τον Αρχηγό της Υπηρεσίας Όπλων Στρατού Ξηράς, τον ναύαρχο Prentzel, τον Αρχηγό της Υπηρεσίας Όπλων Πολεμικού Ναυτικού, έναν υποπλοίαρχο ως διερμηνέα και εμένα ως το μοναδικό πιλότο. Μας υποδέχθηκαν με ιδιαίτερη εγκαρδιότητα και είχαν τοποθετήσει συνεχώς δίπλα μας έναν Ιταλό Αξιωματικό Συνοδείας, τον υπολοχαγό Senzadenari, τον μετέπειτα (διπλωματικό) Ακόλουθο Αεροπορίας στο Βερολίνο, που μας είχε αναλάβει με συγκινητικό τρόπο. Ο Balbo έδωσε σε μας τη δυνατότητα, να μπορέσουμε να γνωρίσουμε όλα σχεδόν όσα διέθετε τότε η Ιταλική Πολεμική Αεροπορία, να επισκεφτούμε τις μεγάλες μεγέθους εγκαταστάσεις δοκιμών και εργαστηριακά κέντρα πλησίον της Ρώμης, τον τρόπο λειτουργίας της Ιταλικής Πολεμικής Αεροπορίας σε διάφορα αεροδρόμια, τα εργοστάσια κατασκευής αεροσκαφών και κινητήρων στη Βόρεια Ιταλία και μάλιστα τη, με μυστικότητα, δραστηριότητα της Μοίρας Αεριωθούμενων Αεροσκαφών στη λίμνη Γκάρντα που εκπαίδευε τα πιο σύγχρονα Αγωνιστικά Αεροπλάνα της για τους αγώνες του «Κύπελου Schneider».

Κατά την επίσκεψη στο Κέντρο Ελέγχου Ψυχοσύνθεσης, ο Balbo επέστησε χαμογελώντας την προσοχή μας ότι και αυτός ο ίδιος εάν είχε δώσει μια τέτοιου είδους εξέταση ικανότητας πιλότων και θα είχε κοπεί πανηγυρικά. Στο σημείο αυτό θέλω να τονίσω ότι ήταν, ο ίδιος, ένας εξαιρετος πιλότος, ένας από τους καλύτερους πιλότους μεγάλου τύπου αεροσκαφών της τότε εποχής. Μερικά χρόνια αργότερα οδήγησε τις δύο, προκαλώντας θόρυβο, πτήσεις μοιρών προς τη Νότια και Βόρεια Αμερική, μέσω του Ατλαντικού.

Το αποκορύφωμα της επίσκεψης μας ήταν η ακρόαση από τον Ντούτσε. Πάνω σε ένα μεσαίου αναστήματος σώμα βρίσκονταν το μεγάλο του κεφάλι με έντονα λαξευμένα χαρακτηριστικά και εκφραστικά μάτια που μας διαπερνούσαν διερευνητικά. Συζήτησε μαζί μας στη γερμανική γλώσσα. Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας εξέφρασε την επιθυμία να μάθει ποια ήταν, αυτή τη στιγμή, η δύναμη της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας. Ο στρατηγός Ludwig δεν μπόρεσε να του δώσει μια συγκεκριμένη απάντηση, επειδή στο πλαίσιο της Συνθήκης των Βερσαλλιών διαθέταμε μόνο μια μικρή αεροπορική μονάδα, το Υπουργείο Πολέμου κάποιες δεκάδες πιλότους και παρατηρητές, ορισμένα δοκιμαστικά σκάφη και κατ' άλλα μόνο κάποιες πληροφορίες σε έγγραφα. Ο Μουσολίνι εξεπλάγη πολύ σχετικά με αυτό. Τότε επενέβη ο τριάντα δυο ετών Balbo με το γεμάτο ταπεραμέντο ύφος του. Παρέπεμψε στο μύθο με το λύκο που έπινε νερό μαζί με ένα πρόβατο από ένα ρυάκι και πίστευε ότι το πρόβατο βρώμιζε το νερό. Αναφέρθηκε σε αυτό το μύθο και ανέφερε: " "Όταν αισθάνεται

κάποιος ως πρόβατο, δεν μπορεί τότε να απορεί γιατί θα καταβροχθισθεί από το λύκο”.

Σε αυτό το ταξίδι, που διήρκεσε κάμποσες εβδομάδες, μπορέσαμε να δούμε με όλη την ηρεμία μας τα αξιοθέατα της «αιώνιας πόλης», να απολαύσουμε την ομορφιά της ιταλικής υπαίθρου και να γνωρίσουμε επίσης τις γαστρονομικές απολαύσεις που πρόσφερε η Ιταλία: τη μανέστρα, αυτή τη νόστιμη σούπα λαχανικών, τα μακριά σπαγγέτι που πρέπει κάποιος να τα τυλίγει στο κουτάλι (μια ιδιαίτερη τέχνη που ποτέ δεν έμαθα) και το ξηρό κρασί Κιάντι που το μπουκάλι του περιβάλλεται με άχυρο.

Την 28η Οκτωβρίου, την ημέρα της «Πορείας προς τη Ρώμη» με τις φασιστικές της εκδηλώσεις στο εσωτερικό της χώρας, η παρουσία μας στη Ρώμη δεν ήταν επιθυμητή και πραγματοποιήσαμε, υπό τη ξενάγηση του αξιαγάπητου αξιωματικού συνοδείας μας, μια ιδιαιτέρως όμορφη ημερήσια εκδρομή στη Νάπολι και την Πομπηία. Με αυτό έλαβε για μένα σάρκα και οστά μια, εδώ και ένα αρκετό μεγάλο χρονικό διάστημα, επιθυμία. Είχα διαβάσει πολλές φορές το βιβλίο του Άγγλου μυθιστοριογράφου και κυβερνητικού παράγοντα Bulwer «οι τελευταίες ημέρες της Πομπηίας», που με είχε επανειλημμένως καθηλώσει και κατάφερα τώρα, επιτέλους, να δω τις ανασκαφές αυτής της μοιραίας πόλης που καταστράφηκε το 79 μ.Χ. από ένα σεισμό και την έκρηξη του Βεζούβιου. Μετά την επίσκεψη καθίσαμε σε μια από τις μικρές ευχάριστες και άνετες ταβέρνες της περιοχής. Ο υπολοχαγός Senzadenari μας εξέπληξε εδώ με ιδιαίτερη κίνηση. Κάλεσε δίπλα μας, κάποια από τα περιφερόμενα, εδώ και εκεί, παιδιά που τραγουδούσαν και τα οποία έπαιζαν άρτια παλιές ιταλικές μελωδίες, μεταξύ αυτών και το «Santa Lucia». Λίγες ημέρες μετά επιστρέψαμε πίσω στο Βερολίνο.

### Στο μέτωπο της Ανατολικής Πρωσίας

Στις 1 Δεκεμβρίου 1928 έλαβε χώρα η προσωρινή μου μετακίνηση από το Υπουργείο Πολέμου στο στράτευμα, υπό την ταυτόχρονη κατοχύρωση των δυο ετών που βρέθηκα εκεί. Έφτασα ως επικεφαλής ενός Λόχου Πεζικού στο Loetzen, μιας μικρής πόλης, βρισκόμενη μεταξύ μιας λίμνης, ενός δάσους και λόφων. Μετά από μια, δεκαπέντε ετών, οδύσσεια στην Πολεμική Αεροπορία που με είχε οδηγήσει σε όλα σχεδόν τα μέρη της Ευρώπης, επέστρεψα στην αφετηρία του στρατιωτικού μου βίου, στην όμορφη Ανατολική Πρωσία και στο, μη χωρώντας σύγκριση, Πεζικό μας. Στο στρατιωτικό επίπεδο είχαν όμως, εν τω μεταξύ, όλα αλλάξει δραστικά: η τακτική, ο εξοπλισμός, η εκπαίδευση, ακόμα και η διαπαιδαγώγηση των στρατιωτών. Τα διδάγματα του πολέμου και κυρίως η μετάβαση από την εθνοφυλακή στο μικρής κλίμακας Επαγγελματικό Στρατό Ξηράς, σε έναν έμμισθο Στρατό Ξηράς με δωδεκαετή υπηρεσία, προκάλεσαν μια ριζική αλλαγή.

Ο Στρατός του Ράιχ λειτουργούσε με εντατικό ρυθμό και σοβαρότητα. Ο χαρούμενος, ανέμελος και πρόθυμος για κάθε είδους αστεία ανθυπολοχαγός δεν υπήρχε πλέον. Και οι στρατιώτες μας επίσης είχαν γίνει σοβαρότεροι, πιο ώριμοι καθώς και πιο φιλόδοξοι. Ασχολούταν, εξάλλου, πλέον με την προετοιμασία του μελλοντικού εργασιακού τους βίου, με την «Επαγγελματική Σχολή του Στρατού Ξηράς», κάτι που το έπαιρναν πολύ σοβαρά.

Αυτά λοιπόν, τα τέσσερα χρόνια μου, δεν ήταν ένα χρονικό διάστημα χαλάρωσής, ώστε να συγκεντρώσω νέες δυνάμεις για μια πιο κοπιαστική

δραστηριοποίηση μου εκεί έξω, όπως θεωρούταν από το Υπουργείο Πολέμου του Ράιχ. Το αντίθετο μάλιστα, έπρεπε να συγκεντρώσω όλες μου τις δυνάμεις και να ζοριστώ, ώστε να κατανοήσω το κάθε τι καινούργιο για μένα και να μάθω τι αφορά τώρα ξαφνικά το πρόσωπο μου, χωρίς κάποιο μεταβατικό στάδιο και άνευ της δυνατότητας μιας πρωτινής θεωρητικής και πρακτικής εξάσκησης. Δραστηριοποιήθηκα αμέσως ως, έχοντας την πλήρη ευθύνη, επικεφαλής λόχου και έγινα ήδη σε δύο χρόνια διοικητής τάγματος. Αυτές τις σπουδαίας σημασίας θέσεις-κλειδιά στον Στρατό Ξηράς του Ράιχ τις υπηρέτησα και με λάθη και σωστά και διδάχθηκα πολλά στο Σώμα του Πεζικού. Δεν μπορώ όμως να πω ότι η εκεί δραστηριότητα μου ήταν ιδιαιτέρως επιτυχής.

Βρέθηκα ως επικεφαλής του τάγματος στην παλιά, ιστορική πόλη Marienburg. Από την πόλη αυτή μπορούσε κάποιος να δει, μακριά από τον ποταμό Nogat, τα χαμένα γερμανικά εδάφη, Κατά τη διάρκεια πολλών μετακινήσεων από την Ανατολική Πρωσία στο Ράιχ, μέσω της πολωνικής επικράτειας, μπορούσε από το παράθυρο να παρατηρήσει κάποιος πως παράκμαζε συνεχώς αυτή η πρότινος πλούσια επαρχία της Δυτικής Πρωσίας, υπό το βάρος της πολωνικής οικονομίας. Αυτή η διαφορά ήταν με μια γρήγορη ματιά απολύτως ξεκάθαρη. Η θέα της γερμανικής υπαίθρου, που φυσικά δεν ήταν στρωμένη με ροδοπέταλα, πρόσφερε ωστόσο στη ματιά του ταξιδιώτη μια φρεσκάδα, ζωντανότερα και καθαρότερα χρώματα. Στην πολωνική πλευρά παρουσιάζονταν στους σιδηροδρομικούς σταθμούς και στους δρόμους μια αταξία και φαίνονταν όλα γκρίζα. Τα σπίτια ήταν παραμελημένα, δεν είχαν πραγματοποιηθεί οι απαραίτητες και αναγκαίες επισκευές και το βάψιμο των τοίχων. Τα αγροκτήματα έδειχναν εγκαταλελειμμένα και «θαμπά». Τα ζώα στα χωράφια έδειχναν να είναι σε κακή κατάσταση και οι αγροί, εν μέρει ακαλλιέργητοι, έδειχναν σημεία παρακμής.

Στις μετακινήσεις, μέσω της πολωνικής επικράτειας, έπρεπε, εμείς οι στρατιώτες, κάθε φορά να παραδίδουμε τα ξίφη και τις ξιφολόγχες μας στο βαγόνι των αποσκευών. Βλέπαμε πολλές πολωνικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις που βρίσκονταν, σε πλεονεκτικές θέσεις, στα θαμπής εικόνες γυμνά εδάφη των γύρω περιοχών. Ο νεοσύστατος Πολωνικός Στρατός τύγχανε της αγάπης και της φροντίδας του πολωνικού λαού.

Αυτά τα χρόνια αιωρούνταν πάνω μας η απειλητική «Δαμόκλειος Σπάθα» μιας αιφνιδιαστικής πολωνικής εισβολής στην Ανατολική Πρωσία. Η Πολωνία κρατούσε, βασικά, μια εχθρική στάση προς τη Γερμανία και ο τύπος της εν λόγω χώρας υποδαύλιζε την κατάσταση ώστε να μην εξομαλυνθεί αυτή η στάση. Όσο αφορά σε αυτό το ζήτημα, συμφωνούσε η κυβέρνηση του Ράιχ και όλα τα πολιτικά κόμματα ότι η Ανατολική Πρωσία θα έπρεπε να αμυνθεί, παρά της, σε στρατιωτικό επίπεδο, αδυναμίας και της απόλυτης υπεροχής του Πολωνικού Στρατού, τόσο σε αριθμό στρατιωτών όσο και σε σύγχρονο στρατιωτικό εξοπλισμό.

Το «Τρίγωνο του Heilsberg» είχε τότε αναπτυχθεί με ταχύτατους ρυθμούς, μια γραμμή οχυρώσεων ως ενίσχυση, πίσω από την οποία θα μπορούσαν να υποχωρήσουν τα στρατεύματα της Ανατολικής Πρωσίας, να φτάσουν εκεί επίσης ενισχύσεις από το Ράιχ μέσω της θαλάσσιας οδού, μέχρι την επέμβαση των φορέων της Κοινωνίας των Εθνών.

Σημειώθηκαν πολλές τον αριθμό ασκήσεις συναγερμού για να ελεγχθεί η διαρκής ετοιμότητα του στρατού. Πολλά «πειραματικά πολεμικά παιχνίδια» και συνεχώς μεγάλης κλίμακας στρατιωτικές ασκήσεις κινούνταν συνεχώς γύρω από

το εξέχων ζήτημα πως θα μπορούσε η Ανατολική Πρωσία να υπερασπιστεί καλύτερα, στο ενδεχόμενο μιας πολωνικής αιφνιδιαστικής επίθεσης. Σε όλες αυτές τις στρατιωτικές ασκήσεις έπρεπε να γίνει εικονική χρήση τεθωρακισμένων με απομιμήσεις αρμάτων μάχης από ξύλο και χαρτί, αεροπλάνων με παιδικούς χαρταετούς και χρωματιστών παιδικών μπαλονιών, Βαριών Πυροβόλων με σημαίες, επειδή δεν διαθέταμε αυτά τα απαραίτητα για την άμυνα όπλα.

Στις 14 Ιουνίου 1931 έλαβε χώρα στο κάστρο του Marienburg η διεξαγόμενη από την επαρχία της Ανατολικής Πρωσίας, επέτειος των επτακοσίων ετών. Ήταν παρών, ο ίδιος προσωπικά, ο πρόεδρος του Ράιχ, στρατάρχης von Hindenburg και έβγαλε λόγο στη μεγάλη αίθουσα της τραπεζαρίας. Είχε προηγουμένως επιθεωρήσει στον προαύλιο χώρο μια τιμητική φρουρά του τάγματος μου. Επειδή ο ήδη ογδόντα τεσσάρων ετών πρόεδρος δυσκολευόταν στο βάδισμα, έπρεπε ο κάπως ανώμαλος δρόμος να επιχωματωθεί και να ισιωθεί. Μετά τη γιορτή βρέθηκε με κάμποσα άτομα, βρισκόμενος όρθιος για πάνω από μια ώρα. Για όλους είχε ένα φιλικό και εύστοχο λόγο, εντελώς ήρεμος και ευχάριστος. Μου προκάλεσε έκπληξη η σωματική και πνευματική νεότητα αυτού του ηλικιωμένου σεβάσμιου κυρίου.

### Το Εθνικοσοσιαλιστικό Κίνημα

Κατά τη χρονική διάρκεια της παραμονής μου στην Ανατολική Πρωσία έπεσε σαν μετεωρίτης η άνοδος του Κινήματος του Χίτλερ. Όταν επιστρέψαμε, το Σεπτέμβριο του 1930, για λόγους τακτικής στο στράτευμα μας στο Loetzen, ανέφεραν οι τίτλοι των εφημερίδων ότι το Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα είχε κατακτήσει εκατό περίπου έδρες στο Ραίχσταγκ. Οι εκλογές το καλοκαίρι του 1932 έδωσαν ήδη πάνω από διακόσιες θέσεις στο Ραίχσταγκ.

Ο Χίτλερ ήρθε στο Loetzen και Elbing. Οι προεκλογικές του ομιλίες μετατράπηκαν σε λαϊκή γιορτή. Ήταν οι πολυπληθέστερες μαζικές συγκεντρώσεις που είχαν γνωρίσει έως σήμερα αυτές οι δύο πόλεις. Οι άνθρωποι έφταναν από όλα τα σημεία, με τραίνα, αμάξια και ποδήλατα, με άλογα και με τα πόδια για να τον δουν και να τον ακούσουν. Ήταν άνδρες και γυναίκες όλων των ηλικιών, των κοινωνικών και οικονομικών στρωμάτων. Υπήρχαν τότε πολλές σοβαρές και αριστοκρατικής φύσης γυναίκες που είχαν τοποθετήσει την εικόνα του Χίτλερ πάνω στα κομοδίνα τους. Ο Χίτλερ είχε γίνει το ίνδαλμα των μαζών.

Σε εμάς, τους στρατιώτες, είχε απαγορευτεί κάθε πολιτική δραστηριοποίηση και κατά συνέπεια η επίσκεψη των προεκλογικών συγκεντρώσεων. Μέχρι αυτό το χρονικό σημείο δεν είχα καμία απολύτως επαφή με τον Εθνικοσοσιαλισμό, τώρα όμως κατέστη ένα αυτονόητο καθήκον για εμάς τους διοικητές, να ασχοληθούμε σε θεωρητική βάση με αυτό, επειδή αυτό το Κίνημα διέτρεχε όλο το λαό και είχε επίσης κυριεύσει τα μυαλά των στρατιωτών μας. Υφίστατο ο αυξανόμενος κίνδυνος μιας ιδεολογικής ρήξης ανάμεσα στο στρατό και στην συντροφικότητα μεταξύ των μελών του. Από το Υπουργείο Πολέμου του Ράιχ δόθηκαν οι αντίστοιχες κατευθυντήριες γραμμές και διατηρήθηκε η πολιτική ουδετερότητα στο εσωτερικό του στρατού.

Όπου και να έστρεφε κάποιος το βλέμμα του στην Ανατολική Πρωσία και στο Ομόσπονδο Κρατίδιο του Danzig, διέκρινε ότι οι φορείς αυτού του Κινήματος

ήταν σχεδόν όλοι άγνωστα, μικρού αναστήματος και ασήμαντα άτομα που προπαγάνδιζαν με μακροσκελείς λόγους και με κάπως άξεστες μεθόδους τη νέα τους ιδεολογία. Συνεχώς αναρωτιόμουν πως θα μπορούσε να είναι δυνατό, κάτω από αυτές τις συνθήκες να επιβιώσει ένα τέτοιου είδους μαζικό Κίνημα που όμοιο του δεν είχε γνωρίσει μέχρι τώρα η κοινοβουλευτική ιστορία της Γερμανίας και αυξάνονταν συνεχώς σαν μια χιονοστιβάδα. Στο πρόγραμμα του εν λόγω κόμματος περιλαμβάνονταν ορισμένα εντυπωσιακά σημεία: «Ο Εθνικοσοσιαλισμός επιδιώκει την ενότητα των Γερμανών σε μια πραγματική εθνική κοινότητα-Δομή σύμφωνα με το αριστοκρατικό μοντέλο αρχηγίας: διοίκηση μέσω των καλύτερων προσωπικοτήτων – Ο Στρατός Ήρρας ως σχολή της πειθαρχίας και της λαϊκής ενότητας-Το κοινό όφελος προηγείται του ιδιωτικού- Παραμερισμός της πάλης των τάξεων». Αλλά αυτά τα όμορφα σημεία δεν θα μπορούσαν να «στέκονταν» ανεξάρτητα και από μόνα τους. Υπήρχε ένα μεγάλου μεγέθους κενό και ανάγκη, σε εθνικό, οικονομικό και εσωτερικό-ψυχικό επίπεδο, ενός πολύ μεγάλου τμήματος του γερμανικού λαού που έψαχνε μια διέξοδο από αυτή την ένδεια και πίστευε ότι ο Αδόλφος Χίτλερ ενσάρκωνε τη λύση σωτηρίας από όλες αυτές τις καταστάσεις, στο πρόσωπο του οποίου ενσαρκώνονταν ο απλός και ανιδιοτελής προερχόμενος από το λαό άνδρας, αυτός ο πατριώτης, ο ακέραιος στρατιώτης από τη γραμμή του μετώπου, τιμημένος με το μετάλλιο του Σιδηρού Σταυρού Τάξης Ι, και κατέστη έτσι τόσο λαοπρόβλητος, ακολουθούμενος από τεράστιες λαϊκές μάζες. Ήταν η υποβλητική του παρουσία αυτή που προσέλκυσε πάρα πολλούς Γερμανούς.

Για εμάς, τους παλαιότερους αξιωματικούς του Στρατού του Ράιχ, ήταν το Κίνημα του Χίτλερ τόσο ελκυστικό, τόσο αινιγματικό και τόσο γοητευτικό, με αποτέλεσμα να μας κόβει σχεδόν την ανάσα. Διακρίναμε, ωστόσο, στο πρόσωπο του Χίτλερ και σ' όλους αυτούς τους αναρίθμητους «Χιτλερίσκους» μόνο την εξωτερική εικόνα αυτού του Κινήματος που πολλοί από αυτούς ήδη το καταργούσαν ως επικεφαλής και μάλιστα πολλοί εξ αυτών δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «αξιωματούχοι αριστοκρατικής ποιότητας».

Όπως τα κύματα ενός φουσκωμένου θαλάσσιου ρεύματος κινούνται ενάντια σε ένα ανάχωμα, με τον ίδιο τρόπο όρμησαν καταιγιστικά και αδιάκοπα τα «σκούρα καφέ» κύματα ενάντια στον τωρινό πρόεδρο του Ράιχ και αυτό το τελευταίο οχυρό υποχώρησε τελικά. Η ανάδειξη του Χίτλερ στην Καγκελαρία του Ράιχ, στις 30 Ιανουαρίου 1933, συνέβη εντελώς αιφνιδιαστικά για τον στρατό του Ράιχ. Η απόλυτη πλειοψηφία εμάς των παλιότερων αξιωματικών δεν την αποδοκίμασε. Η μεγάλη ηλικία, που συνοδεύεται με τη μεγάλη της εμπειρία, βρίσκεται τώρα σκεπτική απέναντι σε κάθε τι νέο, σε αντίθεση με τα ευκολόπιστα και γεμάτα ενθουσιασμό νιάτα.

Ο Χίτλερ ήρθε τότε στην εξουσία εντελώς νόμιμα και ήταν απολύτως ευνόητο και προφανές ότι ο Στρατός του Ράιχ θα συντάσσονταν μαζί του και μάλιστα επειδή ο πρόεδρος του Ράιχ von Hindenburg ήταν ο ανώτατος στρατιωτικός διοικητής μας τον οποίο όλοι εμείς, οι στρατιώτες, αγαπούσαμε και θαυμάζαμε. Ήταν ο τελευταίος Γερμανός στρατάρχης που κατείχε μια άνευ όρων και προϋποθέσεων πιστή στρατιωτική ακολουθία σε όλο συνολικά το Γερμανικό Στρατό. Το τραγικό του γερμανικού λαού βρίσκεται στο σημείο που ο Hindenburg πέθανε πάρα πολύ νωρίς. Εάν ζούσε ακόμα λίγα χρόνια, όπως ο πρώην Κάιζερ Wilhelm, τα πράγματα θα είχαν εξελιχθεί διαφορετικά. Ήταν η μοναδική προσωπικότητα που είχε το σεβασμό και την αναγνώριση του Χίτλερ και συντάσσονταν πλήρως με τη θέληση του. Αναφέρω, ως ένα από τα πολλά

παραδείγματα, την αντιπαράθεση όσον αφορά στην επάνδρωση της θέσης-κλειδί του Ανώτατου Αρχηγού του Στρατού Ξηράς, κατά τη διάρκεια του έτους 1931. Ο Hindenburg αποφάσισε, στα τέλη 1931, να ορίσει για αυτή τη θέση τον στρατηγό Freiherr von Fritsch, ενώ ο Χίτλερ θα προτιμούσε να δώσει αυτή τη θέση στον στρατηγό von Reichenau που φαίνονταν όμως στον Hindenburg πολύ νέος.

Υπήρχαν τότε πολλοί «προφήτες» που πρόβλεπαν μόνο ένα μικρής διάρκειας χρονικό περιθώριο αντοχής για το καθεστώς του Χίτλερ εάν ερχόταν στην εξουσία και μετά να πρέπει να αποδείξει υπό το βάρος της σκληρής πραγματικότητας τις αξίες που κουβαλάει. Διαψεύσθηκαν όμως. Συνέβη εντελώς το αντίθετο. Ο Χίτλερ, ως Καγκελάριος, κατόρθωσε να κερδίσει μια μεγάλη μερίδα του γερμανικού λαού και «να θέσει τον γερμανικό στρατό υπό το καθεστώς του Εθνικοσοσιαλισμού και να τον συμφιλιώσει με τα ιδεώδη του», όπως είχε εκφράσει τότε ο ίδιος ο Χίτλερ. Οι επιτυχίες του στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής (χωρίς την ελάχιστη θυσία αίματος) και κυρίως στον οικονομικό τομέα ήταν απλά εντυπωσιακές. Οι πολίτες ήθελαν προ πάντων θέσεις εργασίας. Ο Χίτλερ τους τις πρόσφερε και κέρδισε, κατ' αυτόν τον τρόπο, την εύνοια των Γερμανών εργατών και των άλλων απασχολούμενων στην εργασία κύκλων. Οι Γερμανοί στρατιώτες ήθελαν να είναι ανεξάρτητοι. Το «παιχνίδι τακτικής» με τα ομοιώματα των τεθωρακισμένων αρμάτων μάχης και τα παιδικά μπαλόνια δεν πρόσδιδαν στη Γερμανία την απαραίτητη σιγουριά και μας φαίνονταν επίσης ταπεινωτικό και χωρίς νόημα. Ένας φρέσκος και απελευθερωτικός αέρας φυσούσε τώρα στον γερμανικό στρατό. Ήθελα να δω αυτό τον φιλόπατρη και εμπνευσμένο από τα παγκόσμια ιδανικά επαγγελματία στρατιώτη πως θα αντιστέκονταν σε αυτή την αύρα και έπαιρνε αυτό το χρονικό σημείο μια κάποια απόσταση.

Η αποκατάσταση της στρατιωτικής ισότητας από τον Χίτλερ χαιρετίστηκε σε κάθε περίπτωση απ' όλους συνολικά τους Γερμανούς στρατιώτες. Είχε παίξει εδώ ρόλο ότι ο καταναγκαστικός περιορισμός του Στρατού Ξηράς των εκατό χιλιάδων αδρών, σύμφωνα με το κείμενο των διατάξεων της Συνθήκης των Βερσαλλιών, ήταν ένας προπομπός για ένα γενικό αφοπλισμό. Είχαν περάσει ήδη δεκαπέντε χρόνια χωρίς να σημειωθεί κάποιο αποφασιστικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Επιθυμώ ακόμα να θυμίσω ότι αυτή ακριβώς τη χρονική στιγμή, το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε καταφέρει να διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμό βουλευτών στην κοινοβουλευτική ιστορία της Γερμανίας και χτυπούσε δυνατά, προκαλώντας αίσθηση, τις πόρτες τους κράτους.

Το ενδεχόμενο εκδήλωσης απόπειρας στρατιωτικών πραξικοπημάτων

Καθώς γράφω αυτές τις γραμμές, υπάρχει η εκτίμηση ότι ένας υψηλόβαθμος Γερμανός στρατιωτικός αρχηγός, αυτή τη χρονική μάλιστα στιγμή ο Ρόμελ, «να βρίσκονταν συνεχώς στην υπηρεσία του Εθνικοσοσιαλιστικού Καθεστώτος και μάλιστα στα χρόνια που ήταν αποφασιστικά για την τύχη της Γερμανίας».

Αυτή η απόφαση είχε ληφθεί, κατά τη γνώμη μου, ήδη στις 30 Ιανουαρίου 1933, όταν ο Χίτλερ είχε έρθει με νόμιμο τρόπο στην εξουσία. Όλα όσα διαδραματίστηκαν αργότερα και με τον τρόπο που συντελέστηκαν, ήταν για τη Γερμανία ένα αμετάβλητο και αναπόφευκτο πεπρωμένο.

Από αυτό το χρονικό σημείο και έπειτα, κάθε απόπειρα στρατιωτικού πραξικοπήματος θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε έναν αιματηρό και σε βάθος εμφύλιο πόλεμο. Μετά τον θάνατο του Hindenburg έως το χρονικό σημείο της συνθηκολόγησης δεν είχαμε κανένα στρατιωτικό ηγέτη ο οποίος να έχει τόσο μεγάλο κύρος που θα κατόρθωνε να θέσει ενωτικά ένα μεγάλο τμήμα του Γερμανικού Στρατού υπό την αρχηγία του. Διαθέταμε, περισσότερο, ένα μεγάλο αριθμό στρατηγών που τα περιορισμένα τους καθήκοντα διοίκησης φαίνονταν αξιόπιστα και έμπιστου χαρακτήρα. Δεν είχαμε όμως έναν τέτοιο που να ενέπνεε έναν τέτοιο, σημαντικού χαρακτήρα, σεβασμό και κύρος τον οποίο θα ακολουθούσε ο Γερμανικός Στρατός. Ακόμα και ο Ρόμελ δεν ήταν ένας τέτοιος άνδρας του οποίου το όνομα θα εγκαλείτο. Αμφιβάλλω σε μεγάλο βαθμό ότι ο στρατός θα ακολουθούσε τυφλά τον επικεφαλής του, θα στρέφονταν ενιαία εναντίων του Χίτλερ ή όσο αφορά σε αυτό το δεδομένο, θα άφηνε να παραπλανηθεί ή να επηρεαστεί. Η νεολαία μας γίνονταν, στις τάξεις των Νέων, της Νεολαίας του Χίτλερ και στην Υπηρεσία των Εργατών του Ράιχ, ωριμότερη, πιο ανεξάρτητη και με κριτική στάση απέναντι στις δράσεις των καθηγητών τους, των αξιωματικών και ακόμα των γονιών τους. Η εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του Φύρερ ήταν μέχρι τέλους μεγάλη, και όχι μόνο σε πολλούς στρατιώτες, αλλά προχωρούσε πιο βαθιά, στις τάξεις του λαού. «Ο Φύρερ θα τα καταφέρει για ακόμα μια φορά!» ήταν μια ευρέως διαδοθείσα έκφραση το χειμώνα του 1944/45.

Η προκαλώντας ανησυχία απειλή του εμφυλίου πολέμου ήταν αναμφίβολα η βασική αιτία των ανδρών, όπως ο Ρόμελ, ο Kluge και άλλοι στρατάρχες καθώς και επιφανείς πολιτικοί, να πρέπει να κάνουν συνεχώς πίσω και να διστάζουν να υψώσουν το χέρι ενάντια στον Χίτλερ.

Ευτυχώς, για εμάς, απετράπη τουλάχιστον ένας τέτοιος εμφύλιος πόλεμος που θα ήταν κατά πολύ τρομακτικότερος από ό,τι οι χειρότερες ρίψεις βομβών και όλα τα υπόλοιπα δεινά του πολέμου. Θα εισχωρούσε βαθιά, επηρεάζοντας μέχρι και τις ζωές των οικογενειών και τους στενούς συγγενικούς δεσμούς και θα οδηγούσε τον γερμανικό λαό στην αυτοκαταστροφή. Χιλιάδες θα εξοντώνονταν σε αυτή την αδελφοκτόνα μάχη, από τους ίδιους τους γνωστούς, τους, φίλους και συγγενείς που θα σήκωνε ο ένας το χέρι εναντίων του άλλου. Το σάβανο αυτού του αυτοκαταστροφικού πολέμου θα είχε απλωθεί πάνω από τα συντρίμια των πόλεων και της υπαίθρου και μαζί με τον πόνο αναφορικά με τους νεκρούς ήρωές μας θα ακούγονταν, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της χώρας μας, οι θρήνοι για το χυμένο αίμα του εμφυλίου πολέμου. Πιστεύω, θα χρειαζόταν ολόκληρες γενιές μέχρι να γιατρεύονταν, ξανά, η ψυχή του γερμανικού λαού.

Σε κάθε περίπτωση θα ξεσπούσε ένας εμφύλιος πόλεμος, ακόμα και εάν η απόπειρα δολοφονίας, στις 20 Ιουλίου, στέφονταν με επιτυχία, επειδή υπήρχαν, σε όλη της διάρκεια της τότε κατάστασης, μεγάλες διαφωνίες και απροθυμία συμβιβασμού σε μεγάλα τμήματα του στρατού και του γερμανικού επίσης λαού και επειδή έλειπε αυτή τη χρονική στιγμή μια εξέχουσα προσωπικότητα η οποία θα ένωνε ξανά τον γερμανικό λαό. Είναι ουτοπικό να θεωρείται ότι σε αυτή την περίπτωση θα σημειώνονταν ένας αφοπλισμός των SS και των πολλών πιστών στον Χίτλερ ομάδων. Το κύρος και η επιρροή του Χίτλερ ήταν, τότε, μεγαλύτερη από ό,τι κάθε άλλου στρατιωτικού ή πολιτικού ηγέτη στη Γερμανία.

Ένας επιπλέον βαρυσήμαντος και ανασταλτικός παράγοντας, κατά τη διάρκεια του πολέμου, ήταν το δεδομένο ότι κάθε απόπειρα εναντίων του Χίτλερ ήταν,

ταυτόχρονα ένα χτύπημα εναντίων της πατρίδας. Θα ήθελα να δω τους στρατιώτες ανά τον κόσμο, κατά τη διάρκεια ενός νικηφόρου αγώνα να προετοιμάζουν ξαφνικά, εν κρυφό, το έδαφος μιας επανάστασης. Τέτοιοι τρελοί δεν υπήρχαν όμως. Όταν έπειτα άλλαξε η πολεμική κατάσταση για εμάς, έλαβε χώρα η Σύνοδος της Καζαμπλάνκας, τον Ιανουάριο του 1943 και οι οι Σύμμαχοι διαπίστωσαν ότι αυτός ο πόλεμος θα λάμβανε ένα τέλος μόνο με την άνευ όρων συνθηκολόγηση της Γερμανίας. Αυτό σήμαινε τη θανατική καταδίκη της Γερμανίας.

### Αντοχή μέχρι της τελευταίας ρανίδας του αίματος

Ο Ουίνστον Τσόρτσιλ γράφει στα απομνημονεύματά του «ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος (Α' τόμος)» αναφορικά με την αντοχή σε έναν πόλεμο: «αφήνεται να διαφαίνεται ακόμα μια περίπτωση ότι πρέπει κάποιος, δηλαδή, να συνεχίζει να μάχεται, μολονότι δεν υφίσταται καμία απολύτως ελπίδα για νίκη, επειδή είναι πολύ καλύτερο να πεθάνει, παρά να συνεχίζει να ζει ως σκλάβος». Η κατάσταση όμως για τη Γερμανία δεν ήταν επ' ουδενί τόσο άσχημη. Μια γερμανική νίκη δεν ήταν πλέον εφικτή. Υπήρχε, ωστόσο, ακόμα η ελπίδα του αναστρέψιμου των όλων δεδομένων. Ενάμιση, μόλις, χρόνο μετά τη Σύνοδο της Καζαμπλάνκας, το καλοκαίρι του 1944, καθώς ο Γερμανικός Στρατός Ξηράς στη Δύση είχε κατατροπωθεί μετά τη, μεγάλου μεγέθους, νίκη των Συμμάχων με την απόβαση στη Νορμανδία, έθαψα οριστικά τις όποιες ελπίδες για μια «ισόπαλη μάχη». Υπολόγιζα, ωστόσο, ακόμα σε μια, αισίους χαρακτήρα, υποφερτή για εμάς, έκβαση. Δεν μπορούσα σε καμία περίπτωση να φανταστώ ότι οι Δυνάμεις της Δύσης θα κατόρθωναν να εξολοθρεύσουν πλήρως τη γερμανική στρατιωτική μηχανή, οι Ρώσοι θα προέλαυναν στη Γερμανία και θα εγκαθιστούσαν στη θέση του Χίτλερ έναν Στάλιν. Ήταν πάνω από τη λογική μου.

Αναφορικά με την, επί συνόλου, κατάσταση, εμείς οι υψηλόβαθμοι στρατηγοί βαδίζαμε στο σκοτάδι, καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου. Δεν γνωρίζαμε σχετικά με την πολιτική κατάσταση, με την υπάρχουσα «ικανότητα μάχης» και των δύο πλευρών, με τη διαμορφωμένη κατάσταση σε όλα τα μέτωπα και προ πάντων με τις ακόμα υφιστάμενες και διαθέσιμες επιχειρησιακές εφεδρείες. Η Γερμανία είχε ξεκινήσει αποφασιστικά, αμέσως μετά τη Μάχη του Στάλινγκραντ και τη Διάσκεψη της Καζαμπλάνκας, τον προς πάσα κατεύθυνση «ολοκληρωτικό πόλεμο», κάτι που, για παράδειγμα, η Αγγλία τον είχε αρχίσει από τους πρώτους, κιόλας, μήνες του πολέμου. Παράλληλα δεν επιτρέπονταν πλέον να εκδίδονται οι έξοχου χαρακτήρα και διαφωτιστικές στρατιωτικές Αναφορές Κατάστασης της Ανώτατης Διοίκησης Στρατού Ξηράς κατόπιν ρητής διαταγής του Χίτλερ το χειμώνα 1941/42, όταν έλαβαν χώρα τα πρώτα σοβαρά μορφή χτυπήματα εναντίων του γερμανικού στρατού.

Εγώ ο ίδιος μπόρεσα, ως ανώτατος διοικητής των Μονάδων Αλεξιπτωτιστών, και συμμετείχα σε μια σειρά από συσκέψεις αναφορικά με την κατάσταση, στο κεντρικό διοικητήριο του Φύρερ, εκεί όπου συζητήθηκαν, κυρίως, σημαντικά θέματα του πολέμου. Δεν κατατοπίστηκα, παρ' όλα αυτά, ως πτέρarquος στις αρχές του 1945, πολύ καλύτερα σχετικά με τη σκληρή πραγματικότητα όλης συνολικά της στρατιωτικής κατάστασης και της έκβασης του πολέμου, από όταν ήμουν σμηναγός το έτος 1918.

Δεν τέθηκαν οι συνομιλίες, σχετικά με τα νέα μυστικά όπλα, στο προσκήνιο για να μην αναζωπυρώσουν, στο τέλος, εκ νέου αντιπαράθεσεις. Αυτά τα όπλα κρατήθηκαν, χωρίς εξαίρεση, από τον καθένα μας ως ένα απόρρητο ζήτημα, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατο να μπορεί κάποιος να διακρίνει την πραγματικότητα από το φαντασιακό. Σε προσωπικού επιπέδου συζητήσεις με το αρμόδιο τμήμα μπόρεσα να διαπιστώσω ότι υπήρχε εδώ ένα μοντέρνο και υπερέχον μπαζούκας (μέσο καταπολέμησης από κοντινή απόσταση των Τεθωρακισμένων Αρμάτων Μάχης για το Πεζικό) το οποίο πρόσφερε τη δυνατότητα της πλήρους σύνθλιψης μιας συγκεντρωτικής επίθεσης των εχθρικών μονάδων (στο μέγεθος μιας Επιλαρχίας) Τεθωρακισμένων Αρμάτων Μάχης. Στον αέρα έδιναν ήδη μάχη τα νέα μας αεριωθούμενα. Εάν κατόρθωναν να πετάξουν με έναν επαρκή αριθμό, τότε θα έπαυε να υφίσταται η κυριαρχία των συμμάχων στον αέρα, επειδή ο εχθρός δεν θα μπορούσε να αντιπαραβάλλει αυτή τη χρονική στιγμή κάτι ανάλογο. Στη θάλασσα, επίσης, είχαμε τα νέα υποβρύχια που ήταν σε θέση να παρενοχλούν αισθητά τις κινήσεις ανεφοδιασμού και μεταφοράς στρατευμάτων του εχθρού. Διαθέταμε, επιπλέον ακόμα, νέα όπλα που-όπως γνωρίζουμε τώρα-είχαν δοκιμαστεί ήδη με επιτυχία, αλλά δεν είχαν τεθεί ακόμα ενεργά στο μέτωπο.

Ο ίδιος ο Χίτλερ είχε διατάξει, το φθινόπωρο του 1941, όταν βρισκόμασταν πριν τη Μόσχα, την αναστολή όλων συνολικά των εργασιών, σε επίπεδο έρευνας, στον τομέα της τεχνικής των όπλων, επειδή αποσκοπούσε στην κινητοποίηση όλων των δυνάμεων για την, όσο το δυνατό, άμεση εξουδετέρωση της Ρωσίας και στην αποδέσμευση αυτών, στις αρχές του 1943, ως προς τη συνέχιση των εργασιών τους. Αυτή η κατάσταση γύρισε, για εμάς, τώρα μούμερανγκ και χάσαμε, έτσι, πάνω από ένα χρόνο έδαφος στον σημαντικό τομέα του «επιστημονικού και τεχνολογικού πολέμου».

Η διεξαγόμενη, επίσης, με άκρα μυστικότητα και, τόσο για εμάς όσο και για το εξωτερικό, μη αναμενόμενη επίθεση εναντίων των Αρδεννών συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός να δημιουργηθεί μια περαιτέρω σύγχυση στις απόψεις αναφορικά με την εκτίμηση της συνολικής κατάστασης. Εάν ο Γερμανικός Στρατός Ξηράς, μετά από τις μεγάλους μεγέθους ήττες που υπέστη, ήταν ακόμα ικανός να αναπτύξει τις δυνάμεις του στη Δύση, στα τέλη του 1944, τότε θα έπρεπε να γίνουν πολλά ακόμα στον στρατιωτικό τομέα και προ πάντων ο Φύρερ να διαθέσει σε αυτόν, επίσης, ένα μεγάλο αριθμό από εφεδρείες. Ένας διοικητής Πυροβολικού από το Ανατολικό Μέτωπο μου ανέφερε αρχές Ιανουαρίου 1945 ότι βρίσκονταν στα μετόπισθεν του εκεί μετώπου ισχυρές εφεδρικές δυνάμεις που θα ήταν σε θέση να αναχαιτίσουν τις ρωσικές απόπειρες διείσδυσης.

Μόνο ο Χίτλερ παράβλεπε τη συνολική εικόνα, αγνοώντας παράλληλα και όλες τις παραμέτρους της. Δεν θα κέρδιζε, έτσι, ποτέ τον πόλεμο και θα έπρεπε τελικά αργότερα να τον σταματήσει, όταν η μάχη δεν είχε για τη Γερμανία καμία προοπτική επιτυχίας. Αυτό το γεγονός θα απαιτούσε την, με δική του πρωτοβουλία, παραίτηση του όταν θα ήταν πλέον ξεκάθαρο ότι ο αντίπαλος δεν θα ήθελε πλέον να διαπραγματευθεί με τον Χίτλερ. Σχετικά με αυτά τα ζητήματα δεν υφίσταται καμία αμφιβολία.

Εάν η Γερμανία θα μπορούσε, παρά ταύτα, να κερδίσει τον πόλεμο και κατά ποιο τρόπο, είναι ερωτήματα που θα πρέπει να απαντήσει η ιστορία. Οι μεγαλύτεροι ξένοι στρατιωτικοί συντάκτες και αναλυτές δεν μπορούν ακόμα να πάρουν θέση

προς τούτο, αλλά μόνο δώσουν σημαντικού χαρακτήρα αναλύσεις. Οι ιστορικοί φέρουν μεγάλη ευθύνη.

### Η στρατιωτική διοίκηση (Generalitaet) στο Τρίτο Ράιχ

Η γερμανική στρατιωτική διοίκηση (Generalitaet) ήταν, υπό το καθεστώς της Μοναρχίας, ουσιαστικά μόνο μια κλειστού τύπου ομάδα που στην κορυφή της ιεραρχίας αυτής βρίσκονταν ο μονάρχης. Αργότερα έπαψε να υφίσταται αυτή η κατάσταση. Όταν καταργήθηκε η μοναρχία, κατέρρευσε σε εμάς τους αξιωματικούς ο κόσμος. Δημιουργήθηκαν και αναπτύχθηκαν σοβαρές εσωτερικές, ψυχικές συγκρούσεις, οικονομικού, κοινωνικού και προ πάντων ιδεολογικού χαρακτήρα εντάσεις και με αυτό μια σημαντικού μεγέθους εσωτερική ρωγμή στην άλλοτε τόσο δυνατό και σταθερό στρατιωτικό οικοδόμημα. Η διάσπαση και το χάσμα στο εσωτερικό της νέας, πλέον, τάξης στον στρατό εμφανίστηκε ήδη ξεκάθαρα στο Πραξικόπημα του Καπ και τρία χρόνια αργότερα στο Πραξικόπημα του Χίτλερ στη μπυραρία «Buergerbrauenkeller». Στα πρόσωπα του von Seeckt και κυρίως του Hindenburg βλέπαμε για ακόμα μια φορά αυτούς που θα μπορούσαν να έχουν έναν ηγετικό ρόλο και να πάρουν στους ώμους την ευθύνη των εξελίξεων. Όταν πέθανε ο Hindenburg, ο καθένας από εμάς έπραξε το καθήκον του για την πατρίδα, όσο καλύτερα μπορούσε, και για τον ηγέτη που είχαμε ορκιστεί πίστη. Η πίστη στον «Ανώτατο Στρατιωτικό Ηγέτη» ήταν στον Πρωσικό-γερμανικό Στρατό Ξηράς ο υπεράνω όλων κανόνας. Τα τρία Σώματα Στρατού, ο Στρατός Ξηράς, το Πολεμικό Ναυτικό και η Πολεμική Αεροπορία εξελίσσονταν παράλληλα. Κάθε αξιωματικός ασχολούταν σε μεγάλο βαθμό με την, με τάχιστο ρυθμό, αναδιάρθρωση τους. Μας κρατούσε ενωμένους μόνο το υψηλό στρατιωτικό φρόνημα και η συντροφικότητα, και τίποτα άλλο.

Η νέα στρατιωτική διοίκηση (Generalitaet) δεν ήταν, σύμφωνα με τη δομή της, σε κανένα χρονικό σημείο σε θέση να εμφανιστεί, ως οντότητα, ενάντια στον Χίτλερ και να τον απομονώσει πρακτικά ή τουλάχιστον να ασκήσει σε αυτόν σημαντική επιρροή. Το αναφέρω αυτό, επειδή συγκεκριμένοι κύκλοι, ακόμα και σήμερα, κατηγορούν και καταδικάζουν το σύνολο των στρατηγών. Δεν διέθεταν μάλιστα την απαιτούμενη για αυτό πολιτική παιδεία, επειδή είχαν, υπό το καθεστώς της Μοναρχίας και της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, κρατηθεί σκοπίμως μακριά από κάθε πολιτική και δεν γνώριζαν τα υπογείως ύπουλα μονοπάτια της κατάκτησης της εξουσίας. Άνδρες όπως ο Schleicher και ο Canaris ήταν μια εξαίρεση.

Πιστεύω, ο παγκοσμίου φήμης Άγγλος ιστορικός και συγγραφέας B.H Liddell Hart συμπεραίνει πολύ εύστοχα ότι ο επαγγελματίας στρατιώτης, σύμφωνα με την ερμηνεία του Seeckt, έχει καταστεί ως ένας «σύγχρονος Πόντιος Πιλάτος». Προτείνω ανεπιφύλακτα την ανάγνωση αυτού του αξιόλογου βιβλίου, με τον τίτλο «The otherside of the hill» που θα εκδοθεί, ας ελπίσουμε, σύντομα και στη γερμανική γλώσσα, σε όλους αυτούς που δυσφημούν σε μεγάλο βαθμό ακόμα και τώρα τον Γερμανό επαγγελματία στρατιώτη, χωρίς να λένε ούτε μια απολύτως λέξη για τα επιτεύγματα που κατάφερε αυτές τις δύσκολες ώρες του κινδύνου για την πατρίδα μας, την ιδιαίτερη δράση του και τις θυσίες που πρόσφερε για να αποτρέψει το χειρότερο για τη Γερμανία.

Ο Εθνικοσοσιαλισμός έχει πεθάνει και δεν πρόκειται ποτέ να αναστηθεί, ειδικά στη Γερμανία. Ο ηγέτης του, ο Αδόλφος Χίτλερ, έχει επιφέρει πολύ δυστυχία στον κόσμο και έχει προκαλέσει στη Γερμανία τη μεγαλύτερη καταστροφή στην ιστορία της. Αυτά είναι τα δεδομένα.

Είναι ωστόσο πάρα πολύ άδικο και πρωτοφανές στην ιστορία ότι από τη γερμανική πλευρά-ψάχνοντας έναν αποδιοπομπαίο τράγο-, να καθίσταται όλος ο θεσμός του επαγγελματία στρατιώτη υπεύθυνος προς τούτο, να λιοδορείται, να αποκηρύσσεται και να του αφαιρούνται όλες οι απαιτήσεις για τον εξοπλισμό του. Οι πολιτικές εξελίξεις και το ολίσθημα που βοήθησαν τον Χίτλερ να πάρει την εξουσία στα χέρια του, είχαν συμβεί χωρίς τη δική μας συμμετοχή. Είχαμε απλά τεθεί προ τετελεσμένων γεγονότων.

Κατηγορηθήκαμε επίσης ότι η «στρατιωτική κάστα» ήταν πάντα ο φορέας της, από παράδοση, πρωσικής επιθετικής πολιτικής. Πρέπει να αναφέρω σύντομα, αναφορικά με αυτό, ότι ο Στρατός Ξηράς βρέθηκε σε δυσχερή κατάσταση στο Βρανδεμβούργο της Πρωσίας, όταν τα γερμανικά εδάφη αποτελούσαν ένα, διαρκώς, πρόσφορο έδαφος για τις εχθρικές εισβολές. Κατόπιν όμως, η «τέχνη και η στρατηγική του πολέμου» αναβαθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό, υπό την πίεση επίσης των καταστάσεων, στη Γερμανία και σε αυτό το σημείο καθιερώθηκε η βασική στρατιωτική αρχή: «η επίθεση είναι η καλύτερη άμυνα στον πόλεμο!» Ένα βασικό αξίωμα που ίσχυε και σε άλλους στρατούς επίσης («l' attaque toujours l' attaque») και είναι σήμερα ένα σημαντικό αξίωμα για τις μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις. Οι ανεπαρκείς πολιτικοί είχαν προκαλέσει ζημιά στην περιβόητη γερμανική πολεμική μηχανή γιατί διαφορετικά δεν θα είχαμε υποστεί δύο ολοκληρωτικής μορφής ήττες, κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα ετών. Δεν μπορεί όμως να αποδοθεί, σε καμία περίπτωση, μια ευθύνη στους Γερμανούς επαγγελματίες στρατιώτες ή στους στρατηγούς. Εμείς, οι παλαιότεροι στρατιώτες, είχαμε, όντως, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αντιμετωπίσει τόσες πολλές στερήσεις και κακουχίες στα πεδία των μαχών και στα εδάφη της πατρίδας, με αποτέλεσμα να προτιμούμε έναν νέο πόλεμο.

Υπάρχουν στη Γερμανία σήμερα άνθρωποι οι οποίοι ήταν παλιότερα φανατικοί Ναζί και αυτοί σήμερα βάζουν συνεχώς και παντού τρικλοποδιά στον θεσμό του επαγγελματία στρατιώτη και αναφέρουν με φαρισαϊκό τρόπο: «Σε ευχαριστώ θεέ μου που δεν είμαστε σαν τους άλλους ανθρώπους: κλέφτες, άδικοι, μοιχοί ή σαν και αυτούς τους επαγγελματίες στρατιώτες».

Υπάρχουν όμως επίσης και αυτοί που λένε: « Συμμετείχαμε τελικά, επειδή το ίδιο έπραξαν και οι στρατηγοί οι οποίοι είχαν την πλήρη εμπιστοσύνη μας και παραδειγματιζόμασταν από αυτούς».

Η σατανικότητα του Καθεστώτος του Χίτλερ με τις πραγματικές συνθήκες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, με τους θαλάμους αερίων τους και όλα τα άλλα κολαστήρια τους, ήταν για εμάς τους στρατηγούς σε καμία περίπτωση και χρονική στιγμή γνωστές, μέχρι το χρονικό σημείο της συνθηκολόγησης. Ο Χίτλερ είχε φροντίσει για αυτονοήτους λόγους, να μείνει αυτό το τραγικό κεφάλαιο σε εμάς άγνωστο. Εξαρτούμασταν, όπως κάθε άλλος, από την πληροφόρηση των δημόσιων μέσων και από τις ιδιωτικές συζητήσεις. Υπήρχαν κάποιοι ψίθυροι, αλλά όταν όμως κάποιος προσπαθούσε να εξετάσει την υπόθεση, δεν μπορούσε να βγάλει κάποιο συμπέρασμα, πιθανότατα επειδή παρατηρούνταν μια μεγάλη δυσπιστία ενάντια σε κάθε στρατηγό. Θεωρώ εκ τούτου ότι όσο ψηλότερα βρίσκονταν μια εξέχουσα προσωπικότητα τόσο λιγότερα γνώριζε σχετικά με κάθε κινούμενο σε θολά νερά ζήτημα.

Όταν έφτασα αρχές Ιουνίου 1945, μετά τη σύλληψη μου, στο πρώτο στρατόπεδο διαμετακόμισης στο Hampton Court (κοντά στο Λονδίνο), μου ανέφερε η εκεί Μυστική Υπηρεσία τις ωμότητες στο Μπέλζεν. Εκεί άκουσα για πρώτη φορά αναφορικά με αυτά τα πεπραχθέντα και απέρριψα τότε αυτούς τους ισχυρισμούς με κατηγορηματικό τρόπο και αγανακτισμένος αναφέροντας ότι η αγγλική προπαγάνδα πίστευε επίσης στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ότι παρήγαμε σαπούνι από τα πτώματα των νεκρών στρατιωτών μας. Τα ονόματα, όπως Μπέλζεν, Μπούχενβαλντ, και Άουσβιτς, για να αναφέρω μόνο μερικά, έγιναν σε εμάς γνωστά μόνο αμέσως μετά τη συνθηκολόγηση.

Συμμετοχή σε σημαντικές θέσεις για την ανοικοδόμηση της Πολεμικής Αεροπορίας.

Μετά από αυτή τη σύντομη παρέκκλιση, θα επιστρέψω τώρα ξανά στην προπολεμική εποχή. Την 1. Φεβρουαρίου 1933 επέστρεψα στο Υπουργείο Πολέμου. Ήταν απλά μια σύμπτωση που αυτό το χρονικό σημείο συνέπεσε με την κατάκτηση της εξουσίας από το Εθνικοσοσιαλιστικό Κίνημα. Η μετάθεση μου είχε σχεδιαστεί ήδη από καιρό. Ανέλαβε τα καθήκοντα του επικεφαλής στο τεχνικό προσωπικό της Αεροπορίας και αργότερα του διοικητή της Σχολής Τεχνικών Μέσων. Ήταν η δυσκολότερη, η πιο πολυάσχολη και επίσης η επιτυχέστερη δραστηριότητα της ζωής μου.

Η αποστολή μου δεν ήταν εύκολη. Έως τότε δίναμε προτεραιότητα στους πιλότους και στα αεροσκάφη και όχι στους, τόσο σπουδαίας σημασίας, μηχανικούς των αεροσκαφών. Το κενό τούτο έπρεπε τώρα να κλείσει. Έπρεπε αρχικά να καθοριστεί η αρμοδιότητα και τα καθήκοντα αυτών και τους καθοδήγησα με τέτοιο τρόπο ώστε να δείξω πόσο εκτενής και πολύπλευρος ήταν αυτός ο τομέας. Επρόκειτο για τους μηχανικούς αεροσκαφών, τους συντηρητές κινητήρων, τους τεχνίτες αεροσκαφών (εφαρμοστές, τορναδόρους, υδραυλικούς, μεταλλουργούς, συντηρητές των οργάνων ασφαλείας, μαραγκούς, ταπετσιέρηδες, βαφείς), συντηρητές όπλων-βομβών-ασυρμάτων-και μηχανημάτων αεροφωτογραφιών.

Προς τούτη, τη λίγο- πολύ θεωρητική απασχόληση, στηρίχθηκε μετά από μερικούς μήνες η βελτίωση και επέκταση της νέας Πολεμικής Αεροπορίας. Για την ολιγομελή μας υπηρεσία, που αποτελούταν από λίγα αλλά ικανά άτομα, αυτό σήμαινε την προετοιμασία και ετοιμότητα ορισμένων χιλιάδων εκπαιδευμένων μηχανικών και του ανήκοντα εκεί εξειδικευμένου προσωπικού, και μάλιστα από το μηδέν. Φέραμε αυτή την αποστολή εις πέρας. Δεν ήμουν ποτέ φιλικά διακείμενος στα μεγάλης κλίμακας, διευρυμένα επιτελεία, αποτελούμενα από υδροκέφαλους και γραφειοκράτες, τα οποία βάζουν εμπόδια στον δρόμο κάποιου.

Δεν επαρκούσε μόνο να δραστηριοποιηθεί αυτός ο μεγάλος αριθμός μηχανικών και εξειδικευμένου προσωπικού, αλλά θα έπρεπε ακόμα, χωρίς εξαίρεση, να είναι υψηλού επιπέδου, επειδή θα σχημάτιζαν τον κορμό του τεχνικού προσωπικού της νέας Πολεμικής Αεροπορίας. Το γνωρίζουν άπαντες ότι μια σωστή επιλογή και εκλογή προσωπικού σημαίνει πάρα πολλά και βοηθάει το έργο στο οποίο έχουμε τώρα αφιερωθεί. Αυτό το διαπίστωσα ξανά και στην περίπτωση εδώ. Επειδή ο αερομεταφορέας Lufthansa και η σχολή πιλότων της Πολιτικής Αεροπορίας μπορούσαν να διαθέσουν μόνο ένα πολύ μικρό

αριθμό εμπειρογνομόνων, αναγκάστηκα να αιτηθώ ως προς την αποδέσμευση όλου συνολικά του προσωπικού του Στρατού του Ράιχ για την κάλυψη των αναγκών. Ο νέος υπουργός Πολέμου, στρατάρχης von Blomberg, έδωσε τη συγκατάθεση του με βαριά καρδιά, επειδή ο Στρατός του Ράιχ έπρεπε να προβεί σε νέες, μεγάλης κλίμακας, παρατάξεις και σχηματισμούς. Υπεστήριξε, παρά ταύτα, αυτή την πρωτοβουλία με όλο το κύρος και την επιρροή που διάθετε.

Πολλές χιλιάδες αιτήσεις εθελοντών έφτασαν στον Στρατό Ξηράς και στο Πολεμικό Ναυτικό. Εγώ προσωπικά έκανα την επιλογή αυτών των χιλιάδων αιτήσεων, εξετάζοντας εξονυχιστικά και με πλήρη ευσυνειδησία τα συνοδευόμενα έγγραφα, τα βιογραφικά, τα πιστοποιητικά και τις εκτιμήσεις.

Οι υποψήφιοι στρατιώτες διανεμήθηκαν σε πολυάριθμους κύκλους εκπαίδευσης που θα λάμβαναν χώρα στις εγκαταστάσεις των εργοστασίων κατασκευής αεροσκαφών και κινητήρων καθώς επίσης και στους διάφορους χώρους κατασκευής και επισκευής της Lufthansa. Διείσδυσαν πολύ γρήγορα στα μυστικά της τεχνικής των αεροσκαφών, επειδή καταπιάστηκαν με αυτή την εκπαίδευση με πάθος και φιλοδοξία. Δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα οι Τεχνικές Σχολές στο Jueterborg, στο Berlin-Adlershof και στο Βερολίνο (στην οδό Gneisenau). Παντού στους χώρους εκπαίδευσης και στα αμφιθέατρα κρέμονταν πλακάτ με μια καλλιτεχνικού τύπου παρουσίαση, αναγράφοντας: να τιμάτε τους ικανούς και επιδέξιους και άλλα τέτοια παρόμοιας μορφής που είχαν δημιουργηθεί από τους διδάσκοντες των Τεχνικών Σχολών. Είχαν ως πρόθεση να θυμίσουν στους νέους μας στρατιώτες-τεχνικούς τον Hans Sachs από τη Νυρεμβέργη που ήταν άριστος τεχνίτης και συνάμα κορυφαίος τραγουδοποιός, να αφυπνίσουν και να διατηρήσουν ζωντανή την υπερηφάνεια για την αποστολή τους στο πλαίσιο των τεχνικών ζητημάτων. Έτσι, η νέα Πολεμική Αεροπορία έλαβε έναν έξοχο κορμό σε τεχνικό προσωπικό κάτι που διευκόλυνε σε σημαντικό βαθμό και επιτάχυνε τη βελτίωση και επέκταση της. Όλες οι θέσεις, από τις σημεναρχίες έως το αξίωμα του υφυπουργού στο Υπουργείο Αεροπορίας του Ράιχ, είχαν δώσει άριστα διαπιστευτήρια πάνω σ' αυτό. Έπειτα ακολούθησαν για εμένα κάμποσα αξιώματα, με γρήγορο μάλιστα ρυθμό, που ήταν, παρά της διαφορετικής φύσης και σημασίας τους, μικρής χρονικής διάρκειας. Με χρονική αλληλουχία του ενός περίπου έτους ορίστηκα διοικητής των Υπηρεσιών Δοκιμών (στο Rechlin)-επιθεωρητής των Σχολών Εκπαίδευσης Πιλότων (στο Βερολίνο)-υψηλόβαθμος διοικητής Αεροπορίας Τρίτου Βαθμού (στο Μύνστερ). Τούτες οι διαφορετικού τύπου και απέχοντας σημαντικά όσον αφορά στα καθήκοντα θέσεις μου έδωσαν πολλά περισσότερα από ό,τι θα μπορούσα να προσφέρω από την πλευρά μου. Μου πρόσφεραν πολλές νέες γνώσεις, ερεθίσματα και γνώσεις, μου δημιούργησαν μια βαθιά διορατικότητα μέχρι και τις τελευταίες πτυχές της αεροπορίας και διεύρυναν την οπτική μου γωνία. Βρέθηκα, εν τούτοις, για πολύ λίγο χρονικό διάστημα εκεί. Όταν κατόρθωνα να εξοικειωθώ με τα καθήκοντα μου, έπρεπε ξανά να αποχωρήσω.

Ο Διοικητής των Υπηρεσιών Δοκιμών κατείχε, παραδόξως, στην τότε οργάνωση μόνο μια τυπικού χαρακτήρα ηγετική θέση. Αυτό δεν με αντιπροσώπευε και αισθανόμουν, κατά τη διάρκεια της εκεί θητείας μου, πάρα πολύ άσχημα σε αυτή τη θέση.

Ως επιθεωρητής των Σχολών Εκπαίδευσης Πιλότων είχα την εποπτεία όλης συνολικά της αεροπορικής εκπαίδευσης, της εκπαίδευσης των επικεφαλής των πιλότων, των παρατηρητών, των πυροβολητών και επίσης του τεχνικού

προσωπικού σε όλες συνολικά τις σχολές. Η νεο-ιδρυθείσα τότε Σχολή Αλεξιπτωτιστών στο Stendal ανήκε στον τομέα ευθύνης μου.

Τα υψηλόβαθμα στελέχη της Πολεμικής Αεροπορίας ήταν οι πρόδρομοι των διοικητών μιας πτέρυγας. Ο τομέας ευθύνης του υψηλόβαθμου διοικητή Αεροπορίας Τρίτου Βαθμού (στο Μύνστερ) περιλάμβανε τις σμηναρχίες στο Βέστφαλεν, στην Επαρχία του Ρήνου και στο Hessen-Nassau και επεκτείνονταν από το Diepholz μέχρι το Mannheim. Είχε έτσι την εποπτεία όλου συνολικά του εναέριου χώρου στα δυτικά. Όλες συνολικά οι αποφάσεις είχαν τότε αμυντικό χαρακτήρα. Όλες οι συσκέψεις, οι εικονικές μάχες τακτικής και οι στρατιωτικές ασκήσεις βασιζόνταν στην τακτική ενός αμυντικού πολέμου στα δυτικά. Η πλειοψηφία των υφιστάμενων Μοιρών Καταδιωκτικών βρίσκονταν αντιστοίχως στον τομέα ευθύνης μου και υπάγονταν σ' εμένα. Υπήρχαν τότε τρεις πτέρυγες των οποίων τα επιτελεία βρίσκονταν στο Ντόρτμουντ, στο Ντίσελντορφ και στο Wiesbaden. Ο ένας εκ των επικεφαλής μιας σμηναρχίας στο Wiesbaden ήταν τη συγκεκριμένη εποχή ο Moelders, ο πασίγνωστος Γερμανός πιλότος Καταδιωκτικών στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και συνάμα ένας από του πιο συμπαθητικούς και μετριοφρονες άνδρες που έχω συναντήσει.

Ένα ιδιαίτερο γεγονός για εμένα ήταν ένα ταξίδι με το νέο αερόπλοιο «Hindenburg», το καλοκαίρι του 1936, προς την Αμερική. Η εξωτερική πλευρά του μεγάλου σε μήκος και γρήγορου, ασημένιου χρώματος «Hindenburg» προσέφερε μια αισθητικά όμορφη εικόνα. Αυτό το πρώτο μου ταξίδι με ένα αερόπλοιο είχε ξεπεράσει όλες μου τις προσδοκίες. Τούτο το πελώριο αερόπλοιο κολυμπούσε σαν ψάρι στον ωκεανό του ουρανού με σιγουριά και αυτοπεποίθηση. Με τις ανάλαφρες του κινήσεις και τον αθόρυβο κινητήρα του με αργό πετρέλαιο, χωρίς καμία ανατάραξη, ήταν ένα κατά πολύ πιο ευχάριστο και άνετο ταξίδι από ό,τι σε ένα αεροσκάφος της γραμμής ή πάνω σε ένα μεγάλο ατμόπλοιο. Επιπλέον, υπήρχαν όλες οι ανέσεις που θα επιθυμούσε κάποιος για ένα τέτοιου είδους ταξίδι. Ο τιμοκατάλογος είχε μεγάλη ποικιλία επίσης και πρόσφερε όσα επιθυμούσε η καρδιά μας. Το κάπνισμα μόνο περιοριζόνταν σε μια ιδιαίτερα στενή αίθουσα καπνίσματος που ήταν κάποιες φορές τόσο γεμάτη με αποτέλεσμα να μην μπορεί να βρει κάποιος εκεί πλέον χώρο.

Ο διοικητής που είχε αποδείξει σε πολλά ταξίδια την αξιοπιστία του και έμπειρος πιλότος, ονόματι Lehmann, επέλεξε, λαμβανομένου υπόψη των καιρικών συνθηκών, για το ταξίδι την κάπως μακρύτερη νότια διαδρομή, περνώντας βορείως των Αζορών. Οι επιβαίνοντες, αποτελούνταν στο μεγαλύτερο μέρος τους από αλλοδαπούς, Αμερικάνους, Σουηδούς, Ολλανδούς και Πολωνούς. Μεταξύ αυτών υπήρχαν και δύο νεαροί Ιάπωνες με τη γνωστή σε όλους δίψα τους για μάθηση και μιμητική τάση. Έκαναν μια σειρά από γνωριμίες και κατέγραφαν όλες τις λεπτομέρειες που άκουγαν αναφορικά με τη ζωή των άλλων λαών.

Το αερόπλοιο ταξίδευε με μια ταχύτητα των εκατό τριάντα χιλιομέτρων, διασχίζοντας τις θερμές και ηλιόλουστες περιοχές των Αζορών και κάποια μέτωπα βροχής στις ακτές των Η.Π.Α. Κινούταν μερικές φορές τόσο χαμηλά με αποτέλεσμα να μπορούσαμε να παρατηρήσουμε καθαρά τα παιχνίδια των δελφινιών και άλλων μεγάλων ψαριών. Βρεθήκαμε ακόμα στις ξαπλώστρες στο «κατάστρωμα περιπάτου» και ξαπλώσαμε αναπαυτικά.

Δυστυχώς, το «Hindenburg», ανατινάχθηκε κατά την προσγείωση του, όπως είναι γνωστό στις αρχές Μαΐου 1937, στο Lakehurst. Τα αίτια αυτής της καταστροφής δεν μπόρεσαν ποτέ να εξακριβωθούν. Αυτό το ωραίο και

μεγαλειώδες αερόπλοιο αποτέλεσε το τέλος, με πολλά θύματα, της ιστορίας των γερμανικών αερόπλοιων.

## **Δεύτερο μέρος**

**Οι γερμανικές μονάδες Αλεξιπτωτιστών και τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα.**

### **Η δημιουργία τους και η πρώτη αξιολόγηση**

Ανάληψη του Σώματος Αλεξιπτωτιστών.

Την 1. Ιουλίου 1938 τοποθετήθηκα ως επικεφαλής του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών, του νεότερου σώματος του Γερμανικού Στρατού το οποίο βρίσκονταν το χρονικό αυτό σημείο στο αρχικό του στάδιο. Η τοποθέτησή μου σε τούτο το νέο και ακόμα άγνωστο τομέα με αιφνιδίασε πλήρως και με βρήκε εντελώς απροετοίμαστο. Ως διοικητής των Υπηρεσιών Δοκιμών και ως επιθεωρητής των Σχολών Εκπαίδευσης Πιλότων διατηρούσα μια χαλαρή επαφή με τη Σχολή Εκπαίδευσης Αλεξιπτωτιστών στο Stendal και μπόρεσα να έχω έτσι μια γενική εικόνα. Για το νέο αυτό καθήκον θεωρούμουν, κατά τ' άλλα, ως ένας από τους ελάχιστους αξιωματικούς της Πολεμικής Αεροπορίας που ήταν διοικητής ενός Τάγματος Πεζικού στον Στρατό του Ράιχ και διέθετε τα προσόντα για διοικητής Συντάγματος Πεζικού.

Με βάση των δεδομένων αυτών μπόρεσα και ηγήθηκα, αδιάκοπα μέχρι το πικρό τέλος, του Σώματος των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών, ως διοικητής Μεραρχίας, ως στρατηγός ασκώντας διοικητικά καθήκοντα και τέλος ως Ανώτατος Διοικητής. Ήταν το σημαντικότερο και πλήρες ευθυνών, το ωραιότερο και με τη μεγαλύτερη τιμητική διάκριση καθήκον στη στρατιωτική μου πορεία. Τούτα τα επτά έτη στο ανώτερο αξίωμα αυτού του υπέροχου σώματος σχημάτισαν το επιστέγασμα και το πέρας του μακρού στρατιωτικού μου βίου.

Την 6. Ιουλίου πέταξα με το γρήγορο μονοθέσιο καταδιωκτικό μου από το Μύνστερ προς το Βερολίνο για να αναλάβω τα καθήκοντα αυτής της νέας θέσης. Παρουσιάστηκα αρχικά στον πτέραρχο Stumpff, τον τότε αρχηγό του Γενικού Επιτελείου της Πολεμικής Αεροπορίας. Εκεί, έλαβα την πρώτη ουσιαστική καθοδήγηση στο νέο μου τομέα ευθύνης. Ήταν σύντομη και κατατοπιστική. Κατευθύνθηκα έπειτα στο μεγάλο κτήριο του Υπουργείου Αεροπορίας του Ράιχ, στον σμήναρχο Jeschonnek, τον τότε αρχηγό του Επιχειρησιακού Τομέα υπό τον πτέραρχο Stumpff και τον αργότερα διάδοχο του. Γνωριζόμασταν ήδη από κοντά εδώ και πολλά χρόνια. Τοποθετήθηκα, αμέσως, ως Πρώτος Αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου που θα ασχολούμουν με πολλαπλά επίκαιρα και επείγοντα ζητήματα. Ο Jeschonnek είχε, αυτό το χρονικό διάστημα, δύο νεαρούς αξιολόγους συνεργάτες του Γενικού Επιτελείου στο γραφείο του. Ο ένας, ο

υποπλοίαρχος Christian, που στον πόλεμο ήταν αρχηγός του Επιτελείου Διοίκησης της Πολεμικής Αεροπορίας, προέρχονταν από το Πολεμικό Ναυτικό και ο άλλος ο σμηναγός Trettner προέρχονταν από το Πεζικό. Και οι δύο ήταν σε εμένα άγνωστοι.

Αποφάσισα να συνεργαστώ με τον Trettner επειδή έλαβα υπόψη και έδωσα μεγάλη σημασία να έχω δίπλα μου έναν άνδρα γνώστη της «τακτικής εδάφους». Από αυτό το χρονικό διάστημα και έπειτα, ο Trettner βρίσκονταν συνεχώς, για πεντέμισι χρόνια, στο πλευρό μου, επιδεικνύοντας μια απaráμιλλου χαρακτήρα πίστη και υψηλού φρονήματος αφοσίωση στη δύσκολη, από κοινού, αποστολή μας. Διέθετε υψηλής ποιότητας χαρακτηριστικά, τόσο ως αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου όσο και ως άνθρωπος. Με βαθιές θρησκευτικές πεποιθήσεις και ωριμότερος από την ηλικία του ήταν μια σοβαρή και ήρεμη προσωπικότητα με κύριο γνώρισμά την ισορροπία του χαρακτήρα του και τη δέσμευση του στην εκτέλεση των καθηκόντων του. Ήταν ένας έξυπνος, γεμάτος ιδέες άνθρωπος και διέθετε μια ασίγαστη επιθυμία για δράση. Ήδη, μετά από ένα μικρό χρονικό διάστημα μπορούσαμε και συνεργαζόμασταν καλά και είχαμε πολλά κοινά σημεία, τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη με αποτέλεσμα να χρειάζεται τις περισσότερες φορές να ανταλλάξουμε, μεταξύ μας, μόνο λίγες λέξεις.

Ένας κύκλος αξιόλογων συνεργατών συγκεντρώθηκε σταδιακά γύρω από εμάς τους δυο, που θα τους σκέφτομαι πάντα με ευγνωμοσύνη. Το επιτελείο μας το σύνδεε από την αρχή μια αμοιβαία εμπιστοσύνη και παρέμεινε ως είχε όλα τα χρόνια μέχρι το τέλος, μολοντί αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και στρατιώτες ερχόταν και έφευγαν στο πλαίσιο μιας σε φυσιολογικά πλαίσια αλλαγής στη σύνθεση της στρατιωτικής δομής.

Το Σώμα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών είχε ήδη περάσει την πρώτη του φάση ανάπτυξης. Η γενέτειρα του βρίσκονταν στο Stendal (Altmark). Εκεί είχε ιδρυθεί το έτος 1936, μετά την επιτυχημένη προπαρασκευή της Πολεμικής Αεροπορίας υπό τους σμηναγούς Immans και Kuhno, μια Σχολή Αλεξιπτωτιστών και είχε αναδιοργανωθεί μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια από τον σμηναγό Bassenge. Η εκπαίδευση στις ρίψεις είχε μελετηθεί από αυτόν πληρέστατα και διεξάγονταν χωρίς λάθη. Διαρκούσε τότε τρεις μήνες. Ακριβώς δίπλα στη Σχολή Αλεξιπτωτιστών βρίσκονταν, σε ένα μεγάλου μεγέθους στρατόπεδο με παραπήγματα, το «Τάγμα Αλεξιπτωτιστών», υπό τον επισμηναγό Braeuer. Αυτό το τάγμα είχε, το 1936, αποδεσμευτεί από το «Σύνταγμα Hermann Goering» και είχε λάβει εκπαίδευση Αλεξιπτωτιστών.

Παράλληλα με την Πολεμική Αεροπορία είχε σχηματίσει επίσης και ο Στρατός Ξηράς, και μάλιστα από το 1937, ένα δικό του «Τάγμα Αλεξιπτωτιστών Πεζικού». Δεν είχε το καλοκαίρι του 1938 πλήρως επανδρωθεί και παρέμενε προσωρινά επίσης στη Σχολή Αλεξιπτωτιστών του Stendal έως την αποπεράτωση των εργασιών για το δικό του στρατόπεδο στο Braunschweig-Riddagshausen. Ο διοικητής αυτού του τάγματος ήταν ο ταγματάρχης Heiderich. Τα δύο αυτά τάγματα ήταν ο πρόγονος του επικείμενου, μεγάλου μεγέθους Σώματος των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών.

Και στα δύο αυτά τάγματα ήταν ίδια η εκπαίδευση στις ρίψεις, αλλά οι στόχοι εκπαίδευσης ήταν, αντιθέτως, διαφορετικής φύσης. Η Πολεμική Αεροπορία είχε ως στόχο την «τακτική καταστροφής και δολιοφθοράς». Ολιγομελής μονάδες Αλεξιπτωτιστών θα έπρεπε να ριχθούν ως «Ομάδες Καταστροφής» βαθιά στα μετόπισθεν του εχθρού και να ανατινάξουν σημαντικούς στρατιωτικούς στόχους (μεταξύ άλλων γέφυρες, σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις, εργοστάσια

ύδρευσης, εργοστάσια και αεροδρόμια). Το «Τάγμα Αλεξιπτωτιστών» είχε εξοπλιστεί κατάλληλα για τέτοιου είδους αποστολές και είχε εκπαιδευτεί ως σκαπανείς του Στρατού. Ο Στρατός Ήρρας, αντίθετα, επιδίωκε από την αρχή μια επέμβαση «τακτικής Πεζικού», σε άμεση συνεργασία με το δίδοντας μάχη στράτευμα, όπως είχε διεξαχθεί για πρώτη φορά στη μεγάλης κλίμακας επίθεση του Γερμανικού Στρατού, το Φθινόπωρο του 1937, από τον «πρώτο Λόχο Αλεξιπτωτιστών Πεζικού».

Δεν ήμουν ιδιαίτερα ικανοποιημένος με την «Τακτική Καταστροφής και Δολιοφθοράς». Παρά την απαραίτητως κατέχουσα τόλμη δεν διέκρινα σε αυτή την τακτική καμία απολύτως, σε ένα πλήρες ικανοποιητικό βαθμό, σκοπιμότητα για έναν στρατιώτη ή μονάδα. Ακόμα και οι προοπτικές μιας υποχώρησης φάνοιαν σε εμένα ελάχιστες. Στις περισσότερες φορές υπήρχε το αποτέλεσμα μιας αιχμαλωσίας και ίσως, μάλιστα, η αντιμετώπιση του συλληφθέντα ως δολιοφθορέα ή κατασκόπου. Μια τέτοια προοπτική θα καταρράκωνε το ηθικό μάχης της καλύτερης μονάδας. Μια άρτια μονάδα μάχης ανταπεξέρχεται σε όλες τις κακουχίες κατά τη διάρκεια της μάχης. Θα πρέπει να υπολογίζει, ωστόσο, σε μια ρεαλιστική προοπτική για μια άνευ κινδύνου επιστροφή. Δεν θα πρέπει, λοιπόν, να πραγματοποιείται μια τέτοιου είδους επιχείρηση δολιοφθοράς από μια μονάδα Γερμανών Αλεξιπτωτιστών. Μια περιορισμένη σε θέμα τακτικής, επίσης, επέμβαση δεν φαίνεται σε εμένα να ικανοποιεί τον ρόλο και τον στόχο των αερομεταφερόμενων μονάδων.

Η αντίληψη μου σχετικά με αυτό το νεοσύστατο σώμα είχε πάει, από την αρχή ήδη, κατά πολύ παραπέρα. Είδα ως καθήκον μου να εξελίξω τις μονάδες Αλεξιπτωτιστών και τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα, σταδιακά, σε ένα επιχειρησιακό, ικανότατο για μάχες, στρατιωτικό εργαλείο. Η δραστηριοποίηση των αερομεταφερόμενων δυνάμεων επέφερε για τις επιχειρήσεις εδάφους που διεξάγονταν έως πρότινος μόνο σε δύο κατευθύνσεις, το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της χρήσης μιας ακόμα παραμέτρου. Πρόσφερε, με αυτό τον τρόπο, στη στρατιωτική διοίκηση τη δυνατότητα να υπερπηδήσει εύκολα το μέτωπο του εχθρού και να χτυπήσει τον αντίπαλο στα νώτα του, σε κάθε σημείο και χρονική στιγμή που αυτή έκρινε. Η επίθεση στα μετόπισθεν του αντιπάλου επιδίωκονταν ανέκαθεν, ως γνωστόν, επειδή επιδρούσε τις περισσότερες φορές ως αποκαρδιωτική και με μεγάλες συνέπειες για τον εχθρό. Το όπλο των αερομεταφερόμενων στρατευμάτων πρόσφερε τη δυνατότητα προς τούτο και είχε αποφασιστική σημασία, που δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί, για την περαιτέρω διεξαγωγή του πολέμου.

Εδώ συμπεριλαμβάνεται και ο αιφνιδιασμός από τις ξαφνικές επιθέσεις των Αλεξιπτωτιστών με την παραλύουσα επίδραση τους. Όσοι περισσότεροι αλεξιπτωτιστές θα ρίχνονται, θα λαμβάνει ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου μεγαλύτερες διατάσεις. Σε αυτή την περίπτωση, όμως, υφίσταται μεγάλος κίνδυνος για τις πραγματοποιώντας ρίψη μονάδες- ο κίνδυνος να βρεθούν σε πολύ κοντινή απόσταση από έναν αμυνόμενο εχθρό και σε αυτό το σημείο να βιώσουν μια δυσάρεστη έκπληξη-. Οι μονάδες Αλεξιπτωτιστών δεν ήταν ικανές, τα πρώτα χρόνια του πολέμου, να φέρουν εις πέρας τις βάση σχεδίου επιθέσεις, εξαιτίας της έλλειψης σε Βαριά Όπλα και έπρεπε εκ τούτου να επιχειρήσουν να εκμεταλλευτούν, σε όλες τις επιθέσεις τους, τον παράγοντα του αιφνιδιασμού, του ισχυρότερου τους όπλου, και να ριχθούν όσο το δυνατό πιο κοντά στον προβλεπόμενο στόχο επίθεσης.

Σε αυτά τα σπουδαίας σημασίας και δύσκολα ζητήματα, με τα υπέρ και τα κατά τους, αφιέρωσα, από την αρχή, όλη την προσοχή μου.

Η επέμβαση κάθε νέου σώματος ισοδυναμεί από πολλές απόψεις, με ένα άλμα στο σκοτάδι. Αυτό αφορά, φυσικά, στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό το νέου είδους και χωρίς κάποιο πρότυπο νεοσύστατο σώμα όπως το σώμα των Αλεξιπτωτιστών και των αερομεταφερόμενων μονάδων. Προσέγγισα, όπως πάντα, αυτό το ζήτημα της αποστολής μου με πάρα πολύ μεγάλη προσοχή και ευθύνη, παρά το λιγοστό διαθέσιμο χρονικό διάστημα. Θα επιθυμούσα να είχα περισσότερο χρόνο στη διάθεση μου. Ο χρόνος όμως πίεζε. Στον ορίζοντα διαφαίνονταν ήδη το πρώτο καιρικό σημάδι της επικείμενης πολεμικής καταιγίδας.

### Ο πρώτος σχεδιασμός επέμβασης στη Σουδητία

Ο Χίτλερ πήρε την απόφαση να λύσει την κρίση στη Σουδητία με βίαιο τρόπο. Στο πλαίσιο της επίθεσης εναντίων της Τσεχοσλοβακίας έπρεπε να διαρραγεί, όσο το δυνατό γρηγορότερα, η γραμμή των τσέχικων οχυρών, που περιβάλλαν και προστάτευαν όλη συνολικά τη χώρα. Το κέντρο βάρους της γερμανικής επίθεσης θα επωμίζονταν από την Άνω Σιλεσία, από το Olmuetz-επομένως από την πλευρά της Τσεχίας. Σε αυτό τη σημείο, η Γραμμή των Οχυρών ήταν πιο σύγχρονη, σχετικά ισχυρότερη και βρίσκονταν, σε γενικές γραμμές, δεκαπέντε χιλιόμετρα απόσταση από τα σύνορα, κάτι που σημαίνει ότι από εκεί θα λάμβανε χώρα η αναγκαία προέλαση του Πυροβολικού εναντίων του τσέχικου εδάφους. Στο σημείο αυτό χάθηκε χρόνος και θα έπρεπε, εκ τούτου, να υπάρξει μια απόπειρα εξουδετέρωσης των εχθρικών οχυρώσεων με τη βοήθεια των αερομεταφερόμενων μονάδων. Ως πρώτο βήμα, έλαβα την εντολή, σε άμεση συνεννόηση με τα εκεί τοποθετημένα στρατεύματα του στρατάρχη von Rundstedt (αρχηγός του Γενικού Επιτελείου ο στρατηγός von Salmuth), να ελέγξω την πιθανότητα μιας αεραπόβασης και να καταθέσω την πρότασή μου.

Δεν υπήρχε κανένα αεροδρόμιο σε όλη την αφορούσα περιοχή της Σουδητίας. Ως καταλληλότερος χώρος φαίνονταν σε εμένα η περιοχή του Freudental, είκοσι χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του χιλίων τετρακοσίων ενενήντα μέτρων υψόμετρο Altvaters. Τούτη η θέση έγινε αποδεκτή και από τον Στρατό Ξηράς.

Το Freudental βρίσκονταν στο δρόμο μεταξύ Jaegerndorf-Olmuetz, οχτώ χιλιόμετρα απόσταση από τη Γραμμή των Οχυρών. Εκεί βρίσκονταν, πλησίον του Neu Erbersdorf, δεκαεπτά τον αριθμό μεσαίου και μικρού μεγέθους οχυρά που έπρεπε να καταληφθούν. Η πλειοψηφία τους ήταν από μπετόν, ένας αριθμός αυτών ήταν εξοπλισμένα με κανόνια και βρίσκονταν σε μια μεγάλη δασώδη περιοχή με καλά διαμορφωμένες και καλυμμένες θέσεις πυρός. Όπως φάνηκε αργότερα κατά την αναίμακτη τους κατάληψη, είχαν παρά ταύτα μια Αχίλλειος πτέρνα. Η ικανότητα άμυνας τους προς τα μετόπισθεν και οι δυνατότητες υποστήριξης μεταξύ τους και αλληλοκάλυψης ήταν περιορισμένες. Το έδαφος γύρω από αυτή, τη μικρή σε μέγεθος, πόλη του Freudental ήταν κάπως ανοιχτό με μεγάλου μήκους και πλάτους ελεύθερες βουνοκορφές, σε ένα υψόμετρο πεντακοσίων έως επτακοσίων μέτρων και ορεινά ξερά βοσκοτόπια. Επέλεξα αυτό το ορεινό έδαφος για την αποβίβαση των αερομεταφερόμενων μονάδων. Ήταν μια δύσκολη απόφαση και μια μεγάλη ευθύνη, εάν σκεφτεί κάποιος ότι για πρώτη φορά θα έπρεπε να προσγειωθούν σε αυτό το ανοιχτό

έδαφος κάποιες εκατοντάδες μεταγωγικά Junker με στρατιωτικές μονάδες. Αυτοί οι χώροι προσγείωσης θα έπρεπε να καταληφθούν από το «Τάγμα Αλεξιπτωτιστών Πεζικού». Το «Τάγμα Αλεξιπτωτιστών» με την ειδική του στρατιωτική εκπαίδευση ως σκαπανείς και τον ανάλογο εξοπλισμό θα δραστηριοποιούνταν εναντίων της Γραμμής των Οχυρών για να μπορέσει έπειτα να τους καταλάβει δια εφόδου. Νοτιοδυτικά του Freudenthal προσέφερε ο τομέας του ποταμού Mohra μια σίγουρη προστασία εναντίων των πλησιάζοντας εφεδρειών του εχθρού, προ πάντων από το Olmuetz. Έτσι ήταν σε γενικές γραμμές το εκπονημένο από εμένα σχέδιο επίθεσης που είχε γίνει αποδεκτό από τον Στρατό Ήρρας και την Πολεμική Αεροπορία. Η 3η Μεραρχία Τεθωρακισμένων, ως αιχμή του δόρατος του Στρατού Ήρρας, θα δημιουργούσε μέσω του Jaegerndorf την πρώτη σύνδεση με την επιχείρηση αεραπόβασης.

### Σχηματισμός της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας

Πραγματοποιήθηκε, ταυτόχρονα και πολύ βιαστικά, ο σχηματισμός μιας αερομεταφερόμενης μεραρχίας. Έλαβε για λόγους μυστικότητας τον χαρακτηρισμό «7η Αεροπορική Μεραρχία» και έπρεπε να είναι έτοιμη για επέμβαση στις 15 Σεπτεμβρίου 1938. Ήταν μια μεικτή μεραρχία. Ως πυρήνας αυτής της μεραρχίας ήταν μόνο τα δύο Τάγματα Αλεξιπτωτιστών. Σε αυτή προστέθηκε έπειτα το «Αερομεταφερόμενο Τάγμα» (υπό τον αντισυνταγματάρχη Sydow) που είχε σχηματιστεί από τμήματα του Συντάγματος «Hermann-Goering» και από τη μονάδα φρουράς του Υπουργείου Αεροπορίας. Σε αυτό το τάγμα περιλαμβάνονταν μια Πυροβολαρχία Πεζικού με έξι Ορειβατικά Κανόνια Skoda. Θα στέλνονταν επίσης και ένα Αερομεταφερόμενο Σύνταγμα του Στρατού Ήρρας. Λαμβανομένου υπόψη της αποφασιστικής σημασίας και της δυσκολίας της αποστολής υπολογίσθηκε επίσης εδώ και το Σύνταγμα Εκπαιδευομένων, ωστόσο, όπως ανακοινώθηκε έπειτα από τον Στρατό Ήρρας, δεν θα ήταν διαθέσιμο. Επιλέχθηκε, τελικά, για τον σκοπό αυτόν το 16ο Σύνταγμα Πεζικού (συνταγματάρχης Kreysing) που βρίσκονταν στο Oldenburg και συμπεριλήφθηκε στις τάξεις της 7ης Ορεινής Μεραρχίας. Αυτό το εξαιρετικό σύνταγμα συμμετείχε έπειτα στην Επέμβαση της Ολλανδίας και πολέμησε «χέρι με χέρι» με τη μεραρχία των Αλεξιπτωτιστών. Κατόπιν επιθυμίας του αιθεράρχη Goering στάλθηκε το Σύνταγμα Ταγμάτων Εφόδου «Standarte Feldherrnhalle» ως δεύτερο Αερομεταφερόμενο Σύνταγμα. Βρίσκονταν στο Gueterfelde πλησίον του Βερολίνου και ανήκε πρότινος στον υπουργό Πολέμου, κόμη Rohn. Όλος συνολικά ο βαρύς στρατιωτικός εξοπλισμός της νέας Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας έπρεπε να μετακινηθεί από τους στρατιώτες. Τα πυροβόλα μεταφέρθηκαν σε αυτό το σημείο με μακριά δοκάρια.

Υπήχθησαν σ' εμένα οι παρακάτω αεροπορικές μονάδες:

μια Σμηναρχία Αναγνωριστικών,

έξι Μοίρες Μεταγωγικών (Ju 52),

μια Πτέρυγα Μάχης με τρεις Μοίρες Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης,

μια Πτέρυγα Καταδιωκτικών με τρεις μοίρες (μεταξύ αυτών μια Μοίρα Messerschmitt 109).

Οι Μοίρες Μεταγωγικών έπρεπε αρχικά να συνεργαστούν-με χαλαρό ρυθμό- με τις μονάδες Αλεξιπτωτιστών και τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα για την «Επιχείρηση Freudenthal» και για όλες τις περαιτέρω επιχειρήσεις αεραπόβασης. Ήταν αναγκαίος ένας υψηλόβαθμος επικεφαλής αερομεταφορών που θα ήταν με μένα ισότιμος και θα συνεργάζονταν μαζί μου στον σχεδιασμό και στην πραγματοποίηση των επεμβάσεων. Κατά τη συζήτηση αυτού του σπουδαίας σημασίας ζητήματος εξέφρασε ο Jeschonnek την άποψη ότι οι κατευθυνόμενες προς το μέτωπο μοίρες μεταγωγικών δεν θα είχαν την ανάγκη να υπάγονται στους διοικητές μεραρχίας. Απάντησα σε αυτό: “Υπηρετήσατε στον στρατό ως ιππείς και είχατε στη διάθεση σας τα άλογα συγκεντρωμένα σε ομάδες. Το μεταγωγικό δεν είναι απλά σαν ένα άλογο, αλλά ένα πολεμικό μέσο μεταφοράς των μονάδων Αλεξιπτωτιστών!” Αυτά τα δύο παραδείγματα δεν ήταν ακριβώς τόσο εύστοχα και ισχυρά, αλλά αντανακλούν, ωστόσο, τη, με έξαψη, συζήτηση κατά τον χειρισμό αυτού του ζωτικής σημασίας προβλήματος για το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών.

Θα ήταν καλύτερο επίσης για το μέλλον εάν κάθε τάγμα Αλεξιπτωτιστών συνδέονταν με μια συγκεκριμένη ομάδα μεταγωγικών με την οποία θα μπορούσε συνεχώς να εκπαιδεύεται και να δραστηριοποιείται. Δεν θεωρείται ως σύμπτωση που αργότερα, στην Επέμβαση στην Ολλανδία, ακριβώς αυτά τα τάγματα έπεσαν στους προκαθορισμένους στόχους χωρίς την παραμικρή αστοχία και τα οποία ανταποκρίθηκαν σε αυτή την προϋπόθεση. Αυτό το ζήτημα έπαιξε αργότερα σπουδαίο ρόλο και για τις συμμαχικές αερομεταφερόμενες μονάδες επίσης.

Ο πτέραρχος Stumpff αποφάσισε πάντως για την επικείμενη «Επιχείρηση Freudenthal», να τεθούν υπό τις διαταγές μου οι μοίρες μεταγωγικών και επίσης, μάλιστα, η πτέρυγα μαχητικών καθώς και η πτέρυγα καταδιωκτικών. Ήταν η ιδανική λύση για τον υπεύθυνο επικεφαλής μιας μεγάλης κλίμακας αεραπόβασης, να έχει στη διάθεση του και υπό τις διαταγές του όλα τα πολεμικά μέσα. Σε όλες τις αργότερα επεμβάσεις είχαν οι μοίρες μεταγωγικών υπαχθεί στον επικεφαλής της αεραπόβασης και όλες οι υπόλοιπες αεροπορικές μονάδες διατηρούσαν μόνο μια συνεργασία με αυτόν.

Οι επόμενες, κυλώντας γρήγορα, εβδομάδες έως τον Σεπτέμβριο επέφεραν έναν, πυρετώδους ρυθμού, κύκλο εργασιών για το νεοσύστατο αυτό σώμα και για το νέο μου επιτελείο. Αυτές οι διεργασίες ήταν ωστόσο υψηλού ενδιαφέροντος. Είχα λάβει για το σχεδιασμό της επιχείρησης και την απαραίτητη επικείμενη διάταξη μια μεγάλη ελευθερία κινήσεων που τη μετέφερα σε μεγάλο βαθμό στους διοικητές των διαφορετικών μονάδων στρατού. Το καθήκον μου έτσι κατέστη κατά πολύ ευκολότερο και πολύ πιο απλό, με αποτέλεσμα το επιτελείο μου στο Βερολίνο να έχει εγκατασταθεί στο Υπουργείο Αεροπορίας και με αυτό τον τρόπο να μπορέσει να βρίσκεται σε στενότερη επαφή και συνεργασία με τις εκεί διαφορετικής αρμοδιότητας υπηρεσίες του υπουργείου. Ο στρατηγός von Salmuth οποίος βρισκόνταν επίσης στο Βερολίνο, παραμέριζε με απόλυτη ψυχραιμία όλες τις δυσκολίες που ξεπρόβαλαν εδώ και εκεί με τις υπηρεσίες του Στρατού Ξηράς.

Έχω ερωτηθεί πολλές φορές εάν για την οργάνωση του νέου σώματος των Αλεξιπτωτιστών και των αερομεταφερόμενων μονάδων έχω εμπνευστεί από το ρωσικό μοντέλο. Δεν ισχύει. Θα μπορούσα να το προτείνω αλλά δεν υπήρχε ο απαιτούμενος διαθέσιμος χρόνος και ούτε ήταν η επιλογή μου. Ήταν, σε γενικές γραμμές, σε εμάς γνωστό ότι οι Ρώσοι είχαν προχωρήσει πολύ σε αυτό το νέο

τομέα και είχαν ήδη πραγματοποιήσει κατά τη διάρκεια των στρατιωτικών κινήσεων τακτικής του φθινοπώρου 1936 πλησίον του Κιέβου, μια μεγάλης κλίμακας άσκηση αεραπόβασης με χίλιους περίπου Αλεξιπτωτιστές και πέντε χιλιάδες αερομεταφερόμενων μονάδων. Σε εμάς, όπως έχει ήδη αναφερθεί, υπήρχε έλλειψη χρόνου για να μπορέσουμε επεξεργαστούμε καλύτερα αυτό το ζήτημα και δεν είχαμε στη διάθεση μας επίσης τις απαραίτητες πληροφορίες και έγγραφα, επειδή οι Ρώσοι τα κρατούσαν ως απόρρητα. Δεν γνωρίζω απολύτως τίποτα αναφορικά με την περαιτέρω εξέλιξη από το 1936 και έπειτα. Έχω βγάλει, ωστόσο, το συμπέρασμα ότι μια άρτια σε θέματα τακτικής και λειτουργίας επιχείρηση αεραπόβασης θα πρέπει να διεξαχθεί στο πλαίσιο των δοσμένων δυνατοτήτων. Θα πρέπει τώρα να μπορέσουμε να την πραγματοποιήσουμε και να την προσαρμόσουμε στο πλαίσιο της σκληρής πραγματικότητας. Αφού κατόρθωσε να διεξαχθεί, κατά το μεγαλύτερο μέρος της, με επιτυχία πλησίον του Freudenthal, όπως θα αναφέρω αργότερα, δεν υπήρχε πλέον για εμάς κανένας λόγος, να εξετάσουμε και αναλύσουμε, πάνω σε αυτό τον τομέα, τις ρωσικές εξελίξεις τις οποίες σκέπαζε έτσι και αλλιώς ένα πέπλο μυστικότητας.

#### Προπαρασκευαστικές στρατιωτικές ασκήσεις για την επιχείρηση αεραπόβασης στο Freudenthal

Αυτό που έχει τώρα, κυρίως, σημασία είναι να εμφυσήσουμε και να εξοικειώσουμε τα στρατεύματά μας στις, για την τότε εποχή, τελείως νέες ιδέες. Βλέπω ακόμα και σήμερα τους επικεφαλής αξιωματικούς του «Τάγματος Αλεξιπτωτιστών» να κάθονται μπροστά από εμένα σε μια λιτή αίθουσα ενός παραπήγματος στο Stendal και να με παρακολουθούν με έκπληκτα μάτια να αναπτύσσω, παρουσιάζοντας υπό μορφή διαγραμμάτων πάνω σε έναν κρεμαστό χάρτη, την αποστολή που προόριζα για το τάγμα πλησίον του Freudenthal. Δεν μου προκαλούσε καμία απολύτως έκπληξη, επειδή μέχρι τούδε ήταν πλήρως καταλαμβανόμενοι από την «τακτική καταστροφής». Αισθάνθηκα όμως, στη συζήτηση που ακολούθησε ότι εξοικειώνονταν σταδιακά και αργότερα, κατά τη διάρκεια της αναίμακτης κατοχής και επιθεώρησης της Γραμμής των Οχυρών στη Τσεχία, ότι και οι τελευταίοι σκεπτικιστές είχαν πλέον πειστεί σχετικά με την επιτυχία αυτής της νέας τακτικής.

Κατά τη διάρκεια του Αυγούστου διοργάνωσα στη μεγάλη αίθουσα του Υπουργείου Αεροπορίας μια μεγάλης κλίμακας «θεωρητική άσκηση μάχης». Για λόγους τήρησης της μυστικότητας επέλεξα έναν εδαφικό τομέα από το Oberpfalz, πλησίον του Amberg, που τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά έμοιαζαν σε μεγάλο βαθμό με τα πεντακόσια μέτρα υψόμετρο βουνά, τα λιβάδια πάνω στο βουνό και με τα δάση της Σουδητίας πλησίον του Freudenthal. Ο μοναδικός στόχος αυτής της «θεωρητικής άσκησης μάχης» ήταν να εκπαιδεύσω το επιτελείο μου και τους υπεύθυνους επικεφαλής της νέας αυτής Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας στη νέα τακτική αεραπόβασης και να ελέγξω την ορθότητα και την πληρότητα του ειρμού των σκέψεων μου. Ζήτησα ταυτόχρονα να συμμετέχουν εκεί όλες οι ενδιαφερόμενες υπηρεσίες της Πολεμικής Αεροπορίας και του Στρατού Ξηράς. Όταν ξεκίνησε η «θεωρητική άσκηση μάχης», η αίθουσα ήταν εντελώς γεμάτη, μέχρι και την τελευταία θέση. Ήταν παρόντες πολλοί στρατηγοί και σημαίνοντες αξιωματικοί του Γενικού

Επιτελείου. Το απόγευμα έδωσε το παρόν επίσης και ο ανώτατος διοικητής της Πολεμικής Αεροπορίας, αιθεράρχης Goering, αμέσως μετά από μια δεξίωση που είχε δοθεί, την ίδια ημέρα στο Βερολίνο, προς τιμή του Ούγγρου ναυάρχου και πολιτικού Horthy.

Αυτή η «θεωρητική άσκηση μάχης» ήταν μοναδικής μορφής και χαρακτηρίζονταν από ένα αξιόλογου χαρακτήρα υψηλό επίπεδο. Ήταν, για εμένα, μια από τις καλύτερες μου ημέρες και ανέπτυξα τις ιδέες μου με τη μεγαλύτερη σαφήνεια και με μια πλήρη επίγνωση ως προς την πραγματοποίηση της. Η ανταπόκριση από τους συμμετέχοντες σε αυτή προσωπικότητες του Στρατού Ξηράς και κυρίως από τους δικούς μου διοικητές με γέμισε με μεγάλη ικανοποίηση. Ο επισμηναγός Braeuer, παραδείγματος χάρη, ο διοικητής του «Τάγματος Αλεξιπτωτιστών στον οποίο σκόπευα να διαθέσω ένα επιπλέον αεραποβατικό τάγμα για τις μάχες γύρω από τη Γραμμή των Οχυρών, εξέφρασε σύμφωνα με το λακωνικό και «ξερό» στυλ του: «Θα τα καταφέρω μόνο με το τάγμα μου». Αυτή η πρώτη «θεωρητική άσκηση αεραπόβασης» μετατράπηκε σε μια εντυπωσιακή επίδειξη των νέων ιδεών αναφορικά με την αεραπόβαση στον Γερμανικό Στρατό, πετυχαίνοντας τον πραγματικό της στόχο.

Όταν καθορίστηκαν τον Σεπτέμβριο τα πεδία μάχης, ξεκίνησα μια μεγάλης κλίμακας άσκηση αεραπόβαση ως πρακτική εκπαίδευση στην οποία συμμετείχαν οι μοίρες μεταγωγικών, τα τάγματα Αλεξιπτωτιστών, οι αερομεταφερόμενες μονάδες και τμήματα της πτέρυγας μάχης. Η άσκηση τούτη έλαβε χώρα σε ανοιχτό έδαφος με καλαμιώνες, πλησίον του Jueterborg. Η ομίχλη του Σεπτεμβρίου αραιώσε σχετικά αργά αυτό το πρωινό. Κατά τη διάρκεια των πρώτων αποβάσεων δημιουργήθηκε εκ τούτου στους χώρους προσγείωσης/απογείωσης ένα σχετικό χάος από τα προσγειωμένα-κινούμενα στο έδαφος-επιβιβάζοντας στρατεύματα-και απογειωμένα αεροσκάφη. Εν τω μεταξύ είχαν δημιουργηθεί σύννεφα σκόνης, τα τελευταία έππλα ομίχλης κινούνταν εδώ και εκεί και επεκτείνονταν σε μεγάλη απόσταση. Δεν δημιουργήθηκε κανένα ωστόσο ρήγμα κατά την προσγείωση και απογείωση, καμία σύγκρουση κατά τη μετακίνηση των αεροσκαφών στο έδαφος. Είχαν εδώ δραστηριοποιηθεί και οι δύο κορμοί των μοιρών μεταγωγικών και στις άλλες μονάδες συμμετείχαν κυρίως οι παλιοί και έμπειροι πιλότοι της πολιτικής αεροπορίας οι οποίοι ανταπεξέρχονταν σε όλες τις δυσκολίες με απaráμιλλη ψυχραιμία. Η εικόνα ομαλοποιήθηκε σύντομα και η άσκηση σημειώθηκε σύμφωνα με το σχέδιο. Η μοναδική απώλεια ήταν ένα Βομβαρδιστικό Καθέτου Εφόρμησης του οποίου ο πιλότος είχε αναχαιτιστεί πάρα πολύ αργά και είχε στο σημείο αυτό τραυματιστεί σοβαρά. Τούτη η πρώτη άσκηση αεραπόβασης έδειξε ότι ήταν εφικτές μεγάλης κλίμακας αεραποβάσεις σε ελεύθερο έδαφος.

Ο ίδιος ο Goering έδειξε για αυτό το «νεαρότερο παιδί του» ένα εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον και κατανόηση. Βοήθησε, εκεί που μπορούσε, και έδωσε, ο ίδιος προσωπικά, κάποιες λύσεις σε προβλήματα τα οποία προέκυψαν σε κάποιες περιπτώσεις κατά τη δημιουργία αυτού του νέου σώματος. Με διέταξε να δώσω κάποιες ομιλίες, κυρίως στο Karinhall στο Schorfheide, αλλά και σε άλλα μέρη όταν βρίσκονταν σε ένα από τα συχνά ταξίδια του. Ήθελε να βρίσκεται συνεχώς ενήμερος. Σε μια από αυτές τις επισκέψεις του Αυγούστου, ο Goering με έφερε σε επαφή στο στρατιωτικό αεροδρόμιο Barth (πλησίον του Stralsund) με τον Ιταλό πτέραρχο Balbo ο οποίος βρίσκονταν στη Γερμανία ως καλεσμένος του Goering και μας ανέφερε, με αφορμή αυτή την επίσκεψη, τις νεότερες εξελίξεις και εμπειρίες των Ιταλών αναφορικά με τις

αερομεταφερόμενες μονάδες και τα μεταγωγικά αεροσκάφη. Μετακινηθήκαμε κατόπιν, κάτω από έναν λαμπερό ήλιο, με το καταδιωκτικό του Goering μέσω του Bodden στη χερσόνησο Darss, εκεί όπου ο Goering είχε ένα ξύλινο σπίτι στην ακτή της Βαλτικής Θάλασσας. Εκεί έκανε το μπάνιο του έπινε καφέ.

Ο Balbo ήταν παθιασμένος κυνηγός και ήθελε να σκοτώσει ένα ελάφι στο Schorfheide. Από το 1935 ήταν κυβερνήτης Λιβύης και έφερε μαζί του ένα αυτόματο όπλο κατά το κυνήγι γαζελών στην έρημο. Τούτο το μικρό σε μέγεθος υποπολυβόλο το είχε μεταφέρει επίσης στο Karinhall. Διέκρινε όμως ότι ένα τέτοιου είδους όπλο δεν ταίριαζε στο γερμανικό δάσος, πήρε ένα τυφέκιο από τον Goering και ξάπλωσε, έπειτα, κάτω ένα ελάφι με μια καλοζυγισμένη βολή.

Την ίδια χρονική περίοδο λάμβανε χώρα μια μεγάλης κλίμακας και ενδιαφέρουσα εκπαιδευτική άσκηση του Στρατού Ξηράς για την καταπολέμηση της Γραμμής των Οχυρών στον χώρο εκπαίδευσης στρατού στο Gueterborg. Τα σημαντικότερα υποδείγματα των τσεχικών οχυρών ήταν απόλυτα προσαρμοσμένα στον φυσικό χώρο, δέχθηκαν τα πυρά του Πυροβολικού και έπειτα καταλήφθηκαν δια εφόδου. Βρίσκονταν εκεί ως θεατές ο Φύρερ, ο ανώτατος διοικητής του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας και ένας μεγάλος αριθμός στρατηγών, αξιωματικών του Γενικού Επιτελείου και αξιωματικών των μονάδων στρατού. Επικρατούσε μια τροπικού χαρακτήρα ζέστη αυτή την ημέρα, αυτό το ζεστό καλοκαίρι του 1938. Ο Goering με κάλεσε σ' αυτό τον χώρο και με σύστησε στον Φύρερ. Ο Χίτλερ μου απεύθυνε εκεί για πρώτη φορά κάποια σύντομα λόγια.

Μετά την άσκηση βολής επισκέφτηκε ο Χίτλερ κάθε «οχυρό» ξεχωριστά και έλεγξε εις βάθος, μέχρι και της τελευταίας λεπτομέρειας, τα αποτελέσματα των πυρών Πυροβολικού. Τον ακολουθούσε μια μεγάλη πομπή από θεατές.

Έτσι κύλησε η άσκηση από το πρωί έως το απόγευμα, κάτω από έναν άσπλαχνο ήλιο που μας έκαιγε, προκαλώντας την έντονη δυσφορία όλων μας και ιδιαιτέρως του Goering ο οποίος υπέφερε πολύ, κάτω από αυτή ζέστη, εξαιτίας των κιλών του και κυλούσε από το πρόσωπο του ένα ποτάμι ιδρώτας.

Κατά την επιστροφή μας στο Jueterbog, για το εκεί εκκλησίασμα των αξιωματικών, ο Goering με πήρε μαζί του στο φαρδύ, βαρύ τζιπ του, έκατσε μπροστά, δίπλα στον οδηγό και εγώ πίσω απ' αυτόν. Κατά τη διάρκεια αυτής τη διαδρομής μπόρεσα να παρατηρήσω τη μεγάλη δημοφιλία που είχε αυτή τη χρονική περίοδο, στα πλατιά και πολύ φτωχά λαϊκά στρώματα και τη συγκινητικού χαρακτήρα αποδοχή του που εκφράζονταν. Πολλοί άνθρωποι είχαν σπεύσει από παντού και περίμεναν και από τις δύο πλευρές της, πολλών χιλιομέτρων, διαδρομής προς την πόλη. Καθώς διασχίζαμε τον δρόμο αντηχούσαν δυνατά οι φωνές που τον καλωσόριζαν με το όνομα του: «Hermann, Hermann!» Ξαφνικά, η αυτοκινητοπομπή έπρεπε να σταματήσει δίπλα σ' ένα κινητό φράγμα ισόπεδης σιδηροδρομικής διάβασης. Το πλήθος καλωσόρισε επίσης τον Χίτλερ, αλλά κρατώντας απόσταση από αυτόν. Στον Goering, απεναντίας, οι πολίτες περικύκλωσαν το όχημα, ένας ηλικιωμένος άνδρας με μια καθαρή φόρμα εργασίας ανέβηκε αργά στον αναβατήρα του οχήματος, τον χτύπησε στον ώμο και φώναξε καλόπιστα προς το πλήθος: "Ο Hermann είναι δικός μας άνθρωπος!"

Σκέψη αναφορικά με την ενσωμάτωση των ανεμοπλάνων στο Σώμα των Αερομεταφερόμενων Μονάδων

Κατά την αναζήτηση επιπλέον στρατιωτικών μέσων έπεσα, κάποια ημέρα, πάνω στο ζήτημα των «LS». Ο χαρακτηρισμός «LS» είναι η συντόμευση για τα ανεμοπλάνια και τα ρυμουλκά. Συζήτησα με τον Jeschonnek αναφορικά με αυτό και διαπίστωσα ότι και αυτός ο ίδιος, ως παλιός, όπως και εγώ, πιλότος ανεμοπλάνων, τάσσονταν υπέρ της χρήσης των ανεμοπλάνων και των ρυμουλκών, μια άποψη ωστόσο που δεν είχε βρει ανταπόκριση. Μου είπε: “Κανείς δεν έδωσε σημασία. Θα ήταν η καλύτερη δυνατή λύση εάν παίρνατε τα ανεμοπλάνια/ρυμουλκά υπό την προστασία σας, διαφορετικά θα παρέμεινε το όλο θέμα στάσιμο και θα ξεχνιόταν”.

Λαμβανομένου υπόψη της μεγάλης σημασίας που απέκτησε αργότερα το ζήτημα των ανεμοπλάνων/ρυμουλκών για όλες τις αερομεταφερόμενες μονάδες στον κόσμο, θα επιθυμούσα να δώσω, εδώ, μια γενική εικόνα αναφορικά με την όλη διαδικασία που συνέβαλλε στην εξέλιξη αυτού, του τόσο σημαντικού στρατιωτικού μέσου. Ήδη, πριν το 1933, ο διάσημος κατασκευαστής Alexander Lippich είχε δημιουργήσει στο Wasserkuppe (Rhoen) το πρώτο, μεγάλο σε μέγεθος, ανεμοπλάνο «Obs» (συντόμευση από το Observatorium). Όπως σημαίνει το όνομα, αυτό το αεροσκάφος παρέπεμπε σε ένα ιπτάμενο «αστεροσκοπείο» το οποίο πραγματοποιούνταν κυρίως μετρήσεις του ηλεκτρισμού της ατμόσφαιρας που επηρεάζονταν από την πτήση των αεροσκαφών εξαιτίας της ενοχλητικής εκπομπής καυσαερίων και εκ τούτου δεν έδιδαν ασφαλή αποτελέσματα. Αυτός ο τύπος αεροσκάφους δραστηριοποιήθηκε για «πτήσεις μέτρησης» στο Darmstadt. Ο κορμός του ήταν τόσο ευρύχωρος ώστε να διαθέτει χώρο για περίπου έξι άτομα.

Στην πόλη Darmstadt έδρευε τότε ο «Γερμανικός Οργανισμός Έρευνας Ανεμοπορίας» (DPS). Έχοντας παρακινηθεί σε μεγάλο μέγεθος, από τεχνική άποψη, μέσω του «Obs»,

ο «Οργανισμός Έρευνας Ανεμοπορίας» είχε, μετά το 1933, την φαινή ιδέα να αναπτύξει ένα χωρίς κινητήρα ανεμοπλάνο που θα προορίζονταν για στρατιωτικούς σκοπούς. Τούτη η πρόθεση δεν αποδίδεται σε ένα συγκεκριμένο άτομο, αλλά προέκυψε από την ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και εμπειριών μιας ομάδας ανδρών του O.E.A. Έτσι προέκυψε το «Μοντέλο 230» (το αεροσκάφος Eben-Emael), ένα ανεμοπλάνο με έναν πιλότο και εννέα επιβαίνοντες, κατασκευασμένο από τον Hans Jacobs και έχοντας πετάξει με την Hanna Reitsch. Ήταν μια αξιόλογου χαρακτήρα γερή κατασκευή, με μια εξαιρετική αναλογία για τις δυνατότητες πτήσης χωρίς φορτίο και με φορτίο. Το αεροσκάφος αυτό το παρουσιάστηκε στο Υπουργείο Αεροπορίας το 1936, δοκιμάστηκε, αρχικά, μόνο για την ικανότητα πτήσης του και κατόπιν επιχειρήθηκε στο Darmstadt, υπό τη γενική επιστασία και ευθύνη του μηχανικού Fritz Stammer, να ανατεθεί σε έναν έμπειρο πιλότο ανεμοπλάνων στο Rhoen, η εκπαίδευση σε πτήσεις ανεμοπλάνων δύο πιλότων, χωρίς να έχουν καμία απολύτως προηγούμενη προκαταρκτική εκπαίδευση. Ήταν ο ανθυποσημηναγός Kiess και ο υπαξιωματικός Flucke. Όταν ήρθε αυτή η αποστολή, με επιτυχία, εις πέρας, έλαβε τότε χώρα στο Darmstadt ένας κύκλος εκπαίδευσης στα ανεμοπλάνια και και σχηματίστηκε μια ειδική δύναμη αυτών των αεροσκαφών. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα αυτής της εκπαίδευσης των, μη έχοντας πρωτινή εμπειρία, πιλότων ήταν εντυπωσιακά. Παρά ταύτα δεν κατάφερε αυτός ο τύπος αεροσκάφους ακόμα να εδραιωθεί. Κατά τα τέλη του 1937 έλαβε χώρα μια μεγάλης κλίμακας επίδειξη στο Stendal, ενώπιον πολλών τον αριθμό

εκπροσώπων του Υπουργείου Αεροπορίας και του, μικρής ακόμα κλίμακας, Σώματος των Αλεξιπτωτιστών. Η εκτίμηση του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών ήταν σε αυτό το σημείο αρνητική. Οι τότε αρμόδιες ηγετικές στρατιωτικές προσωπικότητες εξέφρασαν την άποψη ότι μια ρίψη με αλεξίπτωτο θα έπρεπε να επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα. Δεν είχαν αναγνωρίσει το γεγονός ότι το ανεμοπλάνο θα ήταν μια σημαντική βοήθεια. Ο τύπος 230 δεν έγινε αρχικά αποδεκτός για το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών.

Έτσι ήταν τα δεδομένα όταν εγώ με τον Jeschonnek έδωσα μια ομιλία σχετικά με το ζήτημα των ανεμοπλάνων, το καλοκαίρι του 1938. Η ειδική ομάδα εκπαίδευσης στα ανεμοπλάνα, υπό τον ανθυποσμηναγό Kiess, τέθηκε στις διαταγές μου. Ανέλαβα τη διοίκηση στο στρατιωτικό αεροδρόμιο Prenzlau και πραγματοποίησα μια πτήση, δοθείσας αυτής της ευκαιρίας, με τον ανθυποσμηναγό Kiess στο τιμόνι. Επικρατούσε από την αρχή η σκέψη, τα ανεμοπλάνα να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο ως μέσα μεταφοράς, αλλά κυρίως- λόγω του πλεονεκτήματος της αθόρυβης πτήσης τους- ως ένα μέσο επίθεσης. Ακολουθώντας αυτό το δεδομένο, έδωσα στον ανθυποσμηναγό Kiess, κατά τη διάρκεια της «επιχείρησης στο Freudenthal» την εντολή, να καταλάβει με μια ομάδα ανεμοπλάνων αιφνιδιαστικά το κυρίαρχο Ύψωμα 698 (νοτιοανατολικά της πόλης, δίπλα στον σπουδαίας σημασίας δρόμο προς Troppeu).

#### Προέλαση και αναίμακτη κατοχή του Freudenthal από αέρα

Καθώς οι μονάδες του Γερμανικού Στρατού είχαν ήδη τεθεί σε πορεία, η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία μπόρεσε να παραμείνει, μέχρι και την τελευταία στιγμή, στις στρατιωτικές της εγκαταστάσεις και εκμεταλλεύτηκε το χρονικό διάστημα-κυριολεκτικά μέχρι και το τελευταίο λεπτό- για την παράταξή και την εκπαίδευσή της. Τις τελευταίες μόνο ημέρες του Σεπτεμβρίου μετακινήθηκε η μεραρχία σε ένα μεγάλο γεωγραφικό χώρο που εκτείνονταν από το Lausitz, μέσω της Κάτω και Κεντρικής Σιλεσίας, προς την Άνω Σιλεσία και από το Sorau μέχρι τον Νίσα, μέσω του Liegnitz, Breslau και Ohlau. Το επιτελείο της μεραρχίας μετακινήθηκε στο Kosel, ενώ το αρχηγείο της «Στρατιάς Rundstedt» βρίσκονταν στο Oppeln. Τούτη η ευρείας κλίμακας μετακίνηση διεξήχθη, κυρίως, ως προκάλυψη της επέμβασης των Αερομεταφερόμενων Μονάδων και δημιούργησε, εν τω μεταξύ, για τα διαφορετικά τμήματα του νέου επιτελείου μου μεγάλες δυσκολίες.

Ήταν η μοναδική γερμανική επιχείρηση αεραπόβασης που υπήρχε μια, σχετικά χωρίς κενά, εικόνα του εχθρού και η οποία αποδείχθηκε αργότερα σε γενικές γραμμές ως ορθή. Έμενε, μόνο, σε εκκρεμότητα το σπουδαίας σημασίας στρατιωτικό ζήτημα πώς θα μπορούσε ο τσεχοσλοβάκικος στρατός να νικηθεί. Τούτο το ζήτημα είχε πολύ συζητηθεί τότε και φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι οι Τσέχοι στρατιώτες θα πολεμούσαν με γενναιότητα και αυταπάρνηση για να κρατήσουν τη χώρα τους ελεύθερη, αλλά ο τσεχοσλοβάκικος στρατός ως σύνολο όμως, αποτελούμενος, από διαφορετικές εθνότητες (Σλοβάκους, Ούγγρους, Ρουθεριανούς, Πολωνούς και Γερμανούς) θα ήταν σε μειονεκτική θέση.

Ήρθε, έπειτα, η 30. Σεπτεμβρίου 1938, φέροντας μαζί της το «Σύμφωνο του Μονάχου» που έδωσε μια αναίμακτη λύση στη σοβαρή κρίση που είχε ξεσπάσει και προκάλεσε την επιστροφή των Γερμανών της Σουδητίας στο Ράιχ χωρίς

δυσάρεστες επιπτώσεις. Όλη η Γερμανία ανακουφίστηκε, επειδή με αυτή τη συμφωνία αποφεύγονταν ο πόλεμος και προκάλεσε μεγάλη έκπληξη αυτή η μεγάλη επιτυχία του Φύρερ κατά την οποία δεν θα χύνονταν αίμα. Μπόρεσα να το βιώσω πολύ έντονα στο ξενοδοχείο που είχα βρει κατάλυμα. Το νέο αυτό μου το μετέφερε ο, αστράφτοντας από χαρά, ικανός υπασπιστής μου, σμήναρχος von Fichte. Όλοι εμείς, από την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία, ήμασταν πεπεισμένοι ότι η δύσκολη αποστολή μας είχε μεν επιτύχει, ωστόσο οι προσπάθειες μας ήταν, τις τελευταίες εβδομάδες, υπεράνθρωπες και η αγωνία είχε σταδιακά φτάσει σε ένα ύψιστο σημείο που μας είχε καταβάλλει. Η χαρά ήταν και για εμάς τώρα, επίσης, τεράστια.

Η «ειρηνική» κατοχή της Σουδητίας σημειώθηκε τμηματικά, ανά εδαφικούς τομείς. Η περιοχή του Freudenthal ανατέθηκε, σ' αυτό το σημείο, στην 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και στις 7 Οκτωβρίου ξεκίνησε η είσοδός της εκεί. Έδωσα μεγάλη αξία, αυτή η προτιθέμενη επιχείρηση αεραπόβασης να διεξαχθεί ως μια μεγάλης κλίμακας άσκηση αεραπόβασης και έλαβα τη σχετική άδεια προς τούτο. Υπήρχαν πολλοί σοβαροί λόγοι τήρησης της μυστικότητας που εναντιώνονταν, μεν, αυτής της απόφασης, εν τούτοις μου φαίνονταν πολύ σημαντικό, να αποδειχθεί η ικανότητα εκτέλεσης των μεγάλου μεγέθους αεραποβάσεων σε δύσκολο έδαφος, να συγκεντρώσουμε εμπειρίες σε θέματα πρακτικής και να ενισχύσουμε την αυτοπεποίθηση των αεραποβατικών μονάδων μου. Για τη σχετική διασφάλιση της αρχής της μυστικότητας εγκατέλειψα την ιδέα της ρίψης Αλεξιπτωτιστών και την επέμβαση ανεμοπλάνων και επέτρεψα να πραγματοποιηθούν μόνο οι αεραποβάσεις. Έτσι, στις 7 Οκτωβρίου 1938 προσγειώθηκαν, σύμφωνα με το σχέδιο στους καθορισμένους, βάση διαταγής, χώρους προσγείωσης σε επίπεδο έδαφος, διακόσια πενήντα περίπου Ju 52, γεμάτα με στρατεύματα, τον οπλισμό και τον εξοπλισμό τους, με Ορειβατικά Πυροβόλα και κάρρα μεταφοράς πολεμοφοδίων. Πρέπει για ακόμα μια φορά να τονιστεί ιδιαίτερος ότι επρόκειτο εδώ για ένα εξαιρετικά δύσκολο ορεινό έδαφος, με υψώματα μεταξύ πεντακοσίων και επτακοσίων μέτρων. Δημιουργήθηκαν, φυσικά, σε αυτό το σημείο σημαντικά ρήγματα, το σύστημα πλοήγησης και οι έλικες υπέστησαν ζημιά και ορισμένα μεταγωγικά βρίσκονταν, εδώ και εκεί, με την κοιλιά, με το πτερύγιο ή και ακόμα με το ράμφος στο έδαφος. Στο σύνολο τους ήταν, ωστόσο, αυτές οι απώλειες των αεροσκαφών ελάχιστες. Δεν προκλήθηκαν ευτυχώς ανθρώπινες απώλειες ή σοβαροί τραυματισμοί. Η «Υπηρεσία Επιθεώρησης για την Ασφάλεια Πτήσεων και Αεροσκαφών» του Υπουργείου Αεροπορίας αισθάνθηκε παρά ταύτα, λίγες ημέρες αργότερα, υποχρεωμένη να εγείρει με μια μακρόσυρτη επιστολή, με παραλήπτη εμένα, τις αντιρρήσεις της αναφορικά με τη διεξαγωγή τέτοιου είδους ασκήσεων και να προβεί στη μελλοντική απαγόρευση τους. Η πρώτη μεγάλης κλίμακας απόπειρα αεραπόβασης σε ανοιχτό έδαφος είχε ωστόσο επιτύχει και είχαμε κατορθώσει να φτάσουμε σε ένα υψηλότερο στάδιο σχετικά με την εξέλιξη του νέου αυτού αεραποβατικού σώματος.

Ο ίδιος προσωπικά, ο στρατάρχης Goering είχε έρθει στις 7 Οκτωβρίου στο Freudenthal και παρακολούθησε την αποβίβαση του τελευταίου ερχόμενου τάγματος. Το έβλεπε για πρώτη φορά και ήταν, ως ένας παλιός και έμπειρος πιλότος του Ά Παγκοσμίου Πολέμου, προ πάντων περίεργος πως θα τα κατάφερναν οι πιλότοι των μεταγωγικών σε αυτούς τους χώρους προσγείωσης. Παρακολούθησε για μισή ώρα, με μεγάλο ενδιαφέρον, τις προσγειώσεις και αποβιβάσεις των μονάδων. Όταν απογειώθηκε ξανά και το τελευταίο

αεροσκάφος, εξέφρασε την εκτίμηση του με την εξής πρόταση: “Αυτό το πράγμα έχει τεράστιο μέλλον”. Και ο Χίτλερ, επίσης, ήρθε αυτή την ημέρα, κατά τη διάρκεια της περιοδείας του διαμέσου της Σουδητίας, στο Freudenthal, δεν έκανε ωστόσο καμία αναφορά αναφορικά με αυτές τις αποβάσεις.

Τρείς χιλιάδες Αλεξιπτωτιστές και άνδρες των Αερομεταφερόμενων Μονάδων είχαν κάνει, εν τω μεταξύ, μια πανηγυρικού χαρακτήρα είσοδο στο Freudenthal. Διέσχισαν μαζί με μια μουσική μπάντα την Marktplatz, περνώντας δίπλα από τον στρατάρχη Goering και τον ζητωκραυγάζοντας πληθυσμό.

Ο χώρος του Freudenthal ήταν τούτη την ημέρα όπως και τις επόμενες επίσης, ένας μεγάλος αεροδιάδρομος με έντονη κίνηση. Κατά παράδοξο τρόπο, όλες αυτές οι αεραποβάσεις που λάμβαναν χώρα σε δημόσια θέα, δεν έπεσαν καθόλου στην αντίληψη των ξένων Υπηρεσιών Κατασκοπείας.

Όταν ανέχωρησε ο Goering με τη συνοδεία του, μετακινήθηκα στο μεγάλο σε μέγεθος και αριστοκρατικό Ordensschloss το οποίο βρίσκονταν στην άκρη της πόλης. Η φασαρία που είχε κατακλύσει σε όλη τη διάρκεια αυτής της ημέρας την πόλη, είχε σταδιακά καταλαγιάσει. Ήρθε η νύχτα. Καθόμουν στο γραφείο και δούλευα όταν ξαφνικά, στα αυτιά μου έφτασε ξανά ένα υπόκωφο βουητό που γινόταν ολοένα και δυνατότερο και έπειτα ήρθε σε μένα ο δήμαρχος της πόλης. Οι κάτοικοι εμφανίστηκαν κρατώντας πυρσούς και ήθελαν να με δουν και να ακούσουν από εμένα κάποια αντάξια λόγια αυτής της ιστορικής ημέρας. Διέσχισα τους μακριούς διαδρόμους του παλιού παλατιού και ξεπρόβαλα μόνος σε ένα μικρό και στενό μπαλκόνι. Η εικόνα, που εμφανίστηκε τότε μπροστά μου, θα ανήκε πλέον σε αυτές τις προσωπικές μου εμπειρίες που θα έμεναν για πάντα χαραγμένες στη μνήμη μου και με συγκίνησε βαθιά. Είδα κάτω από εμένα, σε αυτή τη ξάστερη και δροσερή νύχτα, ένα ενθουσιώδες πλήθος χιλίων ατόμων που πάνω από το οποίο χόρευαν οι αμέτρητες φλόγες των πυρσών. Η ματιά μου κατευθύνθηκε μέσω της μεγάλης πλατείας προς την πάροδο εκεί όπου ακόμα συγκεντρώνονταν οι κάτοικοι. Προσπάθησα επανειλημμένως να μιλήσω, αλλά πέρασε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρι να κοπάσουν τα χειροκροτήματα και οι επιδοκιμασίες. Τούτο το, προερχόμενο από βαθιά και ειλικρινή πίστη, καλωσόρισμα σαν να απευθύνονταν στον πρόεδρο του Ράιχ.

Όποιου η καρδιά είναι γεμάτη, τούτο περνάει ως γνωστό στα λόγια του, με αποτέλεσμα να μιλήσω στους κατοίκους του Freudenthal χωρίς κάποια προετοιμασία και με απλά και ανεπιτήδευτα λόγια αναφέροντας όχι μόνο την επιστροφή τους στο Ράιχ, αλλά τονίζοντας επίσης ότι θα γίνονταν τη σημερινή ημέρα οι πρώτοι μάρτυρες και με αυτό οι «ανάδοχοι» της πρώτης επιχείρησης αεραπόβασης. Επέστρεψα έπειτα, μέσα στο παλάτι.

Τότε, το έτος 1938, ήταν το παλάτι η Έδρα του Καθολικού Τάγματος και του Μεγάλου Μαγίστρου των Γερμανών Τευτόνων Ιπποτών. Κατά τη διάρκεια της μεταρρύθμισης, το μεγαλύτερο τμήμα των Τευτόνων Ιπποτών στην Ανατολική και Δυτική Πρωσία ασπάστηκε ως γνωστό τον Προτεσταντισμό. Όσοι παρέμειναν καθολικοί εκδιώχθηκαν τότε από τους Πρώσους προς το Freudenthal και δημιούργησαν εκεί μια νέα Έδρα Τάγματος με έναν νέο μάγιστρο. Από εκεί προωθήθηκαν προς τις σλαβικές αστικές περιοχές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, με σκοπό τον αποικισμό. Το Τάγμα κατείχε μια μεγάλη κυριότητα γης στον τομέα της παλιάς Μοναρχίας των Αψβούργων.

Μείναμε, δυστυχώς, μόνο λίγες εβδομάδες στη Σουδητία. Σε αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα ανέπτυξα πολλές φιλίες με τον εκεί ντόπιο πληθυσμό, με

αυτούς τους απλούς, έμπιστους και ειλικρινείς ανθρώπους που ζούσαν σε έναν κόσμο πλούσιο σε φυσικά κάλλη, αλλά έπρεπε να δώσουν έναν σκληρό αγώνα επιβίωσης σε μια φτωχή και πετρώδη περιοχή. Κάμποσοι αλεξιπτωτιστές παντρευτήκαν αργότερα εδώ. Υπήρχε επίσης η ακράδαντη πρόθεση, να σχεδιαστεί, εκεί, ένα ιδιαίτερο πεδίο στρατιωτικών ασκήσεων για τις Αερομεταφερόμενες Μονάδες, να δημιουργηθεί ένα κέντρο ανάπαυσης στο κοντινό Bad Karlsbrunn, στους πρόποδες του Altvater και κατ' αυτό τον τρόπο το Freudenthal να διατηρήσει για πάντα μια επαφή με τα Γερμανικά Αερομεταφερόμενα Στρατεύματα. Ο πόλεμος, που ξέσπασε όμως ξαφνικά, ανέτρεψε, δυστυχώς, αυτά τα πλάνα.

Κατά τη διάρκεια της εκεί παραμονής μας υπήρξε μια εκτενή μελέτη της σχεδιαζόμενης επιχείρησης αεραπόβασης απ' όλα τα σώματα στρατού και υπολογίστηκαν όλοι οι παράμετροι. Εξετάστηκαν λεπτομερώς όλες τα στάδια της επέμβασης με πολλές τον αριθμό συσκέψεις αναφορικά με το έδαφος, επιθεωρήσεις της γραμμής οχύρωσης και στρατιωτικές ασκήσεις. Καθόλη τη διάρκεια της ημέρας παρατηρούνταν στρατιωτικές ομάδες που κατευθύνονταν προς τα καταφύγια ή βρίσκονταν στα βουνά και θαύμαζαν από εκεί το όμορφο τοπίο. Το φθινόπωρο είχε φορέσει τον γεμάτο από χρώματα μανδύα του. Υπήρχε μια άριστη συντροφικότητα μεταξύ μας και μια όμορφη σχέση με τον γηγενή πληθυσμό. Το αποκορύφωμα αυτού ήταν οι, επί κοινού, βραδιές μπουροποσίας που διοργανώνονταν από την πόλη και το στράτευμα και συμμετείχαν όλοι οι κοινωνικοί φορείς της πόλης και οι εκπρόσωποι των σωμάτων στρατού.

Έτσι έφτασε και η τελευταία ημέρα, ήταν μια ηλιόλουστη Κυριακή. Οι κινητές κουζίνες με αρακά και λαρδί για τους κατοίκους άχνιζαν το μεσημέρι στην Marktplatz. Μια πολυμελής ορχήστρα του συντάγματος έδιδε την τελευταία της παράσταση. Το απόγευμα μοίρασα σε πενήντα φτωχά παιδιά σοκολάτες, κέικ και μικρά προσωπικά δώρα. Έπειτα, η ώρα του αποχαιρετισμού σήμανε. Εκατοντάδες των κατοίκων βρέθηκαν για ακόμα μια φορά στην απογείωση μας. Κάθισα στο τιμόνι του Hs 126 μου, πραγματοποίησα ακόμα ένα «γύρο θριάμβου», και πέταξα έπειτα με πορεία προς το Βερολίνο, περνώντας δίπλα από το Altvater, το έμβλημα τούτης της υπέροχης ορεινής περιοχής. Δεν ξαναείδα ποτέ το Freudenthal.

#### Περαιτέρω ανάπτυξη των Αερομεταφερόμενων Μονάδων

Αρχικά, το Επιτελείο της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας εγκαταστάθηκε, προσωρινά στην αεροπορική βάση Gatow και έπειτα βρήκε, σύντομα, τη μόνιμη του έδρα στο Berlin-Tempelhof, Manfred von Richthofenstr 2, εκεί όπου το Επιτελείο του Γερμανικού Σώματος Αλεξιπτωτιστών παρέμεινε για σχεδόν πέντε χρόνια έως τους βομβαρδισμούς αρχές του 1944. Μετά την επιστροφή από το Freudenthal υπήρχε στο Υπουργείο Αεροπορίας η σοβαρή σκέψη, να μεταφερθεί το επιτελείο της μεραρχίας στο Braunschweig, με την αιτιολογία ότι είναι ένα σκέλος στρατιωτικής υπηρεσίας και δεν θα έπρεπε να βρίσκεται στο Βερολίνο. Εξέφρασα την αντίθεση μου, αναφέροντας ότι το νεοσύστατο τούτο σώμα έχρηζε ανάγκης, για την περαιτέρω ανάπτυξη του, της άμεσης εγγύτητας στα Κεντρικά και κατόρθωσα να επιβληθώ.

Σε άμεση συνάρτηση με αυτό τέθηκε το σοβαρό ζήτημα της μελλοντικής ηγεσίας των αερομεταφερόμενων μονάδων. Υπήρχε τότε στο Υπουργείο Αεροπορίας (4<sup>ο</sup> τμήμα) μια ομάδα διοίκησης Αλεξιπτωτιστών που είχε αναλάβει τα διοικητικά καθήκοντα των τότε ολιγάριθμων μονάδων Αλεξιπτωτιστών και σύμφωνα με την τώρα κατάσταση δεν ήταν επαρκής. Από το χρονικό σημείο της τοποθέτησης μου και έπειτα είχα αναλάβει, με πλήρη αυτονομία, όλο το σχεδιασμό σε θέματα τακτικής για την επιχείρηση αεραπόβασης στο Freudenthal και μπόρεσα έτσι να προχωρήσω στην εξέλιξη αυτής της νέας αεραπόβασης. Είχαν, επίσης, ορισθεί από την 7η Αεροπορική Μεραρχία οι αναγκαίες κατευθυντήριες γραμμές της εκπαίδευσης. Η παράταξη της μεραρχίας έχει λάβει χώρα σε άμεση συνεργασία με τα υπεύθυνα τμήματα του Υπουργείου Αεροπορίας και η ομάδα διοίκησης των Αλεξιπτωτιστών είχε, εδώ, περιορισμένης κλίμακας επίδραση.

Εξαιτίας των θετικών αποτελεσμάτων στο Freudenthal ορίστηκε, αρχές του 1939, η 22η Μεραρχία Πεζικού (υποστράτηγος, κόμης von Sponeck) του Στρατού Ξηράς ως Αερομεταφερόμενη Μεραρχία της οποίας το επιτελείο βρίσκονταν στη Βρέμη. Σε τούτη υπάγονταν το 16ο Σύνταγμα Πεζικού το οποίο συμμετείχε στην «Επιχείρηση Freudenthal». Η 7η Αεροπορική Μεραρχία όφειλε να παραταχθεί ως «καθαρόαιμη» Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών.

Εγώ, ό ίδιος, παρέμεινα διοικητής της 7ης Αεροπορικής Μεραρχίας, τοποθετήθηκα ταυτόχρονα ως Επιθεωρητής των Αερομεταφερόμενων Στρατευμάτων και έλαβα εκ τούτου υπουργική εξουσιοδότηση. Η ομάδα διοίκησης Αλεξιπτωτιστών του Υπουργείου Αεροπορίας διαλύθηκε και ενσωματώθηκε στο επιτελείο μου. Με αυτό δημιουργούνταν πλέον ξεκάθαρες κατευθυντήριες γραμμές άσκησης της διοίκησης.

Μετά από επί μήνες συνεχόμενων αυτοσχεδιασμών προέκυψε, τώρα πλέον, η επιθυμούμενη συστηματικής μορφής δραστηριότητα και ένα βάση σχεδίου έργο. Η 7η Αεροπορική Μεραρχία συρρικνώθηκε σε μεγάλο βαθμό και μετατράπηκε λόγω της διατασσόμενης αναδιάρθρωσης σε μια «καθαρόαιμη» Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών. Αρχές 1939, αποτελούνταν από τις παρακάτω μονάδες:

Επιτελείο της Μεραρχίας (υποπτέραρχος Student) στο Berlin-Tempelhof

Τάγμα Αλεξιπτωτιστών (αντισμήναρχος Braeuer) στο Stendal

Τάγμα Αλεξιπτωτιστών Πεζικού (αντισυνταγματάρχης Heidrich) στο Braunschweig-Riddagshausen

Αερομεταφερόμενο Τάγμα (αντισμήναρχος Sydow) στο Gardelegen

Ομάδα Μάχης Ειδικών Αποστολών 1 (αντισμήναρχος Morzik) στο Burg (πλησίον του Magdeburg)

Ομάδα Μάχης Ειδικών Αποστολών 2 (αντισμήναρχος von Lindenau) στο Brandenburg-Briest

Σχολή Εκπαίδευσης Αλεξιπτωτιστών (επισμηναγός Reinberger) στο Stendal

Ειδική Ομάδα Ανεμοπλάνων (ανθυποσμηναγός Kiess) στο Burg (πλησίον του Magdeburg).

Η 7η Αεροπορική Μεραρχία υπάγονταν άμεσα στην Ανώτατη Διοίκηση της Πολεμικής Αεροπορίας. Αρχικά, το «Αερομεταφερόμενο Τάγμα» στάλθηκε στη Σχολή Αλεξιπτωτιστών στο Stendal για εκπαίδευση σε πτώσεις εκεί όπου δραστηριοποιούνταν ως διοικητής, ο επισμηναγός Reinberger πολύ ευσυνειδήτα και ουσιαστικά. Τα τρία υφιστάμενα Τάγματα Αλεξιπτωτιστών συγχωνευτήκαν,

σχηματίζοντας το 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών (Επιτελείο Συντάγματος στο Stendal). Η επιλογή ενός διοικητή του συντάγματος κατέστη αναγκαία. Σε τούτη τη θέση τοποθέτησα τον παλιό αλεξιπτωτιστή και στρατιώτη, επισμηναγό Braeuer ενώ πήρα στο επιτελείο μου τον αντισυνταγματάρχη Heidrich, αναθέτοντας σε αυτόν σπουδαίας σημασίας ειδικά καθήκοντα. Τον προόριζα για το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών.

Κανένας από εμάς δεν προαισθάνονταν τότε ότι ο πόλεμος ήταν τόσο κοντά. Ο εξοπλισμός διεξάγονταν ήδη με κανονικούς ρυθμούς και, κυρίως στην Πολεμική Αεροπορία, κυλούσε σύμφωνα με τις υπάρχουσες δυνατότητες και μέσα. Ήταν σε πολλούς τομείς ανεπαρκής. Μια ημέρα με πλησίασε ο Jeschonnek και μου ομολόγησε, έχοντας δίπλα του ορισμένους επικεφαλής τμημάτων του υπουργείου Αεροπορίας, ότι η 7η Αεροπορική Μεραρχία θα έπρεπε να διαθέσει προσωρινά μόνο ένα Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών και επιπλέον, μόνο τις απαραίτητα αναγκαίες, μικρού μεγέθους, μονάδες της μεραρχίας. Τούτο το σύνταγμα υπήρχε πρακτικά ήδη και αυτή η απόφαση σήμαινε επομένως ότι λόγω των αυξανόμενων απαιτήσεων της Πολεμικής Αεροπορίας θα έπρεπε να αναβληθεί η δραστηριοποίηση του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών. Ήταν ένα σοβαρό και ασυγχώρητο λάθος από την πλευρά μου που συμφώνησα με αυτή την απόφαση, αλλά οι τελευταίοι μήνες με είχαν καταβάλει τόσο πνευματικά όσο και σωματικά. Είχαν διαταράξει πολύ το νευρικό μου σύστημα και έτσι ενέδωσα.

Εξαιτίας αυτής της απόφασης αποδυναμώθηκαν οι δυνάμεις των Αλεξιπτωτιστών μας, όταν ξεκίνησε ο πόλεμος την ίδια κιόλας χρονιά. Θα μπορούσαμε να κάνουμε μεγάλα βήματα προόδου και να έχουμε στη διάθεση μας σημαντικά ισχυρότερες δυνάμεις. Η απόφαση αυτή ήταν επίσης παράξενη, επειδή η Ανώτατη Διοίκηση Γερμανικού Στρατού την ίδια χρονική στιγμή-με την ορθή εκτίμηση των εμπειριών από το Freudenthal- ακόμα και τώρα πλέον μπαίνει σε σκέψεις αναφορικά με την επιχειρησιακού τύπου επέμβαση των Αερομεταφερόμενων Μονάδων που οι ίδιες χρειάζονται, αυτή ακριβώς τη στιγμή, τις ισχυρές δυνάμεις των αλεξιπτωτιστών. Ήταν μια αντίφαση. Είχαμε τώρα την 22η Μεραρχία Πεζικού ως Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και μπορέσαμε να επιβιβάσουμε στα μεταγωγικά επιπλέον Μεραρχίες Πεζικού. Ως προφυλακή διαθέταμε, όμως, λίγα μόνο τάγματα Αλεξιπτωτιστών. Αυτό ήταν, ωστόσο, μια δυσαναλογία δυνάμεων μεταξύ των Αερομεταφερόμενων Μονάδων και περιόρισε σε μεγάλο βαθμό τις επιχειρησιακές τους δυνατότητες.

Οι μονάδες Τεθωρακισμένων και η Πολεμική Αεροπορία είχαν το ίδιο σημαντικό μερίδιο στη σημείωση των μεγάλων και γρήγορων πρώτων νικών του Γερμανικού Στρατού. Η αποτελεσματικότητά τους θα μπορούσε να είναι ακόμα μεγαλύτερη εάν θα προστίθονταν επαρκείς αερομεταφερόμενες μονάδες ως τρίτο στοιχείο. Αυτές οι μηχανοκίνητες μονάδες χαρακτηρίστηκαν από τον Στρατό Ξηράς ως «Γρήγορες Μονάδες», συγκριτικά με τον χαρακτηρισμό των αερομεταφερόμενων μονάδων ως «Αστραπιαίες Μονάδες», ένας χαρακτηρισμός που καθιερώθηκε από εμένα τον ίδιο, στις αρχές 1939, κατά τη διάρκεια μιας θεωρητικής άσκησης μάχης στο Gatow στην οποία συμμετείχε επίσης ο αργότερα αρχιστράτηγος Guderian. Σχετικά με αυτό πρέπει να ανακαλέσουμε, επίσης, στη μνήμη μας την ιστορικού χαρακτήρα μεγάλη ευκαιρία μιας αιφνιδιαστικής αεραπόβασης στην Αγγλία που είχε δοθεί μετά τη γρήγορη

κατάρρευση της Γαλλίας και έμεινε ανεκμετάλλευτη, επειδή δεν διαθέταμε αθόλου ισχυρές μονάδες Αλεξιπτωτιστών.

Κατά τη διάρκεια της αθόρυβης και συντονισμένης εκπαίδευσης έπεσε, κυριολεκτικά, σαν μια βόμβα η προσάρτηση της Τσεχοσλοβακίας από τον Χίτλερ. Βρισκόμουν αυτό το σαββατοκύριακο, και για λίγες ημέρες, σε επίσκεψη της οικογενείας μου στο Muenster, όταν έλαβε το τηλεφώνημα να μετακινηθώ αμέσως στο Βερολίνο, στο Υπουργείο Αεροπορίας. Εκεί, έλαβα την εντολή να καταλάβω το πρωί της 15<sup>ης</sup> Μαρτίου 1939 με την 7η Αεροπορική Μεραρχία, ως προφυλακή του Στρατού Ξηράς, τα τρία μεγάλα αεροδρόμια πλησίον της Πράγας. Την ημέρα αυτή δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί καμία προσγείωση. Χιόνιζε ακατάπαυστα. Ο ουρανός ήταν καλυμμένος με γκρι χρώματος, πυκνά σύννεφα που έφταναν μέχρι το έδαφος και το χιόνι έπεφτε με πυκνές νιφάδες αδιάκοπα μέχρι το απόγευμα. Εν τω μεταξύ, ο Στρατός Ξηράς είχε τεθεί μεθοδικά προς προέλαση, χωρίς να συναντήσει αντίσταση. Αργά το απόγευμα, ο Goering ανακοίνωσε, εντελώς αιφνιδιαστικά, την επίσκεψη του στην αεροπορική βάση Schoenwalde (βορειοδυτικά του Βερολίνου) στην οποία βρισκόταν ένα τμήμα των Αλεξιπτωτιστών και των αερομεταφερόμενων μονάδων έτοιμο να αναλάβει δράση και έδειξε με την κίνηση τούτη, εκ νέου το ιδιαίτερο του ενδιαφέρον για το νέο τούτο σώμα. Μας ανακοίνωσε εκεί ότι η Τσεχοσλοβακία είχε πέσει αμαχητί και αποφάσισε, ταυτόχρονα, να στείλει την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία στην Πράγα μόλις το επέτρεπαν οι καιρικές συνθήκες.

Το επόμενο πρωί, ο καιρός βελτιώθηκε και έδωσα τη διαταγή να ξεκινήσει η απογείωση. Το μεσημέρι προσγειώθηκα με μια «τοπικού χαρακτήρα πτήση», μέσω των αεροδρομίων, στο Kbaly και κατευθύνθηκα, έπειτα, μαζί με τον υπασπιστή μου στην εκεί Λέσχη Αξιωματικών για να πάρω το μεσημεριανό μου. Εκεί, συνάντησα ένα μεγάλο αριθμό από Τσέχους αξιωματικούς που κάθονταν, με τις ανοιχτού χρώματος καφέ στρατιωτικές στολές τους, σε ένα μακρύ τραπέζι και μόλις είχαν τελειώσει το μεσημεριανό φαγητό τους. Πήγα να κάτσω δίπλα τους. Μου πρόσφεραν με μεγάλη προθυμία θέση στο μέσο του τραπεζιού. Η διάθεση αυτών των αξιωματικών ήταν, φυσιολογικά, πολύ μελαγχολική και είχα κατανόηση και συμπόνια αναφορικά με τον κίνδυνο που βίωνε η χώρα τους. Άρχισε σταδιακά, ωστόσο, μια συζήτηση και τους έθεσα ορισμένα προσωπικού και οικονομικού χαρακτήρα ερωτήματα. Παρακινημένος από αυτή τη συζήτηση, έπραξα έπειτα στο Βερολίνο ότι περνούσε από το χέρι-από οικονομική σκοπιά- για χάρη αυτών των αξιωματικών, μολονότι δεν με αφορούσε.

#### Απόπειρες με Αερομεταφερόμενο Πυροβολικό

Στην επιχείρηση αεραπόβασης στο Freudenthal αποτελούνταν η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία σχεδόν αποκλειστικά από τις δυνάμεις του Πεζικού. Όμως, οι Αλεξιπτωτιστές και οι Αερομεταφερόμενες Μονάδες Πεζικού δεν θα μπορούσαν μακροπρόθεσμα να βγάλουν από μόνοι τους εις πέρας τις αποστολές, αλλά θα χρειαζόνταν η άμεση υποστήριξη τους από τον κατάλληλο αριθμό Βαριών Όπλων. Το σοβαρότερο πρόβλημα ήταν εδώ η διάθεση ενός, όσο το δυνατό, καταλληλότερου Αερομεταφερόμενου Πυροβολικού. Αρχικώς

τίθονταν το ζήτημα της διάθεσης μόνο μικρών και ελαφριών Ορειβατικών Πυροβόλων που θα μπορούσαν να μεταφερθούν από τα μεταγωγικά. Η 22η Μεραρχία αποφάσισε για το τσέχικο Ορειβατικό Κανόνι «Skoda 16» (7,5 cm) και η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία για το Ορειβατικό Κανόνι 36 (7,5 cm). Το ζήτημα των αναγκαίων σιδηροδρομικών μέσων κατείχε τώρα μια ιδιαίτερη σημασία. Η μεταφορά τους από στρατιώτες δεν είχε αποδειχθεί στο Freudenthal ως επαρκής αξιόπιστη. Υπήρχε η ανάγκη της χρήσης ενός μικρού σε μέγεθος τραίνου, δεν υπήρχε όμως τότε. Έπρεπε, εκ τούτου, να ληφθεί υπόψη, αρχικά, η χρήση ίππων, με όλα τα μειονεκτήματα σχετικά με τη μεταφορά τους από αέρα. Υπολογίζονταν εδώ μόνο μικρά σε μέγεθος άλογα. Πρότεινα, παράλληλα, τη χρήση κατάλληλων σκυλιών να τραβήξουν βάρος. Ακολούθησαν τώρα συνεχείς δοκιμές, στο Gardelegen, από τον πρώτο μας Πυροβολητή Αλεξιπτωτιστών, τον ευσυνείδητο και κοντό σε ύψος λοχαγό Schram με τα γερά και μικρόσωμα άλογα Haflinger της Βαυαρίας και τα μεγαλόσωμα σκυλιά Ροτβάιλερ από τη Βυρτεμβέργη.

Τα σκυλιά Ροτβάιλερ έσερναν τα πυροβόλα, ανά τέσσερα, το ένα δίπλα στο άλλο σε έναν φαρδύ κορμό ξύλου. Τούτη τη ζεστή ημέρα του καλοκαιριού είδα για πρώτη φορά αυτό το θέαμα. Κάθε πενήντα μέτρα σταματούσε το ένα ή το άλλο από αυτά τα βαριά σκυλιά και πραγματοποιούσε τελείως ανεξάρτητο και χωρίς πειθαρχία ένα διάλειμμα. Αναγκάζονταν έπειτα να συνεχίσει την πορεία του, μόνο όταν του πρόσφεραν ένα χοντρό λουκάνικο. Μπροστά από το Πυροβόλο κινούταν ένας άνδρας με ένα σακί με λουκάνικα και δελέαζε κατ' αυτόν τον τρόπο τα σκυλιά. Δεν θα μπορούσε, φυσικά, να συνεχιστεί έτσι και σταμάτησαν οι προσπάθειες με αυτά τα σκυλιά. Ένα εναλλακτικό σχέδιο, να χρησιμοποιηθούν σκυλιά από τον Βορρά που τραβάνε τα έλκηθρα, δεν κατέστη εφικτό λόγω της ξαφνικής έναρξης του πολέμου.

Το μικρόσωμο Άλογο Haflinger αποδείχθηκε απεναντίας ως χρήσιμο. Οι παράλληλες δοκιμές της 22ης Μεραρχίας έφεραν το ίδιο αποτέλεσμα. Παρουσιάστηκαν ορισμένες δυσκολίες στην επιβίβαση τους στα αεροσκάφη, επειδή ακόμα και αυτά τα μικρόσωμα άλογα αντιστεκόταν με μανία στην επιβίβαση τους, κλωτσώντας προς τα πάνω. Ο αριθμός των πολύ χαμηλών φορταμαξών δεν μπορούσε να αυξηθεί, λαμβανομένου υπόψη της αναγκαίας σταθερότητας της ατράκτου του αεροσκάφους. Τα άλογα, που σέρνονταν έχοντας τοποθετηθεί μπροστά τους μια λεκάνη με βρόμη, έπρεπε τώρα να σκύψουν με το κεφάλι όπως οι γάτες και να συρθούν κυριολεκτικά προς τα μέσα. Είχαν επίσης εκπαιδευτεί στο πώς να ξαπλώσουν. Η, βρισκόμενη στο Gardelegen, Στρατιωτική Σχολή- Remonte συμμετείχε εδώ με πάθος και με τις εξειδικευμένες συμβουλές της.

Σε μια από αυτές τις πρώτες δοκιμαστικές πτήσεις αποσπάστηκε ένα άλογο και χοροπήδαγε για αρκετή ώρα στην καμπίνα του αεροσκάφους, μέχρι να πιαστεί ξανά και να μπορέσει να ηρεμήσει. Η μεταφορά του Αερομεταφερόμενου Πυροβολικού με τα άλογα μπόρεσε σε γενικές γραμμές να κυλήσει ικανοποιητικά. Απαίτησε, ωστόσο, πολύ χώρο και χρειάστηκε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα για την επιβίβαση/αποβίβαση του φορτίου. Όλο συνολικά το Αερομεταφερόμενο Πυροβολικό με τα άλογα δραστηριοποιήθηκε στην «Επέμβαση της Ολλανδίας». Στο αεροδρόμιο του Ρότερνταμ βρέθηκε μια από τις πυροβολαρχίες, κατά τη διάρκεια της επιβίβασης/αποβίβασης, εν μέσω ενός βρετανικού βομβαρδισμού. Ορισμένα άλογα ξεπήδησαν έξω από τα αεροσκάφη,

χωρίς να περιμένουν τη ράμπα εκφόρτωσης, μπόρεσαν έπειτα, όμως, να πιαστούν ξανά.

Υπήρχαν σε μεγάλο βαθμό Βαριές Μοτοσυκλέτες με ή χωρίς καρότσα για τη μεταφορά των μικρών σε μέγεθος 3,7 cm αντιαρματικών, των άλλων Βαριών Όπλων και των κάρων μεταφοράς πολεμοφοδίων και ανεφοδιασμού και των δύο μεραρχιών. Έτσι μπόρεσαν αυτές οι μονάδες, τουλάχιστον, να μετακινηθούν πλήρως ή εν μέρει μηχανοκίνητα στο πεδίο της μάχης και χρησιμοποιήθηκαν επίσης εδώ, εν μέρει, μικρά άλογα, για παράδειγμα στην Ελαφρά Φάλαγγα Πεζικού του 16ου Συντάγματος Πεζικού στην οποία ένα κάθε φορά άλογο έσερνε από πίσω του ορισμένα καροτσάκια πολεμοφοδίων (τσέχικα κάρα).

Τέλος, μπορεί να αναφερθεί το πάρα πολύ σπουδαίο ζήτημα του σιδηροδρόμου που είχε κάνει σε σύντομο χρονικό διάστημα σημαντικά βήματα προόδου. Στο Freudenthal έπρεπε όλα να μεταφέρονται, ακόμα, από τους στρατιώτες, κάτω από κοπιαστική και κουραστική προσπάθεια με αργούς ρυθμούς. Τώρα τουλάχιστον, υπήρχαν διαθέσιμα και σε επαρκή αριθμό τραίνα για τη μεταφορά του Βαρύ Οπλισμού και των στρατιωτικών φορτίων. Διευκολύνθηκε κατ' αυτό τον τρόπο η μετακίνηση των αερομεταφερόμενων μονάδων σημαντικά.

Το πρόβλημα της εκπαίδευσης στο σώμα των Αλεξιπτωτιστών

Αυτό το χρονικό διάστημα της, μεγάλης κλίμακας, αναδιάρθρωσης σε όλο το φάσμα του Γερμανικού Στρατού ήταν η κατάσταση της αντικατάστασης των στρατιωτών ιδιαιτέρως σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη καμπή και βρίσκονταν παντού σε εξέλιξη η αναζήτηση ικανών στρατιωτών. Ήταν ο βασικός λόγος που σύμφωνα με τον οποίο είχε τότε σε σημαντικό βαθμό περιοριστεί η πρόθεση παράταξης των μονάδων Αλεξιπτωτιστών. Χαιρέτησα εκ τούτου το γεγονός όταν τον Απρίλιο 1939 πολλά τον αριθμό μέλη της μονάδας «Standarte Feldherrnhalle» παρουσιάστηκαν εθελοντικά στο σώμα Αλεξιπτωτιστών. Ήταν ένα πολύ αξιόλογο ανθρώπινο υλικό και η στρατιωτική τους εκπαίδευση ήταν πάρα πολύ ικανοποιητική. Οι υπαρχηγοί και οι άνδρες διανεμήθηκαν αμέσως στις στρατιωτικές μονάδες ή στάλθηκαν στη Σχολή Αλεξιπτωτιστών. Οι επικεφαλής μετακινήθηκαν για την παρακολούθηση μιας σειράς θεωρητικών σεμιναρίων, υπό την ευθύνη της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας, στην αεροπορική βάση Tutow και εκεί ελέγχθηκε η ικανότητα του αξιώματος τους ως αξιωματικοί.

Επιθυμώ να κάνω εδώ ορισμένες παρατηρήσεις αναφορικά με την επιλογή, την εκπαίδευση και τη στάση των αλεξιπτωτιστών. Μια μονάδα Αλεξιπτωτιστών πρέπει βασικά να σχηματιστεί και να οργανωθεί πάνω σε μια προαιρετική βάση. Επέμενα κατηγορηματικά πάνω σε αυτό το βασικό αξίωμα –ακόμα και κατά την πολύ μεγάλης κλίμακας επέκταση του σώματος των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών για τις μάχες εδάφους (διαθέταμε τελικά εκατό πενήντα χιλιάδες περίπου άνδρες)- έως το καλοκαίρι του 1944. Δεν θα μπορούσε κάθε εθελοντής στρατιώτης, που θα παρουσιάζονταν, να είναι ικανός, σύμφωνα με το παραπάνω, για τη δραστηριοποίηση του στο σώμα των Αλεξιπτωτιστών. Θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μια προσεκτική και με μεγάλη φροντίδα εκλογή και επιλογή αυτών και θα πρέπει να ξεχωριστεί η ήρα από το σιτάρι. Αυτό είναι η δεύτερη σπουδαία σημασία βασική αρχή. Το ζητούμενο μιας προσεκτικής επιλογής το έθετα, καθ' όλο το στρατιωτικό μου βίο και για όλες τις

περιπτώσεις, στην πρώτη γραμμή. Εάν αυτό επιτύχει, θα έρθουν όλα από μόνα τους και θα διευκολυνθεί η κατάσταση.

Στο σώμα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών σημειώθηκε η πρώτη επιλογή ήδη στη Σχολή Αλεξιπτωτιστών. Εδώ υπήρχαν οι καλύτερες προς τούτο δυνατότητες αξιολόγησης. Οι εκπαιδευόμενοι αλεξιπτωτιστές έπρεπε να δοκιμαστούν μέσω μιας σκληρής και εις βάθος εκπαίδευσης η οποία απαιτούσε από αυτούς μια πολύ σκληρή σωματική και ψυχική δοκιμασία που θα επέτρεπε να διακριθούν τα κύρια γνωρίσματα της προσωπικότητας και του χαρακτήρα τους.

Η τρίτη, και η σπουδαιότερη ίσως, βασική αρχή είναι η εν συνεχεία διαπαιδαγώγηση και η αγωγή του αλεξιπτωτιστή. Θα ήταν τεράστιο λάθος να λύσουμε το ζήτημα αυτό σ' ένα ορθόδοξο και στενό στρατιωτικό πλαίσιο. Ο αλεξιπτωτιστής διαθέτει μεγάλη προσωπικότητα και θα αντιδράσει μέσα του ενάντια αυτού. Αισθάνεται να υπερέχει απέναντι στους άλλους επειδή έχει περάσει το στάδιο της ρίψης με αλεξίπτωτο, ένα γεγονός για το οποίο προορίζονταν μόνο πολλοί λίγοι άνδρες. Φοράει με απεριόριστη υπερηφάνεια τα «διακριτικά ρίψης με αλεξίπτωτο» που με κόπο τα απέκτησε και αισθάνεται, κατ' αυτό τον τρόπο, ως βασιλιάς δίπλα σε θνητούς. Μια τέτοιους είδους νοοτροπία διακρίνεται σε όλες τις μονάδες Αλεξιπτωτιστών του κόσμου και δεν έχει να κάνει με την υπεροψία, αλλά είναι, απεναντίας, μια απολύτως υγιής και γεμάτη υπερηφάνεια έκφραση του αισθήματος για την πραγματοποίηση μιας μεγάλου μεγέθους επίδοσης. Αυτό συνδέεται με μια έντονης μορφής συνείδηση ευθύνης και καθήκοντος. Παρότρυνα αυτό το συναίσθημα και το αποδοκίμασα μόνο στην περίπτωση κατά την οποία παρουσιάστηκαν σημάδια υπερβολής και κατάχρησης.

Η διαπαιδαγώγηση και η αγωγή έπρεπε, αντιστοίχως, να αποδειχθούν στην πράξη-βασιζόμενα στην ανεκτικότητα, στην ανεκτικότητα και συντροφικότητα και δίδοντας κυρίως έμφαση στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των ανδρών από ό,τι στην πειθαρχία και πλήρη υπακοή. Εγώ ο ίδιος προσπάθησα να δώσω το καλύτερο παράδειγμα. Στις πολλές τον αριθμό επιθεωρήσεις μου των μονάδων επισκεπτόμουν, ιδιαιτέρως πολύ συχνά, τους αλεξιπτωτιστές μου κατά τη διάρκεια των θεωρητικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων και στα καταλύματα τους, συζητούσα μαζί τους αναφορικά με τα ενδιαφέροντα, τις προσωπικές τους ανάγκες και ανησυχίες, τους ζητούσα τη γνώμη τους και χαιρόμουν όταν έπαιρνα αληθινές και ειλικρινείς απαντήσεις. Οι επικεφαλής των λόχων μου, οι διοικητές και εγώ αποφασίσαμε από κοινού να καταστήσουμε το σώμα των Αλεξιπτωτιστών σε μια γινόμενη ολοένα και μεγαλύτερη «οικογένεια». Ήταν ένα ιδιαιτέρως βαρύ τίμημα για έναν αλεξιπτωτιστή εάν «έφευγε» από αυτή την «οικογένεια» και τοποθετούνταν σ' ένα άλλο σώμα.

Τα τελευταία γεγονότα πριν τον πόλεμο

Κατόπιν ιδίων πρωτοβουλιών της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας ξεκίνησε, έπειτα, η δημιουργία και παράταξη του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών. Στο σημείο αυτό δεν ήταν, δυστυχώς, ακόμα εφικτός ο τόσο απαραίτητος σχηματισμός του Επιτελείου του Συντάγματος εξαιτίας της έλλειψης των μέσων, όλων των ειδών, αλλά κατόρθωσε να λάβει χώρα μόλις μετά το πέρας ενός επιπλέον έτους, το καλοκαίρι του 1940. Αυτό το παράδειγμα δείχνει πέρα πάσης αμφιβολίας κατά πόσο είχε παραμεληθεί το σώμα των

Αλεξιπτωτιστών, ενώ είχαν ενισχυθεί σε μεγάλη κλίμακα τα άλλα σώματα στρατού. Κατά την έναρξη του πολέμου ήταν έτοιμο να αναλάβει δράση το 1ο Τάγμα του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Noster). Το 2ο Τάγμα 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Pietzonka) είχε μόλις σχηματιστεί. Απ' αυτό το τελευταίο, πριν τον πόλεμο, καλοκαίρι, θα επιθυμούσα τώρα να καταθέσω ακόμα ορισμένα γεγονότα και εντυπώσεις που έχουν χαραχθεί βαθιά στη μνήμη μου. Κατά τη διάρκεια μιας τότε μεγάλης παρέλασης του Δυτικού Άξονα στο Βερολίνο-πιστεύω, ήταν κατά την επίσημη επίσκεψη του αντιβασιλέα Παύλου της Γιουγκοσλαβίας- εμφανίστηκε το σώμα των Αλεξιπτωτιστών για πρώτη φορά δημόσια στο Βερολίνο. Στην κορυφή του «μπλοκ της Πολεμικής Αεροπορίας» προέλαυσε ένα καλά συντεταγμένο Τάγμα του 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών, σε πλήρη ευθυγράμμιση μεταξύ τους, βηματίζοντας με ίσια τη στάση του σώματος, με τη στρατιωτική φόρμα ρίψης, με το αλεξιπτωτο ριγμένο στους ώμους, με τις караμπίνες κρεμασμένες και κάτω από τις θορυβώδεις επευφημίες και χειροκροτήματα ενός παραληρώντας από ενθουσιασμό πλήθους.

Τώρα, μια τελείως διαφορετική εικόνα: Ο Ανώτατος Διοικητής του Στρατού Ξηράς, αρχιστράτηγος von Brauchitsch, παραβρέθηκε για πρώτη φορά σε μια άσκηση αεραπόβασης της 22ης Μεραρχίας στην περιοχή στρατιωτικών ασκήσεων Munsterlager για να σχηματίσει ο ίδιος μια προσωπική εικόνα σχετικά με το νέο αυτό σώμα. Τα μεταγωγικά Ju 52 της «1ης Μοίρας Ειδικών Αποστολών» προσγειώθηκαν με σχηματισμό (τρία αεροσκάφη), με μια μεικτή στρατιωτική μονάδα στο μικρό στρατιωτικό αεροδρόμιο εκεί, κύλησαν προς τον χώρο αποβίβασης και απογειώθηκαν ξανά με σχηματισμό. Ο αρχιστράτηγος παρακολούθησε με έντονο ενδιαφέρον και με μεγάλη προσοχή όλα τα δρώμενα. Βρισκόμουν δίπλα του. Σημειώθηκαν ορισμένες, εν μέρει, ανώμαλες προσγειώσεις, αλλά στο σύνολο, η εικόνα που δόθηκε απ' αυτή τη διαδικασία αεραπόβασης ήταν πολύ κατατοπιστική.

Ο Brauchitsch περίμενε, ωστόσο, πολλά περισσότερα. Από τις ερωτήσεις και παρατηρήσεις του προέκυψε μια αυξανόμενη απογοήτευση του αναφορικά με τη βραδύτητα των προσγειώσεων και αποβιβάσεων και εκ τούτου σχετικά με τον αναγκαίο χρόνο της άφιξης των στρατευμάτων από αέρα. Ανέφερε: “Στις σημειώσεις και στο «πρόγραμμα της άσκησης» περιγράφονται όλα πολύ ωραιοποιημένα. Στην πράξη όμως η πραγματικότητα ήταν τελείως διαφορετική”. Στα λόγια του εξέφρασα την αντίρρηση μου, λέγοντας ότι «οι εναέριες μεταφορές στρατευμάτων είναι τέσσερις φορές πιο γρήγορες από τις μεταφορές μέσω των οχημάτων και θα πρέπει να λάβει κάποιος, επίσης, υπόψη ότι αυτές οι μεταφορές από αέρα θα μπορούσαν να πορευτούν πάνω από το εχθρικό μέτωπο και με αυτό να πολλαπλασιάσουν τις δυνατότητες χρησιμοποίησης των δικών μας στρατευμάτων στις μάχες. Μια αύξηση του αριθμού των αποβάσεων των μονάδων μας δεν είναι εφικτή λόγω των ασκήσεων, αλλά θα έπρεπε να αναλογιστεί κάποιος τη δημιουργία και χρήση περισσοτέρων και μεγαλύτερων σε μέγεθος χώρων προσγείωσης/αποβίβασης». Ο αρχιστράτηγος von Brauchitsch δεν συμφώνησε με αυτό τον αντίλογο και εξέφρασε κατόπιν σε μένα: “Αυτές οι αποβάσεις είναι απλά μόνο σαν μια σταγόνα στον ωκεανό. Το ζήτημα αυτό βρίσκεται ακόμα στα σπάργανά του και δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε ένα μεγάλης κλίμακας πλαίσιο. Είστε υπεραισιόδοξος!”

Ο αρχιστράτηγος von Kluge αντιμετώπιζε την ιδέα της Αεραπόβασης πολύ πιο δεκτικά. Ήταν τότε Ανώτατος Διοικητής μιας μονάδας Στρατού Ξηράς στο Ανόβερο και είχε επιφορτιστεί με την ειδική αποστολή να επιβλέπει την «εκπαίδευση αεραπόβασης» της 22ης Μεραρχίας. Τον Ιούλιο 1939, προϊστάτο της πρώτης «Μανούβρας Αεραπόβασης» στον χώρο στρατιωτικών ασκήσεων στο Bergen και έβγαλε πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα στο πλαίσιο της καταδίωξης των αεροσκαφών. Οι «εχθρικές δυνάμεις» υποχώρησαν τα δικά μας αερομεταφερόμενα στρατεύματα έπρεπε να μετακινηθούν σε έναν τομέα και εκεί να αποκόψουν την περαιτέρω υποχώρηση του «εχθρού». Εγώ, προσωπικά, τοποθετήθηκα ως αρχηγός των αερομεταφερόμενων μονάδων. Στο πλαίσιο αυτό δραστηριοποιήθηκε το 2ο Τάγμα του 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών και το 16ο Τάγμα Πεζικού, ενισχυμένο από το Πυροβολικό και άλλα Βαριά Όπλα. Για την πρώτη φάση της στρατιωτικής άσκησης θα έπρεπε να καταληφθούν κάποιο κυρίαρχα υψίπεδα τα οποία βρίσκονταν σε ίδια απόσταση και για τα δύο μέρη και είχαν μεγάλη σημασία. Ο «αντίπαλος» είχε σε αυτή τη θέση μια απόλυτη αριθμητική υπεροχή, είχε στη διάθεση του ένα σύνταγμα, ενώ εγώ μπορούσα να διαθέσω προσωρινά μόνο το «Τάγμα Αλεξιπτωτιστών» και να το θέσω προς επέμβαση. Τα υψώματα έπρεπε, έτσι, να πέσουν «στα χέρια του εχθρού». Έτσι θα έπρεπε να διαμορφωθεί η κατάσταση της πρώτης φάσης της άσκησης.

Στο σημείο εδώ, πρέπει να προσθέσω κάτι, ως προς την καλύτερη κατανόηση αυτών που ακολουθούν: Ο τοποθετημένος στο επιτελείο μου υπολοχαγός Heidrich, ένας έξυπνος και ευφάνταστος άνδρας, είχε, από νωρίς ήδη, σκεφτεί να χρησιμοποιήσουμε «ομοιώματα/κούκλες Αλεξιπτωτιστών» ως προς τη σύγκυση του αντιπάλου. Ήταν μια πιστή αντιγραφή των ριπτόμενων αλεξιπτωτιστών και δεν διέφεραν, ήδη, στον αέρα ή από κοντινή απόσταση από τους πραγματικούς αλεξιπτωτιστές και ακόμα έτσι, όπως αυτά αιωρούνταν εδώ και εκεί στον αέρα μετά τη ρίψη τους και κινούσαν αυτόματα τα χέρια και τα πόδια τους με τη βοήθεια του ανέμου. Αυτές τις «κούκλες Αλεξιπτωτιστών» τις χρησιμοποίησα πιλοτικά τώρα, για πρώτη φορά, κατά τη διάρκεια αυτής της άσκησης και μάλιστα στα μετόπισθεν του «εχθρικού συντάγματος» που κατευθύνονταν στα, αναφερόμενα πιο πάνω, κυρίαρχα υψώματα. Τα αποτελέσματα ήταν απλά εντυπωσιακά. Το «εχθρικό σύνταγμα» πραγματοποίησε μαζικά μεταβολή και επιτέθηκε στις κούκλες, ενώ το Τάγμα μου Αλεξιπτωτιστών κατέλαβε τα υψίπεδα χωρίς να δώσει μάχη και να μπορέσει εδώ να προετοιμάσει χωρίς βιάση την άμυνα της. Η «μάχη» είχε επομένως κριθεί και αυτό το νέο πολεμικό τέχνασμα είχε πλήρη επιτυχία.

Ο επικεφαλής του τμήματος μου «Πολεμοφοδίων και Στρατιωτικού Υλικού», ο χαμηλών τόνων λοχαγός Kaethler, προχώρησε έπειτα στην εξέλιξη αυτών των «ομοιωμάτων- κουκλών» σε ένα «μέσο παραπλάνησης πρώτου βαθμού», μέσω της τοποθέτησης κροτίδων και άλλων μέσων πυροδοτήσεως με τα οποία θα μπορούσαν να παραπλανήσουν με εκρήξεις και άλλου είδους πυρά (πυρά από τυφέκια, πολυβόλα και πυρά πυροβόλων όπλων). Για να αυξήσει τις πιθανότητες επιτυχίας αυτού του εγχειρήματος, έπρεπε αυτού του είδους τα ομοιώματα να ριχθούν σε δασικές περιοχές ή σε αντίστοιχες δυσθεώρητες περιοχές εκεί όπου το έδαφος μπορεί να τις κρύψει ή να εμποδίσει τουλάχιστον τον εντοπισμό τους. Κατά την έναρξη της γερμανικής επίθεσης στη Δύση, τον Μάιο 1940, χρησιμοποιήθηκαν τέτοιου είδους κούκλες σε μεγάλη κλίμακα, προκάλεσαν σε πολλές θέσεις του αντιπάλου ανησυχία και σύγχυση και

συνέβαλαν κυρίως στο να υπερεκτιμηθεί ο αριθμός, τότε, των γερμανικών μονάδων Αλεξιπτωτιστών, μολοντί ήταν σημαντικά μικρός.

Όταν ξέσπασε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, οι γερμανικές μονάδες Αλεξιπτωτιστών και τα Αερομεταφερόμενα Στρατεύματα βρίσκονταν στο μέσο της διαδρομής μιας ελπιδοφόρας εξέλιξης αυτών. Υπερείχαν κατά πολύ των εχθρικών στρατευμάτων, εν τούτοις θα μπορούσαν να εξελιχθούν ακόμα περισσότερο. Η σημασία και δυνατότητες χρησιμοποίησης αυτού του νέου, και για την εν συνεχεία διεξαγωγή του πολέμου, και τόσο αξιόλογου σώματος δεν είχε επαρκώς αναγνωρισθεί τόσο από τις γερμανικές στρατιωτικές αρχές, όσο από τις Δυτικές Δυνάμεις. Μετά από μια μικρή κλίμακα επέμβαση, το 1938, εγκαταλείφθηκε η προοπτική μιας αναγκαίας μορφής αναδιάρθρωσης και ενίσχυσης αυτών.

Η στάση του Φύρερ παρέμεινε προσωρινά αδιευκρίνιστη και μυστήρια. Έως πρότινος, δεν είχε ποτέ συνομιλήσει μαζί μου αναφορικά με τούτο και ούτε είχε επισκεφτεί τις μονάδες Αλεξιπτωτιστών και τα Αερομεταφερόμενα Στρατεύματα, ενώ έδειξε ζωηρό ενδιαφέρον προς τα άλλα σώματα στρατού και τα είχε επιθεωρήσει ορισμένες φορές ο ίδιος προσωπικά. Ο στρατάρχης Goering ήταν ο πιο ένθερμος υποστηρικτής του νέου αυτού Αεραποβατικού Σώματος, δεν είχε ωστόσο, εξαιτίας των πολλών του καθηκόντων και υποχρεώσεων, αρκετό χρόνο να ασχοληθεί εκτενέστερα με αυτό. Υπήρχαν, κατά τα άλλα, στην Πολεμική Αεροπορία και Στρατό Ξηράς πάρα πολλοί αμφισβητίες, δύσπιστοι και αυτοί που νομίζουν ότι τα ξέρουν όλα. Επικρατούσε μεγάλη επιφυλακτικότητα. Ένας μεγάλης φήμης και κύρους στρατιωτικός αναλυτής/συγγραφέας, όπως ο στρατηγός Wetzel, το δεξί χέρι του Ludendorff στην Ανώτατη Διοίκηση Στρατού Ξηράς, εξέφρασε στην επέτειο ίδρυσης του εκδοτικού οίκου E.S Mittler & Sohn την Άνοιξη 1939 (παρατίθεται επιλεκτικά):

“ Ένας ακόμα σύντομος λόγος αναφορικά με τούτο το νεότατο σώμα: τους Αλεξιπτωτιστές. Σε μια εμπόλεμη περιοχή της Ευρώπης και απέναντι σ' έναν ισοδύναμο στον αέρα αντίπαλο, μου φαίνεται να πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να αποκλειστεί στην αρχή μιας εκστρατείας μια μεγάλου μεγέθους χρησιμοποίηση τους... Μόνο μικρότερες μονάδες με σκοπό την καταστροφή, μεταξύ άλλων, των σιδηροδρομικών γραμμών, των εγκαταστάσεων των σιδηροδρομικών σταθμών, των σημαντικής σημασίας υδραγωγείων και εργοστασίων που δεν μπορούν να προστατευτούν, θα είχαν εδώ αξία... Αναφορικά με τη δυνατότητα απόβασης μεγαλύτερου μεγέθους Μεικτών Σωμάτων Στρατού στα μετόπισθεν ενός μετώπου του εχθρού, σε μια ευρωπαϊκή εμπόλεμη περιοχή (τα δεδομένα στον εκτενές γεωγραφικό χώρο της Ρωσίας, Ασίας και Αφρικής είναι τελείως διαφορετικά), η κατάσταση τούτη τη χρονική στιγμή δείχνει εντελώς εξωπραγματική. Για τη δημιουργία ενός μεγάλου μεγέθους Αεραποβατικού Στόλου πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες στην Πολεμική Αεροπορία”. Αυτή ήταν, σε γενικές γραμμές, η επικρατούσα άποψη των γερμανικών στρατιωτικών κύκλων.

Η εκστρατεία στην Πολωνία

Στην 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία ανατέθηκε για την «Επιχείρηση Λευκό Σχέδιο» -στην Πολωνία- η παρακάτω αποστολή:

“Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία- ενισχυμένη από το 16ο Σύνταγμα Πεζικού- θα είναι η επιχειρησιακή εφεδρεία της Ανώτατης Στρατιωτικής Διοίκησης. Θα παραταχθεί εκ τούτου την χ-ημέρα στον χώρο Liegnitz”.

Πρόσφατα, είχα λάβει την εντολή να σκεφτώ όλες τις πιθανότητες και προοπτικές αναφορικά με μια αιφνιδιαστικής μορφής κατάληψη με μεμονωμένες δυνάμεις των σημαντικών γεφυρών του Βιστούλα πλησίον της επαρχίας Dirschau και Graudenz της Πολωνίας. Μέσω αυτών των γεφυρών θα πραγματοποιούνταν άμεσα η έναρξη της σιδηροδρομικής συγκοινωνίας προς την Ανατολική Πρωσία και εκ τούτου μια όσο το δυνατό γρηγορότερη ενίσχυση των δραστηριοποιούμενων από εκεί στρατιωτικών δυνάμεων. Είχε εξαιτίας τούτου μεγάλη σημασία, οι γέφυρες να πέσουν σώες στα χέρια μας.

Είχα σκοπό να επέμβω με όλα, τα τότε διαθέσιμα, ανεμοπλάνα μου εναντίων της επιβλητικής γέφυρας πλησίον του Dirschau η οποία ήταν σ’ εμένα πολύ γνωστή από την εποχή που βρισκόμουν στη Φρουρά στο Marienburg. Για το Graudenz σχεδίασα την επέμβαση του 1ου Τάγματος 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών το οποίο όφειλε να έρθει σε επαφή με μια στρατιωτική μονάδα της Ανατολικής Πρωσίας. Και οι δύο τούτες αποστολές δεν αναλήφθηκαν, όμως, από την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία για λόγους που δεν γνωστοποιήθηκα σε εμένα με ακρίβεια. Ήταν, ωστόσο, καλύτερο για εμένα, επειδή αυτές οι δύο αποστολές θα αποδυνάμωναν ακόμα περισσότερο τις ήδη αδύναμες αεραποβατικές δυνάμεις για μια αναμενόμενη μεγάλης κλίμακας επέμβαση.

Καθώς είχε η μεραρχία παραταχθεί και τεθεί σε πορεία πλησίον του Liegnitz με οχήματα και αεροσκάφη, έπρεπε να μείνω με τον Πρώτο Επιτελικό μου, τον επισμηναγό Trettner, και μια ολιγομελή ομάδα του επιτελείου μου στο Βερολίνο, στη διάθεση του στρατάρχη Goering που είχε το αρχηγείο του στο Wildpark-Werder. Εκεί, βρισκόμουν σχεδόν όλη την ημέρα στο ειδικά διαμορφωμένο τραίνο του Goering και ζούσα δίπλα του όλες αυτές τις συναρπαστικές στιγμές, μέχρι την ανακοίνωση του πολέμου από τις Δυτικές Δυνάμεις. Παρακολούθησα τις πυρετώδεις προσπάθειες του Goering να εμποδίσει μια επέκταση του πολέμου, παρατήρησα τις εναλλαγές της επικρατούσας διάθεσης και τα αγωνιώδη ερωτήματα του περιβάλλοντος του σχετικά με τη μελλοντική στάση των Δυτικών Δυνάμεων και τέλος είδα τα σοβαρά και γεμάτα αγωνία πρόσωπα όταν νωρίς τις απογευματινές ώρες της 3<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 1939 σημειώθηκε η κήρυξη του πολέμου, αρχικά από την Αγγλία και δύο ώρες αργότερα από τη Γαλλία. Έπειτα, παρακολούθησα με αμείωτη και έντονη προσοχή, πάνω στους πιο πρόσφατους «χάρτες τοποθεσίας», την, με γρήγορο ρυθμό, εξέλιξη των επιχειρήσεων.

Η Πολωνία προσέφερε αυτές τις ημέρες του Σεπτεμβρίου ένα ιδανικό πεδίο για μεγάλης κλίμακας αεραποβάσεις, διαθέτοντας μεγάλης έκτασης, ανοικτούς και επίπεδους χώρους, με τους πελώριους καλαμώνες και απέραντα βοσκοτόπια των πολλών τον αριθμό μεγαλοκτηματιών εκεί, κυρίως στην Κεντρική Πολωνία, που αυτές τις ημέρες είχαν θεριστεί και κατά το μεγαλύτερο μέρος τους ήταν μη καλλιεργήσιμες ακόμα εκτάσεις, επιτρέποντας, αυτή τη χρονική στιγμή, την πραγματοποίηση αεραποβατικών επιχειρήσεων. Επίσης, κατά τη διάρκεια όλων των πρώτων ημερών του Σεπτεμβρίου επικρατούσαν πολύ καλές καιρικές συνθήκες, ένας καθαρός, χωρίς σύννεφα, ουρανός σκέπαζε σχεδόν συνεχόμενα το έδαφος της Πολωνίας. Παράλληλα, οι πολωνικές αεροπορικές δυνάμεις είχαν

γρήγορα νικηθεί από τη Γερμανική Πολεμική Αεροπορία και οι τηλεπικοινωνίες δεν λειτουργούσαν ομαλά. Παρόλα αυτά δεν διδόνταν στα γερμανικά αερομεταφερόμενα στρατεύματα η ευκαιρία ευκαιρία μας επέμβασης, εδώ στην Πολωνία.

Από την πλευρά μου δεν σταμάτησα να εκπονώ σχέδια μάχης. Επεξεργαζόμουν κάμποσα σχέδια επέμβασης και τα προετοίμαζα μέχρι και της τελευταίας λεπτομέρειας. Αρχικά, η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία θα έπρεπε να δραστηριοποιηθεί πλησίον της πόλης Posen η οποία είχε κρατηθεί εκτός κατά τη διάρκεια της μεγάλης κλίμακας διπλής «επιχείρησης-τανάλια» του Στρατού Ξηράς από τη Σιλεσία-Ανατολική Πρωσία και Πομερανία. Η Ανώτατη Διοίκηση θα επρόκειτο, τώρα, να διαθέσει σε αυτές τα δύο σημαντικής σημασίας κομβικά σημεία και στα περάσματα του ποταμού Warthe ισχυρότερες δυνάμεις. Υπήρχε εδώ ο φόβος μεγάλης κλίμακας ταραχές από την πλευρά των Πολωνών εναντίων της ισχυρής, εκεί, γερμανικής πληθυσμιακής μειοψηφίας.

Έπειτα τέθηκε επί τάπητος ο σχεδιασμός μιας επέμβασης πλησίον του Pulawy, στα νοτιοανατολικά του Deblin (Iwangorod). Το σχέδιο εδώ ήταν να πέσει σώα στα χέρια μας η μεγάλης σημασίας γέφυρα του ποταμού Βιστούλα, πλησίον της πόλης Pulawy και να αναγκάσουμε έπειτα τις ισχυρές πολωνικές στρατιωτικές δυνάμεις προς υποχώρηση που θα έσπευδαν από δυσμής προς τη γέφυρα αυτή. Η συγκεκριμένη αποστολή φαίνονταν πολλά υποσχόμενη και ευνοούταν εξαιρετικά από ένα ιδανικό προς τη διεξαγωγή της έδαφος.

Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης του σχεδίου μου ενέκυψε μια γεμάτη ένταση διάσταση απόψεων σχετικά με τον τρόπο πραγματοποίησης της επιχείρησης. Αφορούσε το σημαντικό ζήτημα της τακτικής της αεραπόβασης που εμφανίζονταν συνεχώς μπροστά μας και αργότερα στους συμμάχους και είχε λάβει μεγάλη σημασία. Για το λόγο αυτό θα ήθελα να παραμείνω για λίγο ακόμα πάνω σε αυτό το ζήτημα. Ο Goering επιθυμούσε, λαμβανομένου υπόψη της ύπαρξης εχθρικών δυνάμεων στη γέφυρα, να πραγματοποιηθεί η ρίψη σε μακρινή απόσταση από εκεί. Σε αντίθεση με την άποψη αυτή εξέφρασα τη βασική μου θέση ότι τέτοιου είδους «επιχειρήσεις σε γέφυρες» θα έπρεπε να σημειώνονται πάντοτε με αστραπιαία μορφή, διαφορετικά θα υπήρχε ο αυξανόμενος κίνδυνος της ανατίναξης της γέφυρας από τον αντίπαλο-σε περίπτωση που δεν αιφνιδιαζόταν-επιτρέποντας του να έχει πολύ χρόνο στη διάθεση του. Σε γενικές γραμμές θα απαιτούνταν για μια τέτοιου είδους αστραπιαία επέμβαση, αρχικά, ολιγομελείς ομάδες που θα έπρεπε, όσο το δυνατό γρηγορότερα, να ενισχυθούν από επιπλέον δυνάμεις οι οποίες θα έπρεπε να αποβιβαστούν σε μια ανάλογη απόσταση. Με την τακτική αυτή, οι γερμανικές αερομεταφερόμενες μονάδες θα μπορούσαν, αργότερα, να ανταπεξέλθουν επιτυχώς σ' όλες τις «επεμβάσεις γεφυρών».

Πλησίον του Pulawy, δεν υφίστατο, ακριβώς αυτή τη χρονική στιγμή, η προοπτική μιας άμεσης ανατίναξης της γέφυρας, επειδή οι ισχυρές εχθρικές δυνάμεις βρίσκονταν ακόμα δυτικά του ποταμού και η συγκεκριμένη γέφυρα ήταν ζωτικής σημασίας για τον αντίπαλο. Ακριβώς σε αυτό το σημείο δίδονταν η δυνατότητα ενός πλήρους αιφνιδιασμού, επειδή θα επρόκειτο εδώ η πρώτη επιχείρηση αεραπόβασης στην ιστορία του πολέμου την οποία δεν θα ανέμενε σίγουρα ο αντίπαλος. Επίσης, η χρονική στιγμή του αιφνιδιασμού είναι το «ισχυρότερο όπλο» για όλες τις επιχειρήσεις αεραπόβασης.

Ακόμα, η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία θα έπρεπε να δραστηριοποιηθεί για βοήθεια της προ μαχόμενης «Στρατιάς List» στη Γαλικία, για τη δημιουργία ενός

προγεφυρώματος στο San, πλησίον του Joroslau. Πέταξα ο ίδιος από το Βερολίνο προς το κεντρικό αρχηγείο της Στρατιάς και είχα εκεί συνομιλίες με τον Ανώτατο Διοικητή και τον επιτελάρχη του. Αλλά ακόμα και αυτή η επέμβαση δεν μπόρεσε να πραγματοποιηθεί.

Ο σχεδιασμός αυτών των τριών επεμβάσεων είχε διεξαχθεί με μεγάλη ενεργητικότητα και μέχρι και της τελευταίας λεπτομέρειας από τη διοίκηση και το στράτευμα και έπειτα, χωρίς καμία περαιτέρω αιτιολογία, ακυρώθηκε ξανά, κυριολεκτικά το τελευταίο λεπτό. Για την επίθεση εναντίον του Pulawy, οι ομάδες εμπροσθοφυλακής των Αλεξιπτωτιστών έκατσαν, έτοιμες προς αναχώρηση, στα αεροσκάφη και έπρεπε ξανά να αποβιβαστούν. Αυτό το γεγονός ήταν, αυτή τη χρονική στιγμή, για τις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών και τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα ένα ψυχικό βάρος, δημιούργησε εντάσεις και απογοήτευση, -δεν χρειάζεται να αναφέρω κάτι άλλο για να περιγράψω την κατάσταση τους-. Οι λόγοι, για τούτη τη ξαφνική ματαίωση, μου ήταν τότε άγνωστοι. Έγιναν ακόμα περισσότερο αινιγματικοί σε εμένα, όταν οι αξιόλογες μοίρες των Ju 52, με έναν πάνω του δέοντος αριθμό, έμειναν εντελώς αδρανείς, ενώ χρειάζονταν επείγων, σε όλα τα σημεία του μετώπου. Η εντύπωση μου ήταν τότε ότι η Ανώτατη Διοίκηση της Πολεμικής Αεροπορίας και του Στρατού Ξηράς δεν μπόρεσε να έλθει σε μια από κοινού συμφωνία αναφορικά με την επέμβαση της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας και η μεραρχία ήταν τότε το θύμα αυτής της ασυμφωνίας. Η αιτία, όμως, ήταν πολύ βαθύτερη. Δεν γνώριζα ακόμα τότε ότι βρισκόταν πίσω μια, ιδιαίτερους κύρους, προσωπικότητα η οποία αντιτίθονταν και είχε ματαιώσει αυτές τις επεμβάσεις για τους δικούς της λόγους. Ήταν ο ίδιος ο Χίτλερ. Την αιτιολογία για αυτή την απόφαση του, μου την έδωσε, προσωπικά, έξι εβδομάδες αργότερα. Έτσι, η αξιόλογη μεραρχία μου «έμεινε» κυριολεκτικά «στον άσσο», κατά τη διάρκεια της εκστρατείας εναντίων της Πολωνίας.

Ο Winston Churchill ανέφερε, με έμφαση, στα «Απομνημονεύματα» του (1<sup>ος</sup> τόμος) τα παρακάτω σχετικά με την εκστρατεία εναντίων της Πολωνίας: “Βιώσαμε ένα τέλειο παράδειγμα-πρότυπο του σύγχρονου «Πολέμου Αστραπή (Blitzkrieg)»: η στενού τύπου συνεργασία μεταξύ του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας στο πεδίο μάχης, ο ανελέητος βομβαρδισμός όλων των ζωνών συγκοινωνίας/ επικοινωνίας και κάθε πόλης που εμφανίζεται ως ένας πολλά υποσχόμενος στόχος, η επέμβαση μιας δραστήριας και ένοπλης Πέμπτης Φάλαγγας, η χωρίς επιφυλάξεις χρησιμοποίηση των μονάδων Αλεξιπτωτιστών και κατασκόπων (τονίζεται από τον συγγραφέα) και προ πάντων η ακαταμάχητη χαρακτήρα προώθηση τεράστιου αριθμού τεθωρακισμένων. Οι Πολωνοί δεν ήταν οι τελευταίοι που έπρεπε να υποστούν αυτή την τρομερή δοκιμασία”.

Επιθυμώ, απεναντίας, να τονίσω για πολλοστή φορά ότι στην εκστρατεία εναντίων της Πολωνίας δεν χρησιμοποιήθηκε ούτε ένας απολύτως Γερμανός Αλεξιπτωτιστής.

Κάποια στιγμή έγινε ξεκάθαρο ότι δεν υπολογίζονταν πλέον η επέμβαση της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Μια μοίρα μεταγωγικών μετά την άλλη αποσύρονταν κατά το διάστημα λίγων μόνο ημερών και με αυτό ξεκίνησε η αποδόμηση της μεραρχίας. Το 16ο Σύνταγμα Πεζικού μεταφέρθηκε από αέρα στην περικυκλωμένη εμπόλεμη περιοχή δυτικά της Βαρσοβίας εκεί όπου είχαν στρατοπεδεύσει ισχυρές πολωνικές στρατιωτικές δυνάμεις και δραστηριοποιήθηκε ως προ την ενίσχυση της ήδη γνωστής και έχοντας πλέον

αποκτήσει μεγάλη φήμη για τις σκληρές μάχες που είχε δώσει 30ης Μεραρχίας Πεζικού (αντιστράτηγος von Briesen) πλησίον της Leczyca (νότια της Kutno). Το 3ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών μεταφέρθηκε προς το Radom, για την εκεί προστασία του διοικητηρίου του πτέραρχου της Πολεμικής Αεροπορίας Frhr von Richthofen, και έδωσε μια σκληρή μάχη με μια, έχοντας εκεί διεισδύσει, πολωνική μονάδα.

Εν τέλει, μια ακόμα τελευταία δυνατότητα επέμβασης εμφανίστηκε, κατόπιν, για τις υπόλοιπες μονάδες της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Η πολωνική κυβέρνηση είχε καταφύγει στη μικρή κωμόπολη Krzemieniec (νότια της Dubno) και θα έπρεπε να πιαστεί, εκεί, αιχμάλωτη από μια αιφνιδιαστικά προωθούμενη ομάδα Αλεξιπτωτιστών. Για την αποστολή αυτή επέλεξα το ενισχυμένο 1ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών το οποίο φαίνονταν σε εμένα αναφορικά με τη δύναμη του και την κατάσταση των αναφερόμενων πολωνικών μονάδων ασφάλειας ως κατάλληλο. Όταν ολοκληρώθηκαν με τάχιστους ρυθμούς όλες οι προετοιμασίες, ανέφερε ο επικεφαλής της Υπηρεσίας Πληροφοριών μας, Canaris, που παρακολουθούσε στενά όλες τις κινήσεις της πολωνικής κυβέρνησης, ότι η κυβέρνηση είχε μεταβεί στην περιοχή της Ρουμανίας και έτσι ματαιώθηκε και αυτή η επιχείρηση.

Στις τάξεις του μικρού σώματος μας των Αλεξιπτωτιστών ξέσπασε τώρα μια σοβαρή και βαθιά κρίση. Ήταν απερίγραπτη η απογοήτευση και η οργή και τούτη η αντίδραση ήταν πολύ κατανοητή. Αυτοί οι άνδρες και οι έφηβοι είχαν καταταγεί εθελοντικά σε αυτό το νέο σώμα που απαιτούσε ιδιαίτερο πνεύμα μάχης και αλτρουισμού. Διακατέχονταν από μια ασυγκράτητης μορφής θέληση για δράση και τώρα πλέον δείχνει να έχει παρθεί ξαφνικά η απόφαση ότι αυτοί θα ήταν οι μοναδικοί που θα έπρεπε να μείνουν πίσω, ενώ όλος συνολικά ο γερμανικός στρατός προήλανε στο Ανατολικό Μέτωπο από νίκη σε νίκη. Ένα μεγάλο μέρος της αγανάκτησης, κυρίως στον κύκλο των αξιωματικών και στις παλαιότερες σειρές των στρατιωτών, στράφηκε εναντίων μου. Θεωρήθηκα υπεύθυνος για την ακύρωση την τελευταία στιγμή των επεμβάσεων. Μου πρόσαψαν, σε αυτό το σημείο, έλλειψη τόλμης και υπευθυνότητας και κριτίκαραν την παραμονή μου στο Βερολίνο. Υπήρχαν φωνές επίσης που χαρακτήρισαν τις ιδέες μου αναφορικά με την αεραπόβαση ως άστοχες, πολύ υπερβολικές, αγγίζοντας μάλιστα τον χώρο του φανταστικού και έδιναν προβάδισμα στην «τακτική καταστροφής». Η εφαρμογή αυτής της «τακτικής καταστροφής» θα μπορούσε να επιδράσει με κέρδος στην εκστρατεία της Πολωνίας και στο Σώμα Αλεξιπτωτιστών θα δίδονταν σίγουρα η ευκαιρία να επέμβει με πολυάριθμες «Ομάδες Καταστροφής».

Επικρατούσε κυρίως η άποψη αναφορικά με το σώμα των Αλεξιπτωτιστών και σε γενικές γραμμές με τα υπόλοιπα στρατεύματα ότι καμία επιχείρηση αεραπόβασης δεν θα διεξάγονταν το τωρινό χρονικό διάστημα. Δεν θα σημειώνονταν ούτε και στην Πολωνία, με τις ιδανικές συνθήκες εκεί και είχαν, εκ τούτου, εντελώς αποκλειστεί στη Δυτική Ευρώπη εξαιτίας των κατά πολύ δυσχερών συνθηκών στη ξηρά και στον αέρα. Η άποψη τούτη επικρατούσε τόσο στην Πολεμική Αεροπορία όσο και στον Στρατό Ξηράς.

Παρατηρούσα αυτή την εξέλιξη με μεγάλη ανησυχία. Από το σώμα των Αλεξιπτωτιστών ασκήθηκε μια κριτική τόσο σε εμένα όσο και στο επιτελείο μου, μια κριτική που είχε υπερβεί τα εσκαμμένα. Κάποιοι αξιωματικοί υπέβαλαν επιδεικτικού ύφους αιτήσεις μετάθεσης στον Στρατό Ξηράς και στην Πολεμική Αεροπορία. Οι εθελοντικού χαρακτήρα κατατάξεις στο Σώμα Αλεξιπτωτιστών

μειώνονταν από μήνα σε μήνα συνεχώς. Το Σώμα Αλεξιπτωτιστών δεν ήταν πλέον ελκυστικό. Πληρώνονταν τώρα το τίμημα που αυτό το σώμα-ελίτ δεν αναλάμβανε δράση.

Έπραξα ότι περνούσε από το χέρι μου για να εμποδίσω αυτή την εξέλιξη και να διατηρήσω ζωντανό το πνεύμα μάχης του σώματος. Όταν είχε εξαντληθεί πλέον η δυνατότητα των αεραποβατικών επεμβάσεων, εξασφάλισα την άδεια να μετακινηθώ- με στρατιωτικά οχήματα- με το Σώμα Αλεξιπτωτιστών στην περιοχή Pulawy-Deblin ώστε να καταστρώσω, τουλάχιστον, επιτόπου ένα σχέδιο για την εκεί επικείμενη επιχείρηση και μπορέσω να συγκεντρώσω επιπλέον πληροφορίες.

Οι τελικές μάχες βρίσκονταν σε πλήρη εξέλιξη. Σε μια προώθηση των δυνάμεων μας για αναγνώριση χώρου μέσω του ποταμού Βιστούλα έπεσε το 2ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών πάνω σε ένα άθικτο πολωνικό Σύνταγμα Πυροβολικού το οποίο δεν ακολούθησε την προτροπή να παραδοθεί αλλά άνοιξε πυρ και πρόβαλε σθεναρή αντίσταση. Σε αυτή την εξελισσόμενη με σφοδρότητα μάχη επικράτησε το τάγμα μας. Έχασε όμως εκεί-παράλληλα με άλλους αλεξιπτωτιστές- έναν από τους παλαιότερους και αξιολογότερους αλεξιπτωτιστές, τον σμηνία Mensch. Ήταν ένας εκ των πρώτων νεκρών του Σώματος Αλεξιπτωτιστών και προστέθηκε στο μη παραβλέψιμο κατάλογο των πεσόντων ηρώων στις τάξεις των αλεξιπτωτιστών που θα ακολουθούσαν κατά τη διάρκεια αυτών των μακρών και σκληρών ετών.

Επιστρέψαμε αρχές Οκτωβρίου-κατόπιν μιας πολυήμερης παραμονής πλησίον του Nowo Radomsk- στις στρατιωτικές μας εγκαταστάσεις στη Γερμανία. Εκεί, επέτρεψα έπειτα να διεξαχθεί στον χώρο του Stendal-Gardelegen-Oebisfelde ένας μεγαλύτερος αριθμός από ασκήσεις πορείας και μάχης στις οποίες συμμετείχα και εγώ ο ίδιος.

## Προετοιμασίες για την εκστρατεία στο Δυτικό Μέτωπο

Καθώς βασάνιζα το μυαλό μου, στο γραφείο μου στο Berlin-Tempelhof, σχετικά με το μέλλον των Αερομεταφερόμενων Μονάδων, με επισκέφτηκε, στα τέλη Οκτωβρίου, τελείως αιφνιδιαστικά ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου του 2ου Αεροστόλου, υποπτέραρχος Kammwer. Μου εκμυστηρεύτηκε ότι η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία θα υπάγεται από τώρα και έπειτα στον 2ο Αεροστόλο (πτέραρχος Velmy) και ότι ο αεροστόλος σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει τη μεραρχία, κατά την προσεχή επίθεση στη Δύση, για τη δημιουργία ενός προγεφυρώματος μέσω του Καναλιού του Αλβέρτου, πλησίον του Hasselt. Έπρεπε αμέσως να αναλογιστώ όλα τα δεδομένα και να ξεκινήσω όλες τις απαραίτητες προεργασίες. Η κατάσταση, όμως, πήρε διαφορετική τροπή.

## Η άποψη του Χίτλερ αναφορικά με το νέο Αεραποβατικό Σώμα

Ο Φύρερ επενέβη προσωπικά αυτό το χρονικό σημείο και με κάλεσε για πρώτη φορά, στις 27 Οκτωβρίου 1939, στην καγκελαρία. Η συνομιλία μαζί του ήταν ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στην ιστορία του σώματος των Γερμανών

Αλεξιπτωτιστών. Έλαβε χώρα αργά το πρωί, στην «αίθουσα με τους χάρτες» της καγκελαρίας και διήρκησε δυο ώρες περίπου. Εκτός από τον Φύρερ ήταν παρών ακόμα και ο στρατηγός Keitel.

Τούτη η ιστορική «αίθουσα με τους χάρτες» της καγκελαρίας εκεί όπου λάμβαναν χώρα, τότε, όλες οι στρατιωτικές συσκέψεις στο Βερολίνο υπό τον Φύρερ, ήταν μια μεγάλη αίθουσα με ένα τεράστιο τραπέζι όπου πάνω εκεί ήταν απλωμένοι οι χάρτες. Στους μεγάλους σε μήκος τοίχους της αίθουσας είχαν τοποθετηθεί πάγκοι με μαξιλαράκια και στις εγκάρσιες πλευρές βρίσκονταν στρογγυλά τραπέζια και καναπέδες με ασορτί πολυθρόνες. Στα τραπέζια με θέα τον πρωθυπουργικό κήπο έκατσε μαζί μας ο Χίτλερ.

Ανέπτυξε εδώ, για πρώτη φορά, σε εμένα με απόλυτη σαφήνεια και με το υποβλητικό του ύφος τις σκέψεις του αναφορικά με το νέο Αεραποβατικό Σώμα. Προς μεγάλη μου έκπληξη έδειξε, σε αυτό το σημείο, να έχει μια εμπεριστατωμένη άποψη και γνώση σχετικά με αυτό το νέο σώμα και κυρίως για τον τομέα των ανεμοπλάνων. Κατά τη διάρκεια των αναφορών του, μου δόθηκε η εντύπωση ότι ο Χίτλερ έπρεπε να είχε ασχοληθεί, εδώ και καιρό, πολύ εντατικά με αυτό το νέο μας σώμα.

Αρχικά, τόνισε με έμφαση ότι θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη ότι το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών και των Αερομεταφερόμενων Μονάδων είναι ένα εντελώς νέο και επί του παρόντος ακόμα «μυστικό πολεμικό μέσο», ότι σε όλους τους πολέμους, γενικά, έχει φανεί ότι τα εντελώς νέα, επιδέξια και δραστηριοποιούμενα- με κύριο άξονα το στοιχείο του αιφνιδιασμού-σώματα θα μπορούσαν να επιφέρουν εξαιρετικές επιτυχίες και η πρώτη επέμβαση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί εκ τούτου με όλες τις δυνάμεις και με μεγάλη τόλμη στο πιο κρίσιμο της σημείο και θα οδηγήσει, εκ τούτου, σε μια καθολική επιτυχία εξαιτίας του αιφνιδιασμού του αντιπάλου. Για παράδειγμα ανέφερε αυτός, από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τη χρησιμοποίηση, για πρώτη φορά, των χημικών αερίων. Άσκησε κριτική, σε αυτό το σημείο, προς την Ανώτατη Διοίκηση του Στρατού Ξηράς ότι είχε τότε χρησιμοποιήσει, αρχικά, αυτό το νέο πολεμικό μέσο διστακτικά και με δοκιμαστικό τρόπο και έδωσε έτσι την ευκαιρία στον αντίπαλο να προετοιμαστεί, αντί να υποστούν άμεσα ένα αποφασιστικής σημασίας αιφνιδιαστικό χτύπημα.

Γι' αυτό το λόγο σχεδίαζε τη χρησιμοποίηση των αεραποβατικών μονάδων για την εκστρατεία εναντίων της Πολωνίας, επειδή δεν προσφέρονταν εκεί καθόλου ευδιάκριτοι στόχοι. “ Το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών είναι για εμένα τόσο μεγάλης αξίας που θα το δραστηριοποιήσω στην περίπτωση μόνο που θα υπάρξει μεγάλο όφελος. Στην Πολωνία, ο Στρατός Ξηράς μπορεί να τα καταφέρει με τις δικές του δυνάμεις. Δεν θέλω να φανερώσω, εκ των προτέρων, το μυστικό σχετικά με το νέο αυτό όπλο”.

Ο Χίτλερ σταμάτησε τότε και ακολούθησε μια μακρά σιωπή. Εξέφρασα τότε τη βαθιά απογοήτευση του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών και τις προκαλώντας ανησυχία ψυχολογικές συνέπειες. Ο Χίτλερ με άκουσε προσεκτικά και είπε τότε: “Θα προχωρήσετε, σίγουρα, τώρα σε επέμβαση στη Δύση” και πρόσθεσε χαμογελώντας “και αυτό θα φέρει ένα μεγαλειώδες αποτέλεσμα!”.

Με κατατόπισε κατόπιν σχετικά με τα καθήκοντα που ήθελε να αναθέσει στις αερομεταφερόμενες μονάδες για τις επικείμενες επιθέσεις στη Δύση. Αναλογίστηκε για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα πως και που οι αερομεταφερόμενες μονάδες θα μπορούσαν να καταφέρουν τον καλύτερο

αιφνιδισμό και το αποφασιστικότερης σημασίας χτύπημα και κατέληξε στο παρακάτω συμπέρασμα:

1) Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και η 22η Μεραρχία Πεζικού, υπό τη διοίκηση του πτέραρχου Student, θα καταλάμβαναν από αέρα το «Rduit National» (νοτιοδυτικά της Γάνδης) και θα διατηρούσαν τούτη τη σημαντική οχυρωματική γραμμή έως την άφιξη του Στρατού Ξηράς.

2) Ένα επιπλέον τμήμα Αλεξιπτωτιστών σε ανεμοπλάνα θα κυρίευε, κατόπιν αστραπιαίας επίθεσης, το Φρούριο Eben-Emael (πλησίον του Luettich), βορείως αυτού, τις γέφυρες πάνω από το Κανάλι του Αλβέρτου, τις γέφυρες του Maass στο Μάαστριχτ και θα διευκόλυνε έτσι τη γρήγορη διέλευση της 6ης Στρατιάς (στρατηγός von Reichenau) μέσω του Καναλιού του Maass και του Αλβέρτου.

Το «Rduit National» ήταν μια οχυρωματική γραμμή με πολλές τον αριθμό μεσαίου και μικρού τύπου στρατιωτικές κατασκευές που είχαν εκσυγχρονιστεί. Υπό την προστασία αυτών οχυρώσεων, οι Βέλγοι στρατιώτες μπορούσαν, το έτος 1914, να διαφύγουν και να επεκτείνουν το εχθρικό μέτωπο από το Yser μέχρι τις ακτές. Τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα θα έπρεπε, τώρα, σε αυτό το σημείο να αναγκάσουν τις βελγικές δυνάμεις σε υποχώρηση. Για πρώτη φορά στην ιστορία του πολέμου θα έπρεπε να εκδηλωθεί επίθεση εναντίων του αντιπάλου, σε μια ήδη προετοιμασμένη οχυρωματική γραμμή, εκατό πενήντα χλμ. πίσω από το μέτωπο του εχθρού και να καταληφθεί. Τούτη ήταν μια πολύ δύσκολη αποστολή επειδή έπρεπε να αναμετρηθούμε όχι μόνο με τις βελγικές δυνάμεις, αλλά επίσης και με τα πλησιάζοντας στη γραμμή βρετανικά στρατεύματα.

Το Φρούριο Eben-Emael ήταν η ισχυρότερη και η πιο σύγχρονη γραμμή πυρός της οχύρωσης της Λιέγης. Κυριαρχούσε με τα μεγάλα βεληνεκούς κανόνια του στα περάσματα πάνω από το Maass και το Κανάλι του Αλβέρτου. Έπρεπε να εξουδετερωθεί, προτού η 6η Στρατιά διασχίσει την εν λόγω περιοχή. Το Φρούριο βρίσκονταν σε απόσταση είκοσι πέντε περίπου χλμ. πίσω από τα γερμανικά σύνορα. Μια επίθεση σύμφωνα με τη συνήθη στρατιωτική τακτική, δηλαδή με την προέλαση Πυροβολικού, κανονιοβολισμό και την ακολουθώντας επίθεση Πεζικού θα απαιτούσε πολύ χρόνο και θα είχε μεγάλο κόστος σε ανθρώπινες ζωές και στρατιωτικό υλικό. Μέσω μιας αστραπιαίας επίθεσης με ανεμοπλάνα θα μπορούσαμε, αναμφίβολα, να επιτύχουμε τους στόχους μας γρηγορότερα και απλούστερα, όπως απέδειξε, αργότερα, η διεξαγωγή της επιχείρησης. Ήταν το «αυγό του Κολόμβου». Για την τότε εποχή ήταν ένα φανταστικού χαρακτήρα επινόημα. Ο ίδιος ο Χίτλερ το είχε σκεφτεί και ήταν, σίγουρα, η αντιπροσωπευτικότερη σκέψη αυτού του επινοητικότατου άνδρα.

Η γρήγορη κυρίευση των γεφυρών του Καναλιού του Αλβέρτου και των βρισκόμενων εκεί μπροστά γεφυρών του Μάαστριχτ βρίσκονταν σε άμεση συνάρτηση με τούτο. Εκεί, βρίσκονταν το κέντρο βάρους των προωθημένων εναντίων των Βρυξελλών στρατιωτικών δυνάμεων, το σημείο-κλειδί για την έναρξη της επίθεσης και είχε μεγάλη σημασία, τούτες οι σπουδαίας σημασίας γέφυρες να περιέλθουν ανέπαφες και όσο το δυνατό γρηγορότερα στην κατοχή μας.

Ο Χίτλερ ήθελε, τώρα, να ακούσει την άποψη μου και συζητήσαμε πολύ περιεκτικά σχετικά με τις προοπτικές της επιτυχίας και την εκτέλεση αυτών των δύο επιχειρήσεων. Θεώρηση την πρώτη επιχείρηση εναντίων του «Rduit National» ως εφικτή, προέτρεψα παρά ταύτα να πραγματοποιηθεί η εκτέλεση της το πρώτο πρωινό της επίθεσης στη Δυτική Ευρώπη έτσι ώστε να προηγηθεί

των επιθέσεων και να αιφνιδιάσει πλήρως τους αντίπαλους. Σε αυτό, ακριβώς, το σημείο διέκρινε τη μεγαλύτερη ευκαιρία για την επιτυχία. Αντιθέτως, η πραγματοποίηση μιας αιφνιδιαστικής επίθεσης τούτη την ημέρα δεν με βρήκε σύμφωνο, επειδή μου φαίνονταν, εκ πρώτης όψης, τελείως ανέφικτη, στερούμενη τη βάση μιας λογικής. Επίσης, οι υπάρχουσες δυνάμεις των Αλεξιπτωτιστών ήταν πολύ λίγες και για τις δύο αποστολές. Ο Χίτλερ ανέφερε σχετικά με αυτό ότι θα έπρεπε να «ξαναπιάσω» αυτό το ζήτημα, να εξετάσω, εις βάθος, όλες τις παραμέτρους του και την επόμενη ημέρα να τον επισκεφτώ για ακόμα μια φορά. Με αυτό έλαβε τέλος η σύσκεψη.

Αναλογίστηκα, έτσι, την περίπτωση του Eben-Emael. Μετά από ένα, γεμάτο συλλογισμούς, απόγευμα και μια άγρυπνη νύχτα κατά τη διάρκεια της οποίας για ακόμα μια φορά το μυαλό μου «στριφογύριζε» εδώ και εκεί, αναλογιζόμενος μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια, έβγαλα εν τέλει το συμπέρασμα ότι η αστραπιαίας μορφής επίθεση στο Eben-Emael θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη βοήθεια των ανεμοπλάνων. Παρουσιάστηκα το πρωί στον Φύρερ να του παρουσιάσω το σχέδιο μου και έγινα αμέσως δεκτός. Ήταν ακόμα παρών ένας αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου του Γερμανικού Στρατού. Η συνομιλία ήταν πολύ σύντομη. Ο Χίτλερ ήταν πάρα πολύ ικανοποιημένος. Γίνονταν ξεκάθαρα αντιληπτό ότι είχε φύγει ένα βάρος από την καρδιά του. Απαίτησε, ταυτόχρονα, την επιβολή μιας άκρας μυστικότητας σχετικά με αυτή την επιχείρηση κάτι που θα αποδεικνυόταν αργότερα πολύ σωτήριο και θα απέκρυπτε τη σπουδαία τούτη επιχείρηση από τα μάτια του αντιπάλου, όταν όλος ο σχεδιασμός συνολικά της επιχείρησης για τη Δυτική Ευρώπη έπεσε, τον Ιανουάριο του 1940, στα χέρια του εχθρού.

Η επιχείρηση εναντίων του Φρουρίου Eben-Emael βασίστηκε, σε τεχνικό επίπεδο, σε μια, εντελώς νέας μορφής και υψηλής εντάσεως, εκρηκτική ύλη, τα «κατευθυνόμενα εκρηκτικά» κάτι που είχε μείνει έως πρότινος αυστηρά απόρρητο. Μπορούσε ως «όπλο αιφνιδιασμού» να συγκριθεί με τα γερμανικά κανόνια Moerser σαράντα δύο cm, του Ά Παγκοσμίου Πολέμου τα οποία κατάφεραν το 1914 να επιφέρουν καίριο πλήγμα στο εργοστάσιο κατασκευής τεθωρακισμένων στη Λιέγη και σε άλλα ισχυρά οχυρώματα. Τώρα, θα έπρεπε αυτού του είδους τα «κατευθυνόμενα εκρηκτικά» πάνω στα ανεμοπλάνα να πλησιάσουν εντελώς αθόρυβα το στόχο και να ανατινάξουν τους τεθωρακισμένους θόλους των Βαριών Πυροβόλων στο Φρούριο. Ο πρώτος στόχος βρίσκονταν ξανά στην Οχύρωση της Λιέγης, όπως το έτος 1914, και έπρεπε να εξουδετερωθεί μέσω του αιφνιδιασμού. Θεωρήθηκε μια από τις γνωστές, σπάνιου χαρακτήρα, επαναλήψεις στην ιστορία.

#### Εκπόνηση των σχεδίων επίθεσης

Ο χρόνος πίεζε, επειδή η επίθεση εναντίων της Δύσης έπρεπε, ήδη, να είχε ξεκινήσει στις 12 Νοεμβρίου. Για την «Επιχείρηση Eben-Emael/Γέφυρες του Καναλιού του Αλβέρτου» ήταν ιδιαιτέρως σημαντικό, να βρεθούν οι σωστές ηγετικές προσωπικότητες. Παρουσιάστηκα αμέσως στον συνταγματάρχη Braeuer και επιλέξαμε τον λοχαγό Koch (επικεφαλής λόχου του 1ου Τάγματος 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών) και τον υπολοχαγό Witzig (επικεφαλής διμοιρίας του 2ου Τάγματος 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών). Και οι δύο

αυτοί αξιωματικοί κατείχαν, σε ιδιαίτερο βαθμό, όλα τα απαιτούμενα προς τούτο χαρακτηριστικά: φαντασία, τόλμη και ικανότητα. Και οι δύο αυτές μονάδες αποδεσμευτήκαν, τώρα, από το 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών και συγχωνευθήκαν σε μια «ειδική μονάδα», υπό τη διοίκηση του λοχαγού Koch, στο Hildesheim. Της έδωσα την ονομασία «Τάγμα Εφόδου Koch» για να υπογραμμίσω με ιδιαίτερο τρόπο και έμφαση το γεμάτο τόλμη καθήκον τους και από την άλλη πλευρά για να καλύψω, όσο καθίστατο δυνατό, την αποστολή της. Στον υπολοχαγό Witzig, που προέρχονταν από το Σώμα Μηχανικού Στρατού Ξηράς, ανατέθηκε η γεμάτη ευθύνη πραγματοποίηση της αιφνιδιαστικής επίθεσης εναντίον του Φρουρίου Eben-Emael. Εδώ, προστέθηκε και η «ειδική μονάδα των ανεμοπλάνων», υπό τον υποσμηναγό Kiess. Το «Τάγμα Εφόδου Koch» ενισχύθηκε από άνδρες της Σχολής Αλεξιπτωτιστών και έφτασε μέχρι την έναρξη της επιχείρησης να έχει μια δύναμη πεντακοσίων ανδρών περίπου, συμπεριλαμβανόμενων των πιλότων ανεμοπλάνων.

Έθεσα άμεσα τη μονάδα υπό την ευθύνη μου και εξουσιοδότησα τον λοχαγό Hauptmann να ξεκινήσει τάχιστα τις απαραίτητες προετοιμασίες για τη δύσκολη αποστολή του. Του έδωσα πλήρη αυτονομία και ελευθερία κίνησης και με ευχαρίστησε ιδιαίτερώς για αυτό. Τόσο αυτός όσο και ο υπολοχαγός Witzig επεξεργάστηκαν τα σχέδια επίθεσης τους με πλήρη ευσυνειδησία και με μεγάλη ακρίβεια, εκπόνησαν «μοντέλα μάχης» για κάθε ένα στόχο ξεχωριστά και εκπαίδευσαν υποδειγματικά τη μονάδα. Υπήρχε επαρκές υλικό αναφορικά με την κατάσταση του εχθρού, με αποτέλεσμα να μπορέσω έτσι, κατά τις τακτικές μου επισκέψεις στο Hildesheim, να περιοριστώ σε άλλα ζητήματα και να αφιερώσω τον πολύτιμό μου, εκεί, χρόνο για άλλα καθήκοντα τα οποία απαιτούσαν πολύ χρόνο. Πρέπει να ληφθεί εδώ επίσης υπόψη ότι η «επίθεση εναντίων της Δύσης» επρόκειτο να σημειωθεί σε δεκατέσσερις ημέρες.

Το σχέδιο επίθεσης εναντίων του «Reduit National» επεξεργάζονταν τώρα με πυρετώδεις ρυθμούς και μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια. Δυστυχώς, στην εν λόγω περιοχή βρίσκονταν μόνο ένα και μοναδικό αεροδρόμιο στη διάθεση μας, το μικρό σε μέγεθος αεροδρόμιο της Γάνδης. Ο κύριος όγκος των αερομεταφερόμενων μονάδων έπρεπε εκ τούτου να αποβιβαστεί από τα μεταγωγικά σε ανοιχτό έδαφος. Τα ανεμοπλάνα, που διαθέταμε τότε, χρειάζονταν επειγόντως από το «Τάγμα Εφόδου Koch». Το έδαφος πλησίον της Γάνδης κατέχει όλα τα χαρακτηριστικά της φλαμανδικής γης: σε γενικές γραμμές ανοιχτό και επίπεδο, καλλιεργημένο με άψογο τρόπο, με μεγάλες εκτάσεις από ζαχαρότευτλα, βελανιδιές και με λιβάδια τα οποία «κόβονται» από δενδροστοιχίες με ψηλές λεύκες. Με τη βοήθεια της Υπηρεσίας Αντικατασκοπείας του ναυάρχου Canaris είχαν τοποθετηθεί πράκτορες για να συλλέξουν τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τη διαμόρφωση του εκεί εδάφους. Αργότερα, το Φθινόπωρο του 1940, μπόρεσα επί τόπου να διαπιστώσω ότι θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν αυτές οι προσγειώσεις αεροσκαφών. Υπήρχε διαθέσιμο αξιόλογο υλικό σχετικά με τη «γραμμή των οχυρώσεων» και μπόρεσα παράλληλα να πληροφορηθώ ότι τα εχθρικά στρατεύματα εκεί ήταν σχετικά αδύναμα και όχι καλά εκπαιδευμένα. Βρίσκονταν στα χωριά εκτός των οχυρώσεων και δεν διέθεταν επαρκή εξοπλισμό. Τούτες οι διαπιστώσεις ενίσχυσαν την άποψη μου ότι το καλύτερο χρονικό σημείο για την πραγματοποίηση της επέμβασης θα ήταν το πρώτο πρωινό των επιχειρήσεων. Έπρεπε να εμφανιστούμε «από το πουθενά» και να

εισβάλλουμε με όλη μας τη μανία, προτού υπάρξει κάποια προειδοποίηση στον αντίπαλο.

Η αρχή της επίθεσης στη Δύση αναβάλλονταν, ως γνωστό, από εβδομάδα σε εβδομάδα εξαιτίας των άσχημων καιρικών συνθηκών και εν τέλει για όλη τη διάρκεια του χειμώνα. Ήταν για εμένα μια θετική εξέλιξη, επειδή είχαμε κερδίσει, έτσι, πολυτιμότερο χρόνο για να προετοιμάσουμε με πλήρη ηρεμία και εις βάθος αυτές τις πολύ δύσκολες επιχειρήσεις. Μπόρεσα, κατ' αυτό τον τρόπο, να δώσω εντολή για την πραγματοποίηση δοκιμαστικών πτήσεων και απογειώσεων σε χωράφια με ζαχαρότευτλα καθώς και να καταπιαστώ, κατά τη διάρκεια του χειμώνα, με τις σχεδιαζόμενες αναγνωρίσεις εδάφους αναφορικά με τις προοπτικές και δυνατότητες προσγειώσεων σε παγωμένα και καλυμμένα από χιόνι χωράφια. Επίσης, μπόρεσαν να αντληθούν περαιτέρω αξιόλογου χαρακτήρα πληροφορίες σχετικά με τον εχθρό.

#### Ανακοινώνονται νέοι σχεδιασμοί αεραπόβασης

Τον Δεκέμβριο του 1939, λίγες ημέρες πριν τα Χριστούγεννα, ανακοινώθηκαν ξαφνικά και σε ταυτόχρονο χρονικό σημείο, δύο νέες επιχειρήσεις. Γνωστοποιήθηκαν σε εμένα από τον αρχηγό του Γενικού Επιτελείου της Πολεμικής Αεροπορίας, πτέραρχο Jeschonnek, στην Ανώτατη Διοίκηση Πολεμικής Αεροπορίας στο Wildpark-Werder.

Όσο αφορούσε στην πρώτη, επρόκειτο να δημιουργηθούν προγεφυρώματα πάνω από Semoy, στην περιοχή του Buillon με πρόθεση τη διευκόλυνση της αποχώρησης από τις Αρδένες των μονάδων τεθωρακισμένων της «Ομάδας Στρατού Ξηράς Rundstedt» και να καταλάβουν τις εκεί σημαντικές γέφυρες άθικτες. Η διαμόρφωση εδάφους ήταν εδώ όπως πλησίον του Freudenthal, αλλά μια λεπτομερή μελέτη των χαρτών εμφάνιζε ότι τα πολλά των αριθμό υφιστάμενα δάση, οι απότομες βουνοπλαγιές και τα φαράγγια καθιστούσαν, κυρίως τον χειμώνα, λόγω της αυξανόμενης πιθανότητας παντελούς κάλυψης τους με χιόνι, μεγάλης κλίμακας αποβάσεις εντελώς ανέφικτες. Τάχθηκα, έτσι, κατά μιας επέμβασης σε μια τέτοια θέση η οποία, στο πλαίσιο των επί συνόλου επιχειρήσεων, δεν θα έφερνε τα επιθυμητά για εμάς αποτελέσματα. Δεν θα επανέλθω, έπειτα, σχετικά με την περίπτωση αυτή.

Η δεύτερη επιχείρηση αφορούσε τον ποταμό Maass ανάμεσα στις πόλεις Namuer και Dinant. Εδώ, οι αερομεταφερόμενες μονάδες έπρεπε να κρατήσουν ανοιχτές τις γέφυρες για τη 4η Στρατιά (αρχιστράτηγος von Kluge). Εδώ επίσης δεν υπήρχε κανένα αεροδρόμιο διαθέσιμο και όλα συνολικά τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα έπρεπε να επιβιβαστούν σε ανοιχτό έδαφος. Δυτικά του Maass επεκτείνονταν μια μεγάλη σε μήκος ζώνη δάσους και μεγάλες σε μέγεθος, κατάλληλες για την επιχείρηση, εκτάσεις γης ήταν σε απόσταση δέκα με δεκαπέντε χλμ. από τις διαβάσεις. Η αποστολή, όμως, αυτή ήταν εφικτή και είχε προετοιμαστεί μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια.

Οι δύο επιχειρήσεις, δηλαδή της Γάνδης (με τον κωδικό «Βορράς») και της Namur (με τον κωδικό «Νότος») θα διεξάγονταν παράλληλα. Η απόφαση, ποια αποστολή από τις δύο θα άρχιζε πρώτη, θα λαμβάνονταν λίγο πριν την έναρξη της επίθεσης. Λίγες ημέρες μετά την έλευση του νέου έτους διέκρινα από τα τωρινά δεδομένα ότι εξαιτίας των καιρικών συνθηκών θα καθίσταντο οι

συνθήκες στα εδάφη και των δύο περιοχών ολοένα και δυσκολότερες και η διεξαγωγή των επιχειρήσεων θα βρίσκονταν στον αέρα.

Σχεδόν κάθε χειμώνα δημιουργείται, χωρίς εξαίρεση, στο δεύτερο μισό του Ιανουαρίου μια μακράς διάρκειας βαρομετρική πίεση όσον αφορά τις καιρικές συνθήκες, με «καθαρές» ημέρες/ νύχτες και πολύ παγωνιά. Έτσι ήταν και τη χρονιά 1940. Όταν προμηνύθηκε τούτο, κάλεσε ο Φύρερ, το απόγευμα της 10<sup>ης</sup> Ιανουαρίου, τους Ανώτατους Αρχηγούς της Πολεμικής Αεροπορίας, Στρατού Ξηράς και Πολεμικού Ναυτικού και ανακοίνωσε την απόφαση του σχετικά με την εκτέλεση της «Επίθεσης Εναντίων της Δύσης. Μια αντίστοιχη διαταγή της Ανώτατης Διοίκησης του Γερμανικού Στρατού εκδόθηκε στις 11 Ιανουαρίου 1940 και περιλάμβανε τα παρακάτω σημεία για τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα: «Α-Ημέρα είναι η 7.1.1940. Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία θα πρέπει παράλληλα με την «Επέμβαση Βορράς (Γάνδη)» και «Νότος (Namur)» να προβεί σε προετοιμασίες μια ακόμα τρίτη επιχείρηση (με τον κωδικό «Φρούριο») για την κατάληψη του κεντρικού τμήματος του Φρουρίου Ολλανδία. Η απόφαση σχετικά με την επέμβαση «Φρούριο» θα ληφθεί το αργότερο το πρωινό της 1<sup>ης</sup> ημέρας. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις «Βορράς» και «Νότος» θα παρθεί μια απόφαση, σε περίπτωση που έως την α-ημέρα θα σημειώνονταν μια σε επαρκές βαθμό βελτίωση της κατάστασης της χιονόπτωσης για τις τωρινές δυσχερείς συνθήκες ρίψης και απόβασης πλησίον της Γάνδης και του Maass».

Το γερμανικό επιχειρησιακό σχέδιο για την «Επίθεση στη Δυτική Ευρώπη» έπεσε στα χέρια του εχθρού

Στις 10 Ιανουαρίου, επομένως την ίδια ημέρα που ο Φύρερ συσκέφτηκε με τους ανώτατους αρχηγούς σχετικά με την έναρξη της «Επίθεσης στη Δυτική Ευρώπη» και αποφάσισε την πραγματοποίηση της επίθεσης, έπεσε όλο, συνολικά, το επιχειρησιακό σχέδιο για αυτή την επίθεση στα χέρια του εχθρού. Εκτυπωμένο στη σωστή χρονική στιγμή, βρίσκεται τώρα ήδη στα χέρια του αντιπάλου. Έτσι το ήθελε η μοίρα.

Τούτη την ημέρα, ένας Γερμανός σμηναγός έχασε την πορεία του επί του βελγικού εδάφους και έπρεπε να πραγματοποιήσει αναγκαστική προσγείωση εκεί. Αυτός ο σμηναγός ήταν μέλος του Σώματος Αλεξιπτωτιστών, τον είχα μεταθέσει, ως αξιωματικό-σύνδεσμο, στον 2ο Αεροπορικό Στόλο στο Μύνστερ, υπάγονταν στην 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία για τις σχεδιαζόμενες επιχειρήσεις αεραπόβασης και από τον αεροστόλο είχε λάβει αντίγραφα όλων των σχετικών διαταγών. Επρόκειτο να μεταβεί το πρωί της 10<sup>ης</sup> Ιανουαρίου στη Βόννη, για μια δευτερεύουσας σημασίας σύσκεψη με το εκεί αεροπορικό σώμα σχετικά με τα ζητήματα ανεφοδιασμού για την επέμβαση πλησίον του Namur. Ο κατ' άλλα πολύ ευσυνείδητος αξιωματικός αποφάσισε να χρησιμοποιήσει ένα αεροπλάνο που βρίσκονταν υπό την ευθύνη ενός άλλου σμηναγού της Πολεμικής Αεροπορίας και πήρε τότε, κατά τρόπο ανεξήγητο, μαζί του το ντοσιέ με τα απόρρητα έγγραφα μεταξύ των οποίων βρίσκονταν επίσης ο επιχειρησιακός σχεδιασμός για την «Επίθεση στη Δυτική Ευρώπη».

Και οι δύο αυτοί αξιωματικοί πέταξαν με αεροσκάφος τύπου Me 108 «Taifun». Κατά τη διάρκεια δυνατού ανατολικού ανέμου δεν μπόρεσε να διακριθεί ο παγωμένος και σκεπασμένος από χιόνι Ρήνος και τον προσπέρασαν, πετώντας

από πάνω του. Καθώς δεν φαίνονταν ακόμα ο Ρήνος, έγινε ο επικεφαλής του αεροσκάφους ανήσυχος και έκανε κύκλους για να κατατοπιστεί στον χώρο. Ξαφνικά, ο κινητήρας τέθηκε εκτός λειτουργίας. Η ροή της βενζίνης έπρεπε να προσαρμοστεί τώρα στα τωρινά δεδομένα, αλλά ο πιλότος δεν το γνώριζε, επειδή πραγματοποιούσε για πρώτη φορά πτήση με αυτό το αεροσκάφος. Έτσι έπρεπε να πραγματοποιήσουν αναγκαστική προσγείωση σε μια ερημική τοποθεσία. Αυτή τη χρονική στιγμή δεν γνώρισαν ακόμα επακριβώς εάν βρίσκονταν σε γερμανικό έδαφος. Ένας άνδρας πραγματοποιούσε εργασίες σε ένα τμήμα του δάσους, ο σμηναγός των Αλεξιπτωτιστών κατευθύνθηκε προς το μέρος του και συνομίλησε μαζί του. Διαπίστωσε με τρόπο ότι βρίσκονταν επί βελγικού εδάφους, πλησίον της κωμόπολης Mecheln- δεν θα πρέπει να την μπερδέψουμε με την παλιά πόλη Mecheln- κοντά στο ολλανδικό Μάαστριχτ, δεκαπέντε χλμ. απόσταση από τα γερμανικά σύνορα. Ο σμηναγός των Αλεξιπτωτιστών επρόκειτο τώρα να προχωρήσει στην καύση του ντοσιέ με τα απόρρητα έγγραφα. Αν και ο ίδιος ήταν μανιώδης καπνιστής, δεν είχε μαζί του, τούτη την αποφράδα ημέρα, αναπτήρα, ούτε σπίρτα. Πρόσφερε στον Βέλγο ένα τσιγάρο, τον παρακάλεσε για ένα σπίρτο και πήρε από το χέρι του όλο το κουτί με τα σπίρτα. Είχε, όμως, την επιπλέον ατυχία, να βρίσκονται στο κουτί λίγα μόνο σπίρτα. Με τούτα τα λίγα προσπάθησε να καταστρέψει τα έγγραφα, αλλά ο αέρας ήταν τόσο δυνατός, το κρύο τόσο δριμύ και το ντοσιέ με τα έγγραφα περιλάμβανε έναν μεγάλο αριθμό εγγράφων και αεροφωτογραφιών για τις επικείμενες αεραποβάσεις από χοντρό χαρτί. Απέτυχε, έτσι, η απόπειρα καταστροφής αυτών και κάηκε μόνο ένα τμήμα, δημιουργώντας μεγάλες τρύπες. Έφτασαν κατόπιν Βέλγοι αστυνομικοί και αιχμαλώτισαν και τους δύο αξιωματικούς. Μια, επίσης, τελευταία απόπειρα να αρπάξουν τα έγγραφα από τα χέρια των Βέλγων αξιωματικών κατά τη διάρκεια της ανάκρισης και να ρίξουν στη μεγάλη, από σίδηρο, σόμπα του δωματίου απέτυχε.

Πληροφορήθηκα τούτο το λυπηρό γεγονός την επόμενη νύχτα στο Hildesheim. Ο αρχηγός του 2ου Αεροστόλου (πτέραρχος Felmy) εξέφρασε την επιθυμία να παρακολουθήσει το «Τάγμα Εφόδου Koch» σε μια άσκηση με ανεμοπλάνα κάτω από συνθήκες πολέμου. Η πραγματοποίηση της άσκησης διατάχθηκε από εμένα για το πρωί της 11. Ιανουαρίου και ο πτέραρχος Felmy και εγώ φτάσαμε ήδη την παραμονή στο Hildesheim. Από τα μεσάνυχτα έως τις πρώτες πρωινές ώρες είχαμε δεχθεί πολλά τηλεφωνήματα από το Βερολίνο. Η Ανώτατη Διοίκηση της Πολεμικής Αεροπορίας είχε ευλόγως καλεστεί να παραστεί. Το αεροσκάφος έπρεπε ήδη να έχει έρθει και έγινε, εν τω μεταξύ, στο Μύνστερ γνωστό ότι έλειπε από την κασέλα του σμηναγού των Αλεξιπτωτιστών το ντοσιέ με τα απόρρητα έγγραφα. Η άσκηση των ανεμοπλάνων, που σημειώνονταν το ξημέρωμα από τον χώρο του Hildesheim προς το στρατόπεδο στο Munster, διεξήχθη, παρά το δριμύ ψύχος (εικοσιπέντε βαθμοί Κελσίου κάτω από το μηδέν) και κάτω από πολλά τεχνικής φύσεως προβλήματα, σχετικά ικανοποιητικά.

Η αντίδραση των δύο ανώτατων ηγετών, σχετικά με το βαρυσήμαντο αυτό συμβάν, ήταν εντελώς διαφορετική. Το απόγευμα διαταχθήκαμε, ο Felmy και εγώ, να μεταβούμε στον Ανώτατο Διοικητή της Πολεμικής Αεροπορίας, στο Βερολίνο. Ο Goering «έβραζε» από θυμό και εκστόμισε βαρύτατες κατηγορίες εναντίων μας που εντείνονταν συνεχώς και τελικά μετατράπηκαν σε ξέσπασμα όμοιου ενός τυφώνα. Ο Goering ήταν γνωστός για το ταπεραμέντο του, ως ένα «καζάνι που βράζει» που σε μια κατάσταση έντασης ξεσπάει ο θυμός του

συνεχώς με μεγαλύτερη μανία και από την άλλη ο έπαινος του για κάποιον δεν γνωρίζει, ωστόσο, κανένα όριο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η οργή του ήταν απόλυτα δικαιολογημένη, επειδή επρόκειτο εδώ για μια αδιανόητου χαρακτήρα και καθόλου συνηθισμένη περίπτωση στην ιστορία του πολέμου.

Ο Χίτλερ αντέδρασε εντελώς διαφορετικά. Υπέστη, μάλλον, εσωτερικά ένα σοκ, αλλά παρέμεινε εξωτερικά απόλυτα ψύχραιμος. Κούνησε μόνο το κεφάλι και άνοιξε διάλογο. Τόνισε, ό ίδιος προσωπικά, αμέσως σχετικά με την περιεκτική και σε πολλά σημεία ακατανόητη διαταγή του όσον αφορά στην τήρηση της μυστικότητας, μια διαταγή που θα διατηρούνταν καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου και θα επέφερε σε πολλές περιπτώσεις καταστροφικά αποτελέσματα. Αυτή ήταν η αντίδραση του Χίτλερ.

Στον σμηναγό του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών που είχε εισπράξει και από τις δύο πλευρές την έντονη δυσaráσκεια τους σχετικά με την τόσο μοιραία σημασία για την εξέλιξη του πολέμου, δεν επιβλήθηκε κάποια αυστηρή ποινή, εκτός από μια μακρά περίοδο φυλάκισης που και άλλοι την είχαν αντιμετωπίσει. Είναι λάθος ο ισχυρισμός σύμφωνα με τον οποίο καταδικάστηκε από ένα στρατοδικείο «εν ερήμην» εις θάνατο, ο οποίος ισχυρισμός αυτός διατηρούνταν έως σήμερα. Αρχικά, μεταφέρθηκε στο βέλγικο στρατόπεδο εγκλεισμού στο Huy και έπειτα σε στρατόπεδο αιχμαλώτων πολέμου στον Καναδά. Ήταν τυχερός, επειδή η υπόθεση σκεπάστηκε σιγά σιγά. Τον χειμώνα 1944/45 επέστρεψε στη Γερμανία με τη διαδικασία ανταλλαγής αιχμαλώτων. Όταν αποβιβάστηκε από το καράβι στη στεριά, συνελήφθη και κρατήθηκε για ένα μικρό χρονικό διάστημα, αλλά σύντομα απελευθερώθηκε. Προσέφερε έπειτα, για μερικούς μήνες, μέχρι τη συνθηκολόγηση τις υπηρεσίες του στην πατρίδα.

Στις 13 Ιανουαρίου έφτασε στο Βερολίνο ο Γερμανός Ακόλουθος της Πολεμικής Αεροπορίας για το Βέλγιο και την Ολλανδία για να δώσει αναφορά. Είχε λάβει την εντολή να δώσει επί τόπου κάποιες διευκρινήσεις και είχε με τη συγκατάθεση της βελγικής κυβέρνησης επισκεφτεί προσωπικά τους δύο αιχμαλώτους αξιωματικούς και συνομιλήσει μαζί τους. Μετά από την προφορική του αναφορά δεν υπήρχε πλέον καμία αμφιβολία ότι είχαν γίνει γνωστά στον αντίπαλο τα σημαντικότερα σημεία του σχεδιασμού της γερμανικής επιχείρησης.

Η στρατιωτική διοίκηση των Συμμάχων είχε δείξει αδιαφορία, όπως είχε γίνει εν τω μεταξύ γνωστό, καθώς είχε κρίνει την υπόθεση ως μια αδέξιου χαρακτήρα κίνηση τακτικής. Για τη γερμανική διοίκηση, που δεν γνώριζε επ' αυτού, ήταν, ωστόσο, η κατάσταση των πράγματων τελείως διαφορετική. Ο Φύρερ ήταν αρχικά της άποψης να εκδηλωθεί άμεσα η επίθεση και να προχωρήσουμε σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό μάχης. Υπολόγιζε ότι η ηγεσία του εχθρού δεν είχε τη δυνατότητα να προετοιμαστεί εγκαίρως με βάση τα υφαρπαγμένα γερμανικά σχέδια και να δώσει τις κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές. Υπολόγιζε, κυρίως, επίσης στις κατ' αυτόν ευνοϊκές καιρικές συνθήκες που θα πάγωναν τα πολλά τον αριθμό ρυάκια και θα αποτελούσαν τα κυρίως εμπόδια για μια γρήγορη προέλαση των εχθρικών δυνάμεων. Κατόπιν αντιδράσεων ανέβαλε, στις 13 Ιανουαρίου, την ημερομηνία έναρξης της επίθεσης, αλλά αρχικώς μόνο για λίγες ημέρες και στο τέλος φέρθηκε πολύ λογικά και ακολούθησε τις ορθότερες παραινήσεις των συμβούλων του, επειδή, ανεξαρτήτου όλων των άλλων παραμέτρων, ο Γερμανικός Στρατός δεν ήταν καθόλου προετοιμασμένος (τόσο σε άνδρες όσο και σε υλικό) για τούτο το ασυνήθιστο ψύχος των είκοσι βαθμών Κελσίου κάτω από το μηδέν, με τους

παγωμένους ανέμους. Ο Χίτλερ αποφάσισε να μην ακολουθήσει το αρχικό σχέδιο μάχης και να αναβάλει την ημερομηνία έναρξης της επίθεσης για μια, πράγματι, ευνοϊκότερη εποχή του έτους. Στη συνέχεια εκπονήθηκε ένα νέο σχέδιο μάχης, το « Σχέδιο Manstein» που προκάλεσε έπειτα τη γρήγορη και πλήρη κατάρρευση του μετώπου στη Γαλλία. Έτσι λοιπόν, πρέπει να αισθανθούμε ευγνωμοσύνη στο παιχνίδι της μοίρας που μέσω της πράξης του σμηναγού των Αλεξιπτωτιστών επενέβη προς όφελος των γερμανικών σχεδίων.

Το νέο σχέδιο αεραπόβασης εναντίων του «Φρουρίου Ολλανδία»

Με το προηγούμενο «σχέδιο επίθεσης» είχαν γίνει γνωστές στον αντίπαλο οι σχεδιαζόμενες επιχειρήσεις αεραπόβασης πλησίον της Γάνδης και του Namur και έπρεπε εκ τούτου να ματαιωθούν. Η διαταγή της Ανώτατης Στρατιωτικής Διοίκησης, της 11.1.1940, σχετικά με την εμφανιζόμενη για πρώτη φορά αεραπόβαση εναντίων του Φρουρίου Ολλανδία αποτέλεσε για εμένα μια μεγάλου βαθμού έκπληξη. Δεν είχε σημειωθεί μια προηγούμενη διαβούλευση με εμένα αναφορικά με την περίπτωση αυτή. Έγειρα αρχικά αντιρρήσεις και αντιτάχθηκα εναντίων αυτής. Η Ολλανδία ήταν ένα δευτερεύουσας σημασίας «θέατρο πολέμου». Θεωρούσα μια επιχείρηση αεραπόβασης εκεί ως εσφαλμένη και διέκρινα ως ορθότερο, το νέο αυτό σώμα να χρησιμοποιηθεί σε ένα κομβικό σημείο των μαχών, όπως είχε εκφράσει με πλήρη σαφήνεια ο Χίτλερ στη σύσκεψη των ανωτάτων αξιωματικών, στα τέλη Οκτωβρίου. Εάν δεν αναδιαμορφώνονταν προσωρινά μια τέτοιου είδους επιχείρηση, θα έπρεπε οι αερομεταφερόμενες μονάδες να παραταχθούν και να τεθούν σε διάθεση, σύμφωνα με τα έως τώρα δεδομένα της επιχείρησης. Δεν μπόρεσα να εκφράσω κάποιες προτάσεις, επειδή δεν είχα πλέον μια γενική άποψη της συνολικής κατάστασης και των προθέσεων της στρατιωτικής διοίκησης εξαιτίας των νέων κανονισμών τήρησης μια άκρας μυστικότητας-ακόμα και από την πλευρά μου-. Οι μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις αεραπόβασης δεν μπορούσαν τότε να διεξάγονταν συχνά, αλλά μόνο με μεγάλες χρονικές αποστάσεις μεταξύ τους και έπρεπε εκ τούτου να υπάρξει μια ενδελεχή μέριμνα αναφορικά με αυτές. Από την άλλη πλευρά, οι μονάδες μου βρισκόταν σε εγρήγορση και πίεζαν με όλες τις δυνάμεις τους να αναλάβουν δράση. Συμβιβάστηκα έτσι, εν τέλει, με την πραγματοποίηση της επέμβασης στην Ολλανδία.

Έδωσα, ωστόσο, περισσότερο βάση, οι αερομεταφερόμενες μονάδες να δραστηριοποιηθούν κατά τέτοιο τρόπο στην Ολλανδία, ώστε να προσφέρουν μια σημαντική βοήθεια για το Στρατό Ξηράς και αυτό επετεύχθη. Ο με γενναιότητα αμυνόμενος ολλανδικός στρατός αναγκάστηκε να συνθηκολογήσει ήδη κατά την πέμπτη ημέρα.

Δεν είχα λάβει, αρχικά, καμία ξεκάθαρη διαταγή αναφορικά με την πραγματοποίηση στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Ολλανδία, αλλά μόνο την εντολή να τεθώ, αρχικά, σε επαφή με το Στρατό Ξηράς και να διακρίνω τις υπάρχουσες εκεί ανάγκες. Μετακινήθηκα, επομένως, με τον Πρώτο Επιτελικό μου Αξιωματικό, τον επισμηναγό Trettner, προς το Zossen, στον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου του Στρατού Ξηράς, αρχιστράτηγο Halder. Προχώρησε στην παρακάτω ενημέρωσή μου: η 18η Στρατιά (στρατηγός von Kuechler) θα προελαύσει με κέντρο βάρους βορείως της περιοχής του ποταμού και θα

καταλάβει τη «Γραμμή Grebbe» και οι αερομεταφερόμενες μονάδες θα δραστηριοποιηθούν με τον αρτιότερο τρόπο πίσω απ' αυτή τη γραμμή, ώστε να την παραβιάσουν από τα μετόπισθεν. Θα πρόσφεραν έτσι μια πάρα πολύ σημαντική βοήθεια για το Στρατό Ξηράς.

Μια τέτοιου είδους αρχή της επιχείρησης απαιτούσε μια καθαρής φύσης τακτική και δεν σύναδε με την ισχυρή δύναμη κρούσης των αερομεταφερόμενων στρατευμάτων. Προχώρησα εκ τούτου στην παρακάτω αντιπρόταση: «επέμβαση των αερομεταφερόμενων μονάδων στην ενδοχώρα του «Φρουρίου Ολλανδία», στην περιοχή της Χάγης και του Ρότερνταμ όπου θα μπορούσαν εκεί να πετύχουν ένα σε μεγάλο βαθμό δραστικό και αποφασιστικής σημασίας στρατιωτικό αποτέλεσμα». Τόνισα ακόμα ότι «πίσω από τη «Γραμμή Grebbe» υπήρχε μόνο ένα μικρό αεροδρόμιο στο Osterberg, ενώ αντιθέτως στην περιοχή Χάγης-Ρότερνταμ κάμποσα αεροδρόμια κάτι θα σήμαινε μια σημαντική διευκόλυνση για μια επιχείρηση αεραπόβασης».

Ο αρχιστράτηγος Halder όμως δεν φάνηκε να το καταλαβαίνει. Γέλασε σχετικά με αυτό και είπε χαριτολογώντας: “Θα μπορέσετε να γιορτάσετε στη Χάγη το γάμο σας με τη νεαρά Wihelma. Έχετε την ευχή μου, αλλά ο Στρατός Ξηράς δεν έχει να κάνει με αυτό.” Τα λόγια του δεν με βρήκαν σύμφωνο. Μετά από συσκέψεις με τον πτέραρχο Jeschonnek και τον στρατηγό Jodl ανέθεσε ο Χίτλερ στις αερομεταφερόμενες μονάδες τα παρακάτω καθήκοντα:

1) Κατάληψη των γεφυρών πλησίον του Moerdijk, Dordrecht και Rotterdam για την 18η Στρατιά, η οποία προελαύνει με κέντρο βάρους στα νότια της περιοχής του ποταμού.

2) Σε ταυτόχρονο σημείο κατοχή της πρωτεύουσας της Χάγης και δια τούτο την εξουδετέρωση της διοίκησης του εχθρού.

Όλη συνολικά η επιχείρηση της αεραπόβασης έπρεπε να προετοιμαστεί ενιαία από εμένα και να καθοδηγηθεί. Σύμφωνα με μια, ήδη νωρίτερα, διευθετημένη βασική διαταγή αναφορικά με τις αεραποβατικές επιχειρήσεις έπρεπε να υπαχθώ, αρχικά, στον 2ο Αεροπορικό Στόλο (πτέραρχος Kesslerling) και κατόπιν στον Στρατό Ξηράς, όταν η Γενική Διοίκηση που βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή θα προωθούνταν μαζί με τις αερομεταφερόμενες μονάδες.

Οι εντολές ήταν ξεκάθαρες. Συμβάδιζαν με την πρότασή μου και έπρεπε να υλοποιηθούν με τις διαθέσιμες δυνάμεις. Χρειάζονταν ωστόσο να πραγματοποιηθούν πολύ προσεγμένες σκέψεις για τούτη την ανάπτυξη δυνάμεων και ο σωστός διαμοιρασμός των αριθμητικά αδύναμων δυνάμεων των Αλεξιπτωτιστών που έπρεπε να ριχθούν σε όλα τα σημεία ως εμπροσθοφυλακή. Το Σώμα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών διέθετε αυτό το χρονικό σημείο τέσσερα τάγματα (1ο και 2ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών και 1ο και 2ο Τάγμα 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών) και έναν επιπλέον λόχο με εφεδρεία (6ος Λόχος 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών).

Ο σχεδιασμός της επιχείρησης έπρεπε να διεξαχθεί πολύ προσεκτικά λαμβανομένου υπόψη τον ανεπαρκή αριθμό των δυνάμεων των αλεξιπτωτιστών. Το κυρίως χτύπημα στρέφονταν εναντίων των γεφυρών που ήταν οι πύλες εισόδου στο «Φρούριο Ολλανδία». Εάν αποτύχαινε τούτο το χτύπημα, θα βρίσκονταν, τότε, η 18η Στρατιά μπροστά από τους τεράστιους παραπόταμους του Maass, Waal και Rhein, τις ανατιναγμένες γέφυρες και θα δημιουργούταν αρχικά πρόβλημα στην εξέλιξη της επίθεσης. Ο κύριος όγκος των υφιστάμενων μονάδων των Αλεξιπτωτιστών έπρεπε, εκ τούτου, να δραστηριοποιηθεί αναγκαστικά για την κατάληψη των γεφυρών, επειδή τέτοιου

είδους επιχειρήσεις θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν σίγουρα μόνο από τους αλεξιπτωτιστές ή (καλύτερα) και από τα ανεμοπλάνα. Τα ανεμοπλάνα χρειάζονταν, όπως έχει ήδη αναφερθεί, κατεπείγων για το «Τάγμα Κρούσης Koch».

Από τους συλλογισμούς αυτούς προέκυψε, για εμένα, ο παρακάτω διαμοιρασμός των δυνάμεων:

1) Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία (με το 16ο Σύνταγμα Πεζικού και μια μοίρα του 22ου Συντάγματος Πυροβολικού, χωρίς τον 5ο Λόχο Αλεξιπτωτιστών) θα δραστηριοποιούνταν υπό τη διοίκηση μου για την κατάληψη των γεφυρών.

2) Η 22η Μεραρχία Πεζικού (χωρίς τα προλεγόμενα τμήματα), υπό την αρχηγία του αρχιστράτηγου Graf von Sponeck θα επέμβαινε εναντίων της πρωτεύουσας Χάγης. Η Μεραρχία ενισχύθηκε από το 1ο Τάγμα του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών και τον 6ο Λόχο του ιδίου Συντάγματος.

Σε αυτό το σημείο επιθυμώ να αναφέρω ακόμα ότι αργότερα, όλος σχεδόν συνολικά ο ανεφοδιασμός για τη βόρεια πτέρυγα του Γερμανικού Στρατού Ξηράς διήλθε μέσω των δύο αυτών επιβλητικών και διατηρημένων υπό την κατοχή μας γεφυρών του Moerdijk.

Η «Επιχείρηση Νορβηγία» τέθηκε ξαφνικά στο προσκήνιο

Στην απόφαση του Χίτλερ, να μεταθέσει για κάποιο χρονικό διάστημα την επίθεση εναντίων της Δυτικής Ευρώπης, είχε μάλλον επίσης παίξει ρόλο ο, στο τωρινό χρονικό διάστημα, σχεδιασμός της επίθεσης εναντίων της Νορβηγίας. Περιβάλλονταν με ένα ιδιαιτέρως πυκνό δίκτυ μιας άκρας μυστικότητας κάτι που ήταν τελείως φυσιολογικό. Επρόκειτο εδώ για μια επιχείρηση σπάνιας τόλμης που θα μπορούσε να επιτύχει μόνο υπό την προϋπόθεση ενός πλήρους αιφνιδιασμού του αντιπάλου, λαμβανομένου υπόψη μιας προκαλώντας πίεση υπεροχής του Βρετανικού Στόλου. Είχαν μαθευτεί, ωστόσο, από πολλές πλευρές ορισμένα σχέδια εξ αυτής και είχε διαρρεύσει σε εμένα επίσης η φήμη-κάτι που μου είχε προκαλέσει σοκ τούτο το χρονικό σημείο-ότι θα χρησιμοποιούταν σε αυτή επίσης αερομεταφερόμενα στρατεύματα. Ήταν μια εκ των προτέρων διαρροή της μυστικότητας που κάλυπτε τούτο το νέο σώμα. Δεν μπόρεσα να συμπεράνω κάτι το θετικό σε αυτή εδώ την περίπτωση.

Όπως γνωρίζουμε σήμερα, ο Χίτλερ αμφιταλαντεύονταν, τον Φεβρουάριο του 1940, αναφορικά με το συγχρονισμό της «Επιχείρησης Νορβηγία» με την επίθεση εναντίων της Δύσης και με τη χρησιμοποίηση εκεί των αερομεταφερόμενων στρατευμάτων. Σύμφωνα με το ημερολόγιο του Jodl ήθελε, αρχικά, να διανείμει στη Στρατιά του στρατηγού von Falkenhorst όλες τις αερομεταφερόμενες μονάδες (7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και 22η Μεραρχία Πεζικού) για την κατάληψη της Νορβηγίας. Μια εβδομάδα αργότερα αποφάσισε ότι οι προετοιμασίες στη Δυτική Ευρώπη και Νορβηγία θα πρέπει να διεξαχθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε και οι δύο επιχειρήσεις να σημειωθούν ανεξάρτητα η μια με την άλλη. Στη Νορβηγία θα έπρεπε, τώρα, να δραστηριοποιηθεί μόνο η 22η Μεραρχία Πεζικού (χωρίς το 16ο Σύνταγμα Πεζικού), με ένα διατιθέμενο τάγμα Αλεξιπτωτιστών. Στις 3 Μαρτίου 1940 πήρε ο Χίτλερ την τελική απόφαση, να πραγματοποιήσει την «Επιχείρηση Νορβηγία»

λίγες ημέρες πριν την «εκστρατεία εναντίων της Δύσης» και να διαθέσει ένα ακόμα τάγμα Αλεξιπτωτιστών για την επιχείρηση τούτη.

Έλαβα από τον ίδιο, προσωπικά, τον Χίτλερ τη διαταγή σχετικά με τη διάθεση αυτού του τάγματος. Κατά τη διάρκεια του Μαρτίου διατάχθηκα να μεταβώ μαζί με τον Sponeck και τους υπασπιστές μας στην Καγκελαρία, στον Χίτλερ για να ενημερώσουμε σχετικά με τη σχεδιαζόμενη πραγματοποίηση των αεραποβατικών επιχειρήσεων εναντίων του Φρουρίου Ολλανδία. Ο Χίτλερ έμεινε ικανοποιημένος. Κατόπιν, ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερος όσον αφορούσε στον οπλισμό και στον ειδικό εξοπλισμό των μονάδων και ανέφερε πολύ περιεκτικά τον ακριβή αριθμό των πολυβόλων και των άλλων όπλων που θα μπορούσαν να μεταφερθούν από αέρα. Παρακάλεσα για μια ακόμα μια φορά να μου γνωστοποιήσουν, όσο το δυνατό νωρίτερα, την α-ημέρα, ώστε ο χρόνος δραστηριοποίησης των αερομεταφερόμενων μονάδων να μπορέσει σημαντικά να επιμηκυνθεί όπως και των άλλων σωμάτων. Ο Χίτλερ συμφώνησε περί αυτού, κράτησε αυτή τη δέσμευση και ζήτησε, στο τέλος, από εμένα να διαθέσω ένα τάγμα Αλεξιπτωτιστών για μια προηγούμενη «ειδική αποστολή». Του ξεκαθάρισα σε αυτό τη σημείο ότι με αυτό θα μαθεύονταν, πρόωρα, στον αντίπαλο η ύπαρξη του σώματος των Αλεξιπτωτιστών και παράλληλα θα προκαλούσε η διάθεση ενός τάγματος μια περαιτέρω αποδυνάμωση της ήδη ελλιπέστατης δύναμης των Αλεξιπτωτιστών για την επέμβαση στην Ολλανδία. Ο Χίτλερ, όμως, επέμενε. Σύμφωνα με την άποψη του, δεν θα προκαλούνταν μια αποδυνάμωση της «Επιχείρησης Ολλανδία», επειδή ο ίδιος θα μεριμνούσε ώστε το τάγμα να αποδεσμευθεί εγκαίρως από τη Νορβηγία. Δεν ήθελε να αναφερθεί σε άλλο κομβικό και σπουδαίας σημασίας σημείο της επιχείρησης με αποτέλεσμα να πρέπει τώρα ανήμπορα να παρακολουθήσω πως ο Χίτλερ αποκάλυπτε το «μυστικό» του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών, που έως τώρα είχε διαφυλαχθεί ως «κόρη οφθαλμών», ξαφνικά «έναντι ενός πιάτου φακής».

Επέλεξα, λοιπόν, το 1ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (ταγματάρχης Walther) που είχε αποδεσμευτεί προσωρινά από την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και είχε μετακινηθεί στις αρχές Απριλίου στη Βόρεια Γερμανία με άγνωστη αποστολή.

### Οι πρώτες επεμβάσεις των Αλεξιπτωτιστών

Στις 9 Απριλίου 1940 παραβρέθηκα στην παρουσίαση ενός νέου τύπου ελικοπτέρου στο Rechlin, στην κεντρική έδρα της Πολεμικής Αεροπορίας για τις δοκιμές των αεροσκαφών. Λίγο πριν την απογείωση με κατεύθυνση το Rechlin μου τηλεφώνησε ο Jeschonnek και με κατατόπισε σχετικά με την πραγματοποιημένη, αυτό το πρωί, έναρξη της «Επιχείρησης Νορβηγίας» και με τα πρώτα αποτελέσματα. Το τάγμα των Αλεξιπτωτιστών είχε δραστηριοποιηθεί όπως ακολούθει:

- 1) Ένα μισό-τάγμα, υπό την καθοδήγηση του διοικητή του τάγματος, για την κατάληψη του αεροδρομίου του Oslo-Vornebu.
- 2) Ο 3ος λόχος (υπολοχαγός von Brandis) για την κατάληψη του αεροδρομίου Stavanger-Sola.
- 3) Ο 4ος λόχος (λοχαγός Gericke) χρησιμοποιήθηκε στη Δανία για την κατάληψη των σημαντικότερων γεφυρών και των αεροδρομίων.

Οι δύο τελευταίες αποστολές μπόρεσαν να πραγματοποιηθούν σύμφωνα με το σχέδιο. Οι Νορβηγοί προέβαλαν, πλησίον του Stavanger, ασθενή αντίσταση, η οποία κάμφθηκε αμέσως. Το αεροδρόμιο βρέθηκε, μέσα σε λίγα μόνο λεπτά, στα χέρια των αλεξιπτωτιστών. Η «Επέμβαση στη Δανία» έλαβε χώρα χωρίς να σημειωθεί μάχη. Καταλήφθηκε, εκεί, η πελώρια γέφυρα- πάνω από το Sund, πλησίον της πόλης Vordingborg- η οποία σύνδεε τα νησιά Falster και Seeland και μέσω αυτής περνούσε ο μοναδικός δρόμος από το Gjedser προς την Κοπεγχάγη. Παράλληλα, καταλήφθηκαν στο νησί Juetland τα δύο σημαντικά αεροδρόμια πλησίον του Aalborg και οι εκεί μεγάλου μεγέθους γέφυρες.

Απεναντίας, η πραγματοποίηση της κύριας επιχείρησης δίπλα στο αεροδρόμιο του Oslo-Fornebu συνάντησε δυσκολίες που είχαν να κάνουν αποκλειστικά με τη δραστηριοποίηση των αεροσκαφών. Το πρωί της 9<sup>ης</sup> Απριλίου ήταν οι καιρικές συνθήκες, κυρίως στην περιοχή του Όσλο και νοτίως αυτού, κάθε άλλο παρά ενοϊκές. Κατά την πτήση πάνω από το Skagerrak έπεσε η «2η Ομάδα Μάχης Ειδικών Αποστολών» (υποσμηναγός Drewes) σε άσχημο καιρό και αναγκάστηκε να ανέβει ύψος. Καθώς πάνω από τη Νορβηγία δεν υπήρχε, ακόμα, καμία ορατότητα εδάφους και η ομίχλη πάνω από τις βραχονησίδες, πριν το Όσλο, γίνονταν ολοένα και πυκνότερη, θεώρησε ο διοικητής της ομάδας, ένας παλιός και έμπειρος πιλότος, ότι η διέλευση ήταν αδύνατη και διάταξε την επιστροφή. Τα αεροπλάνα προσγειώθηκαν στο επόμενο αεροδρόμιο του Aalborg, το οποίο είχε ήδη καταληφθεί από την «Ομάδα Gericke». Από εκεί απογειώθηκαν, εκ νέου και σε σύντομο χρονικό διάστημα, με κατεύθυνση το Fornebu. Το αεροδρόμιο βρίσκονταν, ωστόσο, ήδη υπό τη γερμανική κατοχή, είχε εν τω μεταξύ καταληφθεί με αιφνιδιαστική επίθεση ενάντια σε μια αδύναμη νορβηγική αντίσταση από μια ακολουθώντας μονάδα μεταγωγικών (σμηναγός Ingenhoven) με ένα τάγμα Πεζικού μετά από μια «δια πυρός και σιδήρου» πτήση και χωρίς την προβλεπόμενη υποστήριξη αλεξιπτωτιστών.

#### Οι Αλεξιπτωτιστές στο Dombas.

Μια ιδιαίτερου χαρακτήρα πράξη στη γεμάτη-πράγματι- ηρωικές δράσεις «Επιχείρηση Νορβηγία» ήταν η επέμβαση του 1ου Λόχου 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών, υπό τη διοίκηση του υπολοχαγού Schmidt, στις 14 Απριλίου πλησίον του Dombas. Τούτη η επέμβαση είχε ιδιαίτερη αξία και είχε κερδίσει τον σεβασμό της στρατιωτικής ηγεσίας.

Βρετανικά στρατεύματα, στην κορυφή των οποίων βρίσκονταν η 148η Ταξιαρχία Πεζικού υπό τον ταξίαρχο Morgan, είχαν αποβιβαστεί πλησίον της Andalsnes και προωθούταν μέσω του στενού σε μήκος Gudbrandstad προς Νότο, εναντίων της πόλης Lillehammer. Η βρετανική προέλαση έπρεπε να κρατηθεί όσο το δυνατό βορειότερα ή να καθυστερήσει, έως ότου πλησιάσουν οι γερμανικές μονάδες Στρατού Ξηράς, οι οποίες έσπευδαν βιαστικά να βρεθούν αντιμέτωπες με τον εχθρό, πάνω σε δύσμορφα ορεινά εδάφη μέσω χιονιού και πάγου. Τούτο θα πραγματοποιούνταν μόνο με μια επέμβαση των Αλεξιπτωτιστών και είχε διαταχθεί τηλεφωνικώς, απευθείας από την Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση προς τη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση στο Όσλο. Ο βρισκόμενος σε ετοιμότητα 1ος λόχος έλαβε κατόπιν την εντολή να προωθηθεί πλησίον του σημαντικής σημασίας σιδηροδρόμου στο Dombas, να ανατινάξει τις

ράγες και να αποκλείσει τον ορεινό δρόμο. Ήταν μια επιχείρηση κάτω από περιπετειώδεις συνθήκες, μια επέμβαση αυτοσχεδιασμού στο άγνωστο: εκατό πενήντα χιλιόμετρα πριν το μέτωπό μας, με μια χούφτα άνδρες, χωρίς τη δυνατότητα προετοιμασίας, με μια άγνωστη κατάσταση σχετικά με τον εχθρό και σε ένα άγνωστο έδαφος, κυρίως όμως κάτω από τις χειρότερες καιρικές συνθήκες.

Αφήνω σε αυτό το σημείο να μιλήσει ο ίδιος ο υπολοχαγός Schmidt, ο οποίος έχει περιγράψει πολύ περιεκτικά και εύστοχα τούτη την επιχείρηση στο βιβλίο του με τον τίτλο «Οι Αλεξιπτωτιστές του Dombas»: «Τα σύννεφα κάλυπταν εν μέρει το αεροδρόμιο. Το χιονόνερο εναλλάσσονταν με το χαλάζι και τη βροχή. Ένας ψυχρός αέρας σάρωνε την περιοχή. Δεν υπήρχε καθόλου ορατότητα από τα κοντινά βουνά..

Στις 17:00 απογειώνονταν από το αεροδρόμιο το ένα αεροπλάνο μετά το άλλο. Απογειωθήκαμε προς τον γεμάτο από πυκνά σύννεφα και καλυμμένο από το χιονόνερο ουρανό. Έτσι είχαμε διαταχθεί από τους θεούς. Μας περίβαλλε ένα πυκνό κάλυμμα από σύννεφα. Τα γενναία μας Junker κινούταν, βρίσκοντας τον δρόμο, εν μέσω μιας γκρι και μαύρου χρώματος καταχνιάς των μουντών σύννεφων που έφερναν βροχή. Δεν μπορούσαμε καθόλου να διακρίνουμε τα δίπλα σε εμάς αεροσκάφη....

Μόλις στα τρεις χιλιάδες πόδια ύψος και ακόμα ψηλότερα κατορθώσαμε να έχουμε καθαρή θέα. Οι αλυσίδες των αεροσκαφών βρίσκονταν ακόμα η μια δίπλα στην άλλη. Θα παραμείνει ο καιρός ως έχει; Όχι, θα επιδεινωθεί. Βρισκόμαστε, εν μέρει, σε αυτή τη βρωμοκατάσταση, έπειτα ξεφεύγαμε απ' αυτή και ξανά το ίδιο. Το ένα μεταγωγικό βρίσκονταν πίσω από το άλλο. Πάρα πολύ δύσκολη πτήση.

Μετά από μιάμιση ώρα κατορθώσαμε να βρεθούμε στον χώρο της επέμβασης και λάβαμε τη διαταγή να διεισδύσουμε εκεί μέσα. Ήταν η δυσκολότερη αποστολή για το πλήρωμα των αεροσκαφών. Κατευθυνόμασταν για πολλά λεπτά της ώρας προς τα ορεινά εδάφη, εν μέσω πυκνών σύννεφων προς τα κάτω. Ένα θαμπό φως σκέπαζε τα μεταγωγικά μας. Όλοι γνωρίζαμε τι θα επακολουθούσε στα επόμενα λεπτά: το τσάκισμα σε κάποιο βράχο....

Επιτέλους είχαμε μια εν μέρει οπτική επαφή με το έδαφος! Η συννεφιά διαλυόταν σταδιακά, κάποια από τα βουνά ήταν, ωστόσο, πλήρως καλυμμένα από τα σύννεφα. Ήταν μια απaráμιλλου χαρακτήρα αριστοτεχνική μαεστρία των Γερμανών πιλότων οι οποίοι έφεραν τα αεροσκάφη, κάτω απ' αυτή τη διαβολοκατάσταση, υπερνικώντας αμέτρητους κινδύνους στις κοιλάδες του Dombas....

Είχαμε πλέον έναν μικρού μεγέθους προσανατολισμό: πετούσαμε πάνω από τον χώρο επέμβασης και βρισκόμασταν βόρεια του Dombas. Πραγματοποιώντας χαμηλού ύψους πτήση, κινούμασταν πάνω από τα καλυμμένα με χιόνι βουνά και τους βράχους, με κατεύθυνση το Dombas. Θέλαμε να επιτεθούμε από τα νότια και εντοπίσαμε μέσω των χαρτών τους χώρους ρίψης, νοτίως του σιδηροδρομικού κόμβου.

Σφοδρότατα πυρά αντιαεροπορικών πυροβόλων και πολυβόλων μας έδειξαν πολύ σύντομα ότι δεν ήμασταν μόνοι σε αυτή την περιοχή. Διακρίναμε στους δρόμους οχήματα του εχθρού, φάλαγγες στρατιωτών σε πορεία προς Νότο και ισχυρές θέσεις του εχθρού στα βουνά. Οι ριπές, που ρίχθηκαν σ' εμάς εδώ πάνω, είχαν αποτέλεσμα καθώς το μεταγωγικό μας χτυπήθηκε. Μετακινήθηκα αμέσως προς τον πολυβολητή καθώς το πίσω τμήμα του μεταγωγικού μας είχε

δεχθεί πολλά χτυπήματα των δύο cm και προκλήθηκαν πολλές ρωγμές στο τοίχωμα του σκάφους από τα πυρά... Από το φτερό ανάβλυζε λάδι και βενζίνη, μια συνέπεια των αντιαεροπορικών πυρών, επομένως είχε χτυπηθεί το ντεπόζιτο της βενζίνης....Οχτώ περίπου χιλιόμετρα νοτίως του Dombas, μεταξύ του δρόμου και της πλαγιάς του λόφου, βρίσκονταν ένα χωράφι κατάλληλο για ρίψη.. Πραγματοποίησα πτώση με το λόχο μου. Τα σύννεφα καπνού της βενζίνης και των λαδιών από το φτερό ήταν ο τελευταίος αποχαιρετισμός του αεροσκάφους μας το οποίο έπρεπε αργότερα, κατά την επιστροφή του, να πραγματοποιήσει αναγκαστική προσγείωση στα βουνά εξαιτίας των ισχυρών πυρών που είχε δεχθεί. Οι σύντροφοί μας του πληρώματος είχαν αποβιβαστεί σώοι και αβλαβείς και είχαν γλιτώσει το θάνατο...

Ένα μέρος των ανδρών και των κιβωτίων των όπλων είχαν χωθεί κατά το ήμισυ στο χιόνι και διήρκεσε πάνω από μια ώρα μέχρι να μπορέσει να συγκεντρωθεί η ομάδα του λόχου. Σερνόμασταν ανά τέσσερις πάνω από την επιφάνεια του χιονιού, ανά διαστήματα βυθιζόμασταν ξανά στο χιόνι, σκάβαμε με τα χέρια για να ανασηκωθούμε και φτάσαμε έπειτα, ιδρωμένοι και λαχανιασμένοι, σε ένα στενό μονοπάτι του δάσους.”

Αυτή ήταν η συναρπαστική περιγραφή του υπολοχαγού Schmidt η οποία έδειξε με πολύ παραστατικά λόγια, υπό ποιες απερίγραπτης μορφής δυσκολίες έπρεπε να διεξαχθεί η πτήση και η ρίψη. Όντως, η δράση των γενναίων πληρωμάτων των αεροσκαφών της «2ης Μονάδας Μάχης Ειδικών Αποστολών» η οποία λίγες ημέρες πριν είχε προβεί στη ματαίωση της αποστολής της στο Oslo-Fornebu και έδειξε τώρα τη μεγάλη ικανότητά της, ήταν εξαιρετική. Ο διοικητής της μονάδας, σμηναγός Drewes, πετούσε στην κορυφή αυτής της ειδικής αποστολής. Από τα δεκαπέντε δραστηριοποιούμενα Junker 52 χάθηκαν οχτώ αεροσκάφη. Κάποια άλλα εξ αυτών καταρρίφθηκαν από ορεινές στρατιωτικές θέσεις, μέχρι δύο χιλιάδων μέτρων, στην κοιλάδα κατά τη ρίψη αλεξιπτωτιστών.

Κατά την επιστροφή, κάτω από δύσκολες καιρικές συνθήκες, προσγειώθηκε ένα αεροσκάφος (επισμηνίας Bartels) σε μια απομονωμένη και παγωμένη ορεινή λίμνη στη Σουηδία. Το αεροσκάφος βυθίστηκε εξαιτίας του λειωσίματος του πάγου, ανασύρθηκε παρόλα ταύτα στη ξηρά και κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών, έπειτα από κοπιαστικές εργασίες επισκευής, τέθηκε ξανά έτοιμο προς δράση. Τον επόμενο χειμώνα, όταν ο πάγος σταθεροποιήθηκε ξανά στην επιφάνεια της λίμνης, κατόρθωσε να απογειωθεί ξανά και μια ημέρα, μετά από μισό χρόνο, να επιστρέψει στη μονάδα του,

Τούτες τις δράσεις ακολούθησαν τώρα, για τον λόχο, ακόμα δυσκολότερες στο πεδίο της ξηράς. Κάτω από τις δεδομένες συνθήκες, ο λόχος ρίχθηκε εν μέσω του εχθρού, εν μέσω μιας ισχυρής νορβηγικής στρατιωτικής μονάδας, η οποία κάλυπτε την άφιξη των βρετανικών στρατευμάτων πλησίον του Dombas. Ο λόχος ρίχθηκε διασκορπισμένος σε μεγάλη απόσταση. Γύρω από τον επικεφαλής του λόχου συγκεντρώθηκαν σταδιακά ένας ακόμα αξιωματικός και εξήντα ένας άνδρες. Οι υπόλοιποι διασκορπισμένοι εδώ και εκεί αλεξιπτωτιστές διεξήγαγαν σε πολύ μικρές ομάδες μάχες σε άγριας ομορφιάς ορεινά εδάφη και αντιστέκονταν μέχρι και την τελευταία σφαίρα. Πέρα τούτου, ο υπολοχαγός Schmidt, ως πρώτος της ομάδας του, είχε ήδη βαριά τραυματιστεί, κατά τη συγκέντρωση των ανδρών, από μια σφαίρα στο ισχίο τραυματίζοντας τον στο κοιλιακό τοίχωμα. Διατήρησε ωστόσο τα καθήκοντα διοίκησης και μεταφέρθηκε από τους άνδρες του. Η αποστολή ήρθε παρόλα αυτά εις πέρας. Η σπουδαίας σημασίας σιδηροδρομική γραμμή ανατινάχθηκε σε πολλές σημεία και

ο μοναδικός ορεινός δρόμος αποκλείστηκε σε μια ευνοϊκή θέση για την άμυνα για πέντε ημέρες. Η μικρή σε δύναμη κύρια ομάδα, εξοπλισμένη με μόνο μερικά αυτόματα, απέκρουσε εδώ όλες τις επιθέσεις των Νορβηγών που διεξάγονταν με δύναμη μέχρι ενός τάγματος απ' όλες τις κατευθύνσεις. Απέκρουσε ταυτόχρονα τους όλμους, τα πυρά Πυροβολικού ακόμα και τις οβίδες των βρετανικών κανονιών στα πλοία που ρίχνονταν από τα βρετανικά αντιτορπιλικά εναντίων των σιδηροδρομικών εγκαταστάσεων και αναγκάστηκε σε παράδοση μόλις την πέμπτη ημέρα καθώς είχαν τελειώσει τα πυρομαχικά της και δεν είχαν ακόμα αφιχθεί η γερμανική ομάδα ενίσχυσης.

Τούτη η σε εξαιρετικό βαθμό σθεναρή αντίσταση πλησίον του Dombas έδειξε για πρώτη φορά την ιδιαίτερη σταθερότητα των μονάδων Αλεξιπτωτιστών στην προβολή άμυνας, ακόμα και όταν ήταν αδύναμες αριθμητικά, και πρόσφερε όλα αυτά τα ανδραγαθήματα άμυνας τα οποία βρήκαν την αποκορύφωση τους στα στρατεύματα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών στο Casino, στο Κανάλι του Αλβέρτου, μεταξύ του Ρήνου και του Maass και στις συμμαχικές αερομεταφερόμενες μονάδες πλησίον του Arnheim και στο Bastogne.

Το χρησιμοποιούμενο τάγμα των Αλεξιπτωτιστών στη Νορβηγία επέστρεψε εγκαίρως για τη «Επέμβαση στην Ολλανδία», με εξαίρεση το λόχο στο Dombas. Η προσοχή του αντιπάλου είχε στραφεί, ωστόσο, πλέον κατηγορηματικά στο νέο αυτό σώμα και κυρίως στην προστασία των στρατιωτικών στόχων, των γεφυρών και των αεροδρομίων που παρουσίαζαν τους βασικούς στόχους επίθεσης στην Ολλανδία, στη Νορβηγία και στη Δανία.

Το 1ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών απέδειξε την αξία του και έδωσε τα διαπιστευτήρια του στο σώμα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών. Ο υπολοχαγός Herbert Schmidt εκτελέστηκε αργότερα, ως ταγματάρχης και αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου, τον Μάιο του 1944 με ενέδρα από τους Μακί κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού στη χαοτική Βρετάνη.

Η κυρίευση από αέρα του Φρουρίου Eben-Emael και των γεφυρών του Καναλιού του Αλβέρτου.

#### Προϋποθέσεις για την επιτυχία της επιχείρησης

Η εκστρατεία στη Δυτική Ευρώπη ξεκίνησε μέσω της αιφνιδιαστικής επίθεσης του «Τάγματος Εφόδου Koch» εναντίων του Eben-Emael και του Καναλιού του Αλβέρτου. Ήταν το έναυσμα για την έναρξη όλης της επίθεσης εναντίων της Δυτικής Ευρώπης, στις 10 Μαΐου 1940.

Η επιτυχία της επίθεσης θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο υπό την προϋπόθεση ενός πλήρους αιφνιδιασμού του αντιπάλου και είχε εκ τούτου καθοριστεί μια ακριβής ώρα για την πραγματοποίηση αυτής του χτυπήματος. Ο Στρατός Ξηράς επρόκειτο να παραταχθεί και να ξεκινήσει την επίθεση του υπό την προστασία του σκοταδιού ή το αργότερο τις πρώτες πρωινές ώρες του ξημερώματος. Μια νυχτερινή επέμβαση των ανεμοπλάνων είχε, ωστόσο, συναντήσει την άρνηση μου, επειδή ήταν ένα μεγάλο ρίσκο την τότε χρονική στιγμή. Είπα εκ τούτου ένα "Όχι!" και έδωσα την άδεια μου μόνο για την επέμβαση κατά το φως της ημέρας,

όταν το ξημέρωμα παραχώρησε τη θέση του στο πρωί και υπήρχε επαρκές φως. Είχα επιμείνει σε αυτό το πολύ σημαντικό σημείο και αντιτάχθηκα με επιτυχία στην πίεση του Στρατού Ξηράς σχετικά με τη μετάθεση της ώρας της επίθεσης όπως επίσης και στην παρότρυνση του Χίτλερ και του Goering οι οποίοι ήθελαν να διαπραγματευθούν με εμένα αναφορικά με το ζήτημα αυτό. Από την άλλη πλευρά καθίσταντο, τώρα πλέον, η προσωπική μου ευθύνη ολόένα και μεγαλύτερη, στο πλαίσιο μιας όχι μόνο επιτυχημένης έκβασης της συγκεκριμένης επιχείρησης, αλλά ακόμα να πρέπει να επιτύχει κάτω απ' όλες τις προϋποθέσεις.

### Οι προετοιμασίες

Ο ανώτατος διοικητής της 6ης Στρατιάς, στρατηγός von Reichenau, τούτος ο ικανότατος αρχηγός Στρατού Ξηράς αντιμετώπιζε την επιχείρηση με δυσπιστία, τουλάχιστον στην αρχή και τη θεωρούσε ως κάτι το ριψοκίνδυνο. Κάποιο απόγευμα Κυριακής, στις αρχές Νοεμβρίου 1939, βρίσκονταν στην καγκελαρία για μια συνομιλία με τον Χίτλερ και όταν έφτασε η κουβέντα για το Κανάλι του Αλβέρτου, προσκλήθηκα εκεί. Ο Reichenau απαιτούσε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο την άμεση έναρξη της επίθεσης και τη διέλευση των συνόρων κατά τη διάρκεια της νύχτας, με την αιτιολογία ότι "δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να χαθεί το πλεονέκτημα του σκοταδιού σε μια τόσο αμφίβολη και ριψοκίνδυνη επιχείρηση". Ο Χίτλερ του απάντησε: "Προτείνετε κάτι καλύτερο αναφορικά με την κατάληψη των γεφυρών!" Με το ζωηρού χαρακτήρα και παρορμητικό ύφος του, ανέπτυξε εδώ ο Reichenau πως θα μπορούσαν να δεχθούν αιφνιδιαστική επίθεση με μικρού μεγέθους, γρήγορες και ευέλικτες μονάδες μονάδες εμπροσθοφυλακής σε μοτοσυκλέτες, υπό την προστασία της νυκτός, οι γέφυρες στον Maass και στο Κανάλι του Αλβέρτου και να καταληφθούν, με μια ενδεχόμενη αεροπορική υποστήριξη που θα εξουδετέρωνε την ασφάλιση των γεφυρών και θα την ανάγκαζε να καταφύγει σε κάλυψη. Μια τέτοιου είδους πρόταση δεν πρόσφερε κάτι το καινούριο, αλλά κινούνταν στο σύνηθες πλαίσιο τακτικής. Ο Χίτλερ διέκοψε σε αυτό το σημείο και είπε: "Εφόσον δεν έχετε να προτείνετε κάτι καλύτερο, μένουν μόνο οι τεχνικές λεπτομέρειες σχετικά με την επέμβαση των ανεμοπλάνων και με τον καθορισμό της ώρας της επίθεσης!"

Την επόμενη ημέρα πέταξα μαζί με τον λοχαγό Koch προς στο Ντίσελντορφ, στον αρχηγό του Επιτελείου της 6ης Στρατιάς, στρατηγό Paulus, και μετέπειτα στρατάρχη για να παρουσιάσει τον Koch σε τούτη τη στρατιά που θα τον βοηθούσε να πραγματοποιήσει τούτη τη σπουδαίας σημασίας αποστολή. Ενώ κατατόπιζα τον Paulus σχετικά με τα τεχνικά ζητήματα, το θέμα των ανεμοπλάνων και τις κατευθυνόμενες εκρήξεις που ήταν για τούτον ένα εντελώς νέου είδους πολεμικό μέσο, ήταν πιο ανοιχτόμυαλος από ό,τι ο Reichenau. Αμφιβάλω εάν κατόρθωσε, εντούτοις, τότε να διαλύσει τους ενδοιασμούς του ανώτατου διοικητή του.

Στις 20 Νοεμβρίου έλαβε χώρα στον Χίτλερ μια επιπλέον σημαντικής σημασίας σύσκεψη μεταξύ στρατηγών κατά την οποία συζητήθηκε, για ακόμα μια φορά, βασικά το πρώτο στάδιο της επίθεσης της 6ης Στρατιάς εναντίων του Maass και του Καναλιού του Αλβέρτου και στην οποία συμμετείχε, αιφνιδιαστικά, επίσης και ο ναύαρχος Canaris ο οποίος δεν είχε εμφανιστεί σε άλλες τέτοιου είδους

συσκέψεις αναφορικά με ζητήματα τακτικής. Η σύσκεψη αφορούσε επίσης την προμήθεια ολλανδικών στρατιωτικών στολών για τις εμπροσθοφυλακές κάτι που είχε προταθεί από τον Reichenau για την κατάληψη των γεφυρών. Παρατήρησα μέσω αυτής της σύσκεψης ότι ο Χίτλερ είχε εντωμεταξύ ασχοληθεί με τούτο το πλάνο και είχε και ο ίδιος σκεφτεί σχετικά με τη χρήση των ολλανδικών στολών. Ο H.K. Abshagen περιέγραψε στο βιβλίο του με τον τίτλο «Canaris» τούτη τη σύσκεψη και ιδιαιτέρως τη συζήτηση αναφορικά με αυτό το σημείο. Θα αναφέρω εδώ τα λεγόμενα του καθώς έχουν στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερο ενδιαφέρον: «Ήδη στα τέλη Οκτωβρίου ή αρχές Νοεμβρίου εμφανίστηκε εκ νέου το πρόβλημα της προμήθειας ξένων στολών. Κατόπιν των εμπειριών από την επιχείρηση «Himmeler», ο Canaris δεν σκόπευε να εμπλακεί όταν ο Keitel απαίτησε απ' αυτόν να αναλάβει την προμήθεια των ολλανδικών και βελγικών στολών. Αντέδρασε σχετικά έντονα σ' αυτή την εντολή, αναγκάστηκε όμως να υποχωρήσει καθώς του ανακοίνωσε ο Keitel: "Το διάταξε ο Φύρερ". Στην ουσία δεν επρόκειτο τόσο για στολές του Βελγικού και του Ολλανδικού Στρατού Ξηράς, όσο μάλλον για στολές συνοριοφυλάκων και στρατονομίας. Ο Keitel δεν μπόρεσε να πει στον Canaris κάτι περισσότερο αναφορικά με την εντολή τούτη. Ήταν κάτι που δεν αφορούσε τα SS. Ο Canaris προτίμησε να μην επιμείνει στην αρχική του άποψη και να συνεχίζει να φέρνει αντιρρήσεις.... Έδωσε στον υπεύθυνο του «Τομέα Ολλανδία» την εντολή να προμηθευτεί κάποια δείγματα αυτών των επιθυμητών στολών. Αυτή η εντολή εκτελέστηκε άμεσα και η κλοπή αυτών των στολών από τους πράκτορες δεν μπόρεσε να μη γίνει αντιληπτή. Στον ολλανδικό και βελγικό τύπο εμφανίστηκαν δημοσιεύματα που έκαναν λόγο για τη μυστηριώδη εξαφάνιση υπηρεσιακών στολών και που έκαναν εύλογες υποθέσεις σχετικά με τους δράστες και τα κίνητρά τους. Το ότι τα δημοσιεύματα τούτα είχαν «αγγίξει» τους υπευθύνους, προκύπτει από μια εμφανιζόμενη, σε ολλανδική εφημερίδα, γελοιογραφία η οποία, υπαινισσόμενη την αγάπη του Goering για τις στολές, τον παρουσίαζε με τη στολή ενός Ολλανδού ελεγκτή στα τραμ. Ο Canaris δεν γνώριζε ακόμα την ύπαρξη αυτών των δημοσιευμάτων στον τύπο, όταν κλήθηκε στην καγκελαρία για μια σύσκεψη το απόγευμα της 20<sup>ης</sup> Νοεμβρίου... Από τον Canaris ζητήθηκε να δώσει μια αναφορά σχετικά με τα ζητήματα που θα φρόντιζε η υπηρεσία του και με όσα θεωρούσε ο ίδιος ως αναγκαίο να πράξει εν συνεχεία. Ανακοίνωσε τότε ότι ο «Τομέας Ολλανδία» είχε προχωρήσει, κατόπιν εντολής, στην προμήθεια των απαιτούμενων στολών, όταν ο συμμετέχων στη σύσκεψη υποστράτηγος Reinhardt τον διέκοψε με τη «στεγνή» παρατήρηση: "Αυτό αναγράφεται ήδη στις εφημερίδες", παραπέμποντας σε συγκεκριμένα δημοσιεύματα στον ολλανδικό και βελγικό τύπο. Μια άμεση έκρηξη θυμού από την πλευρά του Χίτλερ ακολούθησε τούτη τη ξαφνική αναφορά. Η καλή ατμόσφαιρα, που είχε προηγηθεί, εξαφανίστηκε και έτσι ματαιώθηκαν τα σχέδια του."

Η σύσκεψη δεν οδήγησε, κατά τα άλλα, σε κάποιες ουσιαστικές αποφάσεις. Τους επόμενους χειμερινούς μήνες ακολούθησαν επιπλέον συσκέψεις στην καγκελαρία που περιστρέφονταν όλες γύρω από μια σπουδαία ερώτηση: «πώς θα αποκτούσαμε αμεσότατα και με το μικρότερο δυνατό ρίσκο τα σημεία-κλειδιά για την επέμβαση της 6ης Στρατιάς;» Στην περίπτωση αυτή, τέθηκε εκτός πάσας συζήτησης η αιφνιδιαστική επίθεση εναντίων του οχυρώματος Eben-Emael. Θα μπορούσε να επιτύχει μόνο με τα ανεμοπλάνα. Η επέμβαση μονάδων Αλεξιπτωτιστών-με ή χωρίς ανεμοπλάνα- ήταν μάλλον ο μοναδικός

εφικτός τρόπος να καταληφθούν σε άθικτη κατάσταση οι τρεις γέφυρες πάνω από το Κανάλι του Αλβέρτου. Μπροστά από τις γέφυρες τούτες βρίσκονταν μια είκοσι πέντε χιλιομέτρων φαρδιά λωρίδα προστασίας, χρησιμεύοντας και ως χώρος αεροδρομίου, η γνωστή «Άκρη του Μάαστριχτ». Οι δύο γέφυρες του Μάαστριχτ θα μπορούσαν να κυριευτούν από Μονάδες Ξηράς, τις συμπεριέλαβα, ωστόσο, προνοητικά στην αποστολή της «Μονάδας Εφόδου Koch», επειδή ήταν ο μοναδικός συνδετικός κρίκος στα σπεύδοντας εδώ Στρατεύματα Ξηράς και κατά την άποψη μου σχημάτιζαν ένα σημαντικό άξονα όλου του συστήματος επίθεσης της «Μονάδας Εφόδου Koch». Η κατάληψη των γεφυρών αυτών ήταν, βάσει των προς διάθεση δυνάμεων, δίχως άλλο δυνατή, επειδή υπήρχαν, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, πάρα πολύ ευνοϊκές προϋποθέσεις εδώ για μια επίθεση με ανεμοπλάνια και για την ακολουθώντας υπεράσπιση που δεν θα απαιτούσε τη δραστηριοποίηση ενός μεγάλου αριθμού δυνάμεων. Ο λοχαγός προόρισε για το καθήκον αυτό μια μονάδα η οποία έδειχνε επαρκής για την πραγματοποίηση αυτής της αποστολής.

Ο ίδιος ο Χίτλερ επέμενε, αμετατόπιστος, από την αρχή έως το τέλος στη διεξαγωγή της επιχείρησης με χρήση των ανεμοπλάνων στο Κανάλι του Αλβέρτου για να έχει όσο το δυνατό μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας. Στο τέλος πήρε όμως την απόφαση ότι οι γέφυρες του Μάαστριχτ δεν θα καταληφθούν με τη χρήση ανεμοπλάνων και αυτή την αποστολή θα πρέπει να τη φέρουν εις πέρας τα Στρατεύματα Ξηράς. Η αποστολή ανατέθηκε τώρα στο 100ο Τάγμα Ειδικών Αποστολών το οποίο είχε σχηματιστεί από από το πρότινος «Τάγμα Brandenburg» (Ειδικές Μονάδες της Υπηρεσίας Αντικατασκοπίας του Canarias) και που υπάγονταν τώρα στην 6η Στρατιά για την εκπλήρωση των καθηκόντων της.

Ο βασικός άξονας για την αποστολή κατάληψης των γεφυρών ήταν η κατοχή αυτών σε άθικτη κατάσταση. Εάν δεν συνέβαινε τούτο, τότε θα οδηγούταν όλη η επιχείρηση σε αποτυχία. Μια γέφυρα χρειαζόνταν μόνο λίγα δευτερόλεπτα να ανατιναχθεί. Θα αρκούσε εδώ ένα πάτημα του κουμπιού σε οποιοδήποτε χώρο και στιγμή-όπως σε ένα διακόπτη φωτός ή σε ένα κουδούνι-. Αναφορικά με τις δεδομένες συνθήκες στο Κανάλι του Αλβέρτου πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι υπήρχε η δυνατότητα χρήσης τηλεπυροκροτητή από τα μετόπισθεν, αλλά η Υπηρεσία Πληροφοριών μας δεν κατόρθωσε να εντοπίσει αυτή τη θέση. Ανέθεσα, εκ τούτου, σ' έναν αξιωματικό του Επιτελείου της Μεραρχίας μου, με εμπειρία στα τεχνικά ζητήματα, να ερευνήσει και να δοκιμάσει πρακτικά μαζί με την Υπηρεσία Δοκιμών στο Rechlin εάν θα καθίσταντο εφικτό, μέσω ρίψης βομβών ή άλλων μέσων να εξουδετερώσουν τους εξ αποστάσεως ηλεκτρικούς πυροκροτητές έως ότου τοποθετηθούν οι εκρηκτικές ύλες κάτω από τις γέφυρες. Οι δοκιμές τους οδήγησαν σε κάποια αξιολογικά συμπεράσματα, αλλά όχι σε κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα.

Οι δυνάμεις της «Μονάδας Κρούσης Koch» έπρεπε να καταμετρηθούν και να αξιολογηθούν κατά τη μεγαλύτερη δυνατή προσοχή. Ήδη ο μικρός αριθμός των προς διάθεση ανεμοπλάνων ανάγκαζε σε ένα περιορισμό των δυνάμεων. Από την πρώτη κιόλας ημέρα ήταν σαφές ότι μια τέτοια επιχείρηση δεν θα μπορούσε να διεξαχθεί με βάση έναν επαρκές αριθμό ανδρών. Έλειπε ο χώρος για μια μεγάλης κλίμακας και επιθετικού χαρακτήρα επιχείρηση. Αντιθέτως, η μονάδα έπρεπε να διατηρηθεί όσο το δυνατό ολιγάριθμη, κυρίως, λαμβανομένου υπόψη όλων των παραγόντων αιφνιδιασμού. Από την άλλη, ωστόσο, έπρεπε να είναι αρκετά αξιόμαχη ώστε να μπορέσει να υπερασπίσει τους έχοντας κυριευτεί

χώρους από τις εκδηλωμένες εχθρικές αντεπιθέσεις. Υπολογίζαμε με μια άφιξη των έμπροσθεν τμημάτων του Στρατού Ξηράς μετά από περίπου δύο ώρες.

### Οι χώροι επέμβασης και στόχοι

Ο χώρος της επέμβασης στο Κανάλι του Αλβέρτου ήταν ένα, σε γενικές γραμμές, ίσιο υψίπεδο, ένας εκ των τελευταίων βόρειους πρόποδες των Αρδεννών προς την ολλανδική πεδιάδα. Το κανάλι είναι σε αυτό το σημείο του εδάφους ασυνήθιστα βαθύ, η στάθμη του νερού του είναι σε βάθος τριάντα περίπου μέτρων και τα τοιχώματα του προεξέχουν προς τα πάνω, σχεδόν κάθετα. Οι πάνω σε αυτό τεμνόμενες γέφυρες είναι αυτοφερόμενες και μήκους εκατό περίπου μέτρων. Εάν τούτες οι μεγάλης αξίας γέφυρες ανατινάζονταν από τον αντίπαλο, δεν θα μπορούσαν να επιδιορθωθούν. Ήταν κάθε μια από αυτές κυρίως προστατευμένες με ένα μεσαίου τύπου τσιμεντένιο οχυρό, το οποίο βρίσκονταν στο δυτικό προγεφύρωμα και ήταν εξοπλισμένο με αντιαρματικό πυροβόλο και ένα μικρού μεγέθους αυτόματο πυροβόλο.

Όλη συνολικά η δυτική όχθη του καναλιού είχε προετοιμαστεί για προβολή άμυνας. Οι θέσεις του εχθρού αποτελούνταν από ορισμένους τσιμεντένιους θαλάμους και κυρίως από λίγο- πολύ γερές κατασκευασμένες οχυρώσεις με συρματοπλέγματα. Στο νότιο άκρο του καναλιού, στο τρίγωνο ανάμεσα στο Κανάλι του Αλβέρτου και στο Κανάλι του Μεύση, βρίσκονταν το Οχυρό Eben-Emael. Ήταν ένα τεράστιο συγκρότημα μήκους εξακοσίων μέτρων και πλάτους τριακοσίων μέτρων που ορθώνονταν σε ύψος ογδόντα μέτρων περίπου από την κοιλάδα του Μεύση. Οι διαβάσεις του Μεύση ποταμού βρίσκονταν εντελώς σε ανοιχτό έδαφος, έξι μόνο χιλιόμετρα απόσταση από το Μάαστριχτ και η διάμεσος των γεφυρών πάνω από το Κανάλι του Αλβέρτου ήταν σε ίδια απόσταση. Το Βαρύ Πυροβολικό του οχυρού αποτελούταν από κανόνια των δέκα και δώδεκα cm τα οποία βρίσκονταν σε τρεις τεθωρακισμένους πυργίσκους με θόλους πάχους σαράντα cm. Το Οχυρό Eben-Emael ήταν το πιο καινούριο, το πιο σύγχρονο και το ισχυρότερο οχυρό της οχυρωματικής ζώνης του Luettich. Στη βελγική άμυνα είχε περάσει, ωστόσο, απαρατήρητη μια πολύ σημαντική βασική αρχή η οποία είχε εκφραστεί ήδη τον 17<sup>ο</sup> αιώνα από τον διάσημο Γάλλο κατασκευαστή οχυρώσεων, Vauben, ότι δηλαδή μια οχύρωση θα πρέπει να έχει προς όλες τις κατευθύνσεις ένα «ελεύθερο πεδίο». Το πελώριο πλάτωμα του Οχυρού Eben-Emael δεν ήταν σε καμία περίπτωση «ελεύθερο πεδίο», ήταν, τουναντίον, εν μέρει καλυμμένο με ψηλές και πυκνές λόχμες, με συστάδες θάμνων, είχε επίσης βαθουλώματα και με αυτό τον τρόπο τυφλά σημεία. Αυτή η κατάσταση λειτουργούσε σε μεγάλο βαθμό υπέρ της παράτολμης επίθεσης των Γερμανών Σκαπανέων Αλεξιπτωτιστών και δυσκόλευε τα πυρά των δύο υπάρχοντων πολυβολεία και την «άμυνα κοντινής απόστασης» των πυροβολαρχιών.

Η Γερμανική Υπηρεσία Πληροφοριών διέθετε σημαντικές πληροφορίες που πρόσφεραν τη δυνατότητα στον λοχαγό Koch να δημιουργήσει ακριβείς μακέτες αναπαράστασης του οχυρού και των γεφυρών. Επεξεργάστηκε, αδιάκοπα, για μήνες τα σχέδια του με βάση αυτές.

## Η δομή για την εκδήλωση της επίθεσης

Αναφορικά με την άμυνα των εχθρικών δυνάμεων είχαν γνωστοποιηθεί τα παρακάτω:

Στον χώρο επέμβασης βρίσκονταν-λαμβανομένου υπόψη της σπουδαιότητας της θέσης αυτής-,και σε ένα σχετικά στενό μέτωπο, όλη συνολικά η 7η Βελγική Μεραρχία Πεζικού.

Ένα Επιτελείο Συντάγματος του εχθρού είχε εγκατασταθεί στη δυτική έξοδο του Vroenhoven.

Το Οχυρό Eben-Emael διέθετε χίλιους διακόσιους άνδρες.

Τέσσερα ολλανδικά τάγματα βρίσκονταν στο άκρο του Μάαστριχτ.

Βάση των δεδομένων αυτών, ο λοχαγός Koch χώρισε το «Τάγμα Εφόδου» του σε τέσσερις μικρές ομάδες επίθεσης, με τους παρακάτω στόχους:

Ο ίδιος ο λοχαγός Koch με την κυρίως ομάδα-εκατό εξήντα περίπου άνδρες-θα εκδηλώσει επίθεση εναντίων της σημαντικότητας γέφυρας πλησίον του Vroenhoven. Διαμέσου της συγκεκριμένης αυτής γέφυρας οδηγεί ο βασικός δρόμος προέλασης των στρατευμάτων στις Βρυξέλες. Ο υπολοχαγός Altmann-με εκατό άνδρες- θα καταλάβει τη γέφυρα πλησίον του Veldwezelt. Εδώ, ο δρόμος οδηγεί στην Αντβέρπη. Ο υπολοχαγός Schaechter- με ογδόντα άνδρες περίπου- θα κυριέψει τη γέφυρα πλησίον του Canne . Η γέφυρα τούτη δημιουργεί την επόμενη δίοδο προς το Οχυρό Eben-Emael. Ο υπολοχαγός Witzig- με δύο αξιωματικούς και εβδομήντα οχτώ άνδρες- θα επέμβει εναντίων του Φρουρίου Eben-Emael.

Επιπλέον, ο λοχαγός Koch επέτρεψε να ριχθεί μια επιπλέον διμοιρία αλεξιπτωτιστών, με δύναμη ογδόντα περίπου ανδρών, μεταξύ του Vroenhoven και Canne, με σκοπό να εξασφαλίσει την επαφή με τις βρισκόμενες στα νότια ομάδες τους. Η συνολική δύναμη της «Μονάδας Εφόδου Koch» ανέρχονταν την ημέρα της επέμβασης στους οχτώ αξιωματικούς και πεντακόσιους άνδρες. Οι διάφορες αυτές «Ομάδες Μάχης» έφεραν κωδικές ονομασίες, για παράδειγμα η κεντρική ομάδα είχε τον χαρακτηρισμό «μπετόν».

Η επιχείρηση θα υποστηριζόταν και θα προστατεύονταν από ισχυρές δυνάμεις του 8ου Αεροπορικού Σώματος (πτέραρχος Frhr von Richthofen). Η «μονάδα» υπάγει στο «σώμα» λίγες εβδομάδες πριν την εκδήλωση της επέμβασης, με αυτό δημιουργήθηκαν όλες οι κατάλληλες συνθήκες και δόθηκε επίσης η δυνατότητα στη «μονάδα» να προχωρήσει σε κοινές στρατιωτικές ασκήσεις με τις μοίρες του 8ου Αεροπορικού Σώματος και να «προθερμαθεί».

## Πραγματοποίηση της αστραπιαίας επίθεσης

Για να διατηρηθεί μέχρι και την τελευταία στιγμή η μυστικότητα της επιχείρησης, η μονάδα μετακινήθηκε στο αεροδρόμιο αναχώρησης της, στη μεγάλου μεγέθους αεροπορική βάση Koeln-Ostheim, μόλις την προηγούμενη ημέρα της επέμβασης στο Hildesheim. Τα ανεμοπλάνα, που βρίσκονταν διάσπαρτα εδώ και εκεί, και είχαν μεταφερθεί μέσω ξηράς εκεί λίγο πριν, κάτω από άκρα μυστικότητα, και τέθηκαν προς φύλαξη. Δεν έπρεπε σε καμία απολύτως περίπτωση να καθιστούν ορατά πριν την επέμβαση. Τούτη η

μυστικότητα, της άφιξης δηλαδή των ανεμοπλάνων και των αλεξιπτωτιστών στην Koeln-Ostheim, διατηρήθηκε μυστική ακόμα και για τα περίχωρα.

Μόλις είχε πέσει το σκοτάδι της προηγούμενης νύχτας ξεκίνησε στο αεροδρόμιο ξαφνικά μια με πυρετώδεις ρυθμούς κίνηση. Στις ομάδες Ρυμουλκών Ανεμοπλάνων του υποσμηναγού Kiess τοποθετήθηκαν τα τεντωμένα σκοινιά και ήταν έτοιμες για απογείωση. Τα τελευταία ίχνη της σκιάς της νύχτας σκέπαζαν ακόμα το έδαφος, όταν ξεκίνησε η απογείωση και οι πρώτες αλυσίδες σηκώθηκαν από το έδαφος. Ένας φωτισμένος διάδρομος απογείωσης τους έδειχνε την πορεία προς τα σύνορα και λίγα χιλιόμετρα πριν από εκεί απελευθερώθηκαν τα ανεμοπλάνα από τα σκοινιά. Καθώς τα ρυμουλκά των ανεμοπλάνων πήραν αμέσως αντίστροφη πορεία και πήραν το δρόμο της επιστροφής, οι αλυσίδες των ανεμοπλάνων γλίστρησαν εντελώς αθόρυβα, ακολουθώντας με ίσια πορεία, προς τους στόχους τους. Το Οχυρό Eben-Emael και η γραμμή του Καναλιού του Αλβέρτου βρίσκονταν τώρα, το ξημέρωμα, θολά στον ορίζοντα μπροστά τους. Ήταν μια εξάισια επίδοση τούτων των πιλότων ανεμοπλάνων ότι όλα τα αεροσκάφη προσγειώθηκαν σχεδόν με απόλυτη ακρίβεια στις καθορισμένες θέσεις. Ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου ήταν απόλυτος. Πάνω στη χαμηλή οροφή του Οχυρού Eben-Emael ανατινάχθηκαν αμέσως οι προεξέχοντες από τους τεθωρακισμένους πυργίσκους σωλήνες κανονιών. Οι σκαπανείς Αλεξιπτωτιστών είχαν τοποθετήσει, εκ τούτου, τα δακτυλιοειδή, είκοσι κιλών, ειδικά εκρηκτικά στα στόμια των κανονιών και τα ενεργοποίησαν με έναν πυροκροτητή. Στις εκρήξεις που ακολούθησαν ούρλιαξαν οι σειρήνες συναγερμού του οχυρού. Ήταν όμως αργά.

Μπροστά από τις πολεμίστρες των κανονιών βρίσκονταν οι συνήθεις τσιμεντένιες κοιλότητες-τάφροι. Οι άνδρες μιας πυροβολαρχίας υπερασπίζονταν σθεναρά, από τον πυργίσκο, το σημείο, κάνοντας χρήση των φορητών τους όπλων και καθιστώντας έτσι αδύνατη την πρόσβαση μας στα εκεί στόμια των κανονιών. Κάποιοι σκαπανείς σκαρφάλωσαν εκ τούτου στον πυργίσκο από πίσω και τοποθέτησαν από πάνω τα εκρηκτικά στα στόμια των κανονιών. Ανατινάχθηκαν τώρα όλα συνολικά τα στόμια των κανονιών και η πυροβολαρχία του οχυρού εξουδετερώθηκε μετά από λίγο, χωρίς να κατορθώσει να ρίξει ούτε μια απολύτως βολή.

Τα στόμια των κανονιών είχαν τώρα πλέον καταστραφεί. Στους θωρακισμένους θολωτούς χώρους των πυροβολαρχιών βρίσκονταν, κάτω από τους πυργίσκους, ακόμα τα οπλοστάσια με τους εφεδρικούς σωλήνες και τα πιο σύγχρονα τεχνικά μέρη για την αντικατάσταση των σωλήνων σε συντομότατο χρόνο. Για την πλήρη εξουδετέρωση των θωρακισμένων πυργίσκων μεταφέρθηκαν από τη «Διμοιρία Witzig» πολύ βαριά σε σχήμα θόλου εκρηκτικά «κατευθυνόμενης έκρηξης», των πενήντα κιλών τα οποία είχαν μεταφερθεί σε τρεις ομάδες. Τοποθετήθηκαν στους ατσάλινους θόλους και δημιούργησαν ένα επίπεδο ρήγμα. Η «Διμοιρία Witzig» έφερε, κατ' αυτό τον τρόπο, με απaráμιλλη δεξιότητα τούτη την ιδιαιτέρως δύσκολη, εμφανιζόμενη στην αρχή ως αδύνατη, αποστολή εις πέρας. Είχε κατά τη διάρκεια αυτής της αιφνιδιαστικής επίθεσης έξι νεκρούς.

Λίγους μήνες αργότερα, όταν εγώ ο ίδιος βρέθηκα στο πλάτωμα του οχυρού και εξέτασα το γενικό πλαίσιο αυτής της μοναδικής επέμβασης, μου ανέφερε ένας υψηλόβαθμός Γερμανός αξιωματικός του Μηχανικού ότι ένας Βέλγος διαβιβαστής-ο οποίος βρίσκονταν στα ενδότερα του οχυρού, σε απόσταση σαράντα πέντε μέτρων-είχε σκοτωθεί από την έκρηξη μιας εκ των μεγάλου

μεγέθους αυτών ανατινάξεων. Την ίδια ακριβώς στιγμή είχαν προσεδαφιστεί οι υπόλοιπες «Ομάδες Επίθεσης» της «Μονάδας Κρούσης Koch» στους χώρους δράσης τους. Η κατάληψη των γεφυρών πλησίον του Vroenhoven και Veldwezelt πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το σχέδιο. Ορισμένοι τολμηροί αλεξιπτωτιστές σκαρφάλωσαν αμέσως κατά μήκος των στηριγμάτων των γεφυρών και απομάκρυναν τα σώματα έκρηξης. Οι φρουροί των γεφυρών αιφνιδιάστηκαν πλήρως.

Βέλγοι αγρότες περιέγραψαν σε εμένα αργότερα πολύ περιεκτικά και ακόμα βαθιά εντυπωσιασμένοι το συμβάν στη γέφυρα του Vroenhoven. Ήταν το χρονικό διάστημα ανάμεσα στη νύχτα που απομακρύνονταν και στην ημέρα που ξημέρωνε και μαζί της ξεκίνησε η πρώτη καθημερινής βάσης πρωινή κίνηση πάνω από στη γέφυρα: εδώ και εκεί κάποιος ποδηλάτης, πεζοί, εντωμεταξύ μια στερεωμένη σε δύο τροχούς άμαξα και ξανά ένας ποδηλάτης που όλοι αυτοί έσπευδαν να πάνε στους χώρους εργασίας τους. Τούτες τις πρώτες πρωινές ώρες ήταν η κίνηση στους δρόμους λιγοστή. Ο σκοπός ήλεγχε τα χαρτιά των διερχομένων και άλλοι στρατιώτες της φρουράς της γέφυρας βρίσκονταν γύρω από το δρόμο, μεταξύ αυτών επίσης ο επικεφαλής της γέφυρας, ένας Βέλγος λοχίας. Σήκωσε ξαφνικά τα κιάλια του. Κάμποσα αεροσκάφη πλησίαζαν από τα ανατολικά τα οποία φαίνονταν εντελώς «παράξενα», τόσο ασυνήθιστα χωρίς θόρυβο των κινητήρων και προσπέρασαν χωρίς στρατιωτική εμπλοκή. Είχαν υποστεί βλάβη στους κινητήρες και βρίσκονταν σε εναέριο κίνδυνο; Ο επικεφαλής της γέφυρας, που παρατηρούσε, δεν ήταν σε καμία περίπτωση σίγουρος σχετικά με την εθνικότητα και την αποστολή τούτων των μυστηριωδών αεροπλάνων. Και ξαφνικά κύλησαν όλα τόσο γρήγορα. Ένα εκ των αεροσκαφών προσγειώθηκε σε ένα χωράφι, δίπλα από το οχυρό καταφύγιο της γέφυρας, και από αυτό εξήλθαν Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές με τα ατσάλινα κράνη τους και με γκρίζες στολές τους. Ο Βέλγος λοχίας πήδησε μέσα στο καταφύγιο και οι άνδρες εκεί το υπερασπίστηκαν γενναία. Οι αλεξιπτωτιστές κατόρθωσαν σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα να ανατινάξουν την ατσάλινη πόρτα και να καταβάλλουν τους άνδρες στο καταφύγιο. Μια ταυτόχρονη θαρραλέα αιφνιδιαστική επίθεση με ανεμοπλάνο του Επιτελείου του Συντάγματος στη δυτική έξοδο της περιοχής του Vroenhoven οδηγήθηκε σε αποτυχία. Οι «Ομάδες Επίθεσης Vroenhoven και Veldwezelt» εγκαταστάθηκαν τώρα με το μεταφερόμενο μαζί τους ελαφρό οπλισμό τους Πεζικού στη δυτική όχθη του καναλιού. Για να μπορέσουν να σχηματίσουν σε αρκετό βάθος προγεφυρώματα, κατέλαβαν, στην πρώτη έφοδο, τις εδώ βρισκόμενες θέσεις του εχθρού και εισέβαλαν κατόπιν με ομάδες κρούσης στα πλάγια βρισκόμενα χαρακώματα. Το 8ο Αεροπορικό Σώμα επιτέθηκε με μεγάλη αποφασιστικότητα για την υποστήριξη τους. Με κυλιόμενες επιθέσεις κάλυψε, με μια πυκνού μεγέθους ρίψη βομβών και πυρών, τα αδύναμα σε αριθμό ανδρών γερμανικά προγεφυρώματα.

Η μάχη γύρω από τη γέφυρα της Canne κυλούσε διαφορετικά και όχι τόσο ευχάριστα. Εδώ σχημάτιζε το βρισκόμενο βόρεια της γέφυρας και κατειλημμένο από τον αντίπαλο χωριό Canne ένα πάρα πολύ μεγάλο εμπόδιο και κατακερμάτιζε τη δυναμική της επίθεσης της ήδη αδύναμης ομάδας κρούσης. Το έδαφος ήταν απροσδιόριστης μορφής. Ακριβώς δίπλα στη γέφυρα δεν υπήρχε καμία επιφάνεια, κατάλληλη για προσγείωση. Τούτη η γέφυρα θα μπορούσε να ανατιναχθεί από τον αντίπαλο αμέσως μετά την προσγείωση. Μια γερμανική

ομάδα μπόρεσε, ωστόσο να παραμένει εκεί, μολονότι ο επικεφαλής της, υπολοχαγός Schaechter, είχε τραυματιστεί σοβαρά.

Όπως αναμένονταν, ο αντίπαλος είχε υποστεί απ'όλα αυτά τα αιφνιδιαστικά χτυπήματα ένα βαρύ σοκ. Η διοίκηση του εχθρού ανασυντάχθηκε όμως σύντομα και ξεκίνησε τώρα την εκδήλωση σχεδιασμένων αντεπιθέσεων οι οποίες διαρκούσαν όλη τη διάρκεια της ημέρας. Το 18ο Βελγικό Σύνταγμα Πεζικού επιχειρούσε συνεχώς εναντίων του γερμανικού προγεφυρώματος στο Vroenhoven. Ο 2ος Βελγικός Λόχος Τυφεκιοφόρων βρίσκονταν πλησίον του Veldwezelt. Οι επιθέσεις αντιμετωπίζονταν, εν μέρει, ήδη από τα Βομβαρδιστικά Καθέτου Εφόρμησης και τα Καταδιωκτικά του 8ου Αεροπορικού Σώματος ή αποτύγχαναν εξαιτίας των αδύναμων γραμμών και της γενναίας αντίστασης των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών. Ταυτόχρονα, ο εχθρός προσπαθούσε να καταστρέψει με πυρά πυροβολικού τις δύο αυτές σημαντικές γέφυρες, αλλά το βεληνεκές των βελγικών κινητών πυροβόλων ήταν πάρα πολύ μικρό για το σκοπό αυτόν. Τέλος επίσης, μια Βελγική Μοίρα Ελαφρών Βομβαρδιστικών τύπου «Farrey Battle» επιτέθηκε με βόμβες εκατό κιλών στις γέφυρες της Vroenhoven, εκτελώντας «αποστολή αυτοκτονίας», αλλά χωρίς αποτέλεσμα και τούτη τη φορά.

Ο λοχαγός Koch και οι άνδρες του δοκιμάστηκαν σκληρά. Η αιφνιδιαστική επίθεση της 6ης Στρατιάς εναντίων της γέφυρας του Μάαστριχτ δεν είχε επιτυχή κατάληξη, οι δύο μεγάλοι μεγέθους γέφυρες πάνω από τον Maass μπόρεσαν και ανατινάχθηκαν εγκαίρως από τους Ολλανδούς και με αυτόν τον τρόπο είχε προσωρινά μπλοκάρει η μοναδική οδός προέλασης για τις σπεύδοντας εκεί ενισχύσεις. Οι φάλαγγες της στρατιάς έπρεπε να δημιουργήσουν μια νέα γέφυρα πάνω από τον ποταμό και οι πρώτες ενισχύσεις κατόρθωσαν έτσι να φτάσουν στο Κανάλι του Αλβέρτου είκοσι τέσσερις ώρες αργότερα, από ό,τι είχε αρχικά σχεδιαστεί. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, οι αλεξιπτωτιστές διατήρησαν τις καταλαμβανόμενες θέσεις εναντίων ενός αντιπάλου με εικοσαπλάσια δύναμη.

Η κατάσταση στη «Διμοιρία Witzig» στο πλάτωμα του Οχυρού Eben-Emael ήταν ιδιαίτερος δύσκολη. Ο Βέλγος διοικητής, ταγματάρχης Jottrand, ζήτησε, αρχικά τηλεφωνικώς, την υποστήριξη πυρών από τα γειτνιάζοντα Οχυρά Pontisse και Barchon και τα δύο τούτα οχυρά έκαναν χρήση πυρών με Βαριές Πυροβολαρχίες εναντίων της οροφής του Eben-Emael. Μπόρεσαν και εξουδετερώθηκαν όμως από επιθέσεις Γερμανικών Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης. Ισχυρά τμήματα του Βελγικού 2ου Λόχου Συντάγματος Γρεναδιέρων επιχείρησε κατόπιν μια αντεπίθεση. Βρίσκονταν ως εφεδρεία πλησίον του χωριού Eben-Emael. Κατά τη διέλευση της κοιλάδας της Geer δέχθηκαν την καταστροφική για αυτόν επίθεση Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης και προχώρησε σε μαζική υποχώρηση πλησίον του Wonck.

Το Γερμανικό 8ο Αεροπορικό Σώμα δημιούργησε μια συνεχή ζώνη αποκλεισμού μπροστά από την πύλη εισόδου του οχυρού και πάνω απ' όλη την κάτω πλευρά της κοιλάδας της Geer, στα δυτικά του οχυρού, επομένως μπροστά απ' όλες τις οδούς εισόδου προς το πλάτωμα, ενώ από την αντίπαλη πλευρά, το αξιόμαχο Βελγικό 1ο Σώμα Στρατού επιχειρούσε με όλα τα μέσα, να σπάσει τούτη τη ζώνη αποκλεισμού και να ανακαταλάβει το πλάτωμα του Οχυρού Eben-Emael. Για τον σκοπό τούτο διέθεσε από τις εφεδρείες του ένα ακόμα επιπλέον τάγμα του Βελγικού 11ου Συντάγματος Πεζικού. Επίσης, οι στρατιώτες του οχυρού πραγματοποίησαν ορισμένες εφορμήσεις προς τα πάνω. Την επόμενη νύχτα

κατάφεραν τελικά οι βελγικές μονάδες να εισέλθουν στην οροφή του οχυρού, αλλά οι Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές-Σκαπανείς αντιστάθηκαν σθεναρά και τους απώθησαν ξανά προς τα κάτω. Παράλληλα, μια ιδιαιτέρως παράτολμη ομάδα σκαπανέων σκαρφάλωσε, μέσω ενός ανοίγματος από έκρηξη, σε έναν από τους πυργίσκους των κανονιών και εισχώρησε μέσω των θωρακισμένων καμάρων και των μακρών κοίλων διαδρόμων βαθιά στο εσωτερικό του οχυρού. Στο σημείο αυτό πραγματοποίησε με τα υπόλοιπα διαθέσιμα εκρηκτικά σώμα ακόμα κάποιες μεγάλου μεγέθους ανατινάξεις και κλόνισε ξανά, εκ τούτου, το ηθικό των ανδρών του οχυρού. Εντωμεταξύ, ένα Γερμανικό Τάγμα Σκαπανέων Στρατού Ξηράς, υπό τη διοίκηση του υπολοχαγού Mikosch, δραστηριοποιούνταν κάτω από πολύ μεγάλες δυσκολίες και δίδοντας σκληρές μάχες πλησίον του οχυρού και το ξημέρωμα της 11<sup>ης</sup> Μαΐου δημιούργησε την πρώτη σύνδεση με τη «Διμοιρία Witzig». Σχεδόν την ίδια χρονική στιγμή έφτασαν στο Κανάλι του Αλβέρτου οι μονάδες εμπροσθοφυλακής Στρατού Ξηράς του λοχαγού Koch. Το Οχυρό Eben-Emael συνθηκολόγησε το μεσημέρι της 11<sup>ης</sup> Μαΐου.

Ο Γάλλος στρατιωτικός και ιστορικός Rocolle, ένας εν ενεργεία αξιωματικός Αλεξιπτωτιστών, αναφέρει στο αξιόλογο, περιέχοντας ένα εξαιρετικού μεγέθους και συναρπαστικό υλικό, βιβλίο του «L ' Arme aeroporree cle de la victoire?»\* (Charles- Lavauzelle & Cie, Paris 1948) τις παρακάτω ιδιαιτέρως σημαντικές λεπτομέρειες αναφορικά με το συναγερμό και τις εντολές ανατίναξης στον τομέα Eben-Emael/Διώρυγα του Αλβέρτου στις 10 Μαΐου 1940 (απόδοση επιγραμματικά):

9.5 23:35: Εκ νέου «γενικός συναγερμός» μετά από οχτώ φορές σήμανση συναγερμού κατά τους τελευταίους μήνες.

10.5 Λίγο πριν τις 1:00: Άφιξη της εντολής συναγερμού στο Οχυρό Eben-Emael. Ένα τμήμα της φρουράς είναι σε βραδινή έξοδο στις γύρω περιοχές και πρέπει να επιστρέψει.

3:40: Πλησιάζουν κύματα Βομβαρδιστικών και μπορεί να ακουστεί η ηχώ των εκρήξεων.

4:05: Ο διοικητής Jottrand δίδει τηλεφωνικώς τη διαταγή να ανατιναχθεί η Γέφυρα της Canne. Άμεση εκτέλεση! Δυστυχώς, ο Jottrand δεν έχει τη δικαιοδοσία σχετικά με τις Γέφυρες στο Vroenhoven και Veldwezelt. Η αρμοδιότητα τους υπόκειται σε έναν λοχαγό στο Lanaeken ο οποίος έχει σκοτωθεί λίγο πριν τις 4:00, κατά τη διάρκεια του πρώτου βομβαρδισμού εναντίον του Lanaeken. Ταυτόχρονα, το κεντρικό τηλεφωνικό κέντρο έχει καταστραφεί. Ο αναπληρωτής αξιωματικός έχει αμέσως στείλει έναν αγγελιοφόρο με τη διαταγή της ανατίναξης των γεφυρών που φτάνει όμως τόσο αργά, επειδή οι γέφυρες βρίσκονται ήδη υπό γερμανική κατοχή.

-----  
\* «Το Αερομεταφερόμενο Σώμα, κλειδί για τη νίκη;»  
-----

Η επίσημη έκθεση της βελγικής κυβέρνησης-Λονδίνο, Ιούλιος 1941- σημειώνει τα παρακάτω,-στο κεφάλαιο 4- σχετικά με τις μάχες πλησίον του Eben-Emael και στο Κανάλι του Αλβέρτου:

«10 Μαΐου: Μια ασυνήθιστης μορφής παράτολμη αιφνιδιαστική επίθεση έλαβε χώρα στο μέτωπο Eben-Emael/Vroenhoven/Weldwezelt/Briedgen (Συντάκτης: πλησίον της Briedgen δεν παρατηρήθηκαν γερμανικά αερομεταφερόμενα

στρατεύματα) εκεί όπου βρίσκονταν μια πλαγιά της θέσης άμυνας μας στα ολλανδικά σύνορα και δεν μπόρεσε να προστατευτεί από την εξωτερική φρουρά. Γερμανικές μονάδες αποβιβάστηκαν από ανεμοπλάνα στα όπισθεν των Γεφυρών του Vroenhoven, Veldwezelt και Brietgen (?), ενώ γερμανικά αεροπλάνα βομβάρδιζαν ακατάπαυστα όλο τον τομέα. Οι αερομεταφερόμενες μονάδες, ενισχυμένες από αλεξιπτωτιστές, αιφνιδίασαν τις ομάδες που φρουρούσαν τις γέφυρες και τις αιχμαλώτισαν από τα μετόπισθεν.

Το Πυροβολικό του Οχυρού Eben-Emael, που όφειλε να καλύψει με τα πυρά του αυτές τις γέφυρες, είχε ήδη εξουδετερωθεί από μια νέα μορφή διεξαγωγή του πολέμου. Ορισμένα ανεμοπλάνα προσεδάφιστηκαν στην οροφή του οχυρού, εκμεταλλευόμενα το σούρουπο. Οι άνδρες, που βρίσκονταν σε αυτά, κατόρθωσαν με τη βοήθεια εκρηκτικών υλών να εξουδετερώσουν τον εξοπλισμό άμυνας του οχυρού. Μεταγωγικά αεροσκάφη έριξαν αλεξιπτωτιστές στο Οχυρό Eben-Emael οι οποίοι κατευθύνθηκαν στο οχυρό, ανέβηκαν και εισχώρησαν στα ενδότερα του από φεγγίτες, άρχισαν να καταστρέφουν τους κοίλους διαδρόμους, ενώ συνεχίζονταν με αυξανόμενη ένταση ο βομβαρδισμός από αέρα εναντίων των γειτονικών μονάδων του φρουρίου, κυρίως εναντίων του Πυροβολικού, με στόχο να εμποδίσουν μια αποτελεσματικού χαρακτήρα υποστήριξη.

11 Μαΐου: Με την κατάληψη των τριών γεφυρών και την «εξουδετέρωση» του Οχυρού Eben-Emael βρέθηκε ο εχθρός στην αριστερή όχθη του Καναλιού του Αλβέρτου. Τα βελγικά στρατεύματα κράτησαν τις θέσεις τους απελπισμένα. Παρά του εναέριου βομβαρδισμού που δεν είχε ακόμα γνωρίσει μια πρωτοφανή σφοδρότητα, παρά της αποδιοργάνωσης στα μετόπισθεν και της προκαλούμενης σύγχυσης από τους αλεξιπτωτιστές του εχθρού (Συντάκτης: όχι αλεξιπτωτιστές, αλλά «κούκλες-ομοιώματα αλεξιπτωτιστών») σημειώθηκαν πολλές αντεπιθέσεις για την ανακατάληψη των γεφυρών. Ως «βραβείο» των ηρωικών προσπαθειών ήταν η ανακατάληψη και η ανατίναξη της Γέφυρας της Briedgen (:). Ο εχθρός είχε όμως τον χρόνο να δημιουργήσει σταθερά προγεφυρώματα πλησίον του Vroenhoven και του Veldwezelt. Τα πυρά υποστήριξης του και ακόμα περισσότερο τα καταδιωκτικά του εξουδετέρωσαν τα βελγικά τάγματα και προκάλεσαν σε αυτά βαριές απώλειες. Μια βελγική μοίρα αεροσκαφών θυσιάστηκε: εκτέλεσε πτήση και βομβάρδισε τη γέφυρα πλησίον της Vroenhoven. Έντεκα από τα δώδεκα αεροσκάφη καταρρίφθηκαν. Μόλις το πρωί της 12<sup>ης</sup> Μαΐου ξεκίνησε ο βομβαρδισμός της Γέφυρας του Μάαστριχτ από την Royal Airforce».

Μετά από την τόσο επιτυχημένη επέμβαση των ανεμοπλάνων, περιβλήθηκαν – τούτοι οι πράγματι σύγχρονοι Δούρειοι Ίπποι των αιθέρων- με μια ακόμα ισχυρότερη μυστικότητα. Δεν επιτρέπονταν να δημοσιευθεί το οτιδήποτε στον τύπο και στο δημόσιο λόγο δεν επιτρέπονταν επίσης να εκφραστεί ούτε μια απολύτως λέξη αναφορικά με αυτά, καθώς επίσης ούτε να αναφερθεί ο παραμικρός υπαινιγμός. Σε γενικές γραμμές διατηρήθηκε η μυστικότητα και κατ' αυτόν τον τρόπο επιτεύχθηκε ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου στην Κρήτη εκεί όπου δραστηριοποιήθηκαν εκ νέου τα ανεμοπλάνα-όπως θα αναφέρω παρακάτω-, ενώ απέτυχε ο επιδιωκόμενος τακτικός αιφνιδιασμός με τις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών στην Κρήτη.

Τους μήνες που ακολούθησαν είχε υφανθεί ένα στεφάνι από μύθους και θρύλους σχετικά με την επιχείρηση και ιδιαιτέρως με την κατάκτηση του Οχυρού Eben-Emael. Τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό θεωρούταν

όλα αυτά για αρκετό χρονικό διάστημα ως αληθινά, ότι δηλαδή τα γερμανικά στρατεύματα, οδηγούμενα από ντόπιους πράκτορες, είχαν διεισδύσει, μέσω ενός στενού υπόγειου τούνελ, κάτω από τον ποταμό Maass και διαμέσου του Καναλιού του Maass, στο εσωτερικό του οχυρού. Σύμφωνα με αναφορές από το εξωτερικό, οι αλεξιπτωτιστές είχαν ριχθεί από τα αεροπλάνα φορώντες βελγικές στρατιωτικές στολές ή τις παραδοσιακές στολές των αγροτών στο Κανάλι του Αλβέρτου. Όλες οι θεωρίες αυτές ήταν φυσικά αυθαίρετες και «απόψεις του αέρα». Δείχνουν όμως επίσης την απίστευτη έκπληξη που έδειξε ο εχθρός σε αυτή την επιχείρηση. Ήταν μια δράση μοναδικής γενναιότητας και αποφασιστικής σημασίας. Μια χούφτα αλεξιπτωτιστών, σταλμένων από πριν, με ισχυρή προστασία της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας κατόρθωσε εδώ να φέρει τα ίδια επιτυχή αποτελέσματα, ως ένας στρατός. Μολονότι έχω μελετήσει εμβριθώς την ιστορία του τελευταίου πολέμου σε όλα τα μέτωπα, δεν μπόρεσα να βρω, ωστόσο, στις πολλές τον αριθμό εξέχουσες στρατιωτικές δράσεις μεταξύ φίλων και εχθρών κανένα έως τώρα παράδειγμα το οποίο θα μπορούσε να συγκριθεί με τη μεγάλου μεγέθους επιτυχία της «Μονάδας του Koch».

Η «Επέμβαση στην Ολλανδία», η πρώτη μεγάλη και επιτυχημένη αεραπόβαση στην ιστορία του πολέμου

Ο αντίπαλος έχει προειδοποιηθεί

Η επίθεση εναντίων του «Φρουρίου Ολλανδία» ήταν η πρώτη μεγάλης κλίμακας επιχείρηση αεραπόβασης στην ιστορία του πολέμου και επέφερε μια απaráμιλλου χαρακτήρα στρατιωτική επιτυχία. Έλαβε χώρα, όπως και στο Κανάλι του Αλβέρτου, στα αποφασιστικής σημασίας σημεία με την ακρίβεια ενός καλοκουρδισμένου ρολογιού, μολονότι η έκταση του χώρου δράσης ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη. Είναι εδώ αξιοσημείωτο ότι η επίθεση συνάντησε σε όλα τα σημεία μια καλά προετοιμασμένη άμυνα και δεν βρίσκονταν καθόλου διαθέσιμα ανεμοπλάνα για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την αντίσταση τούτη. Ο αντίπαλος είχε προειδοποιηθεί μέσω της, σε νωρίτερο χρονικό σημείο, επέμβασης των μονάδων των Αλεξιπτωτιστών και των αερομεταφερόμενων στρατευμάτων στην Εκστρατεία της Νορβηγίας και μπόρεσε να λάβει στη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων όλα τα απαραίτητα και αναγκαία μέτρα αντιμετώπισης της. Λίγους μήνες μετά μου ανέφεραν οι υπεύθυνοι εκεί διοικητές, με επικεφαλής τον ασκώντας διοικητικά καθήκοντα, στρατηγό της ολλανδικής 1ης στρατιάς, κατά τη επίσκεψή μου στην πρωτεύουσα της Χάγης, ότι ανέμεναν την επέμβαση των αερομεταφερόμενων μονάδων στην Ολλανδία. Στην περίπτωση τούτη θα έσκαγε σαν βόμβα για τη Νορβηγία και τη Δανία και η δύναμη των δραστηριοποιημένων μονάδων θα ήταν μια άσχημη έκπληξη για αυτούς.

Ο τότε Ολλανδός στρατάρχης Doorman είχε αναφέρει επίσης στο εκδιδόμενο στο Λονδίνο, τον Ιούνιο 1944, βιβλίο του «Military Operations in the Netherlands» με κριτική διάθεση σχετικά με τη συγκράτηση των δυνάμεων στο Φρούριο Ολλανδία ότι: «Η αναμενόμενη επέμβαση των αερομεταφερόμενων στρατευμάτων και των μονάδων Αλεξιπτωτιστών καθιστούσε απαραίτητως

αναγκαίο να μεταφερθεί ένας σημαντικός αριθμός στρατευμάτων στην ενδοχώρα για την υπεράσπιση των ζωτικής σημασίας χώρων. Η εικόνα της εκστρατείας έχει στην πραγματικότητα δείξει ότι ο προβλεπόμενος αριθμός των ταγμάτων απέχει κατά πολύ από το στόχο“.

Η ολλανδική στρατιωτική διοίκηση είχε άριστη δομή και οι Ολλανδοί στρατιώτες είχαν πολεμήσει με ανδρεία. Οι Ολλανδοί αντίπαλοι διακρίθηκαν από τη σθεναρή αντίσταση που δεν αναμένονταν από ένα λαό ο οποίος δεν είχε χρειαστεί έως τώρα να διεξάγει κάποιον πόλεμο.

### Η εικόνα του εχθρού

Προσπαθήσαμε φυσικά επίσης και στο σημείο εδώ με όλες μας τις δυνάμεις, όπως είναι η υποχρέωση κάθε στρατιωτικής διοίκησης και όπως το απαιτούν ιδιαιτέρως οι αεραποβατικές επιχειρήσεις, να πληροφορηθούμε όσο το δυνατό περισσότερα σχετικά με την εικόνα του αντιπάλου. Παρά τις επί μήνες προετοιμασίες μας, ήταν το αποτέλεσμα αρνητικό. Ο διαμοιρασμός των ολλανδικών στρατιωτικών δυνάμεων επιβλέπονταν διαρκώς από από τον Στρατό Ξηράς και γνωρίζαμε μόνο ένα γενικό πλαίσιο-συμπεριλαμβανομένων και των μεραρχιών-. Η παράταξη των Ολλανδικών Συνταγμάτων είχε μείνει, σε γενικές γραμμές, σε μας μέχρι την έναρξη της επέμβασης κρυφή. Η 1η Ολλανδική Στρατιά με την 1η Μεραρχία, η «Ολλανδική Φρουρά», βρίσκονταν στην περιοχή της Haag/Rotterdam/Leiden.

Δίπλα στις μεγάλου μεγέθους γέφυρες της Moerdijk και πίσω από τον κάμπο των χιλιομέτρων μήκους, πλατύ ποταμό Hollandsch Diep εκτείνονταν μια γραμμή καταφυγίων. Το εκεί βρισκόμενο σε κοινή θέα καταφύγιο δίπλα στο δρόμο ήταν ένα υπερσύγχρονο οικοδόμημα από τσιμέντο. Για τα άλλα συγκροτήματα υπεράσπισης, τα οποία φαίνονταν μόνο από τις αεροφωτογραφίες, δεν ήταν ξεκάθαρο από τι ήταν κατασκευασμένα. Ένας αριθμός αυτών είχε οικοδομηθεί στα αναχώματα. Διαπιστώθηκε μετά την κατάληψη τους ότι τούτες οι εγκαταστάσεις, που εμφανίζονταν στις μεγεθυμένες αεροφωτογραφίες τρομακτικά τεράστιες, είχαν κατασκευαστεί μόνο από ξύλο και χώμα και χρησιμοποιούταν εν μέρει ως χώροι προστασίας από τα πυρά του Πυροβολικού και από τις εναέριες επιθέσεις. Δίπλα στις γέφυρες του Dordrecht και του Ρότερνταμ δεν βρίσκονταν καθόλου στρατιωτικές εγκαταστάσεις άμυνας.

Η τυπική μορφολογία του εδάφους της Ολλανδίας καθιστούσε την προσεδάφιση σε ελεύθερο έδαφος ανέφικτη. Το έδαφος διασχίζονταν από πολλά τον αριθμό ρυάκια και αμέτρητα χαντάκια, ήταν σε γενικές γραμμές μαλακό και καλύπτονταν με μικρού έως πολύ μικρού μεγέθους αγρούς και χωράφια. Θα εκμεταλλευόμασταν εκ τούτου μόνο τα διαθέσιμα αεροδρόμια. Οι αναφερόμενες σε διάφορα δημοσιεύματα στο εξωτερικό, κατά τη διάρκεια και μετά τον πόλεμο, αποβιβάσεις ορισμένων ταγμάτων πλησίον του Barendrecht και νοτίως του Ρότερνταμ δεν μπόρεσαν δυστυχώς να πραγματοποιηθούν. Στον χώρο επέμβασης της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας βρίσκονταν μόνο το αεροδρόμιο του Waalhaven, ένας ανοιχτός, στρογγυλού μεγέθους χώρος με διάμετρο οχτακόσια μέτρα.

Η θέση της 22ης Μεραρχίας Πεζικού ήταν σαφώς ευνοϊκότερη. Βρίσκονταν στη διάθεση της το κάπως μεγαλύτερο αεροδρόμιο του Ypenburg. Παράλληλα, βρίσκονταν πλησίον πλησίον του Ockenburg-Loosduinem μια μικρή Λέσχη Αεροπορίας που χρησιμοποιούνταν συχνά από τους Ολλανδούς και της οποίας ο μικρού μεγέθους διάδρομος προσγείωσης/απογείωσης ήταν εκμεταλλεύσιμος. Η εναέρια αναγνώριση εντόπισε ξαφνικά ένα νέο βρισκόμενο, ακόμα υπό κατασκευή, αεροδρόμιο πλησίον του Katwijk-Valkenburg που είχε διαφύγει έως τώρα από την προσοχή της Γερμανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών. Το αεροδρόμιο τούτο ήταν μεγάλο και ωραίο, καλυμμένο με γρασίδι και ήταν ιδανικό για προσγείωση και αποβίβαση. Στα όρια του αεροδρομίου είχε ήδη κατασκευασθεί η πρώτη μεγάλη αίθουσα παραμονής αεροσκαφών και άλλα οικοδομήματα βρίσκονταν υπό ανέγερση. Δεν μπορούσε να διακριθεί κάποια κίνηση αεροπλάνων, αλλά τούτο δεν σήμαινε κάτι, επειδή τα αεροσκάφη της εναέριας αναγνώρισης εκτελούσαν πτήσεις εξαιρετικά σπάνια. Η υπόθεση ότι επρόκειτο για μια κάπως κίνηση τακτικής-παραπλάνησης και για ένα «ψεύτικο» αεροδρόμιο, δεν ίσχυε λόγω της, εκ των προτέρων, τάξης πραγμάτων. Σύμφωνα με την άποψη και την εικόνα των Γερμανών αναφορικά με την κατασκευή νέων αεροδρομίων-είχαμε ήδη κάποιες εμπειρίες πάνω στον τομέα αυτόν- είχε τούτο το νέο αεροδρόμιο ήδη χρησιμοποιηθεί και αποφάσισα, εκ τούτου, στο πλαίσιο εξεύρεσης χώρων προσγείωσης αεροσκαφών και αποβίβασης στρατιωτικών μονάδων, να περιληφθεί το αεροδρόμιο του Katwijk στο σχέδιο επίθεσης της 22ης Μεραρχίας Πεζικού. Η απόφαση μου αποδείχθηκε αργότερα ένα μεγάλο φιάσκο. Δεν είχα υπολογίσει, δηλαδή, επακριβώς την ασυνήθιστου χαρακτήρα μορφολογία του ολλανδικού εδάφους και του υπεδάφους. Το αεροδρόμιο είχε κατασκευαστεί σε ένα πόλντερ και η επιφάνεια εδάφους του είχε χρειαστεί ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα να διαμορφωθεί ώστε να καταστεί κατάλληλο για την προσγείωση και παραμονή εκεί μεγάλων αεροσκαφών.

Μου δημιουργήθηκαν ορισμένες ανησυχίες σχετικά με τους επόμενους σχεδιασμούς για το έτος 1941, πως θα ήταν, δηλαδή, η μορφολογία του εδάφους στους χώρους ρίψης των αλεξιπτωτιστών. Οι στρατιωτικοί χάρτες του Γενικού Επιτελείου ήταν καλυμμένοι, εδώ στην Ολλανδία, από τη μια άκρη στην άλλη με αμέτρητες μπλε χρώματος γραμμές νερού. Ήταν ξεκάθαρο ότι εκτός των πολλών καναλιών υπήρχαν ακόμα πολυάριθμα αυλάκια νερού. Ποιο ήταν όμως το πλάτος και το βάθος τους; Ήταν μια ρίψη με αλεξιπτωτο ή μια με πορεία μετακίνηση δυνατή; Τα πολλά τον αριθμό «μεγαλοπρεπή» κοπάδια ζώων, που έβοσκαν στα λιβάδια, μαρτυρούσαν ότι το έδαφος δεν ήταν βαλτώδες.

### Η επονομαζόμενη «Πέμπτη Φάλαγγα»

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος καθιέρωσε έναν νέο όρο, που αναφέρονταν παντού στο εξωτερικό με την έκφραση «Πέμπτη Φάλαγγα». Σε πολλά ξένα δημοσιεύματα κατά τη διάρκεια του πολέμου, όπως επίσης και κατά τη μεταπολεμική περίοδο αναφέρονταν ότι οι γερμανικές επιχειρήσεις αεραπόβασης στηρίζονταν, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, σε τούτη την «Πέμπτη Φάλαγγα». Στην «Επιχείρηση Ολλανδία» θεωρούταν ότι είχε διαδραματίσει μάλιστα έναν αποφασιστικό ρόλο. Δεν αληθεύει όμως. Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης, μεγάλης κλίμακας, επιχείρησης αεραπόβασης παρακολουθούσα,

προσωπικά, με άγρυπνο μάτι ώστε να διατηρηθεί οπωσδήποτε η μυστικότητα της επιχείρησης. Η τήρηση της απόλυτης μυστικότητας θεωρείται ως απαραίτητη και ύψιστη προϋπόθεση μιας αεραπόβασης και θα πρέπει οι όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για τον εχθρό να τεθούν στο πλαίσιο αυτής της αρχής. Για το λόγο τούτο περιορίστηκαν οι επιθυμούμενες, τοπικού χαρακτήρα, αναγνωρίσεις στους τυπικούς στόχους των αλεξιπτωτιστών, όπως στο σπουδαίας σημασίας αεροδρόμιο πλησίον του Katwijk και στη «Γραμμή των Καταφυγίων» του Moerdijk και παρέλειψα μάλιστα να ρωτήσω έναν Γερμανό φίλο Κυνηγό, ο οποίος γνώριζε καλά τον χώρο επέμβασης, σχετικά με τη μορφολογία του εδάφους, προτιμώντας να μείνω μόνος, χωμένος στις σκέψεις μου, προσπαθώντας να βρω λύσεις σχετικά με αυτό. Η γερμανική παροικία στο Ρότερνταμ και στη Χάγη αιφνιδιάστηκε από τη γερμανική επιχείρηση αεραπόβασης το ίδιο σίγουρα όπως και ο ολλανδικός λαός. Κατά την πραγματοποίηση της επιχείρησης, επίσης, και κυρίως κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών της πρώτης ημέρας, δεν σημειώθηκε η παραμικρή συμμετοχή των μελών μιας «Πέμπτης Φάλαγγας» και οι ήδη διατεθειμένοι στρατιωτικοί επικεφαλής βρίσκονταν εκτός των πόλεων. Μπορώ να το διαβεβαιώσω με βεβαιότητα. Όλοι οι αντίθετοι ισχυρισμοί αγγίζουν τα όρια του μύθου.

#### Σχεδιασμός της επέμβασης και συμμετέχοντα τμήματα.

Όλη η επιχείρηση συντονίστηκε από εμένα χρονικά κατά τέτοιο τρόπο ώστε η «Μονάδα Εφόδου Koch» να έχει το προβάδισμα. Αυτό σήμαινε ότι οι «κεφαλές της επίθεσης» της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας και της 22ης Μεραρχίας Πεζικού εφόρμησαν στους στόχους τους μισή ώρα αργότερα. Η επίθεση και των δύο μεραρχιών ξεκίνησε ταυτόχρονα.

Κάθε επιχείρηση αεραπόβασης βασίζεται στα διαθέσιμα εναέρια μέσα μεταφοράς. Για την «Επιχείρηση Ολλανδία» είχαν διατεθεί τετρακόσια πενήντα μεταγωγικά Ju 52. Είχαν διαμοιρασθεί στις παρακάτω μονάδες: Πτέρυγα Μάχης Ειδικών Αποστολών 1 (αντισμήναρχος Morzik), Πτέρυγα Μάχης Ειδικών Αποστολών 2 (σμήναρχος Conrad), με τέσσερις ομάδες η κάθε μια, Μοίρα Μεταγωγικών (σμηναγός Schaefer). Από τις 11 Μαΐου προστέθηκε επίσης ακόμα η μονάδα Ρυμουλκών Μεταγωγικών Ju 52 της «Μονάδας Εφόδου Koch», καθώς είχε διεκπεραιώσει την αποστολή της. Τούτα τα εναέρια μεταφορικά μέσα διανεμήθηκαν ισόνομα στις δύο μεραρχίες. Η «Πτέρυγα Μάχης Morzik» μετέφερε την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και η «Πτέρυγα Μάχης Conrad» την 22η Μεραρχία Πεζικού.

Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία επρόκειτο αρχικά να καταλάβει, σε άθικτη κατάσταση και κατάλληλες προς χρήση, τις τρεις σπουδαίες γέφυρες πλησίον του Moerdijk, Dordrecht και Ρότερνταμ, στις οποίες συμπεριλαμβάνονταν μια γέφυρα οδικής κυκλοφορίας και μια σιδηροδρομική γέφυρα. Έπρεπε παράλληλα να κυριευθεί το αεροδρόμιο του Waalhaven ώστε να μπορέσουν να εγκατασταθούν εκεί οι αερομεταφερόμενες μονάδες για την εκδήλωση των εν συνεχεία επιθέσεων και για μια ακολουθούμενη πολλών ημερών άμυνα. Τα προαναφερόμενα καθήκοντα έπρεπε να λάβουν χώρα ταυτόχρονα και με αστραπιαία μορφή για να επέλθει το επιθυμητό επιτυχές αποτέλεσμα.

Παράταξα το 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών (συνταγματάρχης Braeuer) με το 1ο και 2ο Τάγμα για τις Γέφυρες του Moerdijk και Dordrecht και το 3ο Τάγμα

εναντίων του αεροδρομίου Waalhaven. Μια διμοιρία του τελευταίου αναφερόμενου τάγματος θα έπρεπε να ριχθεί σε άμεση εγγύτητα των ορίων του προαστίου Rotterdam-Feyenoort και ως εμπροσθοφυλακή να καταλάβει τις Γέφυρες του Ρότερνταμ, έως ότου πλησιάσει το 3ο Τάγμα του 16ου Συντάγματος Πεζικού το οποίο θα αποβιβάζονταν εκεί αμέσως μετά την κυρίευση του Waalhaven. Αναφορικά με τις Γέφυρες του Ρότερνταμ, φαίνονταν τούτο ως μια μη πλήρως ικανοποιητική λύση, υπήρχε όμως έλλειψη σε μονάδες των Αλεξιπτωτιστών για να υπάρξει κάτι καλύτερο.

Ο Goering με βοήθησε στο σημείο αυτό, ανακουφίζοντας με. Κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας μου στο Karinhall πρότεινε να προσθαλασσωθούν υδροπλάνα στον ποταμό Maass, δίπλα στις Γέφυρες του Ρότερνταμ και διέταξε τη διάθεση μιας Μοίρας He 59. Διατέθηκε επίσης ο 11ος Λόχος του 3ου Τάγματος του 16ου Συντάγματος Πεζικού. Απογειώθηκε από τη λίμνη Zwischenahm πλησίον του Oldenburg.

Τα τέσσερα αυτά τάγματα σχημάτισαν μαζί με το Τάγμα Διοίκησης του Επιτελείου της Μεραρχίας το πρώτο κύμα επέμβασης. Ως δεύτερο κύμα ακολούθησαν αργότερα το Επιτελείου του 16ου Συντάγματος Πεζικού (συνταγματάρχης Kreysing) με επιπλέον τμήματα αυτού του συντάγματος, οι πρώτες μονάδες Πυροβολικού και μονάδες της μεραρχίας (Πυροβολικό-αντιαρματικά-αντιαεροπορικά πυροβόλα). Μπόρεσαν και αφίχθηκαν νωρίτερα, μετά από τεσερσήμισι ώρες, στο Waalhaven. Κατά τη διάρκεια τούτου του χρονικού διαστήματος έπρεπε η περιοχή Rotterdam/Moerdijk, που είχε μια έκταση των τριάντα χιλιομέτρων και βρίσκονταν στην καρδιά της Ολλανδίας, να κρατηθεί με δυόμιση χιλιάδες άνδρες, χωρίς Πυροβολικό. Τα υπόλοιπα τμήματα της μεραρχίας θα έπρεπε να αποβιβαστούν, σε αντίστοιχες αποστάσεις χρόνου και κύματα, στο Waalhaven. Έτσι παρουσιάζονταν, σε γενική εικόνα, το σχέδιο επίθεσης μου που είχε ολοκληρωθεί τον Μάρτιο και είχε εγκριθεί από τους ανώτερους μου. Μέχρι την έναρξη της επέμβασης είχε υποστεί λίγες μόνο, ασήμαντου χαρακτήρα, τροποποιήσεις.

Καθώς επιτεύχθηκε η κατάληψη των πρώτων σπουδαίων «στόχων επίθεσης» και αποβιβάστηκε στο Waalhaven ένας επαρκής αριθμός στρατευμάτων, ευνοήθηκε κατά πολύ η κατοπινή υπεράσπιση τούτου, του πολύ μεγάλου σε έκταση, χώρου επέμβασης μέσω των σε φαρδιών φραγμάτων νερού τα οποία χώριζαν όλη συνολικά την περιοχή στα δύο μεγάλα νησιά, του IJsselmonde και Dordrecht. Στο σημείο αυτό βρίσκονταν για τη γερμανική άμυνα μια ιδιαιτέρως κρίσιμη θέση της οποίας η αξία διακρίθηκε αργότερα από την ολλανδική στρατιωτική διοίκηση και δέχθηκε σφοδρή επίθεση.

Εκτός της αντεπίθεσης των ολλανδικών μονάδων της 1ης Στρατιάς, που είχαν εγκλωβιστεί κατά το μεγαλύτερο τους μέρος από την 22η Μεραρχία Πεζικού, υπολόγιζα επίσης, κυρίως, σε μια εκ των προτέρων ανάμειξη της «Ελαφράς Μεραρχίας» και μάλιστα εναντίων της δικής μας Ανατολικής Πτέρυγας. Ήταν η Κινητή Μεραρχία του Ολλανδικού Στρατού Ξηράς και μια αξιόμαχη μονάδα στρατού. Αποτελούνταν από δυο Συντάγματα Δικυκλιστών, δυο Συντάγματα Ποδηλατιστών, από ένα Σύνταγμα Μηχανοκίνητου Πυροβολικού (7 cm) και βρίσκονταν ως επιχειρησιακή εφεδρεία στη διάθεση του ανώτατου διοικητή Winkelmann, στην περιοχή Eindhoven/Tilburg. Ο πτέρarquος Kesserling-ως αρχηγός του 2ου Αεροστόλου και προϊστάμενος μου για την επέμβαση- μου τόνισε ιδιαιτέρως, εφιστώντας την προσοχή μου, ότι μηχανοκίνητες γαλλικές στρατιωτικές μονάδες θα προωθούνταν μετά βεβαιότητας στο Moerdijk μέσω

της Αντβέρπη. Κατά τα άλλα, συμφώνησε μαζί μου στην εκτίμηση της κατάστασης.

Ο αντιστράτηγος Graf von Sponeck εκπόνησε εντωμεταξύ το σχέδιο επίθεσης για την 22η Μεραρχία του. Σκόπευε, αρχικά, να περικυκλώσει τη Χάγη, να διακόψει τη συγκοινωνιακή σύνδεση και να προελαύσει στην πρωτεύουσα μόνο όταν θα είχε αποβιβαστεί ο κύριος όγκος της μεραρχίας του. Τούτο το σχέδιο ευνοούταν από την κατάσταση των τριών αεροδρομίων τα οποία περιβάλλαν την πόλη σε τρία σημεία. Στην τέταρτη πλευρά βρίσκονταν η θάλασσα. Στηριζόμενος σε τούτα τα αεροδρόμια, ο Graf von Sponeck σχημάτισε τις παρακάτω «μονάδες επίθεσης»: το ενισχυμένο 47ο Σύνταγμα Πεζικού (συνταγματάρχης Heyser) αποβιβάστηκε στο Katwijk, το ενισχυμένο 65ο Σύνταγμα Πεζικού (υποστράτηγος Friemel) στο Ypenburg, ένα ενισχυμένο τάγμα του 65ου Συντάγματος Πεζικού στο Ockenburg. Τοποθέτησε ακόμα, από τους πέντε Λόχους Αλεξιπτωτιστών του (στην έχοντας προηγηθεί κατάληψη των αεροδρομίων), ένα Επιτελείο Τάγματος με τρεις λόχους στο κεντρικό αεροδρόμιο Ypenberg, και από έναν λόχο στα αεροδρόμια Katwick και Ockenburg. Συμφώνησα σχετικά με τη συνολική διεξαγωγή αυτών των αποστολών και ενέκρινα τη δραστηριοποίηση των δυνάμεων Αλεξιπτωτιστών, κρίνοντας τη ως σωστή και επαρκή.

Για την υποστήριξη της «Επιχείρησης Ολλανδία» είχε παραταχθεί μια ιδιαιτέρως ισχυρή αεροπορική μονάδα, υπό τη διοίκηση του υποπτέραρχου Putzier, στη Βορειοδυτική Γερμανία. Δεν υπάγονταν σ' εμένα, αλλά θα δραστηριοποιούνταν μόνο σε συνεργασία με τις αερομεταφερόμενες μονάδες. Είχε ως αποστολή, να εξουδετερώσει, κατά την πρώτη επίθεση των αλεξιπτωτιστών, την άμυνα του εχθρού στα αεροδρόμια και δίπλα στις Γέφυρες του Moerdijk και κατόπιν, να υποστηρίξει και να προστατέψει τρέχων την περαιτέρω συνέχιση της επιχείρησης.

#### Επανειλημμένη αναβολή του χρόνου της επίθεσης

Στα μέσα Απριλίου ξεκίνησε, κατόπιν ανωτέρας διαταγής, η πορεία των δύο Αερομεταφερόμενων Μεραρχιών στην περιοχή Muenster/Dortmund/Paderbron. Τα επιτελεία των μεραρχιών κατευθύνθηκαν προς το Wiedenbrueck. Όπως έχω ήδη αναφέρει, ο Χίτλερ ήθελε αρχικά την Επίθεση Εναντίων της Δύσης να ξεκινήσει μόνο λίγες ημέρες μετά την έναρξη της «Εκστρατείας στη Νορβηγία» (9 Απριλίου). Οι αναπάντεχες μεγάλες απώλειες γερμανικών πλοίων και οι συμμαχικές αποβάσεις στην Andalsnes, Namsos και Narwik κράτησαν, ωστόσο, ισχυρά στρατιωτικά τμήματα στη Νορβηγία τα οποία χρειαζόνταν επειγόντος για την «Επίθεση εναντίων της Δύσης». Ο Χίτλερ ήθελε να έχει ξεκαθαρίσει πρώτα την κατάσταση στη Νορβηγία και ανέβαλε αντιστοίχως την έναρξη της «Επίθεσης εναντίων της Δύσης», χωρίς να προσδιορίσει ένα εγγύς χρονικό σημείο. Τούτο σήμαινε μια περαιτέρω δυσκολία για τις επιχειρήσεις αεραπόβασης. Κάποια στιγμή, η μετακίνηση των πολύ ισχυρών αυτών μονάδων αεραπόβασης, απέναντι από το ολλανδικό έδαφος, δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να κρατηθεί μυστική από τον αντίπαλο, κάτι που γνώριζα πολύ καλά από την εποχή που βρισκόμουν στη Φρουρά στο Μύνστερ, και γνώριζα τις στενού τύπου διασυνδέσεις μεταξύ των Γερμανών και των Ολλανδών σε τούτη

την περιοχή. Προσπάθησα να το εμποδίσω, αφήνοντας τα τάγματα των Αλεξιπτωτιστών μου, όσο καιρό καθίσταντο δυνατό, στις εγκαταστάσεις τους στην Κεντρική Γερμανία. Ο αντίπαλος είχε ωστόσο, και τούτο ήταν σημαντικά χειρότερο, αρκετό χρόνο στη διάθεση του να αξιολογήσει και να εκμεταλλευτεί τις εμπειρίες της «Εκστρατείας της Νορβηγίας» σε τούτο τον εντελώς νέο χώρο αεραπόβασης. Η ολλανδική στρατιωτική διοίκηση εκμεταλλεύτηκε ορθά τούτο το διάστημα. Ξαφνικά, έφτασαν αναφορές σχετικά με τη σωστή προετοιμασία των αεροδρομίων για προβολή άμυνας εναντίων των αεραποβάσεων. Στα όρια των αεροδρομίων ανεγέρθηκαν θέσεις για περιμετρική άμυνα. Στους διαδρόμους προσγείωσης/απογείωσης τοποθετήθηκαν οχήματα όλων των ειδών ως εμπόδια για τον αποκλεισμό του χώρου.

Ως αντίμετρα τούτων, πρότεινα, σε περίπτωση ανάγκης, τον μεγάλο και φαρδύ ολλανδικό αυτοκινητόδρομο Haag-Delft-Rotterdam-Dordrecht-Moerdijk, ως εναλλακτικό χώρο αποβίβασης και επέτρεψα, για το σκοπό αυτό, να πραγματοποιηθούν από τη Μοίρα των Μεταγωγικών της Μεραρχίας οι πρώτες απόπειρες προσγειώσεων πάνω στον γερμανικό αυτοκινητόδρομο πλησίον του Guetersloch που είχαν επιτυχές αποτέλεσμα.

Την 1<sup>η</sup> Μαΐου, την ημέρα του εορτασμού της Πρωτομαγιάς, η οποία στο τότε στάδιο του πολέμου γιορτάζονταν ακόμα στη Γερμανία ως μια ιδιαίτερη ημέρα γιορτής και αργίας, επισκέφτηκα τη Μοίρα Αναγνωριστικών μου στο Guetersloch. Κατά τη διάρκεια του μεσημεριανού, είχαν συγκεντρωθεί γύρω μου όλα τα πληρώματα των αεροσκαφών, οι αξιωματικοί και οι υπαξιωματικοί, όταν ξαφνικά λάβαμε ένα τηλεφώνημα, σύμφωνα με το οποίο ο Φύρερ επιθυμούσε να μιλήσει με τον Sproneck και με εμένα το επόμενο πρωί στην Καγκελαρία.

Η 2<sup>η</sup> Μαΐου ήταν μια υπέροχη, ζεστή ανοιξιάτικη ημέρα. Ο πρώτος χειμώνας του πολέμου ήταν ήδη μακρύς και δύσκολος και η Άνοιξη είχε κάνει την άφιξη της κάπως αργά. Εισέβαλε, ξαφνικά τώρα, με περίσσια ορμή. Παντού άνθιζαν γάλανθοι, κρόκοι, ανεμώνες, πρίμουλες και κίτρινες φορσύθιες έλαμπαν στους μπροστινούς κήπους του Βερολίνου.

Ο Χίτλερ μας υποδέχθηκε, αυτή τη φορά, τελείως μόνος. Ήταν αισιόδοξος και πολύ ευδιάθετος. Η κατάσταση στη Νορβηγία είχε εξελιχθεί προς όφελος μας και για τις επικείμενες επιθέσεις στη Δυτική Ευρώπη προβλέπονταν ευνοϊκές καιρικές συνθήκες. Μας ανέφερε άκρως εμπιστευτικά ότι θα διατάξει την έναρξη της επίθεσης για τις 6 Μαΐου. Τα καθήκοντα μάχης για τις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών και τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα, που για λόγους μυστικότητας δεν είχαν έως τώρα αναφερθεί στις δύο μεραρχίες, θα μπορούσαν τώρα πλέον να ανακοινωθούν δημόσια από τον ίδιο προσωπικά. Η ημερομηνία της επίθεσης, ωστόσο, θα έπρεπε να κρατηθεί σε κάθε περίπτωση ακόμα απόρρητη, μέχρι να δίδονταν το σύνθημα. Στις 1 Μαΐου μειώθηκε ωστόσο για τα σώματα στρατού ο χρόνος εκκίνησης των στρατιωτικών κινήσεων από τις πέντε ημέρες στις είκοσι τέσσερις ώρες.

Ο Χίτλερ μας έδωσε κατόπιν ιδιαίτερες κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τη στάση μας προς τη Βασίλισσα της Ολλανδίας, Βιλχέλμα. Ήταν σίγουρος ότι η βασίλισσα θα έμενε στη χώρα της, θα μπορούσε να παραμείνει, κατόπιν ελεύθερης επιλογής, στον πύργο της, στην πόλη ή στη μικρή της έπαυλη «Huis ten Bosch» και θα έπρεπε, ως ηγεμόνας, να αντιμετωπίζεται με τις μεγαλύτερες τιμές. Εγγυηθήκαμε ότι κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών, η βασίλισσα και τα μέλη του Βασιλικού Οίκου, δεν θα υποστούν το παραμικρό. Στο τέλος, ο Χίτλερ ανέφερε: «Μπορώ να δεχτώ τα πάντα, με εξαίρεση το γεγονός, να συμβεί κάτι

στη Βασίλισσα Βιλέλμα που είναι τόσο αγαπητή στο λαό της και σε ολόκληρο τον κόσμο».

Οι επόμενες ημέρες έφεραν, για ακόμα μια φορά, μια ιδιαιτέρως ισχυρής μορφής επιβάρυνση του νευρικού μας συστήματος. Η 5<sup>η</sup> Μαΐου ήρθε και πέρασε, χωρίς να συμβεί κάτι το αξιοσημείωτο. Χωρίς να το αναμένουμε, ο καιρός σημείωσε ξαφνικά μια επιδείνωση. Ένα βαθύ βαρομετρικό εισήλθε από τα Βρετανικά Νησιά, έχοντας ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν, σε εκτεταμένο μέγεθος, τοπικού χαρακτήρα πεδία πρωινής ομίχλης που διαλύθηκαν μόλις αργά το πρωί. Σε μια απ' αυτές τις τελευταίες ημέρες μου παραδόθηκαν τα πιο πρόσφατα τεχνικά σχέδια και οι περιγραφές της κατασκευής των ολλανδικών αυτοκινητόδρομων. Έφτασαν κατευθείαν από την Ολλανδία. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας επίσκεψής μου στην Καγκελαρία ανέφερα σχετικά με τον αποκλεισμό των αεροδρομίων και με την πρόθεση μου να μετατραπούν οι φαρδιοί και με εντελώς ευθεία γραμμή αυτοκινητόδρομοι σε βοηθητικά αεροδρόμια. Ο Χίτλερ ανέθεσε τώρα, από μόνος του και χωρίς τη γνώση και τη σύμπραξη μου, στον επικεφαλής κατασκευαστών των αυτοκινητοδρόμων του Ράιχ, Todt, να προσκομίσει, όσο το δυνατό αμεσότερα, τα έγγραφα του σχετικά με τις ολλανδικές κυκλοφοριακές συνδέσεις. Δεν έχουν γίνει σε εμένα γνωστές περαιτέρω λεπτομέρειες. Σε κάθε περίπτωση, οι ολλανδικές υπηρεσίες γνώριζαν ότι οι Γερμανοί ενδιαφέρονταν, τη χρονική τούτη στιγμή, αποκλειστικά για τους αυτοκινητόδρομους του και τους απέκλεισαν για να εμποδίσουν την προσγείωση αεροσκαφών, τοποθετώντας κάθε είδους οχήματα σε σχήμα σκακίερας. Όλα τα σημάδια έδειχναν ότι ο αντίπαλος μας περίμενε και η επιχείρηση αεραπόβασης θα συναντούσε ισχυρή και οργανωμένη άμυνα.

Για το λόγο αυτό χάρηκα ιδιαιτέρως όταν λίγες ημέρες πριν την επέμβαση τέθηκε, επίσης, το 72ο Σύνταγμα Πεζικού, ως μια ακόμα μονάδα αεραπόβασης, στη διάθεση της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Από το συγκεκριμένο σύνταγμα δραστηριοποιήθηκαν, ωστόσο, μόνο ένα επιτελείο τάγματος και έξι λόχοι.

Τέλος, συγκάλεσα στην αεροπορική βάση στο Gueterloch την τελικού χαρακτήρα σύσκεψη στην οποία όλοι συνολικά οι αξιωματικοί είχαν δώσει παρών. Εκεί, έδωσα για ακόμα μια φορά μια συνοπτική εικόνα σχετικά με την κατάσταση του εχθρού και εξέφρασα τις σκέψεις και προθέσεις μου.

Η πρόγνωση του καιρού προέβλεπε τώρα μια αργή βελτίωση των καιρικών συνθηκών. Οι σύμβουλοι-μετεωρολόγοι δεν συμφωνούσαν πάντως αναφορικά με το βαθμό αυτής της βελτίωσης και με τη δημιουργία, παρόλα αυτά, μιας πιθανής πρωινής ομίχλης. Από το ημερολόγιο του Jodl προκύπτει ότι ο Χίτλερ είχε γίνει τώρα νευρικός. Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης σχετικά με την αξιολόγηση της κατάστασης, στις 8 Μαΐου, ο Goering ήθελε μια ακόμα αναβολή της επέμβασης, τουλάχιστον μέχρι την 10<sup>η</sup> Μαΐου. Ο Χίτλερ ήταν πολύ νευριασμένος, έδωσε όμως έπειτα-ενάντια στη θέληση του, όπως εξέφρασε- τη συγκατάθεση του προς μια ακόμα αναβολή για την 10<sup>η</sup> Μαΐου, όμως για καμία ημέρα επιπλέον. Αργά το πρωί της 9<sup>ης</sup> Μαΐου, ο υπασπιστής της Πολεμικής Αεροπορίας στον Φύρερ, επισμηναγός von Below, με κάλεσε στο τηλέφωνο κατά εντολή του Χίτλερ και συνομίλησε μαζί μου για ακόμα μια φορά σχετικά με την ώρα έναρξης της επίθεσης. Κατά τη διάρκεια τη ημέρας ήρθε, έπειτα, η διαταγή «χ-ημέρα 10 Μαΐου». Ο κύβος είχε με αυτό ριχθεί.

Μια σύντομη ματιά στην άλλη πλευρά

Θέλουμε τώρα να ρίξουμε μια ματιά στην άλλη πλευρά και να δούμε εάν ο Ολλανδός αντίπαλος είχε χρονικά αιφνιδιαστεί από τη γερμανική επίθεση. Σύμφωνα με το, ήδη αναφερόμενο, βιβλίο «Military Operations in the Netherlands», όλοι οι αδειούχοι στρατιώτες είχαν κληθεί εκ νέου πίσω, στις 7 Μαΐου, εξαιτίας κάποιων περιόδων έντασης τον χειμώνα του 1939/40. Δόθηκε η εντολή σε όλα τα βρισκόμενα στρατεύματα στα σύνορα και στις ακτές να επανδρώσουν τις εκεί θέσεις με πλήρη δύναμη.

«Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αποτύχει ο στρατηγικού χαρακτήρα αιφνιδιασμός που επιδίωκαν οι Γερμανοί με τη ξαφνική τους επίθεση εναντίων της Ολλανδίας, το πρωί της 10<sup>ης</sup> Μαΐου....Το βράδυ της 9<sup>ης</sup> Μαΐου, το διοικητήριο έλαβε από διαφορετικές πλευρές αναφορές από τις οποίες μπορούσε να βγει το συμπέρασμα ότι η επίθεση θα πραγματοποιούνταν πιθανότατα τις πρώτες πρωινές ώρες της 10<sup>ης</sup> Μαΐου»

Για την υπεράσπιση των αεροδρομίων στο Waalhaven και στο Ypenburg είχαν μετακινηθεί εκεί Ειδικές Δυνάμεις του Στρατού. Στο Waalhaven βρίσκονταν το 3ο Τάγμα Συντάγματος Εφόδου και στο Ypenburg το 3ο Τάγμα του Συντάγματος Γρεναδιέρων. Είχαν επίσης διανεμηθεί σε κάθε τάγμα τέσσερα τεθωρακισμένα ανιχνευτικά οχήματα και παράλληλα, τα δύο αυτά αεροδρόμια είχαν ασφαλισθεί από μια Βαριά Αντιαεροπορική Πυροβολαρχία (με τέσσερα 7,5 cm πυροβόλα-Skoda) το καθένα. Ο αντίπαλος μας περίμενε.

Η έναρξη της επίθεσης και τα πρώτα συμβάντα πλησίον του Ρότερνταμ

Η έναρξη του πρώτου κύματος της επίθεσης με αλεξιπτωτιστές πραγματοποιήθηκε νωρίς το ξημέρωμα. Παρατηρούσα στην αεροπορική βάση Guetersloot την αναχώρηση του 3ου Τάγματος(λοχαγός Schulz) 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών που θα καταλάμβανε το αεροδρόμιο Waalhaven. Ήταν το πρώτο πρωινό χωρίς ομίχλη, αλλά ήταν νεφελώδες και κρύο. Τουρτουρίζαμε μέσα στα παλτά μας και περιφερόμαστε γύρω από την άκρη του αεροδιαδρόμου για να καταστείλουμε την εσωτερική ένταση μας. Έπειτα, η ώρα είχε έλθει και για εμάς. Το το τμήμα διοίκησης του Επιτελείου της Μεραρχίας απογειώθηκε μισή ώρα μετά το πρώτο κύμα επίθεσης.

Στο Wiedenbrueck παρέμεινε ένα ολιγομελές Επιτελείο Επικοινωνιών της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας, υπό τον σμήναρχο von Fichte. Είχε ως αποστολή να επιβλέπει τη σωστή τήρηση του καθορισμένου σχεδίου μεταφοράς, να λαμβάνει υπόψη τις ενδεχόμενες νέες απαιτήσεις και να προωθήσει τις τακτικές αναφορές και απαιτήσεις για εναέρια υποστήριξη. Η πορεία της επιχείρησης έθεσε στον σμήναρχο von Fichte κάποιες δυσκολίες τις οποίες θα έπρεπε να ξεπεράσει.

Πέταξα με ένα από τα αεροσκάφη μας με σύστημα επικοινωνιών για να έχω τη δυνατότητα να παραλαμβάνω, κατά τη διάρκεια της μιάμισης ώρας πτήσης, τις αναφορές των Αναγνωριστικών τα οποία μετακινούνται μπροστά από τις μοίρες των μεταγωγικών. Ο ήλιος ανέτειλε πίσω μας. Φώτιζε την εικόνα των αεροσκαφών που εφορμούσαν με ορμή. Όπου και να κοίταζε κάποιος, έβλεπε παντού μαχητικά αεροσκάφη, μεταγωγικά, καταδιωκτικά και βομβαρδιστικά.

Όλα αυτά κατευθύνονταν, σαν να σπρώχνονταν από ένα αόρατο χέρι, προς δυσμάς. Δίπλα μας πετούσε το επιτελείο της 22ης Μεραρχίας. Η ορατότητα ήταν τώρα πλέον ασυνήθιστα καλή. Πάνω από τον Ρήνο και ακόμα πιο δυτικότερα πλανιόνταν μεγάλου μεγέθους σύννεφα από σωρείτες. Μπορούσαμε πλέον να παρατηρήσουμε τα πρώτα σμήνη των μεταγωγικών που ήδη επέστρεφαν, έχοντας εκπληρώσει την αποστολή τους, για να παραλάβουν επιπλέον αερομεταφερόμενες μονάδες. Πετούσαν με κλειστό σχηματισμό κάτω από εμάς εκεί όπου βρίσκονταν πλέον το ολλανδικό έδαφος με τα αναρίθμητα ρυάκια του, με τα πράσινα λιβάδια, με ένα μωσαϊκό από χωράφια και βοσκοτόπια καθώς επίσης εκτεινόμενα σε μεγάλο πλάτος αγροκτήματα και ανεμόμυλους. Όλες συνολικά οι γέφυρες στα σύνορα είχαν ανατιναχθεί εκτός της σημαντικής Γέφυρας του Maass, πλησίον της πόλης Genneper. Η γέφυρα τούτη ήταν μάλλον η μοναδική που μπόρεσε να καταληφθεί από τα στρατεύματα ξηράς σε άθικτη κατάσταση. Καθώς πετούσαμε πάνω από το σημείο εκεί, ένα τεθωρακισμένο τρένο, ακολουθούμενο από ένα επιπλέον τρένο με άνδρες του Πεζικού, έβγαζε ήδη καπνούς πάνω από τη γέφυρα και κατευθυνόμενο στη θέση Peel πλησίον της Mill που κόπηκε αργότερα στη μέση. Τα εχθρικά Αντιαεροπορικά Πυροβόλα έριχναν πυρά χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα, δημιουργούνταν, ενίοτε, κάτω και δίπλα μας κάποια σύννεφα έκρηξης. Ένα σμήνος πετούσε σε κλειστό σχηματισμό, έτοιμο να εφορμήσει στο στόχο του, σε ένα ύψος των τριών χιλιάδων μέτρων και κατέβαινε συνεχώς ύψος προς το αεροδρόμιο του Waalhaven. Καθώς διασχίζαμε τον ουρανό παρατήρησα ότι οι Γέφυρες του Moerdijk και της Dordrecht ακόμα στέκονταν. Μου έφυγε ένα βάρος από την καρδιά, επειδή δεν είχε φτάσει στο αεροσκάφος μου καμία απολύτως αναφορά από τα αναγνωριστικά κατά τη διάρκεια της πτήσης. Τώρα πλέον διακρίνονταν τα πρώτα σημάδια μάχης. Κάμποσα μεταγωγικά βρίσκονταν καπνίζοντας στο έδαφος. Το αεροδρόμιο του Waalhaven είχε πιάσει μεγάλη φωτιά. Τα αεροσκάφη του 3ου Τάγματος του 16ου Συντάγματος Πεζικού είχαν ήδη προσγειωθεί εκεί. Το αεροδρόμιο τελούσε ήδη υπό γερμανική κατάληψη. Κατά τη διάρκεια της άφιξής μας είδα εδώ και εκεί αλεξιπτωτιστές που μετέφεραν αιχμαλώτους. Αυτές ήταν οι πρώτες μου εικόνες σχετικά με τη διαμορφωθείσα κατάσταση, καθώς βρισκόμουν ακόμα στον αέρα, πάνω από το αεροδρόμιο Waalhaven. Ήμουν απολύτως ικανοποιημένος.

Μετά την προσγείωση παρουσιάστηκε σε εμένα ο λοχαγός Schulz, ο διοικητής του τάγματος αλεξιπτωτιστών που είχε μόλις καταλάβει το αεροδρόμιο και μου έδωσε περαιτέρω πληροφορίες, κατατοπίζοντας με. Το Σμήνος Βομβαρδιστικών, υπό τον σμήναρχο Viebig είχε επιφέρει ένα εξάισιο προπαρασκευαστικό αποτέλεσμα. Οι λόχοι Αλεξιπτωτιστών είχαν ριχθεί, βάσει σχεδίου, σε ημικύκλιο γύρω από το αεροδρόμιο και είχαν καταλάβει με μια θαρραλέα έφοδο τις θέσεις του εχθρού, χρησιμοποιώντας εν μέρει μόνο περιστροφή και χειροβομβίδες καθώς οι προκεχωρημένες μονάδες των Αλεξιπτωτιστών δεν είχαν καταφέρει να λάβουν τα κιβώτια οπλισμού με τα τυφέκια και τα πολυβόλα. Οι δικές μας απώλειες ήταν εξαιρετικά μικρές. Το τάγμα είχε επιτύχει ένα σπουδαίο στρατιωτικό κατόρθωμα, καταλαμβάνοντας τούτες τις σημαντικότητες, για την περαιτέρω εξέλιξη της επιχείρησης, θέσεις, εξουδετερώνοντας μια καλά προετοιμασμένη άμυνα.

Πως ήταν όμως η κατάσταση στις Γέφυρες του Ρότερνταμ; Ο λοχαγός Schulz μπόρεσε, σε αυτή την ερώτηση, μόνο να μου απαντήσει ότι η διμοιρία

Αλεξιπτωτιστών του υπολοχαγού Kerfien είχε ριχθεί πλησίον του Feyenoord και οι λόχοι του 3ου Τάγματος 16ου Συντάγματος Πεζικού έσπευδαν προς το σημείο τούτο. Ο διοικητής του τάγματος, υπολοχαγός von Choltitz, είχε ήδη προωθηθεί με τη μοτοσυκλέτα.

Εγώ, ο ίδιος, εισήλθα τώρα στο νότιο τμήμα του Ρότερνταμ, συνοδευόμενος από τον Πρώτο Επιτελικό μου, επισημναγό Trettner και έναν αγγελιοφόρο. Μπροστά μας, με κατεύθυνση προς τις Γέφυρες του Ρότερνταμ, ακούγονταν ένας αδύναμος θόρυβος από μάχη. Τώρα θα έπρεπε να δώσουμε προτεραιότητα στη δημιουργία, κυρίως, του πρώτου διοικητηρίου της Μεραρχίας και να το εξοπλίσουμε κατάλληλα. Το Waalhaven θα ερχόταν, σε αυτό το σημείο, σε δεύτερη μοίρα, επειδή ανέμενα, από την αρχή ήδη, ισχυρής κλίμακας βρετανικές εναέριες επιθέσεις εναντίων του αεροδρομίου. Αρχικά, σκόπευα να τοποθετήσω την κυρίως δύναμη όσο το δυνατό δίπλα από το αεροδρόμιο και δίπλα στις Γέφυρες του Ρότερνταμ μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση σε τούτες τις δύο θέσεις. Στη νοτιότερη είσοδο της πόλης εντοπίσαμε ένα απόμερο σχολείο που μας φαίνονταν ως κατάλληλος χώρος. Ήταν κλειστό εξαιτίας της επικείμενης αργίας της Πεντηκοστής. Ρωτήσαμε το πλήθος, που είχε συγκεντρωθεί, που βρίσκονταν ο υπεύθυνος του και μας είπαν ότι κατοικούσε εκεί κοντά. Κατευθυνθήκαμε σε αυτόν για να μας ανοίξει την πόρτα. Καθώς έρχονταν προς τα εδώ μαζί μας, ανακαλύψαμε σε μια πλαϊνή είσοδο ένα μικρό παράθυρο, το σπρώξαμε και μπήκαμε κατ' αυτό τον τρόπο στο σχολείο. Αναφέρω τούτο το ασήμαντο, ίσως, συμβάν που είχε διαδραματιστεί σε μια κρίσιμη χρονική καμπή της μάχης για να δείξω ότι τα γερμανικά στρατεύματα δεν ήταν οι τόσο κακοί Ούννοι έτσι όπως γράφονταν και λέγονταν πάντα στις στρατιωτικές αναφορές και συζητήσεις του αντιπάλου.

Πήγα και έκατσα τώρα στην έδρα μιας τάξης και οι άλλοι αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και στρατιώτες στριμώχτηκαν στους στενούς πάγκους. Το έργο της διοίκησης ξεκίνησε.

Έφτασαν έπειτα οι πρώτες αναφορές από τις Γέφυρες του Ρότερνταμ. Τα υδροπλάνα με τον 11ο Λόχο προσθαλασσώθηκαν στο μικρό λιμάνι του Maass, ανατολικά των γεφυρών και τοποθετήθηκαν στη γνωστή, από τους χάρτες και τις αεροφωτογραφίες, παραλιακή ζώνη του λιμανιού, ακριβώς δίπλα στις μαούνες. Ήταν μια εξαιρετική αεροπορικού και ναυτικού χαρακτήρα επίδοση. Οι πεζικάριοι αποβιβάστηκαν στη ξηρά, κατέλαβαν την άκρη της γέφυρας και εισέβαλαν στην πόλη μέχρι τα κανάλια που συνόρευαν με το νότιο προγεφύρωμα. Τα αεροσκάφη προσγειώθηκαν ξανά. Ταυτόχρονα, η «Διμοιρία Αλεξιπτωτιστών Kerfien» εισέβαλε στις γέφυρες μέσω του Feyenoord και του νοτίου τμήματος του Ρότερνταμ. Διάνυσε μια απόσταση άνω των δύο χιλιομέτρων διαμέσου πολυσύχναστων δρόμων που η πρωινή κυκλοφορία με τρόλεϊ, οχήματα, πολλά τον αριθμό ποδήλατα και πεζούς ήταν ήδη σε πλήρη εξέλιξη.

Το Ρότερνταμ ήταν μια βάση ανεφοδιασμού του Ολλανδικού Στρατού και διέθετε μόνο μια μικρή φρουρά. Ο διοικητής της ήταν ο συνταγματάρχης Scharro, ένας πολύ δραστήριος άνδρας. Διέταξε αμέσως την πραγματοποίηση αντεπιθέσεων για την ανακατάληψη των γεφυρών. Είχε υπό τις διαταγές του μια Ειδική Ομάδα Ναυτικού, των διακοσίων περίπου ανδρών, της οποίας το στρατόπεδο βρίσκονταν σε πολύ κοντινή απόσταση από το βόρειο προγεφύρωμα. Ο διασκορπισμένος 11ος Λόχος υποχώρησε στο νησί κάτω από την πίεση ενός υπερέχοντος αντιπάλου. Η «Διμοιρία Kerfien» κατέλαβε ένα

μικρό συγκρότημα σπιτιών, σε μικρή απόσταση από τη βόρεια άκρη της γέφυρας και εγκατέστησε εκεί τη βάση της. Το «Τάγμα Choltitz» ήρθε, στο νότιο τμήμα του Ρότερνταμ, σε επαφή με τα υποχωρώντας υπόλοιπα τμήματα του Τάγματος Εφόδου και τα εξουδετέρωσε. Οι πυροβολισμοί στους δρόμους διήρκησαν μέχρι το απόγευμα. Ο κύριος όγκος του τάγματος προωθήθηκε αμέσως προς τις γέφυρες και κατέλαβε το νησί. Οι Γέφυρες του Ρότερνταμ ασφαλίστηκαν, έτσι, επαρκώς.

#### Η κυρίευση των Γεφυρών του Moerdijk και Dordrecht

Καθώς σημειώνονταν τούτα τα γεγονότα πλησίον του Waalhaven και του Ρότερνταμ, το 1ο Σύνταγμα Πεζικού (συνταγματάρχης Braeuer) κατέλαβε με τη ίδια ακρίβεια το νότιο τμήμα του χώρου επέμβασης της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Το 2ο Τάγμα (λοχαγός Prager) ρίχθηκε δίπλα στις Γέφυρες του Moerdijk και μάλιστα με δύο λόχους βορείως και δύο λόχους νοτίως των γεφυρών. Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερος η συνεισφορά και η αξία του λοχαγού Prager. Έφερε στο σώμα του το μικρόβιο μιας θανατηφόρου ασθένειας και βρίσκονταν ήδη στο στρατιωτικό νοσοκομείο. Με όλη την εναπομείνασα δύναμη του έσπευσε λίγο πριν την έναρξη της επέμβασης στο τάγμα του για να ριχθεί ως επικεφαλής και να μπορέσει να συμμετέχει σε τούτη την πρώτη φάση της επέμβασης. Λίγους μήνες μετά πέθανε από καρκίνο του εντέρου.

Η έχοντας προηγηθεί επίθεση των Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης εναντίων της «Γραμμής των Καταφυγίων» δεν είχε επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα, επειδή δεν πραγματοποιήθηκε βάσει κάποιου ολοκληρωμένου σχεδίου και κυρίως επειδή το βαλτώδες έδαφος των λιβαδιών εμπόδιζε την αποτελεσματικότητα της. Το τάγμα κατέλαβε, ωστόσο, με την πρώτη του έφοδο τη «Γραμμή των Καταφυγίων» στην οποία βρίσκονταν το 6ο Ολλανδικό Τάγμα. Το 1ο Τάγμα (ταγματάρχης Walther) ρίχθηκε, ως εφεδρεία του συντάγματος, πλησίον του Tweede Tool. Ο 3ος Λόχος (υπολοχαγός von Brandis), με την πρόσφατη επιτυχία στο Stavanger, είχε ως αποστολή να καταλάβει τις Γέφυρες της Dordrecht. Παρομοίως, όπως και στην πόλη του Ρότερνταμ, δεν έλαβε χώρα εδώ κανένας εναέριος βομβαρδισμός. Ο λόχος παράταξε μια διμοιρία βορείως και δύο διμοιρίες, υπό τη διοίκηση του επικεφαλής του λόχου, νοτίως των γεφυρών. Στην πόλη Dordrecht βρίσκονταν, κάτι που δεν ήταν νωρίτερα γνωστό, το Εφεδρικό Τάγμα Σκαπανέων του Ολλανδικού Στρατού. Τμήματα αυτού είχαν τοποθετηθεί, τούτο το πρωί, στα χαρακώματα του νοτιοδυτικού άκρου της πόλης και είχαν υποδεχθεί με πυρά υποπολυβόλων τον 3ο Λόχο, νοτίως των γεφυρών. Εξαιτίας της διαμορφωθείσας αυτής κατάστασης πήρε ο υπολοχαγός von Brandis την ορθή απόφαση να επιτεθεί για να απελευθερώσει αρχικά την πτέρυγα του και έπειτα να στραφεί προς τις γέφυρες. Σκοτώθηκε όμως λίγα λεπτά κατόπιν. Η επίθεση είχε όμως επιτύχει. Όπως συμβαίνει εδώ συχνά, ο αντικαταστάτης του, επικεφαλής του λόχου αναθεώρησε το αρχικό σχέδιο της αποστολής και εφόρμησε στον υποχωρώντας εχθρό, σε μεγάλο βάθος στην πόλη. Το μεγαλύτερο μέρος των δύο αυτών διμοιριών εξολοθρευθήκαν εδώ. Η, έχοντας ριχθεί στα βόρεια, διμοιρία είχε εντωμεταξύ καταλάβει τις γέφυρες και τις είχε διατηρήσει υπό την κατοχή της.

Ο συνταγματάρχης Braeuer, που πληροφορήθηκε σύντομα σχετικά με την εξολόθρευση του κυρίου όγκου του 3ου Λόχου του, έδωσε τώρα τη διαταγή στο βρισκόμενο σε ετοιμότητα, πλησίον του Tweede Tool, 1ο Τάγμα να επιτρέψει αμέσως στις Γέφυρες της Dordrecht. Κατευθυνόμενο προς τα εκεί, το τάγμα έπεσε ξαφνικά πάνω σε ένα δίκτυο από τσιμεντένια καταφύγια που βρίσκονταν κρυμμένα σε ένα άλσος και έλεγχαν με τα πυρά τους τον μεγάλο δρόμο του Moerdijk/Dordrecht. Μετά την κυρίευση αυτών των καταφυγίων κατόπιν εφόδου, το 1ο Τάγμα έφτασε μετά στις Γέφυρες της Dordrecht και ενίσχυσε την εκεί πολύ αδύναμη φρουρά των γεφυρών.

### Η άφιξη του δεύτερου κύματος

Το αναμενόμενο, διακαώς, δεύτερο κύμα, με το πρώτο τμήμα των αερομεταφερόμενων μονάδων, ξεκίνησε με την προσγείωση στο αεροδρόμιο του Waalhaven, αργά το πρωί. Ο συνταγματάρχης Kreysing έφτασε με το πρώτο σμήνος. Τον συνόδευσαν, μέχρι ένα σημείο, κατά τη μετακίνηση του στο Hordijk εκεί όπου ήθελε να εγκαταστήσει το κέντρο διοίκησης του Συντάγματος του. Καθώς τον κατατόπιζα αναφορικά με την εδώ κατάσταση, διαδραματίζονταν οι πρώτες αερομαχίες πάνω από εμάς. Ήταν τα πρώτα βρετανικά αεροσκάφη και τα γερμανικά Messerschmitt που έδιδαν εδώ μια μεταξύ τους μάχη-διακόσια χιλιόμετρα απόσταση από τα αεροδρόμια της πατρίδας τους-, σε χίλια μέτρα ύψος. Τρία αγγλικά αεροπλάνα καταρρίφθηκαν, το ένα πίσω από το άλλο και σε κοντινή μεταξύ τους απόσταση, και έπεφταν σαν φλεγόμενα δαδιά προς το έδαφος. Ήταν μια εντυπωσιακού χαρακτήρα επίδειξη της γερμανικής εναέριας υπεροχής πάνω από τον χώρο προσγείωσης η οποία επέτρεπε να πραγματοποιηθούν οι ακολουθώντας αεραποβάσεις.

Καθώς επέστρεφα με τον επισημναγό Trettner στο αεροδρόμιο, έπεφταν και στις δύο πλευρές του δρόμου και παντού στο έδαφος οι μικρού βεληνεκούς οβίδες παρενόχλησης του Πυροβολικού, των οποίων ο αριθμός συνεχώς ενισχύονταν. Λίγα λεπτά αργότερα βρισκόμουν σε ένα μικρό ανάχωμα από χώμα στο νοτιοανατολικό άκρο του αεροδρομίου και παρατηρούσα την κίνηση των προσγειώσεων και αποβιβάσεων. Ξαφνικά, ακούστηκε ένας μεγάλος θόρυβος προς τα εδώ. Βαριά θραύσματα εκτινάχθηκαν. Ο αντίπαλος είχε ανοίξει πυρ εναντίων του αεροδρομίου και ορισμένες οβίδες είχαν πέσει πολύ κοντά. Τούτη ακριβώς τη στιγμή ήρθε ξαφνικά στο μυαλό μου μια εικόνα από την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ήταν κατά τη διάρκεια της Μάχης του Tannenberg όταν το «Σώμα Mackensen» είχε επέμβει πλησίον του Lautern. Ο στρατηγός von Mackensen βρίσκονταν με το επιτελείο του στην πλαγιά ενός υψώματος και παρατηρούσε με τα κιάλια του την προέλαση του πεζικού του. Ήμουν τότε πιλότος Αναγνωριστικού Αεροσκάφους του συγκεκριμένου σώματος και παρέδιδαν αυτή ακριβώς τη στιγμή μια σημαντική αναφορά σχετικά με τον εχθρό. Τότε ξέσπασε, ξαφνικά, ένας βρυχηθμός κοντά σε εμάς. Το ρωσικό Πυροβολικό έβαλλε με έναν αριθμό οβίδων προς το ύψωμα. Διασκορπιστήκαμε όλοι και καλυφθήκαμε αυτόματα, ενώ ο έμπειρος στρατηγός και κάτοχος του Σιδηρού Σταυρού Τάξης Ι, της σειράς 1870/71 δεν επέτρεψε στον εαυτό του να φοβηθεί τις οβίδες που έσκαγαν σε κοντινή απόσταση και συνέχιζε να παρατηρεί με τα κιάλια του. Τούτη την εικόνα του στρατηγού von Mackensen

είχα ξαφνικά μπροστά μου και δεν την έβγαλα παρά τα χτυπήματα των οβίδων, παρά συνέχισα να παρατηρώ ανενόχλητος τον χώρο. Ένα σμήνος είχε μόλις απογειωθεί μετά την αποβίβαση των μονάδων. Κατά τη διάρκεια της πορείας απογείωσης δέχθηκε το «πλοηγό» αεροσκάφος ένα καίριο χτύπημα και ανατινάχθηκε. Τα άλλα αεροσκάφη, με απαράμιλλη τάξη και πειθαρχία, συνέχισαν την απογείωση και σηκώθηκαν από το έδαφος, σαν να μην συνέβη το οτιδήποτε. Ήμουν πολύ περήφανος για τους πιλότους μου.

Τα πυρά πυροβολικού προέρχονταν από μια Μοίρα Πυροβολικού που είχε παραταχθεί σε ένα μεγάλο πάρκο στον βορειοανατολικό τομέα της πόλης του Ρότερνταμ, σε οχτώ χιλιόμετρα απόσταση. Η μοίρα τούτη είχε καλυφθεί τόσο επιδέξια που δεν μπόρεσε να εντοπιστεί από την εναέρια αναγνώριση μας κατά τη διάρκεια των ακολουθώντας μαχών. Για την περαιτέρω ενίσχυση του Πυροβολικού, η ολλανδική στρατιωτική διοίκηση είχε διατάξει τη μετακίνηση του τορπιλοβόλου Z5 και της τορπιλακάτου 51. Βρίσκονταν, κατά την έναρξη των εχθροπραξιών, ως φρουρά μπροστά από το Hoek van Holland, διέσχισαν το Nieuwe Waterweg με κατεύθυνση το Ρότερνταμ και συμμετείχαν στον κανονιοβολισμό. Κλήθηκε, επίσης, το μικρό σε μέγεθος καταδρομικό «Van Galen» από το Den Helder, από το βορειοδυτικότερο δηλαδή σημείο του Φρουρίου Ολλανδία. Έβαλλε με τα πυροβόλα του εναντίων του αεροδρομίου Waalhaven, εντοπίστηκε, όμως σύντομα, από τις επαναλαμβανόμενες επιθέσεις μας με Βομβαρδιστικά Καθέτου Εφόρμησης και καταστράφηκε.

Από την 22η Μεραρχία εισήλθαν μερικά σποραδικά ραδιογραφήματα τα οποία δεν περιείχαν μεν καθόλου θετικά μηνύματα, αλλά δεν επέτρεπαν σε καμία περίπτωση να φανεί το μέγεθος της αποτυχίας πλησίον της Χάγης και την κρίσιμη κατάσταση της μεραρχίας. Την πρώτη ξεκάθαρης μορφής αναφορά την έλαβα προφορικά, νωρίς το απόγευμα της 10<sup>ης</sup> Μαΐου, από τον επικεφαλής του Πυροβολικού της Μεραρχίας, υπολοχαγό De Boer. Είχε αποβιβαστεί με το δεύτερο κύμα στο Ypenberg, βρήκε το αεροδρόμιο κατειλημμένο από τον εχθρό και γεμάτο με συντρίμια Ju και κατευθύνθηκε κατόπιν με το επιτελείο του προς το Waalhaven. Ήταν έτσι ξεκάθαρο ότι είχε αποτύχει η απόπειρα να καταλάβουμε το σημαντικότερο αυτό αεροδρόμιο. Διέρρευσε σταδιακά από την πατρίδα ότι δεν ήταν εφικτό να προσγειωθούν αεροπλάνα και να αποβιβαστούν γερμανικά στρατεύματα στα άλλα αεροδρόμια του Katwijk και του Ockenburg. Τα σμήνη του δεύτερου κύματος κατευθύνθηκαν έπειτα προς τους αυτοκινητόδρομους πλησίον του Delft και του Leiden, προς αμμόλοφους πλησίον του Katwijk και στην ακτή της Βόρειας Θάλασσας ή επέστρεψαν στα αεροδρόμια αναχώρησης τους στη Γερμανία. Η «Πτέρυγα Μάχης Conrad» επέφερε στο σημείο τούτο κάποιες εξαιρετικές επιδόσεις.

Το τρίτο κύμα της 22ης Μεραρχίας Πεζικού διακόπηκε αυτόματα από το Επιτελείο Αεροπορικών Συγκοινωνιών στη Γερμανία (σμήναρχος von Fichte). Δεν υπήρχε, για εμάς τώρα, καμία πλέον δυνατότητα να καταστούμε κυρίαρχοι των αεροδρομίων στην περιοχή πλησίον της Χάγης, επειδή όλες οι μονάδες των Αλεξιπτωτιστών είχαν ήδη δραστηριοποιηθεί. Οι επιχειρήσεις της 22ης Μεραρχίας έπρεπε να παύσουν. Ο αρχηγός του 2ου Αεροστόλου, πτέραρχος Keserling, διέταξε τη διακοπή τους. Οι μάχες της 22ης Μεραρχίας θα μνημονευτούν από εμένα αργότερα, σε μια ιδιαίτερη πραγματεία.

## Η κατάσταση σταθεροποιείται

Η κατάσταση στην 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία είχε εντωμεταξύ σταθεροποιηθεί. Στο 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών, με την Πυροβολαρχία Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Scharm) και τον λόχο Αλεξιπτωτιστών (υπολοχαγός Reitzenstein), είχαν διανεμηθεί ο επειγόντως απαραίτητος Βαρύς Οπλισμός. Δεν ήταν αρκετός, αλλά ήταν τουλάχιστον σχεδόν επαρκής. Η επίθεση ενός εχθρικού τάγματος που πραγματοποίησε, μέσω του πορθμείου στο Wioldrecht, μια επικίνδυνη προέλαση προς την ανοιχτή πτέρυγα του συντάγματος, εντοπίστηκε από τον συνταγματάρχη Braeuer, υπό τη συγκέντρωση των τελευταίων δυνάμεων του, δίπλα στον αυτοκινητόδρομο και εκδιώχθηκε ξανά πίσω στον τομέα Kill.

Ο συνταγματάρχης Kreysing μετακίνησε το 2ο Τάγμα του (λοχαγός Sander) βορειοδυτικά, στον τομέα Noord, με κέντρο βάρους δίπλα στη Γέφυρα του Alblasserdam. Στο σημείο αυτό βρίσκονταν επίσης ορισμένες πυροβολαρχίες του 22ου Συντάγματος Πυροβολικού. Το 1ο Τάγμα του 16ου Συντάγματος Πεζικού είχε ασφαλίσει, στα νότια, τη γέφυρα πάνω από τον ποταμό Oude Maas πλησίον του Heerjansdam (νοτίως του Barendrecht). Το 3ο Τάγμα είχε κατορθώσει να αναβαθμίσει σημαντικά τις θέσεις του δίπλα στις Γέφυρες του Ρότερνταμ και να αντιμετωπίσει με μεγάλη, πλέον, αυτοπεποίθηση τις επικείμενες επιθέσεις του εχθρού εκεί. Το επιτελείο της Μεραρχίας είχε ήδη μεταφέρει μαζί του, με το πρώτο κύμα, μια ισχυρή δύναμη οδηγών στρατιωτικών οχημάτων, είχε επιτάξει φορτηγά, λεωφορεία και ιδιωτικά οχήματα και σχημάτισε έτσι μια φάλαγγα οχημάτων με σκοπό να καταστήσει τη Μεραρχία πιο ευκίνητη.

Λίγες μόνο πληροφορίες έχουν φτάσει σχετικά με τον εχθρό. Ο σμηναγός Lampertsdoerfer, ο επικεφαλής του 3ου Επιτελικού Γραφείου μου, είχε προβεί σε μια προσωπική χαρακτήρα αναγνώριση, εν μέσω συγκεχυμένης κατάστασης, στον χώρο του αεροδρομίου βορείως του Waalhaven και αιχμαλωτίστηκε, κατά τις μεσημεριανές ώρες, στο σημείο εκεί. Ήταν μια βαριά απώλεια. Το 3ο Επιτελικό Γραφείο είχε χάσει έτσι την πολυμήχανη και πολύστροφη κεφαλή του. Η εναέρια αναγνώριση αντιμετώπιζε, επίσης, προβλήματα λειτουργίας. Κάμποσα αεροσκάφη του Σμήνους Αναγνωριστικών της Μεραρχίας είχαν ήδη καταρριφθεί, κατά την πρώτη τους πτήση αναγνώρισης, τις πρώτες πρωινές ώρες, από ολλανδικά καταδιωκτικά και το Αντιαεροπορικό Πυροβολικό και δεν μπόρεσαν εκ τούτου να δώσουν τις αναφορές τους. Κατά τη διάρκεια όλης της επιχείρησης κατέστη, μόνο σε λίγες περιπτώσεις, εφικτό, οι πληροφορίες αναφορικά με τον εχθρό να ληφθούν, μέσω της ραδιοεπικοινωνιακής οδού, από τις στρατιωτικές μας υπηρεσίες στη Γερμανία. Οι ραδιοεπικοινωνίες προς τον χώρο απόβασης μας ήταν, την τότε περίοδο, ακόμα πολύ υποανάπτυκτες. Σε τούτο προστέθηκε ακόμα ότι ένα από τα δύο πιο αξιόπιστα μας αεροσκάφη με ασύρματο είχε καταστραφεί τις πρώτες ήδη ώρες, στο αεροδρόμιο Waalhaven, κατά το πρώτο κύμα ρίψης οβίδων Πυροβολικού. Ο επικεφαλής Πληροφοριών της μεραρχίας, ταγματάρχης Schostag, έκανε τα μέγιστα δυνατά για να αποκαταστήσει τούτες τις μεγάλες δυσκολίες στον τομέα των ραδιοεπικοινωνιών.

Το αεροδρόμιο Waalhaven τελούσε υπό την κατοχή του «Τάγματος Αλεξιπτωτιστών Schulz» το οποίο θα προστάτευε τον σπουδαίο τούτο χώρο ακόμα και κατά τη διάρκεια της νύχτας και έπειτα θα μετακινούταν με

μοτοσυκλέτες προς το Dordrecht, στο Σύνταγμα του. Τριγύρω από το αεροδρόμιο βρίσκονταν τοποθετημένα τα δύο κανόνια 2 cm της Ελαφράς Αντιαεροπορικής Πυροβολαρχίας Αλεξιπτωτιστών (υπολοχαγός Timm) η οποία ήταν η πρώτη και η, τότε, μοναδική αντιαεροπορική μονάδα των Αλεξιπτωτιστών. Είχε πάρει εκεί θέση μάχης, με έναν επαρκές αριθμό πολεμοφοδίων ώστε να δυσκολέψει σε μεγάλο βαθμό τον αναμενόμενο εναέριο βομβαρδισμό της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας.

Ο βρετανικός νυχτερινός αεροπορικός βομβαρδισμός στο αεροδρόμιο του Waalhaven

Τούτος ο εναέριος βομβαρδισμός για την καταστροφή του διαδρόμου προσγείωσης/απογείωσης του Waalhaven σημειώθηκε από τα νέου τύπου δικινητήρια αεροσκάφη Bristol «Beaufort», μια νέα εκδοχή των «Blenheim», και τα πρώτα αεροπλάνα έφτασαν κατά τη δύση του ηλίου και όταν η σκιά της νύχτας είχε εξαπλωθεί στο έδαφος. Δεν πετούσαν σε κλειστού τύπου σχηματισμό, με μια χρονική διάρκεια των ολίγων λεπτών. Καθόλη τη διάρκεια της νύχτας ακούγονταν ο τυπικός θόρυβος των κινητήρων των αγγλικών αεροπλάνων και έπειτα έσκασαν οι πρώτες βόμβες. Το Αντιαεροπορικό Πυροβολικό μας έβαλλε με σφοδρότητα και οι «πολύχρωμες χάντρες μαργαριταριών» των τροchioδεικτικών βλημάτων υψώνονταν με αδιάκοπο ρυθμό ψηλά στον ουρανό. Ο βομβαρδισμός έπαυσε ξαφνικά, λίγο πριν τις 3:00. Εξήντα περίπου βομβαρδιστικά είχαν επιτεθεί.

Ξάπλωσα και αποκοιμήθηκα αμέσως. Ο υπεύθυνος Διαχείρισης Υλικού, ο δείχνοντας πάντα στοργή και ζήλο, αξιωματικός von Vithtum, εγκατέστησε, για χάρη μου, μάλιστα ένα κρεβάτι σε μια από τις αίθουσες διδασκαλίας. Εκεί πάνω κοιμήθηκα για λίγη ώρα βαθιά και χωρίς διακοπή. Μια ψηλή μορφή στάθηκε ξαφνικά, στο απροσδιόριστο μισόφωτο του πρωινού, μπροστά από το κρεβάτι μου. Ήταν ο σμηναγός Schaefer, ο επικεφαλής του σμήνους μεταγωγικών της μεραρχίας στον οποίο είχε ανατεθεί, έως την άφιξη της διοίκησης του αεροδρομίου, η ευθύνη του αεροδρομίου. Είχε κάνει ένα σύντομο γύρο περίξ του αεροδρομίου και μου ανέφερε με το ήρεμο και σοβαρό ύφος του ότι θα ήταν μια περαιτέρω χρήση του διαδρόμου προσγείωσης/ απογείωσης αδύνατη. Του είπα: “Είναι μια πολύ βαρυσήμαντη αναφορά. Αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση αεραπόβασης μας είναι, κατά πολύ μεγάλη πιθανότητα, καταδικασμένη σε αποτυχία. Η κατάσταση του διαδρόμου προσγείωσης/απογείωσης θα πρέπει να ελεγχθεί για ακόμα μια φορά στο φως της ημέρας”. Από τον επανέλεγχο προέκυψε ότι το αεροδρόμιο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Το αεροδρόμιο Waalhaven χρησιμοποιήθηκε, έπειτα, στις 11, 12 και 13 Μαΐου, επομένως κατά τις επόμενες τρεις ημέρες, μολονότι βρίσκονταν σχεδόν ακατάπαυστα κάτω από τις οβίδες του πυροβολικού και από τις, σε τακτικά διαστήματα, ρίψεις βομβών. Ήταν ο μοναδικός μας χώρος προσγείωσης και αποβίβασης στρατευμάτων και εκ τούτου η «πηγή» που θα έπρεπε να τροφοδοτήσει τη μεγάλης κλίμακας τούτη επιχείρηση όχι μόνο με στρατεύματα, αλλά επίσης με πυρομαχικά και άλλα είδη ανεφοδιασμού, ώστε αυτή να επιτύχει. Εάν η «πηγή» τούτη στέρεψε στις 11 Μαΐου, τότε θα τίθονταν η

επιτυχία της επιχείρησης υπό αμφισβήτηση. Για την ώρα, η περαιτέρω χρήση του αεροδρομίου βρίσκονταν στη κόψη του ξυραφιού. Ο αριθμός και η σειρά των μεταγωγών γίνονταν πλέον ανά μη τακτικά διαστήματα και το ζήτημα της τακτικής περνούσε σε δεύτερη πλέον μοίρα. Τα χρονικά διαστήματα προσγείωσης-αποβίβασης- και απογείωσης γίνονταν ολοένα και πιο μακρά. Η «πηγή» έρρεε όλο και λιγότερο και κάποιες φορές, μάλιστα, καθόλου, ωστόσο δεν στέρευε ποτέ. Αποκτούσε μεγαλύτερη συνεχώς αξία καθώς η πίεση του εχθρού αυξάνονταν ολοένα και περισσότερο από όλες τις πλευρές. Το αεροδρόμιο Waalhaven ήταν σε κάθε περίπτωση το μεγάλο και συνεχώς «προβληματικό παιδί» μου και είχα ορκιστεί τότε, κατόπιν των εμπειριών αυτών να μην στηρίζω ποτέ ξανά μια επιχείρηση αεραπόβασης σε ένα μοναδικό διατιθέμενο αεροδρόμιο που εγκυμονούσε τόσο πολλά ρίσκα.

Μετά την αποτυχία της 22ης Μεραρχίας και κυρίως λαμβανομένου υπόψη της, πνέοντας ανησυχία, κατάστασης του Waalhaven, κρίθηκε απαραίτητο για το πρωί της 11<sup>ης</sup> Μαΐου να σημειωθεί μια εκ νέου εκτίμηση της κατάστασης. Η επέμβαση της 22ης Μεραρχίας πλησίον της Χάγης θα έπρεπε να επιφέρει αυτόματα μια σημαντικού χαρακτήρα ανακούφιση για την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία, πλησίον του Ρότερνταμ προκαλώντας την αποχώρηση ισχυρών ολλανδικών στρατιωτικών μονάδων προς τα εκεί. Για την ολλανδική στρατιωτική διοίκηση ήταν η Χάγη το επικινδυνότερο σημείο. Η μισή πόλη είχε κυριευθεί και ακόμα και εάν καταλαμβάνονταν, τώρα, επίσης το αεροδρόμιο Waalhaven, θα ήταν τότε αμφίβολο εάν η, σε εκτεταμένο πλαίσιο, αποστολή της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας από το Moerdijk έως το Ρότερνταμ θα μπορούσε να διεξαχθεί. Είχε τότε καταστεί απαραίτητο να λάβει χώρα μια συρρίκνωση του πλαισίου της αποστολής και να εγκαταλειφθεί, προτιμότερο, εγκαίρως ένα τμήμα του σχεδίου παρά να διακυβευτεί όλη συνολικά η επιχείρηση. Έφτασα στο συμπέρασμα ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι σημαντικές Γέφυρες του Moerdijk και της Dordrecht ήταν οι σημαντικότεροι στόχοι. Επέτρεψα εκ τούτου, λοιπόν, να προωθηθεί το 3ο Τάγμα του 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών προς τη Dordrecht, επειδή κατά την άποψη μου, το τάγμα θα είχε σπουδαιότερο εκεί ρόλο από ό,τι πλησίον του Ρότερνταμ. Όλα τούτα ήταν, φυσικά, μόνο προνοητικής βάσης σκέψεις τις οποίες θα έπρεπε να κάνει ένας υπεύθυνος αρχηγός σε μια, κατά τέτοιο τρόπο, διαμορφωθείσα κατάσταση.

Εγώ ο ίδιος κατευθύνθηκα τώρα προς το αεροδρόμιο Waalhaven για μια, επί τόπου, προσωπική αναγνώριση και πληροφόρηση. Στο εκεί αεροδρόμιο παρουσιάστηκε ενώπιον μου ο νέος διοικητής του αεροδρομίου. Η κατάσταση του χώρου του αεροδρομίου έδειχνε κακή. Μια σειρά από κρατήρες από βόμβες εκτείνονταν σε μεγάλο μήκος, δεξιά και αριστερά, και μεταξύ αυτών βρίσκονταν τα κοιλώματα που είχαν προκαλέσει οι οβίδες του Πυροβολικού. Κάποιες βόμβες είχαν πέσει στο δρόμο εισόδου και μια βόμβα, που δεν είχε εκραγεί, είχε μπλοκάρει την κίνηση σε ένα στενό σημείο. Η πλειοψηφία των βομβών δεν είχε εκραγεί και βρίσκονταν εδώ και εκεί στο έδαφος. Η Πυροβολαρχία Ελαφρών Αντιαεροπορικών είχε καταρρίψει ένα δικινητήριο βομβαρδιστικό. Γερμανοί στρατιώτες απασχολούνταν εντατικά και με ζήλο να αναχωματίζουν τους κρατήρες από τις βόμβες και κατόπιν καλά οργανωμένου σχεδίου να επαναφέρουν τα σημαντικότερα τμήματα του διαδρόμου προσγείωσης/απογείωσης στην αρχική τους κατάσταση και να τα ενισχύσουν. Κατ' αυτό τον τρόπο, η διοίκηση του αεροδρομίου κατάφερε, με αδιάκοπο αγώνα, τις επόμενες

ημέρες να επιτύχει την πραγματοποίηση μικρής, τουλάχιστον, κλίμακας απογειώσεων και προσγειώσεων και τα πληρώματα των Σμηνών των Μεταγωγικών μας επέδειξαν εδώ την απαράμιλλη ικανότητα τους.

Επί την ευκαιρία, αναφέρθηκε σε εμένα μια μικρή αλλά σημαντική απόκλιση του γεγονότος αυτού. Ο αντιπτέραρχος Rieckhoff, ο τελευταίος διοικητής της Γερμανικής Ακαδημίας Εναέριου Πολέμου, αναφέρει στο βιβλίο του «Δώδεκα χρόνια Γερμανική Πολεμική Αεροπορία» (εκδόσεις Interavia, Γενεύη 1945), ότι πριν τον πόλεμο, στην Ακαδημία και στις Γερμανικές Σχολές Πολέμου εκπαίδευσης πληρωμάτων Βομβαρδιστικών, διδάσκονταν η θεωρεία ότι για την καταστροφή ενός διαδρόμου προσγείωσης/απογείωσης, χίλια επί χίλια μέτρα, αρκούσε η επέμβαση, μια μόνο φορά, μιας Μοίρας Πολεμικών Αεροσκαφών (είκοσι επτά Βομβαρδιστικά). Θεωρούταν τότε ότι τούτο θα επαρκούσε ώστε με τη χρήση βομβών πενήντα κιλών, που θα προκαλούσαν κρατήρα βάθους ενάμιση μέτρο και πλάτους τριών μέτρων, θα μπορούσε μια χρήση του αεροδιαδρόμου-τουλάχιστον για λίγο χρονικό διάστημα- να καταστεί μη λειτουργική. Στο παράδειγμα του αεροδιαδρόμου του Waalhaven, που δεν είχε ωστόσο αυτές τις διαστάσεις, διέκρινε κάποιος ότι τούτη η θεωρεία απείχε σε μεγάλο βαθμό από την πραγματικότητα. Το αεροδρόμιο Waalhaven είχε, σε κάθε περίπτωση, φανεί σημαντικά σθεναρό και έτοιμο να αποκρούσει κάθε επίθεση.

#### Οι μάχες της 11. Μαΐου

Συνέχισα, έπειτα, τη μετακίνηση μου προς την περιοχή της πόλης Alblisserdam. Η βρισκόμενη εκεί μεγάλη γέφυρα είχε ένα περιστρεφόμενο μεσαίο τμήμα το οποίο ευνοούσε σε μεγάλο βαθμό την υπεράσπιση και καθιστούσε, ευτυχώς, την καταστροφή της γέφυρας αδύνατη. Ο διοικητής του 3ου Τάγματος 16ου Συντάγματος Πεζικού, λοχαγός Sander, μου ανέφερε ότι ο εχθρός είχε από τα μεσάνυχτα εντοπιστεί στην άλλη πλευρά του ποταμού και ότι ενισχύονταν διαρκώς. Το ξημέρωμα έλαβαν χώρα κάποιες απόπειρες διάσχισης του ποταμού με φουσκωτά, και από της δύο πλευρές του Alblisserdam. Οι πιασμένοι, στο σημείο αυτό, αιχμάλωτοι ανήκαν στο 1ο και 2ο Ολλανδικό Σύνταγμα Δικυκλιστών. Η εμπροσθοφυλακή της Ελαφράς Ταξιαρχίας είχε λοιπόν φτάσει εδώ και είχε επιτεθεί εναντίων αυτής της θέσης. Κατά τις μεσημεριανές ώρες σημειώθηκαν εδώ ορισμένες μεγάλης κλίμακας επιθέσεις των Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης οι οποίες εξουδετέρωσαν όλες τις περαιτέρω απόπειρες επίθεσης του εχθρού επί ανοιχτού εδάφους.

Εντόπισα αρχικά, δίπλα στις Γέφυρες της Dordrecht, το έχοντας ήδη αφιχθεί εδώ 3ο Τάγμα του 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών και έπειτα το 1ο Τάγμα του ιδίου συντάγματος και κατόπιν διέταξα την προβολή άμυνας πολύ κοντά στις γέφυρες και την προώθηση τους στην πόλη για την εκεί ασφάλιση της. Ο κύριος όγκος θα παρέμενε, κυριολεκτικά, αγκιστρωμένος στις γέφυρες. Για την περίπτωση τούτη δεν υπήρχε άλλη εναλλακτική, επειδή η πόλη, με τα σπίτια της και τους πολλούς στενούς της δρόμους, εκτείνονταν μέχρι τις γέφυρες. Από τα ψηλά κτήρια της πόλης είχε ο εχθρός τη δυνατότητα να παρατηρεί, από κοντινή απόσταση, τις γέφυρες και τις κινήσεις της γερμανικής άμυνας. Ενάμιση χιλιόμετρο μακριά βρίσκονταν ο ψηλός και εντυπωσιακός Καθεδρικός της

Dordrecht, το έμβλημα αυτής της παλιάς πόλης. Οι Γέφυρες του Dordrecht βάλλονταν συνεχώς από τα πολυβόλα των Ολλανδών.

Αυτή η κατάσταση δεν με ευχαριστούσε καθόλου. Όπως έχω ήδη αναφέρει προηγουμένως, η στενότητα χώρου της Dordrecht ήταν ένα κρίσιμο σημείο για τη γερμανική άμυνα. Τώρα, έχει ακόμα προκύψει ότι οι μοναδικές και για αυτό τόσο σημαντικές διαβάσεις θα μπορούσαν, κάτω από αυτές τις περιγραφόμενες συνθήκες, να ανακαταληφθούν, μέσω μιας αιφνιδιαστικής επίθεσης, σχετικά εύκολα. Ο συνταγματάρχης Braeuer δεν μπορούσε από μόνος να βελτιώσει την κατάσταση. Γνώριζα πολύ καλά ότι η μεραρχία θα έπρεπε να επέμβει εδώ. Επέστρεψα, εκ τούτου, στο Επιτελείο της Μεραρχίας.

Το διοικητήριο της μεραρχίας είχε εντωμεταξύ μετακινηθεί από το νότιο Ρότερνταμ στο Rijsoord (λίγο πολύ η ίδια απόσταση μεταξύ Ρότερνταμ και Dordrecht). Εκεί, το Επιτελείο της Μεραρχίας είχε βρει κατάλυμα στο πανδοχείο «Stadtwarpen» το μοναδικό πανδοχείο τούτης της μικρής πόλης. Οι πολλές παραδοξότητες της προκαλούμενης αναστάτωσης σε μια επιχείρηση αεραπόβασης είχαν επιφέρει το γεγονός να βρισκόμαστε σε μια απόσταση των τεσσάρων μόνο χιλιομέτρων από έναν από τους σημαντικότερους μας αντίπαλους παίκτες, τις Ολλανδικές Ειδικές Στρατιωτικές Δυνάμεις του νοτίου μετώπου του Φρουρίου Ολλανδία οι οποίες βρίσκονταν στο Putterschoek. Χωρίζοντας μας, εδώ τώρα, το εμπόδιο του ποταμού Oude Maas, αντιμετωπιζόμασταν, από το σημείο αυτό, κάμποσες ημέρες σύμφωνα με όλες τις αρχές της τέχνης του πολέμου, χωρίς να γνωρίζουμε τότε ο ένας για τον άλλο. Εντωμεταξύ, επιπλέον αξιόμαχες ενισχύσεις είχαν αποβιβαστεί στο Waalhaven, μεταξύ αυτών και οι δύο πρώτοι λόχοι του 72ου Συντάγματος Πεζικού. Ο ένας εκ των δυο λόχων προχώρησε στην εκκαθάριση του εδάφους βορειοδυτικά του Waalhaven μέχρι τον ποταμό Nieuwe Maas. Ο άλλος λόχος χρησιμοποίησε επιταγμένα ποδήλατα και κατέλαβε τη γέφυρα του ποταμού Oude Maas πλησίον του Hoekvliet, συναντώντας ασθενή αντίσταση. Με τούτες τις τελευταίες γέφυρες είχαν πλέον τώρα τεθεί, το απόγευμα της 11<sup>ης</sup> Μαΐου, όλες συνολικά οι γέφυρες του χώρου επέμβασης στην κατοχή της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Ο αντίπαλος είχε πραγματοποιήσει δίπλα στη Γέφυρα του Ρότερνταμ κάμποσες σφοδρές επιθέσεις, είχε όμως εκδιωχθεί.

Το 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών έπρεπε, επίσης, να δώσει στις 11 Μαΐου διάφορες σκληρές μάχες. Η μηχανοκίνητη εμπροσθοφυλακή της 7ης Γαλλικής Στρατιάς είχε, κατά την προέλαση της μέσω Αντβέρπης, ήδη φτάσει νωρίς το πρωί της 11<sup>ης</sup> Μαΐου στην πόλη Breda και εν συνεχεία προωθήθηκε προς το Tilburg. Τα έμπροσθεν θωρακισμένα Οχήματα Αναγνώρισης κατευθύνθηκαν, την ίδια ημέρα, μέχρι το Best, βορείως του Αϊντχόβεν. Ήταν το πιο μακρινό σημείο που είχε φτάσει η 7η Γαλλική Στρατιά με τις μονάδες αναγνώρισης της. Πλησίον της Breda είχε φτάσει ως εμπροσθοφυλακή η 1η Γαλλική Μεραρχία με τον 6ο Λόχο Εφίππων και τον 15ο Λόχο Δραγόνων. Ένα γαλλικό απόσπασμα του 15ου Λόχου Δραγόνων είχε βολιδοσκοπήσει την περιοχή του Moerdijk και είχε εντοπίσει-προς μεγάλη του έκπληξη- την παρουσία Γερμανών Αλεξιπτωτιστών δίπλα στις γέφυρες.

Από το βιβλίο του διοικητή Rocolle « L' arme aeroportée clef de la victoire? » θα αναφέρω το παρακάτω ενδιαφέρον επεισόδιο: «Το απόγευμα της 11<sup>ης</sup> Μαΐου έφτασε, αναπάντεχα, ο Γάλλος στρατηγός Mittelhauser πλησίον της Berda, έχοντας ειδική αποστολή, με κατεύθυνση τη Χάγη και μη γνωρίζοντας ότι ο δρόμος προς τα εκεί, μέσω των Γεφυρών του Moerdijker, ήταν ήδη

αποκλεισμένος από τους Γερμανούς Αλεξιπτωτιστές. Ο 15ος Λόχος Δραγόνων σκόπευε να του απελευθερώσει άμεσα τη δίοδο και να επιτεθεί εναντίων των γεφυρών. Όταν έφτασε στο Zevenberg Schehoek εκεί όπου βρίσκονταν τα μπροστινά τμήματα ασφάλισης των αλεξιπτωτιστών, το τεθωρακισμένο αυτό απόσπασμα δέχθηκε ισχυρή επίθεση Γερμανικών Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης και αναχαιτίστηκε».

Εντωμεταξύ, ολλανδικά στρατεύματα επιτίθονταν συνεχώς από το Gravendeel μέσω του πορθμείου, πλησίον του Wieldrecht και από τον Βορρά μέσω του Dubbeldam. Το πρωί της 11<sup>ης</sup> Μαΐου ρίχθηκε ο μοναδικός λόχος Αλεξιπτωτιστών, τον οποίο είχα παρατάξει από τη Σχολή Αλεξιπτωτιστών και είχα κρατήσει πίσω στη Γερμανία ως τη μοναδική εφεδρεία Αλεξιπτωτιστών για ειδικές περιπτώσεις, στα βορειοδυτικά του νησιού Dordrecht, πλησίον του Kor van het Land και ακινητοποιήθηκε εδώ πολύ σύντομα. Η επέμβαση πραγματοποιήθηκε με τον καλύτερο τρόπο μέσω του αεροστόλου, χωρίς να γνωρίζει, όμως, την πραγματική κατάσταση. Υπήρχαν, δηλαδή, το συγκεκριμένο αυτό χρονικό διάστημα πιο επείγουσες αποστολές και καταλληλότεροι χώροι ρίψης Αλεξιπτωτιστών, κυρίως όμως δεν ήταν, τη συγκεκριμένη στιγμή, καθόλου απαραίτητη μια επέμβαση τούτης της αξιόμαχης Ειδικής Δύναμης της Εφεδρείας.

Η Ανώτατη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση είχε άγνοια, στις 10 και 11 Μαΐου, σχετικά με την εξέλιξη των επιχειρήσεων των αεραποβάσεων. Γνώριζε μόνο ότι η επιχείρηση της 22ης Μεραρχίας Πεζικού είχε αποτύχει. Οι αναφορές μέσω ασυρμάτου της κατάστασης της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας είχαν μόνο εν μέρει ληφθεί. Η εναέρια αναγνώριση δεν λειτουργούσε σωστά. Ανάφερε μεν ότι οι γέφυρες ήταν άθικτες, αλλά δεν είχε διακρίνει επακριβώς την κατάσταση και τις θέσεις των γερμανικών αερομεταφερομένων μονάδων και ανέφερε από την άλλη τη μετακίνηση ισχυρών εχθρικών στρατευμάτων και τη διεξαγωγή σφοδρών μαχών. Ο πτέραρχος Kesselring ανησυχούσε για την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και έστειλε, το απόγευμα της 11<sup>ης</sup> Μαΐου, με αεροσκάφος σε εμένα έναν ιδιαιτέρως ικανό αξιωματικό της Μονάδας Αναγνωριστικών μου για να έχει μια προσωπική εκτίμηση της κατάστασης.

Συλλογίζομαι συνεχώς το σχέδιο μου αναφορικά με την εκκαθάριση της περιοχής πλησίον του Dordrecht, όταν έφτασε ο αντισμήναρχος Triebel σε εμένα. Εχθρικά καταδιωκτικά είχαν καταδιώξει, μέχρι το Waalhaven, το αεροσκάφος του, τύπου He 126 και κατόπιν εμφανίστηκαν τα γερμανικά Me 109. Έγραψα, τώρα, πολύ βιαστικά και με λέξεις-κλειδιά πάνω σε έναν εκτυπωμένο χάρτη αναφοράς, μια σύντομη περιγραφή των μέχρι τώρα μαχών και αναφορικά με τις εν συνεχεία προθέσεις μου και αποφάσισα εκ τούτου ότι θα μπορούσε πλέον να πει κάποιος ότι η επιχείρηση αεραπόβασης θα τελείωνε με μια επιτυχημένη έκβαση. Αυτή η αναφορά έγραψε ιστορία. Ο πτέραρχος Kesselring την προώθησε, την ίδια νύχτα, από το Μίνστερ στο Βερολίνο εκεί όπου τη διάβασε ο Goering και έπειτα ο Χίτλερ επίσης.

Απέστειλα στον αντισυνταγματάρχη De Boer μια αναφορά σχετικά με τη διεξαγωγή της μάχης πλησίον της πόλης Dordrecht. Η αποστολή περιείχε τα παρακάτω σημεία περίπου:

1) Ο εχθρός ενισχύεται συνεχώς στη Dordrecht και προετοιμάζεται πιθανότατα για εκδήλωση επίθεσης.

2) Η «Ομάδα Μάχης De Boer» θα επιτεθεί το απόγευμα της 12<sup>ης</sup> Μαΐου εναντίων των συγκεντρωμένων μονάδων του εχθρού. Η επίθεση θα πρέπει να διεξαχθεί

εναντίων της Dordrecht από τα νοτιοανατολικά, με περιορισμένο στόχο επίθεσης. Ο πρώτος στόχος επίθεσης είναι ο σιδηροδρομικός σταθμός της Dordrecht.

3) Στις μονάδες θα υπαχθεί το 1ο Τάγμα (ταγματάρχης Krueger) του 72ου Συντάγματος Πεζικού, επίσης ο 2ος Λόχος Αντιαρματικών Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Goetzel) και ορισμένες Πυροβολαρχίες του 22ου Συντάγματος Πυροβολικού. Το «Τάγμα Krueger» θα αποβιβαστεί το πρωί της 12<sup>ης</sup> Μαΐου στο αεροδρόμιο του Waalhaven.

4) Το 1ο Τάγμα 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστές θα μεριμνήσει για την εξασφάλιση της ετοιμότητας της επίθεσης.

Ήταν μια πολύ δύσκολη αποστολή, αυτή που ο αντισυνταγματάρχης De Boer και τα συμμετέχοντα στρατεύματα θα έπρεπε να φέρουν εις πέρας.

Οι μετακινήσεις της ολλανδικής «Ελαφράς Μεραρχίας» πλησίον της Dordrecht

Θα πρέπει, σε αυτό το σημείο, να ρίξουμε ξανά μια ματιά και στην άλλη πλευρά, επειδή είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να διαπιστώσουμε τι συμβαίνει αυτές τις ώρες στην περιοχή της Dordrecht. Θα λάβω υπόψη εδώ τα προσωπικά μου συμπεράσματα στη Χάγη, το Φθινόπωρο του 1940 και κυρίως την περιγραφή του Ολλανδού συνταγματάρχη στο Γενικό επιτελείο, Doorman, στο βιβλίο του «Military Operation in the Netherlands».

Η «Ελαφρά Μεραρχία» είχε λάβει τότε την εντολή να υποστηρίξει τη νότια πτέρυγα του Ολλανδικού Στρατού Ξηράς. Είχε τοποθετηθεί, για το λόγο αυτό, στο ανατολικό τμήμα της επαρχίας Nord-Brabant, στην περιοχή Eindhoven-Tilburg. Λίγες ημέρες πριν την έναρξη των εχθροπραξιών αποφάσισε η Ολλανδική Ανώτατη Διοίκηση Στρατού να υπάρξει μια μικρής κλίμακας προβολή άμυνας τη Θέση Peel και η νότια πτέρυγα να κινηθεί πίσω από τα δύο ποτάμια. Η «Ελαφρά Ταξιαρχία» θα υποχωρούσε τότε στα περίχωρα του Ρότερνταμ, αλλά μόλις την πρώτη νύχτα μετά τη γερμανική επίθεση, έχοντας ως στόχο να προκαλέσει στη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση μια μεγάλου μεγέθους σύγχυση αναφορικά με τις προθέσεις των Ολλανδών. Η απόσυρση της μεραρχίας στο Ρότερνταμ είχε ήδη προετοιμαστεί χρονικά και θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί με τρεις ομάδες-πορείας και με μια μηχανοκίνητη ομάδα, μέσω των Γεφυρών του Moerdijk και Dordrecht.

Όταν ξέσπασε το κύμα εφόδου, στις 10 Μαΐου, η μεραρχία έλαβε τη διαταγή να αρχίσει αμέσως τη μετακίνηση της προς το Ρότερνταμ και λίγο αργότερα πληροφορήθηκε ότι οι Γέφυρες του Moerdijk τελούσαν ήδη υπό γερμανική κατοχή. Η μηχανοκίνητη ομάδα έπρεπε τώρα να ενσωματωθεί στην άλλη ομάδα-πορείας κάτι που προκάλεσε επιπλοκές εξαιτίας του διαφορετικού ρυθμού μετακίνησης των διαφορετικών μονάδων και των λιγοστών στενών δρόμων και γεφυρών. Η εν κρυπτώ μετακίνηση αυτής της στρατιωτικής δύναμης, μέσω του δαιδαλώδους χώρου μεταξύ των ποταμών Maas και Waal δεν ήταν μια εύκολη υπόθεση και απαιτούσε πολύ χρόνο. Ένας υψηλόβαθμος Ολλανδός αξιωματικός μου διηγήθηκε αργότερα ότι πάνω στο ψηλό, στενό και τελείως ανοιχτό μόλο πλησίον της πόλης Gorinchem στέκονταν, το απόγευμα της 10<sup>ης</sup> Μαΐου, μια φάλαγγα πορείας μήκους χιλιομέτρων η οποία είχε ακινητοποιηθεί για ένα

μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς ελπίδα, εκεί και κατόρθωσε σταδιακά να αποσυρθεί. Οι Γερμανοί πιλότοι ευτυχώς δεν την είχαν ανακαλύψει.

Η «Ελαφρά Ταξιαρχία» είχε υπαχθεί εντωμεταξύ στον διοικητή του Φρουρίου Ολλανδία. Το απόγευμα της 10<sup>ης</sup> Μαΐου έλαβε τη διαταγή να προελαύσει με κατεύθυνση το νησί Eijsselmonde και να επιτεθεί στα επιβιβαζόμενα στο Waalhaven γερμανικά αερομεταφερόμενα στρατεύματα. Ένα τάγμα της μεραρχίας είχε παραδοθεί στον διοικητή τομέα της Dordrecht. Μετά την παράδοση, η μεραρχία χρειαζόνταν για τις «Ομάδες Μάχης» της επιπλέον ακόμα πέντε Τάγματα Ποδηλατιστών και δύο μηχανοκίνητες ομάδες Πυροβολικού. Τα Συντάγματα Προστασίας με Μοτοσυκλέτες είχαν ήδη παραδοθεί προηγουμένως. Ο διοικητής της μεραρχίας πήρε την απόφαση της μετακίνησης μέσω της Γέφυρας του Alblasterdam. Στο χρονικό σημείο αυτό δεν ανέμενε μια κάποια αντίσταση στη γέφυρα τούτη και ούτε πλησίον του ποταμού Noord. Η άφιξη των μονάδων του καθυστέρησε ωστόσο μέχρι τη νύχτα και έλαβε εντωμεταξύ κάποιες αναφορές ότι η γέφυρα είχε ήδη καταληφθεί από τα γερμανικά στρατεύματα. Ανέβαλε, εκ τούτου, την επίθεση μέσω του ποταμού μέχρι το ξημέρωμα της 11<sup>ης</sup> Μαΐου. Η επίθεση αυτή απέτυχε, όπως ήδη γνωρίζουμε, εξαιτίας της αντίστασης του 2ου Τάγματος του 16ου Συντάγματος Πεζικού που είχε αφιχθεί ήδη εγκαίρως εκεί και είχε λάβει θέση πίσω από τον ποταμό Noord. Μόνο λίγες, αδύναμης στρατιωτικής ισχύος, μονάδες κατάφεραν, υπό την εκμετάλλευση του παράγοντα του αιφνιδιασμού, να φτάσουν πάνω από το ποτάμι. Εκδιώχθηκαν όμως με αντεπίθεση ή αιχμαλωτίστηκαν. Η κούρσα γύρω από τη Γέφυρα του Alblasterdam είχε κερδηθεί από το 16ο Σύνταγμα Πεζικού.

Η αποστολή για την «Ελαφρά Μεραρχία» είχε πλέον αλλάξει ριζικά, στις 11 Μαΐου, από τον διοικητή του Φρουρίου Ολλανδία και ίσχυε τώρα:

« α) Ο κύριος όγκος της «Ελαφράς Μεραρχίας θα τεθεί κυρίαρχος στο νησί Dordrecht και θα προελαύσει κατόπιν προς το Waalhaven, μέσω του Wieldrecht και του Barendrecht.

β) Το υπόλοιπο τμήμα της μεραρχίας θα κρατήσει την ανατολική όχθη του Noord και ένα επιπλέον Τάγμα Ποδηλατιστών θα πρέπει να διατεθεί, όσο το δυνατό αμεσότερα, στον διοικητή του τομέα της Dordrecht».

Κατόπιν, ο διοικητής της «Ελαφράς Μεραρχίας» (συνταγματάρχης van der Byl) άφησε δύο Τάγματα Ποδηλατιστών και μια μονάδα Πυροβολικού στον ποταμό Noord. Την ίδια στιγμή έφτασε στη μεραρχία το 2ο Σύνταγμα Προστασίας με Μοτοσυκλέτες ξανά που είχε υποστεί στη Μάχη του Mill, στα ολλανδικά σύνορα, βαριές απώλειες. Κατά τη διάρκεια της αναδιάρθρωσης των μονάδων για τη νέα αποστολή χτυπήθηκε η μεραρχία τις μεσημεριανές ώρες από τις, ήδη αναφερόμενες, επιθέσεις των Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης, οι οποίες προκάλεσαν απώλειες, σύγχυση και προ πάντων μεγάλες καθυστερήσεις.

Τέσσερα Τάγματα Ποδηλατιστών, η Ίλη με Πολυβόλα του Επιτελείου της Μεραρχίας και το 2ο Σύνταγμα Μοτοσυκλετιστών Προστασίας βρίσκονταν, πάντως, σε ετοιμότητα για τη νέα επίθεση. Υποστηριζόμενη από τη Φρουρά της Dordrecht, η δύναμη τούτη ήταν ένας πολύ επικίνδυνος στρατός απέναντι στα τρία Γερμανικά Τάγματα Αλεξιπτωτιστών, τα οποία βρίσκονταν διασκορπισμένα σε μια περιοχή των δεκατεσσάρων χιλιομέτρων και είχαν εγκλωβιστεί δίπλα στις Γέφυρες του Mordijk και της Dordrecht. Τη νύχτα της 11./12<sup>ης</sup> Μαΐου ξεκίνησε ο κύριος όγκος της «Ελαφράς Μεραρχίας» το πέρασμα στην απέναντι όχθη μέσω του Merwede, βορείως της Dordrecht.

Οι σκληρές μάχες συνεχίζονται στις 11 Μαΐου

Τα, τελούμενα υπό την κατοχή του αντιπάλου, νησιά Hoeksche Waard και Putten σαν να βρίσκονταν, για τη γερμανική στρατιωτική διοίκηση, πίσω από ένα σιδηρού παραπέτασμα. Από το Hoeksche Waard διεξήγαγε ο αντίπαλος, από την πρώτη μέχρι και την τελευταία ημέρα, μια πολύ έντονη δραστηριότητα. Πλησίον του Wieldrecht και νοτίως αυτού σημειώνονταν συνεχώς απόπειρες περάσματος στην απέναντι πλευρά μέσω του τομέα Kill. Τη νύχτα της 11./προς 12<sup>ης</sup> Μαΐου, ισχυρές ολλανδικές στρατιωτικές μονάδες βολιδοσκόπησαν για πρώτη φορά τον χώρο του Oude Maas, νοτίως του Barendrecht. Το Πυροβολικό ήταν ιδιαιτέρως δραστήριο και τα αποθέματα πολεμοφοδίων του φαίνονταν ανεξάντλητα. Έβαλλε, με συχνή αλλαγή της θέσης του, εναντίων της γραμμής στην ενδοχώρα, κυρίως όμως εναντίων του 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών καθώς επίσης στα νώτα των Γερμανικών Πυροβολαρχιών στον ποταμό Noord και ακόμα μέχρι το Waalhaven και το νότιο Άμστερνταμ. Πλησίον του Strijen βρίσκονταν μια παλαιότερη εκεί Μοίρα των 15 cm που έβαλλε με σφοδρότητα εναντίων των Γεφυρών του Moerdijk κυρίως. Γερμανικά Βομβαρδιστικά Καθέτου Επίθεσης προχώρησαν, κάμποσες φορές, σε επιθέσεις εναντίων της Πυροβολαρχίας του εχθρού και κατάφεραν να θέσουν τα πυροβόλα της εκτός δράσης. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα δεδομένα, είχαμε την εντύπωση ότι το Hoeksche Waard είχε κατά πολύ ενισχυθεί από Νότο και Δύση.

Το «Τάγμα Choltitz» και κυρίως η βρισκόμενη σε μεγάλη απόσταση μπροστά, στις Γέφυρες του Ρότερνταμ, «Διμοιρία Kerfien» διεξήγαγαν, εντωμεταξύ, μια αδυσώπητη μάχη. Σύμφωνα με πληροφορίες από τους Ολλανδούς είχαν μεταφερθεί εδώ εννέα τουλάχιστον τάγματα και είχαν εμπλακεί στη Μάχη του Ρότερνταμ. Ορισμένα εξ αυτών τάγματα είχαν μετακινηθεί από τη θέση Grebbe Valley. Οι γερμανικές θέσεις στο Ρότερνταμ βρίσκονταν κάτω από τα συνεχή πυρά Πυροβολικού και επίσης από τις, σε τακτικό ρυθμό, ρίψεις βομβών. Τα πυρά από την πλευρά του σιδηροδρομικού σταθμού ήταν ιδιαιτέρως ενοχλητικά τα οποία πρόσβαλλαν το νησί και τις γέφυρες.

Η έναρξη της 12<sup>ης</sup> Μαΐου

Η 12<sup>η</sup> Μαΐου δεν ήταν μόνο η ημέρα γενεθλίων μου, αλλά συμπλήρωσα την ημέρα τούτη το πεντηκοστό έτος της ηλικίας μου και ήταν μάλλον τα δυσκολότερα γενέθλια της ζωής μου. Η κατάσταση των αερομεταφερόμενων μονάδων είχε, εντωμεταξύ, σταθεροποιηθεί σε μεγάλο βαθμό κάτι που αντιστοίχως παρατήρησε το επιτελείο μου και επίσης το στράτευμα. Δεν είμαι- και ούτε ήμουν ποτέ- σε καμία περίπτωση φίλος των ευχών γενεθλίων, αλλά χαίρομαι πάντα όταν έχει περάσει αυτή η περιττή, κατά την άποψη μου, ημέρα. Αυτό το πρωί σχηματίστηκε-εντελώς αυθόρμητα και εξαιτίας του αληθινού και βαθιού συναισθήματος της ενότητας ενώπιον της ζωής και του θανάτου-μια ιδιαιτέρως μεγάλη ουρά για τις ευχές των γενεθλίων στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι των μονάδων και το γραφείο εργασίας μου είχε μετατραπεί, σε σύντομο χρονικό διάστημα, σε κήπο, διακοσμημένο με τα τόσο υπέροχα και γεμάτα με φανταχτερά χρώματα ολλανδικά λουλούδια όπως τουλίπες, κρίνους

και υάκινθους. Εγκατέλειψα σύντομα, όμως, το γραφείο μου και μετακινήθηκα προς το μέτωπο για να ελέγξω την κατάσταση. Είχε μόλις φτάσει εκεί το 2ο Τάγμα του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Pietzonka) και είχε αμέσως δραστηριοποιηθεί. Βρίσκονταν στο ανάχωμα της όχθης του Oude Maas και ανέμενε μια επίθεση του εχθρού. Πάνω από ύψος του αναχώματος μπορούσε κάποιος να παρατηρήσει μακριά με τα κιάλια τις κινήσεις των ολλανδικών στρατευμάτων στο ανοιχτό έδαφος με τους θάμνους.

Το πρώτο γερμανικό Τεθωρακισμένο Όχημα Αναγνώρισης έρχεται σε επαφή με τις αερομεταφερόμενες μονάδες

Η επίθεση της «Ομάδας Μάχης De Boer» στη Dordrecht σημειώθηκε, σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο, το απόγευμα της 12<sup>ης</sup> Μαΐου. Το 1ο Τάγμα του 72ου Συντάγματος Πεζικού κατευθύνθηκε, αμέσως μετά την αποβίβαση του στο αεροδρόμιο Waalhaven, σε θέσεις ετοιμότητας στη νοτιοανατολική έξοδο της Dordrecht. Μετακινούμενος προς τα εκεί έψαξα, αρχικά, να βρω τον ταγματάρχη Walther ο οποίος βρισκόταν σε σύσκεψη με τους επικεφαλής των λόχων του, σε ένα μικρό σπίτι πλησίον των Γεφυρών της Dordrecht. Κάθισα μαζί τους. Μετά από λίγα μόλις λεπτά στρίγγλισαν εκεί έξω, ξαφνικά, τα φρένα ενός βρισκόμενου σε κίνηση οχήματος και κατέβηκε ένας νεαρός σε ηλικία Γερμανός ανθυπολοχαγός των Τεθωρακισμένων. Τον παρατηρούσα με μεγάλη έκπληξη. Τη χρονική αυτή στιγμή μου φαίνονταν ως ένα φάντασμα, ως ένα όν από έναν άλλον κόσμο. Δεν είχαμε, έως τώρα, επαρκή επαφή με τα προκεχωρημένα γερμανικά Στρατεύματα Ξηράς και θεωρούσα ότι βρίσκονται πολύ μακριά. Γνώριζα όμως ότι ισχυρές γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις είχαν εντωμεταξύ διαταχθεί στην περιοχή της Breda.

Ο αξιωματικός των Τεθωρακισμένων με έψαχνε και παρουσιάστηκε σ' εμένα ως ανήκων στην έμπροσθεν γραμμή της αναγνώρισης της 18ης Στρατιάς. Είχε κατευθυνθεί προς Βορρά, είχε προωθηθεί μέσω του Geertruidenberg και έπρεπε να πληροφορηθεί αναφορικά με την κατάσταση στο Moerdijk. Ανέφερε ακόμα ότι οι πρώτες γερμανικές στρατιωτικές δυνάμεις θα έφταναν, πιθανότατα, το επόμενο πρωί και έπειτα επέστρεψε με το Αναγνωριστικό του Όχημα πάλι πίσω. Έβγαλα το ρολόι μου. Τούτη η η πρώτη επαφή με τις πλησιάζοντας Μονάδες Ξηράς έλαβε χώρα στις 12 Μαΐου και ώρα 17:30.

Ο γνωστός σ' έμένα ανθυπολοχαγός von Schuetz στέκονταν μαζί με τη φρουρά του στη διακλάδωση του αυτοκινητόδρομου προς την πόλη Dordrecht. Όταν διέκρινε να πλησιάζει με θόρυβο το όχημα μου, το σταμάτησε αναφέροντας τη χρήσιμη πληροφορία ότι το ψηλό ανάχωμα του δρόμου μπροστά μας ήταν κατειλημμένο από το Πυροβολικό του εχθρού και βρίσκονταν συνεχώς κάτω από πυρά. Δεν μπορούσα, ωστόσο, να το λάβω, τη χρονική τούτη στιγμή, υπόψη και του απάντησα: "Συμβαίνει αυτό σε έναν πόλεμο, να ρίχνονται πυρά". Η απάντηση αυτή έκανε έπειτα το γύρο μεταξύ της Μεραρχίας μου.

Σφοδρές μάχες για την κατοχή της Dordrecht

Οι μάχες στην πόλη βρίσκονταν σε πλήρη εξέλιξη. Η γερμανική επίθεση διεξάγονταν στην ανατολική πτέρυγα και στα νώτα των ισχυρών στρατιωτικών δυνάμεων του εχθρού τα οποία σκόπευαν επίσης να προχωρήσουν σε επίθεση εναντίων των γεφυρών. Οι Πεζικάριοι του 72ου Συντάγματος και τα Αντιαρματικά Αλεξιπτωτιστών έπρεπε να εξουδετερώσουν και να καταλάβουν μια σειρά από οδοφράγματα. Η επίθεση σταμάτησε, έπειτα, προσωρινά. Μετακινήθηκα τώρα μαζί με τον συνταγματάρχη De Boer και τον λοχαγό Goetzel προς τα εμπρός για να ψάξουμε να βρούμε στην πόλη το διοικητήριο του «Τάγματος Krueger». Ακολουθήσαμε στο σημείο αυτό κάποιους δρόμους, στη διάμεσο της διατασσόμενης λωρίδας επίθεσης, δεν εντοπίσαμε, εν τούτοις, το Επιτελείο του τάγματος. Αντ' αυτού βρεθήκαμε, ξαφνικά, σε ένα καζάνι που έβραζε, με οδομαχίες μεγάλης σφοδρότητας. Πυρά Πεζικού και οβίδες αντιαρματικών έπεφταν, κάνοντας θόρυβο, πάνω στο σκυροδετημένο οδόστρωμα και στους τοίχους των σπιτιών και σφύριζαν περνώντας δίπλα μας. Το Πυροβολικό του εχθρού έβαλλε με σφοδρότητα, από τον βορρά μέσω του Τομέα Merwede και από τα νοτιοδυτικά μέσω του Hoekschen Waard. Ξαφνικά, βρεθήκαμε εν μέσω των εχθρικών πυρών Πυροβολικού, μπροστά και πίσω μας έσκαγαν με θόρυβο οι οβίδες, οι τοίχοι των σπιτιών κατέρρεαν, τα δοκάρια έσπαζαν και πέτρες εκτοξεύονταν τριγύρω. Ένα θραύσμα οβίδας πέρασε ξυστά από το μηρό μου. Στο χρονικό αυτό σημείο κατέστη σε εμένα σαφές ότι αυτό εδώ το σημείο δεν ήταν ο κατάλληλος χώρος για τον υπεύθυνο αρχηγό όλης, συνολικά, της επιχείρησης αεραπόβασης, εγκαταλείψαμε την αναζήτηση μας και επιστρέψαμε. Το βράδυ ξέσπασε εκ νέου μια επίθεση στον ποταμό και επεκτάθηκε μέχρι το σιδηροδρομικό σταθμό.

Όταν έφτασα, τις πρώτες πρωινές ώρες της 13<sup>ης</sup> Μαΐου, εδώ ξανά μαζί με τον αξιωματικό-αγγελιοφόρο μου, υποσημηναγό Hermann και τον αγγελιοφόρο μάχης, σε τούτη τη, στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο, σημαντικότερη για όλη συνολικά την επιχείρηση θέση, επικρατούσε στο νοτιοανατολικό τμήμα της πόλης ηρεμία και έδειχνε εγκαταλελειμμένη. Προωθηθήκαμε, οπλισμένος ο κάθε ένας με μια καραμπίνα, μέσα στην πόλη. Εμφανίζονταν, συνεχώς, στα παράθυρα ένα μισοκοιμισμένο πρόσωπο που αποτραβιόνταν έπειτα φοβισμένο και τραβούσε ξανά την κουρτίνα. Είχε πάρα πολύ κρύο, βρισκόμασταν στη χρονική περίοδο των Παγερών Αγίων (του Mamertus, Pankratius, και Servatius). Συναντήσαμε, σύντομα, ορισμένους Γερμανούς στρατιώτες που μας υπέδειξαν το δρόμο προς ένα από τα διοικητήρια λόχων που βρίσκονταν στο σιδηροδρομικό σταθμό και από εκεί οδηγηθήκαμε, κατόπιν, στον διοικητή Krueger, στον οποίο βρίσκονταν ήδη ο συνταγματάρχης De Boer. Ήταν μια εξαίσια έκβαση.

Η νύχτα κύλησε ήρεμα. Οι απώλειες της χθεσινής ημέρας ήταν, παρά των σκληρών οδομαχιών εναντίων μιας πολλαπλάσιας δύναμης του εχθρού, ευτυχώς σε υποφερτό πλαίσιο. Η άποψη των δύο, ασκώντας διοικητικά καθήκοντα, αξιωματικών ήταν ότι η «Ελαφρά Μεραρχία» προχωρούσε τώρα στην προετοιμασία μιας κίνηση περικύκλωσης στην ανατολική πλευρά. Τα κατοπινά γεγονότα απέδειξαν ότι τούτη η άποψη ήταν σωστή. Το ηθικό ήταν ακμαίο και επικρατούσε αισιοδοξία. Κατά τη διάρκεια των μαχών που ακολούθησαν, λίγες ώρες μετά, ο ταγματάρχης χτυπήθηκε στο ένα μάτι από σφαίρα.

Στη νοτιοανατολική έξοδο της πόλης, εκεί όπου κατέληγε ο δρόμος του Dubbeldem, με περίμεναν κάμποσα οχήματα μαζί με έναν αριθμό αξιωματικών του Στρατού Ξηράς. Ήταν οι διοικητές των μονάδων εμπροσθοφυλακής της

αφιχθείσας εδώ 9ης Θωρακισμένης Μεραρχίας. Επιδιώκοντας να προσφέρουν υποστήριξη στις αερομεταφερόμενες μονάδες, όσο το δυνατό αμεσότερα, προωθήθηκαν από τις Γέφυρες του Moerdijk και έφτασαν μέχρι το σημείο που βρίσκονται. Υπήχθησαν υπό τις διαταγές μου και ζήτησαν νέες διαταγές. Με αυτό τον τρόπο, το πρωί της 13<sup>ης</sup> Μαΐου, δημιούργησαν τα πρώτα Στρατεύματα Ξηράς σύνδεση με τις αερομεταφερόμενες μονάδες. Ήταν ένα Τάγμα Μοτοσικλετιστών Προστασίας, μια Μοίρα Βαρύ Πυροβολικού και μια Ίλη Τεθωρακισμένων. Από αυτές τις μονάδες, τα τεθωρακισμένα βρίσκονταν ήδη μέσα στο νησί της Dordrecht και οι υπόλοιπες ακόμα στα νότια των Γεφυρών του Moerdijk. Τέθηκαν ακόμα στη διάθεση μου τα τεθωρακισμένα της «Ομάδας Μάχης De Boer». Η Μοίρα Βαρύ Πυροβολικού ( οβιδοβόλα δεκαπέντε cm) θα έπαιρνε θέσης μάχης νοτίως των γεφυρών και θα αντιμετώπιζε, χωρίς καθυστέρηση, τις πυροβολαρχίες του εχθρού στο Hoeksche Waard. Το Τάγμα Προστασίας με Μοτοσυκλέτες θα διέσχιζε τις Γέφυρες του Moerdijk και θα τίθονταν κατόπιν στη διάθεση μου για να επέμβει είτε πλησίον της Dordrecht είτε πλησίον του Ρότερνταμ.

Κατά τη διάρκεια τούτης της σύντομης σύσκεψης αναζωπυρώθηκε, εκ νέου, ο θόρυβος της μάχης στη Dordrecht. Ξέσπασαν ξαφνικά πυρά πολυβόλων από τα ανατολικά, από την κατεύθυνση του Dubbeldam και έπρεπε να βρούμε πίσω από ένα σπίτι κάλυψη. Μονάδες της «Ελαφράς Μεραρχίας» είχαν διασχίσει τη σιδηροδρομική γέφυρα πλησίον του Dubbeldam και είχαν ξεκινήσει την αναμενόμενη επίθεση περικύκλωσης η οποία κατόρθωσε, όμως να αποκρουστεί από την «Ομάδα Μάχης De Boer».

Η επίθεση των τεθωρακισμένων στην πόλη Dordrecht μας κόστισε σημαντικές απώλειες που γίνονταν ολοένα και μεγαλύτερες καθώς η, βρισκόμενη σε πολύ μακρινή απόσταση μπροστά, Ίλη Τεθωρακισμένων διασχίζοντας τα σύνορα δεν κατόρθωσε να καταστρέψει ούτε ένα τεθωρακισμένο του αντιπάλου. Τρία τεθωρακισμένα, το ένα σε μικρή απόσταση από το άλλο, καταστράφηκαν τώρα από το αντιαρματικό της «Ελαφράς Μεραρχίας» στους δρόμους της Dordrecht και έπιασαν εξολοκλήρου φωτιά. Τα υπόλοιπα τεθωρακισμένα κατόρθωσαν, όμως, έπειτα να επικρατήσουν. Μετά από μια αδιάκοπη εικοσιτετράωρη μάχη εκκένωσε η «Ελαφρά Μεραρχία» τη Dordrecht και υποχώρησε μέσω του Merwede. Η πόλη, τώρα, εκδήλωσε την πρόθεση προς συνθηκολόγηση και το απόγευμα της 13<sup>ης</sup> Μαΐου υψώθηκε στον ψηλό Καθεδρικό η άσπρη σημαία.

Πρέπει να αναφερθεί, ακόμα εδώ, μια θαρραλέα μορφής και αμφίβολης έκβασης, αιφνιδιαστική επίθεση μιας Ομάδας Προστασίας με Ποδήλατα της «Ελαφράς Μεραρχίας» εναντίων των Γεφυρών της Dordrecht: Στις 12 ή 13 Μαΐου μετακινήθηκε αυτή η ομάδα απαρατήρητη, μέσω κρυφών μονοπατιών, προς τις γέφυρες και, ερχόμενη ξαφνικά πίσω από ένα σταθμό διανομής καυσίμων, κινήθηκε προς το στόχο της, διανύοντας με γρήγορο ρυθμό τα τελευταία εκατό μέτρα. Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές είχαν τοποθετηθεί ως φρουρά. Η ομάδα εξολοθρεύθηκε από τα κατά μέτωπο και από τα πλάγια πυρά κάμποσων πολυβόλων. Ήταν σαν μια επίθεση ιππικού της παλαιότερης εποχής, ήταν μια τολμηρή δράση που απαίτησε την προσοχή των Γερμανών.

Οι μάχες εδάφους πλησίον του Ρότερνταμ

Η πίεση του εχθρού στις Γέφυρες του Ρότερνταμ γίνονταν ολοένα και πιο ισχυρή και σταδιακά αφόρητη. Ο υπολοχαγός von Choltitz είχε ζητήσει επανειλημμένως από τον διοικητή της πόλης του Ρότερνταμ να συνθηκολογήσει. Μια άμεση επέμβαση Βομβαρδιστικών για την υποστήριξη και τη διευκόλυνση της δικής μας θέσης δεν σημειώθηκε στο Ρότερνταμ- όπως και στις μάχες γύρω από την πόλη της Dordrecht-. Μετά την περίπτωση της Dordrecht και την άφιξη των έμπροσθεν μονάδων της 9ης Θωρακισμένης Μεραρχίας είχα, πλέον, στη διάθεσή μου έναν επαρκή αριθμό στρατευμάτων ώστε να μπορέσω, επιτέλους, να αναλάβω τις πρωτοβουλίες αναφορικά με τις Γέφυρες του Ρότερνταμ. Ήταν περισσότερο αναγκαίο, από το να πρέπει να δημιουργηθεί ακόμα ένα προγεφύρωμα βορείως της γέφυρας, ώστε να ανοίξει, για την 18η Στρατιά, η τελευταία πύλη προς το Φρούριο Ολλανδία. Τούτη ήταν το τελευταίο στάδιο της αποστολής της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας το οποίο, μέχρι τώρα, δεν είχε κατορθώσει ακόμα να ολοκληρωθεί, επειδή η επιχείρηση της 22ης Μεραρχίας είχε αποτύχει. Κάμποσες Ομάδες Μάχης αυτής της Μεραρχίας βρίσκονταν ακόμα πέραν του Ρότερνταμ και μάχονταν εκεί να κρατηθούν στη ζωή. Η όσο το δυνατό συντομότερη ενίσχυση τους ήταν, τώρα πλέον, ένας επιπλέον λόγος για λήψη άμεσης δράσης. Η επίθεση μέσω των Γεφυρών του Ρότερνταμ ήταν, επομένως, μια επείγουσα μορφής στρατιωτική ανάγκη.

Διέταξα την επίθεση τούτη, αρχικά για το πρωί της 14<sup>ης</sup> Μαΐου και αναγκάστηκα, έπειτα, να τη μεταθέσω χρονικά για τις 12:00 το μεσημέρι, επειδή η ετοιμότητα των Ομάδων Επίθεσης και οι ιδιαίτερα προσεγμένες, για την επίθεση αυτή, προετοιμασίες απαιτούσαν περισσότερο χρόνο. Το σχέδιο ήταν, οι ήδη αφιχθείσες μονάδες Τεθωρακισμένων και Πεζικού της 9ης Θωρακισμένης Μεραρχίας να πρέπει να προελαύσουν μέσω των γεφυρών, ενώ, ταυτοχρόνως, το ενισχυμένο 16ο Σύνταγμα Πεζικού, ανατολικά της πόλης, να διασχίσει τον ποταμό Maas πλησίον του IJsselmonde.

Μετά από μια μακράς χρονικής διάρκειας σύσκεψη με τους επικεφαλής των συμμετεχόντων «Ομάδων Επίθεσης» στο διοικητήριο μου στο Rijsoord, που κράτησε μέχρι τα μεσάνυχτα, κατευθύνθηκα εξαντλημένος στο στρατόπεδο μου και έπεσα αμέσως σε βαθύ ύπνο. Μετά από τις προηγούμενες τέσσερις, περίπου, νύχτες αγρύπνιας, η ηρεμία αυτή τη νύχτα είχε μια, ωστόσο, σύντομη χρονική διάρκεια. Μετά από μια ώρα περίπου ήρθε ο διοικητής της 9ης Θωρακισμένης Μεραρχίας, αντιστράτηγος Hubicki, με τον Πρώτο Επιτελικό του και έπειτα ένας συνταγματάρχης του Γενικού Επιτελείου της Ανώτατης Διοίκησης της 18ης Στρατιάς. Αφότου ενημέρωσα τους ανώτατους αυτούς αξιωματικούς σχετικά με την κατάσταση, έφτασε έπειτα ο διοικητής του 39ου Σώματος Στρατού, στρατηγός Schmidt.

Είχε φτάσει, έτσι, η χρονική στιγμή κατά την οποία οι διαδικασίες, σχετικά με την επιχείρηση αεραπόβασης, είχαν ολοκληρωθεί και η διοίκηση περιήλθε τώρα στην αρμοδιότητα του Στρατού Ξηράς, στο πλαίσιο της ήδη αναφερόμενης βασικής διευθέτησης στρατιωτικών ζητημάτων. Ο στρατηγός των μονάδων τεθωρακισμένων, Schmidt, μου διαβίβασε την αναγνώριση και τις ευχαριστίες του Ανώτατου Αρχηγού Στρατού Ξηράς και του Ανώτατου Διοικητή της 18ης Στρατιάς για την, αποφασιστικής σημασίας, επιτυχία των αερομεταφερόμενων μονάδων. Με το χαρακτηριστικό του ιπποτικό ύφος πρόσφερε έπειτα σ' εμένα τη διατήρηση της διοίκησης για την επικείμενη επίθεση εναντίων του Ρότερνταμ. Του ζήτησα όμως να με αποδεσμεύσει, λαμβανομένου υπόψη, ότι ο κύριος όγκος των «Μονάδων Επίθεσης» ανήκε στην 9η Θωρακισμένη Μεραρχία

και ο διοικητής αυτής της Μεραρχίας βρίσκονταν ήδη εδώ. Ο Schmidt συμφώνησε.

### Η με τραγικό αποτέλεσμα ρίψη βομβών στο Ρότερνταμ

Τούτη η επιτυχημένη και διεξαγόμενη, από αμφότερες πλευρές, με απόλυτο έντιμο τρόπο πρώτη επιχείρηση αεραπόβασης στην ιστορία του πολέμου έπρεπε λήξει με μια χτυπητή παραφωνία, τον τραγικού χαρακτήρα εναέριο βομβαρδισμό στο Άμστερνταμ. Όπως ακριβώς και πλησίον της Dordrecht, δεν είχε επέμβει, κατά τη διάρκεια των πολυήμερων και για τα γερμανικά στρατεύματα σκληρών μαχών στο Ρότερνταμ, κανένα βομβαρδιστικό, μολονότι θα μπορούσε τούτο να δικαιολογηθεί, σε απόλυτο βαθμό, στρατιωτικά. Μόνο τα βρισκόμενα στον ποταμό Maas ολλανδικά πολεμικά πλοία είχαν βομβαρδιστεί ως καθαροί στρατιωτικοί στόχοι. Κατά τις προετοιμασίες για την τελική επίθεση ξεπρόβαλλε από κάπου, ξαφνικά, η σκέψη να ζητηθεί η υποστήριξη των βομβαρδιστικών με στόχο το δραστικό περιορισμό των αιματηρών απωλειών από την πλευρά των γερμανικών στρατευμάτων. Κάθε επικεφαλής μονάδας έχει καθήκον να χρησιμοποιήσει όλα συνολικά τα βοηθητικά μέσα, που του παρέχονται και είναι επιτρεπτά σύμφωνα με το Διεθνές Στρατιωτικό Δίκαιο, με σκοπό την υποστήριξη των στρατευμάτων του. Κατόπιν μακράς χρονικής διάρκειας συλλογισμών και ανταλλαγής απόψεων για τα υπέρ και τα κατά, στα οποία έπαιξε ιδιαίτερο ρόλο η πρόσφατη εικόνα των απωλειών τεθωρακισμένων μας στη Dordrecht, έφτασα τελικά στο συμπέρασμα ότι δεν θα έπρεπε να εγκαταλειφθεί η ιδέα της επέμβασης των βομβαρδιστικών. Ήταν μια, απλά, αναπόφευκτη απόφαση και θεωρώ ότι κανένας αρχηγός στρατεύματος δεν θα έπραττε διαφορετικά σε αυτή την κατάσταση.

Οι στόχοι καθορίστηκαν με ακρίβεια και περιλάμβαναν το σιδηρόδρομο του Maas και έναν μικρό χώρο, σε πολύ κοντινή απόσταση γύρω από το βορινό άκρο των γεφυρών. Για μια τέτοιου μεγέθους στενή οριοθέτηση του χώρου ρίψης βομβών δεν λήφθηκε υπόψη, φυσικά, μόνο η υποχρέωση για την προστασία του άμαχου πληθυσμού, αλλά επίσης απλοί στρατιωτικοί λόγοι. Δεν έπρεπε να δημιουργηθούν, δηλαδή, από πολλούς κρατήρες από βόμβες και συντρίμια σπιτιών, τεχνητά εμπόδια στους δρόμους για τη διέλευση των ,κινούμενων προς επίθεση, τεθωρακισμένων μας ή να αποκλειστούν ολόκληροι δρόμοι, αλλά δόθηκε άμεση προτεραιότητα στο να κάμψουμε την ισχυρή αντίσταση του εχθρού μέσω ενός σύντομου σφοδρού βομβαρδισμού σε πολύ κοντινή απόσταση από τις γέφυρες και να προσφέρουμε στα τεθωρακισμένα μας τη δυνατότητα της μετακίνησης μέσω των γεφυρών και της εξόδου από το στενό πλαίσιο τους. Δεν ρίχθηκαν, φυσικά, εμπρηστικές βόμβες, επειδή κάτι τέτοιο σήμαινε τρομοκρατική ενέργεια και δεν είχαμε αυτό το σκοπό.

Παρά ταύτα, ένα ολόκληρο τμήμα της πόλης μετατράπηκε σε ερείπια και αποκαΐδια, όχι τόσο εξαιτίας του πυκνού βομβαρδισμού, αλλά περισσότερο λόγω της εξάπλωσης της φωτιάς. Στο παλιό τμήμα της πόλης έπιασε το ένα σπίτι μετά το άλλο φωτιά, εξαπλώθηκε με ταχύ ρυθμό μέσω των δρόμων και δημιουργήθηκαν μεγάλες εστίες. Η πυροσβεστική ήταν ανήμπορη να βοηθήσει την κατάσταση, επειδή είχε, κατά κακή τύχη, ανατιναχθεί από βόμβα έκρηξης ο κεντρικός αγωγός της ύδρευσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των ολλανδικών υπηρεσιών, αυτός ο εναέριος βομβαρδισμός είχε προκαλέσει το θάνατο οκτακοσίων πενήντα πολιτών μεταξύ του άμαχου πληθυσμού. Δεν αναφέρω αυτό τον αριθμό για να κάνω μια σύγκριση με τις απώλειες των εναέριων βομβαρδισμών εναντίων των γερμανικών μεγαλουπόλεων, όπως του Αμβούργου, του Βερολίνου και της Δρέσδης και να παρουσιάσω τον αριθμό των θυμάτων στο Άμστερνταμ ως μικρό. Αυτός ο αριθμός θα πρέπει επιτέλους να δοθεί στη δημοσιότητα, επειδή ακόμα και σήμερα κυκλοφορούν πάρα πολλές υπερβολές σχετικά με αυτόν.

Παρουσιάστηκαν εδώ, δυστυχώς, ορισμένες αστοχίες που αυξήσαν, αναμφίβολα, τις αρνητικές συνέπειες αυτού του βομβαρδισμού, κάτι που όμως μπορεί να παρουσιαστεί και στις καλύτερα εκπαιδευμένες και με την καλύτερη πειθαρχία εναέριες μονάδες. Η ολλανδική κυβέρνηση ξεκίνησε, μετά τη συνθηκολόγηση, ενδελεχείς έρευνες αναφορικά με την από αέρα ρίψη βομβών στο Άμστερνταμ. Στο σημείο αυτό, δεν μπορώ να παραλείψω το γεγονός των αστοχιών των βομβαρδισμών από τα Συμμαχικά Στρατεύματα στη Χάγη και στο Nymwegen το έτος 1944. Στην πόλη της Χάγης είχε ο συμμαχικός εναέριος βομβαρδισμός ως στόχο την τσιμεντένια βάση του Γερμανού κυβερνήτη Seiss Inquart που βρίσκονταν μπροστά από την ανατολική περιφέρεια της πόλης. Ένας μεγάλος αριθμός των βομβών έπεσε, όμως, στο ανατολικό τμήμα της Χάγης, προκαλώντας το θάνατο πεντακοσίων Ολλανδών αμάχων εκεί. Πλησίον του Nywegen, ο στόχος ήταν ο σιδηροδρομικός σταθμός, αλλά και εκεί οι άστοχες ρίψεις βομβών σκότωσαν τετρακόσιους αμάχους. Ανέφερα τούτα τα περίοπτης μορφής παραδείγματα στην Ολλανδική Στρατιωτική Επιτροπή Έρευνας, τον Ιανουάριο 1947, για να τονίσω ότι οι αστοχίες στις ρίψεις των βομβών είχαν προέλθει από φίλιες χώρες και ότι τέτοιου είδους αστοχίες, με ένα μεγάλο αριθμό θυμάτων μεταξύ του άμαχου πληθυσμού, δεν μπορεί να εκτιμηθεί ως «πράξη τρομοκρατίας».

Το τραγικό, κυρίως, σημείο της εναέριας ρίψης βομβών στο Ρότερνταμ βρίσκεται, όμως, στο αδιάσειστο γεγονός ότι δεν προβλέπονταν καθόλου στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο. Ο στρατηγός Schmidt δεν ήταν μόνο μια ιπποτικής μορφής προσωπικότητα, αλλά επίσης ένας ακριβοδίκαιος και πολύ καλόκαρδος άνδρας. Ο διοικητής του Ρότερνταμ είχε απορρίψει, μόλις την προηγούμενη ημέρα, ένα εκ νέου αίτημα για συνθηκολόγηση. Για να εξαντλήσει όλες τις δυνατότητες και να μην επιφέρει περισσότερο πόνο στην πόλη, ο στρατηγός Schmidt έδωσε, το πρωί της 14<sup>ης</sup> Μαΐου, ένα τελευταίο τελεσίγραφο, που περιλάμβανε ένα επαρκές χρονικό περιθώριο. Μόλις έληξε αυτή η προθεσμία, εμφανίστηκε στο συμφωνημένο χώρο, στην οδική γέφυρα του Ρότερνταμ, ένας Ολλανδός λοχαγός ως διαπραγματευτής ο οποίος απλά ανέφερε ότι το τελεσίγραφο δεν έφερε καμία υπογραφή. Ο στρατηγός Schmidt, που είχε υποδεχθεί προσωπικά τον διαπραγματευτή, δέχθηκε τώρα, για ακόμα μια φορά, να δοθεί μια νέα χρονική παράταση και συμφωνήθηκε μέχρι τότε μια κατάπαυση του πυρός. Ταυτόχρονα στάλθηκε ένα ραδιογράφημα σύμφωνα με το οποίο τα γερμανικά βομβαρδιστικά θα έπρεπε να παραμείνουν στο αεροδρόμιο τους στη Δυτική Γερμανία. Τούτη το σημαντικό ραδιογράφημα, που έπρεπε να προωθηθεί μέσω του αεροστόλου, δεν έφτασε εγκαίρως. Ο χρόνος είχε ήδη κατά πολύ περιοριστεί, επειδή είχε περάσει πολύτιμος χρόνος κατά τις τελευταίες διαβουλεύσεις με τον διαπραγματευτή. Έχει συντείνει εδώ ακόμα το γεγονός ότι είχαν ήδη αλλάξει πολλές φορές οι διαταγές αναφορικά με την υποστήριξη των Βομβαρδιστικών στο Ρότερνταμ. Η 14<sup>η</sup> Μαΐου ήταν μια από τις

ημέρες των «κυρίων μαχών» για την «Επίθεση εναντίων της Δύσης» και κανένα αεροδρόμιο δεν επιτρέπονταν να μην χρησιμοποιηθεί. Η επανειλημμένη χρονική αναβολή της έναρξης της επίθεσης πλησίον του Ρότερνταμ είχε, εκ τούτου, ως συνέπεια μια πολλαπλή αλλαγή στα σχέδια δραστηριοποίησης της ζητούμενης Μοίρας Βομβαρδιστικών. Από την άλλη πλευρά, ο διοικητής του Ρότερνταμ θα έπρεπε να είχε πράξει νωρίτερα βάση της κατάστασης του, όταν του παραδόθηκε το τελεσίγραφο χωρίς υπογραφή. Το περιεχόμενο του ήταν ξεκάθαρο. Το ολλανδικό παρατηρητήριο στο Hoeksche Waard είχε καλή οπτική επαφή προς τις Γέφυρες του Moerdijk και το δρόμο προς τη Dordrecht και εγώ ο ίδιος διέκρινα το ποτάμι των γερμανικών στρατευμάτων που ξεχύνονταν αδιάκοπα, από το απόγευμα της 13<sup>ης</sup> Μαΐου, προς το Ρότερνταμ. Η πόλη τούτη αντιστάθηκε με σθένος. Από το χρονικό σημείο τούτο και έπειτα, η αντίσταση στην πόλη γίνονταν ώρα με την ώρα και πιο μάταιη. Ο διοικητής ήθελε όμως να κερδίσει χρόνο ώστε να μπορέσει να έλθει με την προκεχωρημένη θέση του σε επαφή, κάτι που δεν ήταν εύκολο, επειδή όλες οι ασύρματες επικοινωνίες είχαν τεθεί εκτός ισχύος.

Ο στρατηγός Schmidt και εγώ βρεθήκαμε, τις πρώτες απογευματινές ώρες, στην κυκλική πλατεία, νότια των γεφυρών και αναμέναμε την τελευταία απόφαση του Ολλανδού διοικητή. Στα οικοδομικά τετράγωνα, που κατέληγαν στην πλατεία, βρίσκονταν, παντού υπό πλήρη κάλυψη και υπό την προστασία των κτηριακών συγκροτημάτων, οι ανεπτυγμένες για την εκδήλωση της επίθεσης «Μονάδες Επίθεσης». Ξαφνικά ακούσαμε το θόρυβο μηχανών αεροσκαφών, αρχικά από μακρινή απόσταση και κατόπιν να πλησιάζει ολοένα και περισσότερο. Ήταν αεροπλάνα που έρχονταν από τα ανατολικά. “Θεέ και Κύριε” φώναξε ο Schmidt “αυτό θα φέρει την καταστροφή!” Και οι δύο ήμασταν παλιοί στρατιώτες, γαλουχημένοι στη «Σχολή Στρατού παλαιάς κοπής» και εμποτισμένοι με τους ιπποτικούς κανόνες της μάχης. Γνωρίζαμε, τι σήμαινε, να πειράξουμε έστω και την παραμικρή τρίχα από έναν διαπραγματευτή. Μια παραβίαση της κατάπαυσης πυρός ήταν, στα μάτια μας, κάτι το τελείως αδιανόητο, και περισσότερο μάλλον υπό τη μορφή αυτή.

Τα αεροπλάνα πλησίαζαν αργά και αναζητούσαν προσεκτικά τους στόχους τους. Στο πλαίσιο της, τότε, κατάστασης των τεχνικών μέσων δεν ήταν εφικτή μια άμεση επικοινωνία με τα αεροσκάφη. και για να μπορέσουμε να αποτρέψουμε, την τελευταία στιγμή, τον επαπειλούμενο κίνδυνο, που θα προκαλούσε μια καταστροφή, ρίξαμε και οι δύο, με πιστόλια φωτοβολίδας, δύο κόκκινα τροχιοδεικτικά βλήματα κάθετα στον ουρανό και ακολουθώντας το παράδειγμα αυτό, υψώθηκαν, απ’ όλα τα σημεία, στον ουρανό κόκκινες φωτοβολίδες ως σήματα προειδοποίησης. Το επικεφαλής αεροσκάφος της αλυσίδας το κατάλαβε, άλλαξε πορεία όπως επίσης και το έμπροσθεν σμήνος που υπεχώρησε χωρίς να προχωρήσει στη ρίψη βομβών. Πήραμε βαθιά ανάσα. Τα υπόλοιπα αεροπλάνα, όμως, έριξαν τις βόμβες τους. Δεν ελήφθη, δυστυχώς, η μέσω ασυρμάτου διαταγή που είχε δώσει αμέσως ο επικεφαλής του σμήνους.

Ο εναέριος βομβαρδισμός του Άμστερνταμ ήταν, λοιπόν, μια συνέπεια του ελλιπούς συστήματος επικοινωνιών και μιας σειράς ατυχών γεγονότων. Ήταν ένα ασυγχώρητο λάθος της γερμανικής στρατιωτικής διοίκησης που δεν είχε πραγματοποιήσει, τότε, αμέσως μια έρευνα και δεν κατάθεσε στη διεθνή κοινή γνώμη το αποτέλεσμα αυτής μαζί με όλα τα στοιχεία.

## Η συνθηκολόγηση του Ρότερνταμ

Μετά τη ρίψη βομβών, η πόλη συνθηκολόγησε. Στο σημείο τούτο, ορίστηκα να ηγηθώ των εν συνεχεία διαπραγματεύσεων σχετικά με τον αφοπλισμό των ολλανδικών στρατευμάτων που είχαν συγκεντρωθεί σε μεγάλο αριθμό στην πόλη του Ρότερνταμ. Για τον σκοπό αυτό μετακινήθηκα, σε μεγάλη απόσταση μπροστά από τις προωθούμενες γερμανικές μονάδες, με ένα μικρού μεγέθους ολλανδικό ιδιωτικό όχημα, συνοδευόμενος από τον σμηναγό Huebner του Επιτελείου της Μεραρχίας μου, με κατεύθυνση το διοικητήριο του Φρουραρχείου του Ρότερνταμ που βρίσκονταν σε μακρινή απόσταση, βορειοδυτικά της πόλης, κάμποσα χιλιόμετρα μακριά από τις γέφυρες. Το αμάξι το οδηγούσε ο Ολλανδός λοχαγός που είχε την ευθύνη των διαπραγματεύσεων. Το ολλανδικό διοικητήριο βρίσκονταν σε έναν αρκετά φαρδύ δρόμο εξόδου, με ύψος τριών επιπέδων τουλάχιστον, σε μια ενοικιαζόμενη κατοικία. Μπροστά από την οικία αναπαύονταν, τη στιγμή ετούτη, ένα ολλανδικό Τάγμα Πεζικού με τα τυφέκια του. Μέσα είχαν συγκεντρωθεί οι Ολλανδοί διοικητές, πάνω από μια δωδεκάδα τον αριθμό. Εμφανίστηκε αργότερα, από τη γερμανική πλευρά, ακόμα ο αντισυνταγματάρχης von Choltitz που είχε επιφορτιστεί με την επίβλεψη του αφοπλισμού. Καθίσαμε σε ένα τραπέζι, εγώ πρώτος, με την πλάτη γυρισμένη σε ένα ψηλό, πλατύ παράθυρο με μέτωπο προς το δρόμο. Εξέφρασα, στην αρχή, κάποια ευγενικά λόγια εκτίμησης προς τους συγκεντρωμένους διοικητές. Σε κάθε μάχη θα πρέπει να ανταλλάσσονται αυτά μεταξύ των νικητών και ηττημένων. “Στην περίπτωση αυτή είστε υποδεέστεροι, αγαπητοί μου κύριοι. Τα ολλανδικά στρατεύματα πολέμησαν όμως γενναία και με θάρρος”, έπειτα προχώρησα στο ζήτημα του αφοπλισμού. Μετά από λίγο ακούστηκαν, από έξω, ορισμένοι πυροβολισμοί από τυφέκια ξανά. Αναρωτηθήκαμε όλοι τι συμβαίνει. Σηκώθηκα και κοίταξα προς το ψηλό και φαρδύ παράθυρο, το οποίο έβλεπε προς τα έξω. Επειδή έκανε κρύο, φόρεσα το στρατιωτικό μου παλτό με τα μεγάλα άσπρου χρώματος σιρίτια στο πέτο που άστραφταν. Δέχθηκα ξαφνικά ένα απροσδόκητο χτύπημα στο μέτωπο μου, σαν από βαριοπούλα και ένιωσα, έπειτα, στο κρανίο μου ένα παράξενο και απαίσιο θόρυβο, σαν να τρίβονταν, να έτριζαν και διασπώνται τα οστά μου, ο οποίος διαπέρασε σαν παλμός και ήχος ψαλμωδίας όλο το κεφάλι μου. Είχα δεχθεί ξυστά μια σφαίρα που είχε ανοίξει μια πληγή, σε μέγεθος της παλάμης, στο πάνω μέρος της κεφαλής μου. Εάν δεν το είχα ζήσει ο ίδιος αυτό, δεν θα πίστευα ότι θα μπορούσε ποτέ να συμβεί, να δεχθεί, δηλαδή, κάποιος μια σφαίρα στο κεφάλι, χωρίς να χάσει τις αισθήσεις του και να μπορέσει να βιώσει, σαν σε αργή κίνηση, όλα τα στάδια του. Ένοιωθα ότι είχα τραυματιστεί πολύ σοβαρά και βρισκόμουν μεταξύ ζωής και θανάτου. Αυτή ακριβώς τη στιγμή «εξεγέρθηκε» όλη η διαθέσιμη μου ισχυρή θέληση και ενέργεια για ζωή και προσπάθησα με τις τελευταίες ψυχικές μου δυνάμεις να κρατηθώ από την άκρη του τραπεζιού. Τα γόνατα μου όμως ήταν αδύναμα και κατέρρευσα κάτω από το τραπέζι. Έπειτα με σκέπασε βαθύ σκοτάδι. Η απώλεια των αισθήσεων μου δεν κράτησε πολύ. Όταν ξαναβρήκα τις αισθήσεις μου, ήταν μαζί μου ο σμηναγός Huebner και ένας νεαρής ηλικίας ιατρός από το 16ο Σύνταγμα Πεζικού. Βοήθησαν στη διακομιδή μου σ’ ένα νοσοκομείο στο Ρότερνταμ. Βρισκόμενος ξαπλωμένος σε φορείο στο μεγάλο προθάλαμο του νοσοκομείου, περίμενα για αρκετή ώρα να χειρουργηθώ. Το μεγάλο σε μέγεθος νοσοκομείο ήταν πλήρες εξαιτίας του βομβαρδισμού και τριγύρω μου μπορούσε κάποιος να διακρίνει πολύ πόνο και δυστυχία, μια

συνεχή και θορυβώδη κίνηση, ένα αδιάκοπο πηγαινέλα. Έχανα σταδιακά κάθε αίσθηση του χρόνου και βρέθηκα κατόπιν στο μεταίχμιο μεταξύ ύπνου και ξύπνιου. Όταν ξύπνησα ξανά, ένας καθολικός ιερέας είχε σκύψει από πάνω μου και μου έβαλε ένα κομποσκοίνι στο χέρι. Συγκέντρωσα όλες μου τις δυνάμεις και προσπάθησα να του δώσω να καταλάβει ότι ήμουν ευαγγελιστής. Δεν μπορούσα όμως να βγάλω ούτε μια λέξη ούτε και να κινηθώ. Τούτη τη στιγμή συνειδητοποίησα ότι είχα χάσει την ομιλία μου και ήμουν επίσης παράλυτος. Το απόγευμα, ένας Ολλανδός χειρουργός με χειρούργησε με άψογο τρόπο. Η επέμβαση τούτη μου έσωσε πιθανότατα τη ζωή.

Λίγες ημέρες αργότερα ξαναβρήκα τη φωνή μου. Συνέβη ένα πρωί καθώς είχα ξυπνήσει και ήθελα να ζητήσω λίγη ζάχαρη για το πρωινό μου. Μπόρεσα και ψεύδισα τούτη η λέξη «ζάχαρη» σιγανά και με κόπο. Ήταν απλά και μόνο μια λέξη, αυτή που μπόρεσα προσωρινά να βγάλω, αλλά παρ' όλα αυτά ήμουν ανείπωτα ευτυχισμένος. Το φως του Μαΐου είχε εισχωρήσει στο μικρό μου δωμάτιο του νοσοκομείου και όλη η καρδιά μου είχε, ξαφνικά, κατακλυστεί από το φως του ηλίου. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η γλωσσική διαταραχή είχε υποχωρήσει και ξαναβρήκα τη φωνή μου για πάντα.

Οι ιατροί των αλεξιπτωτιστών μου με φρόντιζαν, με συγκινητικό τρόπο, αυτές τις ημέρες. Μέρα και νύχτα βρίσκονταν κάποιος, εξ αυτών, κοντά μου και με περιποιούταν. Και οι Ολλανδέζες νοσοκόμες ήταν επίσης πολύ στοργικές απέναντί μου. Κατά το εξιτήριο μου από το νοσοκομείο τους παρέδωσα, προσωπικά, ένα μεγάλο χρηματικό ποσό. Το δέχθηκαν και το κατέθεσαν αμέσως στον ειδικό λογαριασμό για την «ανοικοδόμηση του Άμστερνταμ». Ήταν μια κίνηση ιδιαίτερου πατριωτικού φρονήματος και δεν πέρασε από μένα απαρατήρητο.

Λίγες ημέρες μετά τον τραυματισμό μου ήρθε ο καθηγητής πανεπιστημίου Toennis, ο διάσημος Γερμανός νευροχειρουργός, στο Ρότερνταμ. Ήρθε σε μένα μεγαλόσωμος και ορμητικός και όλος ο τρόπος θεραπείας του ήταν ξεκάθαρος, ασφαλής και εξειδικευμένος. Είμαι ευγνώμων στη μεγάλη ιατρική του τέχνη, επειδή μετά από το βαρύ αυτό τραύμα, κατόρθωσε και επανόρθωσε, σε μεγάλο βαθμό, την υγεία μου και προπάντων, σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα των περίπου εννέα μηνών. Όταν ήμουν πλέον έτοιμος να μετακινηθώ, με πήρε, μαζί με άλλους τραυματίες στο κεφάλι, και μας μετάφερε με ένα νοσοκομειακό αεροπλάνο στο Βερολίνο, στην ειδική κλινική του. Μπόρεσα εκεί, το ίδιο κιόλας βράδυ, να σφίξω στην αγκαλιά μου τη γυναίκα και το μοναδικό μου παιδί. Είχα σωθεί.

Λίγο πριν τη μεταφορά μου από το Ρότερνταμ με επισκέφτηκαν, για λίγο, ο στρατηγός Graf Sponeck, ο διοικητής της 22ης Μεραρχίας Πεζικού, και ο Πρώτος Επιτελικός Αξιωματικός του, ο συνταγματάρχης Erich. Ο στρατηγός, που θεωρούταν από τους αντιπάλους μας νεκρός, πλησίασε στο κρεβάτι μου αναζωογονημένος και ηλιοκαμένος.

#### Οι μάχες της 22ης Μεραρχίας πλησίον της Χάγης

Η επίθεση της 22ης Μεραρχίας στις 10 Μαΐου, πλησίον της Χάγης, είχε οδηγηθεί στην αποτυχία ήδη με την πρώτη ρίψη αλεξιπτωτιστών στα αεροδρόμια Ypenburg και Ockenburg. Όπως έδειξε η εξέλιξη των μαχών γύρω από τα

αεροδρόμια, οι αλεξιπτωτιστές είχαν ριχθεί στο σωστό χώρο και ο αριθμός τους ήταν επαρκής για να μπορέσουν να φέρουν την αποστολή τους εις πέρας. Η προσεδάφιση τους έλαβε χώρα, όμως, εν μέρει κατακερματισμένη, εν μέρει εντελώς σε λάθος σημείο. Ένας ακόμα σημαντικός λόγος για την αποτυχία αυτή, ήταν η μη χρήση του αεροδρομίου Katwijk (Valkenburg), μολονότι ο συγκεκριμένος χώρος είχε καταλειφθεί και βρίσκονταν υπό την κατοχή των γερμανικών δυνάμεων.

### Η αποτυχία πλησίον του Ypenburg

Το κεντρικό αεροδρόμιο Ypenburg, που υπερασπίζονταν από το ολλανδικό 3ο Τάγμα Συντάγματος Γρεναδιέρων, δέχθηκε επίθεση από το 1ο Τάγμα του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Noster), χωρίς τη συμμετοχή του 3ου λόχου. Ο πραγματοποιημένος βομβαρδισμός δεν είχε το ίδιο καθοριστικό αποτέλεσμα όπως ο βομβαρδισμός πλησίον του Waalhaven. Το βασικό λάθος ήταν ότι ο κυρίως όγκος του γερμανικού τάγματος Αλεξιπτωτιστών είχε ριχθεί πλησίον του Delft, κάμποσα χιλιόμετρα μακριά από την προβλεπόμενη θέση ρίψης. Ο κύριος όγκος του τάγματος, και ειδικά ο 2ος λόχος, περικυκλώθηκε, εκεί, από τα ολλανδικά στρατεύματα από το Delft και μπόρεσε να διαφύγει από τις μάχες αυτές με μεγάλη απώλεια χρόνου και να στραφεί στην κατά βάση αποστολή του. Το αριθμητικά υποδεέστερο τμήμα του τάγματος, που είχε ριχθεί στα βόρεια του αεροδρομίου, και εν μέρει διασκορπισμένο, δεν θα μπορούσε από μόνο του να καταλάβει τούτο το, σπουδαίας σημασίας, αεροδρόμιο. Όταν αποβιβάστηκε το, βρισκόμενο στην κορυφή, τάγμα του 65ου Συντάγματος Πεζικού μισή ώρα αργότερα, βρίσκονταν το Ypenburg ακόμα υπό την κατοχή του εχθρού. Ήταν η ίδια κατάσταση που είχε διαδραματιστεί ένα μήνα πριν στο νορβηγικό αεροδρόμιο Oslo-Fornebu, το οποίο βρίσκονταν, παρομοίως, ακόμα υπό την κατοχή του εχθρού όταν οι πρώτες αερομεταφερόμενες μονάδες αποβιβάστηκαν εκεί. Οι συνθήκες είχαν όμως, εντωμεταξύ, αλλάξει ριζικά. -Στο Fornebu είχε ο αντίπαλος, από την πρώτη αυτή επέμβαση αεραπόβασης, πλήρως αιφνιδιαστεί-. Η γερμανική στρατιωτική διοίκηση είχε ανακαλύψει εκεί τους χάρτες του σχετικά με το νέο αυτό σώμα και η Ολλανδική Ανώτατη Διοίκηση είχε μπορέσει, έτσι, να βγάλει σημαντικά συμπεράσματα και να τα αξιολογήσει, όπως έχω ήδη εξηγήσει νωρίτερα. Τριγύρω από τον αεροδιάδρομο του Ypenburg βρίσκονταν οι Ολλανδοί Γρεναδιέροι πίσω από τις οχυρώσεις τους και υποδέχθηκαν τα πραγματοποιώντας προσγείωση, σαν σε ένα αλώνι, γερμανικά μεταγωγικά με τα πολυβόλα τους και απ' όλες τις πλευρές. Το τάγμα εξολοθρεύθηκε μετά από μια σύντομη σφοδρή μάχη. Ο διοικητής του τάγματος σκοτώθηκε και ο διοικητής του συντάγματος, υποστράτηγος Friemel, τραυματίστηκε και αιχμαλωτίστηκε.

Ο λοχαγός Noster είχε, εντωμεταξύ, σπεύσει εδώ μαζί με τους αλεξιπτωτιστές του από το Delft και κατέλαβε με έφοδο τα βρισκόμενα στη βορειοδυτική γωνία του αεροδρομίου κτήρια και αίθουσες καθώς και ένα τμήμα των θέσεων πυρός του εχθρού πλησίον του αεροδιαδρόμου. Δεν κατόρθωσε, εν τούτοις, να εκδιώξει εντελώς τον εχθρό από εκεί. Ο αντίπαλος προχώρησε, τώρα, στη παράταξη ορισμένων πυροβολαρχιών σε θέση μάχης, έβαλλε με σφοδρά πυρά εναντίων των αλεξιπτωτιστών, που δεν μπορούσαν να ανταποδώσουν τα πυρά, και

πραγματοποίησε έπειτα, υπό την υποστήριξη του Πυροβολικού, κάμποσες αντεπιθέσεις με το 3ο Τάγμα του Συντάγματος Γρεναδιέρων, με το ερχόμενο από τη Χάγη, ξεκούραστο 2ο Τάγμα του ιδίου Συντάγματος και με εφεδρικές μονάδες, οι οποίες εξολόθρευσαν το υπόλοιπο τμήμα του «Τάγματος Αλεξιπτωτιστών Noster». Ο ίδιος ο λοχαγός Noster τραυματίστηκε και αιχμαλωτίστηκε. Το αεροδρόμιο Yrenburg ανακαταλήφθηκε, κατ' αυτόν τον τρόπο, από τους Ολλανδούς.

Το αεροδρόμιο στο Katwijk καταλαμβάνεται, αλλά αποδεικνύεται αναποτελεσματικό

Επίσης, το βρισκόμενο ακόμα υπό κατασκευή αεροδρόμιο Katwijk (Valkenburg) προστατεύονταν από δυνάμεις του Πεζικού. Εκεί βρίσκονταν το 3ο Τάγμα του 4ου Συντάγματος Πεζικού. Για την κατάληψη του αεροδρομίου μπόρεσε και δραστηριοποιήθηκε μόνο ένας λόχος αλεξιπτωτιστών, ο 6ος Λόχος (λοχαγός Schirmer) του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών. Ήταν, την χρονική στιγμή τούτη, ο «νεότερος» λόχος του γερμανικού σώματος των Αλεξιπτωτιστών και ο επικεφαλής του ήταν επίσης ένας νέος σε ηλικία αλεξιπτωτιστής. Ο Schirmer δεν ήταν απλά μόνο μιας τολμηρής φύσης άνδρας, αλλά και πολύ πρωτοποριακός επίσης. Για την τότε εποχή θεωρούταν εκπληκτικό το γεγονός-προκαλώντας το θαυμασμό- ότι δηλαδή πολλοί από τους αλεξιπτωτιστές του ρίχθηκαν, πλησίον του Katwijk, κρεμασμένα γύρω τους τα υποπολυβόλα. Το αεροδρόμιο είχε κυριευτεί, βάση σχεδίου, από τον 6ο λόχο, όταν το επικεφαλής τάγμα του 47ου Συντάγματος Πεζικού αποβιβάστηκε εκεί, μισή ώρα αργότερα και μάλιστα την ίδια χρονική στιγμή που το έμπροσθεν αερομεταφερόμενο τάγμα αντιμετώπιζε στο αεροδρόμιο Yrenburg την, έχοντας ήδη αναφερθεί, πικρή απογοήτευση. Και εδώ, όμως, επίσης πλησίον του Katwijk (Valkenburg) έλαβε χώρα μια έκπληξη με άσχημη τροπή. Κατά τη διάρκεια της προσγείωσης, τα βαριά μεταγωγικά αεροπλάνα Ju 52 βυθίστηκαν μέχρι τον άξονα, στο μαλακό έδαφος-πόλντερ και δεν μπορούσαν πλέον να απογειωθούν. Το εν λόγω αεροδρόμιο, που από τον αέρα φάνταζε ιδανικό για προσγείωση, δεν ήταν ακόμα κατάλληλο, και κυρίως για βαριά αεροσκάφη. Θεωρώ ότι τούτο το «φιάσκο» είναι, συγκριτικά με τα άλλα πολλά παραδείγματα, ίσως η πιο ενδεικτική ένδειξη ότι η χρησιμοποίηση της αποκαλούμενης «Πέμπτης Φάλαγγας» δεν είχε λάβει χώρα.

Ο τοπικός επικεφαλής, εδώ, ήταν ο συνταγματάρχης Heyser, ο διοικητής του 47ου Συντάγματος Πεζικού, ο οποίος, μαζί με το επιτελείο του συντάγματος του, είχε ήδη πετάξει μαζί με το έμπροσθεν τάγμα, όπως και ο υποστράτηγος Friemel προς το Yrenburg. Ο συνταγματάρχης Heyser πήρε αρχικά την απόφαση για προβολή άμυνας. Το έδαφος στο αεροδρόμιο δεν ήταν προς τούτο κατάλληλο. Υποχώρησε, εκ τούτου, στο Valkenburg και τοποθετήθηκε εκεί μαζί με την ολιγάριθμη Ομάδα Μάχης του.

Τα πληρώματα της Μοίρας των Μεταγωγικών (υποσημναγός Wilke) ανεφοδιάσανε τα αεροπλάνα τους, αποσυναρμολόγησαν τα Πολυβόλα Σκάφους και εξοπλίστηκαν με αυτά. Υπό την πίεση της υπεροχής του εχθρού, η ομάδα υποχώρησε το απόγευμα προς τα νοτιοανατολικά και τοποθετήθηκε εκεί για προβολή άμυνας. Η «Ομάδα Μάχης Heyser» (ένα τάγμα Πεζικού και ένας λόχος Αλεξιπτωτιστών) και η «Ομάδα Μάχης Wilke» (πληρώματα των μεταγωγικών)

έπρεπε να δώσουν και να αντιμετωπίσουν σκληρές μάχες εναντίων κατά πολύ υπερεχόντων στρατιωτικών δυνάμεων, άντεξαν, ωστόσο, μέχρι τη συνθηκολόγηση του Ολλανδικού Στρατού, την 14<sup>η</sup> Μαΐου. Εξαιτίας της σθεναρής τους αντίστασης κράτησαν δεσμευμένες ισχυρές δυνάμεις της Ολλανδικής 1ης Στρατιάς. Οι μάχες της «Ομάδας Μάχης Heyser» στο Valkenburg ήταν ιδιαιτέρως σκληρές. Εκεί επιτέθηκε, εκτός από το Ολλανδικό 4ο Σύνταγμα Πεζικού, επίσης όλο συνολικά το 9ο Σύνταγμα Πεζικού της 3ης Ολλανδικής Μεραρχίας με ισχυρές δυνάμεις Πυροβολικού.

### Οι μάχες στο αεροδρόμιο του Ockenburg

Η μικρή Αερολέσχη στο Ockenburg (Loosduinen) έπρεπε να καταληφθεί από τον 3ο Λόχο του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (υπολοχαγός von Roon). Εκεί σημειώθηκαν τα χειρότερα λάθη ρίψης. Ο κύριος όγκος του λόχου, με τον επικεφαλής του, ρίχθηκε, δηλαδή, πλησίον του Hoek van Holland, δέκα χιλιόμετρα μακριά και μόνο μια διμοιρία Αλεξιπτωτιστών στον στόχο της επέμβασης. Παρόλα αυτά, η διμοιρία κατόρθωσε να καταλάβει το αεροδρόμιο με αιφνιδιαστική έφοδο και να εκδιώξει τον εχθρό από τους γειτονικούς αμμόλοφους στο Kijkduinen που δέσποζαν στο συγκεκριμένο αεροδρόμιο. Ακριβώς μισή ώρα αργότερα αποβιβάστηκαν οι έμπροσθεν αερομεταφερόμενες μονάδες. Ήταν μονάδες του 2ου Τάγματος του 65ου Συντάγματος Πεζικού, ο Λόχος Ποδηλατιστών και το Επιτελείο της 22ης Μεραρχίας με τον διοικητή της. Κατά τη διάρκεια αυτών των προσγειώσεων, που διήρκεσαν για αρκετή ώρα στην εν λόγω μικρή Αερολέσχη, επιτέθηκαν ολλανδικά αεροσκάφη με ρίψη βομβών και κάνοντας χρήση των πολυβόλων τους και προκάλεσαν την απώλεια ορισμένων ήδη προσγειωμένων αεροσκαφών.

Οι Ολλανδοί θεωρούσαν το διάστημα αυτό ότι ο στρατηγός Graf von Sponeck είχε σκοτωθεί στο μικρό αεροδρόμιο του Ackenburg. Στις λαφυραγωγημένες αποσκευές του στρατηγού είχε βρεθεί μια στρατιωτική στολή παρέλασης και μάλιστα, σε ένα εκ των αεροσκαφών ένα ξεχωριστής ράτσας άλογο παρέλασης, το οποίο ο στρατηγός θα ίππευε κατά την πανηγυρική του είσοδο στη Χάγη. Αυτοί οι ισχυρισμοί, όμως, φαίνονταν σε εμένα ότι αγγίζουν τα όρια του μύθου. Τέτοιου είδους μύθοι είναι δύσκολο να αγνοηθούν και έτσι μπόρεσα, πριν λίγο καιρό, να εντοπίσω αυτούς τους ισχυρισμούς σε μια επιστημονική στρατιωτική πραγματεία του εξωτερικού σχετικά με την, τότε, επιχείρηση αεραπόβασης πλησίον της Χάγης. Η μοίρα του στρατηγού Graf von Sponeck ήταν στην πραγματικότητα πολύ τραγικότερη. Ανήκε στα θύματα που είχαν εκτελεστεί στο πλαίσιο των εκκαθαριστικών δράσεων μετά την απόπειρα εναντίων του Χίτλερ.

Στις 10 Μαΐου 1940 δεν έλαβε η ολιγομελής «Ομάδα Μάχης Sponeck», πλησίον του Ockenburg, καμία απολύτως ενίσχυση από αέρα, επειδή οι μονάδες των μεταγωγικών βρίσκονταν ακινητοποιημένες στα αεροδρόμια Ypenburg και Katwijk. Μόνο ο «Λόχος Αλεξιπτωτιστών Roon» έφτασε σπεύδοντας από το Hoek van Holland. Η μικρή τούτη ομάδα βρίσκονταν, τώρα, μπροστά από την πρωτεύουσα του εχθρού μόνη και βρίσκονταν εκτεθειμένη στις πολύ σφοδρές αντεπιθέσεις του εχθρού. Από την πλευρά του εχθρού βρίσκονταν το 1ο Τάγμα του Συντάγματος Γρεναδιέρων στο νότιο άκρο της Χάγης, το 1ο Τάγμα του

Συντάγματος Εφόδου στο Monster που εκδήλωναν τώρα επίθεση και από τις δύο πλευρές, έχοντας την υποστήριξη του Πυροβολικού. Η γερμανική Ομάδα Μάχης εγκατέλειψε, αρχικά, το αεροδρόμιο, που δεν το χρειάζονταν πλέον, αφήνοντας το στον εχθρό και υποχώρησε προς μια δασική περιοχή στα νοτιοανατολικά, εκεί όπου περικυκλώθηκε απ' όλες τις πλευρές. Τη νύχτα της 10<sup>ης</sup> προς 11<sup>η</sup> Μαΐου πήρε ο Sponeck την απόφαση να σπάσει τις γραμμές και να προωθηθεί μέσω του Wateringen στο Ρότερνταμ. Δεν ήταν γνωστό σ' εμένα τότε και πως θα πληροφορούταν αναφορικά με την τύχη των άλλων Ομάδων Μάχης της Μεραρχίας του. Η απόφαση του, όμως, να διεισδύσει προς τις γραμμές της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας σήμαινε ότι είχε πληροφορηθεί σχετικά με την αποτυχία της 22ης Μεραρχίας. Η διείσδυση σημειώθηκε κάτω από την προστασία του σκοταδιού και η μικρή ομάδα πέρασε, μέσω μιας ριψοκίνδυνης πορείας, από το Wateringen, στρίβοντας νοτίως του Delft και προωθήθηκε μέχρι το Overschie, ένα μεγάλο προάστιο βορειοδυτικά του Ρότερνταμ, όπου ενώθηκε εκεί με μια άλλη μικρή ομάδα της 22ης Μεραρχίας, με επικεφαλής τον γιατρό της Μεραρχίας. Παρέμεινε εκεί μέχρι το τέλος των μαχών.

#### Τελικά συμπεράσματα για την «Επιχείρηση Ολλανδία»

Η επίθεση της 22ης Μεραρχίας είχε αποτύχει. Δεν πρέπει να αγνοηθεί ωστόσο ότι η επέμβαση της συγκεκριμένης μεραρχίας πρόσφερε μια σημαντική υποστήριξη και ανακούφιση προς την κυρίως επιχείρηση της Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Οι διάφορες, αμυνόμενες σθεναρά, Ομάδες Μάχης αναχαίτισαν ισχυρές ολλανδικές δυνάμεις, η Ολλανδική Ανώτατη Διοίκηση πίστευε, όπως γνωρίζουμε σήμερα, για μια συνέχιση των αεραποβάσεων πλησίον της Χάγης και σε άλλες θέσεις στην καρδιά του Φρουρίου Ολλανδία και κράτησε πίσω, εξαιτίας αυτού, έναν σημαντικό αριθμό στρατευμάτων κατά τη διάρκεια των μαχών. Με αυτόν τον τρόπο δεσμεύτηκε, παρά την αποτυχία της 22ης Μεραρχίας, ο κύριος όγκος της Ολλανδικής 1ης Στρατιάς.

Ανεξαρτήτως των απωλειών στο αεροδρόμιο Ypenburg, εκεί όπου εξολοθρεύθηκε πλήρως ένα γερμανικό τάγμα Πεζικού και ένα τάγμα Αλεξιπτωτιστών, οι απώλειες μεταξύ της 22ης Μεραρχίας κρατήθηκαν για τη γερμανική πλευρά, το 1940, στο φυσιολογικό και ανεκτό όριο των μαχών εδάφους. Μόνο ο δραστηριοποιούμενος, πλησίον του Katwijk (Valkenburg), λόχος Αλεξιπτωτιστών είχε υποστεί βαριές απώλειες, όπως επίσης και τα πληρώματα της προσγειωμένης στο Ypenburg μοίρας μεταγωγικών. Οι απώλειες της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας ήταν, αντιθέτως, λιγοστές. Το μεγαλύτερο μέρος το έφεραν το «Τάγμα Choltitz» με τη «Διμοιρία Αλεξιπτωτιστών Kerfien» στο Ρότερνταμ και το «Τάγμα Krueger» στη Dordrecht. Οι απώλειες σε μεταγωγικά αεροπλάνα Ju 52 ήταν εξαιρετικά υψηλές. Σύμφωνα με τις σημειώσεις μου, από τα τετρακόσια πενήντα δραστηριοποιημένα αεροσκάφη είχαν εκατό εβδομήντα τρία πλήρως καταστραφεί ή υποστεί σοβαρές ζημιές με αποτέλεσμα να πρέπει να αφαιρεθούν τα, ακόμα προς χρήση, μέρη και εξαρτήματα τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του στρατηγού Conrad, ο αριθμός ανέρχονταν στα εκατό ογδόντα τρία,

μάλιστα, αεροπλάνα. Το κυρίως μέρος (περίπου 80%) απωλέσθη, κατά την επιχείρηση της 22ης Μεραρχίας, στο Yrenburg και Katwijk. Όσο αφορά στην απώλεια των αεροσκαφών πρέπει, όμως, να ληφθεί υπόψη το βαρυσήμαντο μειονέκτημα ότι μόνο το αεροδρόμιο του Waalhaven βρίσκονταν στη διάθεση της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας που είχε καταστεί από τις ρίψεις βομβών και τις οβίδες Πυροβολικού πλέον ακατάλληλο.

Από την πρώτη τούτη, μεγάλης κλίμακας, επιχείρηση αεραπόβασης ήταν για εμάς ξεκάθαρο ότι για τέτοιου είδους επιχειρήσεις-παρά τις, με μεγάλη φροντίδα, προετοιμασίες- το όριο της επιτυχίας και της αποτυχίας βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση μεταξύ τους και για την πραγματοποίησή τους χρειάζεται, επίσης, μια μεγάλη δόση τύχης.

Για τους στρατιώτες και τους επικεφαλής των μονάδων προσφέρει η εξέλιξη των «μαχών ξηράς», με τις διαρκώς εναλλασσόμενες συνθήκες, τις συνεχώς νέες απαραίτητες λήψεις αποφάσεων και αυτοσχεδιασμούς κάθε είδους, μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα και πολύτιμη χαρακτήρα πηγή σε θέματα τακτικής. Μετά τη συνθηκολόγηση, οι αξιωματικοί των συμμαχικών στρατευμάτων ενδιαφέρονταν, πρωτίστως, για την εξέλιξη των μαχών στο Φρουρίο Ολλανδία. Αξιωματικοί του Γενικού Επιτελείου των Αερομεταφερόμενων Μονάδων των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής εξέφρασαν, στο σημείο αυτό, τον θαυμασμό τους ότι δηλαδή, οι κατά πολύ υπερέχουσες ολλανδικές στρατιωτικές δυνάμεις δεν κατάφεραν να εξολοθρεύσουν τις γερμανικές αερομεταφερόμενες μονάδες. Στο πλαίσιο αυτό τίθεται τώρα το ερώτημα γιατί δεν επιχείρησε ο διοικητής του Φρουρίου Ολλανδία να περάσει απέναντι, μέσω του ποταμού Maas, στα δυτικά ή ανατολικά του Ρότερνταμ, αντί να στείλει τα στρατεύματά του στην πόλη αυτή. Η γερμανική πλευρά ανέμενε με μεγάλη ανησυχία μια τέτοια απόπειρα μετάβασης στην απέναντι πλευρά, αλλά δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.

Η επιτυχία της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας ήταν, κάτω από αυτές τις δεδομένες συνθήκες, πράγματι εντυπωσιακή. Για τους εχθρούς στο εξωτερικό ήταν τόσο αδιανόητο που κάποιος μπορεί να θεωρήσει, ότι δεν είχε λάβει χώρα με «ορθό τρόπο»: οι άνδρες της «Πέμπτης Φάλαγγας» και άλλοι «προδότες» θα αντιλαμβάνονταν αμέσως τους Γερμανούς Αλεξιπτωτιστές στις Γέφυρες του Moerdijk, Dordrecht και Ρότερνταμ και οι ίδιοι οι αλεξιπτωτιστές είχαν ριχθεί μεταμφιεσμένοι. Εξέχουσες ολλανδικές προσωπικότητες και ένας επίσης ξένος διπλωμάτης στη Χάγη ανέφεραν στο ραδιόφωνο ότι οι Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές είχαν ριχθεί από τον ουρανό, μεταμφιεσμένοι σε υπηρέτριες, πωλήτριες στη λαϊκή αγορά, ταχυδρόμους ή ακόμα και ιερείς. Μετά τον πόλεμο μου έγραψε ένας γνωστός μου από το εξωτερικό, ενθυμούμενος το γεγονός τούτο: “Δεν μπορώ καθόλου να φανταστώ ότι ήσασταν μεταμφιεσμένος με ένα ράσο και καθοδηγήσατε τις επιχειρήσεις με ένα φωτοστέφανο”.

Οι αεραποβατικές επιχειρήσεις εναντίων του Φρουρίου Ολλανδία και η «Επιχείρηση Eben-Emael/Γέφυρες στο Κανάλι του Αλβέρτου» σήμαιναν για τη γερμανική πλευρά την ολοκληρωτική επιτυχία του σχεδίου της αεραπόβασης, παρά των όσων αντιστάσεων. Δεν είχε τραβήξει μόνο την προσοχή όλου του κόσμου, αλλά και του Γερμανικού Στρατού επίσης. Υπήρχαν εδώ ένας μεγάλος αριθμός ατόμων που εξέφρασαν αμέσως ότι θα έπρεπε η ιδέα αυτή να είχε προβλεφθεί πολύ νωρίτερα. Υπήρχαν, ωστόσο, και πολλές προσωπικότητες που είχαν εκφράσει ανοιχτά τη δυσπιστία τους, τώρα όμως παρείχαν μεγάλη υποστήριξη και βοήθεια στις αερομεταφερόμενες μονάδες και όσοι αλεξιπτωτιστές, επίσης, είχαν χάσει την πίστη τους μετά την Εκστρατεία στην

Πολωνία, επέστρεψαν τώρα πλέον, ξανά, στις τάξεις μας. Το Γερμανικό Σώμα των Αλεξιπτωτιστών ήταν πάρα πολύ ενωμένο. Το προσωπικό μου κύρος στις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών είχε ανέβει σημαντικά και αποκτούσε ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις. Οι αξιωματικοί και κυρίως οι υπαξιωματικοί και οι άνδρες ήταν αφοσιωμένοι σε εμένα.

### Τρίτο μέρος

Το Γερμανικό Σώμα Αλεξιπτωτιστών στο ύψιστο σημείο της εξέλιξης του.

«Ο Χίτλερ δεν επιθυμεί να κινηθεί εναντίων της Αγγλίας».  
Ημέρες ανάρρωσης και περισυλλογής

Η αναγκαστική παραμονή μου στο νοσοκομείο συνέπεσε χρονικά με το διάστημα κατά το οποίο θα μπορούσε κατά πάσα πιθανότητα να είχε κριθεί το αποτέλεσμα του πολέμου. Με αυτό εννοώ την αναβληθείσα απόβαση στην Αγγλία, την «Επιχείρηση Θαλάσσιος Λέων» που δυστυχώς δεν αποπειράθηκε.

Ο τραυματισμός μου ήταν σοβαρός και συνοδεύονταν από σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία μου, με αποτέλεσμα να έχω δυσκολίες να εκτελέσω σωστά τα καθήκοντα μου και να μπορούσα δίχως άλλο να πω ότι για μένα προσωπικά, ο πόλεμος θα είχε λάβει τώρα ένα τέλος. Μια τέτοια σκέψη θα επέφερε σ' εμένα μόνο πλεονεκτήματα, όταν σήμερα ανακαλώ το παρελθόν. Θα καταγραφόμουν στην ιστορία του πολέμου ως ο ιδρυτής, ο οργανωτής και ο επιτυχημένος αρχηγός ενός νέου, επαναστατικής μορφής, σώματος και αήττητο από τον εχθρό. Θα γλίσωνα πολλές μελλοντικές απογοητεύσεις. Μετά από μια αλτρουιστική και χωρίς διακοπή εργασία δεκαετιών, θα είχα, επιτέλους, τη δυνατότητα να μπορέσω να ξεκουραστώ για λίγο, αντί να «σκοτώνομαι ξανά στη δουλειά» και να θυσιάζω εδώ το υπόλοιπο των δυνάμεων μου και να επιβαρύνω την υγεία μου. Θα έκανα, σε τελική ανάλυση, κάτι για την προσωπική μου ζωή. Όταν η κατάσταση στη Γερμανία πήρε μια άσχημη τροπή, θα μπορούσα-όπως τόσοι άλλοι- να έχω τον χρόνο, να διαφυλάξω, τουλάχιστον, ένα μικρό μέρος της προσωπικής μου περιουσίας, την οποία είχα μοχθήσει να την αποκτήσω και εν τέλει, δεν θα αντιμετώπιζα, μετά τη συνθηκολόγηση, αυτές τις τόσο μεγάλες δυσκολίες με τα δυσάρεστης μορφής προβλήματα, που περιγράφονται ως «εγκλήματα πολέμου, μιλιταρισμός και απαλλαγή από το στίγμα του Ναζισμού».

Κακόβουλα άτομα θα νομίζουν τώρα ότι παρέμεινα στην υπηρεσία μου μόνο για λόγους προσωπικής φιλοδοξίας. Σίγουρα δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια. Όποιος με ξέρει καλά, γνωρίζει ότι δεν διακατέχομαι από μια τέτοιου είδους, μη επιτρεπτή, φιλοδοξία και δεν θέλω, επ' ουδενί, να προβληθώ. Ακολούθησα, σε κάθε περίπτωση, τη φωνή της συνείδησης μου και είμαι, παρ' όλα αυτά, ακόμα και σήμερα ικανοποιημένος που ξεπερνούσα συνεχώς τις σωματικές μου αδυναμίες και έπραττα αναλόγως. Σε κάθε σοβαρή ασθένεια αυτό που δίδει σε κάποιον, ως γνωστό, δύναμη είναι η θέληση για ζωή. Η ιατρική επιστήμη δεν θα έχει αποτέλεσμα εάν δεν υπάρχει, σε μεγάλο βαθμό, η προσωπική θέληση της

ανάρρωσης. Διέθετα τη θέληση τούτη και επηρέασε θετικά όλο το στάδιο της ανάρρωσης μου στην κλινική Hansa και αργότερα στο στρατιωτικό νοσοκομείο της Πολεμικής Αεροπορίας στο Rupprechtsstegen, πλησίον της Νυρεμβέργης. Αρχικά, χειρουργήθηκα, για ακόμα μια φορά, από τον καθηγητή Toennis. Ένα θραύσμα οστού βρίσκονταν ακόμα βαθιά στον εγκέφαλο μου και έπρεπε να αφαιρεθεί. Ο καθηγητής Toennis απομάκρυνε, με απαράμιλλη επιδεξιότητα, τούτο το ενοχλητικό κομμάτι, το οποίο εμπόδιζε τη διαδικασία της ανάρρωσης. Παρατήρησα, στο σημείο αυτό, έκπληκτος, κάτι που δεν είναι γνωστό σε πολλούς ανθρώπους, ότι ο εγκέφαλος, αυτή η κεντρική θέση για όλες τις λειτουργίες των νευρώνων, δεν έχει απολύτως καμία αίσθηση του πόνου. Ο Toennis το συνδύασε με μια αισθητική χειρουργική. Τον δυσκόλεψε το γεγονός ότι ο Ολλανδός χειρουργός στο Ρότερνταμ είχε αφαιρέσει ένα μεγάλο τμήμα δέρματος από το μέτωπο, με σκοπό να στερεώσει πάνω από το πλατύ τραύμα στο κρανίο μου μια ονομαζόμενη «γέφυρα». Τράβηξε ψηλότερα το δέρμα του μετώπου και έτσι επιδιορθώθηκε αυτό το αισθητικό λάθος. Στο τέλος, υποβλήθηκα από τον εκεί νευρολόγο της κλινικής Hansa σε έναν τελικό επανέλεγχο σχετικά με τις διανοητικές μου ικανότητες. Η εξέταση διήρκησε κάμποσες ημέρες και αφορούσε περισσότερο στα πεδία της νοημοσύνης, της δυνατότητας παρατήρησης και της συνδυαστικής ικανότητας. Ο σκοπός μιας τέτοιου είδους νευρολογικής εξέτασης είναι να διαπιστώσει, με μια ιδιαιτέρως «σοφιστική» διαδικασία εάν κάποιος με βλάβη στον εγκέφαλο διατηρεί τις πέντε αισθήσεις του. Αρχικά, εφαρμόστηκε η σκληρότερη δοκιμασία, δηλαδή, προβλήθηκαν εικόνες από γυναικείες εικόνες στις οποίες έλειπαν η μύτη, τα αυτιά ή ακόμα και το κεφάλι και έπρεπε να βγει ένα συμπέρασμα εάν ήταν όμορφες ή άσχημες. Αυτή την εξέταση την πέρασα με επιτυχία. Κατόπιν, δείχθηκαν δύσκολες έως πάρα πολύ δύσκολες εικόνες παζλ και στο τέλος δόθηκαν ασκήσεις σύμφωνα με τις οποίες έπρεπε να αποδείξει το νόημα μιας εικονικής ή μιας εντός τόπου και χρόνου παρατήρησης. Τούτη τη μέθοδο τη βρήκα, στο σύνολό της, σωστή και ενδιαφέρουσα, που όμως περιείχε μερικές παρατραβηγμένες απαιτήσεις, οι οποίες ήταν δύσκολες ακόμα και για έναν υγιή και υψηλού διανοητικού επιπέδου άνθρωπο.

Θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην αδελφή-νοσοκόμα Hiltraut, κατά το χρονικό διάστημα που βρισκόμουν στην κλινική-Hansa, μια γυναίκα από τη Σιλεσία, από το Breslau, η οποία με φρόντισε με συγκινητικό τρόπο, με τάισε σαν ένα παιδί και με βοήθησε, στηρίζοντας με, κατά τους πρώτους μου περιπάτους στον ηλιόλουστο ζωολογικό κήπο.

### Η επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων»

Αυτό το καλοκαίρι του 1940 επικρατούσε στη Γερμανία μόνο ένα θέμα συζήτησης: Η απόβαση στην Αγγλία. Απασχολούσε περισσότερο, μάλλον, τη δημόσια ζωή από ό,τι τον Γερμανικό Στρατό. Συνέβαινε για πρώτη φορά στη Γερμανία που μια επικείμενη επιχείρηση συζητιόταν με τέτοια έκταση δημόσια. Οι εφημερίδες αναφερόταν με πηχυαίους τίτλους και κεντρικά άρθρα συνεχώς σε αυτή και όταν έπειτα ο Χίτλερ δίσταζε συνεχώς και η επιχείρηση δεν πραγματοποιούνταν τελικά, βαυκαλίζαν το ανυπόμονο αναγνωστικό τους κοινό με το σχόλιο: Ο Φύρερ θα πράξει σωστά!

Θα προσπαθήσω τώρα, αυτό τόσο ενδιαφέρον για ολόκληρο τον κόσμο και για τη Γερμανία αναπόφευκτο ζήτημα, να αναλύσω αντικειμενικά και όσο το δυνατό πιο διεξοδικά. Ο τραυματισμός μου είχε ως αποτέλεσμα να έχω για την περίπτωση αυτή και για όλες τις παραμέτρους της μια διεισδυτικότερη ματιά καθώς να αποκτήσω μια κάπως γενική εικόνα για το ρόλο ορισμένων ατόμων και κυρίως του Goering, κάτι που δεν είχε εκτιμηθεί μέχρι τώρα σωστά.

Όταν ο Τσόρτσιλ έγραφε στα «Απομνημονεύματα» του: «Ο Χίτλερ θα έπρεπε είτε να υλοποιήσει την εισβολή και την κατάκτηση της Αγγλίας ή θα έπρεπε να αποφασίσει για μια, άνευ χρονικού ορίου, παράταση του πολέμου με όλα τα απρόβλεπτα επεισόδια και τις εμπλοκές του», και με αυτά τα λόγια απεικόνισε την ουσία ολόκληρου του ζητήματος. Σε ένα άλλο σημείο των «Απομνημονευμάτων» του έγραψε τα παρακάτω: «Εάν ο Χίτλερ είχε το χάρισμα μιας υπερφυσικής οξυδέρκειας, τότε θα καθυστέρουσε την επίθεση στο γαλλικό μέτωπο, θα διάταζε, ενδεχομένως, τη διακοπή της προέλασης προς τη Δουνκέρκη, στο Γραμμή Seine, για τρεις με τέσσερις εβδομάδες και κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος θα επιτάχυνε τον ρυθμό των προετοιμασιών για την εισβολή στην Αγγλία. Με αυτό τον τρόπο θα είχε ένα τρομακτικό πλεονέκτημα και θα μπορούσε να μας θέσει ενώπιον του φοβερού διλλήματος, είτε να εγκαταλείψουμε τους Γάλλους που έδιναν μια μάχη μεταξύ ζωής και θανάτου ή να σπαταλήσουμε τα τελευταία μέσα της ύπαρξης μας. Όσο θα πιέζαμε τους Γάλλους να συνεχίσουν να μάχονται, τόσο θα γινόταν ολοένα και μεγαλύτερη η υποχρέωση μας να τους συμπαρastaθούμε και θα γίνονταν ακόμα δυσκολότερο να προβούμε στις απαραίτητες προετοιμασίες για την υπεράσπιση της Αγγλίας...».

Κανένας δεν ανέμενε ότι η Επίθεση Εναντίων της Δύσης θα λάμβανε μια τόσο αστραπιαία πορεία. Όταν ήδη βρεθήκαμε, μετά από δέκα ημέρες, μπροστά στο κανάλι, αισθανθήκαμε όπως αυτός ο φτωχός άνδρας, που ξαφνικά κερδίζει τον πρώτο λαχνό και έπειτα δεν γνωρίζει από που να αρχίσει με το μεγάλο αυτό ποσό. Στο σημείο αυτό δεν χρειάζονταν μια «υπερφυσική σοφία», αλλά μόνο μια θαρραλέα απόφαση ώστε να ακολουθήσουν από πολύ μικρή απόσταση τον αντίπαλο προς την Αγγλία, και με τη βοήθεια κάθε είδους στρατιωτικού αυτοσχεδιασμού. Εάν η Γερμανική στρατιωτική Διοίκηση διέθετε, τότε, ισχυρές δυνάμεις αλεξιπτωτιστές, θα ήταν μια τέτοια απόφαση δίχως άλλο αυτονόητη. Τα Βρετανικά Καταδιωκτικά είχαν υποστεί μεγάλες απώλειες κατά τη διάρκεια της «εκστρατείας εναντίων της Δύσης» και κυρίως κατά την προστασία της εκκένωσης της Δουνκέρκης. Η αναλογία δυνάμεων ήταν για τη Γερμανία εξαιρετικά ευνοϊκή: περιλάμβαναν στον τομέα των καταδιωκτικών μια αναλογία 5:1 υπέρ της Γερμανίας. Με δεδομένη αυτή την προστασία από τις δυνάμεις των καταδιωκτικών θα ήταν ήδη οι υπάρχουσες δυνάμεις των αλεξιπτωτιστών και των αερομεταφερόμενων μονάδων επαρκείς για να τολμήσουν, τουλάχιστον, μια απόπειρα προς αυτή την κατεύθυνση. Θα ενισχύονταν δια αέρος από επιπλέον δυνάμεις και θα μπορούσαν επίσης να εφοδιαστούν. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να δημιουργηθεί, με σιγουριά, ένα πρώτο ισχυρό προγεφύρωμα και θα μπορούσε να διατηρηθεί μέχρι να πλησίαζαν μέσω θαλάσσης και πάνω σε κάθε είδους σκάφη επιπλέον στρατεύματα. Το χρονικό αυτό διάστημα είχε η κάθε ημέρα αποφασιστική σημασία. Κάθε χαμένη ώρα ήταν προς όφελος της Αγγλίας και εις βάρος της Γερμανίας.

Κατά τη διάρκεια των ημερών της Δουνκέρκης και τις πρώτες εβδομάδες κατόπιν ήταν η άμυνα στην Αγγλία εξαιρετικά αδύναμη. Η κατάρρευση της Γαλλίας, μετά από λίγες ημέρες μόνο, ήρθε τόσο αιφνιδιαστικά και ανεπάντεχα με αποτέλεσμα να βρει την Αγγλία τελείως απροετοίμαστη. Είναι άξιο θαυμασμού το ψυχικό σθένος και η αποφασιστική στάση του βρετανικού λαού, και προπάντων του ηγέτη του, Winston Churchill, που δέχθηκαν αυτό το διάστημα ένα ισχυρό σοκ και παρόλα αυτά άντεξαν. Τη χρονική στιγμή, όμως αυτή έλειπαν σε αυτόν όλα στρατιωτικά μέσα για μια επιτυχημένης μορφής προβολή άμυνας.

Ο Τσόρτσιλ περιγράφει στο βιβλίο του την, κατά το χρονικό διάστημα τούτο, σοβαρή κατάσταση του νησιού πολύ περιεκτικά. Ένα κεφάλαιο φέρει τον δραματικό τίτλο «Σε απόλυτο κίνδυνο» και σε άλλα τμήματα του εν λόγω έργου αναφέρει ο Τσόρτσιλ τα παρακάτω σχετικά με την κατάσταση άμυνας στον κρίσιμο αυτό μήνα: «Ποτέ στην ιστορία δεν βρέθηκε ένα μεγάλο έθνος τόσο εκτεθειμένο μπροστά στους εχθρούς του...Θα εφορμούσαν ξαφνικά από τον ουρανό με νέα όπλα, ολοκληρωμένα σχέδια και ισχυρότατες δυνάμεις σε έναν από τους πολλούς πιθανούς χώρους προσγείωσης του σχεδόν μη εξοπλισμένου νησιού μας;...Ο μεγαλύτερος απειλητικός κίνδυνος ήταν μάλλον η ρίψη μονάδων αλεξιπτωτιστών ή ακόμα χειρότερα η αποβίβαση σχετικά μικρών, αλλά πολύ ευκίνητων γερμανικών δυνάμεων τεθωρακισμένων, τα οποία, όπως κατά την προέλαση τους στη Γαλλία, θα εξουδετέρωναν την άμυνα μας και την αποδιοργάνωναν....Δεν υπήρχαν καθόλου αντιαρματικά, δεν διαθέταμε πυρομαχικά ή ακόμα το σύνηθες Κινητό Πυροβολικό. Στο παρακάτω επεισόδιο μπορεί κάποιος να εκτιμήσει πόσο δύσκολο ήταν να αποτραπεί αυτός ο κίνδυνος: Επιθεωρούσα την ακτή στο St. Margaret's Bay πλησίον του Dover. Ο ταξίαρχος μου παρουσίασε τη μονάδα του, η οποία είχε βρει κάλυψη σε μια απόσταση των έξι με επτά χιλιομέτρων σε αυτή την απειλούμενη σε μεγάλο βαθμό επάκτια ζώνη και διάθετε μόνο τρία αντιαρματικά πυροβόλα. Ανέφερε ότι είχε μόνο έξι οβίδες για κάθε αντιαρματικό και με ρώτησε κάπως προκλητικά εάν θα μπορούσε να επιτρέψει στους άνδρες του να ρίξουν μια μοναδική μόνο βολή ως εξάσκηση, ώστε να μπορούν να γνωρίζουν τουλάχιστον πως λειτουργεί αυτό το όπλο. Του απάντησα ότι δεν θα μπορούσαμε να επιτρέψουμε τη χρησιμοποίηση οβίδων για την πραγματοποίηση άσκησης και θα πρέπει τα πυρομαχικά να φυλαχθούν μέχρι την ύστατη ώρα και για τη μικρότερη δυνατή απόσταση».

Ο Χίτλερ δεν εκμεταλλεύτηκε τούτη την περίοδο αδυναμίας. Ως γνωστό, υπολόγιζε ακράδαντα ότι η Αγγλία θα σύναπτε αυτόματα ειρήνη, όταν η Γαλλία θα είχε ολοκληρωτικά νικηθεί. Εκ τούτου, συνέχισε, στις 5 Ιουνίου, τη δεύτερη και τελευταία φάση της «Εκστρατείας στη Γαλλία» που ολοκληρώθηκε την 22<sup>η</sup> Ιουνίου με την υπογραφή του συμφώνου κατάπαυσης πυρός στο δάσος της Compiègne. Παρά ταύτα, είναι παράδοξο που ο Χίτλερ δεν προωθήθηκε αμέσως προς την Αγγλία μέσω της Μάχης-αυτός ο άνδρας των τολμηρών αποφάσεων, με τη μεγάλη κατανόηση όσο αφορά στη στρατηγική του αιφνιδιασμού και την πλήρη κατανόηση της ψυχολογικής θέσης του αντιπάλου. Όπως έχω αναφέρει ήδη, είχε τα μέσα για μια τέτοιου είδους, σε ταυτόχρονο χρονικό σημείο, αστραπιαία επίθεση, που σίγουρα θα ωφελούσε, να πραγματοποιηθεί, όσο το δυνατό συντομότερα, ένα Σύμφωνο Ειρήνης με την Αγγλία, αυτό που επιδίωκε ο Χίτλερ.

Ενώ όλοι οι λαοί στον κόσμο περίμεναν εν αγωνιωδώς την απόβαση, η Γερμανική Πολεμική Αεροπορία ξεκίνησε τον δικό της εναέριο πόλεμο πάνω από την Αγγλία, που διεξήγαγε ασταμάτητα σε διάστημα εβδομάδων. Η Αγγλία ονομάζει αυτή τη χρονική περίοδο του πολέμου ως «Μάχη της Αγγλίας». Οι Άγγλοι έχουν κάθε λόγο να είναι πολύ ικανοποιημένοι όπως εξελίχθηκε και να είναι, επίσης, ιδιαιτέρως υπερήφανοι για τους πιλότους των καταδιωκτικών τους. Είναι λάθος να πιστεύει, όμως, κάποιος ότι η «Μάχη της Αγγλίας» είχε αλλάξει την πορεία της σχεδιασμένης απόβασης και έτσι, η Αγγλία σώθηκε. Τούτη η εναέρια επίθεση εναντίων της Αγγλίας δεν αλληλεξαρτόνταν με την επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων». Αυτό προκύπτει, ήδη, απ' όλο το περιεχόμενο της «Οδηγίας προς τη Διεξαγωγή του Εναέριου και Θαλάσσιου Πολέμου Εναντίων της Αγγλίας», που εξεδόθη, την 1<sup>η</sup> Αυγούστου 1940, από το Κεντρικό Διοικητήριο του Φύρερ και σηματοδοτούσε την κλιμάκωση των εναέριων επιθέσεων. Ο Goering ανέλαβε τη διοίκηση και ορίστηκε υπεύθυνος για την πραγματοποίηση των επιχειρήσεων, με στόχο να καταβάλλει την Αγγλία μέσω του εναέριου πολέμου ή να την αναγκάσει να συνάψει ένα Σύμφωνο Ειρήνης. Το απόγευμα της 2ας Σεπτεμβρίου ήμουν καλεσμένος για τσάι στο Karinhall. Ο πτέραρχος με έβλεπε για πρώτη φορά εκτός κρεβατιού και με υποδέχθηκε εγκάρδια με τα φιλικά τούτα λόγια: "Από εδώ και στο εξής θα κουραστείτε μάλλον". Η «ώρα του τσαγιού» έλαβε χώρα σε οικογενειακή ατμόσφαιρα και παρευρίσκονταν, εκεί, ακόμα η σύζυγος του Goering και η τότε δίχρονη κόρη του Edda. Ήταν η πρώτη φορά, που μπόρεσα να παραβρεθώ για αρκετή ώρα με την κυρία Goering στο ίδιο τραπέζι και να συζητήσουμε, αλλά τα επόμενα χρόνια, μου δόθηκε συχνότερα η ευκαιρία. Ήταν μια γοητευτική, πολύ φυσιολογική και εντελώς απολιτίκ γυναίκα που αγαπούσε τον σύζυγο και το παιδί της. Επικρατούσε τότε, όπως και τώρα, η άποψη ότι για την κυρία Goering είχε καθιερωθεί-εθιμοτυπικά- η προσφώνηση «Υψηλοτάτη». Δεν γνωρίζω κάτι περί τούτου, την χαιρετούσα πάντα με το «Κυρία μου» και της φιλούσα, όπως κάθε άλλης γυναίκας, ευγενικά το χέρι. Η μικρή Edda ήταν το καμάρι των γονιών της. Ήταν ένα γοητευτικό και έξυπνο παιδί και ήταν ο μοναδικός άνθρωπος που κυριαρχούσε στον πατέρα της. Θυμάμαι ακόμα έντονα ένα, αργότερα, επεισόδιο στο Berchtesgaden όταν ο έπειτα στρατάρχης Ritter von Greim και εγώ βρισκόμασταν στον Goering για μια σύσκεψη. Ο πτέραρχος είχε πολύ θυμώσει εξαιτίας ενός συμβάντος στο μέτωπο, μας το ανέφερε και χτύπησε, σε αυτό το σημείο, νευριασμένος πολλές φορές το στυλό την επιφάνεια του γραφείου του. Τη στιγμή τούτη ήρθε η μικρή Edda, παίζοντας, στο δωμάτιο εργασίας και πήρε το στυλό από το χέρι του πατέρα της, ο οποίος δεν έφερε καμία απολύτως αντίρρηση και ηρέμησε. Μετά το τσάι, ο Goering άναψε ένα από τα αγαπημένα του πούρα Virginia με ένα μακρύ σπύρτο και η κυρία Goering αποσύρθηκε. Είχε έλθει, όπως έδειχνε, η στιγμή που θα έπρεπε να μιλήσουμε για το πολύ επίκαιρο, την τότε εποχή, θέμα της επιχείρησης «Θαλάσσιος Λέων». Εξέφρασα, στο σημείο αυτό, τις ανησυχίες μου σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής της επέμβασης των αερομεταφερόμενων μονάδων. Ο Goering με άκουγε προσεκτικά. Ξαφνικά είπε: "Ο Φύρερ δεν θέλει, σε καμία περίπτωση, να επιτεθεί στην Αγγλία". Τον κοίταξα σοκαρισμένος και κατάπληκτος: "Και γιατί όχι;". Ο Goering κούνησε απλά τους ώμους, με μια κίνηση απελπισίας, σαν να ήθελε πει: «και εγώ επίσης δεν το καταλαβαίνω». Πρόσθεσε, τότε, ακόμα: "Αυτόν τον χρόνο δεν θα συμβεί σε κάθε περίπτωση τίποτα! ". "Έπειτα, μου απένειμε το το παράσημο της Πολεμικής Αεροπορίας σε χρυσό και μπριλάντι και με αποχαιρέτησε με τα παρακάτω λόγια:

“Δεν θα πρέπει να ανησυχείτε τόσο πολύ, αλλά να προσέξετε την υγεία σας”. Διαβίβασα, κατόπιν, εμπιστευτικά στον Trettner τη σημαντική αποκάλυψη σχετικά με την ακύρωση της επιχείρησης «Θαλάσσιος Λέων». Ήταν η 2<sup>α</sup> Σεπτεμβρίου, η ημέρα εκείνη που είχε πλέον, με βεβαιότητα, ματαιωθεί η απόβαση στην Αγγλία. Προξενεί, εδώ, μεγαλύτερη εντύπωση ότι ακριβώς τις ημέρες ετούτες, η κατάσταση από την πλευρά της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας ήταν πλήρως ικανοποιητική και όσο αφορά στη βρετανική άμυνα ήταν οι συνθήκες κάθε άλλο παρά ευνοϊκές. Ο Βρετανός υπουργός Πολέμου υπογράμμισε τούτη την περίοδο με τα εξής λόγια: “ Στις μάχες, μεταξύ της 24<sup>ης</sup> Αυγούστου και της 6<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, είχε γείρει η πλάστιγγα υπέρ των Γερμανικών Μονάδων Καταδιωκτικών.” Έπειτα προχώρησε σε μια λεπτομερή περιγραφή της κρίσιμης κατάστασης των Βρετανικών Καταδιωκτικών, την οποία θα αναφέρω αργότερα. Η κρίσιμη καμπή και η αλλαγή πλεύσης έλαβαν χώρα μόλις στις 15 Σεπτεμβρίου. Η «Μάχη της Αγγλίας» δεν μπορεί, επομένως, να είχε ασκήσει κάποια άμεση επίδραση στην απόφαση του Χίτλερ.

Επιθυμώ να αναφέρω ακόμα ότι ο Χίτλερ είχε εκφωνήσει, λίγες ημέρες μετά την επίσκεψή μου στο Karinhall, τον περίφημο εναρκτήριο του λόγο προς την Υπηρεσία Εκτάκτων Αναγκών της Γερμανίας, στο Sportpalast του Βερολίνου. Ανέφερε τα εξής: “Εάν οι Άγγλοι επιτεθούν στις πόλεις μας, τότε θα σβήσω τις πόλεις τους από τον χάρτη...και εάν οι Άγγλοι έχουν μεγάλοι περιέργεια και ρωτήσουν: ωραία λοιπόν! Γιατί δεν έρχεστε τότε;, θα απαντήσω τότε: μην ανησυχείτε, θα φτάσει και αυτό..... και αυτό που θα έρθει θα κατατροπώσει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, την Αγγλία.” Άκουσα την ομιλία αυτή στο ραδιόφωνο και συμπέρανα, υπό το πρίσμα της πρόσφατης εντύπωσης από την επίσκεψή μου στο Karinhall, ότι μέσω αυτής επιβεβαιώνονται τα λόγια του αντιπτεράρχου και συνάμα επιδρά στον γερμανικό λαό ως ένα «ηρεμιστικό φάρμακο». Εάν σήμερα ανατρέξει κάποιος σε αυτή την ομιλία, ένα είναι απολύτως ξεκάθαρο: ότι αναφέρονταν ξεκάθαρα στην εμπιστοσύνη προς την ισχύ και την αριθμητική δύναμη της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας.

### Η «Μάχη της Αγγλίας»

Η γερμανική εναέρια επίθεση εναντίων της Αγγλίας είχε μια πολύ ευνοϊκή βάση εξόδου. Περίβαλε τη βρετανική άμυνα με ένα μακρύ τόξο από την Ολλανδία μέχρι τη Βρετάνη, επέτρεπε συγκεντρωτικής μορφής επιθέσεις, διευκόλυνε την τακτική «παραπλάνησης» και επέτρεπε, με τις κοντινές αποστάσεις της προς τους στόχους στη Νότια Αγγλία, μια επαναλαμβανόμενη επέμβαση κατά τη διάρκεια της ημέρας και της νύχτας. Η μακρινή απόσταση του χώρου προέλασης των στρατιωτικών δυνάμεων επέτρεπε επίσης μια μεγάλης κλίμακας διασπορά των δυνάμεων επίγειων επιχειρήσεων και δυσκόλευε, έτσι, όλα τις αντεπιθέσεις του εχθρού. Η στοχοθέτηση αυτών των επιθέσεων ήταν, όμως, από την αρχή λανθασμένη, καθώς αφορούσαν, αποκλειστικά, με συγκεντρωτικές επιθέσεις και σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, την εξουδετέρωση της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας, όπως και η τακτική αυτών είχε σημειωθεί με ακατάλληλα μέσα. Οι επιθέσεις είχαν βρεθεί στο κέντρο άμυνας εναντίων των καταδιωκτικών, σε τούτη τη «σφηκοφωλιά», και τα αεροσκάφη υπέστησαν, εκ τούτου, μεγάλες απώλειες. Τα γερμανικά καταδιωκτικά (Me 109) υπερείχαν σε

ταχύτητα, είχαν, όμως, ένα πολύ μικρό βεληνεκές. Εξάλλου, είχαν εν μέρει την αποστολή μιας άμεσης συνοδείας προστασίας των μέτριων εξοπλισμένων και αργών Μοιρών Βομβαρδιστικών, κάτι που τα καθιστούσε κυριολεκτικά εξαρτημένα από αυτά και επηρέαζε την ταχύτητα τους και τη δυνατότητα των ελιγμών. Ότι μια τέτοιου είδους συνοδεία ήταν οπωσδήποτε απαραίτητη, προκύπτει από το παράδειγμα της 15<sup>ης</sup> Αυγούστου. Τη συγκεκριμένη ημέρα, γερμανικές Μοίρες Βομβαρδιστικών επιτέθηκαν σε κάποιους βιομηχανικούς στόχους, βορείως του Washan. Λόγω της απόστασης, συνοδεύτηκαν μόνο από Βαριά Μαχητικά Αεροσκάφη (Me 110). Η επίθεση υπέστη τη βαριά απώλεια τριάντα αεροσκαφών, σε αντίθεση με τον τραυματισμό δύο μόνο πιλότων καταδιωκτικών από την αντίπαλη πλευρά. Η μεγαλύτερη, όμως, δυσκολία για τους Γερμανούς πιλότους ήταν ότι πετούσαν, τότε, για αρκετές εβδομάδες, μέρα με τη μέρα, εις βάθος των μετόπισθεν του εχθρού και έπρεπε να δώσουν εκεί μάχη. Τα καταδιωκτικά αεροσκάφη είναι μονοθέσια και δεν μπορούν να προβάλουν άμυνα από το πίσω μέρος. Ο κάθε παλιός και έμπειρος πιλότων των καταδιωκτικών γνωρίζει τι σήμαινε αυτό στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όπως επίσης και το 1940 εναντίων ενός ισάξιου αντιπάλου: από την αρχή σημαντικά μειονεκτήματα στις αερομαχίες, στην επιλογή των θέσεων επίθεσης, στην τακτική μάχης και κυρίως κατά τη διακοπή των μαχών και στην επιστροφή πάνω από τον εχθρικό τομέα χωρίς κάλυψη από τα νώτα. Ήταν μια κοινοτοπία για την τότε εποχή ότι δηλαδή η δυναμική κάθε καταδιωκτικού χωρίς προστασία από τα νώτα, στον εχθρικό τομέα, μειώνονταν σταδιακά. Για το λόγο τούτο, οι αεροπορικές δυνάμεις είχαν ξεκινήσει, αμέσως μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, να προχωρούν στην εξέλιξη καταδιωκτικών αεροπλάνων με πάνω από μία θέσεις. Από τη γερμανική πλευρά, το αποτέλεσμα ήταν τα αεροπλάνα Me 110, τα οποία, ωστόσο, υστερούσαν των νέων Βρετανικών Καταδιωκτικών Spitfire.

Λαμβανομένου υπόψη των λιγοστών αποθεμάτων υγρών καυσίμων, τα γερμανικά καταδιωκτικά δεν μπορούσαν να προχωρήσουν καθόλου σε μεγάλης χρονικής διάρκειας «αερομαχίες μετά ελιγμών». Όταν έφταναν με το σμήνος βομβαρδιστικών στο στόχο, έπρεπε οι πιλότοι να έχουν συνεχώς στο μυαλό τους την επιστροφή στη βάση τους. Πολλά καταδιωκτικά είχαν φτάσει, τότε, αντιμετωπίζοντας μεγάλες δυσκολίες εξαιτίας της έλλειψης καυσίμων, στο κανάλι και αναγκάστηκαν να προσθαλασσωθούν. Κατά τις αερομαχίες πάνω από την Αγγλία προκάλεσαν οι ζημιές από τις σφαίρες την άμεση ανάγκη αναγκαστικής προσγείωσης και την αιχμαλωσία των Γερμανών πιλότων, ενώ οι Βρετανοί πιλότοι καταδιωκτικών κατόρθωσαν να πραγματοποιήσουν, στην ίδια περίπτωση, αναγκαστική προσγείωση ή να σωθούν, πέφτοντας με αλεξίπτωτο και με αυτό τον τρόπο να παραμείνουν στην πατρίδα τους. Τα συγκεκριμένα παραδείγματα φωτίζουν, σε μεγάλο βαθμό, τις δυσκολίες και τα μειονεκτήματα της γερμανικής πλευράς.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου δεν είχε μεν ακόμα εξουδετερωθεί η βρετανική άμυνα αέρος, όπως πίστευαν ο Χίτλερ και ο Goering, αλλά είχε, ωστόσο, υποστεί βαρύ πλήγμα. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον, αυτό που ο Τσόρτσιλ είπε το συγκεκριμένο διάστημα, και παραθέτω τώρα την παρακάτω περιγραφή του αναφορικά με την κρίσιμη κατάσταση των καταδιωκτικών του: «Κατά τη διάρκεια αυτών των αποφασιστικής σημασίας ημερών δραστηριοποιούσαν, ακατάπαυστα, οι Γερμανοί ισχυρές δυνάμεις εναντίων των αεροδρομιών της νοτίου και νοτιοανατολικής Αγγλίας...Στις, μεταξύ ζωής και θανάτου, μάχες

ανάμεσα στις δύο αυτές Πολεμικές Αεροπορίες ήταν αυτή μια κρίσιμη φάση... Στο αρχηγείο των μονάδων καταδιωκτικών στο Stanmore και κυρίως στη διοίκηση της 11ης Μοίρας Καταδιωκτικών στο Uxbridge επικρατούσε έντονη ανησυχία. Είχαν προκληθεί μεγάλες υλικές ζημιές σε πέντε περιφερειακά αεροδρόμια της μοίρας και σε έξι τερματικούς σταθμούς του τομέα των αεροδρομίων. Τα αεροδρόμια Manston και Lympne στα παράλια του Kent δεν μπορούσαν, για πολλές ημέρες, να χρησιμοποιηθούν για επιχειρήσεις καταδιωκτικών αεροπλάνων. Το Biggin Hill, ο τερματικός σταθμός νοτίως του Λονδίνου, είχε υποστεί τόσο μεγάλες ζημιές όπου μόνο ένα σμήνος αεροσκαφών κατόρθωσε, για μια ολόκληρη εβδομάδα, από εκεί να προβεί σε επιχειρήσεις. Εάν ο εχθρός συνέχιζε τις σφοδρές επιθέσεις προς τους γειτονικούς τομείς και προκαλούσε ζημιές στα διοικητικά συγκροτήματα τους και στις τηλεφωνικές τους επικοινωνίες, θα κατέρρεε τότε, ενδεχομένως, όλη συνολικά η οργάνωση της Διακλαδικής Διοίκησης Καταδιωκτικών Αεροσκαφών. Αυτό δεν θα σήμαινε απλά μια σκληρή δοκιμασία για το Λονδίνο, αλλά την απόλυτη απώλεια του ελέγχου όλης συνολικά της περιοχής... Η Διοίκηση των Καταδιωκτικών Αεροσκαφών παρατήρησε με ένα αίσθημα ανακούφισης ότι η γερμανική επίθεση, στις 7 Σεπτεμβρίου, στράφηκε εναντίων του Λονδίνου, βγαίνοντας έτσι το συμπέρασμα ότι ο εχθρός είχε αλλάξει τα σχέδια του. Ο Goering θα έπρεπε να είχε επιμείνει να επιτεθεί εναντίων των αεροδρομίων, εκεί όπου στηρίζονταν, την ώρα τούτη, η οργάνωση, η συνεργασία και η δύναμη κρούσης όλης συνολικά της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας. Παρεκκλίνοντας έτσι από τις κλασσικές αξίες της διεξαγωγής του πολέμου και από τους έως τώρα αναγνωρισμένους κανόνες υπέρ της Ανθρωπότητας, ξεκίνησε ένα πολύ ανόητο λάθος.

Στην ίδια περίοδο (από τις 24 Αυγούστου μέχρι της 6 Σεπτεμβρίου) είχε περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό όλη συνολικά η δύναμη κρούσης των Καταδιωκτικών...”

Εάν ο Goering μπορούσε να διαβάσει σήμερα αυτή την περιγραφή, θα ήταν σίγουρα πολύ λυπημένος που ο Χίτλερ τότε υποχώρησε και πήρε αυτή τη μοιραία απόφαση αλλαγής στόχου αυτές τις, αποφασιστικής σημασίας, ημέρες. Ο Χίτλερ παρακολουθούσε, όπως και ο Τσόρτσιλ, με αμείωτο ενδιαφέρον τις εναέριες επιδρομές εναντίων της Αγγλίας και κατέγραφε, όπως και ο Τσόρτσιλ, τα τρέχοντα αποτελέσματα πυρών. Όπως γνωρίζουμε σήμερα, έχουν σε μεγάλο βαθμό υπερεκτιμηθεί οι απώλειες και των δύο πλευρών και μάλιστα-και αυτό είναι επίσης πάρα πολύ ενδιαφέρον- σχεδόν στην ίδια ποσοστιαία αναλογία. Ο Goering μου ανέφερε λίγες εβδομάδες αργότερα ότι τα βρετανικά καταδιωκτικά είχαν παρουσιάσει ισχυρές ενδείξεις κόπωσης και είχαν μονομιάς εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια. Ο Χίτλερ διέταξε τότε την άμεση μεγάλης κλίμακας επέμβαση εναντίων του Λονδίνου και επέμενε στην άποψη του ο Goering να επιφέρει ένα «νοκ άουτ» χτύπημα στις μονάδες των καταδιωκτικών και στην οργάνωση εδάφους. Τούτη η πρόωγη επέμβαση εναντίων της περιοχής Dock του Λονδίνου, στις 15 Σεπτεμβρίου, προκάλεσε την ημέρα με τις μεγαλύτερες απώλειες όλων συνολικά των εναέριων επιδρομών. Αυτή η ημέρα κόστισε σε εμάς πενήντα έξι αεροπλάνα. Τα βρετανικά καταδιωκτικά είχαν πραγματοποιήσει ένα μεν μικρό, αλλά ωστόσο, για τη χρονική αυτή στιγμή, εξαιρετικά αναγκαίο διάλλειμα και βρίσκονταν ξαφνικά πάλι εδώ.

Ο Goering βρίσκονταν για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα του Σεπτεμβρίου στο Μέτωπο του Καναλιού και ήταν συνεχώς καθοδόν. Σε μια από τις πτήσεις του με

τον Udet πάνω από το Βέλγιο και την Ολλανδία έπρεπε το αεροπλάνο, εξαιτίας μιας παρενόχλησης, να προβεί σε αναγκαστική προσγείωση σε μια απομακρυσμένη περιοχή και είχε καθυστερήσει για πολλές ώρες. Είχε πραγματοποιηθεί μια εντατικού ρυθμού, σε όλα τα σημεία, αναζήτηση του και υφίστατο εδώ μια κάποια ανησυχία. Απ' αυτό, το όχι συνηθισμένο γεγονός, είχε δημιουργηθεί σταδιακά, πίσω από την πλάτη του Goering, η φήμη ότι ο ίδιος βρίσκονταν πάνω από το Λονδίνο. Τούτη η φήμη είχε εξαπλωθεί μεταξύ του πληθυσμού και την ασπάζονταν μάλιστα και οι κύκλοι των επισήμων.

Στα τέλη Σεπτεμβρίου με είχε προσκαλέσει ο Goering για μια εβδομάδα στο Rominten. Τούτο το γεγονός ήταν μια διάκριση για εμένα. Ο ίδιος ο στρατάρχης ήταν παρών. Εντωμεταξύ, είχε διακόψει τις εναέριες επιθέσεις εναντίων της Αγγλίας και μάλιστα έπειτα από δική του απόφαση και όχι κατόπιν παραίνεσης του Χίτλερ όπως και επίσης υπό την άμεση πίεση της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας. Ο Goering έπρεπε να προχωρήσει. Έπραξε, αυτό το χρονικό σημείο, σύμφωνα με τη λογική και φρόνιμη άποψη: ο έξυπνος υποχωρεί! Από την πείρα των αερομαχιών του στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, πάνω από τα πεδία μαχών στην Φλάνδρα, ήξερε καλύτερα από οποιοδήποτε άλλο το ιδιαίτερο ηθικό μάχης των Άγγλων πιλότων, την τόλμη τους, την επιμονή τους ομοίας ενός μπουλντόγκ και το «δάγκωμα» στον αντίπαλο. Γνώριζε επίσης τη γενναιότητα και τη θέληση μάχης των δικών του πιλότων, οι οποίοι υπερείχαν μάλλον αριθμητικά, αλλά έπρεπε να πολεμήσουν βαθιά στα μετόπισθεν του εχθρού, κάτω από πολύ δυσμενείς συνθήκες. Υπολόγιζε-και μπορούσε μάλλον να το στηρίξει- ότι η Πολεμική Αεροπορία θα είχε στο τέλος το πάνω χέρι. Ανησυχούσε όμως πολύ στο σημείο αυτό-μια ανησυχία που ήταν δικαιολογημένη- ότι αυτή η σκληρή μονομαχία των αιθέρων θα αποδυνάμωνε σε τεράστιο βαθμό τις μονάδες των γερμανικών καταδιωκτικών ως προς τις μελλοντικές τους αποστολές. Με βάση αυτούς τους συλλογισμούς αναλογίστηκε ο Goering τις συνέπειες και αποφάσισε, στο πλαίσιο της λογικής, να διακόψει αυτόν τον αγώνα, όσο και να ήταν για αυτόν δύσκολο αυτή τη συγκεκριμένη στιγμή. Η «Μάχη της Αγγλίας» μπόρεσε, εκ τούτου, να καταλογιστεί δικαίως από τους Άγγλους ως μια επιτυχία αυτών.

Έχει από εμένα ήδη αποδειχθεί ότι η έκβαση αυτής της αερομαχίας δεν είχε καμία απολύτως επίδραση στην εισβολή. Είναι ωστόσο αμφιβόλου αξίας να κάνουμε συγκρίσεις και να βγάζουμε τα οποιαδήποτε συμπεράσματα αναφορικά με τη δεδομένη κυριαρχία στους αιθέρες, η οποία ήταν απολύτως απαραίτητη για την πραγματοποίηση της εισβολής, επειδή οι συνθήκες πάνω από το Κανάλι θα ήταν τελείως διαφορετικές. Εκεί, τα γερμανικά και βρετανικά καταδιωκτικά θα μάχονταν επί ίσοις όροις. Εάν θεωρεί κάποιος την ποιότητα των Βρετανών και Γερμανών πιλότων, των καταδιωκτικών αεροπλάνων τους και τη διοίκηση των μοιρών λίγο-πολύ ως ισάξια, τότε ο καθοριστικός παράγοντας θα ήταν ο αριθμός και τα, σε θέματα τακτικής, πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της οργάνωσης εδάφους και αυτά βρίσκονταν ξεκάθαρα στη γερμανική πλευρά. Θεωρώ εκ τούτου ότι το τότε χρονικό διάστημα μπορούσαμε να έχουμε ανά πάσα στιγμή την απαραίτητη εναέρια κυριαρχία πάνω από το Κανάλι, ακόμα και στο δεύτερο μισό του Σεπτεμβρίου, καθώς όδευε η «Μάχη της Αγγλίας» προς το τέλος της. Η «Αερομαχία πάνω από την Αγγλία» δεν μπορεί να θεωρηθεί, εξαιτίας αυτού, ως μια αναμφίβολη Λυδία λίθος για την ικανότητα και το αποτέλεσμα της Πολεμικής Αεροπορίας των δύο χωρών. Θα ήταν, φυσικά, ιδανικό, εάν η Βασιλική Πολεμική Αεροπορία, με τα καταδιωκτικά και τα

βομβαρδιστικά της, εξουδετερωνόταν πλήρως, ήδη πριν την εισβολή. Αυτή η επιχειρησιακή απαίτηση είχε τεθεί επί τάπητος κυρίως από τη Γερμανική Ανώτατη Διοίκηση του Πολεμικού Ναυτικού και ο Χίτλερ-προβάλλοντας τους δικούς του ενδοιασμούς- την είχε κάνει δεκτή. Ήταν όμως από την αρχή ανέφικτη και μη αναγκαία επίσης. Στην επιχείρηση τούτη θα δραστηριοποιούνταν τα γερμανικά καταδιωκτικά σαν «σμήνη από ακρίδες» με σκοπό την υλοποίηση αυτής της υπερβολικής απαίτησης. Η εναέρια υπεροχή πάνω από τη ζώνη του Καναλιού επαρκούσε για την πραγματοποίηση της εισβολής και θεωρούταν ως δεδομένη. Ο στενός θαλάσσιος χώρος του Καναλιού ήταν μια ποντικοπαγίδα για τις μονάδες του Βρετανικού Στόλου. Συνάντησαν εκεί μεγαλύτερες δυσκολίες από ό,τι έναν χρόνο αργότερα κατά την υπεράσπιση της Κρήτης, καθώς, ως γνωστό, είχε βυθιστεί ένα τμήμα της Μοίρας της Αλεξάνδρειας από τις «Μοίρες Βομβαρδιστικών Μάχης Εγγύς Απόστασης Richthofen» εντός ολίγων μόνο λεπτών. Αν και δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι οι βρετανικές ναυτικές δυνάμεις είχαν πλήρως δραστηριοποιηθεί για την υπεράσπιση του νησιού τους, πρέπει επίσης να ληφθεί από την άλλη πλευρά υπόψη ότι η Γερμανική Πολεμική Αεροπορία είχε συγκεντρώσει, εδώ, ισχυρότατες δυνάμεις βομβαρδιστικών, σε σύγκριση με την Κρήτη.

Για να ολοκληρώσουμε την εικόνα, επιθυμώ, στην προκειμένη περίπτωση, να παραθέσω ακόμα τα λόγια του Άγγλου ιστορικού B.H. Liddel Hart, ο οποίος στο βιβλίο του «The other side of the hill» είχε αναφέρει τα παρακάτω:

«Είναι ενδιαφέρον να ρίξουμε μια ματιά στις δικιές μας παρατηρήσεις αναφορικά με την τότε κατάσταση της Αγγλίας. Η διανομή των ναυτικών δυνάμεων δεν προμήνησε στην πραγματικότητα κάποια τάχιστη ανάμειξη στο Κανάλι, επειδή οι Βρετανοί Ναύαρχοι ανησυχούσαν συνεχώς εξαιτίας της γερμανικής απειλής από αέρα, όπως και οι Γερμανοί Ναύαρχοι εξαιτίας της ανάμειξης του Βρετανικού Βασιλικού Στόλου. Την ίδια, όμως, ημέρα, κατά την οποία ο Χίτλερ εξέδωσε τη βασική εντολή (21 Ιουλίου), άκουσα από έγκυρη πηγή ότι η δύναμη των καταδιωκτικών αεροσκαφών, που είχαν με δυσκολία αποδεσμευτεί κατά την προστασία των μεταφορών στη Δουνκέρκη, βρίσκονταν ξανά στην αρχική τους κατάσταση. Η 57η Πτέρυγα Μάχης περιλάμβανε τώρα πάνω από χίλια αεροπλάνα, συμπεριλαμβανομένου και των εφεδρικών.

Στις έξι εβδομάδες μετά τη Δουνκέρκη ήταν οι διαθέσιμες δυνάμεις εδάφους, για την υπεράσπιση μιας εισβολής, τόσο ελλιπείς, με αποτέλεσμα να έχουν εξουδετερώσει μόνο λίγες εχθρικές μεραρχίες. Ακόμα και εάν η αναδιάρθρωση και επανεξοπλισμός των διασωθέντων από τη Γαλλία μεραρχιών είχε κάνει αργά βήματα προόδου, υπήρχε η αίσθηση ωστόσο ότι με την αποκατάσταση της δύναμης κρούσης των καταδιωκτικών μας θα είχε επιτευχθεί η πρώτη φάση της αντιμετώπισης μιας εισβολής και θα εξαφανίζονταν ο κίνδυνος».

#### Καλεσμένος του Goering στο Rominten

Αυτές τις ημέρες, στα τέλη Σεπτεμβρίου 1940, που βρισκόμουν ως καλεσμένος του Goering στο Rominten, μου δόθηκε η δυνατότητα να συζητήσουμε με τον Goering αναφορικά με όλα αυτά τα σπουδαία ζητήματα. Οι επιφανείς καλεσμένοι-κυνηγοί είχαν ήδη σκοτώσει το ελάφι τους και είχαν αναχωρήσει. Είχε συγκεντρωθεί εδώ μια μικρή ομάδα: λίγα μέλη της οικογενείας και κάποιοι

εκπρόσωποι του στρατού, μεταξύ των οποίων εγώ ως ο μοναδικός ανώτατος αξιωματικός.

Ο ίδιος ο Goering ήταν μέσα του απογοητευμένος. Όχι τόσο πολύ αναφορικά με το αποτέλεσμα των εναέριων επιδρομών του- ακριβώς το αντίθετο-, ήταν πολύ υπερήφανος για τους πιλότους τους. Είχε εκπλαγεί με την ισχυρή αντίσταση των Άγγλων και μου εξέφρασε στο σημείο αυτό: “Είχαμε ξεχάσει ότι οι Άγγλοι πολεμούν καλύτερα, όταν βρίσκονται με την πλάτη στον τοίχο”. Ο Goering ήταν εμφανώς απογοητευμένος αναφορικά με τους δισταγμούς και τις παλινωδίες του Χίτλερ. Ο Goering ασκούσε πάντα-όσο μπορούσε-μια επιρροή «τροχοπέδη» στον Χίτλερ. Πόσο συχνά μου είχε πει στα πρώτα χρόνια του πολέμου: “Ο Φύρερ κλίνει μετά από τις διαρκείς του επιτυχίες σε κινήσεις απερισκεψίας. Ρισκάρει πάρα πολύ. Μην τον ενθαρρύνετε και άλλο με τις αεραποβατικές σας επιχειρήσεις”. Στη μάχη όμως εναντίων της Αγγλίας, ο Goering ήταν συνεχώς ο κινητήριος μοχλός. Μου επισήμανε τώρα ότι ο Χίτλερ ακόμα ελπίζει «να έρθει με την Αγγλία σε διάλογο». Οι βομβαρδισμοί στο Λονδίνο είχαν επιταχύνει τις διαδικασίες αυτού του στόχου και είχαν δραστικά οδηγήσει τους Άγγλους να δουν μπροστά στα μάτια τους τη ματαιότητα της αντίστασης τους. Στο ίδιο μήκος κύματος θα κινούταν και οι μεγάλης κλίμακας προετοιμασίες της εισβολής εναντίων της Αγγλίας. Θα είχαν, ωστόσο, το στόχο μιας, σε μεγάλο βαθμό, απειλής ώστε να καταστήσουν ξεκάθαρο στους Άγγλους το πλήρες μέγεθος της σοβαρότητας της κατάστασης και να ενισχύσουν το «Κόμμα Ειρήνης» στην Αγγλία. Ο Χίτλερ δεν ήθελε, αυτούς τους μήνες, να αναλάβει κανένα ρίσκο ούτε να δεχθεί επίσης το παραμικρό στρατιωτικό χτύπημα, το οποίο-όπως έλεγε- “θα κατέστρεφε την αίγλη του αήττητου των γερμανικών σωμάτων στρατού”. Από αυτό προκύπτει σε ποια ακραία μονοπάτια κινούταν ο Χίτλερ.

Ο Goering είχε, ήδη από τότε, πλήρως συνειδητοποιήσει ότι ο Τσόρτσιλ δεν ήθελε να συνάψει ειρήνη με τον Χίτλερ και ότι είχε χαθεί υπερπολύτιμος χρόνος με τις τότε παλινωδίες και μάλιστα αν δεν ήταν πολύ αργά ήδη για μια απόβαση στην Αγγλία. Πιστεύω επίσης-είναι όμως απλά η προσωπική μου εντύπωση- ότι θα διεξήγαγε τη σχεδιαζόμενη από αυτόν αερομαχία πάνω από την Αγγλία, απλά και μόνο για να μην αφήσει σε ησυχία τον αντίπαλο και προηγηθεί των αποφάσεων του Χίτλερ και της Ανώτατης Διοίκησης του Γερμανικού Πολεμικού Ναυτικού. Ένα είναι σε κάθε περίπτωση σίγουρο, ότι ο Χίτλερ, δηλαδή, είχε ασχοληθεί με το σχεδιασμό της επιχείρησης «Θαλάσσιος Λέων» με μεγάλη αναβλητικότητα, σε τελείως διαφορετικό μήκος κύματος με τη συνήθεια του αναφορικά με τις άλλες επιχειρήσεις, κατά τις οποίες έπραττε πάντοτε ταχύτατα. Φαίνονταν επίσης-ακόμα και αν για τον Goering ήδη έδειχνε η τροπή του πολέμου γεμάτη με μελανά χρώματα και σκιές- σαν να έβγαινε από το στόμα ο χρησμός της Κασσάνδρας, τον ίδιο που είχα ακούσει από τον ίδιο στις 3 Σεπτεμβρίου 1939: “Εάν χάσουμε αυτό τον πόλεμο, να μας λυπηθεί ο θεός”.

Τώρα ξεκουράζονταν για λίγες ημέρες στην κυνηγετική του έπαυλη στο Rominten και αφιέρωνε τον χρόνο στα ελάφια του. Ήταν ένας πολύ αξιοθαύμαστος οικοδεσπότης και γνώρισα από πρώτο χέρι, αυτές τις ημέρες, αυτή τη φυσικότητα, την αυθεντικότητα και μεγαλοψυχία του, που είχαν καταστήσει τον Goering τόσο αγαπητό στο λαό. Την πρώτη κιόλας ημέρα πήγαμε στην «Παρέλαση των Κεράτων» Για έναν λάτρη του κυνηγιού τούτη η εικόνα είναι ιδιαίτερης σημασίας- επίσκεψη στον «χώρο των κεράτων», τα οποία έχουν συγκεντρωθεί σε έναν καλά φροντισμένο τόπο διαβίωσης των

ζώων και έχουν διατηρηθεί με την πάροδο του χρόνου-. Έπρεπε εγώ ο ίδιος να διαλέξω ένα καλό ελάφι. Ο Goering πήρε, στο σημείο αυτό, τα κέρατα στα δύο του χέρια και τα τοποθέτησε στο κεφάλι του, το ένα ζευγάρι μετά το άλλο, το ένα πιο χοντροκομμένο από το άλλο. Δεν ήμουν ακόμα ικανοποιημένος. Τελικά εισχώρησε στον καλά διαμορφωμένο χώρο του και είπε γελώντας: “Λοιπόν, μάλλον δεν θα το αρνηθείτε. Θα ήθελα να το πυροβολήσω εγώ ο ίδιος, αλλά σας το παραχωρώ με ευχαρίστηση.” Μετά από ένα πολυήμερο κοπιαστικό κυνήγι, υπό την καθοδήγηση του υπευθύνου του Τόπου Διαβίωσης των Ζώων στο Rominten, αρχιδασοφύλακα Frevert, πυροβόλησα και σκότωσα αυτό το ελάφι. Ήταν ένα ελάφι με είκοσι δύο cm όμορφα και συμμετρικά διακλαδιζόμενα κέρατα και με φαρδύ παρουσιαστικό. Καθώς στεκόμασταν με κατάνυξη μπροστά από το απλωμένο μπροστά μας ελάφι, έβλεπε ο Frevert το πίσω μέρος των αυτιών του και είπε σκεπτικός: “Τι θα πει τώρα ο στρατάρχης για αυτό;” Το ελάφι είχε αναπτύξει, με την πάροδο των ετών, ασυνήθιστης μορφής όμορφα κέρατα, πολύ ομορφότερα, από ό,τι θα μπορούσε να περιμένει κάποιος και από την άλλη ήταν γνωστό ότι ο Goering ήθελε ο ίδιος να σκοτώσει ένα τέτοιο ασυνήθιστο ελάφι. Στην περίπτωση όμως τούτη μου το επέτρεψε, χωρίς να μου κρατήσει κακία. Γνώριζε ότι ήμουν ένας πολύ παθιασμένος κυνηγός και αυτό το ελάφι θα ήταν μια αποζημίωση για τον βαρύ τραυματισμό μου.

#### Στον Χίτλερ στο Berghof.

Για την ολοκλήρωση της εικόνας σχετικά με την επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων» θα πρέπει τώρα να κάνω ένα χρονικό άλμα των τεσσάρων μηνών. Πήγαμε τότε στον Χίτλερ, στο Obersalzberg. Το έτος 1940 όδευε προς το τέλος του, χωρίς να έχει συμβεί κάτι. Ο Χίτλερ βρισκόταν συνεχώς καθοδόν, διεξήγαγε σπουδαίες συσκέψεις εξωτερικής πολιτικής, είχε επιθεωρήσει ορισμένα πεδία μάχης και είχε βρεθεί μάλιστα τον Αύγουστο στο φεστιβάλ προς τιμή του Wagner, στο Bayreuth. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις είχαν, όμως, πλήρως σταματήσει, πάνω από μισό χρόνο, μολονότι δεν είχε κριθεί ακόμα τίποτα και κάθε ημέρα ήταν καθοριστική. Ο Χίτλερ βρίσκονταν τώρα ξανά στο Berghof, στην καλυμμένη με πολύ χιόνι ψηλή οροσειρά.

Εκεί έλαβε χώρα, στις 25 Αυγούστου 1941, μια σύσκεψη ανάμεσα στον Χίτλερ και στον Goering αναφορικά τα τρέχοντα ζητήματα. Ο Goering με πήρε μαζί του στο ειδικά διαμορφωμένο τρένο του, από το Βερολίνο προς το Berchtesgaden, για να μου δώσει τη δυνατότητα να έχω μια, επί προσωπικού, πρώτη αναφορά σχετικά με την υγεία του Χίτλερ. Ο Χίτλερ μας υποδέχθηκε στο Berghof, με ένα φλιτζάνι τσάι στο άνετο και ζεστό διαμορφωμένο καθιστικό του, στον πρώτο όροφο. Συμπεριφέρθηκε απέναντί μου με εξαιρετική αβρότητα. Όλο αυτό το ταξίδι ήταν, επίσης, μια ιδιαίτερη αναγνώριση και επιβράβευση στο πρόσωπο μου. Η συζήτηση ήταν πάρα πολύ ευχάριστη και έτσι μπόρεσα να ακούσω για δύο ώρες περίπου τους διαλόγους των δύο αυτών σημαντικότερων «πρώτων» ανδρών του Τρίτου Ράιχ, τους τετ α τετ διάλογους του απόλυτου κυριάρχου της Γερμανίας με τον πιο πιστό του «ιππότη», όπως αυτοχαρακτηριζόνταν συχνά και με ευχαρίστηση ο Goering και έτσι ήταν πράγματι.

Το πρόβλημα της Αγγλίας κυριάρχησε, όπως πρότινος, στην εδώ συζήτηση. Ο Χίτλερ εξέφρασε τα παρακάτω σχετικά με τη θέση του για την περίπτωση της

Αγγλίας: “Η Αυτοκρατορία έχει δείξει στη μακρόχρονη και με διακυμάνσεις αποικιοκρατική της ιστορία ότι δεν είναι μόνο η μεγαλύτερη, αλλά συνάμα και η καλύτερα διοικούμενη αποικιοκρατική αυτοκρατορία. Οι Άγγλοι είναι μάλιστα μεγαλύτεροι αποικιοκράτες από εμάς τους Γερμανούς και τους άλλους λαούς. Εάν καταστρέψω τούτη την παγκόσμια αυτοκρατορία, θα μείνουν τότε οι πεντακόσια εκατομμύρια κίτρινοι, σκουρόχρωμοι και μαύροι ιθαγενείς χωρίς ηγέτη, θα προκληθούν τότε θάνατοι και ανθρωποκτονίες και θα καταρρεύσει ολόκληρος ο κόσμος. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να πράξω πολύ προσεκτικά”. Απ’ όλα τα λόγια συνολικά του Χίτλερ, τη συγκεκριμένη ημέρα, προέκυψε επίσης ότι ο Goering είχε μάλλον δίκιο στο Rominten, όταν είπε ότι οι προετοιμασίες της εισβολής, το έτος 1940, κατά πολύ μεγάλη πιθανότητα ήταν απλά μόνο μια απειλή, μια σχεδιαζόμενη από τον Χίτλερ μεγάλου μεγέθους τακτική παραπλάνησης, η οποία αιτιολογούταν, στην περίπτωση αυτή, κυρίως στην αναποφασιστικότητα του. Ο Χίτλερ ήταν άριστος γνώστης της «τέχνης της προσποίησης», ακόμα και απέναντι στους στενούς του συνεργάτες. Εκ τούτου, δεν θα απαντηθεί ποτέ μάλλον η ερώτηση τι υπερίσχυσε στην περίπτωση αυτή, η θέληση του για παραπλάνηση του αντιπάλου ή η αναποφασιστικότητα του. Άλλαξε όμως τότε το σκηνικό, όταν ο Χίτλερ ανέφερε ξαφνικά: “Εάν η Αγγλία δεν θέλει να συμπορευτεί μαζί μου, τότε θα συμβεί κάτι άλλο με αυτή”. Ανέπτυξε τότε τις γενικές του θέσεις αναφορικά με τη συνέχιση του πολέμου εναντίων της Αγγλίας, την οποία κατονόμασε ως «τον κύριο του εχθρό». Παράλληλα, προχώρησε στο θέμα της κατάστασης στη Μεσόγειο, και ειδικά σχετικά με το Γιβραλτάρ και κατόπιν αναφέρθηκε στη χρησιμοποίηση των αερομεταφερόμενων μονάδων κατά την πραγματοποίηση της επιχείρησης «Θαλάσσιος Λέων» την Άνοιξη 1941. Κατέστησα έπειτα σαφές ότι η σχεδιασμένη για το 1940 επέμβαση πλησίον του Dungeness, για τη δημιουργία ενός προγεφυρώματος θα ήταν ανέφικτη, και μάλιστα όχι μόνο εκεί αλλά και σε όλες τις νότιες ακτές. Όλες οι εξεταζόμενες επιφάνειες προσγείωσης στις αγγλικές ακτές και στην ενδοχώρα είχαν καταστεί, εντωμεταξύ, βάση σχεδίου ακατάλληλες εξαιτίας των εμποδίων όλων των ειδών (πάσσαλοι, συρματοπλέγματα, δακτύλιοι από μπετόν, χαρακώματα). Όλο το έδαφος συνολικά ήταν τόσο επιμελημένα αποκλεισμένο, ώστε ήταν σχεδόν αδύνατη μια άμεση υποστήριξη των αποβιβαζόμενων δυνάμεων Στρατού Ξηράς.

Ο Χίτλερ το αντιλήφθηκε αυτό και έπειτα από συλλογισμό έδειξε προς τη μέση ανατολικά της χερσονήσου Cornwall-Devon. Σχημάτισε στον χάρτη ένα μεγάλο κύκλο γύρω από το Tounton και το Blackdown Hills: “Εδώ βρίσκεται ένας κατάλληλος τομέας, εδώ θα μπορούσαν να δράσουν οι αλεξιπτωτιστές σας!” Έδειξε έπειτα ακόμα το Plymouth και τόνισε τη σπουδαιότητα αυτού του μεγάλου λιμανιού για τους Γερμανούς και τους Άγγλους. Όλη η επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων» ήταν σε μένα ακόμα αρκετά ασαφής και ρώτησα εκ τούτου σε ποιες θέσεις των νοτίων ακτών θα μπορούσαν να προσγειωθούν τα αεροσκάφη. Όμως, ο Χίτλερ επέμενε, όπως έδειξε, στη διαταγή του περί της αυστηρής τήρησης της μυστικότητας των στρατιωτικών επιχειρήσεων και μου είπε: “Δεν μπορώ να σας το πω σήμερα”. Βάσει αυτής της περιγραφής μπορεί να κάποιος να συμπεράνει πόσες πολλές δυσκολίες είχαμε, εμείς οι στρατιωτικοί αρχηγοί, για την εκπόνηση όλων των σχεδιασμών μας. Προσωπικά έβγαλα από όλα αυτά το συμπέρασμα ότι ο Χίτλερ ήταν τώρα πλέον αποφασισμένος είτε να πραγματοποιήσει μια ενδεχόμενη προσγείωση/αποβίβαση στρατευμάτων σε ένα ευρύτερο μέτωπο ή να μετακινήσει το κέντρο βάρους εν συνεχεία προς τα

δυτικά. Ήταν απόλυτα βέβαιος ότι η άμυνα του εχθρού είχε γίνει ισχυρότερη κατά τη διάρκεια των μηνών που προσπάθησε να παραπλανήσει την Αγγλία. Λαμβανομένου υπόψη της ισχύς της άμυνας στις νότιες ακτές, έκανα την ημέρα τούτη την πρόταση να αρχίσει η σχεδιασμένη μεγάλης κλίμακας επίθεση εναντίων των Βρετανικών Νήσων με μια αεραποβατική επιχείρηση στη Βόρεια Ιρλανδία. Θα ήταν μια επίθεση αντιπερισπασμού, συνοδευόμενη με έναν απόλυτο αιφνιδιασμό του αντίπαλου. Μια τέτοιου είδους επιχείρηση θα ήταν, καθορισμένη χρονικά σωστά, μια πολύ ουσιαστική υποστήριξη για τις προσγειώσεις/αποβιβάσεις στρατευμάτων στα νότια και νοτιοδυτικά παράλια της Αγγλίας. Τούτη η τολμηρή ρίψη θα απόβαινε σε όφελος όλων των εκεί συνθηκών. Οι μεγάλες αποστάσεις καθιστούσαν ωστόσο απαραίτητη μια επέμβαση των He 111 και την τοποθέτηση εφεδρικών ντεπόζιτων υγρών καυσίμων στα μεταγωγικά Ju 52. Γνώριζα επίσης ότι η υπηρεσία του Canaris είχε ιδιαίτερες διασυνδέσεις με ένα γερμανόφιλο κίνημα στη Νότια Ιρλανδία. Όπου υπάρχει θέληση, βρίσκεται και ο τρόπος! Ο Χίτλερ δεν είχε όμως απέναντι στην Αγγλία μια ξεκάθαρη και σταθερή θέληση.

Ο σχεδιασμός της επίθεσης εναντίων της Ρωσίας ήταν σε εμένα, την ημέρα αυτή, ακόμα τελείως άγνωστος. Σήμερα είναι πλέον ξεκάθαρο ότι ο Χίτλερ αιωρούνταν, τον Ιανουάριο 1941, ακόμα μεταξύ της επιχείρησης «Θαλάσσιος Λέων» (Αγγλία), «Felix» (Γιβραλτάρ) και «Μπαρμπαρόσα (Ρωσία)». Ο Goering ήθελε να κινηθούμε εναντίων της Αγγλίας και του Γιβραλτάρ, και σε καμία απολύτως περίπτωση εναντίων της Ρωσίας. Ο Χίτλερ αποφάσισε, ωστόσο, για την, με ολέθρια αποτελέσματα, επίθεση εναντίων της Ρωσίας. Δεν νομίζω να κάνω εδώ λάθος, ότι πήρε την τελική απόφαση, αρχές Απριλίου 1941, όταν η Ρωσία υποστήριξε ανοιχτά τη Γιουγκοσλαβία.

Στα μέσα Ιουλίου 1941, όταν τα γερμανικά στρατεύματα κατέλαβαν το Smolensk, ανακοίνωσε ο Χίτλερ σε έναν μικρό κύκλο ατόμων: “Θα υποτάξω τη Ρωσία σε τρεις μήνες και μέσω τούτου θα αποδείξω σε όλο τον κόσμο και στην Αγγλία ότι δεν θα έχω κανέναν αντίπαλο πλέον στην ήπειρο και έπειτα η Αγγλία θα συνάψει σύμφωνο ειρήνης!” Σίγουρα συνέβαλαν και άλλοι πολύ σημαντικοί λόγοι για την επίθεση εναντίων της Ρωσίας. Αλλά αυτός ήταν ο πιο αποφασιστικός λόγος. Στον πόλεμο εναντίων της Αγγλίας επέλεξε μια παράκαμψη μέσω της Ρωσίας και αυτή η παράκαμψη τον οδήγησε στην καταστροφή και προκάλεσε στον γερμανικό λαό μια εκατόμβη θυμάτων.

#### Ανάπαυλα μάχης και χρόνος αναμονής Παράταξη του 11ου Αεροπορικού Σώματος (Σώμα Αερομεταφοράς)

Την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 1941 είχα πλέον αναρρώσει και ανέλαβα την παράταξη και τη διοίκηση του νέου αερομεταφερόμενου σώματος. Όπως και η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία, το νέο τούτο ειδικό σώμα έλαβε έναν δανειζόμενο από την Πολεμική Αεροπορία «Χαρακτηρισμό Απόκρυψης», δηλαδή την ονομασία 11ο Αεροπορικό Σώμα. Στο σώμα αυτό συγκαταλέχθηκαν τώρα επιτέλους, με άρρηκτη συνεργασία μεταξύ τους, η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία (Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών) και η 22η Μεραρχία Πεζικού (Αερομεταφερόμενη Μεραρχία), που στην πρώτη επιχείρηση αεραπόβασης στο Φρούριο Ολλανδία είχαν πολεμήσει η μια δίπλα στην άλλη. Εισχώρησε

συγχρόνως εκεί και το νεοσύστατο Σύνταγμα Κρούσης, ο «πρόδρομος» του οποίου είχε σημειώσει την τολμηρή αιφνιδιαστικού χαρακτήρα επίθεση πλησίον του Eben-Emael και των Γεφυρών του Καναλιού του Αλβέρτου. Προορίζονταν αρχικά για την πραγματοποίηση ειδικών αποστολών με ανεμοπλάνα. Στο σώμα αυτό υπήχθησαν δύο Πτέρυγες Μάχης Ειδικών Αποστολών και η νεοσύστατη Πτέρυγα Αερομεταφοράς (με όλα συνολικά τα ανεμοπλάνα), ως εναέρια μέσα μεταφοράς. Οι Πτέρυγες διαθέσαν στο 11ο Αεροπορικό Σώμα έναν επικεφαλής αεροσκαφών, στον οποίο ανατέθηκαν εν συνεχεία όλα τα απαραίτητα μεταγωγικά για την περίπτωση επέμβασης από αέρα.

Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου του σώματος ορίστηκε ο στρατηγός Schlemm με τον αντισημηνάρχο Trettner ως Πρώτο Επιτελικό Αξιωματικό. Ο Schlemm προέρχονταν από το σώμα του Πυροβολικού, είχε λάβει μια άρτια εκπαίδευση για την άσκηση καθηκόντων στο Γενικό Επιτελείο και είχε επίσης, μεταξύ άλλων, επισκεφτεί τη νέα Ακαδημία Στρατού. Κατόπιν μεταπήδησε από τον Στρατό Ξηράς στην Πολεμική Αεροπορία και χρησιμοποιήθηκε σε διάφορες αρχηγικές θέσεις στην περιφερειακή οργάνωση της. Τώρα προωθήθηκε προς το μέτωπο. Ήταν μια ισχυρή προσωπικότητα δημιουργικής φύσης και με μεγάλη εσωτερική δυναμική. Ξεχείλιζε από ιδέες, ενέργεια και δύναμη χαρακτήρα. Παρά το ταπεραμέντο του διέθετε μια λογική και σώφρονα κρίση και διερευνούσε όλα τα ζητήματα με μια ψυχρή στρατιωτική λογική. Το μεγάλο του στρατιωτικό χάρισμα ξεδιπλώθηκε πλήρως στη μετέπειτα στρατιωτική του σταδιοδρομία, υπηρετώντας διάφορες ηγετικές θέσεις και κορυφώθηκε όταν τον Φεβρουάριο 1945 έπρεπε, ως ανώτατος διοικητής των Αλεξιπτωτιστών, να δώσει τη μεγάλου μεγέθους αμυντικού χαρακτήρα μάχη μεταξύ του Ρήνου και του Μεύση. Υπήρχε παντού μεγάλης κλίμακας δραστηριότητα, όχι μόνο για τη νέα μας Γενική Διοίκηση, αλλά κυρίως για το στράτευμα. Επειδή τώρα προσφέρονταν από όλες τις πλευρές χείρες βοήθειας, είχε κάνει η επέκταση των αερομεταφερόμενων μονάδων, κατά τη διάρκεια της παρουσίας μου, γρήγορα άλματα προόδου. Μπόρεσα να το διαπιστώσω αυτό, προς μεγάλη μου ικανοποίηση, σε διάφορους τους τομείς. Το Αερομεταφερόμενο Σώμα είχε πλέον καθιερωθεί. Επισκέφτηκα τότε το στράτευμα, το οποίο δεν είχα δει για αρκετό καιρό, για να εξακριβώσω ιδίοις όμμασι την κατάσταση εκπαίδευσης του και κυρίως του ηθικού και της εκεί επικρατούσας ατμόσφαιρας. Όλες οι μονάδες στρατού είχαν εκμεταλλευτεί πλήρως τους προηγούμενους μήνες και δραστηριοποιούνταν τώρα εντατικά, είτε στις φρουρές τους ή στους χώρους στρατιωτικών ασκήσεων, να περατώσουν τη διαδικασία παράταξής τους και να βάλουν την τελευταία πινελιά στην εκπαίδευσή τους. Παντού δίδονταν σε εμένα μια, ομολογουμένως, καλή εντύπωση και ήμουν πλέον βέβαιος ότι αυτές οι μονάδες θα είχαν επιφορτιστεί να φέρουν εις πέρας τις δυσκολότερες αποστολές. Δεν ήμουν, τουναντίον, απόλυτα πεπεισμένος όσον αφορά στην κατάσταση εκπαίδευσης των μονάδων ανεμοπλάνων και αποφάσισα να τις επιτηρήσω στενότερα. Όπου και να βρέθηκα, συζήτησα χαλαρά και καλοδιάθετα με τους νέους αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και με απλούς στρατιώτες, γευμάτισα μαζί τους στις αίθουσες φαγητού και κάθισα μαζί με τους Αλεξιπτωτιστές μου και τους πιλότους. Όπου και να πήγαινα, απευθύνονταν σε εμένα η ερώτηση: "Πότε θα δραστηριοποιηθείτε ξανά;" Εγώ ο ίδιος δεν γνώριζα ακόμα την απάντηση και τόνιζα παντού ότι η υπομονή θα πρέπει να είναι η ύψιστη αρετή κάθε αλεξιπτωτιστή. Τούτη όμως η συμβουλή

δεν άγγιζε φυσικά τους ανυπόμονους και φλεγόμενους από τον πόθο για ανάληψη δράσης στρατιώτες.

Και το σημαντικό επίσης ζήτημα του εξοπλισμού των αερομεταφερόμενων μονάδων είχε κάνει, εντωμεταξύ, σημαντικά βήματα προόδου. Το σημαντικότερο απ' όλα τα βήματα ήταν η προμήθεια του Ελαφρύ Πυροβόλου, ενός Ελαφριού Κινητού Οβιδοβόλου με μια δώδεκα χλμ. ακτίνα βολής, το οποίο μπορούσε να αποσυναρμολογηθεί σε τέσσερα κομμάτια. Αυτό το πολύ μικρό, σαν «την «τσέπη ενός γιλέκου» πυροβόλο είχε εξελιχθεί στον Στρατό Ξηράς, στο τμήμα Δοκιμών Οβίδων του, τότε, συνταγματάρχη Dornberger και το οποίο έγινε αργότερα γνωστό μέσω του «Όπλου Αντιποίνων 2». Με τη χρήση των διατηρητικών πυρομαχικών ήταν το συγκεκριμένο πυροβόλο το καλύτερο, για την τότε εποχή, αντιαρματικό κανόνι. Για τη Μάχη της Κρήτης ήταν δυστυχώς έτοιμη και ικανή να αναλάβει δράση μόνο η δοκιμαστική πυροβολαρχία, η οποία ρίχθηκε πλησίον του Ρεθύμνου και ενίσχυσε σε μεγάλο βαθμό το ηθικό μάχης. Παράλληλα, είχε κάνει μεγάλα βήματα προόδου το ζωτικής σημασίας ζήτημα των σιδηροδρομικών μέσων μεταφοράς και είχαν, εντωμεταξύ, κατασκευασθεί και διανεμηθεί σε μεγάλες ποσότητες ερπυστριοφόρες μοτοσυκλέτες. Στην επέμβαση εναντίων της Ολλανδίας ήταν μόνο μερικά δοκιμαστικά κομμάτια διαθέσιμα. Ήταν ένας μικρού μεγέθους ελκυστήρας για ανώμαλο έδαφος που μπορούσε να τραβήξει επίσης τα Ορειβατικά Πυροβόλα και να φορτωθεί στα Ju 52. Με αυτό μπόρεσε να παύσει η δυσάρεστη και ενοχλητική ζεύξη των αλόγων στα κάρα και να μετακινηθεί μηχανοκίνητα όλο συνολικά το αερομεταφερόμενο σώμα για την επέμβαση αυτού.

#### Επέμβαση αερομεταφερόμενων μονάδων εναντίων της Τουλόν;

Ο Χίτλερ, βρισκόμενος στο ύψιστο σημείο της αναποφασιστικότητας του, σκέφτηκε πολύ σοβαρά να διασχίσει τη, καθορισμένη στο σύμφωνο κατάπαυσης πυρός του Compiègne, διαχωριστική γραμμή και να καταλάβει την ελεύθερη ακόμα Γαλλία στη νύχτα. Οι λόγοι είναι σε εμένα, έως και σήμερα, άγνωστοι, ίσως ήταν η βαθιά και σίγουρα τότε αδικαιολόγητη καχυποψία σχετικά με την ειλικρίνεια της κυβέρνησης του Βισύ. Για αυτή την τοποθέτηση του θα πρέπει μάλλον να τον δυσανεγίσω, επειδή στην αντιπαλότητα με την Αγγλία θα είχαμε έναν παράγοντα αστάθειας στα νώτα μας ή ήταν απλά μια ξαφνική, διαισθητική έμπνευση και μια κακή προαίσθηση μιας, σε αργότερο χρονικό σημείο, συμμαχικής απόβας στη Βόρεια Αφρική. Πιθανότατα ήταν απλά η επιθυμία του Χίτλερ να θέσει υπό τον έλεγχο του τον βρισκόμενο στη ναυτική βάση της Τουλόν γαλλικό στόλο και μάλιστα κάτω από κάθε κόστος.

Στα μέσα Ιανουαρίου 1941 έλαβα πάντως την εντολή, να καταθέσω την άποψη μου εάν και πως ο 11ο Αεροπορικό Σώμα θα μπορούσε να εμποδίσει τον απόπλου του γαλλικού στόλου από την Τουλόν. Εξάιρετες αεροφωτογραφίες και λεπτομερέστατα σχέδια χαρτογράφησης της περιοχής εμφάνιζαν ένα μεγάλο αριθμό πολεμικών πλοίων (θωρηκτά, εύδρομα, αντιτορπιλικά, τορπιλακάτους και υποβρύχια), το μεγαλύτερο μέρος των οποίων βρίσκονταν στην αποβάθρα ή στους καθορισμένους χώρους αγκυροβόλησης τους. Λίγα μόνο πλοία βρίσκονταν αγκυροβολημένα στη ράδα. Ο αξιωματικός-αγγελιοφόρος μου, σμηναγός Schacht, ένας επιδέξις και ευφάνταστος άνδρας-συναγωνιστής

στο Eben-Emael- διεξήγαγε προσωπικά μια αναγνώριση χώρου. Γνώριζα τις δυσκολίες αυτής ιδιαίτερης επιχείρησης εναντίων του ναύσταθμου της Τουλόν. Εδώ έπαιζε μεγάλο ρόλο η καλή πειθαρχία και το αξιόμαχο μάχης του στόλου του ναυάρχου Darlan. Παρόλα αυτά έβγαλα το συμπέρασμα ότι η αποστολή αυτή ήταν πραγματοποιήσιμη. Το αναφέρω αυτό για να δείξω κυρίως, ποιες ήταν οι τότε προοπτικές επέμβασης, εκτός από το Eben-Emael, για τις αεραποβατικές μονάδες και τον πολύπλευρο και καθόλου προβλεπόμενο ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει τούτο το διευρυμένο ειδικό σώμα στο μέλλον. Η εκτέλεση της αποστολής του είχε σχεδιαστεί με την εξής τακτική: Μονάδες Κρούσης του Συντάγματος Εφόδου θα ρίχνονταν από τα μικρά σε μέγεθος ανεμοπλάνια μας στην προκυμαία ή μάλιστα στα καταστρώματα των μεγάλων πλοίων. Την άμεση υποστήριξη αυτών θα την αναλάμβαναν τα άλλα συντάγματα του Αεραποβατικού Σώματος, τα οποία θα ρίχνονταν στους αμπελώνες γύρω από την Τουλόν ή θα αποβιβάζονταν στο αεροδρόμιο ανατολικά της πόλης. Το Γερμανικό Πολεμικό Ναυτικό είχε ήδη διαθέσει επιλεγμένους χειριστές πυροβόλων και είχαν ενσωματωθεί στο Σώμα για να εξουδετερώσουν τις Βαριές Επάκτιες Πυροβολαρχίες, που ήλεγχαν την είσοδο προς το λιμάνι. Το αποτέλεσμα αυτών των σκέψεων μου σχετικά με την τακτική και την πορεία των προετοιμασιών θα έπρεπε να παρουσιάσω, στις 25 Ιανουαρίου, στην ήδη αναφερόμενη σύσκεψη στο Berghof. Ο Χίτλερ είχε υποσχεθεί, στο χρονικό αυτό σημείο, τη διάθεση μιας ακόμα μονάδας Τεθωρακισμένων, η οποία θα προωθούνταν όσο το δυνατό τάχιστα και θα δημιουργούσε σύνδεση με τα αεραποβατικά στρατεύματα. Ταυτόχρονα, επιπλέον δυνάμεις θα έπρεπε να πραγματοποιήσουν την κατάληψη του υπόλοιπου τμήματος της Γαλλίας. Ο Χίτλερ άλλαξε, ευτυχώς, τις επόμενες εβδομάδες τα σχέδια του και ματαιώθηκε αυτή η αποστολή. Η «Γαλλική Μονάδα» είχε παραμένει στα καθήκοντα της, ως γνωστό τον Νοέμβριο 1942, στην Τουλόν, ακολουθώντας την παράδοση και το αίσθημα της στρατιωτικής τιμής. Ήταν ενδιαφέρων αυτό που εξέφρασε ο Χίτλερ αυτή την ημέρα όπως επίσης και αργότερα, όταν ήταν κυρίαρχος πλέον της Ευρώπης, αναφορικά με την οριστική σύναψη ειρήνης με τη Γαλλία. Ανέφερε ότι ήθελε, εκτός την Αλσατία-Λωρραίνη, να καταλάβει και άλλα τμήματα της Λωρραίνης, της Βουργουνδίας και της Φράνς-Κοντέ, επομένως μια περιοχή που εκτείνονταν μέσω της Νανσύ-Ντιζόν-Σαλόν προς τα ελβετικά σύνορα. Καθώς ο Goering κούνησε το κεφάλι και έκανε την παρατήρηση ότι αντιτίθονταν σε ένα μεγάλης διάρκειας κύκλο επαφών και με τη σύναψη συμφώνου με τη Γαλλία και σίγουρα ο Μουσολίνι θα απαιτούσε για την Ιταλία τη Νίκαια, την Κορσική και την Τύνιδα, είπε ο Χίτλερ σε αυτό το σημείο με έμφαση: “Οι γαλλικές αποικίες δεν επιτρέπεται να καταληφθούν και θα κοιτάξω να ωφελήσω με άλλο τρόπο και σε μεγάλο μέγεθος τη Γαλλία, ίσως εις βάρος της Αγγλίας”.

### Ο σχεδιασμός για το Γιβραλτάρ

Ήταν η 25<sup>η</sup> Ιανουαρίου 1941, όταν έλαβα την εντολή να εξετάσω τη δυνατότητα μιας επιχείρησης αεραπόβασης εναντίων του βραχώδους Φρουρίου του Γιβραλτάρ. Άκουσα για πρώτη φορά για μια επίθεση στο Γιβραλτάρ και πρέπει να πω ότι αυτή η αποστολή μου είχε παρακινήσει έντονα το ενδιαφέρον.

Οι προετοιμασίες του Στρατού Ξηράς για την κατάληψη του Γιβραλτάρ είχαν αρχίσει το Φθινόπωρο 1940, υπό την κωδική ονομασία «Φέλιξ». Τα απαραίτητα μέσα για τούτη την επίθεση εναντίων του Φρουρίου (μονάδες Κρούσης, ειδικός στρατιωτικός εξοπλισμός και Βαρύ Πυροβολικό) βρίσκονταν σε επαρκή αριθμό μεταξύ των οποίων θα δραστηριοποιούταν για πρώτη φορά το νέο Βαρύ Πυροβόλο ογδόντα δύο cm σε κιλλίβαντα, που ανέλαβε δράση αργότερα στη Σεβαστούπολη. Είχαν δημιουργηθεί, μέχρι και της τελευταίας λεπτομέρειας, ανάγλυφες απομιμήσεις του Φρουρίου.

Ο Φράνκο όμως δεν ήταν πρόθυμος για συνεργασία. Στη συνάντησή του με τον Χίτλερ στη Hendaye των Πυρηναίων, στις 23 Οκτωβρίου 1940, που θα προκαλούσε την είσοδο της Ισπανίας στο πόλεμο, υποσχέθηκε «τα πάντα και τίποτα», όπως είχε αναφέρει ο Χίτλερ. Εξέφρασε πολλές αντιρρήσεις και ενδοιασμούς και έγειρε «ανταπαιτήσεις που βρίσκονταν σε δυσαναλογία με το μέγεθος της βοήθειας που πρόσφερε». Υποσχέθηκε κάθε άμεση και έμμεση βοήθεια, δεν προτίθονταν εν τούτοις να ορίσει κάποια σταθερή ημερομηνία. “Καλύτερα να αφαιρέσω κάμποσα δόντια μονομιάς, παρά να συμμετέχω ξανά σε κάτι τέτοιο” ήταν το γνωστό απόφθεγμα του Χίτλερ σχετικά με αυτή τη συνδιάλεξη. Τους επόμενους επίσης μήνες που ακολούθησαν, έκανε ο Φράνκο συνεχώς ελιγμούς, ώστε να αποφύγει την είσοδο των Γερμανών στην Ισπανία.

Ο Χίτλερ και κυρίως ο Goering ήθελαν, όπως έδειχνε, να προσπαθήσουν τώρα να καταλάβουν το Γιβραλτάρ με τη βοήθεια των αεραποβατικών μονάδων, είτε θα πραγματοποιούταν μέσω μιας συνδυαστικής επέμβασης, είτε μόνο από αέρα από την πλευρά της Βόρειας Αφρικής. Σκόπευαν μάλλον με τούτο να υποχωρήσουν στη στάση της Ισπανίας και να μην αφήσουν να εμφανιστεί ένας μεγάλος αριθμός γερμανικών στρατευμάτων στην Ιβηρική Χερσόνησο. Και οι δύο είχαν τώρα κατά νου μια επανάληψη της επιχείρησης στο Eben-Emael. Ο Χίτλερ δεν ήταν τόσο αισιόδοξος, όσο ο Goering, αναφορικά με τις προοπτικές αυτής, τον απασχολούσε, τώρα, σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα του ανεφοδιασμού, όταν θα είχε κυριευτεί το Φρούριο. Στο εκεί σημείο εντόπιζε τις μεγαλύτερες δυσκολίες, λαμβανομένου υπόψη της στάσης του Φράνκο.

Στην επιστροφή με το ειδικά διαμορφωμένο τραίνο προς το Βερολίνο, ο Goering με κάλεσα να κάτσω ακόμα μια φορά δίπλα του. Μου ανέπτυξε τις σκέψεις του σχετικά με την εκδήλωση του πολέμου εναντίων της Αγγλίας στη Μεσόγειο, τις οποίες επιθυμώ, τώρα, να αποδώσω εδώ εν συντομία, όπως μου τις εξέφρασε τότε. Βασίζονταν κυρίως σε τρεις άξονες σκέψης. Κάτι το απροσδιόριστο φόβιζε συνεχώς τον Φύρερ να διατάξει μια άμεση απόβαση στην Αγγλία και ο χρόνος είχε περάσει, εντωμεταξύ, ανεπιστρεπτί για αυτό. Τώρα είχε σημασία, η Βρετανική Παγκόσμια Αυτοκρατορία να καταρρεύσει εκ των έξω. Η Μεσόγειος και η Μέση Ανατολή ήταν για αυτή περιοχές ζωτικής σημασίας. Η Ιταλία από μόνη της δεν μπορεί να φέρει εις πέρας την αποστολή της εκδίωξης των Άγγλων από την περιοχή της Μεσογείου, αλλά χρειαζόνταν τώρα ήδη βοήθεια, για να διατηρήσει την ισχύ της στην περιοχή αυτή. Σε συνάρτηση με τα παραπάνω μου ανέθεσε ο Goering, να εξετάσω όχι μόνο την υπόθεση «Γιβραλτάρ», αλλά και τις δυνατότητες μιας αεραπόβασης στο Κανάλι του Σουέζ, στην Κρήτη, στην Κύπρο και τη Μάλτα. Τούτη η σπουδαίας σημασίας αποστολή πραγματοποιήθηκε από το επιτελείο μου και συγκεκριμένα από τον στρατηγό Schlemm και τον Τρίτο Επιτελικό Αξιωματικό μας, ταγματάρχη Mors. Συμφωνήσαμε από κοινού ότι οι τελευταίες τέσσερις κατονομαζόμενοι στόχοι βρίσκονταν στο πλαίσιο των τότε

δυνατοτήτων μας και ότι επίσης οι μεγάλης κλίμακας αεραποβάσεις εδώ είχαν προοπτικές επιτυχίας.

Τα δεδομένα σχετικά με το Γιβραλτάρ ήταν όμως διαφορετικά. Είναι ένας μεμονωμένος, πελώριος βράχος, τετρακοσίων μέτρων ύψους, που υψώνεται απότομα από δύο πλευρές (στα ανατολικά και δυτικά) από τη θάλασσα, επεκτείνεται σταδιακά προς το Νότο και τα νοτιοδυτικά και καταλήγει, κατά κάποιον τρόπο κλιμακωτά, στον πορθμό. Στην τέταρτη του πλευρά, στον Βορρά, μια στενή και εντελώς επίπεδη λωρίδα γης συνδέει το βράχο με την ηπειρωτική χώρα. Εκεί βρίσκεται το αεροδρόμιο του Φρουρίου. Σε τούτο το βράχο είχαν λαξευτεί οι κεντρικές θέσεις άμυνας και ενώνονταν υπόγεια. Ήταν σχεδιασμένες ανά επίπεδα, η μια πάνω από την άλλη, και εκ φύσεως πολύ συμπαγείς. Το αεροδρόμιο έλεγχε, από κοντινή απόσταση, με τα πυρά όλων των ειδών όπλων τις υπερυψωμένες θέσεις. Παράλληλα, στις σχετικά επίπεδες νότιες λωρίδες εδάφους υπήρχε ακόμα ένας μοναδικός επίπεδος χώρος προσγείωσης ανεμοπλάνων. Ήταν ένα μικρού μεγέθους προαύλιο στρατοπέδου, το οποίο βρίσκονταν στρυμωγμένο στους βράχους, αλλά με πολεμίστρες πάνω σε αυτό, επειδή βρίσκονταν σε τυφλό σημείο. Οι αμυνόμενοι θα είχαν επομένως υπό το διαρκή έλεγχο τους όλες τις θέσεις των ενδεχόμενων αεραποβάσεων. Βάσει του δεδομένου αυτού ήταν η κατάσταση διαφορετική από ό,τι στο Eben-Emael. Μια αιφνιδιαστική επίθεση εδώ δεν ήταν εφικτή.

Από τους είκοσι χιλιάδες περίπου κατοίκους, που αποτελούνταν κυρίως από εργάτες, τεχνίτες και μικροεπιχειρηματίες, μεταφέρθηκε ο κυρίως όγκος αυτών στην Αγγλία. Τα σπίτια τους επιτάχθηκαν για να μετατραπούν σε θέσεις μάχης.

Στο Γιβραλτάρ είχε μεταβεί, το καλοκαίρι 1940, η ισχυρότερη μονάδα του Βασιλικού Πολεμικού Ναυτικού, η «Force H». Αποτελούνταν από το πελώριο καταδρομικό «Hood», κάμποσα πολεμικά πλοία και καταδρομικά, πολλά αντιτορπιλικά και ένα αεροπλανοφόρο. Είχε ως αποστολή την ανάμειξη της στις θαλάσσιες επιχειρήσεις στη Μεσόγειο ή στον Ατλαντικό. Αρχές Ιουλίου 1941 βύθισε η «Force H» τα βρισκόμενα στη ράδα της πόλης Οράν γαλλικά πολεμικά πλοία και ένα χρόνο μετά συμμετείχε, από το Γιβραλτάρ, στη ναυμαχία εναντίων του δικού μας «Bismarck».

Το ανάγλυφο μοντέλο αυτού, της μοναδικής φύσεως, βραχώδους φρουρίου είχε προκαλέσει ήδη μια επιβλητική και γεμάτη δέος επίδραση. Μετά από λεπτομερή μελέτη ανέφερα στον Goering ότι το Γιβραλτάρ δεν μπορεί να κυριευθεί από αέρος, εάν συμμορφωθούμε στην ουδετερότητα της Ισπανίας και μια επίθεση εναντίων του Γιβραλτάρ χρήζει ανάγκη της υποστήριξης επίγειων δυνάμεων, ιδιαιτέρως του Βαρύ Πυροβολικού.

Από τις πολλές, παρόμοιες τοποθετήσεις της αντίπαλης πλευράς αναφορικά με την τότε κατάσταση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αυτό που έγραψε ο Sir Samuel Hoare στο βιβλίο του «Έκτακτος Απεσταλμένος σε ειδική αποστολή» σχετικά με αυτό: «Αυτές οι αγεφύρωτες διαφορές (συγγραφέας: «ζηλοτυπίες» μεταξύ του Χίτλερ, Μουσολίνι και Φράνκο σχετικά με τη λεία στη Δυτική Μεσόγειο) εμφανίστηκαν πολύ έντονες το Φθινόπωρο 1940. Για εμάς ήταν αυτό ανεκτίμητο, γιατί εξαιτίας αυτού θα είχε αποτραπεί μια γερμανική επίθεση στο Γιβραλτάρ και τη Βορειοδυτική Αφρική, σε ένα χρονικό σημείο μάλιστα, κατά το οποίο δεν θα ήμασταν σε θέση να προβάλλουμε καμία αντίσταση. Τα μέτρα άμυνας του Φρουρίου Γιβραλτάρ δεν επαρκούσαν σε καμία περίπτωση, ήταν πράγματι τόσο ελλιπή, με αποτέλεσμα ο κυβερνήτης του, Sir Clive Liddell,

επανεπιλημμένως να ζητήσει από εμένα τρεις μήνες για τη βελτίωση των οχυρωματικών έργων και την ενίσχυση με άνδρες.

Βαρύς Οπλισμός από τη Γερμανία είχε μεταφερθεί προς τα ισπανικά βουνά, που θα τοποθετούνταν, ελέγχοντας το Στενό του Γιβραλτάρ. Η Ταγγέρη βρίσκονταν στα χέρια των Ισπανών, ένας μεγάλος αριθμός στρατού βρίσκονταν στο Ισπανικό Μαρόκο και λαμβανομένου υπόψη του δεδομένου ότι τα στρατεύματά μας είχαν αναδιοργανωθεί, η Γαλλία είχε αποσυρθεί από τον πόλεμο και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής διατηρούσαν την ουδετερότητα τους, δεν θα ήμασταν σε θέση, το έτος 1940, να εμποδίσουμε μια γερμανική προέλαση μέσω της Ισπανίας προς την Αφρική!».

### Ο χαμένος πόλεμος στη Μεσόγειο

Οι ξένοι ιστορικοί-συγγραφείς δεν συμφωνούν κατά την εκτίμηση των διαφόρων στρατιωτικών πεπραγμένων του τελευταίου πόλεμου, σε πολλά σημεία. Σε ένα μόνο σημείο επικρατεί μια πλήρη ομοφωνία, ότι δηλαδή η γερμανική διοίκηση είχε εντελώς παραγνωρίσει τη στρατιωτική σημασία της περιοχής της Μεσογείου. Η διατήρηση της θαλάσσιας οδού μέσω της Μεσογείου και η κατοχή της Μέσης Ανατολής, με τις ζωτικής σημασίας πετρελαιοπηγές της, ήταν για τη Βρετανική Αυτοκρατορία ένα ζήτημα ζωής και θανάτου. Κατέβαλλε τεράστιες προσπάθειες και δεν απέφυγε την πρόκληση θυμάτων, με στόχο τη διατήρηση αυτών των περιοχών.

Τι έπραξαν, απεναντίας, οι Δυνάμεις του Άξονα, όταν η Αγγλία βρίσκονταν στο υψηλότερο επίπεδο κινδύνου; Ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι είχαν καταληφθεί από την εσφαλμένη αντίληψη ότι η Αγγλία μετά την κατάρρευση της Γαλλίας θα σύναπτε αργά ή γρήγορα σύμφωνο ειρήνης και κάθισαν με σταυρωμένα τα χέρια. Ματαιώθηκε έτσι η σπουδαιότερη δράση στη Μεσόγειο, ο αποκλεισμός του Στενού του Γιβραλτάρ. Τούτη η ματαίωση θα είχε αργότερα τεράστιες συνέπειες. Το Γιβραλτάρ και η Θέουτα θα μπορούσαν να είναι οι «Ηράκλειες Στήλες» της άμυνας των Δυνάμεων του Άξονα εναντίων κάθε συμμαχικής απόβασης στη Βόρεια Αφρική.

### Μάλτα

Η Μεσόγειος θεωρούταν αρχικά ως η «mare nostrum» της Ιταλίας, στην οποία η χώρα αυτή μπορούσε, κατά το μέγιστο δυνατό, να δίδει ισχυρό παρών και να κυριαρχεί. Όλος ο κόσμος ανέμενε τώρα, ως πρώτο βήμα, ένα αιφνιδιαστικό χτύπημα των Ιταλών εναντίων της Μάλτας. Τούτο το «νησί φρούριο» αποτελούσε απειλή για τις ιταλικές θαλάσσιες συγκοινωνίες προς την Αφρική και από την άλλη χρησίμευε στη Βρετανική Αυτοκρατορία ως μια απαραίτητως αναγκαία βάση-σταθμός για τη μακρινή απόσταση από το Γιβραλτάρ προς το Σουέζ. Η κατάληψη της θα αποτελούσε, εκ τούτου, για την Ιταλία ένα μεγάλο κέρδος και για την Αγγλία θα ήταν μια συντριπτικής μορφής απώλεια.

Η βρετανική άμυνα της Μάλτας στηρίζονταν σε μεγάλο βαθμό στο συνασπισμό δυνάμεων με τη Γαλλία και στη συνεργασία με την ισχυρή γαλλική βάση

στόλου στη Μπιζέρτα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ιδέα μιας συνθηκολόγησης της Γαλλίας εγκυμονούσε για την Αγγλία μεγαλύτερους κινδύνους από ό,τι λαμβάνονταν υπόψη στους αρχικούς βρετανικούς σχεδιασμούς. Όταν η Γαλλία, έπειτα, κατάρρευσε με ταχύτατο ρυθμό κάτω από τα γερμανικά χτυπήματα και η Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο, στις 10 Ιουνίου 1940, βρέθηκε η Μάλτα ξαφνικά τη νύχτα απροστάτευτη εκεί. Μη έχοντας προετοιμαστεί επαρκώς για προβολή άμυνας, θα μπορούσε να καταστεί, το χρονικό αυτό σημείο, μια σχετικά εύκολη λεία για την Ιταλία. Η επίσημη έκθεση της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας «The Air Battle of Malta» αναφέρει τούτη την αδυναμία της υπεράσπισης με τα παρακάτω λόγια: «Όταν ήχησαν οι πρώτες σειρήνες, στις 11 Ιουνίου 1940, αποτελούταν η αεράμυνα της Μάλτας από τέσσερα αεροσκάφη τύπου Gladiator (συντάκτης: απαρχαιωμένα μαχητικά αεροσκάφη). Λαμβανομένου τούτου υπόψη, η Μάλτα βρίσκονταν μπροστά από τις ακτές της Σικελίας στο κέντρο του κυκλώνα. Η Ιταλία δεν έδρασε όμως, αλλά περιορίστηκε σε βομβαρδισμούς και άφησε στον αντίπαλο όλο τον απαιτούμενο επιθυμητό χρόνο, να προσαρμόσει την άμυνα του Φρουρίου στα νέα δεδομένα της κατάστασης. Οι Βρετανοί μπόρεσαν, έτσι, να προχωρήσουν στην προμήθεια νέων μονάδων και αεροσκαφών, Αντιαεροπορικών Πυροβόλων και πυρομαχικών, στρατιωτικού εξοπλισμού, να βελτιώσουν και να επεκτείνουν τα οχυρωματικά έργα, να οργανώσουν τη σίτιση του άμαχου πληθυσμού και να προετοιμάσουν έτσι το νησί για μια μακράς χρονικής διάρκειας πολιορκία. Είχε χαθεί έτσι το καταλληλότερο χρονικό σημείο για την κυρίευση. Οι Ιταλοί θεωρούσαν ότι ο πόλεμος θα τελείωνε πολύ σύντομα και η Μάλτα θα κατακτιούνταν χωρίς μάχη. Για το λόγο αυτό ήμασταν πολύ προσεκτικοί στις κινήσεις μας στη θάλασσα και κρατήσαμε μακριά τον ισχυρότερο τους πολεμικό στόλο. Μολονότι ο ιταλικός στόλος υπερείχε κατά πολύ αριθμητικά του Βρετανικού Στόλου της Μεσογείου, απέφυγαν μια σύγκρουση με αυτόν και περιορίστηκαν στο να ασφαλίσουν, με Ελαφρές Ναυτικές Δυνάμεις και με Μοίρες Αεροσκαφών, τις συγκοινωνίες ανεφοδιασμού και τις θαλάσσιες μεταφορές προς τη Βόρεια Αφρική και τα Δωδεκάνησα. Ο Βρετανικός Στόλος μπόρεσε έτσι, το έτος 1940, να διατηρήσει πλήρως την κυριαρχία του στη θαλάσσια οδό μέσω της Μεσογείου και διασώσει όλες τις απαραίτητες νηοπομπές. Ο Βρετανικός Στόλος κυριαρχούσε, όπως πρότινος, στη θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου.

Η κυρίως βάση-σταθμός του ιταλικού Στόλου ήταν τότε ο Τάραντας, εκεί όπου βρίσκονταν επίσης ο Πολεμικός Στόλος. Επειδή ο Ιταλικός Πολεμικός Στόλος δεν ήθελε να δραστηριοποιηθεί σε ναυμαχία σε ανοιχτή θάλασσα, εντοπίστηκε τελικά από τους Βρετανούς στο καταφύγιο του. Στις 11 Νοεμβρίου 1940, Βρετανικά Βομβαρδιστικά, που είχαν απογειωθεί από το αεροπλανοφόρο «Illustrious», εξαπολύσανε μια παράτολμη νυχτερινή αιφνιδιαστική επίθεση εναντίων του λιμανιού του Τάραντα και προκάλεσαν τόσο σοβαρές ζημιές σε τρία πολεμικά πλοία, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθούν μέχρι νεωτέρας. Ο μισός Ιταλικός Πολεμικός Στόλος κατέστη έτσι εκτός μάχης. Η αναλογία δυνάμεων στη θάλασσα είχε μεταβληθεί σε μεγάλο βαθμό, εξαιτίας αυτού του χτυπήματος.

Τον Ιανουάριο 1941, η Γερμανική Πολεμική Αεροπορία με το 10ο Αεροπορικό Σώμα επενέβη στον πόλεμο στη Μεσόγειο και άλλαξε τις ισορροπίες με ένα χτύπημα προς όφελος της Ιταλίας. Ήταν το Ειδικό Σώμα της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας, εξειδικευμένο για την ανάμειξη από αέρα στη διεξαγωγή θαλασσίου πολέμου και στην εξουδετέρωση πλοίων. Ο αρχηγός του, πτέραρχος

Geisler, ήταν ένας παλιός πιλότος του ναυτικού και ο επικεφαλής του, σμήναρχος Harlinghausen, ήταν πολύ έμπειρος στον ειδικό τομέα αυτό, που ο ίδιος προσωπικά είχε ήδη σημειώσει από τη Νορβηγία πολλές τον αριθμό επιτυχημένες αεροπορικές επιθέσεις εναντίων πλοίων. Οι πρώτες ήδη επιθέσεις του Σώματος, στις 10 και 11 Ιανουαρίου, στο θαλάσσιο χώρο της Μάλτας οδήγησαν σε μια συντριπτικού χαρακτήρα επιτυχία. Το νέο Βρετανικό Αεροπλανοφόρο «Illustrious», με το θωρακισμένο κατάστρωμα, το καμάρι της Μοίρας της Αλεξάνδρειας χτυπήθηκε ανηλεώς, κατάφερε όμως με όλες τις δυνάμεις του, έχοντας πιάσει φωτιά, να φτάσει στο παρακείμενο λιμάνι της Μάλτας. Το εύδρομο «Southampton» βυθίστηκε και το καταδρομικό «Cloucester» υπέστη ζημιές. Το «Illustrious» έπρεπε να μεταφερθεί μέσω της Αλεξάνδρειας προς τις Η.Π.Α για την εκεί εις βάθος επισκευή του.

Η έκθεση του Βρετανικού Ναυαρχείου «East of Malta, west of Suez» ανέφερε τα παρακάτω σχετικά με την πρώτη τούτη ανάμειξη της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας: « Πέραν των χαρακτηριστικών πάνω στα φτερά έδειξε η τεχνική επιδεξιότητα και η άκρα αποφασιστικότητα, με τις οποίες διεξήχθη η επίθεση, ότι υπήρχε και ένας νέος παράγοντας, με το οποίον έπρεπε κάποιος να ασχοληθεί μαζί του στον «Πόλεμο της Μεσογείου». Αυτή η επίθεση ξεπέρασε, τόσο σε αριθμό όσο και στη διεξαγωγή της όλες, όσες είχαμε βιώσει μέχρι τώρα». Μπορεί επίσης κάποιος να διαβάσει στην ίδια έκθεση, αναφορικά με την κατάσταση των δύο επόμενων μηνών, τα παρακάτω: «Πολύ χειρότερο όμως από τις δυσκολίες αυτές (συντάκτης: ο αποκλεισμός των κυριευμένων από τον Wavell λιμανιών του Τομπρούκ, της Δέρνας και της Βεγγάζης από τα συντρίμια των πλοίων) ήταν οι αδιάκοπες επιθέσεις των γερμανικών βομβαρδιστικών και των ναρκοθέτιδων.... Η ρίψη μαγνητικών και ακουστικών ναρκών από τα αεροσκάφη πήρε μεγάλες και επικίνδυνες διαστάσεις. Δεν ήταν μόνο τα λιμάνια της Λιβύης ο στόχος των νυχτερινών επισκέψεων, αλλά επίσης το λιμάνι της Μάλτας και η Διώρυγα του Σουέζ χτυπήθηκαν σφοδρά από γερμανικά αεροσκάφη, ορμώμενα από τη Σικελία και τη Ρόδο. Μέχρι να φτάσουν οι μοίρες των ναρκαλιευτικών (συντάκτης: στα μέσα Μαΐου 1941), ήταν η κατάσταση σοβαρή. Η ανατολική είσοδος στη Μεσόγειο ήταν για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα αποκλεισμένη και χωρίς ένα σύγχρονο αεροπλανοφόρο του στόλου δεν θα ήταν εφικτό, οι νηοπομπές να διασχίσουν τη Μεσόγειο από τα δυτικά».

Το σχετικά αδύναμο 10ο Αεροπορικό Σώμα πραγματοποίησε σε ένα διάστημα ολίγων εβδομάδων μια αλλαγή της κατάστασης και η Κεντρική Μεσόγειος μετατράπηκε σε θάλασσα των Δυνάμεων του Άξονα και παρέμεινε έτσι για ενάμιση χρόνο, μέχρι το καλοκαίρι 1942.

### Βόρεια Αφρική

Μια ιταλική στρατιά, υπό τον αρχιστράτηγο Rodolfo Gratiani-το «άσπρο λιοντάρι» της Αφρικής-, είχε εντωμεταξύ, στα μέσα Σεπτεμβρίου 1940, προχωρήσει σε προέλαση μέσω εδάφους προς την Αίγυπτο. Έφτασε μόνο μέχρι το Sidi Barani. Ο Μουσελίνα είχε πιθανότατα φανταστεί ότι η κυρίευση της Αιγύπτου θα ήταν μια εύκολη αποικιοκρατική εκστρατεία, όπως συνέβη τότε κατά την κατάκτηση της Αβησσυνίας. Αυτή η επίθεση ξεκίνησε, ωστόσο, ενάντια στη θέληση του Gratiani, καθώς οι προετοιμασίες δεν είχαν ακόμα ολοκληρωθεί,

καθώς υπήρχε ελλιπής τροφοδοσία σε νερό και έλλειψη σε ενισχύσεις, το μεγαλύτερο μέρος των μονάδων δεν μπορούσε να μετακινηθεί με μηχανοκίνητα μέσα, με σχεδόν προϊστορικά Τεθωρακισμένα, Μέσα Αντιμετώπισης Αρμάτων Μάχης και Πυροβολικό. Δεν έγινε δεκτή η προσφερόμενη συμμετοχή γερμανικών τεθωρακισμένων. Τα πράγματα ήρθαν, όπως έπρεπε να έρθουν. Ο στρατηγός Wavell ξεκίνησε τον Δεκέμβριο μια παράτολμη αντεπίθεση και εξολόθρευσε με τα κατά πολύ πιο αδύναμα, αλλά πλήρως μηχανοκίνητα και καλά εξοπλισμένα βρετανικά, ινδικά και αυστραλιανά στρατεύματα (είκοσι πέντε χιλιάδες άνδρες) το μεγάλο μεγέθους στρατό του αρχιστράτηγου Gratianis (εκατό τριάντα χιλιάδες άνδρες). Έφτασε έπειτα ο Ρόμελ, αυτός από τον θεό ευλογημένος και χαρισματικός ηγέτης, με το Σώμα της Αφρικής του, το οποίο αποτελούνταν μόνο από Μεραρχία Τεθωρακισμένων και μια Μεραρχία Θωρακισμένων Γρεναδιέρων και κατάφερε να ανατρέψει την διαμορφωμένη κατάσταση. Έφτασε τον Φεβρουάριο 1941, λίγες εβδομάδες αργότερα όπως και ο Weisler με το 10ο Αεροπορικό Σώμα. Παραθέτουμε τώρα τα λόγια του Liddell Hart: «Είχε την πυγμή και τα προσόντα να ανατρέψει τα σχέδια των Βρετανών για την κατάληψη της Λιβύης και να τα ματαιώσει για τα επόμενα δύο χρόνια, αλλά δεν επαρκούσε η ισχύ του να λάβει ο πόλεμος μια αποφασιστική τροπή. Οι μάχες διακυμαίνονταν συνεχώς, από την Άνοιξη 1941 έως το Φθινόπωρο 1942». Η Βρετανική Διοίκηση (κυρίως ο Τσόρτσιλ) ασχολούταν συνεχώς, τόσο το 1940 όσο και το 1941, με το αγωνιώδες ερώτημα: «τι θα συμβεί, εάν εμφανιστούν οι Γερμανοί με ισχυρές δυνάμεις στη Βόρεια Αφρική;» Ήδη οι επιτυχίες των αδύναμων δυνάμεων του Σώματος Αφρικής και της μικρού μεγέθους Στρατιάς Τεθωρακισμένων ήταν ένα αποδεικτικό στοιχείο για αυτό που θα μπορούσε να επακολουθήσει, εάν η Γερμανία θα έμπαινε στις μάχες με ισχυρότερες δυνάμεις. Οι συγκοινωνίες ανεφοδιασμού μέσω της Μεσογείου ήταν σίγουρα σπουδαίας σημασίας και σε πρώτη φάση βρίσκονταν σε κίνδυνο. Στο πλαίσιο αυτό, η επέμβαση του 10ου Σώματος Αεροπορίας είχε ήδη μεταβάλει την κατάσταση προς το καλύτερο. Αρχές Δεκεμβρίου 1941 έφτασε, ως επιπλέον ενισχύσεις από αέρα, ο αιθεράρχης Kesselring με τα Επιτελεία του 2ου Αεροστόλου και του 11ου Αεροπορικού Στόλου από το Ανατολικό Μέτωπο στη Σικελία. Στα μέσα Νοεμβρίου 1941, οι Βρετανοί είχαν αρχίσει μια νέα μεγάλης κλίμακας επίθεση. Η Βασιλική Πολεμική Αεροπορία εμφανίστηκε με αριθμητική υπεροχή πάνω από το πεδίο μάχης. Οι γερμανικές αυτές ενισχύσεις θα ήταν, όπως και όλες οι προηγούμενες, μια απάντηση σε ένα χτύπημα του αντίπαλου. Ο Kesselring δημιούργησε ένα εναέριο αντίβαρο πάνω από την έρημο, απέκλεισε τους δρόμους ανεφοδιασμού προς την Τρίπολη και τη Βεγγάζη μέσω καλύτερου ελέγχου και έσφιξε τη μέγγενη από αέρα γύρω από του Φρούριο Μάλτα, όπως θα δούμε σε ένα άλλο κεφάλαιο.

Η Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση ήταν, δίχως άλλο, τώρα σε θέση να μετακινήσει ισχυρές δυνάμεις στη Βόρεια Αφρική και να σημειώσει εκεί ένα ισχυρό χτύπημα στην Αγγλία, και μάλιστα το 1940-41 ακόμα και στο πρώτο μισό του 1942. Το ιδανικότερο χρονικό σημείο προς τούτο ήταν το Φθινόπωρο 1940, όταν τα βρετανικά στρατεύματα αντιμετώπιζαν στην Αίγυπτο και στο Κανάλι του Σουέζ τεράστιες δυσκολίες. Την τότε εποχή αποτελούνταν μόνο από μια Μεραρχία Τεθωρακισμένων και μια μοναδική Μεραρχία Πεζικού. Από τη γερμανική πλευρά ήταν διαθέσιμος όλος ο Στρατός Ξηράς και ισχυρά επίσης τμήματα της Πολεμικής Αεροπορίας, καθώς είχαν διακοπεί οι εναέριες επιθέσεις πάνω από την Αγγλία.

Μια περαιτέρω, ιδιαιτέρως, κατάλληλη χρονική στιγμή είχε προφερθεί, για ακόμα μια φορά, το Μάιο 1941, λίγο πριν την επίθεση στην Κρήτη. Το χρονικό τούτο διάστημα ήταν η κατάσταση για τον αρχιστράτηγο Wavell, τον Βρετανό Ανώτατο Διοικητή στη Μέση Ανατολή, πάρα πολύ δυσχερής και προβληματική. Όλος συνολικά ο βαρύς οπλισμός είχε απωλεσθεί στην Ελλάδα, δεν ήταν εφικτός ένας ανεφοδιασμός μέσω της Μεσογείου και όλες σχεδόν οι μεταφορές έπρεπε να πραγματοποιηθούν, ακολουθώντας μια μακρινή πορεία γύρω από την Αφρική. Διέθετε μόνο μια Μεραρχία Τεθωρακισμένων (δραστηριοποιημένη εναντίων του Ρόμελ) στην Αίγυπτο και την Παλαιστίνη, μια Μεραρχία Πεζικού, μια Μεραρχία Ιππικού,, την Πολωνική Ταξιαρχία και τις «Ελεύθερες Γαλλικές Δυνάμεις (έξι τάγματα, μια Πυροβολαρχία, μια Ίλη Τεθωρακισμένων με είκοσι άρματα μάχης). Οι εφεδρείες των αρμάτων μάχης αποτελούταν από μια Επιλαρχία Τεθωρακισμένων και μια Επιλαρχία «Αρμάτων Μάχης Ι». Δεν γνώριζε επίσης, που θα λάμβανε χώρα η επόμενη γερμανική επίθεση, εάν θα σημειώνονταν δηλαδή στη Δυτική Έρημο, εναντίων της Κρήτης ή στην Κύπρο. Η κατάληψη της Κύπρου, το οποίο νησί είχε προβεί σε ελάχιστες προετοιμασίες άμυνας, ήταν για τους Γερμανούς ενδεχομένως σπουδαιότερη από ό,τι η κατοχή της Κρήτης. Από εκεί θα μπορούσε κάποιος όχι μόνο να στραφεί προς τη Διώρυγα του Σουέζ, αλλά επίσης και απευθείας στη Μέση Ανατολή.

#### Η κλιμάκωση της κατάστασης στη Μέση Ανατολή

Η Συρία βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του, έχοντας αντιβρετανικές θέσεις, Υπατου Αρμοστή, στρατηγού Bentz, της Γαλλίας του Βισύ. Από εκεί θα μπορούσε, με την ανάμειξη της Γερμανίας, να αναφλεγεί όλη η περιοχή της Μέσης Ανατολής. Είχε συμβεί ήδη στο Ιράκ. Εκεί και στην Περσία επίσης βρίσκονταν, κυρίως, οι τεράστιες και ζωτικής σημασίας για όλη συνολικά τη βρετανική διεξαγωγή του πολέμου πετρελαιοπηγές. Τέλη Απριλίου 1941 ξέσπασε στο Ιράκ, υπό το νέο και φιλικά διακείμενο στον Άξονα πρωθυπουργό Raschid Ali, μιας επικίνδυνης τροπής εξέγερση ενάντια στη Βρετανική Αυτοκρατορία. Οι ιρακινές δυνάμεις ενισχύθηκαν από την προμήθεια γερμανικών όπλων και από λίγες γερμανικές εναέρια μονάδες, που είχαν προσγειωθεί στη Συρία και είχαν πετάξει εν συνεχεία προς τη Μοσούλη. Στην πλευρά των Βρετανών είχαν φτάσει δυνάμεις από την Ινδία. Αποφασιστικής σημασίας συμβολή είχαν τα τμήματα της 1ης Μεραρχίας Ιππικού από την Παλαιστίνη, τα οποία είχαν κινητοποιηθεί κάτω από μεγάλες δυσκολίες και είχαν μετακινηθεί από τη Χάιφα μέσω της Υπεριορδανίας και κατόπιν κατευθύνθηκαν μέσω πολύωρης και κοπιαστικής πορείας, δια μέσου της ερήμου, προς τη Βαγδάτη. Τον Ιούνιο ήταν οι οι Βρετανοί ξανά κύριοι της κατάστασης. Ο αρχιστράτηγος Wavell αναφέρει, σε μια έκθεση του προς το Υπουργείο Πολέμου, τα παρακάτω σχετικά με την εξέγερση τούτη: «Εάν οι Γερμανοί είχαν στείλει αρκετές δυνάμεις, που θα καθιστούσαν τους Ιρακινούς αντάρτες ικανούς προς μια επιτυχία, τότε ολόκληρη η χώρα θα εξεγείρονταν εναντίων μας». Στο πλαίσιο αυτό, ο Wavell πείστηκε στο Παρίσι από τον de Gaulle και από τον Βρετανό πρωθυπουργό, να δώσει επιτέλους ένα τέλος με τη Συρία. Ο Wavell δεν το έκανε αυτό δεκτό, αρχές Μαΐου, με την αιτιολογία ότι οι διατιθέμενες για αυτό δυνάμεις “θα αποκάλυπταν τότε στον αντίπαλο τις

αδυναμίες μας”. Αφού όμως έπεσε η Κρήτη και γερμανικά αεροσκάφη χρησιμοποιούσαν τις αεροπορικές βάσεις στη Συρία και υφίστατο τώρα άμεσος κίνδυνος, οι γερμανικές δυνάμεις να επεκτείνονταν εκεί, έδρασε ο Wavell παρά τις αδυναμίες του. Στις 8 Ιουνίου 1941 έλαβε χώρα η βρετανική προέλαση στη Συρία, υπό τον στρατηγό Wilson, με την 7η Αυστραλιανή Μεραρχία, τα «Ελεύθερα Γαλλικά Στρατεύματα», τα υπόλοιπα τμήματα της 1ης Μεραρχίας Ιππικού και μια Ινδική Ταξιαρχία, που είχε φτάσει μόλις τώρα από το Σουδάν. Από την άλλη πλευρά, οι γαλλικές δυνάμεις, υπό τον λοχαγό Bentz, είχαν την απόλυτη αριθμητική υπεροχή και διαθέταν ενενήντα περίπου Τεθωρακισμένα, ενώ οι Βρετανοί δεν είχαν απολύτως κανένα. Πρόβαλλαν ισχυρή άμυνα και πραγματοποίησαν ορισμένες με επιτυχία αντεπιθέσεις. Η αντίσταση μπόρεσε να καμφθεί μόνο τότε, όταν ο Wavell χρησιμοποίησε τις τελευταίες του εφεδρείες από την Αίγυπτο και την Κύπρο και μετέφερε νέες, ξεκούραστες δυνάμεις από το Ιράκ μέσω Χαλέπι και Παλμύρας. Η Συρία συνθηκολόγησε κάτω απ’ αυτή την πίεση, απ’ όλες τις πλευρές, στις 14 Ιουλίου. Ο στρατάρχης Wavell συνόψισε αυτές τις μάχες με τα εξής λόγια:” Οι Γάλλοι στη Συρία μάχονταν εξαιρετικά σκληρά σε ένα έδαφος, το οποίο ήταν εξαιρετικά ευνοϊκό για τον αμυνόμενο και οι απώλειες και των δύο πλευρών ήταν μεγάλες. Τα συναισθήματα ανάμεσα στους «Γάλλους του Βισύ» και στους «Ελεύθερους Γάλλους» ήταν εξαιρετικά πικρά και οι Γάλλοι μισθοφόροι μάχονταν αναμφίβολα για την τιμή της καριέρας τους”.

#### Τελικές παρατηρήσεις

Απ’ όλα αυτά μπορεί να διακρίνει κάποιος, τι ευκαιρίες θα είχαν δοθεί, εάν η Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση είχε δραστηριοποιήσει ισχυρότερες δυνάμεις στον χώρο της Μέσης Ανατολής. Η περικύκλωση της Τουρκίας θα είχε επίσης ολοκληρωθεί, ένα επιπλέον σπουδαίο βήμα προς τη νίκη των γερμανικών όπλων.

Για τις γερμανικές αεραποβατικές μονάδες θα ήταν η περιοχή της Μεσογείου ένα ιδανικό πεδίο δράσης τους. Σε αυτόν ακριβώς τον χώρο θα μπορούσαμε με αποφασιστικό τρόπο να αξιοποιήσουμε την τότε μεγάλου μεγέθους υπεροχή του Σώματος των Αερομεταφερόμενων Μονάδων. Η δραστηριοποίησή τους θα μπορούσε να αποβεί καθοριστική και ωφέλιμη για τις δυνάμεις μας.

Μετά την «περίπτωση της Κρήτης», που είχε λάβει ανησυχητικές προεκτάσεις, η Βρετανική Αυτοκρατορία έντεινε τις προσπάθειες τις και έστειλε σημαντικές ενισχύσεις, όλων των ειδών, στη Μέση Ανατολή, για να κρατήσει τις εκεί θέσεις της. Η Βρετανία είχε επενδύσει σε αυτή την περιοχή πάρα πολλά, κατά την πάροδο του χρόνου. Θα μπορούσε να κάνει περισσότερα, καθώς κατέστη σταδιακά ξεκάθαρο-το αργότερο το καλοκαίρι 1941 με τη γερμανική επίθεση στη Ρωσία- ότι μια απόβαση στην Αγγλία δεν θα λάμβαναν χώρα πλέον. Η Αίγυπτος ήταν, για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, το μοναδικό θέατρο στρατιωτικών επιχειρήσεων εδάφους της Βρετανικής Παγκόσμιας Αυτοκρατορίας. Ο παραμελημένος από τη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση Ρόμελ κατόρθωσε, παρόλα ταύτα, να προωθηθεί μέχρι τις πύλες του Καΐρου και να το κυριεύσει το 1942. Αυτό δεν οφείλονταν μόνο στις ισχυρές προσωπικότητες του Ρόμελ και του Kesselring, αλλά περισσότερο στο γεγονός ότι οι Δυνάμεις του Άξονα έπρεπε να διανύσουν κατά πολύ μικρότερης

απόστασης οδούς ανεφοδιασμού από ό,τι οι Βρετανοί με τις μακριάς απόστασης και δύσκολες μεταφορές τους γύρω από την Αφρική. Τούτες οι διαπιστώσεις δείχνουν πάρα πολύ ξεκάθαρα ποια ευκαιρία είχε χαθεί από τη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση στη θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου.

Θα μπορούσαν να ειπωθούν ακόμα πολλά αναφορικά με αυτόν τον χαμένο από τη Γερμανία πόλεμο στη Μεσόγειο, θα ξεπερνούσαν όμως το πλαίσιο αυτού του έργου. Επιθυμώ όμως να παραθέσω ακόμα μια ενδιαφέρουσα άποψη, που δίνει μια τελείως διαφορετική ερμηνεία στον πόλεμο στη Μεσόγειο. Ο Βρετανός πτέραρχος Saundby έκανε σε μια σειρά διαλέξεων αναφορικά με τη «βρετανική στρατηγική στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους», στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, αρχές 1941, τις παρακάτω απροσδόκητες αναλύσεις: «Η προσπάθεια, να κρατηθεί η Κρήτη απέτυχε και χάσαμε τόσο το νησί όσο και πολλά καταδρομικά και άλλα πολεμικά πλοία, τα οποία στερηθήκαμε με βαριά την καρδιά. Οι Γερμανοί ξεκίνησαν τώρα να εισέρχονται στη Βόρεια Αφρική και εμείς περάσαμε στην αντεπίθεση, στέλνοντας σημαντικές ενισχύσεις στη Μέση Ανατολή... .. Η Διώρυγα του Σουέζ δεν είχε για εμάς αξία, από τη στιγμή που δεν μπορούσαμε πλέον να ελπίζουμε, ότι η Μεσόγειος θα χρησιμοποιούταν ως θαλάσσια οδός διέλευσης για τα εμπορικά μας πλοία. Οι πετρελαιοπηγές στο Ιράκ και στην Περσία βρίσκονταν σε μεγάλη απόσταση για την Ιταλία και τη Γερμανία και ήταν σχεδόν αδύνατο να εκδήλωναν επίθεση μέσω στρατευμάτων ξηράς και αεροπορικών δυνάμεων. Τις πετρελαιοπηγές τις υπερασπιζόνταν εκατό χιλιάδες άνδρες σε κάθε περιοχή που συμπεριλάμβανε εναέρια μονάδες και μια κατάλληλη στρατιωτική εγκατάσταση εναέριας άμυνας. Μια τέτοια απόσυρση από τον χώρο της Μεσογείου θα προκαλούσε την προσωρινή απώλεια των βρετανικών κατακτήσεων της Μάλτας και της Κύπρου και πιθανότατα την εισβολή στην Αίγυπτο. Θα ήταν ωστόσο στρατηγικά ορθότερο, να εγκαταλειφθούν τούτοι οι χώροι και μια τέτοια απόσυρση θα αποδέσμευε τις απαραίτητες στρατιωτικές δυνάμεις ξηράς και αέρος για την υπεράσπιση της Σιγκαπούρης. Αυτή ήταν η βάση-κλειδί για τις κατακτήσεις μας στην Άπω Ανατολή που ήταν για εμάς σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο κατά πολύ σπουδαιότερες από ό,τι η Αίγυπτος και οι βορειοαφρικανικές ακτές.

Δυστυχώς, δεν μπορέσαμε να πάρουμε την απόφαση να πραγματοποιήσουμε αυτή την απόσυρση και αναγκαστήκαμε έτσι να οργανώσουμε τις δυνάμεις μας στη Μέση Ανατολή. Ο απαραίτητος αριθμός πλοίων, που ήταν αναγκαία για τον εφοδιασμό του θέατρου επιχειρήσεων στη Μέση Ανατολή, δεν είχε εξοικονομηθεί και ήταν, επομένως, ο κύριος παράγοντας-και όχι ο «Πόλεμος των Γερμανικών Υποβρυχίων»-που στέρησε από εμάς τον ανεφοδιασμό. Ένας μεγάλος αριθμός αεροσκαφών και των πληρωμάτων αυτών, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τους βομβαρδισμούς στη Γερμανία, αποσυρθήκαν επίσης από τη Μέση Ανατολή. Το χειρότερο όμως όλων ήταν ότι αυτός ο τεράστιος αντιπερισπασμός των βρετανικών προσπαθειών αντιλήφθηκε από τους Γερμανούς, που διέθεταν έναν καλό στρατηγό, τον Ρόμελ, το Σώμα Αφρικής με περίπου τριάντα χιλιάδες άνδρες και τους Ιταλούς συμμάχους τους».

Αυτή η θέση για μια κατ' εκλογήν εγκατάλειψη της περιοχής της Μεσογείου είχε προκαλέσει, ωστόσο, στην Αγγλία σφοδρές αντιπαραθέσεις.

Μια ακόμα επιτυχία των Αλεξιπτωτιστών πλησίον της Κορίνθου

Στις 1 Μαρτίου 1941 σημειώθηκε η γερμανική προέλαση στη Βουλγαρία. Από την αντίπαλη πλευρά αποβιβάστηκαν με τις πρώτες μοίρες στον Πειραιά, τα προορισμένα για την Ελλάδα βρετανικά στρατεύματα, υπό τον στρατηγό Wilson. Το Αυστραλιανό-νεοζηλανδικό Σώμα Στρατού «Anzac Corps» σχημάτιζε τον πυρήνα των στρατευμάτων. Η ώρα των αποφάσεων πλησίαζε με γοργά βήματα.

Ο πτέραρχος Jeschonnek, που βρίσκονταν τότε με την Ανώτατη Διοίκηση Πολεμικής Αεροπορίας στο Beauvais στη Γαλλία, εξέφρασε την επιθυμία να μιλήσει επείγοντας μαζί μου και στις 10 Μαρτίου κατευθύνθηκα αεροπορικώς σε αυτόν, για πρώτη φορά μετά τον τραυματισμό μου. Με κατατόπισε σχετικά με την επικείμενη εκστρατεία στην Ελλάδα και κυρίως με την πρόθεση να χρησιμοποιηθεί, στην περίπτωση εδώ, ένα Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών. Το συγκεκριμένο σύνταγμα θα χρησιμοποιούταν για την κατάληψη του ελληνικού νησιού της Λήμνου, στο Βόρειο Αιγαίο. Μέσω της Υπηρεσίας Αντικατασκοπείας του Canaris έφτασε ευθύς μόλις η είδηση ότι η Αγγλία προτίθονταν να επανδρώσει τώρα, εκτός την Κρήτη, και το νησί της Λήμνου και να αποκλείσει έτσι τη θαλάσσια συγκοινωνία των πλοίων μέσω των Δαρδανελίων, που ήταν απόλυτα αναγκαία για τον γερμανικό ανεφοδιασμό.

Ο Jeschonnek με κατατόπισε τώρα επίσης και στο στρατιωτικό σχεδιασμό εναντίων της Ρωσίας. Έκανε στο σημείο αυτό την εξής παρατήρηση: “ Η επιχείρηση στο Moerdijk και στο Eben-Emael είχε εντυπωσιάσει τόσο το Στρατό Ξηράς, με αποτέλεσμα να απαιτείται τώρα για κάθε μεγάλη γέφυρα στη Ρωσία η χρήση ανεμοπλάνων ή αλεξιπτωτιστών”. Αυτή η απαίτηση προεκτάθηκε μάλιστα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να επιζητείται πλέον η δραστηριοποίηση σε κάποιες θέσεις ενός λόχου Αλεξιπτωτιστών. Ο Jeschonnek ήταν της ιδίας άποψης με εμένα, ότι δηλαδή το νέο Αεραποβατικό Σώμα θα έπρεπε να δραστηριοποιηθεί μόνο για στρατιωτικές αποστολές μεγάλης κλίμακας. Η πρότασή μου ήταν εκείνη την ημέρα ότι το σώμα θα έπρεπε να επέμβει, τη δεδομένη χρονική στιγμή, ως μια ισχυρή εμπροσθοφυλακή πλησίον του Λένινγκραντ.

Επέλεξα για την Ελλάδα το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών (συνταγματάρχης Sturm), ενισχυμένο με το 3ο Τάγμα του 1ου (:) Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών, μια Πυροβολαρχία, μια Ελαφριά Αντιαεροπορική Πυροβολαρχία, σκαπανείς και προσωπικό διαβιβαστών και υγειονομικού. Για τη μεταφορά από αέρα διατέθηκε η 2η Πτέρυγα Μάχης Ειδικών Αποστολών (σμήναρχος von Heyking). Τέθηκαν επίσης σε διάθεση ανεμοπλάνοι για να μπορέσουν να αποκτήσουν πάνω σε τούτο τον σπουδαίας σημασίας τομέα περισσότερες εμπειρίες. Όλη η μοίρα υπάχθηκε στο νέο διοικητή της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας, αντιπτέραρχο Suessmann. Στόχος μου ήταν η ύπαρξη μιας, όσο το δυνατό, αξιόμαχης μονάδας στον χώρο των Βαλκανίων και να δώσω τη δυνατότητα στον αντιπτέραρχο και στα νέα, στο μεγαλύτερο τους μέρος, Γενικά Επιτελεία του, να συμμετέχουν στη διεξαγωγή μιας μικρής κλίμακας αεραποβατικής επιχείρησης. Αυτό το «Κλιμάκιο Suessmann» τέθηκε υπό την αρχηγία του 4ου Αεροστόλου και βρίσκονταν, εγκαίρως, σε ετοιμότητα στο Plovdiv. Ταυτόχρονα, ο υπασπιστής του 2ου Αεροπορικού Σώματος προχώρησε στην προμήθεια σημαντικής ποσότητας αγαθών για το σταθμό ανεφοδιασμού στο Plovdiv.

Η αναμενόμενη αγγλική απόβαση στη Λήμνο δεν έλαβε χώρα και εκ τούτου ματαιώθηκε η αποστολή για τις γερμανικές μονάδες Αλεξιπτωτιστών. Το νησί

περιήλθε, στις 25 Απριλίου, στην κατοχή μιας μονάδας Στρατού Ήφρας. Ήταν επανδρωμένο με μόνο πενήντα Έλληνες χωροφύλακες.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ημερών παρουσιάστηκε μια άλλη πολύ σπουδαία αποστολή για τους αλεξιπτωτιστές στο πλαίσιο της εκστρατείας στα Βαλκάνια, αυτή στον Ισθμό της Κορίνθου και ανατέθηκε στον 4ο Αεροστόλο. Επρόκειτο εδώ για μια αποστολή σε τρεις άξονες: την πρόσβαση από αυτόν τον πορθμό προς την Πελοπόννησο-την κατοχή της μοναδικής γέφυρας πάνω από τη Διώρυγα της Κορίνθου και μια ταυτόχρονη αποκοπή των βρισκόμενων ακόμα στην Αττική εχθρικών δυνάμεων. Η διεξαγωγή αυτής της αποστολής υποστηρίχθηκε εκ νέου, με άψογο τρόπο, από το 8ο Αεροπορικό Σώμα (πτέραρχος Βαρόνος von Richthofen), όπως και στο Κανάλι του Αλβέρτου. Για την επέμβαση δραστηριοποιήθηκε μόνο το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών, ενισχυμένο από μικρότερες μονάδες. Για να διατηρηθεί, οπωσδήποτε, η μυστικότητα της επιχείρησης, πραγματοποιήθηκε η εναέρια μετακίνηση του από το Plondin προς το αεροδρόμιο της Λάρισας, μόλις το απόγευμα της 25. Απριλίου, την προηγούμενη ημέρα της ημέρας της επέμβασης. Οι ομάδες των μεταγωγικών έφτασαν, η μία μετά στην άλλη και με μικρή απόσταση μεταξύ τους, το σούρουπο σε αυτό το αεροδρόμιο-ως χώρος αναχωρήσεων-, που βρίσκονταν διακόσια χιλιόμετρα απόσταση από το στόχο.

Η επέμβαση έλαβε χώρα το πρωί της 26. Απριλίου. Η 2η Πτέρυγα Μάχης Ειδικών Αποστολών πέταξε πάνω από τις δύο χιλιάδες μέτρα ύψος νότιες κορυφές της οροσειράς της Πίνδου. Μετά την άφιξη στον Κορινθιακό Κόλπο έστριψε η Πτέρυγα με νοτιοανατολική κατεύθυνση, κατέβηκε ύψος στα πενήντα μέτρα πάνω από τη θάλασσα και πέταξε έτσι, τόσο κοντά πάνω από το νερό, προς το στόχο. Λίγο πριν τον Ισθμό της Κορίνθου ανέβηκε σε ύψος εκατό είκοσι πόδια.

Ο συνταγματάρχης Sturm έπεσε με το Επιτελείο του Συντάγματος και δύο τάγματα νοτίως και ένα τάγμα βορείως της Διώρυγας. Ο αιφνιδιασμός του αντίπαλου ήταν καθολικός. Πάνω από τη γέφυρα υπήρχε μια ασθενής κίνηση νεοζηλανδικών στρατευμάτων. Μια Βαριά Νεοζηλανδική Αντιαεροπορική Πυροβολαρχία και δύο Ελαφριές Πυροβολαρχίες βρίσκονταν τοποθετημένες για την προστασία από εναέριες επιθέσεις. Το αεροδρόμιο και η πόλη της Κορίνθου είχε καταληφθεί από ελληνικά στρατεύματα. Τα ανεμοπλάνα, βρισκόμενα στην κορυφή του συντάγματος, προσγειώθηκαν με σκαπανείς-αλεξιπτωτιστές και στις δύο πλευρές της γέφυρας, πολύ δίπλα από το τέλος της γέφυρας και απομάκρυναν τις εκρηκτικές γομώσεις. Οι γομώσεις είχαν ήδη αφαιρεθεί, όταν ξαφνικά ανατινάχθηκε η γέφυρα κάτω από μια εκκωφαντική έκρηξη. Τα αίτια αυτής της έκρηξης δεν έχουν, μέχρι τώρα, ποτέ πλήρως αποσαφηνιστεί, μολονότι έχουν διεξαχθεί ενδελεχείς έρευνες. Η παρακάτω παρατήρηση πλησιάζει πολύ στην αλήθεια: «Το Ελαφρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό του εχθρού συνέχιζε να βάλει εναντίων της γέφυρας, πάνω στην οποία τα εκρηκτικά είχαν αποσυνδεθεί, ορισμένα όμως βρίσκονταν ακόμα τοποθετημένα εκεί». Μια ή περισσότερες βολές προς τα βρισκόμενα ακόμα στη γέφυρα εκρηκτικά σώματα είχαν προκαλέσει ενδεχομένως την καταστροφή της. Βρήκαν το θάνατο δεκατρείς αλεξιπτωτιστές, που βρίσκονταν το σημείο αυτό εκεί. Όλο το συμβάν, από την προσγείωση των ανεμοπλάνων μέχρι την ανατίναξη της γέφυρας, διαδραματίστηκε σε λίγα, κόβοντας την ανάσα, λεπτά. Η γέφυρα είχε ήδη ανατιναχθεί όταν είχαν ριχθεί οι πρώτοι λόχοι Αλεξιπτωτιστών.

Το 2ο Τάγμα (λοχαγός Schirmer) πραγματοποίησε πτώση νοτίως της Διώρυγας και εκκαθάρισε αρχικά, μαζί με το Επιτελείο του Συντάγματος, τον χώρο

επέμβασης. Το 3ο Τάγμα (λοχαγός Wiedemann) ρίχθηκε παρομοίως νοτίως της Διώρυγας, κατέλαβε το αεροδρόμιο της Κορίνθου και διείσδυσε στην πόλη. Το 1ο Τάγμα (ταγματάρχης Kroh) έπεσε βορείως της Διώρυγας και προωθήθηκε προς Βορρά, ασφαλίζοντας τον χώρο μέχρι το Λουτράκι (στον Κορινθιακό Κόλπο) και προς βορειοανατολικά μέχρι το Καλαμάκι (στον Κόλπο της Αίγινας). Η προβλεπόμενη απογευματινή επέμβαση του βρισκόμενου σε ετοιμότητα, ως εφεδρεία, 3ου Τάγματος 3ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών θεωρήθηκε ως περιττή, επειδή η αποστολή είχε ήδη εκτελεστεί. Το απόγευμα της 26<sup>ης</sup> Απριλίου αποβιβάστηκαν στο αεροδρόμιο της Κορίνθου ο πτέραρχος Loehr (διοικητής του 4ου Αεροστόλου) και ο πτέραρχος Suessmann.

Η Διώρυγα της Κορίνθου ήταν στενό και τέμνονταν απότομα στα δυτικά, στη θέση της πρώην γέφυρας. Οι ικανοί αλεξιπτωτιστές-σκαπανείς κατασκεύασαν, εκ τούτου, με λαφυραγωγημένες μαούνες στην ανατολική έξοδο μια πλωτή γέφυρα, που ήταν τόσο σταθερή στο να αντέξει βάρος, ώστε ήδη στις 27 Απριλίου να μπορέσουν τα πρώτα γερμανικά τεθωρακισμένα να μετακινηθούν προς την Πελοπόννησο.

Μετά το πέρας της αποστολής στη Διώρυγα της Κορίνθου, ο συνταγματάρχης Sturm έστειλε το «Τάγμα Schirmer» στο Νότο για μια περαιτέρω καταδίωξη. Προωθήθηκε πάνω σε λαφυραγωγημένα και επιταγμένα οχήματα μέχρι το Ναύπλιο και κατάφερε να πιάσει ένα μεγάλο αριθμό αιχμαλώτων. Αιχμαλωτίστηκαν από το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών δύομιση χιλιάδες Νεοζηλανδοί και Έλληνες συνολικά και ημερίδα του λέοντος είχε πέσει στο «Τάγμα Schirmer».

Και τούτη τη φορά ήταν οι απώλειες μας σε στρατιώτες μικρές και οι απώλειες σε αεροσκάφη σχεδόν μηδαμινές. Από τα διακόσια περίπου δραστηριοποιούμενα αεροσκάφη καταστράφηκε μόνο ένα μεταγωγικό Ju 52. Κατά την πτήση του πάνω από την Οροσειρά της Πίνδου παρασύρθηκε από ισχυρό ρεύμα αέρα, έχασε ύψος και τσακίστηκε στα βουνά. Δύο ακόμα ανεμοπλάνα καταστράφηκαν κατά την προσγείωση τους δίπλα στη γέφυρα. Είχαμε συνολικά εβδομήντα πέντε νεκρούς, συμπεριλαμβανομένων των απωλειών κατά την πτώση του αεροσκάφους, της έκρηξης της γέφυρας και των μαχών καταδίωξης. Η Επιχείρηση της Κορίνθου συγκαταλέχθηκε έτσι αντάξια στις έως τώρα αεραποβατικές επιχειρήσεις στη Νορβηγία, Βέλγιο και Ολλανδία. Τίθεται ωστόσο το ερώτημα εάν η συγκεκριμένη επέμβαση, σε τούτη τη σπουδαιότατη θέση, στις 26 Απριλίου διεξήχθη πάρα πολύ αργά. Σύμφωνα με στοιχεία του στρατάρχη Wavell, τον Βρετανό ανώτατο διοικητή στη Μέση Ανατολή, στην εντωμεταξύ δημοσιευμένη έκθεση του είχε αποφασιστεί ήδη στις 19 Απριλίου η μεταφορά των Μονάδων Εκστρατείας και η παρουσία του ιδίου στην Αθήνα. Οι επιβιβάσεις στα πλοία είχαν ήδη αρχίσει στις 24 και 25 Απριλίου. Λαμβανομένου υπόψη της γερμανικής εναέριας κυριαρχίας διεξάχθηκαν σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, στις ακτές της Αττικής ( Πόρτο Ράφτη και Μέγαρο) και στην Πελοπόννησο (Ναύπλιο και Καλαμάτα). Στις 26 Απριλίου μάχονταν, ακόμα, μόνο η 4η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία, ως εμπροσθοφυλακή, πλησίον της Θήβας. Όλες οι άλλες μονάδες βρίσκονταν ήδη στην Πελοπόννησο. Αυτή η ταξιαρχία έπρεπε βασικά να επιβιβαστεί επίσης σε πλοίο στην Πελοπόννησο, κατευθύνθηκε όμως προς το Πόρτο Ράφτη και επιβιβάστηκε εκεί, καθώς η Διώρυγα της Κορίνθου βρίσκονταν στα χέρια των Γερμανών.

Μια επέμβαση στις 23 ή 24 Απριλίου θα μπορούσε να έχει επομένως ένα κατά πολύ πιο επιτυχές αποτέλεσμα. Όλο συνολικά το «Κλιμάκιο Suessmann» θα

κατόρθωνε την επίτευξη μιας απόλυτης επιτυχίας σε τούτο το νωρίτερο χρονικό διάστημα.

### Η Μάχη της Κρήτης Πως φτάσαμε σε αυτή τη μάχη

Μου είναι πολύ δύσκολο να γράψω αναφορικά με τη Μάχη της Κρήτης. Για το ευρύ κοινό και κυρίως για τη στρατιωτική κοινότητα συνδέεται το όνομα «Κρήτη» με την εικόνα μιας τελείως ασυνήθιστου χαρακτήρα στρατιωτικής επίδοσης, η οποία περιβάλλεται από ένα σχεδόν μυστικιστικό πέπλο. Οι «Μαχητές της Κρήτης» και των δύο πλευρών διακατέχονταν, δικαίως, από μια πέρα των ορίων υπερηφάνεια, τόσο οι Γερμανοί επιτιθέμενοι όσο και οι Βρετανοί υπερασπιστές. Για εμένα όμως, ως αρχηγός των Γερμανικών Αεραποβατικών Μονάδων που κυρίευσαν την Κρήτη, το όνομα αυτό είναι μια πολύ πικρή ανάμνηση. Είχα υπολογίσει λάθος όταν πρότεινα τούτη την επίθεση και αυτό σήμαινε όχι μόνο την απώλεια πολλών αξιόμαχων αλεξιπτωτιστών, αλλά εν τέλει και το «θάνατο» του Γερμανικού Αεραποβατικού Σώματος, που είχα ο ίδιος δημιουργήσει.

Μετά από ένα διάλλειμα σχεδόν ενός έτους, ο Γερμανικός Στρατός Ξηράς είχε εγκαινιάσει, στις 6 Απριλίου 1941, τη Βαλκανική Εκστρατεία και προωθούνταν με τάχιστο ρυθμό. Αυτές τις συναρπαστικές εβδομάδες βρισκόμουν στο γραφείο μου στο Berlin-Tempelhof και παρακολουθούσα με πολύ έντονη αγωνία τις εξελίξεις των επιχειρήσεων. Προωθούνταν, τόσο στη Γιουγκοσλαβία όπως και στην Ελλάδα, παρά της πολύ δυσχερούς μορφολογίας εδάφους και της κακής κατάστασης του οδικού άξονα, με ένα ρυθμό που έκοβε την ανάσα και ξεπερνούσε τη φαντασία και τις προσδοκίες μου. Ήταν ο μοντέρνος «Αστραπιαίος Πόλεμος», με όλη τη σημασία της λέξης. Τα στρατεύματα της Βρετανικής Αυτοκρατορίας θα έπρεπε, επιτέλους, κάποια στιγμή να κάνουν την εμφάνισή τους και σε κάποιο από τα πολλά, ιδανικά για τον αμυνόμενο, φυσικά εμπόδια να επιχειρήσουν να ανακόψουν τούτη την προέλαση. Είχαν όμως παρασυρθεί στη δύνη της μαζικής υποχώρησης. Διέκρινα την αυξανόμενη ανησυχία των μονάδων μου, που στο τέλος είχε καταλάβει και το επιτελείο μου επίσης και ενσαρκώνονταν με την εξής ερώτηση: «Γιατί δεν προχωράμε λοιπόν σε επέμβαση; Δεν ήμαστε η ελίτ του γερμανικού Στρατού;» Το «Κλιμάκιο Suessmann» βρίσκονταν αδρανές επίσης στο Plovdiv.

Στις 20 Απριλίου μετακινήθηκα αεροπορικώς στο κεντρικό διοικητήριο για να κατατοπιστώ, συνοδευόμενος από τον μακροχρόνιο Πρώτο Αξιωματικό του Γενικού Επιτελείου μου, επισημναγό Trettner. Το κεντρικό διοικητήριο βρίσκονταν στο Semmering- Pass. Η Ανώτατη Διοίκηση Πολεμικής Αεροπορίας ήταν είχε εγκατασταθεί σε διάφορα ξενοδοχεία και ξενώνες. Ο Goering διέμενε στο μεγαλοπρεπές ξενοδοχείο Panharz. Είκοσι περίπου χιλιόμετρα μακριά, μπροστά από μια σήραγγα βρίσκονταν το ειδικό τραίνο του Φύρερ με την Ανώτατη Διοίκηση του Γερμανικού Στρατού. Βρισκόμενος στον αρχηγό του Γενικού επιτελείου της Πολεμικής Αεροπορίας, πτέραρχο Jeschonnek, έβγαλα αρχικά το συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις στα Βαλκάνια θα τελείωναν με την κατάληψη της Χερσονήσου της Πελοποννήσου. Για τη γενική στρατιωτική κατάσταση στον χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα ήταν αναμφίβολα

τώρα πολύ αρνητικό, εάν μια τόσο ισχυρή βάση όπως η Κρήτη παρέμενε στα χέρια του αντιπάλου. Τόσο Goering όσο και ο Jeschonnek είχαν ήδη εκφράσει την ανησυχία τους ότι η Κρήτη θα συνέχιζε να χρησιμοποιείται από τον αντίπαλο ως αεροπορική και ναυτική βάση-σταθμός και θα έμενε ενεργή για κάθε είδους δραστηριότητα. Ο Χίτλερ δίσταζε όμως να τολμήσει εδώ τη ρίψη πάνω από τη θάλασσα. Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα εμφανίστηκε ξαφνικά. Η πρόταση μου να καταλάβουμε το νησί από αέρα με το αεραποβατικό σώμα, βρήκε έναν αξιόλογο σύμμαχο στο πρόσωπο του Jeschonnek και μερικές ώρες αργότερα την πλήρη έγκριση του αιθεράρχη Goering, ο οποίος-σε αντίθεση με τον Χίτλερ- ήταν πάντα της άποψης για μια μεγαλύτερης κλίμακας κινητοποίηση και επέκταση του πολέμου στη Μεσόγειο. Ο Goering κανόνισε για εμένα, το ίδιο βράδυ, μια επείγουσας μορφής εισήγηση για την επόμενη ημέρα στον Χίτλερ, μολονότι τούτη τη μέρα είχε ήδη κανονιστεί ένας κύκλος συσκέψεων μεταξύ του Χίτλερ και του υπουργού Εξωτερικών Ribbentrop.

#### Η διαβούλευση στον Χίτλερ Η Κρήτη ή η Μάλτα;

Ταξίδεψα, έτσι, στις 21 Απριλίου μαζί με τον πτέραρχο Jeschonnek και τον σμηναγό Trettner, κάτω από έναν αστραφερό ανοιξιάτικο ήλιο, μέσω των βουνών, στο κεντρικό διοικητήριο του Φύρερ. Η σύσκεψη είχε οριστεί για νωρίς το απόγευμα και θα διαρκούσε πολύ. Αρχικά, έλαβε στο μεταφορικό όχημα χώρα μια προκαταρκτική διαβούλευση με τον αρχιστράτηγο Keitel και τον στρατηγό Jodl. Ο Φύρερ αναπαύονταν εντωμεταξύ και ήθελε να προσκληθεί μόνο όταν θα είχαν αποσαφηνιστεί όλα τα προκριματικά ζητήματα. Αρχικά, οι δύο ανώτατοι αξιωματικοί έθεσαν με έντονο ενδιαφέρον το ερώτημα εάν στο πλαίσιο της διεξαγωγής του πολέμου στη θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου θα ήταν αναγκαιότερο και πιο αποτελεσματικό, να καταληφθεί πρώτα το νησί της Μάλτας και ότι τούτο θα ήταν την παρούσα στιγμή η σημαντικότερη και αναμφίβολα επίσης η ευκολότερη αποστολή. Εξέφρασα προς την άποψη αυτή ότι αναφορικά με τις δυσκολίες δεν έβλεπα καμία σημαντική διαφορά και ότι η Κρήτη, αντιθέτως, με τις σε μεγάλο μήκος εκτεινόμενες ακτές της ευνοεί την προοπτική μιας πρώτης εισβολής των αλεξιπτωτιστών, ενώ για τη μικρή σε έκταση Μάλτα με τους υφιστάμενους χώρους ρίψης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη μια χωρίς κενά άμυνα και μια γρήγορη προώθηση των εφεδρειών του εχθρού. Προστέθηκε και μια ακόμα αιτία στο σημείο αυτό. Ο Goering και εγώ σκεφθήκαμε ακόμα μακρύτερα. Διακρίναμε την Κρήτη ως τον πρώτο χώρο αφετηρίας προς τη Διώρυγα του Σουέζ. Ο δεύτερος ήταν το νησί της Κύπρου. Έπειτα κλήθηκε ο Χίτλερ. Έπρεπε να πάρω ως πρώτος το λόγο. Ξεκίνησα, εκφράζοντας ότι ως ειδικός πάνω στα καθήκοντα των αεραποβατικών μονάδων θεωρώ ως καθήκον μου να επιστήσω την προσοχή ότι μια κυρίευση του νησιού της Κρήτης θα μπορούσε να επιτευχθεί από αέρα και η εμπειρία στην Πολωνία το 1939 είχε δείξει ότι είναι μεγάλο λάθος, ένα τόσο αξιόμαχο και διψασμένο για δράση σώμα, όπως οι αλεξιπτωτιστές, να πρέπει να περιμένει για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα να επέμβει. Έπειτα προχώρησα σε μια ανακεφαλαίωση σχετικά με τη λίγο νωρίτερα προκαταρκτική συνάντηση. Στην ερώτηση «Κρήτη ή Μάλτα;», ο Χίτλερ είχε αποφασίσει ξεκάθαρα υπέρ της Κρήτης. “Για τη Μάλτα

θα έχουμε αργότερα χρόνο”. Η κατάληψη της Κρήτης θα έφερνε ένα αίσιο τέλος στην εκστρατεία στα Βαλκάνια, ωστόσο θεωρούσε, έως πρότινος, αδύνατη μια με επιτυχία επίθεση από αεραποβατικές μονάδες τόσο στην Κρήτη όσο και στη Μάλτα, ζύγισε έπειτα προσεκτικά τις προοπτικές της επιχείρησης και έθεσε μια σειρά από ερωτήματα προς την αποσαφήνιση τους. Φαντάστηκε το όλο ζήτημα κατά τέτοιο τρόπο ότι το νησί θα προσβάλλονταν “ σε πολλές θέσεις ταυτόχρονα και αιφνιδιαστικά με πολλές μικρές ομάδες αλεξιπτωτιστών” και δεν θα έπρεπε να στηριχθώ μόνο σε μια καθαρή αεραποβατική επιχείρηση-του φαίνονταν πάρα πολύ ριψοκίνδυνη-, αλλά να στείλω ταυτόχρονα στρατεύματα μέσω θαλάσσης. “Δεν πρέπει να στηριχθώ μόνο στο ένα πόδι”. Μίλησε έπειτα ακόμα σχετικά με το χρονικό σημείο. Εξέφρασε την άποψη ότι “προς όφελος των άλλων επιχειρήσεων θα έπρεπε η επίθεση να πραγματοποιηθεί όσο το δυνατό συντομότερα και κάθε ημέρα νωρίτερα θα είναι κέρδος, ενώ κάθε ημέρα καθυστέρησης μια απώλεια”. Το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών χρειαζόνταν όμως μια συγκεκριμένη ημερομηνία εκκίνησης. Βρίσκονταν στην Κεντρική Γερμανία και έπρεπε να μετακινηθεί σιδηροδρομικώς και οδικώς προς την Ελλάδα, μέσω κάμποσων βουνών, πολλών ποταμών και του κακού και ήδη επιβαρυσμένου οδικού δικτύου των Βαλκανίων. Δεν εξετάστηκε δυστυχώς η περίπτωση μιας μεγάλης κλίμακας αερομεταφοράς, επειδή οι περισσότερες μονάδες των μεταγωγικών δραστηριοποιούνταν ήδη στην εκστρατεία στα Βαλκάνια. Για τούτη τη μεγάλη μεγέθους επιχείρηση έπρεπε όμως να υπάρξει προμήθεια μεγάλων ποσοτήτων υγρών καυσίμων, πολεμοφοδίων και άλλων ειδών ανεφοδιασμού. Ο προβλεπόμενος χώρος διέλευσης του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών βρίσκονταν, στις 21 Απριλίου, ακόμα υπό την κατοχή του εχθρού. Ο Χίτλερ εξέτασε όλα αυτά τα δεδομένα και όρισε τελικά μια ημερομηνία για τις 15 Μαΐου.

Η σύσκεψη είχε με αυτό λάβει τέλος. Ήθελα τώρα να είμαι εντελώς σίγουρος ότι δεν θα προκαλούνταν για τις μονάδες μου κάθε είδους απογοήτευση και μια υπερβολική ψυχική επιβάρυνση. Όταν σηκώθηκε ο Χίτλερ και μας αποχαιρέτησε, τον ρώτησα για ακόμα μια φορά εξαιτίας αυτού εάν η «Επιχείρηση Κρήτη» είχε με αυτή τη σύσκεψη οριστικά εγκριθεί. Ο Χίτλερ απέφυγε ξανά να λάβει σαφή θέση, εκφράζοντάς ότι θα έπρεπε να το σκεφτεί για ακόμα μια φορά. Λόγω της σθεναρής μου αντίρρησης ότι κάθε ημέρα θα ήταν σημαντική και θα έπρεπε να οριστεί μια ημερομηνία, αποφάσισε τελικά ότι θα έπρεπε να ξεκαθαρίσει ένα ακόμα σπουδαίο ζήτημα αλλά όμως όλες οι απαραίτητες προετοιμασίες θα άρχιζαν.

### Οι πρώτες απογοητεύσεις

Έδωσα την εντολή στις μονάδες, βρισκόμενος ακόμα στο Semmering και ξεκίνησαν οι πυρετώδεις προετοιμασίες. Οι μεταφορές προς την Ελλάδα θα ξεκινούσαν ωστόσο μόνο όταν λαμβάνονταν η οριστική απόφαση. Ο χρόνος πίεζε και κάθε ημέρα ήταν αποφασιστικής σημασίας. Πέρασαν όμως ακόμα ορισμένες πολύτιμες ημέρες αναμονής για τη διοίκηση και το στράτευμα που προκαλούσαν μια αγωνία. Η σωτήρια λέξη ήρθε επιτέλους. Όπως άκουσα τώρα, ο Φύρερ είχε εντωμεταξύ ζητήσει την έγκριση του Ντούτσε για την «Επιχείρηση Κρήτη», επειδή το νησί ανήκε στον τομέα ενδιαφέροντος της Ιταλίας και ο

Μουσολίνι ήταν σχετικά με αυτά τα ζητήματα εξαιρετικά ευαίσθητος. Η Ιταλία συμμετείχε επίσης στην επίθεση εναντίων της Κρήτης, από τα Δωδεκάνησα, με ένα ενισχυμένο Σύνταγμα Πεζικού, στις 28 Μαΐου, όταν όλα είχαν τελειώσει. Η πίεση χρόνου, που είχε αυξηθεί από τον χρόνο αναμονής, θα επιδρούσε αργότερα πολύ αρνητικά για όλη την επιχείρηση.

Ταυτόχρονα με την τελική απόφαση ήρθε, όμως επίσης, και η πρώτη μεγάλη απογοήτευση. Η 22η Μεραρχία, η Αεραποβατική Μεραρχία μου, είχε ήδη μετακινηθεί, τον Μάρτιο 1941, αεροπορικώς στην περιοχή του Πλοέστι (Ρουμανία), για την προστασία των εκεί ζωτικής σημασίας, για τις στρατιωτικές μας επιχειρήσεις, πετρελαιοπηγών. Διεξήγαγε επομένως στον χώρο αυτό ένα μη εμπόλεμο καθήκον ασφαλείας. Κατά τη σύσκεψη της 21<sup>ης</sup> Απριλίου απαίτησα τη μετακίνηση της για την «Επιχείρηση Κρήτη» και ο Χίτλερ συμφώνησε με αυτό. Τώρα, έλαβα ξαφνικά την ειδοποίηση, ότι δεν είχε γίνει αποδεκτή η συμμετοχή της, επειδή η αποδέσμευση της στο τωρινό χρονικό διάστημα δεν ήταν εφικτή. Η μεραρχία αυτή είχε εκπαιδευτεί και εξοπλιστεί από τα τέλη 1938 ως η μοναδική Αεραποβατική Μεραρχία του Γερμανικού Στρατού και διέθετε επίσης από την «Επέμβαση στην Ολλανδία» στρατιωτική εμπειρία πάνω σε αυτόν τον ειδικό τομέα. Έπρεπε να παραμείνει τώρα στις δύο πετρελαιοπηγές του Πλοέστι. Για την ίδια τη μεραρχία ήταν αυτό ένα πολύ βαρύ χτύπημα. Είχε προκληθεί η πρώτη μεγάλη ανατροπή των σχεδίων μου αναφορικά με την επέμβαση.

Ο τρόπος διοίκησης για την επιχείρηση είχε εντωμεταξύ διευθετηθεί σύμφωνα με τα παρακάτω: Η συνολική διοίκηση ανατέθηκε στον πτέραρχο Loehr, διοικητή του 4ου Αεροστόλου, ο οποίος κατά τη διάρκεια της εκστρατείας στα Βαλκάνια είχε τη διοίκηση της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας για όλο συνολικά την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Υπήχθησαν σε αυτόν: το 11ο Αεροπορικό σώμα (αντιπτέραρχος Student) με όλες συνολικά τις μονάδες Αλεξιπτωτιστών, τα Αεραπόβατα Στρατεύματα και τις Μοίρες Μεταγωγικών, το 8ο Αεροπορικό Σώμα (αντιπτέραρχος Βαρόνος von Richthofen) με όλες συνολικά τις Μοίρες Βομβαρδιστικών, Βομβαρδιστικών Καθέτου Εφόρμησης, Βαριών Μαχητικών Αεροσκαφών και Καταδιωκτικών, ο ναύαρχος Αιγαίου (ναύαρχος Schuster) με όλα τα βρισκόμενα τότε στο Αιγαίο σκάφη. Αρχές Μαΐου κατέθεσα στον πτέραρχο Loehr γραπτώς το αίτημα, να θέσει άμεσα το 8ο Αεροπορικό Σώμα υπό τις διαταγές μου. Το αίτημα μου δεν έγινε δυστυχώς δεκτό. Ήταν μια ακόμα δυσάρεστη απόφαση.

Στη θέση της 22ης Μεραρχίας δόθηκε σε μένα η 5η Ορεινή Μεραρχία (στρατηγός Ringel), η οποία ήταν αυτή τη στιγμή διαθέσιμη. Είχε κατορθώσει να διασχίσει το δύσκολο πέρασμα στο Ρούπελ και βρίσκονταν τώρα την κεντρική Ελλάδα. Ήταν μια καλά εκπαιδευμένη και αξιόπιστη μεραρχία, υπό τις διαταγές ενός ικανού διοικητή, με έμπειρους επικεφαλής και εξαιρετους στρατιώτες, που προέρχονταν κυρίως από τα βουνά της Αυστρίας. Η Μεραρχία εξοικειώθηκε γρήγορα με τα εντελώς νέα είδους για αυτή καθήκοντα και αποδείχθηκε αργότερα πολύ αξιόπιστη. Από ψυχολογική πλευρά όμως δεν μπόρεσε να αποτελέσει έναν ισοδύναμο αντικαταστάτη της 22ης Μεραρχίας, όπως δεν θα μπορούσε καμία μεραρχία του Στρατού Ξηράς να αντικαταστήσει τούτη τη χρονική στιγμή την 22η Μεραρχία, η οποία μέσω της επί ετών δραστηριοποίησης της σε ζητήματα μηχανικού ήταν λόγω του ζητήματος της αεραπόβασης και του από κοινού χυμένου αίματος άρρηκτα συνδεδεμένη με το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών.

## Το νησί της Κρήτης

Η Κρήτη είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία, με μήκος διακόσια εξήντα περίπου χιλιόμετρα και πλάτος σαράντα χλμ. Είναι ένα κυριολεκτικά πολύ αφιλόξενο και άγονο ορεινό νησί. Κατά μήκος τούτου του μεγάλου σε μέγεθος και στενού νησιού εκτείνεται ένας ορεινός όγκος με κορφές ύψους μέχρι τα δυόμιση χιλιάδες μέτρα. Τα βουνά φτάνουν σχεδόν παντού μέχρι τη θάλασσα. Η ενδοχώρα είναι αραιοκατοικημένη. Ο πληθυσμός αποτελείται από γεωργούς και βοσκούς, οι οποίοι πρέπει να δώσουν μια σκληρή μάχη επιβίωσης στο βραχώδες αυτό κόκκινο έδαφος. Οι λιγοστές επάκτιες πεδιάδες και οι βουνοπλαγιές είναι καλυμμένες με λιόφυτα και αμπελώνες. Σε κάποιες περιοχές διακρίνει κάποιος επίσης την καλλιέργεια σιτηρών, πατάτας και λαχανικών. Ακανθώδες πικροδάφνες φύτρωναν δίπλα στους δρόμους. Στα βουνά έβοσκαν κοπάδια από κατσίκες. Το ελαιόλαδο και οι σταφίδες ήταν ανέκαθεν το δημοφιλέστερο εξαγωγικό προϊόν αυτού του νησιού. Τα χωριά και οι οικισμοί αποτελούνται αποκλειστικά από παλαιά, μερικές φορές παμπάλαια, πέτρινα σπίτια, στους εκεί δρόμους περιπλανιέται εδώ και εκεί ένας αριθμός από κότες που κακαρίζουν και μπροστά από τις βιτρίνες των μαγαζιών μπορεί κάποιος να παρατηρήσει, όλη την ημέρα σχεδόν και κυρίως τις πάρα πολύ ζεστές μεσημεριανές ώρες, να συζητάνε ομάδες ανδρών. Σε όλους τους δρόμους συναντάει κάποιος ένα μεγάλο αριθμό μικρόσωμων γαϊδουριών, με χρώμα ανοιχτό γκρι μέχρι πολύ σκούρο μαύρο-τα μεταφορικά ζώα της Ανατολής- και είναι πράγματι αξιοθαύμαστο τι μπορούν να κουβαλήσουν αυτά τα μικρά και ανθεκτικά ζώα. Είδα κάποια στιγμή, σε ένα επαρχιακό δρόμο, έναν τέτοιο μικρό «κεφάλα», με μια μεγαλόσωμη, πολύ παχιά μεγαλοκτηματία γυναίκα. Μπροστά της, στα πλάγια, και των δύο πλευρών του μικρόσωμου αυτού ζώου κρέμονταν μεγάλα καλάθια με κατσικίσιο τυρί, φρέσκα λαχανικά και κρασί και κατευθύνονταν στην αγορά, καθοδηγώντας το γαϊδούρι δεξιά ή αριστερά χτυπώντας με τα πόδια της το έδαφος.

Σε αυτό το μεγάλο νησί δεν υπήρχε ο παραμικρός σιδηρόδρομος και το οδικό δίκτυο ήταν πολύ λίγο ανεπτυγμένο. Η κεντρική οδική αρτηρία διέσχιζε τις περισσότερες αξιοποιημένες από άλλες περιοχές βόρεια παράλια σύνδεε τους χώρους Μάλεμε, Χανιά, Σούδα, Ρέθυμνο και Ηράκλειο με τα αεροδρόμια τους και οδηγούσε έπειτα ακόμα μακρύτερα, προς τα ανατολικά, μέχρι τη Σητεία. Πρόσφερε, ως εικόνα, έναν αριθμό από φυσικού κάλους ερεθίσματα. Η θάλασσα φαινόταν από πολλά σημεία και σε άλλες θέσεις έπρεπε ο δρόμος να διασχίσει οροσειρές, οι οποίες έφταναν μέχρι τη θάλασσα και σε αυτό σημείο περνούσε διαμέσου ενός εδάφους μιας απaráμιλλης άγριας ομορφιάς, ακολουθώντας κατά μήκος ένα μεγάλο αριθμό οφιοειδών δρόμων και στενότητας στροφών, που περικλείονταν από πέτρινα τοιχία, και από τη μια πλευρά βρίσκονταν βράχια και από την άλλη πολύ απότομες χαράδρες. Από την κεντρική αυτή οδό διακλαδίζονταν ένας αριθμός δρόμων προς Νότο μέσω της ενδοχώρας του νησιού και μόνο ορισμένοι εξ αυτών οδηγούσαν μέχρι τις νότιες ακτές. Οι περισσότεροι δρόμοι τελείωναν στις οροσειρές και μετατρέπονταν κατόπιν σε ελικοειδή μονοπάτια.

Όταν μετακινηθεί κάποιος διαμέσου των επάκτιων πεδιάδων στα βόρεια του νησιού, μπορεί να διακρίνει πολλά μικρά και πρωτόγονης μορφής αρδευτικά δίκτυα στα χωράφια. Κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου, που διαρκεί

από τον Απρίλιο μέχρι τον Οκτώβριο, επικρατεί μια κυριολεκτικά αφόρητη ζέστη, ο ουρανός έχει πάντα μπλε χρώμα, δεν φυσάει καθόλου και ο ήλιος καίει άσπλαχνα. Πολύ σπάνια πέφτει, κατά τη διάρκεια αυτών μηνών, μια στάλα βροχή. Τα ποτάμια είναι εντελώς αποξηραμένα, όλη η γη έχει ξεραθεί και έχει πάρει έναν κίτρινο χρωματισμό. Το ίδιο πρωτόγονες, όπως η τεχνητή άρδευσης, ήταν όλες επίσης οι μέθοδοι καλλιέργειας της γης.

Κατά την εκτίμηση των πρώτων αεροφωτογραφιών, πριν την επίθεση, διακρίνονταν ορισμένοι χώροι, που θεωρήθηκαν αρχικά ως θέσεις Αντιαεροπορικού Πυροβολικού, εμφανίζονταν όμως σταδιακά και άλλες τέτοιες περιοχές και σπάγαμε το κεφάλι μας τι θα μπορούσαν να είναι. Το αίνιγμα μπόρεσε να λυθεί μόνο μετά την κατάκτηση του νησιού. Ήταν κυρτωμένα έλατα που είχαν έτσι διαμορφωθεί, επειδή τα γαϊδούρια και τα κατσίκια τα περιτριγύριζαν και τα χτυπούσαν με τις οπλές τους.

Η πρωτεύουσα της Κρήτης είναι τα Χανιά, με τριάντα χιλιάδες κατοίκους. Υπήρχαν εκεί ορισμένοι φαρδείς δρόμοι και μεγάλες πλατείες με σύγχρονα κτήρια. Δίπλα στη θάλασσα βρίσκονταν η παλιά πέτρινη προκυμαία με πολυάριθμα ψαροκάικα, καθώς το ψάρεμα στο νησί αυτό, με το μεγάλο σε μέγεθος αλιευτικό πεδίο, είχε επεκταθεί σε μεγάλη κλίμακα. Το βρετανικό προξενείο, που είχε μείνει άθικτο από τις μάχες, μετατράπηκε στο πρώτο γερμανικό διοικητήριο των Αλεξιπτωτιστών. Κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών, οι περισσότεροι κάτοικοι των πληγέντων περιοχών κατέφυγαν στα γύρω βουνά, επέστρεψαν γρήγορα όμως και συνέχισαν τις καθημερινές δραστηριότητες τους. Στις πολλές τον αριθμό αγορές του νησιού εξελίσσονταν συνεχώς μια ζωνή κίνηση. Διατίθονταν σε μεγάλες ποσότητες αυγά, φρέσκα λαχανικά, τυρί, μέλι, σταφίδες και πορτοκάλια, που τυλίγονταν σε δέρμα κατσικιών και κουνελιών.

Είναι πολύ λίγο γνωστό ότι η Κρήτη διαθέτει έναν από τους αρχαιότερους πολιτισμούς στην ιστορία, που ενάγεται στα τέσσερις χιλιάδες χρόνια προ Χριστού. Στα αρχαία τούτα χρόνια ήταν, το μεγάλο αυτό νησί, ο απόλυτος κυρίαρχος σημαντικών τμημάτων της θαλάσσιας περιοχής της Μεσογείου. Είναι ήδη πολύ γνωστός ο μύθος του πλούσιου και ισχυρού Βασιλιά της Κρήτης Μίνωα και του Μινώταυρου, ένα τέρας με κεφάλι ταύρου, που θρέφονταν μόνο από ανθρώπους και κρατούνταν φυλακισμένος στο Λαβύρινθο. Εκεί, σκοτώθηκε με το μικρό ξίφος του νεαρού Αθηναίου, γιου βασιλιά, Θησέα, που ο ίδιος προοριζόταν ως θυσία. Είναι επίσης γνωστός ο μύθος του πρώτου ιπτάμενου ανθρώπου, του Δαίδαλου, του φυλακισμένου από τον Μίνωα αρχιτέκτονα και δημιουργού του Λαβύρινθου, και του γιού του Ίκαρος, οι οποίοι ήθελαν να δραπετεύσουν από τη φυλακή τους.

Οι Κρητικοί είναι ένας πολεμικός λαός που αγαπάει πολύ την ελευθερία. Κατά την πορεία της ταραγμένης ιστορίας του νησιού έπρεπε να δώσουν συχνά μάχες για την ελευθερία τους. Αυτό τους μετέτρεψε σε πολεμοχαρείς, σκληρούς και παράτολμους. Κάθε άνδρας, κάτοικος του νησιού, φέρει με ιδιαίτερη υπερηφάνεια το όπλο του. Έχει διατηρήσει όλες, τις περνώντας από γενιά σε γενιά, παραδόσεις, αντιστρεφόμενες στον χρόνο. Για παράδειγμα, η βεντέτα, αυτός ο πανάρχαιος και άγραφος νόμος των βουνών, έχει κατορθώσει να διατηρηθεί μέχρι και σήμερα στην Κρήτη. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης αεραπόβασης, ένα τμήμα του πληθυσμού συμμετείχε στις μάχες με εξαιρετική σκληρότητα και θηριωδία. Το νησί της Κρήτης αποτέλεσε για εμάς, κυριολεκτικά, ένα προχωρημένο προπύργιο της Ανατολής.

Τα νότια παράλια πέφτουν απότομα στη θάλασσα. Εδώ, βρίσκονται μόνο μικρού μεγέθους λιμάνια ψαράδων με θέσεις προσάραξης για πολύ μικρά σκάφη. Τα κυρίως λιμάνια βρίσκονται στις βόρειες ακτές. Εκεί βρίσκεται κυρίως ο Κόλπος της Σούδας, ένα πολύ μεγάλο, προστατευμένο και ανοιχτό μόνο προς ανατολάς ιδανικό φυσικό λιμάνι. Υπάρχουν ακόμα επίσης μικρά λιμάνια και αποβάθρες στα Χανιά, Ρέθυμνο και κυρίως στο Ηράκλειο, που είχαν ήδη στην αρχαιότητα με τεχνητό τρόπο εκβαθυνθεί. Από αυτά, μόνο αυτό του Ηρακλείου προσφέρει τη δυνατότητα αγκυροβόλησης ορισμένων αντιτορπιλικών.

### Λιγοστές πληροφορίες για τον εχθρό Θα υπάρξει υπεράσπιση της Κρήτης;

Οι πληροφορίες αναφορικά με τον αντίπαλο ήταν εξαιρετικά λιγοστές και πολύ αντιφατικές. Οι πρώτες βρετανικές δυνάμεις είχαν σταλεί στην Κρήτη την πρώτη Νοεμβρίου 1940, λίγες ημέρες μετά την έναρξη της ιταλικής επίθεσης εναντίων της Ελλάδας, μέσω της Αλβανίας. Από τούτο το χρονικό διάστημα και έπειτα, η Αγγλία χρησιμοποιούσε τον Κόλπο της Σούδας ως ναυτική βάση του στόλου της, επέκτεινε και βελτίωσε τα αεροδρόμια στο Μάλεμε και Ηράκλειο και ένα μικρού μεγέθους βοηθητικό αεροδρόμιο πλησίον του Ρεθύμνου.

Είχε επιβεβαιωθεί η ύπαρξη στην Κρήτη της 14ης Βρετανικής Ταξιαρχίας, που βρίσκονταν εδώ και αρκετό καιρό, ως Ταξιαρχία του Φρουρίου Κρήτης, στο νησί, τμήματα της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας, βρετανικές μονάδες Αντιαεροπορικών Πυροβόλων και Πολεμικού Ναυτικού και ακόμα κάμποσες ελληνικές εφεδρικές στρατιωτικές μονάδες και στρατιωτικές σχολές. Η εναέρια αναγνώριση μας ανέφερε, στα τέλη Απριλίου και αρχές Μαΐου, μια έντονη κινητικότητα πλοίων στον Κόλπο της Σούδας και κάποιες σποραδικές μετακινήσεις πλοίων πλησίον του Ηρακλείου. Δεν ήταν όμως ευδιάκριτο, εάν επρόκειτο για μεταφορές για την εκκένωση του νησιού ή για μεταφορές ενισχύσεων. Θα μπορούσε επίσης να είναι κινήσεις πλοίων, που μεταφέρουν τα στρατεύματα από την ελληνική ηπειρωτική χώρα προς την Αίγυπτο ή την Παλαιστίνη.

Αρχικά, υπήρχε από τη γερμανική πλευρά η επίσημη άποψη ότι η Κρήτης θα συμφωνούσε με τους σχετικά ευνοϊκούς όρους της συνθηκολόγησης στην Ελλάδα και η Αγγλία θα εγκατάλειπε το νησί. Ο ίδιος ο ναύαρχος Canaris, ο επικεφαλής της Γερμανικής Αντικατασκοπείας, έφτασε αρχές Μαΐου στην Αθήνα. Εξέφρασε εκεί ότι “οι Άγγλοι είχαν στο μεγαλύτερο μέρος τους ήδη αποχωρήσει και οι «προύχοντες της Κρήτης» αναμένουν από εμάς να αφοπλίσουμε τους υπόλοιπους, σε περίπτωση που δεν θελήσουν να αποχωρήσουν οικειοθελώς”. Η δύναμη των βρετανικών στρατευμάτων στην Κρήτη εκτιμούνταν από την Υπηρεσία Πληροφοριών μας στους δεκαπέντε χιλιάδες περίπου άνδρες. Έπειτα έφτασαν όμως ξαφνικά αναφορές πρακτόρων, η μια μετά την άλλη, σχετικά με έναν σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό των δυνάμεων του αντιπάλου, που περιλάμβανε τους σαράντα ή τους εξήντα χιλιάδες και κατόπιν άλλες αναφορές σχετικά με ένα μικρότερο αριθμό στο νησί. Λίγες ημέρες πριν την επίθεση ανέφερε μια πληροφορία, μάλιστα, έναν αριθμό μεταξύ ογδόντα και εκατό χιλιάδων στρατιωτών. Ο αριθμός λοιπόν των

εχθρικών δυνάμεων κυμαίνονταν βάση των αναφορών μας μεταξύ των δεκαπέντε και εκατό χιλιάδων ανδρών.

Από τις αρχές Μαΐου, το νησί επιτηρούνταν νυχθημερόν από τις δυο Μοίρες Αναγνωριστικών του 8ου και 11ου Αεροπορικού Σώματος. Στη μοίρα μου είχα αναθέσει την αποστολή, να εντοπίσει θέσεις στρατηγικής σημασίας (οχυρωματικές εγκαταστάσεις, χαρακώματα προστασίας, στρατιωτικές κατασκηνώσεις, κινήσεις στρατευμάτων), που θα μπορούσαν να δώσουν μια σαφή εικόνα για τη δύναμη και τη διανομή των των εχθρικών μονάδων. Δεν είχε όμως αυτό να αναμενόμενα αποτελέσματα. Εντοπίστηκαν και αναγνωρίστηκαν (από τις αεροφωτογραφίες) μόνο τα αεροδρόμια, οι θέσεις Αντιαεροπορικών Πυροβόλων, οι Επάκτιες Πυροβολαρχίες, τα στρατόπεδα (που μάλλον ήταν άδεια) και δυο μεγάλες στρατιωτικές κατασκηνώσεις πλησίον των Χανίων και του Αλικιανού. Δεν παρατηρήθηκε κάποια αξιόλογη κίνηση στρατευμάτων. Ο αντίπαλος κινούνταν, όπως φαίνεται, μόνο κατά τη διάρκεια της νύχτας και καλύπτονταν με έξοχο τρόπο την ημέρα. Έδειχνε σαν η γη να είχε εντελώς καταπιεί τα εχθρικά στρατεύματα. Η εναέρια αναγνώριση είχε κάνει ό,τι περνούσε από το χέρι της. Κατά την πραγματοποίηση αυτής της σπουδαίας αποστολής σκοτώθηκαν οι δύο επικεφαλής της Μοίρας Αναγνωριστικών του 11ου Αεροπορικού Σώματος, ο σμηναγός Lampertsdoerfer και ο υποσμηναγός Triebel. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της αναγνώρισης από αέρα, εχθρός δεν ήταν σε καμία περίπτωση ισχυρός. Τούτο το αποδεικνύει επίσης ο μικρός αριθμός των υφιστάμενων Αντιαεροπορικών Πυροβολαρχιών και κυρίως οι εξαιρετικά λιγοστές στρατιωτικές μετακινήσεις κατά τη διάρκεια της ημέρας. Δεν θα μπορούσαν να διαφύγουν της προσοχής των αναγνωριστικών αεροσκαφών οι μικρές ομάδες σε πορεία και τα κινούμενα στρατιωτικά οχήματα πάνω στους κακοτράχαλους και σκονισμένους δρόμους. Μετά την άφιξη μου στην Αθήνα κάλεσα σε εμένα τους έχοντας επιστρέψει πιλότους. Αnéφεραν διαρκώς ότι το νησί παρουσιάζονταν ως εντελώς άδειο. Εντοπίζονταν μόνο η δραστηριότητα άμυνας εναντίων εναέριων επιθέσεων με Αντιαεροπορικά Πυροβόλα και καταδιωκτικά αεροσκάφη, ωστόσο ήταν αδύναμη.

### Το σχέδιο επίθεσης

Όταν ανατίθενται σε εμένα σπουδαίας σημασίας αποστολές και σχεδιασμοί μάχης, προτιμώ να αποσύρομαι κάπου μόνος μου, ώστε να μπορέσω αρχικά να ασχοληθώ με αυτές μόνος, ανεπηρέαστος από το περιβάλλον μου. Το ίδιο έπραξα και τώρα. Καθώς η Γενική Διοίκηση και οι μονάδες του 11ου Αεροπορικού Σώματος, υπό τη διοίκηση του επικεφαλής μου, ήταν καθοδόν προς την Ελλάδα, παρέμεινα με μια ολιγάριθμη «ομάδα εργασίας» στο Βερολίνο και επεξεργάστηκα το σχέδιο επίθεσης. Η εμπειρία μας από την επιχείρηση στην Ολλανδία είχε δείξει ότι μια μεγάλης κλίμακας αεραποβατική επιχείρηση απαιτεί την κατάληψη κάμποσων χώρων προσγείωσης και απόβασης ώστε να προσφερθούν οι κατάλληλες δυνατότητες για τη διεξαγωγή της επίθεσης και σε αυτό το σημείο να μην παρθεί ένα μεγάλο μέγεθος ρίσκο. Λόγω της μορφολογίας του εδάφους στο νησί τίθονταν το ερώτημα σχετικά τα αεροδρόμια. Ήταν μικρότερα από το αεροδρόμιο Waalhaven πλησίον του

Ρότερνταμ στην Ολλανδία και έτσι υπήρχε κατηγορηματικά η ανάγκη να θέσουμε περισσότερα αεροδρόμια υπό την κατοχή μας. Επιπλέον, ήταν αναγκαίο να δημιουργήσουμε μια, όσο το δυνατό νωρίτερα, θαλάσσια σύνδεση με πλοία προς τον Κόλπο της Σούδας, ώστε να μπορέσουμε να μεταφέρουμε τεθωρακισμένα, Βαρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό, στρατιωτικά οχήματα και είδη ανεφοδιασμού, που δεν μπορούσαν να μεταφερθούν από αέρα. Στην εκτίμηση σχετικά με την κατάσταση του εχθρού ξεκίνησα με την προϋπόθεση, ότι ο κύριος όγκος των εχθρικών δυνάμεων πρέπει να βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νησιού και τα αεροδρόμια καθώς και ο Κόλπος της Σούδας να πρέπει να έχουν ασφαλισθεί ως ιδιαιτέρως σπουδαιότατοι χώροι. Στο σημείο αυτό θεώρησα ως δεδομένο την ύπαρξη ενός κάθε φορά τάγματος στα αεροδρόμια του Μάλεμε και του Ηράκλειου και την ασφάλιση του αεροδρομίου στο Ρέθυμνο από μια μικρότερη μονάδα και υπέθεσα την ύπαρξη ισχυρών εφεδρειών στα βουνά, νοτίως του παραλιακού δρόμου. Υπέθετα ότι στο δυτικό τμήμα του νησιού, εκεί όπου βρίσκονταν σίγουρα το κέντρο βάρος της άμυνας του εχθρού, λαμβανομένου υπόψη του Κόλπου της Σούδας, βρίσκονταν η ισχυρότερη εφεδρική δύναμη του εχθρού, πλησίον του Αλικιανού, που η υποδομή του ήταν ευνοϊκή για τις μεταφορές και η θέση του επέτρεπε γρήγορου ρυθμού μετακινήσεις τόσο προς τη Σούδα και τα Χανιά όσο και προς το Μάλεμε.

Ο αντίπαλος ανέμενε στην πραγματικότητα μια συνδυαστική επιχείρηση απόβασης στα βόρεια παράλια από θάλασσα και αέρα καθώς ο κυρίως όγκος των γερμανικών στρατιωτικών δυνάμεων αναμένονταν μέσω θαλάσσης. Εξαιτίας αυτού ανέπτυξε σε ευρύ μέτωπο στρατό στα λιμάνια, στα αεροδρόμια και στις λιγοστές άλλες θέσεις προσάραξης μικρότερου μεγέθους πλοίων στις ανοιχτές ακτές καθώς και στους χώρους ρίψης αλεξιπτωτιστών στις ακτές. Δεν είχε παρατάξει μια ισχυρότερη κινητή εφεδρεία. Αυτή η τακτική λειτούργησε αρχικά προς όφελος ου, αλλά αργότερα κατέστη η καταστροφή του, όπως αργότερα θα παρατηρήσουμε αργότερα στις μάχες γύρω από το αποφασιστικής σημασίας αεροδρόμιο στο Μάλεμε. Το έδαφος των βουνών ευνόησε εξαιρετικά την άμυνα, το οποίο κατά το μεγαλύτερο του μέρος έλεγχε τα μικρά σε μέγεθος αεροδρόμια και τις στενές επάκτιες λωρίδες. Οι φυσιολάτρες Νεοζηλανδοί και Αυστραλοί είχαν εγκατασταθεί πολύ επιδέξια και καμουφλαριστεί με υποδειγματικό τρόπο στα εδώ βουνά πλησίον του Μάλεμε, των Χανίων και του Ρεθύμνου. Η μεγάλη έλλειψη σε μηχανήματα δημιουργίας χαρακωμάτων είχε εμποδίσει τη διάνοιξη ενός ομαλού συστήματος στρατιωτικών θέσεων. Αιχμάλωτοι ανέφεραν αργότερα ότι διέθεταν πολύ λίγα φτυάρια και ότι έπρεπε να σκάψουν τα κοιλώματα κάλυψης τους με τα κράνη. Τα κοιλώματα προστασίας και οι θέσεις πολυβόλων είχαν δημιουργηθεί κυρίως κάτω από τα ελαιόδεντρα ή σε συστάδες θάμνων. Το ίδιο συνέβαινε και στο Ηράκλειο. Οι αμυνόμενοι είχαν εκμεταλλευτεί τα πολλά ανοίγματα των βράχων και τις εισόδους των σπηλιών σε όλες τους χώρους και έτσι μπόρεσαν ταυτόχρονα να παραπλανήσουν τη γερμανική αναγνώριση από αέρα. Τα πυκνά χαμόκλαδα και οι αναρίθμητοι ελαιώνες κάλυπταν πλήρως τον εχθρό από μια εναέρια αναγνώριση. Αναζητούσαμε μάταια πάνω στις αεροφωτογραφίες για «μονοπάτια», τα αδιαμφησβήτητα σημάδια κάθε άμυνας. Δεν είχαμε, νομίζω, υπολογίσει σωστά την πραγματική ισχύ των υψωμάτων στους χώρους επίθεσης. Στους δυσδιάκριτους ελληνικούς χάρτες των 1:50 000, τους οποίους είχαμε μελετήσει προηγουμένως διεξοδικά, φαινόταν αυτές οι σπηλιές κατά πολύ πιο «αθώες», από ό,τι ήταν στην πραγματικότητα.

Όλα αυτά ήταν σε εμένα μέχρι την επίθεση άγνωστα. Αρχικά, είχα τη σκέψη να προσβάλλω την άμυνα του εχθρού, στα βόρεια παράλια, από τα νώτα και με αυτό τον τρόπο να ρίξω τις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών μου στην ενδοχώρα του νησιού. Εκεί, ευνοούσαν ορισμένα, μεγάλου μεγέθους, κατάλληλα οροπέδια τη ρίψη. Η συγκεκριμένη τακτική όμως θα απαιτούσε πάρα πολύ χρόνο, που δεν βρίσκονταν στη διάθεση μας και προ πάντων, το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών δεν ήταν σε θέση να διεξάγει βάση σχεδίου επιθέσεις και να εξουδετερώνει τη σθεναρή αντίσταση, επειδή δεν μπορούσε τότε το Πυροβολικό Αλεξιπτωτιστών να ριχθεί ακόμα, αλλά έπρεπε να αποβιβαστεί σε ένα από τα αεροδρόμια. Στα σχέδια μου δεν περιλάμβανα μιας μεγάλης κλίμακας επέμβαση των ανεμοπλάνων, επειδή η εκπαίδευση τους δεν ήταν προς τούτο κατάλληλη, ώστε να τα εμπιστευθούν μεγάλου μεγέθους στρατιωτικές μονάδες. Αποφάσισα εκ τούτου να βάλλω μπρος μια άμεση επίθεση με ισχυρές δυνάμεις Αλεξιπτωτιστών εναντίων των αεροδρομίων στο Μάλεμε και το Ηράκλειο. Ένα επιπλέον Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών θα ρίχνονταν στα Χανιά, ώστε να περικυκλώσει τον κύριο όγκο του αντιπάλου και από εκεί να μπορέσει να καταλάβει γρήγορα τη Σούδα. Για την, από τα νώτα, κάλυψη αυτού του Συντάγματος εναντίων των βρισκόμενων εφεδρειών του εχθρού, πλησίον του Αλικιανού, ρίχθηκε πλησίον του χώρου αυτού το Τάγμα Σκαπανέων Αλεξιπτωτιστών. Αυτή η αδύναμη δύναμη έπρεπε να καταλάβει το αεροδρόμιο και την πόλη του Ρεθύμνου και να δημιουργήσει σύνδεση μεταξύ του Ηρακλείου, στα ανατολικά και του δυτικού τμήματος του νησιού και ταυτόχρονα να αποκόψει τον παραλιακό δρόμο για τον αντίπαλο. Μετά την κυρίευση των αεροδρομίων κατόρθωσαν να μεταφερθούν από αέρα οι αλεξιπτωτιστές και οι άλλες αεραποβατικές μονάδες.

Σχημάτισα τώρα δύο μεγάλες, από Αλεξιπτωτιστές και Ορεινούς Κυνηγούς, μεικτά «Κλιμάκια Επίθεσης», μια πλησίον των Χανίων, υπό τον αντιπτέραρχο Suessmann, τον διοικητή του 8ου Αεροπορικού Σώματος και πλησίον του Ηρακλείου, υπό τον υποστράτηγο Ringel, τον διοικητή της 5ης Ορεινής Μεραρχίας. Ο υποστράτηγος Meindl έπρεπε, αρχικά αυτόνομα, μαζί με το Σύνταγμα Εφόδου του να καταλάβει το αεροδρόμιο στο Μάλεμε και κατόπιν, να ενωθεί με το «Κλιμάκιο Suesmann» για επίθεση εναντίων του Κόλπου της Σούδας. Υπολόγιζα την κατάληψη του Κόλπου της Σούδας για την τέταρτη ημέρα και αντιστοίχως προέβλεπα για την πέμπτη ημέρα την άφιξη των πρώτων πλοίων στον κόλπο. Το κέντρο βάρους όλης της επίθεσης το έθετα στο δυτικό τμήμα του νησιού. Εφάρμοσα εκεί μια νέα μέθοδο τακτικής. Οι βρισκόμενες στους προβλεπόμενους χώρους ρίψης αλεξιπτωτιστών Αντιαεροπορικές Πυροβολαρχίες του εχθρού έπρεπε να εξουδετερωθούν αιφνιδιαστικά μέσω επιθέσεων με ανεμοπλάνο. Τούτη τη σπουδαίας σημασίας επίθεση την ανέθεσα στον ταγματάρχη Koch, τον νικητή του Eben-Emael/Γεφυρών του Καναλιού του Αλβέρτου και τώρα διοικητή του 1ου Τάγματος του Συντάγματος Εφόδου. Τα ανεμοπλάνο δεν επαρκούσαν για μια επέμβαση πλησίον του Ηρακλείου. Βασικά, σκόπευα να εξουδετερώσω την άμυνα του εχθρού στα αεροδρόμια πλησίον του Μάλεμε, Ηρακλείου και Ρεθύμνου με τη χρήση μεγάλου μεγέθους τεχνητής ομίχλης από αέρα. Είχα πολύ εντυπωσιαστεί στα προηγούμενα ήδη χρόνια από τη δημιουργία τεχνητής ομίχλης από αέρα και είχα επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από την τακτική τούτη. Συνομίλησα τώρα με την Τεχνική Υπηρεσία στο Βερολίνο ξανά και με την Υπηρεσία Δοκιμών στο Rechlin σχετικά με το θέμα αυτό. Η επέμβαση

Αεροσκαφών Παραγωγής Τεχνητής Ομίχλης ήταν δυνατή. Η χρήση αυτής είναι ως γνωστό ένα δίκοπο μαχαίρι και μπορεί να στραφεί σε κακές καιρικές συνθήκες και σε περίπτωση ανέμου ενάντια στα δικά μας στρατεύματα. Θεωρούσα πολύ μεγάλο το ρίσκο ότι δηλαδή οι χώροι ρίψης μας θα πρέπει να καλυφθούν με ομίχλη ή οι αλεξιπτωτιστές μας θα μπορούσαν να χάσουν την πορεία τους μέσα στα πυκνά σύννεφα ομίχλης, σε ένα ξένο για αυτούς μπερδεμένο έδαφος και εξαιτίας αυτού εγκατέλειψα αυτές τις σκέψεις. Δυστυχώς! Οι ατμοσφαιρικές συνθήκες την ημέρα, ακριβώς, της επέμβασης σε συνδυασμό με τη μορφολογία εδάφους πλησίον του Μάλεμε και του Ρεθύμνου θα ευνοούσαν σε μεγάλο βαθμό μια χρήση τεχνητής ομίχλης σε τούτους τους δυο χώρους.

Μια επέμβαση κατά τη διάρκεια της νύχτας ήταν ανέφικτη, επειδή δεν υπήρχαν ακόμα οι προϋποθέσεις σε αεροπορικά και σε τεχνικά ζητήματα ρίψης αλεξιπτωτιστών. Όρισα εκ τούτου την έναρξη της επίθεσης για τις 7:15 θερινής ώρας Γερμανίας και μάλιστα για όλες τις «Ομάδες Επίθεσης» αρχικά. Απέρριψα κατηγορηματικά την αρχική σκέψη, να εκδηλωθεί επίθεση μόνο στα δυτικά του νησιού, που είχε συλληφθεί αρχικά από τον αεροστόλο και υιοθετήθηκε κατόπιν από το επιτελείο μου. Δεν ήθελα σε καμία περίπτωση να βασιστώ μόνο στο μικρό αεροδρόμιο του Μάλεμε. Θα ήταν τελείως διαφορετικό, εάν διατίθονταν ανεμοπλάνα σε επαρκή αριθμό, τα οποία θα μας καθιστούσαν λίγο πολύ ανεξάρτητους από τα αεροδρόμια. Μια ματιά στον χάρτη της Κρήτης δείχνει επίσης ότι ανατολικά του Μάλεμε, μέχρι την πόλη των Χανίων και τη Σούδα και εν συνεχεία έως το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο βρίσκονταν η μια οροσειρά πίσω από την άλλη, που εκτείνονταν από τον Βορρά μέχρι τον Νότο. Εκεί βρίσκονταν πολυάριθμα και πολύ ισχυρά κέντρα αντίστασης του αντιπάλου, που μπορούσαν να καταπολεμηθούν με τον ελαφρύ οπλισμό των αεραποβατικών μας μονάδων πολύ δύσκολα και με μεγάλες απώλειες. Το σχέδιο επίθεσης μου παραδόθηκε, όσο το δυνατό αμεσότερα, στους διοικητές Συνταγμάτων του Σώματος Αλεξιπτωτιστών, οι οποίοι θα έφεραν το κυρίως βάρος της πρώτης και δυσκολότατης φάσης της επιχείρησης, για να το μελετήσουν. Τους άφησα ελεύθερο το πεδίο δράσης, όπως το συνήθιζα πάντα. Λίγες ημέρες πριν την επέμβαση μου εξέφρασαν, στην Αθήνα, προφορικά τα σχέδια τους και τους έδωσα περαιτέρω διευκρινήσεις και υποδείξεις. Είμαστε βέβαιοι σχετικά με μια γρήγορη και απόλυτης μορφής επιτυχία της επιχείρησης και περισσότερο αισιόδοξοι από ό,τι πριν την «Επιχείρηση Ολλανδία».

### Ελλείψεις στην Οργάνωση Εδάφους

Είχαν διατεθεί πεντακόσια τριάντα μεταγωγικά αεροπλάνα Ju 52 για την «Επιχείρηση Κρήτη». Υπάγονταν στον νέο διοικητή του 11ου Αεροπορικού Σώματος, υποπτέραρχο Conrad και είχαν χωρισθεί στην 1η Πτέρυγα Μάχης Ειδικών Αποστολών (σμήναρχος Buchholz), στη 2η Πτέρυγα Μάχης Ειδικών Αποστολών (σμήναρχος von Heyking) και στην Πτέρυγα Αεραπόβασης (σμήναρχος Bilke) από τις οποίες τα επιτελεία και κάποιες μονάδες μεταγωγικών πλαισίωναν ήδη το Αεραποβατικό Σώμα. Οι περισσότερες μοίρες, που είχαν δραστηριοποιηθεί κατά την εκστρατεία στα Βαλκάνια, χρειαζόνταν επείγοντως επισκευή και ορισμένες εκ των νέων μοιρών μια επιπλέον

εκπαίδευση στην σε σχηματισμό πτήση και ρίψη αλεξιπτωτιστών. Επέστρεψαν εκ τούτου στη Βιέννη και την Πράγα. Στις 16 Μαΐου εισήλθαν ξανά πλησίον της Αθήνας.

Ένα ιδιαιτέρως δύσκολο κεφάλαιο ήταν το ζήτημα της Οργάνωσης Εδάφους και κυρίως στα αεροδρόμια. Δεν υπήρχε μια κάποια Οργάνωση Εδάφους στην περιοχή των Βαλκανίων και σε παρέκκλιση από τις συνηθισμένες πρακτικές της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας δεν είχε τοποθετηθεί μια Ανώτατη Διοίκηση για την εκστρατεία στα Βαλκάνια. Στο 8ο Αεροπορικό Σώμα περιλαμβάνονταν οι απαραίτητες, για την εκστρατεία αυτή, μονάδες τροφοδοσίας και περίθαλψης, όμως το ξαφνικά ερχόμενο 11ο Αεροπορικό Σώμα δεν έλαβε απολύτως καθόλου επιπρόσθετες δυνάμεις για τη φροντίδα των αεροπορικών του μονάδων. Δεν διατίθονταν ούτε ο παραμικρός λόχος για τον συντονισμό της κίνησης των μονάδων μεταγωγικών στα αεροδρόμια. Αναφορικά με τον διαχωρισμό των αεροδρομίων, ο 4ος Αεροστόλος είχε αποφασίσει, ότι τα βρισκόμενα αεροδρόμια στην Πελοπόννησο (με εξαίρεση αυτό της Κορίνθου) θα παραχωρούνταν στο 8ο Αεροπορικό Σώμα, της Κορίνθου και αυτών της Αττικής στο 11ο Αεροπορικό Σώμα. Σε λίγες ημέρες έλαβε χώρα εδώ η τοποθέτηση «Διοικήσεων Αεροδρομίων», ως λύση ανάγκης, με ένα προσωρινής μορφής δίκτυο επικοινωνιών, που θα συνέδραμε με προσωπικό και υλικό στις ήδη επιβαρυνόμενες υπηρεσίες του 11ου Αεροπορικού Σώματος. Τούτες οι νεωτεριστικές οργανωτικές δομές θα αναλάμβαναν όλα τα κενά, που θα προκύπταν απ' αυτές τις προσωρινές λύσεις καθόλη τη διάρκεια της επιχείρησης. Τα αεροδρόμια Κορίνθου, Μεγάρων, Ελευσίνας, Δαδίου, Τανάγρας και ο μεγάλος αεροδιάδρομος Τοπολίων, που έπρεπε να προστεθεί εδώ επειδή δεν επαρκούσαν τα συγκεκριμένα αεροδρόμια, ήταν ξερού εδάφους, καλυμμένα με άμμο και με λιγοστό πράσινο. Καθώς κυλούσε ένα αεροπλάνο πάνω από τον αεροδιάδρομο, ένα μεγάλου μεγέθους και πυκνό σύννεφο σκόνης σηκώνονταν πίσω του, που διαλύονταν αργά εξαιτίας αυτού του πολύ ζεστού και εντελώς απάνεμου καιρού και από την άλλη όταν απογειώνονταν ένα σμήνος, αναπτύσσονταν τότε σε όλα τα αεροδρόμια μια αφάνταστης μορφής σκόνη. Το χειρότερο όμως όλων ήταν στην κοιλάδα των Τοπολίων, εκεί όπου βρίσκονταν κάμποσες αεροπορικές μονάδες. Στο συγκεκριμένο χώρο υψώνονταν πολύ πυκνά τοιχώματα σκόνης, άνω των εκατό μέτρων ύψους και δεν διαλύονταν. Σε όλα τα αεροδρόμια δυσχεραίνονταν σε μεγάλο βαθμό οι απογειώσεις και προσγειώσεις, υπήρχε μια μεγάλης κλίμακας απώλεια χρόνου και δημιουργούταν πολλά ρήγματα στα αεροπλάνα. Η σπυρωτή άμμος διείσδυε στους κινητήρες και κάλυπτε τα αεροσκάφη με μια παχιά κρούστα. Ήταν ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα, που είχε προκύψει σ' εμάς ξαφνικά. Από το σώμα στάλθηκαν πολλοί πυροσβέστες από την Αθήνα και τα περίχωρα για την κατάβρεξη των αεροδρομίων, αλλά και αυτοί ήταν ανήμποροι μπροστά σε τούτη τη βασανιστική σκόνη. Μια επιπλέον δυσκολία για την κίνηση των αεροπλάνων είχε προκύψει από τον ανεφοδιασμό των αεροπλάνων με υγρά καύσιμα από βαρέλια κάνοντας χρήση χειραντλίας και τη μετακίνηση των αεροσκαφών στις αποθήκες ανεφοδιασμού. Η μεταφορά τούτη πολλαπλασίαζε εκ νέου την ανάπτυξη σκόνης στα αεροδρόμια.

Η μετακίνηση του Αεραποβατικού Σώματος

Το Αεραποβατικό Σώμα μετακινήθηκε γύρω από αυτά τα αεροδρόμια, σε μια εκτεινόμενη σε μεγάλο μήκος περιοχή δυτικά και βορειοδυτικά της Αθήνας. Οι βορειότερες μονάδες του επεκτάθηκαν μέχρι τη Λαμία και οι νοτιότερες μέχρι την είσοδο της Πελοποννήσου. Οι μονάδες Αλεξιπτωτιστών μπόρεσαν να μεταφερθούν μόνο σιδηροδρομικώς από την Κεντρική Γερμανία μέχρι το Arad (Ουγγαρία) και την Κραϊόβα (Ρουμανία). Από εκεί έπρεπε να συνεχίσουν την πορεία τους σε φάλαγγες στρατιωτικών οχημάτων. Ο δρόμος της πορείας περιλάμβανε περισσότερο από χίλια χλμ, μέσω των κακής κατάστασης των δρόμων των Βαλκανίων, με λακκούβες, παλιές ξύλινες γέφυρες και εκτός τούτου κάμποσες οροσειρές. Η μοναδική οδός στην Ελλάδα έφερε τα σημάδια των προηγούμενων διεξαγόμενων επιχειρήσεων και παράλληλα, πολλές μονάδες τεθωρακισμένων και άλλα στρατεύματα επέστρεφαν προς βορρά για μια νέα δράση. Το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών μετακινούνταν αδιάκοπα και σε απέραντες φάλαγγες, κάτω από τη ζέστη και τη σκόνη, κατά τη διάρκεια της ημέρας και της νύχτας. Επιτέλους τα κατάφερε. Στις 16 Μαΐου έφτασε και η τελευταία μονάδα, χωρίς απώλειες. Το προσωπικό των στρατιωτικών οχημάτων έφερε έτσι εις πέρας μια εξαιρετική επίδοση.

#### Δυσκολίες στην προμήθεια ανεφοδιασμού

Το δυσκολότατο ήταν αναμφίβολα, λαμβανομένου υπόψη της έλλειψης χρόνου, η έγκαιρη προμήθεια των μεγάλου μεγέθους και σε μεγάλη ποικιλία ειδών ανεφοδιασμού, τα οποία ήταν αναγκαία για τούτη τη μεγάλη κλίμακα επιχείρηση. Το βλέμμα των αεραποβατικών μονάδων ήταν, μέχρι το συγκεκριμένο χρονικό σημείο, στραμμένο στην Αγγλία. Ένα μεγάλο τμήμα του στρατιωτικού υλικού είχε σταλθεί, εκ τούτου, στη Βόρεια Γαλλία και είχε δημιουργηθεί στη Laon μια βοηθητική αποθήκη υλικού. Εκεί, βρίσκονταν, σε μεγάλες ποσότητες τα ήδη ετοιμασμένα δοχεία ρίψης. Η κεντρική αποθήκη ανεφοδιασμού του Αεραποβατικού Σώματος βρίσκονταν στο Gardleben (Altmark), το συγκρότημα πολεμοφοδίων στο Hoefer (Ανόβερο) και ο κεντρικός χώρος για την τροφοδοσία των Αλεξιπτωτιστών στο Βερολίνο. Τώρα, έπρεπε να υπάρξει ένας ενιαίος συντονισμός προς την περιοχή αντιπαράθεσης, προς τα μακρινά Βαλκάνια. Για το νέο αυτό χώρο επέμβασης βρίσκονταν διαθέσιμη η δημιουργημένη για το «Κλιμάκιο Suessmann» «Βάση Εφοδιασμού Plovdiv». Οι εκεί βρισκόμενες ποσότητες στρατιωτικού υλικού προωθήθηκαν, με το σιδηρόδρομο, προς το βουλγαρικό λιμάνι στη Μαύρη Θάλασσα, Μπουργκάς, φορτώθηκαν σε βουλγάρικο φορτηγό πλοίο και έπειτα μεταφέρθηκαν μέσω των Δαρδανελίων στον Πειραιά (πλησίον της Αθήνας). Το πλοίο έφθασε εκεί ως το πρώτο ατμόπλοιο εφοδιασμού. Τα απαραίτητα είδη εφοδιασμού από τη Laon, Gardleben, Hoefer και Βερολίνο είχαν προωθηθεί μέσω του ρουμάνικου λιμένα στην Κωσταντζα και έπειτα, μέσω της θαλάσσιας οδού, διασχίζοντας παρομοίως τα Δαρδανέλια είχαν μεταφερθεί στον Πειραιά. Τα τρία αυτά πλοία αφίχθηκαν στις 16 Μαΐου, το ένα ακολουθώντας το άλλο, σώα και αβλαβή στον χώρο προορισμού τους, μολονότι αυτές οι κινήσεις των πλοίων έπρεπε να πραγματοποιηθούν χωρίς την προστασία συνοδείας. Ο Πειραιάς κατέστη το λιμάνι ανεφοδιασμού για την «Επιχείρηση Κρήτη» και δραστηριοποιήθηκε εκεί η Μονάδα Ανεφοδιασμού του Σώματος.

Κατά τη διάρκεια της μεταφοράς του εφοδιασμού προέκυψε ξαφνικά μια ιδιαίτερη δυσκολία με τα πολεμοφόδια του Πυροβολικού. Η 22η Μεραρχία είχε εξοπλιστεί με το Ορειβατικό Πυροβόλο «Skoda 16». Στη θέση της έφτασε τώρα ξαφνικά η 5η Ορεινή Μεραρχία με το «Ορειβατικό Πυροβόλο 36». Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία διέθετε επίσης μεν αυτόν τον τύπο του πυροβόλου, αλλά δεν υπολόγιζε σε αυτό, επειδή διέθετε μόνο μια Μοίρα Πυροβολικού. Προέκυψε εκ τούτου η εικόνα, ότι δηλαδή να υπάρχουν σε μεγάλες ποσότητες πυρομαχικά για ένα πυροβόλο, το οποίο δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί καθόλου, ενώ από την άλλη πλευρά υπήρχαν λίγες μόνο διαθέσιμες ποσότητες πυρομαχικών για το συγκεκριμένο προς αποκλειστική χρήση τύπο πυροβόλου. Η δραστηριοποιούμενη στα Βαλκάνια 12η Στρατιά μπόρεσε ελάχιστα μόνο να βοηθήσει. Για τη ριζική αντιμετώπιση αυτού του σημαντικού κενού θα μεταφέρονταν, λίγες ημέρες πριν την επίθεση, από αέρα πυρομαχικά από τη Βιέννη και μάλιστα από μεταγωγικά Ju, που θα έπρεπε να τεθούν στη διάθεση μας από τις Σχολές Ικάρων.

Τα απαραίτητα ανεμοπλάνα μεταφέρθηκαν σιδηροδρομικώς προς το Ueskueb (στη Γιουγκοσλαβία), συναρμολογήθηκαν με τη βοήθεια του Μηχανοκίνητου Συνεργείου Επισκευής Ανεμοπλάνων και έπειτα πέταξαν από το Ueskueb στον χώρο δραστηριοποίησης τους πλησίον της Αθήνας.

Στη σύσκεψη στο Semmering-Pass, είχα ήδη εκφράσει ότι η κυρίευση της Κρήτης θα πραγματοποιούνταν εντός των δέκα ημερών. Η ανάγκη σε καύσιμα αεροσκαφών υπολογίστηκε πάνω σε αυτή τη βάση και περιλάμβανε για τις Μοίρες των Μεταγωγικών είκοσι τέσσερις χιλιάδες κυβικά λίτρα για δύο επεμβάσεις ανά ημέρα. Το Αεραποβατικό Σώμα θα έπρεπε να επιληφθεί της προμήθειας αυτής της μεγάλης ποσότητας υγρών καυσίμων επίσης. Η μεταφορά προς τον Πειραιά πραγματοποιήθηκε μέσω θαλάσσιας οδού, εν μέρει μέσω Κωστάντζας και Δαρδανελίων και εν μέρει μέσω Βενετίας, Αδριατικής Θάλασσας και της Διώρυγας της Κορίνθου. Εδώ, προέκυψε ανεπάντεχα μια νέα δυσκολία. Στις μάχες της 26<sup>ης</sup> Απριλίου, τα συντρίμια της γέφυρας έπεσαν στη στενή αυτή διώρυγα και έπρεπε να απομακρυνθούν από δύτες, οι οποίοι έπρεπε να μεταφερθούν με αεροπλάνο από το Κίελο. Η μεταφορά των υγρών καυσίμων διεξάχθηκε σε μεγάλο μεγέθους βαρέλια από κάμποσα τον αριθμό πλοία και από ένα δεξαμενόπλοιο. Το άδειασμα του τάνκερ και η μεταφορά των καυσίμων σε μικρά βαρέλια προκάλεσε τεράστιες δυσκολίες και απαίτησε πάρα πολύ χρόνο, επειδή υπήρχαν λίγοι μόνο χώροι αδειάσματος διαθέσιμοι και έπρεπε να συγκεντρωθούν με πολύ κόπο τα χιλιάδες αναγκαία βαρέλια. Τα υγρά καύσιμα μεταφέρθηκαν κατόπιν τούτου στα αεροδρόμια. Εξαιτίας της ελλιπής Οργάνωσης Εδάφους δεν διατίθονταν φάλαγγες ειδικών οχημάτων και έπρεπε να αντικατασταθούν από τα στρατιωτικά φορτηγά, που μόλις είχαν φτάσει, μετά από μια μακρά και κοπιαστική πορεία, με το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών από τη Γερμανία.

Όλη συνολικά η οργάνωση του ανεφοδιασμού βρίσκονταν υπό την ευθύνη του ψύχραιμου και προσεκτικού συνταγματάρχη Seibt και του ικανού Υπασπιστήριου του. Αυτή και όλες οι συνδεόμενες με τούτη Υπηρεσίες Ανεφοδιασμού είχαν πράξει τα μέγιστα κατά τη διαδικασία εφοδιασμού του σώματος και κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών και είχαν, εκ τούτου, ένα σημαντικό μερίδιο στην κυρίευση της Κρήτης. Το προσωπικό εργαζόταν νυχθημερόν μέχρι τελικής πτώσης. Ως ένα από τα αναρίθμητα, επιθυμώ να αναφέρω εδώ ότι κατά τη διάρκεια της εκφόρτωσης των πλοίων, κάποιοι

άνδρες είχαν καταρρεύσει στην μπουκαπόρτα λόγω εξάντλησης. Θέλω να αναφέρω ένα ακόμα παράδειγμα για τον μεγάλο αριθμό των απαιτήσεων, που εμφανίστηκαν ξαφνικά στο υπασπιστήριο ου σώματος. Η αφόρητη ζέστη και η έλλειψη νερού κατέστησαν, κατά τη διάρκεια των μαχών, απαραίτητη τη μεταφορά ανθρακούχο νερού στην Κρήτη. Γι' αυτό έπρεπε να δημιουργηθεί στον Πειραιά ένα εργοστάσιο ανθρακούχο νερού από τη γη, το οποίο προμήθευε καθημερινά είκοσι με εικοσιπέντε χιλιάδες μπουκάλια.

### Οι τελευταίες ημέρες πριν την επίθεση

Στις αρχές Μαΐου παρουσιάστηκα στον αιθεράρχη Loehr στη Θεσσαλονίκη και έπειτα επέστρεψα με το αεροπλάνο στο Βερολίνο, για να αποτελειώσω με ηρεμία το σχέδιο επίθεσης μου. Στις 7 Μαΐου μετακινήθηκα αεροπορικώς στην Αθήνα και ανάλαβα εκ νέου την αρχηγία του εκεί συγκεντρωμένου Αεραποβατικού Σώματος. Στο Βερολίνο, κατά τη διαδρομή προς το αεροδρόμιο Tempelhof, φώτιζε ξανά από πολλούς μπροστινούς κήπους το ανοιχτό κίτρινο χρώμα των θάμνων από φορσύθιες, όπως το προηγούμενο έτος πριν την «Επέμβαση στην Ολλανδία». Ο μήνας Μάιος φαινονταν να έχει γίνει ο μήνας των μεγάλης κλίμακας γερμανικών επιχειρήσεων. Από το αεροδρόμιο της Αθήνας κατευθύνθηκα αμέσως στον πτέραρχο von Richthofen για μια πρώτη επαφή και έπειτα έτρεχα από τη μια σύσκεψη στην άλλη: με τον αεροστόλο, με το 8ο Αεροπορικό Σώμα, με τις υπηρεσίες του Στρατού Ξηράς και με το Πολεμικό Ναυτικό. Εντωμεταξύ, παρουσιάζονταν οι διοικητές των, εισχωρούντων στο σώμα μου, νέων μονάδων και οι διοικητές των Μονάδων Αλεξιπτωτιστών, που είχαν μόλις φτάσει. Το κεντρικό διοικητήριο του σώματος στεγάζονταν στο κτήριο του Ελληνικού Υπουργείου Αεροπορίας, στο κέντρο της πόλης. Ήταν μια κυψέλη δραστηριότητας τις ημέρες αυτές. Επικρατούσε ένα συνεχές πήγαινε-έλα, κάτω από τροπική ζέστη. Πάνω στο γραφείο μου είχαν τοποθετηθεί τα υπέροχα άνθη του Νότου, αλλά μαράθηκαν μέσα σε λίγες μόνο ώρες. Η Ακρόπολη παρακολουθούσε μεγαλοπρεπώς τις πολυάσχολες κινήσεις μας. Δεν ήταν από ψυχολογικής άποψης ευνοϊκό, η «Επιχείρηση Κρήτη» να πραγματοποιηθεί μόνη της το συγκεκριμένο χρονικό σημείο. Όλα τα βλέμματα είχαν στραφεί εκεί και μάλιστα κατά τέτοιο τρόπο, πως θα μπορούσε-δηλαδή- για πρώτη φορά να κυριευτεί ένα μεγάλο νησί. Τα βλέμματα της Ανώτατης Διοίκησης Γερμανικού Στρατού, του Στρατού Ξηράς, του Πολεμικού Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας είχαν κολλήσει εκεί. Ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου της Πολεμικής Αεροπορίας, πτέραρχος Jeschonnek, έφτασε στην Αθήνα ως παρατηρητής και άλλες στρατιωτικές υπηρεσίες έστειλαν αξιωματικούς-συνδέσμους στο επιτελείο μου. Ο Στρατός Ξηράς και κυρίως η 12η Στρατιά (στρατάρχης List), που είχε κυριεύσει την Ελλάδα με εξαιρετική ταχύτητα, δεν έβλεπαν, για ευνόητους λόγους, με καλό μάτι ότι η τελική πράξη της εκστρατείας στα Βαλκάνια, η επίθεση στην Κρήτη, είχε ανατεθεί στη διοίκηση της Πολεμικής Αεροπορίας. Κυρίως, τις πρώτες κρίσιμες ημέρες είχαν αναμειχθεί ορισμένες στρατιωτικές υπηρεσίες στο πολύπλοκο όργανο διοίκησης αυτής της μεγάλης κλίμακας αεραποβατικής επιχείρησης, άμεσα ή έμμεσα, σε μεγάλο ή μικρό βαθμό, με εμπεριστατωμένη ή μη εξειδικευμένη κρίση και συμβουλές.

## Ο Χίτλερ επεμβαίνει

Οι Ιταλοί διέθεσαν, για την προστασία των θαλάσσιων μεταφορών, ένα και μοναδικό αντιτορπιλικό, το «Lupo». Δεν υπήρχαν γερμανικές ναυτικές δυνάμεις. Από την άλλη πλευρά υπολόγιζα, μετά βεβαιότητας, την ανάμειξη του Βρετανικού Στόλου της Αλεξάνδρειας. Για τους λόγους αυτούς ήθελα να διεξάγω την επίθεση στην Κρήτη, αρχικά, ως μια καθαρόαιμη αεραποβατική επιχείρηση και αμέσως μετά να εκμεταλλευτώ τη θαλάσσια οδό για τον βαρύ οπλισμό, που δεν μπορούσε να μεταφερθεί σε αεροπλάνα, όταν θα είχε καταληφθεί ο Κόλπος της Σούδας ή το λιμάνι του Ηρακλείου από τις αερομεταφερόμενες μονάδες. Ξαφνικά, όμως, επενέβη εδώ ο Χίτλερ, ο οποίος είχε πληροφορηθεί από κάπου για αυτές τις προθέσεις μου. Μου εξέφρασε για ακόμα μια φορά στην Αθήνα ότι απαιτεί με κατηγορηματικό τρόπο να διεξαχθεί η επίθεση μέσω θαλάσσης από Ελαφρές Μονάδες. Εξάλλου, ήταν αυτή η μοναδική φορά και μάλιστα μέχρι το τέλος των εχθροπραξιών, που αναμείχθηκε ο Χίτλερ προσωπικά.

Πως έδειχνε όμως η κατάσταση τώρα αναφορικά με τα πλοία; Διαπιστώσαμε προς μεγάλη μας έκπληξη, ότι κατά την κατάληψη της ηπειρωτικής Ελλάδας δεν βρίσκονταν κανένα απολύτως μεγάλου μεγέθους πολεμικό πλοίο στα κυριευμένα ελληνικά λιμάνια. Σε μεγάλο μέγεθος πλοία βρίσκονταν στη διάθεση μας μόνο αυτά τα λίγα πλοία, τα οποία είχαν μεταφέρει υλικό ανεφοδιασμού από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και Ιταλία. Είχαν μια χωρητικότητα των χιλίων πεντακοσίων έως τριών χιλιάδων τόνων και δημιουργήθηκαν από αυτά τώρα η «Μοίρα Βαρειών Σκαφών». Υπήρχαν όμως διαθέσιμα και πολλά τον αριθμό ψαροκάικα που ήταν μηχανοκίνητα καΐκια, με βάρος εκατό πενήντα έως τετρακοσίων τόνων, που μπορούσαν να αναπτύξουν ταχύτητα τεσσάρων μέχρι δέκα ναυτικά μίλια. Γύρω στα ογδόντα περίπου τούτα «καΐκια» ενσωματώθηκαν στη «Μοίρα Ελαφρών Σκαφών», στον Πειραιά.

## Η τελευταία σημαντική σύσκεψη

Οι διαβουλεύσεις με το 8ο Αεροπορικό Σώμα κύλησαν χωρίς να υπάρξει το επιθυμητό αποτέλεσμα στα βασικά τους σημεία. Ο πτέραρχος von Richthofen ανακοίνωσε ότι δεν θα μπορούσε με τις υφιστάμενες δυνάμεις βομβαρδιστικών και μαχητικών αεροσκαφών να εγγυηθεί την απαραίτητα υποστήριξη και στις τέσσερις περιοχές ταυτόχρονα. Αναγκάστηκε εξαιτίας αυτού να ορίσω την έναρξη της επίθεσης σε δυο χωριστές μεταξύ τους χρονικές φάσεις: το πρωί στο δυτικό τμήμα του νησιού και το απόγευμα στο ανατολικό και όρισα παράλληλα την επίθεση εναντίων του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου στις 15:15 γερμανική θερινή ώρα. Ο αντίπαλος θα αιφνιδιάζονταν σε αυτές τις περιοχές. Από την άλλη μπορούσε κάποιος να διακρίνει σε τούτη την, με χρονική απόκλιση, επίθεση, εκ των προτέρων, ένα μειονέκτημα. Ο αντίπαλος ίσως αντιδρούσε γρήγορα κατά την επίθεση στο δυτικό τμήμα και μετακινούσε μέσω της παραλιακής οδού, ένα τμήμα των δυνάμεων του, από το ανατολικό τμήμα στο δυτικό. Αυτή η άποψη αντιπροσωπεύθηκε κυρίως από τον συνταγματάρχη Brauer, τον επικεφαλής της «Ομάδας Επίθεσης Ηρακλείου».

Το απόγευμα της 16<sup>ης</sup> Μαΐου έλαβε χώρα στην Αθήνα, στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία», η τελική διαβούλευση. Είχε συγκληθεί από τον αιθεράρχη Loehr με στόχο τον έλεγχο, για ακόμα μια φορά, των προπαρασκευών όλων των συμμετεχόντων στρατιωτικών υπηρεσιών και το συντονισμό αυτών. Επομένως, είχαν συγκεντρωθεί εκεί οι ασκώντας διοικητικά καθήκοντα στρατηγοί, οι ναύαρχοι με τους επικεφαλής τους και οι σημαντικότεροι στρατιωτικοί προϊστάμενοι. Στο προσκήνιο αυτής της σύσκεψης βρέθηκε η παρουσίαση του σχεδίου μου επίθεσης, πάνω στο οποίο βασίστηκαν όλοι οι υπόλοιποι σχεδιασμοί. Ένα ακόμα σπουδαίο σημείο ήταν η οριστικοποίηση της ημέρας της επίθεσης για τις 20 Μαΐου. Ανέμενα τη συγκεκριμένη ημέρα και εξέφρασα κατά τη διάρκεια της σύσκεψης επίσης ότι τα αεροδρόμια θα έπρεπε να καταληφθούν ήδη την πρώτη ημέρα και κατόπιν, την 21<sup>η</sup> Μαΐου, να μπορούσε να αρχίσει η απόβαση των Ορεινών Κυνηγών. Κράτησα ανοιχτό το χρονικό σημείο της έναρξης της απόβασης από θάλασσα, θα εξαρτιόνταν από την πορεία των επιθέσεων των μονάδων Αλεξιπτωτιστών στο δυτικό τμήμα του νησιού και έπειτα η «Μοίρα Ελαφριών Σκαφών» θα αποβίβαζε, υπό την προστασία τους, τις ενισχύσεις στην ακτή. Η «Μοίρα Ελαφριών Σκαφών» είχε λάβει τη διαταγή, να αποπλεύσει το βράδυ της 19<sup>ης</sup> Μαΐου από το λιμάνι του Πειραιά και να κάνει, προσωρινά, μια στάση αναμονής πλησίον του νησιού της Μήλου. Εγώ, ο ίδιος, σκόπευα να αποβιβάστώ με τους ανώτερους αξιωματικούς της Γενικής Διοίκησης, στις 21 Μαΐου, στο αεροδρόμιο του Μάλεμε.

Ένα τελευταίο, πολύ σημαντικό, σημείο ήταν τώρα ακόμα ο ακριβής καθορισμός των εναέριων χώρων για την αναχώρηση/άφιξη των Μονάδων Μάχης Ειδικών Αποστολών. Το πρωί της πρώτης ημέρας, έπρεπε να πραγματοποιηθεί, κυρίως στο δυτικό τμήμα του νησιού, μια μαζική ρίψη των Συνταγμάτων Αλεξιπτωτιστών και μάλιστα σε πολύ περιορισμένους χώρους και σε πολύ σύντομο χρόνο. Εξαιτίας της ακαταλληλότητας του εδάφους ήταν οι χώροι ρίψης πολύ περιορισμένοι και σε κάποιες περιοχές είχαν τα βουνά ένα ύψος μέχρι των οκτακοσίων μέτρων και βρίσκονταν μόνο δέκα χλμ απόσταση από τους χώρους ρίψης. Για να αποφευχθεί μια διασταύρωση των αεροσκαφών στις εναέριες οδούς και να παρακαμφθούν όλα τα εμπόδια των, προς ρίψη, μονάδων Αλεξιπτωτιστών, θα πέταγαν όλα πεντακόσια τριάντα μεταγωγικά, το πρωί της πρώτης ημέρας, κατά μήκος των ανατολικών ακτών της Πελοποννήσου και των νησιών των Κυθήρων και Αντικυθήρων και κατόπιν θα διέσχιζαν τη δυτική πλευρά της Κρήτης με κατεύθυνση τον ήδη καθορισμένο χώρο κατάληξης, νοτιοδυτικά του Ακρωτήριου Κριός, εκεί οι μοίρες θα άλλαζα πορεία και θα πετούσαν έπειτα πάνω από τα βουνά, μειώνοντας σταδιακά ύψος και ταχύτητα, με βορειοδυτική κατεύθυνση προς τους στόχους τους πλησίον του Μάλεμε και των Χανίων. Κατά την πτήση προς την πόλη του Ηρακλείου θα έπρεπε να χτυπηθεί το βρισκόμενο, βορείως της πόλης, νησί της Ντίας, επειδή εικάζονταν ότι εκεί βρίσκονταν Βαρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

Ήταν εκ των προτέρων ξεκάθαρο ότι η άφιξη του γερμανικού Αεραποβατικού Σώματος με τους χιλιάδες αλεξιπτωτιστές και εκατοντάδες μεταγωγικά αεροπλάνα στην περιοχή της Αθήνας δεν θα μπορούσε να μείνει κρυφή από τον αντίπαλο, παρά των όσων μέτρων απόκρυψης και παραπλάνησης. Η χώρα ήταν ήδη ένα πεδίο στρατιωτικών αντιπαραθέσεων. Η μη ελεγχόμενη μετακίνηση πλοίων οδηγούσε μέσω των πολλών νησιών του Αιγαίου προς την Κρήτη. Επιπλέον, βρίσκονταν ακόμα στην Αθήνα η αμερικανική αποστολή. Η στρατιωτική ηγεσία του εχθρού στο Κάϊρο είχε διακρίνει ήδη από νωρίς τη

συγκέντρωση των αεραποβατικών μονάδων και εκτιμούσε, τότε, τη δύναμη τους στους εννέα χιλιάδες περίπου άνδρες, κάτι που σήμαινε ωστόσο μια υποτίμηση του πραγματικού αριθμού και η εκτίμηση της κατάστασης παρέμεινε, αρχικά, αμφίβολη. Σύμφωνα με αγγλικά μεταπολεμικά δημοσιεύματα, ο στρατάρχης Wavell θεωρούσε αρχικά ότι ο στόχος επίθεσης ήταν η Κύπρος και η Συρία και ότι είχαν διαδοθεί φήμες ανάμεσα στα γερμανικά στρατεύματα σχετικά με μια επίθεση εναντίων της Κρήτης, με σκοπό να αποκρύψουν έως την τελευταία στιγμή τον πραγματικό στόχο. “Τούτο ερχόταν σε πλήρη συμφωνία με τη συνήθη πρακτική των Γερμανών”. Παρ’ όλα αυτά έπραξε τα πάντα, ότι ήταν στο χέρι του, ώστε να ενισχύσει την άμυνα της Κρήτης. Στις 30 Απριλίου πέταξε ο ίδιος από το Κάϊρο προς την Κρήτη και ανέθεσε τη στρατιωτική διοίκηση του νησιού στον στρατηγό Freyberg, τον διοικητή της 2ης Μεραρχίας Νεοζηλανδών.

Βρετανικά Βομβαρδιστικά Blenheim διεξήγαγαν στις ξάστερες και αποπνικτικές νύκτες Μαΐου αδύναμες «επιθέσεις παρενόχλησης» εναντίων των αεροδρομίων μας στην Ελλάδα. Από την πλευρά μας, το 8ο Αεροπορικό Σώμα ξεκίνησε στις 14 Μαΐου να στρέφεται σε συστηματική βάση εναντίων του νησιού, του Κόλπου της Σούδας, των θέσεων Αντιαεροπορικών Πυροβόλων, Επάκτιων Πυροβολαρχιών και των αεροδρομίων. Είχε θέσει ως στόχο, να εκδιώξει μέχρι τις 20 Μαΐου τα εχθρικά αεροσκάφη από το νησί. Υπήρχαν εξήντα περίπου αεροσκάφη, τα οποία βρίσκονταν σε διασκορπισμένα στέγαστρα, σε ανοιχτούς χώρους. Ο κύριος όγκος αυτών καταστράφηκε στο έδαφος κατόπιν συστηματικών επιθέσεων ή καταρρίφθηκε στις αερομαχίες. Τα υπόλοιπα αποσύρθηκαν στις 19 Μαΐου, στην Αίγυπτο.

#### Αισιοδοξία τόσο στη γερμανική πλευρά όσο και στη βρετανική

Το μεσημέρι της ίδιας ημέρας συγκέντρωσα τους διοικητές μου για μια τελευταία σύσκεψη και δόθηκαν έπειτα στις στρατιωτικές μονάδες οι «εντολές επίθεσης». Τα αεροπλάνα τέθηκαν σε ετοιμότητα και τα κιβώτια οπλισμού κλείστηκαν. Παντού επικρατούσε μια εύθυμη διάθεση, αισιοδοξία και υπήρχε ένα κλίμα εμπιστοσύνης. Σε πολλά σημεία ηχούσε το τραγούδι των αλεξιπτωτιστών, που μας θυμίζει τη ρίψη στη ροδαυγή και αρχίζει με τα λόγια: «ο ήλιος λάμπει κόκκινος».

Την ίδια χρονική στιγμή επικρατούσε και στην Κρήτη ένα κλίμα μεγάλης αισιοδοξίας. Ο στρατάρχης Wavell είχε γράψει στην υπηρεσιακή του αναφορά σχετικά με τη «Μάχη της Κρήτης», τα παρακάτω: «Ο στρατηγός Freyberg μου ανέφερε με τηλεγράφημα, τρεις ημέρες πριν την έναρξη της επίθεσης, ότι είχε μόλις επιστρέψει από μια γενική επιθεώρηση των αμυντικών εγκαταστάσεων και αισθάνονταν πολύ αισιόδοξος. Μου περιέγραφε το σε εξαιρετικό βαθμό ηθικό των στρατευμάτων και τις εντατικού ρυθμού προσπάθειες, που κατέβαλαν, να καταστήσουν το νησί όσο το δυνατό πιο ισχυρό. Ανέφερε στο τέλος ότι δεν ήθελε να είναι τόσο υπεραισιόδοξος, αισθάνονταν όμως ότι οι αμυνόμενοι είχαν μια πλήρη εικόνα της σημασίας του νησιού και γνώριζαν πολύ καλά ότι η Κρήτη θα αντιστέκονταν με τη βοήθεια του στόλου». Ο Wavell συμπλήρωσε στην αναφορά του: «Ο Freyberg δεν υπολόγισε όμως, όπως και κάθε άλλος, την εξαιρετική δύναμη κρούσης, με την οποία η Γερμανική Πολεμική

Αεροπορία πραγματοποίησε την επίθεση της, ούτε με πόση προσοχή και επιδεξιότητα είχε καταστρώσει τα σχέδια της καθώς επίσης ούτε τον αριθμό θυμάτων, που θα προκαλούσε, για να πετύχει το στόχο της».

Το βράδυ της 19<sup>ης</sup> Μαΐου με επισκέφτηκε ο επικεφαλής μου για ακόμα μια φορά και μου γνωστοποίησε ότι μόλις τώρα είχε ανακοινωθεί ένα έκτακτο δελτίου καιρού. Ο επί σειρά ετών έμπειρος μετεωρολόγος των Αλεξιπτωτιστών, Δρ. Brand, ένας πρακτικός επιστήμονας, ήταν άλλης άποψης και έδωσε με απόλυτη βεβαιότητα μια ευνοϊκή, για όλες τις ενδιαφερόμενες περιοχές, πρόγνωση του καιρού. Αποφάσισα εκ τούτου να ορίσω την έναρξη της επίθεσης στις 20 Μαΐου.

### Η έναρξη της επίθεσης με ανεμοπλάνα

Η 20<sup>η</sup> Μαΐου 1941 ήταν η ημέρα Τρίτη. Ο μπλε ουρανός πάνω από τη Μεσόγειο ήταν καθαρός, χωρίς σύννεφα και πάνω από την Κρήτη απλώνονταν, σε μικρό ύψος, ένα παχύ, κάτασπρο στρώμα καταχνιάς. Ο αντίπαλος ανέμενε εδώ και κάμποσες ημέρες τη γερμανική επίθεση και βρίσκονταν κάθε ημέρα, από το ξημέρωμα ήδη, σε πλήρη ετοιμότητα άμυνας. Καθώς η γερμανική επίθεση δεν εκδηλωνόταν, χαλάρωνε τα μέτρα ετοιμότητας και επιφυλακής και ξεκουράζονταν. Η πρώτη φάση της επιχείρησης ξεκίνησε με απόλυτη χρονική ακρίβεια νωρίς το πρωί, στο δυτικό τμήμα του νησιού. Στην αρχή επιτέθηκε η Μοίρα Βομβαρδιστικών του 8ου Αεροπορικού Σώματος με ασυγκράτητη ορμή εναντίων των προβλεπόμενων χώρων πλησίον των Χανίων και Μάλεμε. Ο βομβαρδισμός διήρκεσε μόνο δέκα λεπτά. Όπως ανέφεραν αργότερα Νεοζηλανδοί μάρτυρες, ο βομβαρδισμός είχε την ένταση ενός ισχυρού σεισμού. Ταρακουνήθηκε ολόκληρο το δυτικό τμήμα του νησιού συθέμελα και μάλιστα ζαλίστηκαν, εξαιτίας αυτού, οι βρισκόμενοι εκατοντάδες μέτρα μακριά παρατηρητές.

Στις 7:15 γερμανική θερινή ώρα, αμέσως μετά τον εναέριο βομβαρδισμό και υπό την προστασία Καταδιωκτικών και Βαριών Μαχητικών, αποβιβάστηκε από ανεμοπλάνα στην Κρήτη ως πρώτη γερμανική στρατιωτική μονάδα, το 1ο Τάγμα Συντάγματος Εφόδου με κάμποσες, χωριστά μεταξύ τους, «Ομάδες Μάχης». Σαν μια καταιγίδα ακολούθησε τώρα μια καλά εκπαιδευμένη μονάδα πεζικού κάτω από σαρωτικά πυρά, καθώς τα πρώτα ανεμοπλάνα προσγειώθηκαν εν μέσω πυρών, που υψώνονταν σαν πίδακες νερού και βγάζοντας σύννεφα καπνού. Ήταν το δοκιμασμένο στη μάχη «Τάγμα Koch», που ένα χρόνο πριν, μαζί με το 8ο Αεροπορικό Σώμα, έχει πραγματοποιήσει την τολμηρή έφοδο στη Διώρυγα του Αλβέρτου. Τώρα, είχε την αποστολή να εξουδετερώσει μονομιάς τις Αντιαεροπορικές Πυροβολαρχίες του εχθρού πλησίον των Χανίων και του Μάλεμε και να καταλάβει το Ύψωμα 107, το οποίο έλεγχε το αεροδρόμιο στο Μάλεμε. Ο ταγματάρχης Koch τοποθέτησε για την αποστολή τούτη από μια αυτόνομη «Ομάδα Μάχης», με δύναμη ενός λόχου, εναντίων των θέσεων Αντιαεροπορικών Πυροβόλων πλησίον των Χανίων, του Ακρωτηρίου και του Μάλεμε και οδήγησε, ο ίδιος προσωπικά, την ομάδα του εναντίων του Ύψωματος 107.

Η επίθεση, υπό τις διαταγές του υπολοχαγού Genz, εναντίων της Βαριάς Αντιαεροπορικής Πυροβολαρχίας πλησίον των Μουρνιών (νότια των Χανίων) είχε πλήρη επιτυχία. Καθίσταται ακόμα πιο αξιοσημείωτη, επειδή ένας αριθμός

ανεμοπλάνων δεν είχε καταφέρει να φτάσει στο στόχο. Ένα εκ των ανεμοπλάνων προσγειώθηκε σε έναν χώρο ενός προαστίου της πόλης των Χανίων και κάποια άλλα κάπου στην ύπαιθρο. Πέντε μόνο αεροσκάφη, με τον επικεφαλής του λόχου, κατόρθωσαν να φτάσουν τον στόχο. Αποβίβασαν τους άνδρες, σύμφωνα με το σχέδιο, πολύ κοντά ή ανάμεσα στην Πυροβολαρχία και οι άνδρες κάνοντας μια έφοδο απ' όλες τις πλευρές την εξουδετέρωσαν, μετά από μια σύντομης χρονικής διάρκειας και σφοδρής συμπλοκής. Ήταν μια Πυροβολαρχία του καλά εκπαιδευμένου Βασιλικού Πολεμικού Ναυτικού, που είχε άρτια εκπαιδευτεί σε καθήκοντα πεζικού και ήταν εξοπλισμένη με πολυβόλα. Έπειτα, η ολιγάριθμη «Ομάδα Μάχης» έλαβε εκεί θέση μάχης και απέκρουσε κάμποσες αντεπιθέσεις. Καθώς δεν πραγματοποιήθηκε η κυρίως επίθεση των Αλεξιπτωτιστών, μετάφερε αλλού τους αιχμαλώτους, ανατίναξε τα πυροβόλα και μετακινήθηκε προς δυσμάς, με μια εγκυμονώντας πολλούς κινδύνους νυχτερινή πορεία. Διέσχισε τις γραμμές του αντιπάλου και πέρασε δίπλα από το διοικητήριο ενός Βρετανού στρατηγού. Στα κρίσιμα λεπτά αυτής της πορείας, βοήθησαν τα άψογα, με βρετανική προσφορά, Αγγλικά του υπολοχαγού Genz. Με αυτό τον τρόπο, μπόρεσε να μεταφέρει επίσης σημαντικές πληροφορίες στο 3ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών.

Ο τοποθετημένος λόχος στο λαϊμό της χερσονήσου Ακρωτήρι, υπό τη διοίκηση του λοχαγού Altmann, τον επικεφαλής της επίθεσης στο Veldwezelt στη Διώρυγα του Αλβέρτου, είχε λιγότερη τύχη. Έπρεπε να εξουδετερώσει μια Αντιαεροπορική Πυροβολαρχία και κατόπιν να καταλάβει το εκεί έδαφος, που υψώνονταν απότομα από την κοιλάδα και έλεγχε την πρόσβαση προς την χερσόνησο, η οποία έφραζε την είσοδο προς τη Σούδα. Η μονάδα των ρυμουλκών αεροσκαφών ακολούθησε λάθος πορεία. Μπέρδεψε το Ακρωτήρι με το ακρωτήριο Σπάθα και έτσι πέταξε με τα αργά κινούμενα και βαριά μεταφερόμενα αεροσκάφη πάνω από την άκρη του Ακρωτηρίου και συνέχισε την πορεία της με νοτιοανατολική κατεύθυνση μέχρι το ύψος του Ρεθύμνου. Στο σημείο εκεί κατέλαβε το λάθος της, έκανε αμέσως στροφή και αποδέσμευσε στο τέλος, πλησίον του Ακρωτηρίου, με πολύ μεγάλη όμως καθυστέρηση τα ανεμοπλάνα. Η «Μάχη της Κρήτης» βρίσκονταν ήδη σε πλήρη εξέλιξη. Η «Ομάδα Μάχης» δέχθηκε πολύ σφοδρά πυρά άμυνας και αποδεκατίστηκε. Κάποια μικρότερα τμήματα αυτής προέβαλαν για αρκετή ώρα αντίσταση, αλλά αργότερα αναγκάστηκαν να παραδοθούν.

Η εμπροσθοφυλακή πλησίον του Μάλεμε καθοδηγούταν από τον ίδιο, προσωπικά, τον ταγματάρχη Koch. Το αεροδρόμιο βρίσκονταν στην επάκτια πεδιάδα, λίγες εκατοντάδες μέτρα απόσταση από τη θάλασσα. Νοτίως του αεροδρομίου βρίσκονταν μια οροσειρά με το Ύψωμα 107, που δέσποζε εκεί και στα δυτικά του αεροδρομίου και των βουνών η πλατιά και αποξηραμένη κοιτή του ποταμού Ταυρωνίτη με μια μεγάλη σε μήκος οδογέφυρα. Η για την προστασία του αεροδρομίου Πυροβολαρχία Αντιαεροπορικών Πυροβόλων βρίσκονταν μεταξύ αυτού και της κοίτης του ποταμού, κρυμμένη σε κορήματα και θάμνους. Και αυτή επίσης η Πυροβολαρχία αιφνιδιάστηκε από τα κατεβαίνοντας ύψος ανεμοπλάνα και μετά από μια σύντομης διάρκειας μάχη εξουδετερώθηκε. Μια επιπλέον ομάδα αποβιβάστηκε στην κοίτη του ποταμού και κατέλαβε τη οδογέφυρα. Ο ταγματάρχης Koch αποβιβάστηκε με μια τρίτη ομάδα στο υψίπεδο πλησίον του Ύψωματος 107. Οι θέσεις του εχθρού σε τούτο το ύψωμα, στο σπουδαιότερο σημείο της εχθρικής άμυνας για το αεροδρόμιο, είχαν βομβαρδιστεί ιδιαίτερος σφοδρά και πυκνά σύννεφα καπνού βρίσκονταν

ακόμα πάνω από το σκαμμένο από τις βόμβες έδαφος. Ορισμένα ανεμοπλάνα είχαν κάνει λάθος προσγείωση, άλλα είχαν υποστεί σοβαρές ζημιές και υπήρχαν πολλοί τραυματίες. Εκμεταλλευόμενοι τη σύγχυση του αντιπάλου, τα μάχιμα τμήματα εφόρμησαν εναντίων ενός στρατοπέδου με σκηνές και των εχθρικών θέσεων. Οι τραυματίες βρήκαν κάλυψη μέσα στα πολλούς κρατήρες από τις βόμβες. Τούτη η ιδιαιτέρως θαρραλέα, αστραπιαία επίθεση είχε μια αρχική επιτυχία. Η ομάδα δεν κατόρθωσε όμως να αντέξει για μεγάλο χρονικό διάστημα και βρήκε καταφύγιο στη δυτική πλαγιά του Υψώματος 107, υπό τη διοίκηση του ταγματάρχη Koch, ο οποίος είχε τραυματιστεί στο κεφάλι από σφαίρα.

Τα Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών ρίχνονται πλησίον του Μάλεμε και των Χανίων

Σε ακολουθία με την εμπροσθοφυλακή των ανεμοπλάνα, τα δύο ενισχυμένα Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών ρίχθηκαν ταυτόχρονα, σε πυκνά κύματα, πλησίον του Μάλεμε και των Χανίων. Από την αρχή είχε δημιουργηθεί στο Σώμα των Αλεξιπτωτιστών, από μόνη της, η συνήθεια, οι αρχηγοί να ρίχνονται πρώτοι από τα αεροσκάφη. Ακολουθώντας μια όμορφη, διατηρημένη ανά τους αιώνες, βασική αρχή του πρωσο-γερμανικού στρατού, το στράτευμα έπρεπε να βλέπει τους αρχηγούς τους να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή και να ακολουθεί το παράδειγμα τους. Στην αρχή ρίχθηκαν οι διοικητές των συνταγμάτων, οι διοικητές των ταγμάτων, οι επικεφαλής των λόχων, έπειτα οι νέοι αξιωματικοί και υπαξιωματικοί και μετά από αυτούς ακολούθησε το τεράστιο ποτάμι των νεαρών αλεξιπτωτιστών, το άνθος του γερμανικού λαού. Κατ' αυτόν τον τρόπο ρίχθηκε στη μάχη το Σώμα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών.

Αυτό λέγεται «κομίζω γλαύκα εις Αθήνας», όταν κάποιος θέλει συνεχώς να μιλάει για τη γενναιότητα και τον αλτρουισμό των αλεξιπτωτιστών. Το νεοσύστατο Σώμα των Αλεξιπτωτιστών είχε επιδείξει σε όλα τα μέτωπα, με απaráμιλλο τρόπο, τόσο σ' εμάς όσο και στον Βρετανό και Αμερικανό αντίπαλο αυτές τις καλύτερες και σπουδαιότερες όλων στρατιωτικές αρετές. Για την περιγραφή της «Μάχης της Κρήτης» είναι για εμένα, όμως, ένα καθήκον τιμής, να τονίσω ιδιαιτέρως το υψηλό φρόνημα ανδρείας του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών και των Αερομεταφερόμενων Μονάδων, που έχει επίσης αναγνωρισθεί σε μεγάλο βαθμό και από τον αντίπαλο.

Η ρίψη του ενισχυμένου Συντάγματος Εφόδου (στρατηγός Meindl) στο αεροδρόμιο του Μάλεμε έλαβε χώρα σύμφωνα με τις δοκιμασμένες στην «Επέμβαση στην Ολλανδία» βασικές θεμελιώδεις αρχές επίθεσης εναντίων των αεροδρομίων από διάφορες θέσεις, για την, σε αρχικό στάδιο, περικύκλωση αυτών. Το 2ο Τάγμα (ταγματάρχης Stenzler) έπρεπε να ριχθεί νοτιοδυτικά του αεροδρομίου, το 3ο Τάγμα (ταγματάρχης Scherber) ανατολικά αυτού. Το 4ο Τάγμα (ταγματάρχης Gericke) παρέμεινε δυτικά της κοίτης του ποταμού, στην ενδοχώρα, ως εφεδρεία του Συντάγματος. Ορισμένα ανεμοπλάνα μεταφέραν το σύστημα επικοινωνιών και το βαρύ οπλισμό. Το σύνταγμα μετακινήθηκε από τη «Μοίρα Buchholz». Η ρίψη του Επιτελείου του Συντάγματος του 2ου και 4ου Τάγματος πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το σχέδιο και χωρίς μεγάλης κλίμακας παρενόχλησης από τον εχθρό. Η ρίψη του 3ου Τάγματος οδηγήθηκε, ωστόσο, σε πλήρη αποτυχία. Τα μεταγωγικά Ju 52 έπρεπε εδώ να πετάξουν από τα νοτιοδυτικά, πραγματοποιώντας χαμηλή πτήση, πάνω από τις εχθρικές

θέσεις και δέχθηκαν τα σφοδρά πυρά του πεζικού. Παράλληλα, βρίσκονταν πάνω από τον εκεί χώρο ένα πυκνό πέπλο ομίχλης, που δυσκόλευε τον προσανατολισμό, και ο αέρας φύσαγε από νότια κατεύθυνση. Στο πλαίσιο της λογικής επιδίωξης, να μη ριχθούν οι αλεξιπτωτιστές στη θάλασσα, τα μεταγωγικά τους έριξαν πολύ μακριά προς Νότο, διασκορπισμένους και εν μέρει στο μέσο των εχθρικών θέσεων. Ο ταγματάρχης Scherber και πολλά μέλη του τάγματος του σκοτώθηκαν κατά την πτώση ή κατά τη διάρκεια των μαχών στα βουνά. Ο λοχαγός Witzig, ο ήρωας του Eben-Emael, τώρα επικεφαλής του 9ου Λόχου, δέχθηκε βαρύ τραύμα από σφαίρα στον πνεύμονα. Κρυμμένος σ' ένα κρατήρα από βόμβα, κάτω από μια συστάδα θάμνων, πιάστηκε αιχμάλωτος και εντοπίστηκε μετά από κάποιες ημέρες κατά την προέλαση των γερμανικών μονάδων, και απελευθερώθηκε. Το τάγμα δεν ήταν πλέον ικανό για εκδήλωση επίθεσης και δεν συμμετείχε στην επίθεση εναντίων του αεροδρομίου.

Η επίθεση του Συντάγματος Εφόδου έπρεπε εκ τούτου να σημειωθεί-χωρίς υποστήριξη- από τα δυτικά. Χωρίς τη βοήθεια του Πυροβολικού κέρδισε, παρά την όλη γενναιότητα του, λίγο μόνο έδαφος σε ανοιχτό χώρο. Η 5η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία με τις μονάδες των Μαορί πρόβαλλε σθεναρή αντίσταση. Τα νεοζηλανδικά στρατεύματα αμύνθηκαν γενναία και με επιδέξιο τρόπο. Οι ελεύθεροι σκοπευτές (snipers) του εχθρού μας ενοχλούσαν σε μεγάλο βαθμό. Ο στρατηγός Meindl τραυματίστηκε βαριά, αργά το πρωί, από εγκάρσια σφαίρα, διαπερνώντας το στήθος του, καθώς προειδοποιούσε, κοντά στην οδική γέφυρα, κάποιους με απρόσεκτο τρόπο προελαύνοντες αλεξιπτωτιστές και είχε εξέλθει στο σημείο αυτό από την κάλυψη του. Εξαιτίας της δεινής θέσης του συντάγματος του συνέχισε να ασκεί, παρά ταύτα, τα διοικητικά του καθήκοντα, βρισκόμενος σε φορείο, για ακόμα είκοσι τέσσερις ώρες.

Το ενισχυμένο 3ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών (συνταγματάρχης Heidrich) είχε τοποθετήσει το 3ο Τάγμα (ταγματάρχης Heilmann) ως εμπροσθοφυλακή, πίσω απ' αυτό το επιτελείο του Συντάγματος, το 1ο (λοχαγός Frhr von der Heydte) και το 2ο Τάγμα (ταγματάρχης Derpa). Με τη σειρά τούτη πέταξε με τα αεροπλάνα της «Μοίρας Heyking» προς το στόχο του, στα Χανιά. Η ρίψη πραγματοποιήθηκε στη μεγάλη σε μέγεθος κοιλάδα, και από τις δύο πλευρές της φυλακής Αγιά (νοτιοδυτικά των Χανίων). Η πτώση του 3ου Τάγματος, το οποίο είχε τη σημαντικότερη αποστολή, οδηγήθηκε δυστυχώς και εδώ σε αποτυχία. Το υπόλοιπο σύνταγμα προσεδάφιστηκε σύμφωνα με το σχέδιο.

Ο στρατηγός Heidrich πέθανε στα τέλη 1947. Ήταν ένας άξιος στρατιώτης και άνθρωπος. Στα απομνημονεύματά του περιέγραψε τις πρώτες εμπειρίες του στην Κρήτη ως εξής: « Προσεδαφίστηκα δίπλα από τη φυλακή των Χανίων, σε ένα όμορφο και μαλακό έδαφος. Στην αρχή υπήρξε το έντονο συναίσθημα της απελευθέρωσης από το αλεξίπτωτο. Κανείς δεν γνώριζε ακόμα, τι συνέβαινε. Στον αέρα επικρατούσε ένα βουητό και ένας θόρυβος σαν βροντή και από την πλευρά του εχθρού ακούγονταν μόνο ασθενή πυρά τυφεκίων. Η ζέστη ήταν αφόρητη και πνιγερή. Είχαμε ντυθεί όπως στο Νάρβικ. Βγάλαμε αμέσως τα σακάκια μας και ανακουφιστήκαμε έτσι. Κατευθύνθηκα προς τη φυλακή, ήρθα αμέσως σε επαφή με το 1ο Τάγμα και αργότερα επίσης με το ακολουθώντας 2ο Τάγμα. Στον χώρο ρίψης μου είδα δύο ανεμοπλάνα να πλησιάζουν. Ήταν σίγουρα το Επιτελείο της Μεραρχίας με τον αντιπτέραρχο Suessmann. Έστειλα σ' αυτόν έναν αγγελιοφόρο, για να γνωστοποιήσω ότι κατευθυνόμουν στη φυλακή. Το 3ο Τάγμα ήταν άφαντο, τίποτα δεν φαινόταν ούτε ακούγονταν. Υπήρξε μια μεγάλη έκπληξη αναφορικά με τη μορφολογία εδάφους. Το έδαφος

ήταν αρκετά λοφώδες και τούτο δεν είχε μπορέσει να διακριθεί από ψηλά, από τις αεροφωτογραφίες. Εκτός τούτου, το έδαφος ήταν από τα πολλά οχυρωματικά έργα ασαφές. Σταδιακά, πύκνωναν οι αναφορές ότι το 3ο Τάγμα είχε ριχθεί εντελώς διασκορπισμένα και είχε εν μέρει εξολοθρευθεί. Εμφανίστηκε μόνο ο διοικητής του τάγματος με τμήματα του Επιτελείου. Είχε πλέον διαθέσιμο μόνο το υπόλοιπο τμήμα του τάγματός του, το οποίο είχε ήδη δραστηριοποιήσει για τη γεμάτη τόλμη επίθεση εναντίων των παρακείμενων υψωμάτων. Συνειδητοποίησα ότι δεν θα μπορούσα με τις αδύναμες δυνάμεις μου και χωρίς Πυροβολικό να εκπληρώσω την αποστολή, να καταλάβω τα Χανιά και να θέσω υπό την κατοχή μου τα υψώματα, που δέσποζαν στον χώρο, και ιδιαιτέρως το Ύψωμα του Γαλατά. Τούτο το ύψωμα είχε προκαλέσει πολλές απώλειες σ' εμάς, χωρίς να κατορθώσουμε να το καταλάβουμε».

Το 1ο Τάγμα εφόρμησε, αμέσως μετά τη ρίψη του, στο υψίπεδο βορειοανατολικά της πεδιάδας της φυλακής και προωθήθηκε κάμποσα χιλιόμετρα με κατεύθυνση την πόλη των Χανίων. Στα βόρεια και πλάγια της πεδιάδας βρίσκονταν το Ύψωμα με το Κάστρο πλησίον του Γαλατά. Έπρεπε να κυριευθεί προτού το Σύνταγμα συνεχίσει την προέλαση του προς τα Χανιά. Ο συνταγματάρχης Heidrich χρησιμοποίησε γι' αυτό το βρισκόμενο ως εφεδρεία 2ο Τάγμα. Η δύσκολη αυτή επίθεση πραγματοποιήθηκε και το απόγευμα βρίσκονταν το σπουδαίο αυτό ύψωμα υπό την κατοχή μας. Ο διοικητής του τάγματος, ταγματάρχης Derpa, βρήκε εκεί γενναίο θάνατο. Εξαιτίας μιας κάποιας ατυχούς και λάθους συνεννόησης, το σημαντικό αυτό σημείο έπεσε ξανά, το βράδυ της 20<sup>ης</sup> Μαΐου, στα χέρια του εχθρού. Έπειτα από τη λυσσαλέα και με πολλές απώλειες μάχη αυτής της ημέρας, αποφάσισε ο συνταγματάρχης Heidrich να σταματήσει προσωρινά την επίθεση εναντίων των Χανίων και να δώσει νέες διαταγές. Το 1ο Τάγμα έπρεπε να αποσυρθεί.

Το Τάγμα Σκαπανέων Αλεξιπτωτιστών (ταγματάρχης Liebach) ρίχθηκε, σύμφωνα με το σχέδιο, το πρωί πλησίον του Αλικιανού. Εξελίχθηκαν εκεί μάχες με αριθμητικά ανώτερες ελληνικές δυνάμεις, που ξεπρόβαλαν εδώ και εκεί με λύσσα και ανά ομάδες. Το τάγμα εκπλήρωσε, στο σημείο αυτό, με επιτυχία την αποστολή του, να καλύψει τα νώτα του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών. Την επόμενη νύχτα, το τάγμα έφτασε σε κοντινή απόσταση από το σύνταγμα.

#### Η ρίψη του αντιπτεράρχου Suessmann, προκαλώντας το θάνατό του

Ο αντιπτεράρχος Suessmann θα αποβιβαζόταν από ανεμοπλάνο με το Επιτελείο της Μεραρχίας του, στο 3ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών πλησίον των Χανίων και από εκεί, θα καθοδηγούσε αρχικά την «Ομάδα Επίθεσης» του στα δυτικά του νησιού. Όπως είχα πράξει κατά την «Επέμβαση Ολλανδία» στο Waalhaven, το ίδιο σκόπευε τώρα να ακολουθήσει τους Αλεξιπτωτιστές του, με διαφορά μισής ώρας, στη φυλακή της Αγιάς. Με βρήκε απόλυτα σύμφωνο, γνωρίζοντας ότι ένας υψηλόβαθμος αρχηγός των αεραποβατικών μονάδων θα πρέπει, επίσης, να βρίσκεται όσο το δυνατό νωρίτερα στο πεδίο της μάχης. Μετά από μια σύντομη χρονικής διάρκειας πτήση έπεσε το ανεμοπλάνο πάνω από το νησί της Αίγινας, σε μικρή απόσταση από τον Πειραιά, πιθανότατα εξαιτίας της μετατόπισης του κέντρου βάρους. Ο άξιος αυτός αντιπτεράρχος, μαζί με όλους τους επιβαίνοντες του αεροσκάφους βρήκε στο σημείο αυτό το θάνατο. Βλέπω μπροστά μου,

ακόμα και σήμερα, τα γελαστά και βέβαια για τη νίκη μάτια του, καθώς με αποχαιρετούσε στις 19 Μαΐου. Ο θάνατος του ήταν ένα βαρύ πλήγμα και άνοιξε δρόμο στην αλυσίδα των συμφορών, που έπεσε βαριά, αυτές τις ημέρες, στο Σώμα των Αλεξιπτωτιστών στην Κρήτη. Ήταν το μοναδικό δυστύχημα, που είχε σημειωθεί, κατά τέτοιον τρόπο, τότε σ' ένα ανεμοπλάνο και αυτή η απώλεια ενός εκ των σημαντικότερων αρχηγών, ήδη από την αρχή της επίθεσης, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την «Επιχείρηση Κρήτη». Έχει αποκλειστεί μια πράξη δολιοφθοράς.

Η πρώτη μου εντύπωση στην Αθήνα, αναφορικά με την έναρξη της επιχείρησης, ήταν σε γενικές γραμμές πάρα πολύ θετική. Συνομίλησα, προσωπικά, στην αρχή με ορισμένα πληρώματα των αεροσκαφών, που είχαν συμμετάσχει στις ρίψεις πλησίον του Μάλεμε και των Χανίων. Ανέφεραν ομόφωνα, ότι δεν υπήρχε, σε γενικές γραμμές, αντιαεροπορική άμυνα στους χώρους ρίψης και η ρίψη του κυρίου όγκου είχε εξελιχθεί στους στενούς αυτούς χώρους ομαλά-η μεγαλύτερη μου έγνοια-. Έφτασαν έπειτα οι πρώτες αναφορές από ασύρματο και των δύο συνταγμάτων, οι οποίες παρουσίαζαν την κατάσταση το ίδιο ευνοϊκή και αισιόδοξη. Αργότερα όμως, μετατράπηκαν, ξαφνικά, οι «Εκθέσεις Κατάστασης» από το Μάλεμε και τα Χανιά σε αντιφατικές και δυσμενείς.

Το μεσημέρι επέστρεψε ο υποσημηναγός Snowadzki από το Μάλεμε, ο οποίος με μια ολιγάριθμη Ειδική Ομάδα Αεροδρομίων θα συντόνιζε την εκεί οργάνωση απογειώσεων-προσγειώσεων. Είχε διαπιστώσει κατά τη διάρκεια επανειλημμένων κύκλων χαμηλού ύψους ότι είχαν τοποθετηθεί στο αεροδρόμιο σημαίες με τον αγκυλωτό σταυρό και έτσι προσγειώθηκε. Κατά την κύλιση του αεροσκάφους εντόπισε ξαφνικά, ότι Άγγλοι με τα επίπεδα κράνη τους βρίσκονταν στο αεροδρόμιο, οι οποίοι άνοιξαν πυρ και προκάλεσαν ζημιές στο αεροσκάφος. Κατάφερε όμως να απογειώσει ξανά το αεροσκάφος και να επιστρέψει μαζί με το αεροσκάφος συνοδείας του. Ήταν πλέον σίγουρο, ότι το αεροδρόμιο του Μάλεμε δεν βρίσκονταν ακόμα στην κατοχή του Συντάγματος Εφόδου.

Λίγο αργότερα με επισκέφτηκε ο επικεφαλής μου με ένα ραδιογράφημα του συνταγματάρχη Heidrich, το οποίο ζητούσε να του διαθέσω το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών, ως ενίσχυση, στην περιοχή των Χανίων. Το εν λόγω σύνταγμα βρίσκονταν ήδη στα αεροπλάνα και ανέμενε την απογείωση προς Ρέθυμνο. Κοιτάζοντας εκ των υστέρων πίσω, θα ήταν φυσικά η σωστή, για την κατάσταση τούτη, απόφαση, να εγκαταλείψουμε την ιδέα της επίθεσης εναντίων του Ρεθύμνου και να δραστηριοποιήσουμε το σύνταγμα την κατάλληλη στιγμή. Εάν άλλαζε έπειτα κατεύθυνση με προορισμό τα Χανιά ή το Μάλεμε, δεν ήταν ακόμα εμφανές το χρονικό σημείο αυτό. Λόγω των τότε υφιστάμενων πληροφοριών δεν μπορούσα να αποφασίσω σχετικά με μια τόσο σημαντική μεταβολή όλου του σχεδίου επίθεσης και διατήρησα την αρχική μου απόφαση, να απογειωθεί το σύνταγμα προς το Ρέθυμνο.

Η επίθεση εναντίων του Ηρακλείου και Ρεθύμνου απέτυχε ήδη κατά την απογείωση.

Στις 15:15 ξεκίνησε η δεύτερη φάση της «Επιχείρησης Κρήτη», εναντίων του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου. Όπως και το πρωί, το 8ο Αεροπορικό Σώμα

προχώρησε, επίσης εδώ, σε ένα σύμφωνα με το σχέδιο και ανήλεή βομβαρδισμό. Σημειώθηκαν ωστόσο σημαντικές καθυστερήσεις στην απογείωση των μονάδων μεταγωγικών. Η σε ανήκουστο μέγεθος δημιουργία σκόνης στα αεροδρόμια της Ελλάδας καθυστέρησε πολύ τις προσγειώσεις των επιστρέφοντας από την πρωινή επέμβαση αεροσκαφών και εμπόδισε τις απογειώσεις για την απογευματινή επίθεση. Παρουσιάστηκαν, παράλληλα, λίγο πολύ μεγάλες ζημιές από την ανάμειξη τους στις μάχες και τεχνικής φύσης προβλήματα, που έπρεπε να επιδιορθωθούν. Ο ανεφοδιασμός με καύσιμα διήρκησε επίσης περισσότερη ώρα, από ό,τι προβλέπονταν. Αποδείχθηκε, ότι ο χρόνος των προετοιμασιών για τη δεύτερη φάση της επίθεσης ήταν πολύ σύντομος. Δεν μπόρεσε επίσης να τηρηθεί το συμφωνημένο με το 8ο Αεροπορικό Σώμα, χρονοδιάγραμμα. Όλες συνολικά οι μονάδες των Αλεξιπτωτιστών αφίχθηκαν με μεγάλες καθυστερήσεις πλησίον του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου. Το χειρότερο όμως δεν είχε έρθει. Η κάθε μονάδα μεταγωγικών απογειώθηκε, καθώς ήταν πλέον έτοιμη, επιδιώκοντας την αναπλήρωση, όσο το δυνατό γίνεται, του χαμένου χρόνου. Εξαιτίας αυτού προκλήθηκε μια εικόνα πλήρους σύγχυσης, κατά την άφιξη στους στόχους επίθεσης. Η ρίψη σημειώθηκε σποραδικά, σε διάστημα μέχρι και μιας ώρας μετά τον εναέριο βομβαρδισμό, με μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας χρονικές αποστάσεις, αποσπασματικά, εν μέρει με μια λάθος σειρά ακολουθίας και κυρίως χωρίς την οποιαδήποτε υποστήριξη από αέρα. Δόθηκε, κατ' αυτόν τον τρόπο, η δυνατότητα στον εχθρό, να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις ερχόμενες, η μια μετά την άλλη ξεχωριστά, μονάδες στον αέρα και στο έδαφος με επιτυχία. Εξάλλου, ο εχθρός είχε προειδοποιηθεί από τους εναέριους βομβαρδισμούς και είχε τον χρόνο να προσαρμόσει την άμυνα του. Δεν έλαβε χώρα μια ενιαία και συγκεντρωτικής μορφής επίθεση, κατά την οποία ο αντίπαλος θα εξουδετερωνόταν από το 8ο Αεροπορικό Σώμα. Ο αρχηγός της Πολεμικής Αεροπορίας, το επιτελείο μου και εγώ λάβαμε γνώση των δυσκολιών και της σύγχυσης στα αεροδρόμια πολύ αργά, για να μπορέσουμε να επέμβουμε. Ακόμα και οι διοικητές των δύο Συνταγμάτων Αλεξιπτωτιστών δεν είχαν ξεκάθαρη εικόνα περί του μεγέθους της κατάστασης. Οι τηλεπικοινωνίες από τα αεροδρόμια προς Αθήνα και μεταξύ τους επίσης είχαν καταστραφεί ξαφνικά από τους Έλληνες παρτιζάνους. Εξαιτίας αυτού, το 8ο Αεροπορικό Σώμα δεν μπόρεσε να ειδοποιηθεί εγκαίρως. Έτσι, η επίθεση εναντίων του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου απέτυχε ήδη κατά την απογείωση των αεροσκαφών στα αεροδρόμια της Αττικής.

Το ενισχυμένο 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών (συνταγματάρχης Braeuer) επιτέθηκε στο αεροδρόμιο και στην πόλη του Ηρακλείου από δύο πλευρές. Ο χώρος του αεροδρομίου βρίσκονταν ανατολικά της πόλης σ' ένα χαμηλού ύψους επίπεδο ανάμεσα των βράχων. Το 2ο Τάγμα (λοχαγός Burckhardt) ρίχθηκε στα νοτιοανατολικά, με δύο λόχους πολύ κοντά στο αεροδρόμιο και με τους άλλους δύο λόχους κάπως μακρύτερα. Η δοσμένη Πυροβολαρχία Ελαφριών Πυροβόλων, υπό τον λοχαγό Timm, αποβιβάστηκε ως πρώτη μονάδα, εξαιτίας των παραπάνω αναφερόμενων λόγων εντελώς εκτός σχεδίου και χρονικά πολύ νωρίς. Δεν φαίνονταν στον αέρα Γερμανικά Βομβαρδιστικά, Βαριά Μαχητικά και Καταδιωκτικά. Η άμυνα αεροδρομίων του εχθρού, το Σκωτσέζικο Τάγμα «Black Watch», κατόρθωσε πλήρως να αναπτυχθεί. Τα εχθρικά Βαριά Αντιαεροπορικά Πυροβόλα και Ελαφριά Όπλα Πεζικού έβαλλαν μαζικά. Τα βρισκόμενα στο αεροδρόμιο, σε ελαιώνα, Βαριά Τεθωρακισμένα Πεζικού υπερασπίζονταν τα

αντίπαλα αεροσκάφη και έβαλλαν εναντίων των αλεξιπτωτιστών που συγκεντρώνονταν. Τούτα τα σύγχρονα Βαριά Τεθωρακισμένα προκάλεσαν σ' εμάς μια μεγάλου μεγέθους έκπληξη, επειδή δεν μπορούσαν να εξουδετερωθούν από τα αντιαρματικά μας. Το τάγμα είχε βαριές απώλειες. Ο υπολοχαγός Hermann, διοικητής του 5ου Λόχου, δέχθηκε- βρισκόμενος ακόμα με το αλεξίπτωτο στον αέρα-μια σφαίρα που διαπέρασε εγκάρσια το κεφάλι του και προκάλεσε μια προσωρινή τύφλωσή του. Εν τούτοις, δεν εγκατέλειψε το λόχο του σε τούτη τη δύσκολη ώρα, αλλά τον καθοδήγησε για πολλές ώρες ακόμα, με τη βοήθεια του λοχία του και ενός υποδεκανέα.

Ο συνταγματάρχης Braeuer έπρεπε με το επιτελείο του Συντάγματος και το 1ο Τάγμα (ταγματάρχης Walther) να ριχθεί, ως εφεδρεία του συντάγματος, εξαιτίας της διαμόρφωσης του εδάφους στον, δεκαπέντε περίπου χιλιόμετρα απόσταση, ελληνικό τηλεπικοινωνιακό σταθμό στις Γούρνες (ανατολικά του Ηρακλείου). Ανάμεσα στην πόλη και στο σταθμό υπήρχε μια μεγάλου μεγέθους βραχώδη οροσειρά. Ο διοικητής του Συντάγματος προωθήθηκε αμέσως προς δυσμάς και όταν διέκρινε τη δυσκολία της κατάστασης στο αεροδρόμιο, κάλεσε το 1ο Τάγμα του και του έδωσε την εντολή να επιτεθεί στο αεροδρόμιο προς υποστήριξη του στενά περικυκλωμένου 2ου Τάγματος. Η κεφαλή υπό τον υπολοχαγό κόμη Bluecher, κατόρθωσε, κατόπιν σφοδρής μάχης, να εγκατασταθεί τη νύχτα στη νοτιοδυτική περιφέρεια του αεροδρομίου. Ο υπολοχαγός von Bluecher βρήκε εδώ το θάνατο. Ο κύριος όγκος του τάγματος έφτασε μόλις με το φως της ημέρας. Τις πρωινές ώρες της 21<sup>ης</sup> Μαΐου, η επίθεση του Συντάγματος δεν μπόρεσε να προχωρήσει και έπρεπε να διακοπεί.

Το 3ο (ταγματάρχης Schulz) και το 2ο Τάγμα (λοχαγός Schirmer) του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών ρίχθηκαν νοτιοδυτικά της πόλης του Ηρακλείου. Το 3ο Τάγμα έπρεπε να προελαύσει στο λιμάνι μέσω της πόλης και το «Τάγμα Schirmer» να καλύψει την επίθεση από τα νώτα. Στην πόλη και στα περίχωρα της βρίσκονταν τρία ελληνικά τάγματα. Το κέντρο της πόλης περιβάλλονταν από ένα μεγάλο σε μήκος, αρχαίο τείχος, δίδοντας την εντύπωση ενός φρουρίου. Αργά το απόγευμα, το «Τάγμα Schulz» έπρεπε να απομακρυνθεί, δίδοντας μάχη από την περιοχή ρίψης του. Ο διοικητής τάγματος ανέβαλε εκ τούτου, ορθά, τη δύσκολη επίθεση στο εσωτερικό της πόλης για το επόμενο πρωί. Η επίθεση διεξήχθη με τρεις ομάδες εφόδου, ενώ μια ομάδα ανατολικά θα εκδήλωνε επίθεση περιμετρικά της πόλης. Δόθηκε σκληρή μάχη, κυρίως στη δυτική πύλη. Μετά τη διείσδυση στην πόλη, οι αλεξιπτωτιστές προέλαυσαν γρήγορα μέχρι το λιμάνι. Στην είσοδο του λιμανιού βρίσκονταν βρετανικά στρατεύματα και δεν μπόρεσε να καταληφθεί. Η ελληνική φρουρά συνθηκολόγησε απεναντίας. Σε μια μεγάλη πλατεία, στο δυτικό άκρο της πόλης συγκεντρώθηκαν εκατοντάδες αιχμάλωτοι και πολλοί πολίτες, οι οποίοι αναζητούσαν εδώ προστασία από τις γερμανικές αεροπορικές επιθέσεις. Τα βρετανικά στρατεύματα εκδήλωσαν κάμποσες αντεπιθέσεις από τα ανατολικά, για να ανακαταλάβουν την πόλη του Ηρακλείου, οι οποίες όμως αποκρούστηκαν. Παρ' όλες αυτές τις δυσκολίες, το «Τάγμα Schulz» διατήρησε μέχρι την 23<sup>η</sup> Μαΐου τον έλεγχο της πόλης. Υπό το βάρος της έλλειψης πολεμοφοδίων, εγκατέλειψε το Ηράκλειο και επέστρεψε στις θέσεις του πριν την πόλη. Το «Τάγμα Schirmer» είχε ριχθεί, εξαιτίας της έλλειψης αεροσκαφών, μόνο με το επιτελείο του και δύο λόχους. Ο διοικητής του συντάγματος το είχε από την αρχή προφυλάξει, αλλά χωρίς τη σύνδεση με το σύνταγμα βρίσκονταν, στην κατάσταση αυτή, χωρίς ουσιαστική αποστολή και αντάλλαζε μόνο πυρά με τους «άτακτους», επειδή στα δυτικά της πόλης δεν

υπήρχε καμία τακτική μονάδα του εχθρού. Εάν συμμετείχε στην επίθεση εναντίων του Ηρακλείου, θα είχε τότε η πόλη ενδεχομένως κρατηθεί και από εκεί θα μπορούσε να απειληθεί περισσότερο το αεροδρόμιο.

Η επίθεση του 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (συνταγματάρχης Sturm), με δύο τάγματα, πλησίον του Ρεθύμνου πραγματοποιήθηκε κάτω από τα ίδια δεδομένα του Ηρακλείου. Οι Μοίρες του 8ου Αεροπορικού Σώματος είχαν επιστρέψει στην Πελοπόννησο και ανεφοδιάζονταν εκεί. Ο αντίπαλος βρίσκονταν σε πλήρη ετοιμότητα μάχης και μπόρεσε εντελώς ανενόχλητος να βάλλει με πυρά τους μετακινούμενους από αέρα και πραγματοποιώντας πτώση λόχους. Σε αντίθεση με τις πληροφορίες και τις εικασίες μας, βρίσκονταν, εξάλλου εδώ, κατά πολύ υπερέχουσες αριθμητικά δυνάμεις. Σύμφωνα με την έκθεση του στρατάρχη Wavell είχε καταληφθεί η περιοχή του Ρεθύμνου από τέσσερα αυστραλιανά και έξι ελληνικά τάγματα, που ασφάλιζαν με πλήρη επέκταση τους τις ακτές, το αεροδρόμιο και όλους τους ενδεχόμενους χώρους ρίψης αλεξιπτωτιστών. Παράλληλα, εδώ βρίσκονταν ένας πολύ ισχυρός σχηματισμός από Κρήτες χωροφύλακες, που συμμετείχαν στις μάχες με σφοδρότητα.

Το μικρό αεροδρόμιο, εναντίων του οποίου είχε στραφεί αρχικά η γερμανική επίθεση, βρίσκονταν στην παραλιακή οδό, δεκαπέντε χιλιόμετρα περίπου ανατολικά της πόλης. Το 1ο Τάγμα (ταγματάρχης Kroh) ρίχθηκε προς τα ανατολικά, το 3ο Τάγμα (λοχαγός Wiedemann) δυτικά του αεροδρομίου, στον αποξηραμένο ποταμό Πλατανιά και αποβιβάστηκε, εντελώς απρογραμματίστα, ένας διατιθέμενος στο 3ο Τάγμα Λόχος με Βαριά Πολυβόλα, ως μονάδα εμπροσθοφυλακής. Ο Λόχος με Πολυβόλα του 1ου Τάγματος βρήκε στον χώρο ρίψης του μια αυστραλιανή Πυροβολαρχία, ρίχθηκε ακριβώς εκεί και την εξουδετέρωσε. Ο διοικητής του συντάγματος αποβιβάστηκε επίσης με τμήματα του επιτελείου του πλησίον ενός αυστραλιανού τάγματος και αιχμαλωτίστηκε έπειτα από μια σύντομη συμπλοκή. Παρά των μεγάλων απωλειών κατά τη ρίψη, ο ταγματάρχης Kroh μαζί με το 1ο Τάγμα του πραγματοποίησε έφοδο το βράδυ και τη νύχτα και κυρίευσε το σημαντικό «Ύψωμα με τους Αμπελώνες», το οποίο έλεγχε το αεροδρόμιο, δεν μπόρεσε όμως έπειτα να προχωρήσει. Το πρωί της 21<sup>ης</sup> ανακαταλήφθηκε αυτό το ύψωμα από τον αντίπαλο και τα υπόλοιπα τμήματα του τάγματος υποχώρησαν προς ανατολάς, σ' ένα βρισκόμενο κοντά μικρό εργοστάσιο, πλησίον της παραλιακής οδού, εκεί όπου παρέμεινε για δέκα ημέρες μέχρι και τη λήξη των εχθροπραξιών, αντιμετωπίζοντας τις σφοδρές επιθέσεις του αντιπάλου και τις βολές του Πυροβολικού.

Και το άλλο τάγμα επίσης δεν κατόρθωσε να επιβληθεί του ανώτερου αριθμητικά εχθρού και να καταλάβει το αεροδρόμιο και υποχώρησε, παίρνοντας αντίθετη πορεία προς το κοντινό χωριό Περιβόλια και το «Βουνό με τα Παρεκκλήσια». Σε τούτη τη θέση απέκλεισε τη, ζωτικής σημασίας για τον αντίπαλο, παραλιακή οδό προς τον Κόλπο της Σούδας. Τα αυστραλιανά και ελληνικά στρατεύματα, με την υποστήριξη ορισμένων Βαριών Τεθωρακισμένων και του Πυροβολικού, επιτίθονταν συνεχώς από τις τρεις μεριές, στην τέταρτη πλευρά βρίσκονταν η θάλασσα. Για την ολιγάριθμη γερμανική ομάδα μάχης ήταν μια σπουδαία βοήθεια ότι είχε ριχθεί ακριβώς εκεί η μοναδική πυροβολαρχία με σύγχρονα Ελαφρά Πυροβόλα, που θα πρόσφερε μια μεγάλου βαθμού υποστήριξη στην υπεράσπιση. Η ομάδα τούτη επίσης διατηρήθηκε εκεί μέχρι την ενίσχυση της, στις 30 Μαΐου. Ο λοχαγός Wiedemann τραυματίστηκε σοβαρά από σφαίρα στο λαιμό.

Έτσι πολέμησε το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών πλησίον του Ρεθύμνου, μετά την απώλεια του διοικητή του, με δύο χωριστές ομάδες όλο αυτό το χρονικό διάστημα, οι οποίες δεν είχαν την παραμικρή σύνδεση η μια με την άλλη. Δυστυχώς, ο ασύρματος πομπός του συντάγματος είχε ήδη υποστεί σοβαρή ζημιά κατά τη ρίψη και εκ τούτου δεν υπήρχε, από την αρχή, καμία σύνδεση από την Αθήνα προς το Ρέθυμνο. Η ρίψη μηχανημάτων αντικατάστασης απέτυχε όπως και η προσγείωση ενός αεροσκάφους τύπου Fieseler Storch. Παρά τις όποιες προσπάθειες είχε διακοπεί η σύνδεση με το Ρέθυμνο μέχρι το τέλος της «Επιχείρησης Κρήτη» και περιορίζονταν μόνο στην αναγνώριση από αέρα.

### Νέα απόφαση

Η τηλεπικοινωνιακή σύνδεση με τις άλλες «Ομάδες Επίθεσης» λειτουργούσε ομαλά. Τη νύχτα της 20<sup>ης</sup> προς 21<sup>η</sup> Μαΐου μου περιεγράφηκε στην Αθήνα η παρακάτω εικόνα σχετικά με τη διαμορφωμένη κατάσταση. Σε αντίθεση με τους τους υπολογισμούς και τις προσδοκίες μου, δεν είχε έως τώρα σε καμία περιοχή επιτευχθεί, να καταληφθεί κανένα από τα αεροδρόμια κατόπιν μιας γρήγορου ρυθμού και αιφνιδιαστικού χαρακτήρα εφόδου. Το Σύνταγμα Εφόδου είχε βαθμιαία αποσπάσει έδαφος από τον εχθρό πλησίον του Μάλεμε και το έμπροσθεν μέτωπο περνούσε διαγωνίως μέσω του αεροδρομίου και της δυτικής πλαγιάς του Υψώματος 107. Ορισμένες ομάδες έδιναν μάχη στα ορεινά εδάφη ανατολικά του αεροδρομίου. Ο βαριά τραυματίας στρατηγός Meindl ανέφερε ότι το Σύνταγμα Εφόδου με το ακόμα σώο και αβλαβές 2ο Τάγμα μετακινήθηκε προς νότο για να αναλάβανε μια συγκεντρωτική επίθεση εναντίων του Υψώματος 107. Το 3ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών σκόπευε, κατόπιν της αναδιάρθρωσης του, να συνεχίσει την επίθεση του στα Χανιά και το 1ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών, πλησίον του Ηρακλείου, είχε εγκατασταθεί στα νοτιοανατολικά του αεροδρομίου και είχε την πρόθεση να διεισδύσει από τα νοτιοδυτικά στην πόλη. Έλειπε κάθε άμεση αναφορά σχετικά με το 2ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών πλησίον του Ρεθύμνου. Υφαρπάχθηκαν ωστόσο κάμποσα ραδιογραφήματα του εχθρού, τα οποία ανέφεραν ξεκάθαρα ότι η γερμανική επίθεση στο αεροδρόμιο του Ρεθύμνου είχε αποκρουστεί κατόπιν σκληρών μαχών, γερμανικές μονάδες είχαν ωστόσο αποκλείσει την παραλιακή οδό και ήταν αδύνατο να κατευθυνθούν αγγελιοφόροι στο βρετανικό διοικητήριο, προς Σούδα-Χανιά. «Η ομάδα Αυστραλών-Ελλήνων θα κάνει ό,τι καλύτερο μπορεί, ώστε να διατηρήσει την κυριαρχία του Ρεθύμνου». Όλες οι μονάδες Αλεξιπτωτιστών απαιτούσαν επείγοντος τη λήψη νέων πολεμοφοδίων και όπλων. Δεν υπήρχε ακόμα καμία πληροφορία αναφορικά με μεγάλες απώλειες. Βρισκόμουν ενώπιον μιας πολύ δύσκολης απόφασης. Ο εχθρός στην Κρήτη ήταν κατά πολύ ισχυρότερος και σκληροτράχηλος, από ό,τι θεωρούσαμε. Ήταν επίσης τώρα σαφές, ότι και στα τέσσερα σημεία είχαμε έρθει σε άμεση σύγκρουση με τις δυνάμεις του. Έπρεπε να πάρω όμως τώρα την απόφαση και να συγκεντρώσω, παρά τους όσους ενδοιασμούς και αμφιβολίες, όλες τις δυνάμεις μας σ' ένα σημείο, ώστε να καταλάβουμε με απόλυτη σιγουριά και όσο το δυνατό γρηγορότερα ένα τουλάχιστον αεροδρόμιο. Ο κύβος ερρίφθη για το Μάλεμε. Εκεί, η επίθεση ήταν σε πλήρη εξέλιξη και εκτός αυτού, το συγκεκριμένο αεροδρόμιο βρίσκονταν πλησιέστερα στις βάσεις εξόδου των

αεροσκαφών μας στην ηπειρωτική Ελλάδα. Αυτή η απόφαση ήρθε σε πλήρη συμφωνία με την άποψη του πτέραρχου Loehr και έγινε αμέσως δεκτή. Δεν ήταν όμως μια εύκολη υπόθεση για εμένα. Το λαμπυρίζοντας με κόκκινο χρώμα, σαν ένα γήπεδο τένις, αεροδρόμιο του Μάλεμε ήταν σημαντικά μικρότερο απ' αυτό του Ηρακλείου και χρησιμοποιούταν μόνο για τα αγγλικά καταδιωκτικά αεροσκάφη. Αυτό το γνωρίζαμε. Το να βασιστούμε σε αυτό το αεροδρόμιο μόνο για μια μεγάλης κλίμακας αεραποβατική επιχείρηση, με τα πολλά τον αριθμό Βαριά Μεταγωγικά Αεροσκάφη και με όλα τα μη προβλέψιμα συμβάντα, σήμαινε τώρα ότι ήταν ένα μεγάλο ρίσκο. Δεν υπήρχε όμως κάποια άλλη εναλλακτική. Το κέντρο βάρους της επιχείρησης έπρεπε τώρα να τοποθετηθεί στο Μάλεμε.

Τούτη η νύχτα ήταν δύσκολη. Κλόνισε τα νεύρα μου. Τούτη τη νύχτα, έπρεπε να αναμετρηθούν επτά χιλιάδες μόνο αλεξιπτωτιστές, δίδοντας σκληρές και με βαριές απώλειες μάχες, με σαράντα πέντε χιλιάδες περίπου στρατιώτες του εχθρού στο μεγάλο αυτό νησί. Οι αλεξιπτωτιστές δραστηριοποιούνταν τριακόσια χιλιόμετρα, πάνω από τη Μεσόγειο, μακριά από τις βάσεις τους και έπρεπε να δώσουν μόνοι τους αυτή τη λυσσαλέα μάχη. Ήταν αδύνατο να μεταφερθούν τη νύχτα εφεδρείες από αέρα ή τουλάχιστον, να υπάρξει προμήθεια για τα τόσο επειγόντως αναγκαία πολεμοφόδια. Σκεφτόμουν το γενναίο και αμείλικτης φύσης αγώνα τους, κάτω από την αφόρητη και αδυσώπητη ζέστη αυτής της σκληρής και αιματοβαμμένης ημέρας. Τι θα έφερνε η νύχτα για αυτούς; Θα διέκρινε ο αντίπαλος το ευνοϊκό πλεονέκτημα της θέσης πλησίον του Μάλεμε και θα το εκμεταλλεύονταν αντιστοίχως; Ήταν σωστή η νέα μου απόφαση; Με βασάνιζαν αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα. Έκανα συγκρίσεις με την «Επέμβαση στην Ολλανδία» πριν έναν χρόνο. Η κατάσταση την πρώτη νύχτα ήταν επίσης εξαιρετικά κρίσιμη, δεν είχε όμως προκαλέσει σ' εμένα τέτοια μεγάλη ψυχική φόρτιση, επειδή είχα καταφέρει να περάσω τούτη τη νύχτα με τις μαχόμενες μονάδες μου. Τώρα όμως, έπρεπε να βρίσκομαι στην Αθήνα. Όταν περνούσε αυτή η νύχτα με αίσια κατάληξη και πραγματοποιούνταν η μετακίνηση των εφεδρειών προς το Μάλεμε, θα είμασταν την επόμενη ημέρα αρκετά ισχυροί, για να κυριεύσουμε το αεροδρόμιο. Δεν μετέφερα εκ τούτου το 3ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών εκεί, αλλά το άφησα πριν την πόλη των Χανίων με την αποστολή, να περικυκλώσει τις εκεί βρισκόμενες εχθρικές δυνάμεις. Οι «Ομάδες Επίθεσης Ηρακλείου και Ρεθύμνου» έπρεπε να αναστείλουν προσωρινά τις επιθέσεις τους, εφοδιάζονταν συνεχώς από αέρα και επιβλέπονταν καθώς και προστατεύονταν από το 8ο Αεροπορικό Σώμα. Η «Ομάδα Ηρακλείου» έπρεπε να ενισχυθεί τις προσεχείς ημέρες και να συνεχίσει έπειτα την επίθεση.

Ο αντίπαλος δεν εκμεταλλεύεται την ευκαιρία του και χάνει έτσι τη Μάχη της Κρήτης

Η στρατιωτική διοίκηση του εχθρού είχε, τη νύχτα της 20<sup>ης</sup> προς 21<sup>η</sup> Μαΐου, μια πλήρη εικόνα αναφορικά με την κατάσταση και με τις γερμανικές επίσης προθέσεις. Μετά τις μάχες και σε μια από τις σπηλιές πλησίον των Χανίων, εκεί όπου βρίσκονταν το διοικητήριο του στρατηγού Freyberg, πήραμε ως λεία την Έκθεση Κατάστασης του εχθρού για το πρωί της 21<sup>ης</sup> Μαΐου. Η παρακάτω αναφορά δίδει μια γενική επισκόπηση σχετικά με την πορεία των μαχών στο

νησί, για τις 20 Μαΐου: «Απ' αυτές τις περιγραφές είναι φανερό, ότι η κατάσταση των μονάδων του εχθρού πλησίον του Μάλεμε είναι δυσχερής και πρέπει οπωσδήποτε να ανακουφιστεί από αποβιβάσεις στρατευμάτων στο Μάλεμε. Εκ τούτου, ο κύριος στόχος του εχθρού είναι η απαραίτητη κατάληψη του αεροδρομίου».

Παρόλα αυτά, ο εχθρός διεξήγαγε, την αποφασιστικής σημασίας τούτη νύχτα και το πρωί της 21<sup>ης</sup> Μαΐου, ορισμένες μόνο σποραδικές επιθέσεις με τις βρισκόμενες πλησίον του Μάλεμε δυνάμεις της 5ης Νεοζηλανδικής Ταξιαρχίας. Εντωμεταξύ, επιπλέον δυνάμεις βρίσκονταν ανεκμετάλλευτες στην ακτή ανάμεσα στο Μάλεμε και στα Χανιά και ανέμεναν μια γερμανική επίθεση από θάλασσα, που δεν είχε όμως σχεδιαστεί για εκεί. Η στρατιωτική ηγεσία του εχθρού δεν ρίσκαρε να μεταφέρει αυτές τις δυνάμεις στο Μάλεμε και να διεξάγει εκεί μια μεγάλης κλίμακας συγκεντρωτική αντεπίθεση. Αυτό οδήγησε σε ένα ολέθριο λάθος και επέτρεψε στους Γερμανούς Αλεξιπτωτιστές να κυριεύσουν το αεροδρόμιο στο Μάλεμε.

#### Κυρίευση του αεροδρομίου και του χωριού Μάλεμε

Κάλεσα τη νύχτα τον λοχαγό Kleye, έναν γενναίο και τολμηρό άνδρα του επιτελείου μου, και ανέθεσα σ' αυτόν, το ξημέρωμα της 21<sup>ης</sup> Μαΐου να προσγειωθεί με ένα μεταγωγικό Ju 52 πλησίον του Μάλεμε, για έναν προσωπικό κατατοπισμό της εκεί κατάστασης και μια επαφή με το Σύνταγμα Εφόδου. Κατόρθωσε και προσγειωθεί στο αεροδρόμιο και να αναχωρήσει ξανά, δεχόμενος ωστόσο τα εχθρικά πυρά. Μπόρεσε να βγάλει το σπουδαίας σημασίας συμπέρασμα, ότι δηλαδή το δυτικό τμήμα του αεροδρομίου βρίσκονταν σε κενό οπτικό σημείο και κυρίως, μετέφερε την πληροφορία, ότι το Σύνταγμα Εφόδου, με δικιές του δυνάμεις και με τη βοήθεια φλογοβόλων, είχε καταλάβει τη νύχτα και κατά τη διάρκεια του ξημερώματος με έφοδο το Ύψωμα 107, τον ακρογωνιαίο λίθο της υπεράσπισης του αεροδρομίου από τον εχθρό, και οδηγήθηκε, έπειτα, η επέμβαση των γερμανικών εφεδρειών σε επιτυχία. Σύμφωνα με τον λοχαγό Kleye, έξι μεταγωγικά προσγειώθηκαν σύντομα με τα τόσο επείγουσας μορφής αναγκαία πολεμοφόδια στην ακτή της Σπηλιάς, τρία χιλιόμετρα δυτικά του αεροδρομίου. Το πρωί ρίχθηκε, αρχικά, το Τάγμα Αντιαρματικών Αλεξιπτωτιστών (ταγματάρχης Schmitz) και ακολούθησε έπειτα ο συνταγματάρχης Ramcke- ο διοικητής των Μονάδων Εφεδρειών και Σχολής Αλεξιπτωτιστών που είχε φτάσει στην Αθήνα ως εκπρόσωπος του Φύρερ και ηγέιτο των προετοιμασιών της αεραπόβασης της 5ης Ορεινής Μεραρχίας- με ένα Τάγμα Αλεξιπτωτιστών δυτικά της ήδη αναφερόμενης κοίτης του ποταμού Ταυρωνίτη, χωρίς την όποια επαφή με τον εχθρό. Είχα ορίσει τον Ramcke ως διάδοχο του στρατηγού Meindl και τον επικεφαλής τώρα πλέον για το Μάλεμε.

Ο αντίπαλος είχε εκδιωχθεί τώρα προς το χωριό Μάλεμε. Αυτός ο χώρος είχε οχυρωθεί και έφραζε την είσοδο προς την παραλιακή οδό. Τα πολυβόλα του εχθρού μπορούσαν επίσης να βάλλουν από εκεί εναντίων του αεροδρομίου. Το χωριό του Μάλεμε καταλήφθηκε νωρίς το απόγευμα, με μια συγκεντρωτική επίθεση του Συντάγματος Εφόδου και των Βομβαρδιστικών και Βαριών Μαχητικών του 8ου Αεροπορικού Σώματος. Παράλληλα, έδωσα την εντολή να ριχθούν ανατολικά του Μάλεμε δυο ακόμα διαθέσιμοι λόχοι του 2ου

Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών, που θα εκδήλωναν επίθεση εναντίων του χώρου από τα νώτα. Τούτη η νέα επέμβαση των αλεξιπτωτιστών στα νώτα του αντιπάλου είχε δεσμεύσει, παράλληλα, ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις του εχθρού και εξαιτίας αυτού διευκόλυνε την επίθεση στο Μάλεμε. Ο αρχηγός του κλιμακίου αυτού, λοχαγός Thiel, βρήκε μαζί με έναν αριθμό των ανδρών του στο σημείο αυτό ηρωικό θάνατο.

Με την κατάληψη του χωριού Μάλεμε είχε απελευθερωθεί οριστικά ο χώρος του αεροδρομίου. Τώρα, μπορούσαν να αρχίσουν οι αποβιβάσεις των Ορεινών Μονάδων και η μεταφορά του βαρύ οπλισμού. Η σε αργότερο χρονικό σημείο έρευνα της ιστορίας του πολέμου και η ιστοριογραφία θα αποκαλύψει, ότι η Γερμανία κέρδισε τη «Μάχη της Κρήτης» με την κυρίευση του αεροδρομίου στο Μάλεμε. Τα καίρια ζητήματα τώρα ήταν για πόσο χρονικό διάστημα θα έμενε το αεροδρόμιο προς χρήση και πόσο θα διαρκούσε να καταλάβουμε ολόκληρο το νησί. Η διάρκεια αυτής της επιχείρησης δεν εξαρτιούνταν, επομένως, αποκλειστικά και μόνο από τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα, αλλά κυρίως από το γεγονός, πως οι Μοίρες Μαχητικών Αεροσκαφών Ειδικών Αποστολών θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις ασυνήθιστα δύσκολες συνθήκες προσγείωσης/απογείωσης αυτού του λιλιπούτειου αεροδρομίου στο Μάλεμε. Έπρεπε να τροφοδοτήσουν τις εν συνεχεία επιθέσεις με στρατεύματα και ανεφοδιασμό. Αυτό το καθήκον το διεκπεραίωσαν με υποδειγματικό τρόπο, υπό τη διοίκηση του πτέραρχου Conrad. Πετούσαν ακατάπαυστα και μετάφεραν αδιάκοπα τις ενισχύσεις για τις μάχες.

Ήταν μια ιστορική στιγμή, όταν κατά τις 17:00 της 21<sup>ης</sup> Μαΐου, άρχισαν οι αποβιβάσεις του έμπροσθεν τάγματος του 100ου Συντάγματος Ορεινών Κυνηγών, μετά την παγίδα στο χωριό Μάλεμε. Στα πρώτα αεροπλάνα βρίσκονταν ο διοικητής συντάγματος, συνταγματάρχης Utz και ο ανώτατος επικεφαλής της Πτέρυγας Μάχης, σμήναρχος Buchholz, του οποίου η μοίρα μετέφερε τους πρώτους Ορεινούς Κυνηγούς. Ένα μοναδικό εχθρικό πυροβόλο, από τα βουνά νοτιοανατολικά του Μάλεμε, έβαλλε με σφοδρά «πυρά παρενόχλησης» εναντίον του αεροδρομίου. Παρά την επίμονη αναζήτηση από τους πιλότους μας δεν μπόρεσε να εντοπιστεί η θέση του στο δασώδες και γεμάτο ρήγματα από βράχους ορεινό έδαφος και δεν εξουδετερώθηκε. Τα πυρά του κατευθύνονταν, για ακόμα δύο ημέρες, σε τούτο το μικρό αεροδρόμιο και παρενοχλούσαν σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία του αεροδρομίου. Το ίδιο κιόλας βράδυ, το αποβιβαζόμενο Τάγμα Ορεινών Κυνηγών ξεκίνησε την πορεία του παράκαμψης στα νώτα του εχθρού, κατευθυνόμενο προς νότο και διασχίζοντας τα Καμισιανά. Το Σύνταγμα Εφόδου εκκαθάρισε το έδαφος νοτίως της παραλιακής οδού και προέλαυσε προς ανατολάς, μέχρι τον Πύργο. Την επόμενη νύχτα, ο εχθρός μετέφερε επίσης ενισχύσεις από την Αλεξάνδρεια. Εξαιτίας της γερμανικής εναέριας κυριαρχίας δεν μπόρεσε να εισέλθει στο νησί κανένα εμπορικό πλοίο, μόνο γρήγορα πολεμικά πλοία κατόρθωσαν, κάτω από την προστασία του σκοταδιού, να φτάσουν και να αποβιβάσουν στρατεύματα και πολεμοφόδια. Έπρεπε να αποπλεύσουν ξανά πριν το ξημέρωμα. Τη νύχτα της 21<sup>ης</sup> προς 22<sup>α</sup> Μαΐου, δύο Τάγματα «Layforce» (Ειδικές Μονάδες) αποβιβάστηκαν στη Σούδα. Οι «Argylls» και «Sutherland Highlanders» κατευθύνθηκαν προς τα νότια παράλια, πλησίον του Τυμπακίου. Οι «Argylls» προορίζονταν για την ενίσχυση του Ηρακλείου. Προωθήθηκαν με πεζή πορεία από τα πλάγια των βουνών και έφτασαν στις 24 Μαΐου, πλησίον της πόλης του Ηρακλείου. Το επιτελείο της 16ης Βρετανικής Ταξιαρχίας με το Τάγμα «2.

Queen's» έπρεπε αντιθέτως να επιστρέψει στην Αλεξάνδρεια, εξαιτίας μιας βλάβης στο πλοίο κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους.

### Ο βασιλιάς της Ελλάδος Γεώργιος διαφεύγει της αιχμαλωσίας

Ο βασιλιάς της Ελλάδας Γεώργιος Β' είχε διαφύγει, το πρωί της 20<sup>ης</sup> Μαΐου, την τελευταία στιγμή την επικείμενη αιχμαλωσία του. Μας ήταν γνωστό, ότι ο βασιλιάς βρίσκονταν στην Κρήτη, πιθανότατα πλησίον των Χανίων. Δεν γνωρίζαμε όμως επακριβώς, που διέμενε. Πληροφορήθηκα τις ακριβείς λεπτομέρειες αναφορικά με την περιπετειώδη φυγή του, από διάφορες, αργότερα, ανακοινώσεις. Κατόπιν συστάσεως του πρωθυπουργού του, Τσουδερός, είχε παραμείνει, την παραμονή της επίθεσης, στην εξοχική του οικία, που βρίσκονταν στον χώρο ρίψης του 3ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών. Το πρωί, γερμανικά τμήματα αλεξιπτωτιστών ρίχθηκαν λίγες εκατοντάδες μέτρα απόσταση από τούτη την οικία και προτάθηκε τότε στον βασιλιά να μεταβεί στην Αίγυπτο. Συνοδευόμενος από τον Τσουδερό και κάποιους λίγους εμπίστους και υπό την προστασία μιας ελληνο-νεοζηλανδικής φρουράς, αναχώρησε αμέσως και κατευθύνθηκε, διασχίζοντας με τα πόδια το νησί, προς τις νότιες ακτές, στο μικρό ψαροχώρι της Αγίας Ρουμέλης. Τούτη η τριών ημερών επίπονη πορεία σημειώθηκε μέσω της οροσειράς «Λευκά Όρη», πάνω σε μονοπάτια για άλογα και μέσω άγονων εδαφών και βαθιών χαραδρών, κάτω από αφόρητη ζέστη την ημέρα και δριμύ ψύχος κατά τη διάρκεια της νύχτας. Τη νύχτα της 23<sup>ης</sup> προς 24<sup>η</sup> Μαΐου, ο βασιλιάς Γεώργιος παραλήφθηκε, στον απομακρυσμένο τούτο χώρο, από ένα βρετανικό αντιτορπιλικό.

Μετά την κατάληψη του αεροδρομίου στο Μάλεμε, σκόπευα να πετάξω, το πρωί της 22<sup>ης</sup> Μαΐου, με μια ολιγομελή ομάδα αξιωματικών προς τα εκεί και να καθοδηγήσω από το Μάλεμε τις εν συνεχεία επιχειρήσεις. Ο πτέραρχος Jeschonnek, που βρίσκονταν από την Αθήνα σε συνεχή τηλεφωνική επικοινωνία με τον αιθεράρχη Goering στη Γερμανία, μου διαβίβασε όμως, ξαφνικά τώρα, μια Ειδική Διαταγή του αιθεράρχη, σύμφωνα με την οποία θα έπρεπε να παραμείνω στην Αθήνα, επειδή θα είχα από εκεί μια καλύτερη γενική εικόνα για όλο το νησί. Έστειλα τότε τον πτέραρχο Schlemm στο Μάλεμε, για να έχει μια, όσο το δυνατό, καλύτερη εικόνα αναφορικά με την κατάσταση στο νησί. Αποβιβάστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 22<sup>ης</sup> Μαΐου στο αεροδρόμιο στο Μάλεμε, το οποίο βρίσκονταν ακόμα κάτω από αδύναμα πυρά Πυροβολικού. Ο αντίπαλος πραγματοποίησε τη νύχτα, την αναμενόμενη από την «Ομάδα Ramcke» αντεπίθεση για την ανακατάληψη του αεροδρομίου. Ήταν η μοναδική συγκεντρωτική και μεγάλης κλίμακας επίθεση του εχθρού στο νησί. Διεξήχθη από το 20ο Νεοζηλανδικό Τάγμα και το 28ο Τάγμα Μαορί με την υποστήριξη τεθωρακισμένων, επομένως από τον κυρίως όγκο της συνενωμένης 5ης Νεοζηλανδικής Ταξιαρχίας. Το 3ο Τάγμα αυτής της Ταξιαρχίας, το 23ο, είχε κατατροπωθεί στο αεροδρόμιο. Ο αντίπαλος δεν μετέφερε τώρα, την τρίτη ημέρα της μάχης, επιπλέον δυνάμεις στη σπουδαίας σημασίας τούτη θέση. Η επίθεση ήταν επομένως πολύ αδύναμη και εκδηλώθηκε πάρα πολύ αργά. Η κατάσταση της «Ομάδας Ramcke» είχε, ήδη, σε μεγάλο βαθμό σταθεροποιηθεί. Μετά από μιας μικρής κλίμακας εδαφική υπεροχή, η επίθεση κατέρρευσε πριν το χωριό Μάλεμε και έλαβε χώρα έπειτα μια αντεπίθεση στις θέσεις εκδήλωσης

της. Κάτω από την πίεση των κινήσεων περικύκλωσης από τους Ορεινούς Κυνηγούς, ο αντίπαλος υποχώρησε, στις 23 Μαΐου, στη θέση άμυνας στον Πλατανιά.

### Η «Αργοναυτική Εκστρατεία» της Μοίρας Ελαφρών Σκαφών

Η Μοίρα Ελαφρών Σκαφών βρίσκονταν σε ετοιμότητα κοντά στο νησί της Μήλου. Αφότου κατελήφθη το Μάλεμε και αναφέρθηκε από την εναέρια αναγνώριση η απουσία εχθρικών δυνάμεων στο θαλάσσιο χώρο της Κρήτης και σε όλη την ευρύτερη περιοχή, επέτρεψα τη συνέχιση της πορείας προς το Μάλεμε, για τις 22 Μαΐου. Έπρεπε να εξελιχθεί σε μια πραγματική «Αργοναυτική Εκστρατεία». Μια ισχυρή βρετανική μονάδα της Μοίρας της Αλεξάνδρειας περίπλεε, ήδη από τις 20 Μαΐου, στη θαλάσσια περιοχή της Κρήτης, η οποία είχε ως αποστολή να αντιμετωπίσει τα μεταφερόμενα από θάλασσα στρατεύματα. Δεν είχε δυστυχώς εντοπιστεί από τη δική μας εναέρια αναγνώριση. Η Μοίρα των Ελαφρών Σκαφών συνέχισε, τις πρώτες πρωινές ώρες, την πορεία της προς το Μάλεμε, συνοδευόμενη από το ιταλικό αντιτορπιλικό «Lupo» και προστατευόμενη από γερμανικά βομβαρδιστικά και αναγνωριστικά. Με σκοπό να εκμεταλλευτεί αυτή την προστασία και να κρατήσει αρραγή την αποτελούμενη από διαφορετικά μεταξύ τους σκάφη μοίρα, ο επικεφαλής αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού επιβράδυνε το ρυθμό μετακίνησης, σύμφωνα με τα βραδύτερα κινούμενα μηχανοκίνητα καΐκια, δηλαδή στους τέσσερις κόμβους. Καθώς αυτά τα μικρά σκάφη κινούνταν με το ανώτατο όριο ταχύτητας, ένα μεγάλο τμήμα αυτών θα έφτανε μέχρι το βράδυ στις ακτές της Κρήτης. Δυστυχώς, ο αέρας άλλαξε κατεύθυνση το απόγευμα και η κίνηση των μικρών σε μέγεθος σκαφών επιβραδύνθηκε ξαφνικά. Η μοίρα δεν μπόρεσε να φτάσει στο Μάλεμε, με το φως της ημέρας. Νύχτωσε και τα γερμανικά βομβαρδιστικά έπρεπε να επιστρέψουν στις αεροπορικές τους βάσεις. Πριν το Ακρωτήριο Σπάθα άναψαν ξαφνικά οι προβολείς των βρετανικών πολεμικών πλοίων. Το «Lupo» δημιούργησε ένα προπέτασμα καπνού και τέθηκε γενναία στην άνιση τούτη μάχη. Υπέστη σοβαρές ζημιές. Η μοίρα των σκαφών διασκορπίστηκε. Ένα τμήμα των μικρών σκαφών βυθίστηκε, ένα άλλο κατάφερε να διαφύγει, εν μέρει επιστρέφοντας προς Βορρά και λίγα με κατεύθυνση την Κρήτη, προς το Ακρωτήριο Σπάθα ή το Ακρωτήρι. Τα μεγάλα πολεμικά πλοία δεν μπόρεσαν να φτάσουν, στο σκοτάδι και κατά τη νυχτερινή σύγχυση που επικρατούσε, στους μικρού μεγέθους αυτούς προορισμούς.

Η βρετανική μοίρα απέπλευσε προς δυσμάς και σκόπευε να κινηθεί γύρω από τα δυτικά παράλια του νησιού, για να ελέγχει τον θαλάσσιο εκεί χώρο της Μεσογείου. Εντοπίστηκε όμως στο σημείο αυτό και τέθηκε προς μάχη. Όταν άρχισε να ξημερώνει, τα γερμανικά αναγνωριστικά και όλα τα φέροντας βόμβες αεροσκάφη του «Σώματος Richthofen» την καταδίωξαν από πίσω και βύθισαν, σύμφωνα με αργότερα βρετανικά στοιχεία, τρία εύδρομα και τέσσερα αντιτορπιλικά. Το βρισκόμενο εκεί πολεμικό πλοίο υπέστη μεν σοβαρές ζημιές, κατόρθωσε όμως να φτάσει στην Αλεξάνδρεια.

Από την πλευρά των συμμάχων υπάρχουν ακόμα και σήμερα εντελώς λανθασμένα στοιχεία αναφορικά με τη νυχτερινή τούτη ναυμαχία και προ πάντων, με τις προκαλούμενες γερμανικές απώλειες στο σημείο αυτό.

Αναφέρουν τη βύθιση του «Στόλου Εισβολής» υπολογίζουν τις γερμανικές απώλειες σε πέντε χιλιάδες άνδρες, δίδοντας έτσι έναν υπερβολικό μεγάλο αριθμό, ανεβάζοντας τον στο δεκαπλάσιο. Δεν επρόκειτο σε καμία περίπτωση για ένα «Στόλο Εισβολής», αλλά για μια, σε γενικές γραμμές, προσωρινής μορφής «Μοίρα Ανεφοδιασμού», που θα μετέφερε στην Κρήτη κυρίως βαρύ οπλισμό, οχήματα, κινητές κουζίνες και άλλο ογκώδες στρατιωτικό υλικό, πολεμοφόδια, είδη σίτισης και ταυτόχρονα, μερικούς εκατοντάδες ελαφρά οπλισμένους άνδρες των Ορεινών Κυνηγών και Αλεξιπτωτιστών. Επιθυμώ βάσει αυτού του πλαισίου να τονίσω για ακόμα μια φορά, ότι όλη συνολικά η επιχείρηση εναντίων της Κρήτης είχε σχεδιαστεί κυρίως ως «αεραποβατική επιχείρηση» και είχε έτσι πραγματοποιηθεί. Οι ανθρώπινες απώλειες ήταν ευτυχώς λιγοστές, επειδή είχαν βυθιστεί κυρίως πλοία μεταφοράς στρατιωτικού υλικού με τη συνοδεία τους. Ένας αριθμός ναυαγών κατόρθωσε να διασωθεί πάνω σε λέμβους ή παραλήφθηκε από τα διατιθέμενα Αεροσκάφη μας Έρευνας και Διάσωσης. Ήδη μερικές ημέρες μετά την «Αργοναυτική Πορεία», κατευθύνθηκαν με αεροσκάφη προς το Μάλεμε ή ρίχθηκαν ως Αλεξιπτωτιστές πλησίον του Ηρακλείου. Ο Βρετανικός Βασιλικός Στόλος πλήρωσε στο σημείο αυτό ένα ασύγκριτα βαρύτερο τίμημα. Παράλληλα με την απώλεια πολεμικών πλοίων, είχε πενταπλάσιες απώλειες σε ανθρώπινο υλικό, συγκριτικά με τις γερμανικές απώλειες. Η λάμψη των πυρών στη θάλασσα από τούτη τη νυχτερινή ναυμαχία, η οποία μπορούσε να παρατηρηθεί από τη στεριά, είχε προσφέρει στους υπερασπιστές του νησιού μια νέα ώθηση και το συναίσθημα, ότι δεν ήταν μόνοι.

Ο στρατηγός Ringel αναλαμβάνει τη διοίκηση στο δυτικό τμήμα του νησιού

Ο υποστράτηγος Ringel, ο διοικητής της 5ης Ορεινής Μεραρχίας, είχε οριστεί το απόγευμα της 22<sup>ης</sup> Μαΐου ως αρχηγός της «Δυτικής Ομάδας». Λίγο πριν την απογείωση του, του ανέθεσε την αποστολή να καταλάβει αρχικά τον Κόλπο της Σούδας και έπειτα να προχωρήσει στην εκκαθάριση του νησιού από τα ανατολικά προς τα δυτικά. Λαμβανομένου υπόψη της σημασίας αυτής της χρονικής στιγμής, ο αρχιπτέραρχος Loehr και ο πτέραρχος Jeschonnek μετέβησαν στο αεροδρόμιο της Αθήνας. Όταν έπεσε το σκοτάδι, αποβιβάστηκε ο στρατηγός Ringel μαζί με το επιτελείο του στο Μάλεμε. Προετοίμασε με τη μεγαλύτερη τώρα δυνατή επιμέλεια και προσοχή τη συνέχιση της επίθεσης. Ήθελε να προχωρήσει με απόλυτη σιγουριά. Αρχικά, επέκτεινε το Προγεφύρωμα Μάλεμε προς όλες τις κατευθύνσεις. Προς Νότο και συγκεκριμένα στο δρόμο μέχρι την Κάνδανο, πραγματοποιήθηκε μια μεγάλης κλίμακας ασφάλιση του χώρου. Προς δυσμάς, καταλήφθηκε η μικρή σε μέγεθος πόλη του Καστελλίου στον Κισσαμικό Κόλπο, στις 24 Μαΐου, για την πάταξη της ελληνικής αντίστασης. Η επίθεση στη Σούδα θα άρχιζε μόλις συγκεντρώνονταν στο νησί ισχυρά τμήματα της 5ης Ορεινής Μεραρχίας. Έδωσα γενικές οδηγίες για τις προσγειώσεις στο Μάλεμε. Το αεροδρόμιο κατείχε μια στενή επιφάνεια, εξακοσίων μέτρων μήκους, πολύ κοντά στην ανοιχτή ακτή, με έναν στενό αεροδιάδρομο στα δυτικά. Ως προς τη διατήρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα της δυνατότητας προσγείωσης αεροσκαφών σ' αυτό το ζωτικής σημασίας, αλλά συνάμα ανεπαρκές αεροδρόμιο, έπρεπε να

δοθεί η μεγαλύτερη φροντίδα και προσοχή. Επιτρέπονταν εκ τούτου μόνο ορισμένες, σποραδικές προσγειώσεις και απογειώσεις, έτσι ώστε να υπολογιστεί χρονικά η αποβίβαση ενός τάγματος στις τέσσερις ώρες περίπου. Δεν επιτρέπονταν οι εναέριες μεταφορές στρατευμάτων κατά τη διάρκεια της νύχτας. Στις ημέρες που ακολούθησαν τώρα, τα στρατεύματα και ο απαραίτητος ανεφοδιασμός μεταφέρονταν συνεχώς με κάθε ένα αεροπλάνο σε χρονική απόσταση πέντε λεπτών από το άλλο. Ένας αριθμός αεροπλάνων υπέστη ρήγματα ή ζημιές στο αεροδρόμιο και περιορίστηκε, εν συνεχεία, η ελευθερία κίνησης σε τούτο το στενό χώρο. Εχθρικά βομβαρδιστικά από την Αίγυπτο επιτέθηκαν σε σχηματισμό αλυσίδας στο αεροδρόμιο. Εμφανίστηκαν επίσης ορισμένα Καταδιωκτικά Μεγάλων Αποστάσεων. Οι μονάδες Μαχητικών Αεροσκαφών Ειδικών Αποστολών είχαν σημειώσει τις μέρες αυτές μοναδικές επιδόσεις. Η Ειδική Ομάδα Αεροδρομίου υπό τη διοίκηση του αντισμήναρχου Snowadzki και κατόπιν του τραυματισμού του υπό τον σμήναρχο von Heyking είχε δύσκολο έργο. Κατά τη διάρκεια της ημέρας ρύθμιζε την κίνηση του αεροδρομίου κάτω από δύσκολες και αντίξοες συνθήκες και μεριμνούσε για τη διατήρηση της εκεί τάξης και τη νύχτα, όταν κόπαζε η κίνηση, έπρεπε να συνεχίσει μέχρι τελικής εξάντλησης το έργο της και να πραγματοποιήσει τις επειγόντως αναγκαίες ενέργειες εκκαθάρισης στον χώρο του αεροδρομίου, ώστε το επόμενο πρωί, το αεροδρόμιο να καταστεί ξανά έτοιμο για την προσγείωση αεροσκαφών. Τα ακινητοποιημένα αεροπλάνα και μεγάλου μεγέθους συντρίμια αεροσκαφών απομακρύνθηκαν με τη βοήθεια των λαφυραγωγημένων βρετανικών τεθωρακισμένων οχημάτων. Στην ακτή του Μάλεμε δημιουργήθηκε ένας προσωρινός βοηθητικός χώρος.

Οι Ορεινοί Κυνηγοί εισήλθαν ανεπάντεχα γρήγορα στις ιδιαίτερες συνθήκες της εναέριας μεταφοράς. Μόνο λίγοι από αυτούς είχαν προηγουμένως την τύχη να επιβιβαστούν σε αεροσκάφος και να πετάξουν και ο αριθμός αυτών, που για πρώτη φορά στη ζωή τους έμπαιναν σε αεροσκάφος, δεν ήταν μεγάλος. Η κίνηση στο αεροδρόμιο και η διαδικασία της πτήσης ήταν, επομένως, μια εντελώς νέα κατάσταση για την πλειοψηφία αυτών των ανδρών. Εξαιτίας της συντομίας του χρόνου δεν τους δόθηκε καμία δυνατότητα προσαρμογής στη συγκεκριμένη αυτή διαδικασία. Τα αναγκαία σχέδια αποβίβασης και μετακίνησης είχαν εκπονηθεί πολύ βιαστικά και οι υπεύθυνοι επικεφαλής της επιχείρησης ενημερώθηκαν-στο μέτρο του δυνατού- σχετικά με τα σπουδαιότερα σημεία.

Ήταν ένα εκλεκτό και λαμπρό έμπυχο υλικό, αυτοί οι γιοί των βουνών του Τιρόλου, του Steiermark, Kaernten, του Δάσους της Βοημίας και του Βαυαρικού Δάσους. Έφεραν με μεγάλη υπερηφάνεια στο δεξιό μπράτσο και αριστερά στο καπέλο το Edelweiss. Η 5η Ορεινή Μεραρχία είχε επιλέξει ως ειδικό διακριτικό «τον αίγαγρο» και είχαν ως σύνθημα το «Ζήτω οι αίγαγροι». Ένα χρόνο πριν, οι αλεξιπτωτιστές είχαν προσφέρει πλησίον του Νάρβικ, στο χιόνι και στον πάγο, στους Ορεινούς Κυνηγούς της 3ης Ορεινής Μεραρχίας (στρατηγός Dietl) αξιόλογη βοήθεια. Τώρα ήρθαν οι Ορεινοί Κυνηγοί, στη σκόνη και στη ζέστη, για βοήθεια στους αλεξιπτωτιστές και ενίσχυσαν τις γραμμές τους με φρέσκιες δυνάμεις. Μετά την αποβίβαση τους στο Μάλεμε προχώρησαν αμέσως σε πορεία παράκαμψης μέσω του άνυδρου και δύσκολου ορεινού εδάφους, υπερφορτωμένοι με όπλα, πολεμοφόδια και στρατιωτικό εξοπλισμό, φορώντας τις χοντρές τους στρατιωτικές στολές κάτω από τις κάθετες ακτίνες του τροπικού ηλίου. Τα μουλάρια τους έπρεπε να παραμείνουν πίσω στην

ηπειρωτική Ελλάδα, με αποτέλεσμα τα Ορειβατικά Πυροβόλα να πρέπει, εξαιτίας αυτού, να σέρνονται από τους άνδρες με σκοινιά.

Ο στρατηγός Ringel έθεσε, απολύτως λογικά, το κέντρο βάρους της επίθεσης προς την οροσειρά στη νότια του πτέρυγα. Με τη βοήθεια του 1ου Επιτελικού του, ταγματάρχη Haidlen, σκόπευε με μια μακρά, με γρήγορο ρυθμό πορεία προς Νότο να παρακάμψει και να αποφύγει τις θέσεις του αντιπάλου, σύμφωνα με την πάγια τακτική των Ορεινών Κυνηγών: «ο ιδρώτας εξοικονομεί αίμα». Το 85ο Σύνταγμα Ορεινών Κυνηγών (συνταγματάρχης Krakau) προέλαυσε προς Νότο και το 100ο Ορεινό Σύνταγμα (συνταγματάρχης Utz) προς το κεντρικό τμήμα. Το Σύνταγμα Εφόδου (συνταγματάρχης Ramcke) έπρεπε να παραμείνει στο βόρειο τμήμα, στις δυο πλευρές του παραλιακού δρόμου και να αποφύγει μεγάλης κλίμακας, με μεγάλες απώλειες επιθέσεις. Απέναντι σε τούτες τις γερμανικές μετακινήσεις-παρακάμψης, ο αντίπαλος επέκτεινε το μέτωπο του προς Νότο, αρχικά μέχρι τον Αλικιανό και εν συνεχεία έπειτα μέχρι τον Σκινές και νότια αυτού. Καθώς δεν σημειώνονταν σημαντικές στρατιωτικές δράσεις, οι Ανώτατες Υπηρεσίες Στρατού στην Αθήνα και στη Γερμανία άρχισαν ξανά να ανησυχούν. Επικρατούσε η αντίληψη, ότι στην Κρήτη, ο χρόνος κυλούσε από κάθε άποψη υπέρ του αντιπάλου και τα γερμανικά στρατεύματα θα έπρεπε εκ τούτου να βιαστούν. Τώρα, που έχουν «ανοίξει τα χαρτιά», είναι πλέον γνωστό, ότι αυτή η άποψη δεν ήταν σωστή.

Στις 23 και 24 Μαΐου έφτασαν στην Αθήνα ανησυχητικές πληροφορίες, σύμφωνα με τις οποίες ο αντίπαλος μετέφερε στην Κρήτη σημαντικές ενισχύσεις από την Αίγυπτο. Ένα αναγνωριστικό αεροσκάφος ανέφερε τη μετακίνηση μιας δέκα χιλιομέτρων φάλαγγας, αποτελούμενης απ' όλα τα όπλα, στο μοναδικό δρόμο της Παλαιόχωρας (στα νότια παράλια) με κατεύθυνση το Μάλεμε. Μια προωθημένη στο ύψωμα του Σταλού περιπολία αξιωματικών από την «Ομάδα Heidrich» παρατήρησε πάνω στον παραλιακό δρόμο πολλά τον αριθμό φορτηγά και τεθωρακισμένα άρματα μάχης, που κινούνταν από τα Χανιά με κατεύθυνση το Μάλεμε. Ευτυχώς για εμάς, αυτή η αναφορά αποδείχθηκε ως λανθασμένη.

Εμένα προσωπικά, με είχε κυριεύσει τούτες τις ημέρες, κυρίως, η αγωνία σχετικά με την τύχη της «Ομάδας Μάχης Ρεθύμνου», με την οποία, όπως έχει ήδη αναφερθεί, δεν υπήρχε από την αρχή καμία επικοινωνία. Στο σημείο αυτό είχε ιδιαίτερος διακριθεί ο υποσημναγός Greiner από τη Μοίρα Αναγνωριστικών ως ο «πιλότος του Ρεθύμνου». Μολονότι ο εχθρός είχε εκθέσει σε εμφανή σημεία τις λαφυραγωγημένες σημαίες με τη σβάστικα και είχε χρησιμοποιήσει και άλλα μέσα παραπλάνησης, κατόρθωσε τελικά με πολύ πονηριά και φαντασία να εντοπίσει τις θέσεις και των δύο γερμανικών ομάδων και να δημιουργήσει επιτέλους μια επικοινωνία από αέρα με αυτές. Πετούσε ακόμα καθημερινά, με μεγάλη συχνότητα προς το Ρέθυμνο και καθοδηγούσε με ασφάλεια τα αναμένοντας με ανυπομονησία Αεροσκάφη Ανεφοδιασμού. Ο μέχρι πρότινος ανεφοδιασμός σε όπλα, πολεμοφόδια και αγαθά σίτισης είχε πέσει θύμα του στρατιωτικού τεχνάσματος των Αυστραλών και είχε ριχθεί σε αυτούς.

Η «Ομάδα Ηρακλείου» είχε περιέλθει σε κατάσταση υπεράσπισης χώρου. Βρίσκονταν τόσο κοντά στο αεροδρόμιο, με αποτέλεσμα να μπορεί να βάλλει κατά ριπάς με Βαριά Πολυβόλα εναντίων του και να εμποδίζει έτσι την προσγείωση των εχθρικών αεροσκαφών. Το αεροδρόμιο Ηρακλείου δεν επιτρέπονταν σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιηθεί από τη Βασιλική Πολεμική Αεροπορία ως ενδιάμεσος αερολιμένας για τον ανεφοδιασμό των

αεροσκαφών της προς άλλους προορισμούς. Ο αντίπαλος περιορίστηκε απεναντίας πλησίον της πόλης του Ηρακλείου, προβαίνοντας σε σποραδικές αναγνωρίσεις χώρου και προελάσεις με Βαριά Τεθωρακισμένα Άρματα Μάχης, τα οποία δεν μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε. Για την ενίσχυση της «Ομάδας Ηρακλείου» ρίχθηκαν το πρωί της 24<sup>ης</sup> Μαΐου ένα σχηματισμένο, από από τους ναυαγούς της «Μοίρας Ελαφρών Σκαφών» και άλλων διασκορπισμένων, τάγμα Αλεξιπτωτιστών, υπό τον λοχαγό Vogel και στις 28 Μαΐου ένα επιπλέον τάγμα υπό τον λοχαγό Boehmler, για να καταστήσουν ξανά την ομάδα αξιόμαχη. Ο συνταγματάρχης Braeuer επέτρεψε παράλληλα τη δημιουργία ενός μικρού σε μέγεθος και προσωρινού χώρου προσγείωσης στη θέση του. Στο σημείο αυτό αποβιβάστηκε με ορισμένα μεταγωγικά ένας ουλαμός Ορειβατικών Πυροβόλων. Κατ' αυτό τον τρόπο διατέθηκε τώρα πλέον μια μονάδα Πυροβολικού για την επικείμενη επίθεση. Η «Ομάδα Schulz» πλησίασε και κυρίευσε, στις 26 Μαΐου, το καταλαμβανόμενο με λίγες εχθρικές δυνάμεις Ύψωμα 196. Το βράδυ της 28<sup>ης</sup> Μαΐου βρίσκονταν όλοι έτοιμοι προς επίθεση.

Η πτώση των Χανίων και της Σούδας και η γρήγορη κατάρρευση της αντίστασης του εχθρού

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 25<sup>ης</sup> Μαΐου πέταξα προς το Μάλεμε, για να έχω μια προσωπική εικόνα της κατάστασης της «Δυτικής Ομάδας». Με την αιτιολογία τούτη μπόρεσα και παράκαμψα την απαγόρευση του αιθεράρχη Goering. Το επιτελείο μου μαζί με τον επικεφαλής του παρέμειναν αρχικά στη Αθήνα και μετακινήθηκαν στις 27 Μαΐου κατόπιν εντολής μου. Κατά την άφιξη μου στο αεροδρόμιο του Μάλεμε εξελίσσονταν εκεί η κίνηση των αεροσκαφών υπό πλήρη τάξη. Τα επιστρέφοντας στην Αθήνα αεροσκάφη παραλάμβαναν τους τραυματίες, οι Γερμανοί και οι Άγγλοι κάθονταν ειρηνικά ο ένας δίπλα στον άλλο και στις δύο πλευρές του μικρού σε μέγεθος αεροδιαδρόμου βρίσκονταν σε πυκνές συστοιχίες τα συντρίμια των κατεστραμμένων αεροσκαφών.

Μετά από μια μακρά συνομιλία με τον Ringel, μετακινήθηκα, συνοδευόμενος από τον Ramcke, σε ένα λαφυραγωγημένο φορτηγό προς το Σύνταγμα Εφόδου. Η παραλιακή οδός βρίσκονταν από το χωριό Μάλεμε κάτω από αδύναμα Πυρά Παρενόχλησης του Πυροβολικού. Παντού διακρίνονταν ακόμα τα νωπά ίχνη των σφοδρών μαχών, ερείπια σπιτιών που κάπνιζαν, αναποδογυρισμένα οχήματα, διασκορπισμένα όπλα και στρατιωτικό υλικό, κουφάρια ζώων και σε πολλά σημεία του χώρου μαχών ορισμένοι νεκροί αλεξιπτωτιστές και Νεοζηλανδοί. Πίσω από ένα θάμνο από αγάδες, δίπλα στο δρόμο, κείτονταν νεκρός ένας μεγαλόσωμος Μαορί με σφαίρα στο κεφάλι και ένας από τους προκαλώντας φόβο ελεύθερους σκοπευτές, κρατώντας ακόμα το τυφέκιο του. Μπορέσαμε να προχωρήσουμε σε μεγάλη απόσταση στο λοφώδες αυτό, γεμάτο χαράδρες έδαφος και να συνομιλήσουμε με πολλούς άνδρες. Παρά τις δύσκολες αυτές ημέρες, η διάθεση ήταν παντού καλή. Την προηγούμενη ημέρα είχαν τα «Τάγματα Εφόδου Gericke-Stenzler και Trebes» και τα προερχόμενα από τον Νότο Ορεινά Τάγματα καταλάβει τον Τομέα Πλατανιάς και απωθήσει τον εχθρό στην θέση Γαλατάς.

Τη νύχτα την πέρασα μαζί με τους συνοδούς μου στο διοικητήριο του Ringel, ο οποίος από τη στιγμή της άφιξης του στην Κρήτη παρέμενε σ' έναν βρισκόμενο

σε ψηλό σημείο ελαιώνα, νοτιοδυτικά του αεροδρομίου στο Μάλεμε. Τη νύχτα τούτη είχε γίνει στόχος δύο εχθρικών βομβαρδιστικών. Υπήρχε η εντύπωση, σαν να προαισθάνονταν, ότι τη νύχτα αυτή ήταν, εδώ, οι δύο πιο σημαντικοί άνδρες της «Επίθεσης εναντίων της Κρήτης». Είχα βιώσει, σε κάθε περίπτωση, πολλές επιθέσεις από εχθρικά βομβαρδιστικά και μαχητικά αεροσκάφη, φέροντας βόμβες, αλλά όχι μια τέτοια, που είχε στοχεύσει τόσο επιμελώς και με ακρίβεια. Λίγο μετά τα μεσάνυχτα εμφανίστηκαν αυτά τα δύο αεροσκάφη. Πετούσαν κυκλικά σε κοντινή απόσταση από εμάς, απομακρύνονταν και έρχονταν ξανά. Οι κυκλική τους πορεία πάνω μας γίνονταν ολοένα και πιο κοντινή. Βάσει σχεδίου, η γερμανική άμυνα δεν είχε απαντήσει. Οι λίγες βόμβες, που είχαν μεταφερθεί από τον μακρινό χώρο της Αιγύπτου, ρίχνονταν ξεχωριστά και μόλις τότε, όταν εντοπίζονταν με ακρίβεια ο στόχος. Κατ' αυτόν τον τρόπο πραγματοποιούνταν οι πτήσεις και οι ρίψεις βομβών για πάνω από μια ώρα. Μια βόμβα έπεσε στο μέσο του μικρού μας στρατοπέδου με σκηνές, υψώνοντας έναν πίδακα από χώμα και σκεπάζοντας μας με βρωμιές και πέτρες. Οι άφθονες όμως χαράδρες απορρόφησαν την ένταση αυτής της επίθεσης και δεν παρουσιάστηκαν απώλειες.

Το βράδυ της 25<sup>ης</sup> Μαΐου αποβιβάστηκαν τα τελευταία τμήματα της 5ης Ορεινής Μεραρχίας στο Μάλεμε, μετά από μια μετακίνηση μεταγωγικών διάρκειας τεσσάρων ημερών. Στις 26 και 27 Μαΐου μεταφέρθηκαν ακόμα μεγάλα τμήματα του 141ου Συντάγματος Ορεινών Κυνηγών (συνταγματάρχης Jais) της 6ης Ορεινής Μεραρχίας, που είχαν διατεθεί από τον στρατάρχη List. Παράλληλα, η 12η Στρατιά διάθεσε δύο από τα εντελώς καινούρια αντιαρματικά 5 χιλ για να έχουμε ένα αμυντικό όπλο στην Κρήτη εναντίων των Βρετανικών Βαριών Αρμάτων Μάχης. Τα κανόνια δεν μπόρεσαν να φορτωθούν στα μεταγωγικά εξαιτίας του ογκώδους τους κιλλίβαντα, έπρεπε εκ τούτου να μεταφερθούν σε κομμάτια και συναρμολογηθούν στο Μάλεμε από μια ειδική ομάδα οπλοργών, που θα ταξίδευε μαζί.

Το προελαύνοντας στο κεντρικό τμήμα του νησιού Σύνταγμα Ορεινών Κυνηγών, υπό τον Utz, ήρθε, στις 25 Μαΐου, σε επαφή με το συγκεντρωμένο σε μακρινή απόσταση Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών, υπό τον Heidrich. Το βράδυ της ίδιας ημέρας κατέλαβε το «Σύνταγμα Utz» κατόπιν θαρραλέας εφόδου τον χώρο και τα Υψώματα του Γαλατά, τους χώρους-κλειδιά της τελευταίας θέσης του εχθρού πριν την πόλη των Χανίων. Αυτή η περιοχή θα καθίσταντο το κέντρο βάρους της μάχης των Ορεινών Κυνηγών. Η 4η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία επιχείρησε, τη νύχτα, μια αιφνιδιαστική και λυσσαλέα αντεπίθεση με τεθωρακισμένα και ανακατέλαβε ένα τμήμα του Γαλατά. Ξέσπασαν άγριες και αιματηρές οδομαχίες εκεί. Οι απώλειες και στις δύο πλευρές ήταν μεγάλες. Το ξημέρωμα κατάφεραν οι Ορεινοί Κυνηγοί και οι ερχόμενοι Αλεξιπτωτιστές της «Ομάδας Heidrich» να απωθήσουν οριστικά τον εχθρό. Η σπουδαία θέση-κλειδί βρέθηκε έτσι υπό τη γερμανική κατοχή.

Μετά την κατάληψη του Κισσαμικού Κόλπου και του Καστελίου είχε η απόπειρα μεταφοράς τεθωρακισμένων στο νησί ένα αίσιο τέλος. Στις 25 και 26 Μαΐου μεταφέρθηκαν με ένα γερμανικό ατμόπλοιο της γραμμής «Levante», από τον Πειραιά προς το Καστέλι, μηχανήματα κατασκευής γεφυρών του Μηχανικού, δημιουργήθηκε, κάτω από δυσχερείς συνθήκες, μια αποβάθρα και δύο τεθωρακισμένα ΙΙΙ αποβιβάστηκαν στη στεριά. Τούτα τα δύο τεθωρακισμένα ήταν τα μοναδικά, που είχαν δραστηριοποιηθεί από εμάς στην Κρήτη και μπόρεσαν αργότερα να διαδραματίσουν ένα ρόλο πλησίον του Ρεθύμνου.

Μέχρι τέλους δεν γνωρίζαμε τη δύναμη του αντιπάλου, τις θέσεις και τις προθέσεις του. Στην αρχή είχαμε υποτιμήσει την ισχύ του και έπειτα, αναμφίβολα υπερεκτιμήσει τις δυνατότητες άμυνας του. Όλοι αναμέναμε, ότι ο αντίπαλος, μετά την απώλεια των Χανίων και της Σούδας, θα υποχωρούσε με ένα τμήμα των δυνάμεων του μέσω της παραλιακής οδού από το Ρέθυμνο προς το Ηράκλειο, εκμεταλλευόμενος εκεί τις αναρίθμητες υφιστάμενες δυνατότητας άμυνας που πρόσφερε η μορφολογία εδάφους, και με τις υπόλοιπες δυνάμεις προς τα νότια παράλια μέσω Στύλου.

Το μεσημέρι της 26<sup>ης</sup> Μαΐου έλαβε χώρα, με την πολύ ισχυρή υποστήριξη από Βομβαρδιστικά Καθέτου Εφόρμησης, η προέλαση του Συντάγματος Ορεινών Κυνηγών, υπό τον Krakau, πλησίον του Αλικιανού. Γνωρίζουμε σήμερα, ότι σε τούτο τον χώρο βρίσκονταν μόνο ένας μοναδικός λόχος, ως η οπισθοφυλακή και η νοτιότερη πτέρυγα προστασίας του αντιπάλου.

Η ξαφνική κατάρρευση όλης συνολικά της άμυνας του νησιού, στις 27 Μαΐου, προκάλεσε σ' όλους μας μεγάλη έκπληξη. Θεωρούσαμε ότι οι μάχες θα είχαν μεγαλύτερη χρονική διάρκεια.

Ο στρατηγός Freyberg απέστειλε, το βράδυ της 26<sup>ης</sup> Μαΐου, στον στρατάρχη Wavell την παρακάτω έκθεση: «Λυπάμαι που πρέπει να αναφέρω, ότι κατά τη γνώμη μου, τα όρια της αντοχής των μονάδων, που βρίσκονταν υπό τις διαταγές μου εδώ στο Κόλπο της Σούδας, έχουν φτάσει σε οριακό σημείο. Ανεξαρτήτου της απόφασης από την Ανώτατη Διοίκηση Στρατού αναφορικά με τις προθέσεις της, η κατάσταση μας εδώ είναι χωρίς προοπτική. Μια μικρή, κακά εξοπλισμένη και ακινητοποιημένη στρατιωτική δύναμη, όπως η δική μας, δεν δύναται να αντέξει το συγκεντρωτικό βομβαρδισμό, που υφιστάμεθα κατά τη διάρκεια των τελευταίων επτά ημερών.....Υπό την προϋπόθεση, ότι θα ληφθεί άμεσα μια απόφαση, θα μπορούσε ένα τμήμα των δυνάμεων μας να επιβιβαστεί σε πλοία...» Ο στρατάρχης Wavell αποφάσισε αμέσως μετά, ην 27<sup>η</sup> Μαΐου, την εκκένωση ολόκληρου του νησιού και το ανέφερε στο Λονδίνο. Στο σημείο αυτό εξέδωσε την παρακάτω σύντομη ανακοίνωση σχετικά με την κατάσταση των μονάδων στο Ρέθυμνο και το Ηράκλειο: «Οι στρατιωτικές δυνάμεις πλησίον του Ρεθύμνου αναφέρουν, ότι είναι αποκομμένες από τα λιγοστά αποθέματα και οι δυνάμεις πλησίον του Ηρακλείου είναι ολοφάνερα αποκλεισμένες».

Την 27<sup>η</sup> Μαΐου, στις 15:00, καταλήφθηκαν τα Χανιά από τους προχωρώντας σε έφοδο Αλεξιπτωτιστές και Ορεινούς Κυνηγούς και λίγο μετά η Σούδα από τους Ορεινούς Κυνηγούς. Στις δύο αυτές θέσεις ήταν μόνο η οπισθοφυλακή του εχθρού, που πρόβαλε αντίσταση. Η κυρίως δύναμη του εχθρού, υπό τη διοίκηση του στρατηγού Freyberg, βρίσκονταν ήδη σε πορεία προς τις νότιες ακτές, με κατεύθυνση τα Σφακιά, ένα μικρό και απόμερο ψαροχώρι, εκεί όπου θα παραλαμβάνονταν από τα βρετανικά εύδρομα και αντιτορπιλικά. Ο πολλών χιλιομέτρων δρόμος τελείωνε πάνω από τα Σφακιά και μετατρέπονταν έπειτα σε μονοπάτι. Οι πρώτες επιβιβάσεις στα πλοία ξεκίνησαν ήδη τη νύχτα της 28<sup>ης</sup> προς 29<sup>η</sup> Μαΐου και συνεχίστηκαν τις επόμενες τρεις νύχτες, υπό την πλήρη και με πολλές απώλειες επέμβαση των βρετανικών πλοίων και διακόπηκαν τελικά, την 1<sup>η</sup> Ιουνίου καθώς μεγάλωσαν κατά πολύ οι απώλειες των πλοίων από τις σφοδρές επιθέσεις του 8ου Αεροπορικού Σώματος. Ο στρατηγός Freyberg μαζί με το επιτελείο του παραλήφθηκαν, τη νύχτα της 30<sup>ης</sup> προς 31<sup>η</sup> Μαΐου, από ένα υδροπλάνο στα Σφακιά. Το ακολουθώντας 100ο Σύνταγμα Ορεινών Κυνηγών είχε, στις 30 Μαΐου, την πρώτη επαφή με μια ισχυρή δύναμη οπισθοφυλακής του εχθρού, η οποία υπερασπίζονταν τη διάβαση και έπρεπε να παρακαμφθεί.

Μετά από μια επίπονη πορεία μέσω των βουνών έφτασε το σύνταγμα, την 1<sup>η</sup> Μαΐου, στη θάλασσα. Δέκα χιλιάδες πεντακόσιοι άνδρες του Βασιλικού Στρατού κατέθεσαν τα όπλα εδώ. Ήταν η Πεντηκοστή.

### Η ενίσχυση του Ρεθύμνου

Υπό τον διοικητή Πυροβολικού της 5ης Ορεινής Μεραρχίας, συνταγματάρχη Wittmann, σχηματίστηκε την 27<sup>η</sup> Μαΐου, πριν τη Σούδα, μια μηχανοκίνητη εμπροσθοφυλακή, αποτελούμενη από μοτοσικλετιστές, σκαπανείς, αντιαρματικά, ορισμένα πυροβόλα και Ορεινούς Κυνηγούς. Το κλιμάκιο είχε την εντολή να προελαύσει, όσο το δυνατό γρηγορότερα, προς το Ρέθυμνο, για την ενίσχυση των στενά περικυκλωμένων αλεξιπτωτιστών και κατόπιν να συνεχίσει την πορεία του προς το Ηράκλειο. Σε μια δια πυρός και σιδήρου διαδρομή έδωσε μάχη, νοτίως της περιοχής της Σούδας, με τα τελευταία τμήματα των υποχωρώντας στα Σφακιά Άγγλων, που διέσχιζαν την περιοχή και αιφνιδίασε έπειτα, κατά τη συνέχιση της πορείας της προς ανατολάς, εξουδετέρωσε ορισμένες αδύναμες ελληνικές θέσεις. Το βράδυ της 29<sup>ης</sup> Μαΐου, ήρθε, κατόπιν μιας σύντομης μάχης με ελληνικές μονάδες, σε μια πρώτη επαφή με την ομάδα Αλεξιπτωτιστών κοντά στα Περιβόλια. Δεν θα ξεχάσω ποτέ αυτή την αποστολή. Το πρωί της 29<sup>ης</sup> Μαΐου βρισκόμουν στο διοικητήριο του στρατηγού Ringel, όταν τα δυο άρματα μάχης, τα οποία είχαν αποβιβαστεί στον Κισσαμικό Κόλπο, έφτασαν υπό τη διοίκηση ενός νεαρού ανθυπολοχαγού του Σώματος Τεθωρακισμένων. Αναχωρήσαμε αμέσως μαζί με τα δύο αυτά άρματα μάχης και τρεις μοτοσυκλέτες με καλάθι από την ειδική ομάδα συνοδείας μου. Ενίοτε, ξεπρόβαλλαν στα βουνά και πολύ κοντά στο δρόμο ύποπτες φιγούρες με μακριές βράκες και τουρμπάνια στο κεφάλι. Το βράδυ βρισκόμασταν στη μονάδα εμπροσθοφυλακής, που αναπαύονταν ανατολικά του Ρεθύμνου. Όλα συνέβησαν, έπειτα, πολύ γρήγορα. Το ξημέρωμα της 30<sup>ης</sup> Μαΐου, η εμπροσθοφυλακή προχώρησε σε μια αποφασιστικής σημασίας επίθεση εναντίων των θέσεων των Αυστραλών στα υψώματα. Ο αντίπαλος ανέμενε την επίθεση. Οι μοτοσικλετιστές προχώρησαν εναντίων αυτών των θέσεων υπό την προστασία πυρών των Ορειβατικών Πυροβόλων και των Βαρέων Πολυβόλων. Καθώς έπειτα τα δύο τεθωρακισμένα ανέβηκαν πάνω στην ίσια πλαγιά με κατεύθυνση τους ελαιώνες, κατέρρευσε ξαφνικά η αντίσταση, ο αντίπαλος συνθηκολόγησε και έτσι απελευθερώθηκε η άλλη ομάδα Αλεξιπτωτιστών στο εργοστάσιο. Το «Κλιμάκιο Wittmann» έσπευσε εν συνεχεία προς το Ηράκλειο.

### Η με επιτυχία εκκένωση του Ηρακλείου από τους Βρετανούς

Η επίθεση του Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών Braeuer εναντίων του αεροδρομίου Ηρακλείου ήταν σχεδιασμένη για το πρωί της 29<sup>ης</sup> Μαΐου, με μεγάλου μεγέθους υποστήριξη του «Σώματος Richthofen», αφότου θα έφτανε στις 28 Μαΐου και το τελευταίο τάγμα Αλεξιπτωτιστών. Δεν αναμένονταν σε καμία περίπτωση εδώ μια εκκένωση από τον εχθρό. Τη νύχτα της 28<sup>ης</sup> προς 29<sup>η</sup>, περιπολίες αλεξιπτωτιστών βρίσκονταν στον χώρο πριν το αεροδρόμιο και δεν

διαπίστωσαν καμία μεταβολή στις τάξεις του αντιπάλου. Το ξημέρωμα αναφέρθηκε όμως, ότι το αεροδρόμιο ήταν τελείως άδειο. Όταν έπειτα, οι πρώτες ομάδες εμπροσθοφυλακής εισέβαλλαν αμέσως εκεί, βρήκαν προς τεράστια τους έκπληξη τόσο το αεροδρόμιο όσο και την πόλη του Ηρακλείου άδεια από τον εχθρό. Αυτό ήταν ένα κλασικό παράδειγμα μιας με επιδέξιο τρόπο εκκένωσης του χώρου και αποχώρησης των δυνάμεων. Λίγο πριν τα μεσάνυχτα είχαν εισέλθει στο Ηράκλειο δυο βρετανικά εύδρομα και έξι αντιτορπιλικά, σε κλειστό σχηματισμό, για να παραλάβουν τα βρετανικά στρατεύματα. Όλες συνολικά οι μονάδες, με εξαίρεση τους βαριά τραυματίες, επιβιβάστηκαν στο χρονικό διάστημα των τριών ωρών. Υπήρχαν ακόμα πάντως τέσσερεις χιλιάδες άνδρες και μόνο τα αντιτορπιλικά μπόρεσαν να πλησιάσουν στην προκυμαία. Κατά τη διέλευση της θαλάσσιας οδού της Κάσου (ανατολικά της Κρήτης) ξεκίνησαν το ξημέρωμα οι εναέριοι βομβαρδισμοί, που συνεχίστηκαν μέχρι το απόγευμα και λίγο πριν την Αλεξάνδρεια. Η βρετανική δύναμη του Ηρακλείου είχε στο σημείο αυτό μια απώλεια χιλίων ανδρών σε νεκρούς, τραυματίες και αιχμαλώτους. Το ως πρώτο βαριά χτυπημένο αντιτορπιλικό «Hereward», με τετρακόσιους άνδρες του Πεζικού στο κατάστρωμα, έπρεπε να προσαράξει στα ανατολικά παράλια της Κρήτης. Στο καταδρομικό «Orion», μια και μοναδική βόμβα σκότωσε διακόσιους εξήντα άνδρες και τραυμάτισε διακόσιους ογδόντα στο υπερφορτωμένο κατάστρωμα.

Πως ήταν τώρα η κατάσταση στον αντίπαλο;

Έχει τώρα μεγάλο ενδιαφέρον, κυρίως για τους παλαιούς Μαχητές της Κρήτης, να πληροφορηθούν, πόσο ισχυρός ήταν εν τέλει ο αντίπαλος και κατά πόσο ήταν προετοιμασμένος για την υπεράσπιση του νησιού. Τα συμπεράσματα των Γερμανών μετά το πέρας των μαχών και κυρίως τα βρετανικά δημοσιεύματα μετά τον πόλεμο έδωσαν, στο σημείο αυτό, μια ξεκάθαρη εικόνα περί τούτου. Από τη βρετανική πλευρά υπήρχε ο αρχικός σχεδιασμός της πλήρους μεταφοράς, στις αρχές Μαΐου 1941, στην Κρήτη της παραταγμένης στην Αίγυπτο 6ης Βρετανικής Μεραρχίας, από την οποία η 14η Ταξιαρχία βρίσκονταν ήδη στην Κρήτη. Θα έπρεπε, ενισχυμένη μέσω ενός αρίστου εκπαιδευμένου σχηματισμού ειδικών δυνάμεων, να αναλάβει ως «Μεραρχία Φρουρίου Κρήτης» την υπεράσπιση του νησιού. Ο Κόλπος της Σούδας θα έπρεπε να καταστεί μια δεύτερη «Σκάπα Φλόου». Η από την εναέρια αναγνώριση μας διαπιστωμένη, στα τέλη Απριλίου, έντονη κινητικότητα πλοίων στον κόλπο, φάνταζε- στην πραγματικότητα- αρχικά ως η άφιξη μονάδων του Βρετανικού Βασιλικού Στρατού, που είχαν αποσυρθεί από την ηπειρωτική Ελλάδα, θα μετέβαιναν στην Παλαιστίνη ή την Αίγυπτο και εκεί θα προχωρούσαν στην αναδιοργάνωση τους. Η ενδιάμεση στάση τόσο ισχυρών μονάδων στην Κρήτη έλαβε χώρα για λόγους τακτικής, που αφορούσαν τις συνθήκες μεταφοράς τους. Η συνέχιση της μετακίνησης τους καθυστέρησε εξαιτίας των αυξανόμενων γερμανικών αεροπορικών επιθέσεων εναντίων των μεταγωγικών πλοίων. Παράλληλα, ο Βρετανικός Βασιλικός Στόλος απασχολούταν πλήρως, αυτές τις ημέρες, για την ασφάλιση μιας σπουδαίας σημασίας μεταφοράς τεθωρακισμένων μέσω της Μεσογείου με κατεύθυνση την Αίγυπτο, με αποτέλεσμα αυτά τα στρατεύματα να πρέπει να παραμείνουν για κάποιες ημέρες στην Κρήτη. Τελικά ματαιώθηκε

πλήρως κάθε νέα μεταφορά όπως και η σχεδιασμένη αντικατάσταση από την 6η Βρετανική Μεραρχία, καθώς πύκνωναν ολοένα και περισσότερο οι υποψίες μιας γερμανικής επίθεσης εναντίων της Κρήτης. Εξαιτίας αυτού παρέμειναν στο νησί, κατά την έναρξη της γερμανικής επίθεσης, η 14η Βρετανική Ταξιαρχία, η 2η Μεραρχία Νεοζηλανδών, ο κύριος όγκος της 6ης Αυστραλιανής Μεραρχίας και δύο χιλιάδες άνδρες του Βρετανικού Βασιλικού Πολεμικού Ναυτικού. Οι τελευταίοι ήταν μια υψηλού επιπέδου εκπαιδευμένη ειδική μονάδα, κατάλληλη για την επάνδρωση των Αντιαεροπορικών-Επάκτιων Πυροβολαρχιών και των προβολέων, με καλή επίσης στρατιωτική εκπαίδευση για καθήκοντα Πεζικού και εφοδιασμένη με τον κατάλληλο στρατιωτικό εξοπλισμό. Σχημάτισαν τον βασικό πυρήνα της άμυνας. Εκεί, προστέθηκε ακόμα ένας μεγαλύτερος αριθμός ελληνικών μονάδων: Μονάδες Φρουράς, νεοσύστατα Τάγματα Εφέδρων και Αποφοίτων Στρατιωτικών Σχολών, Μονάδες Μάχης, που είχαν διαφύγει από την ηπειρωτική Ελλάδα και δύσκολα μπορούσε να εκτιμηθεί η δύναμη τους σε αριθμούς, περιλάμβανε δεκαπέντε χιλιάδες άνδρες τουλάχιστον. Εκτός τούτου συμμετείχαν στις μάχες ένοπλοι σχηματισμοί Κρητικών Χωροφυλάκων και αμέτρητοι «άτακτοι».

Ο εχθρός ήταν μέτρια εξοπλισμένος με πυροβόλα και διάφορα άλλα Βαρέα Όπλα, επειδή ο βαρύς οπλισμός έπρεπε να εγκαταλειφθεί κατά την αποχώρηση του στην ηπειρωτική Ελλάδα. Το Πυροβολικό του εχθρού στην Κρήτη αποτελούνταν στην πλειοψηφία του από λαφυραγωγημένα ιταλικά πυροβόλα, που εντοπίστηκαν εκεί. Ο πλεονάζοντας αριθμός των πυροβολητών, σκαπανέων και οδηγών συγχωνεύτηκε σε σχηματισμούς Πεζικού. Μια ανωτέρα δύναμη προκάλεσε μια εξισορρόπησή προς όφελος των γερμανικών στρατευμάτων, επειδή οι γερμανικές αεραποβατικές μονάδες μπορούσαν να μεταφέρουν στα αεροπλάνα τους μόνο έναν ελαφρύ ειδικό οπλισμό. Η «Μάχη της Κρήτης» κατέστη, έτσι, η μοναδική «Μάχη» αυτού του πολέμου, που αμφότερες πλευρές πολέμουσαν μεταξύ τους κυρίως με Ελαφρά Όπλα. Επιπλέον, ο αντίπαλος διέθετε όμως έναν αριθμό τεθωρακισμένων οχημάτων και εννέα Βαριά Άρματα Μάχης Πεζικού. Τούτα τα «Ι Άρματα Μάχης», όπως τα ονόμαζαν οι Βρετανοί, ήταν νέας παραγωγής και δεν μπορούσαν να εξουδετερωθούν από τα γερμανικά αντιαρματικά. Να τα εντοπίσουμε εδώ στην Κρήτη, ήταν μια ακόμα έκπληξη για εμάς.

Ο εχθρός είχε διανεμηθεί σε τέσσερεις «Τομείς Άμυνας». Στον «Τομέα Μάλεμε», που επεκτείνονταν μέχρι τα δυτικά της πόλης των Χανίων, βρίσκονταν η Νεοζηλανδική Μεραρχία με την 4η, την 5η, και την 10η (Μικτή) Ταξιαρχία. Ένα ελληνικό τάγμα βρίσκονταν στο Καστέλι (Κισσαμικός Κόλπος) και μια επιπλέον ελληνική στρατιωτική μονάδα των δύο με τριών ταγμάτων στάθμευε νοτίως, προς τον Αλικιανό.

Η περιοχή του Κόλπου της Σούδας, συμπεριλαμβανομένης της πόλης των Χανίων, ήταν καταλαμβανόμενη από το 106ο Βρετανικό Σύνταγμα Πυροβολικού, το οποίο χρησιμοποιούνταν ως μονάδα Πεζικού, ένα μικτό βρετανικό Τάγμα Σκοπευτών, δύο τάγματα των Αυστραλών και δύο ελληνικά τάγματα.

Πλησίον του Ρεθύμνου βρίσκονταν η 19η Αυστραλιανή Ταξιαρχία με τέσσερα αυστραλιανά και έξι ελληνικά τάγματα. Πλησίον του Ηρακλείου βρίσκονταν η 14η Βρετανική Ταξιαρχία με τα Τάγματα «Black Watch», «Leicester» και «York and Lancaster», ένα επιπλέον Τάγμα Πορείας (από Αυστραλούς σκοπευτές και Βρετανούς Πυροβολητές) και τρία ελληνικά τάγματα.

Από τη γερμανική πλευρά ρίχθηκαν ή αποβιβάστηκαν, σύμφωνα με το Ημερολόγιο Πτήσης του αρχηγού της Πολεμικής Αεροπορίας πτέραρχου Conrad, για την κυρίευση της νήσου Κρήτη, συνολικά είκοσι τρεις χιλιάδες τετρακόσιοι εξήντα τέσσερεις άνδρες. Επιπλέον, μεταφέρθηκαν από αέρα τριακόσια πενήντα τρία πυροβόλα όλων των τύπων, επτακόσιες έντεκα μοτοσυκλέτες, πέντε χιλιάδες τριακόσια πενήντα οχτώ δοχεία ρίψης και ένας τόνος εννιακόσια δέκα οκτώ κιλά υλικό ανεφοδιασμού. Αυτοί οι αριθμοί, των οποίων η απόλυτη πλειοψηφία αφορούσε το αεροδρόμιο του Μάλεμε, τονίζουν για ακόμα μια φορά, με κατηγορηματικό τρόπο, την εξαίσια επίδοση των Μοιρών Μεταγωγικών σε τούτο το μικρό σε μέγεθος αεροδρόμιο. Εδώ προστίθεται ακόμα μια μικρή δύναμη τεθωρακισμένων, η οποία έφτασε αυτοτελώς μέσω θαλάσσης.

Η «Μάχη της Κρήτης» έλαβε, παρά τις όποιες δυσκολίες, χώρα εναντίων ενός ενός αριθμητικά υπερέχοντος, επιδέξιου και γενναίου εχθρού. Το εδώ επίτευγμα δεν το καρπώνεται η κάθε μια στρατιωτική υπηρεσία ξεχωριστά. Καταγράφεται στο σημείο αυτό μια προκαλώντας τον θαυμασμό επίδοση όλων συνολικά των στρατευμάτων, τόσο των Μονάδων Ξηράς όσο και των Αεροπορικών Μονάδων, οι οποίες αλληλοσυμπληρώνονταν και -βοηθιόνταν σ' όλες τις θέσεις του νησιού.

Πολλές φωνές στο εξωτερικό μίλησαν για το «θαύμα της Κρήτης». Θεωρούταν όμως εκ νέου, ότι οι Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές είχαν φτάσει εκεί μεταμφιεσμένοι, και μάλιστα με στολές των Νεοζηλανδικού Στρατού και μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο κατόρθωσαν να έχουν τις πρώτες αποφασιστικής σημασίας επιτυχίες πλησίον του Μάλεμε. Και δεν ήταν αυτό μόνο. Θεωρούσαν ακόμα ότι στα γερμανικά στρατεύματα έπρεπε να χορηγούνται ένα είδος εθιστικού μέσου για να τα ενδυναμώνει προς τούτες τις εξαιρετες δράσεις, όχι κάτι σαν αλκοόλ, αλλά ένα ιδιαίτερο χημικό ναρκωτικό, ένα είδος «χαπιού θάρρους», το οποίο μετατρέπει του ανθρώπους σε αληθινούς ήρωες: « Στον Τομέα Ηρακλείου, εκεί όπου οι απώλειες των Γερμανών ήταν ιδιαίτερος μεγάλες», έτσι αναφέρει ο Αυστραλός πολεμικός ανταποκριτής Alan Moorehead, στο ενδιαφέρον και και κατ' άλλα απόλυτα αντικειμενικό βιβλίο του «African Trilogy» «εντόπισαν οι Βρετανοί νεκρούς αλεξιπτωτιστές, που εμφάνιζαν λίγες ώρες μετά το θάνατο τους ένα έντονο πράσινο χρώμα. Το πρόσωπο, τα χέρια και το στήθος των νεκρών ήταν καλυμμένα με αυτό το πράσινο χρώμα. Προφανώς είχαν λάβει ναρκωτικά. Ήδη στην ηπειρωτική Ελλάδα υπήρχε η υποψία της λήψης τέτοιου είδους ουσιών και τώρα αναφέρει ένας Αυστραλός ότι είχε βρει ένα μικρό πακέτο με αυτό το περιεχόμενο και είχε πάρει λίγο από το περιεχόμενο του. Διηγήθηκε ότι αισθάνθηκε τις ώρες, που ακολούθησαν, ένα υπέροχο κύμα ενθουσιασμού, ενέργειας και ξεγνοιασιάς. Οι σύντροφοι του αναφέρουν, ότι ούρλιαζε και χοροπηδούσε από χαρά και έπρεπε να τον συγκρατήσουν με βία, να μην εφορμήσει μόνος του εναντίων μιας ισχυρής εχθρικής θέσης». Ο Alan Moorhead συνεχίζει πολύ αντικειμενικά: «Εάν τούτο ήταν ή όχι η επίδραση του ναρκωτικού, σε κάθε περίπτωση, είχαν τεθεί στους νεαρούς υψηλοί στόχοι. Σε βρισκόμενα στους νεκρούς γράμματα εκδηλώνεται πολύ ρομαντισμός και ιδεαλισμός. Εκφράζουν περισσότερο τα αισθήματα τους για την οικογένεια, από ό,τι πατριωτισμό και εθνικισμό, περισσότερη έγνοια για τις οικογένειες τους στην πατρίδα από ό,τι ένας ενθουσιασμός για την υπόθεση «Μεγάλη Γερμανία». Το κεντρικό θέμα πολλών γραμμάτων ήταν: «Όταν ο πόλεμος τελειώσει, τότε.....».

Η πληροφορία, ότι Γερμανοί είχαν αποβιβαστεί με στρατιωτικές στολές της Νέας Ζηλανδίας, δεν αληθεύει. Ήταν το αποτέλεσμα μιας ατυχούς, αν όχι πιστευτής φήμης.»

Αυτά τα «χάπια θάρρους» ήταν το γνωστό διεγερτικό μέσο Pervetin, που είχαν μεταφέρει μαζί τους, πειραματικά, ορισμένες μονάδες Αλεξιπτωτιστών.

Ο αντίπαλος είχε δώδεκα χιλιάδες διακόσιους σαράντα πέντε αιχμαλώτους εκ της Βρετανικής Κοινοπολιτείας (μεταξύ αυτών τετρακόσιους είκοσι επτά αξιωματικούς) και πέντε χιλιάδες διακόσιους πενήντα πέντε Έλληνες (εκ των οποίων εκατό εβδομήντα επτά αξιωματικοί). Τέτοιους αριθμούς δεν τους είχαμε υπολογίσει ούτε κατά διάνοια.

Είχαν ακόμα παρουσιαστεί σημαντικές δυσκολίες, ιδιαιτέρως στις μετακινήσεις των πλοίων μας προς την ηπειρωτική Ελλάδα εξαιτίας των εχθρικών υποβρυχίων, που τα παρενοχλούσαν ξαφνικά.

Λίγο πριν το πέρας των μαχών παρουσιάστηκε, μεταξύ των Άγγλων αιχμαλώτων στην Κρήτη, μια άσχημη περίπτωση λοιμώδους σπονδυλικής πολιομυελίτιδας. Δεν μπόρεσε να βρεθεί στην Αθήνα το απαραίτητο εμβόλιο παρά της επίμονης αναζήτησης στα νοσοκομεία και φαρμακεία. Στάλθηκε αμέσως ένα μεταγωγικό στο Βερολίνο και σαράντα οκτώ ήδη ώρες μετά τη διαπίστωση της ασθένειας βρίσκονταν το εμβόλιο αυτό στην Κρήτη. Πιστεύω ότι εξαιτίας αυτής της άμεσης αντίδρασης είχε σωθεί η ζωή και είχε προφυλαχθεί η υγεία πολλών αιχμαλώτων.

Η λεία σε υλικό στο νησί ήταν επίσης μεγάλου αριθμού, μεταξύ αυτών, ως σημαντικότερη, κάποιες εκατοντάδες οχήματα και μεγάλα αποθέματα σε κονσέρβες κρέατος και φρούτων, που μπορέσαμε και κάναμε άρτια χρήση αυτών τις επόμενες εβδομάδες, εξαιτίας της ελλιπούς μετακίνησης πλοίων προς την ηπειρωτική Ελλάδα. Τη μεγαλύτερη αποθήκη αποθεμάτων τη βρήκαμε στο λιμάνι της Σούδας. Εκεί βρίσκονταν, εν μέρει σε μεγάλες αίθουσες εν μέρει σε υπαίθριους χώρους, ένας μεγάλος αριθμός σε μαγειρικά σκεύη όλων των ειδών, ρούχα, κουβέρτες, κουνουπιέρες και καλοκαιρινά κράνη. Από τρόφιμα υπήρχαν κονσέρβες όλων των ειδών, ρύζι, αλεύρι, ζάχαρη, μαρμελάδα και καπνός. Οι στρατιώτες μας ζούσαν για αρκετές εβδομάδες με παστό χοιρινό και κονσέρβες ανανά, που είχαμε υφαρπάξει σε πολλές χιλιάδες κονσέρβες.

Οι βρετανικές απώλειες, σε νεκρούς και τραυματίες, στο νησί αναφέρθηκαν από τους ίδιους τους αντιπάλους σε δύομιση χιλιάδες άνδρες. Σ' αυτές προστέθηκαν ακόμα οι βαριές απώλειες του Βρετανικού Βασιλικού Στόλου και των μεταφερόμενων στρατευμάτων κατά την εκκένωση της Κρήτης, οι οποίες ήταν σε μένα μόνο εν μέρει γνωστές και εφόσον μου είχαν ήδη αναφερθεί. Δεν είχα λάβει γνώση σχετικά με τις ελληνικές απώλειες. Συγκριτικά με τον αναφερόμενο αριθμό, οι δικιές μας συνολικές απώλειες ήταν σημαντικά μεγαλύτερες. Ανέρχονταν, σε νεκρούς και αγνοούμενους, περί τους τρεις χιλιάδες διακόσιους πενήντα. Δε συγκαταλέγονταν εκεί οι περίπου τριακόσιοι άνδρες από τη «Μοίρα Ελαφριών Σκαφών», που είχαν βρει υγρό τάφο στη θάλασσα. Είχαμε τρεις χιλιάδες τετρακόσιους άνδρες τραυματίες. Όλα τα άλλα στοιχεία αναφορικά με τους αριθμούς είναι λανθασμένα.

Σχετικά με τις απώλειες σε μεταγωγικά Ju 52 είχαμε, σύμφωνα με τα στοιχεία του πτέραρχου Conrad, ένα συνολικό αριθμό των εκατό σαράντα τριών. Εκεί, προστίθενται ακόμα οχτώ αγνοούμενα αεροσκάφη, τα οποία είχαν πέσει πιθανότατα στη θάλασσα. Επιπλέον, εκατό είκοσι ένα αεροπλάνα είχαν υποστεί σοβαρές ζημιές, από τα οποία αφαιρέθηκαν τα εξαρτήματα σ' ένα μικρό τμήμα

αυτών, ώστε ο κύριος όγκος αυτών να καταστεί ξανά κατάλληλος να πετάξει. Οι απώλειες σε μεταγωγικά Ju 52 διατηρήθηκαν ποσοστιαία στον ίδιο βαθμό των απωλειών κατά την «Επιχείρηση Ολλανδία».

Όταν μια ιδιαίτερης μορφής στρατιωτική επιχείρηση οδηγείται σε αποτυχία ή συνοδεύεται με υπερβολικά υψηλές απώλειες, υπάρχει τότε η ανάγκη, να καταφύγει κάποιος στην προδοσία και με αυτόν τον τρόπο να καλύψει τις αδυναμίες ή τα λάθη του. Έτσι συνέβη και στην Κρήτη. Όταν οι αλεξιπτωτιστές μας έπεσαν πάνω σ' έναν βρισκόμενο σε πλήρη ετοιμότητα άμυνας εχθρό, υπήρξε η ευρεία αντίληψη ότι το γερμανικό σχέδιο μάχης είχε προδοθεί στον αντίπαλο. Ο Goering το πίστευε ακράδαντα. Εγώ προσωπικά είχα απορρίψει αυτή τη θεωρία.

Μετά το πέρας των μαχών εντοπίσαμε σε μια από τις σπηλιές πλησίον των Χανίων, εκεί όπου βρίσκονταν το αρχηγείο του στρατηγού Freyberg, ένα νέο βρετανικό «σχέδιο άμυνας» εναντίων της επιχείρησης των Αλεξιπτωτιστών. Το σχέδιο αυτό περιείχε, προς μεγάλη μου έκπληξη, σημαντικά τμήματα της επιχειρησιακής μου διαταγής για την «Αεραπόβαση στην Ολλανδία» τα οποία είχαν πέσει στα χέρια του αντιπάλου κατά την αποτυχημένη επίθεση στη Χάγη. Έχοντας πρόσβαση σε τούτα τα πολύ λεπτομερή στοιχεία, το Βρετανικό Γενικό Επιτελείο μελέτησε σε βάθος και αξιολόγησε με σωστό τρόπο τη νέα αυτή γερμανική τακτική της αεραπόβασης. Τούτη η τόσο σπουδαίας σημασίας πληροφορία γνωστοποιήθηκε σε μένα, δυστυχώς, μόλις μετά τη «Μάχη της Κρήτης». Σε κάθε περίπτωση, τα συμμαχικά στρατεύματα στα βόρεια παράλια είχαν προχωρήσει στην αναγνώριση και στην ασφάλιση των προβλεπόμενων θέσεων ρίψης των Αλεξιπτωτιστών. Παράλληλα όμως, η επανάληψη της γνωστοποιημένης τακτικής του εχθρού αποδείχθηκε εδώ ολέθρια.

## **Τέταρτο μέρος**

### **Ανάμειξη στις μάχες εδάφους στη Ρωσία**

Στα τέλη Σεπτεμβρίου 1941, επομένως ήδη τέσσερεις μήνες μετά τη «Μάχη της Κρήτης» η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία δραστηριοποιήθηκε ως μονάδα Στρατού Ξηράς στο λασπώδες Προγεφύρωμα Newa πλησίον του Wiborg και στους βάλτους του Schluesselburg, στα επίκεντρα του τότε μετώπου άμυνας πριν το Λένινγκραντ. Στο σημείο αυτό, το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών, ως τμήμα του Στρατού Ξηράς, μπόρεσε για πρώτη φορά να αποδείξει τις μεγάλες ικανότητες του στα καθήκοντα Πεζικού. Από το χρονικό διάστημα τούτο μέχρι τη συνθηκολόγηση το 1945 ήταν περιζήτητο απ' όλες τις υπηρεσίες του Στρατού Ξηράς για τη διεξαγωγή των μαχών στο έδαφος.

Ακόμα και οι Ρώσοι διέκριναν, σύντομα, το υψηλό αξιόμαχο των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών. Το Φθινόπωρο 1941, η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία μετακινήθηκε εκ νέου βορείως του Smolensk. Της ανατέθηκε σταδιακά εκεί ένα μέτωπο άμυνας, μήκους εβδομήντα πέντε χιλιομέτρων. Η Μεραρχία, που αναπαύονταν, προηγουμένως, για μισό χρόνο στη Νορμανδία, διέθετε, τότε, μια αξιοσημείωτη δύναμη είκοσι ενός χιλιάδων ανδρών, όλοι αλεξιπτωτιστές. Ο

αντίπαλος προετοιμάζονταν, στην περιοχή τούτη, για μια μεγάλης κλίμακας επίθεση. Κατά τη διάρκεια αυτών των εβδομάδων, η Μεραρχία των Αλεξιπτωτιστών, υπό τον πτέραρχο Heidrich, πραγματοποίησε πάνω από τριακόσιες, τις περισσότερες φορές, επιτυχημένες επιχειρήσεις περιπολίας αναγνώρισης, που είχαν οδηγήσει στις συγκεχυμένες δασώδεις εκτάσεις, εκεί όπου σημειώνονταν η ανάπτυξη των δυνάμεων του εχθρού. Οι Ρώσοι διέκοψαν ξαφνικά όλες τις προετοιμασίες τους για επίθεση και μετακίνησαν το μέτωπο επίθεσης τους στα βορειοδυτικά. Μόνο η παρουσία της 7ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας αρκούσε να εμποδίσει μια επίθεση εκεί. Στο αρχηγείο του Φύρερ παρακολουθούταν με προσοχή αυτές οι προετοιμασίες της μεγάλης κλίμακας επίθεσης των Ρώσων. Όταν αναφέρθηκε σε μια Ανακοίνωση της Κατάστασης η αθόρυβη αυτή επιτυχία της Μεραρχίας, είπε αυθόρμητα ο Χίτλερ: “Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία είναι η πιο αξιόμαχη μεραρχία μου. Δεν θα θυσιάσω ούτε έναν αλεξιπτωτιστή πλέον, σε μια τόσο αβέβαιου αποτελέσματος επιχείρηση Αεραπόβασης” Το σώμα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών μετατράπηκε σταδιακά σε μονάδα Πεζικού. Είναι επίσης άξιο αναφοράς, ότι ο Χίτλερ δεν βρέθηκε ούτε μια απολύτως φορά στο σώμα των Αλεξιπτωτιστών, καθώς, στο πλαίσιο του έντονου του ενδιαφέροντος για κάθε τι νέο, είχε επισκεφτεί όλες τις άλλες νεοσύστατες μονάδες και είχε επιθεωρήσει τον στρατιωτικό εξοπλισμό τους. Για το Αεραποβατικό Σώμα, εξάντλησε τις γνώσεις του μόνο σε θεωρητικό πλαίσιο και ανακοίνωσε κατόπιν την κρίση του.

#### Οι Συμμαχικές Αερομεταφερόμενες Μονάδες

Καθώς το Γερμανικό Αεραποβατικό Σώμα είχε φτάσει στο απόγειο της εξέλιξης του και κατόρθωσε να βγάλει εις πέρας μία τόσο δύσκολη αποστολή, όπως αυτής της Κρήτης, οι συμμαχικές αερομεταφερόμενες μονάδες είχαν μείνει στάσιμες στην πρώτη φάση της ανάπτυξης τους. Η Αγγλία βρίσκονταν ακόμα στην περίοδο του πειραματισμού, το δοκιμαστικό Τάγμα Αλεξιπτωτιστών (11ο Special Air Service Battalion) βρίσκονταν μαζί με κάποια παλαιού τύπου μεταγωγικά αεροσκάφη Whitley, στο Ringway, στο πρώην πολιτικό αεροδρόμιο του Μάντσεστερ. Βρίσκονταν, ακόμα εκεί, οι πρώτοι τύποι ανεμοπλάνων, τα επταθέσια Αεροσκάφη Ασκήσεων «Hotsprig». Οι Η.Π.Α, που δεν είχαν ακόμα αναμειχθεί στον πόλεμο, βρίσκονταν, ίσως, ακόμα πιο πίσω. Διέθεταν παρομοίως μια δοκιμαστική μονάδα Αλεξιπτωτιστών στο Fort Benning (πολιτεία της Γεωργίας). Ο επικεφαλής της πρώτης μονάδας Σχεδιασμού και Δοκιμών, διοικητής Gavin, προέρχονταν από τις τάξεις του Μηχανικού του σώματος των Αλεξιπτωτιστών και προβιβάστηκε το έτος 1944, σε πτέραρχο και διοικητή της 8ης Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας. Μετά τον πόλεμο έγραψε το εξαίσιο βιβλίο, με τον τίτλο «Airborne Warfare». Η αμερικανική στρατιωτική διοίκηση αντιμετώπιζε την ιδέα της αεραπόβασης έως τώρα επιφυλακτικά.

Οι Η.Π.Α και η Αγγλία βγάζουν τα σωστά συμπεράσματα από την Κρήτη

Η γερμανική επιτυχία στην Κρήτη σήμανε για τη στρατιωτική διοίκηση των συμμαχικών στρατευμάτων μια οριστική αλλαγή πλεύσης, που αφορούσε στην εφαρμογή της ιδέας της αεραπόβασης. Τα ανεμοπλάνια προ πάντων, η χρήση των οποίων είχε έως τώρα αμφισβητηθεί από την αμερικανική πλευρά, είχαν συμπεριληφθεί σε μεγάλο αριθμό στους σχεδιασμούς παράταξης δυνάμεων για μια εκ νέου επέμβασης τους. Ο Αγγλοσάξονας αντίπαλος έβγαλε τα σωστά συμπεράσματα από την Κρήτη και ξεκίνησε τώρα, με μεθοδικό τρόπο, για μια μεγάλης κλίμακας επέκταση των αερομεταφερόμενων μονάδων. Από τη βρετανική πλευρά παρατάχθηκαν δύο Αερομεταφερόμενες Μεραρχίες (η 1η και η 6η) και από την πλευρά των Αμερικάνων μάλιστα πέντε Αερομεταφερόμενες Μεραρχίες (η 82η, 101η, 11η, 17η, και 13η). Μας δημιούργησαν, σε μάς τους Γερμανούς, πολλές δυσκολίες στα τελευταία δύο αποφασιστικής σημασίας έτη του πολέμου και δεχθήκαμε βαρύ τίμημα εδώ με το δημιουργημένο από εμάς σώμα.

Η δημιουργία των πρώτων δραστήριων βρετανικών μονάδων ξεκίνησε το Φθινόπωρο 1941, οι αμερικανικές μοίρες κάπως αργότερα.

Συμπληρωματικές πληροφορίες από τις συμμαχικές αεραποβατικές επιχειρήσεις

Τη νύχτα της 27ης προς 28η Φεβρουαρίου 1942 σημειώθηκε μια παράτολμη και καλά προετοιμασμένη αστραπιαία επίθεση από έναν βρετανικό Λόχο Αλεξιπτωτιστών (έξι αξιωματικοί και εκατό δεκατρείς άνδρες), υπό τη διοίκηση του ταγματάρχη Frost, εναντίων ενός γερμανικού ραδιοσταθμού πλησίον του Bruneval (βορείως της Χάβρης). Ο σταθμός αυτός βρίσκονταν σε απόμακρο σημείο, στις βραχώδεις, απότομες ακτές του καναλιού και διέθετε ένα νέου τύπου μηχάνημα προειδοποίησης/ συναγερμού για αεροσκάφη και πλοία, το οποίο ενδιέφερε σε μεγάλο βαθμό του Βρετανούς ειδικούς των συστημάτων ραντάρ. Τούτη η χαρακτηριστική αιφνιδιαστική επίθεση των Αλεξιπτωτιστών σημειώθηκε με επιτυχία. Τα σημαντικότερα τμήματα αυτού του αξιόλογου μηχανήματος μπόρεσαν και αποσυναρμολογήθηκαν και μεταφέρθηκαν, κατά τη διάρκεια της νύχτας, με προμηθευόμενα αρματαγωγά στην Αγγλία. Η επιτυχημένη έκβαση ευνοήθηκε επίσης από το γεγονός, ότι οι προειδοποιημένες γερμανικές εφεδρείες, που μετακινήθηκαν άμεσα και με επαρκή δύναμη στη θέση αυτή, δεν κατόρθωσαν να φτάσουν μέχρι τις ακτές και να προσεγγίσουν τη θάλασσα.

Τον Νοέμβριο 1942-κατά την απόβαση των Συμμάχων στη Βόρεια Αφρική-εμφανίστηκαν για πρώτη φορά μεγαλύτερης ισχύος Βρετανικές Αεραποβατικές Μονάδες. Αλλά και εδώ όμως, επρόκειτο για τρία μόνο τάγματα Αλεξιπτωτιστών, τα οποία είχαν ριχθεί, ως εμπροσθοφυλακή, το κάθε ένα ξεχωριστά και σε διαφορετικές ημέρες, στο γαλλικό αεροδρόμιο της Bone, στα βουνά δίπλα στον ποταμό Medjerda και νοτίως της Τύνιδας. Μόνο το τάγμα, που ρίχθηκε νοτίως της Τύνιδας, καταγράφηκε με ακριβές αριθμό ανδρών από τη γερμανική στρατιωτική διοίκηση, η οποία τότε δεν γνώριζε το ακριβές μέγεθος των εχθρικών αεραποβατικών μονάδων. Μετά την απόβαση στη Σικελία, τη νύχτα της 9ης προς 10η Ιουλίου 1943, στην οποία συμμετείχαν η 82η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία και η 1η Βρετανική Αεραποβατική Μεραρχία, πείστηκε τελικά ο Χίτλερ, ότι ο αντίπαλος κατείχε ισχυρά αεραποβατικά

στρατεύματα και τα χρησιμοποιούσε, σχηματίζοντας μεγάλου μεγέθους μονάδες.

Οι ρόλοι είχαν τώρα αλλάξει. Πριν από κάθε μεγάλης κλίμακας συμμαχική επιχείρηση, τίθονταν στη γερμανική πλευρά, τώρα, επί τάπητος τα αγωνιώδη ερωτήματα: που, πότε και πως ο αντίπαλος θα δραστηριοποιούσε τα αεραποβατικά στρατεύματα του; Ακριβώς πίσω από το μέτωπο μας ή στα ενδότερα αυτού του χώρου; Αυτά τα ερωτήματα μας είχαν φυσικά απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό, πριν τη μεγάλης κλίμακας απόβαση στη Γαλλία και επίσης πριν το πέραςμα του Ρήνου. Την Άνοιξη 1944, ένας αριθμός γερμανικών μεραρχιών βρίσκονταν συγκεντρωμένος στο «Μέτωπο των Καναλιών», στις πιθανολογούμενες θέσεις απόβασης, ως ένα δεύτερο κύμα άμυνας και ένα χρόνο αργότερα συγκεντρώθηκαν απ' όλα τα σημεία της Γερμανίας οι τελευταίες εκπαιδευόμενες μονάδες και παρατάχθηκαν βαθιά στην ενδοχώρα του Niederrhein για καθήκοντα άμυνας εναντίων αεραποβάσεων. Όλες αυτές οι δυνάμεις κάλυψαν τα νώτα του μετώπου μας και το μεγαλύτερο τμήμα αυτών έμεινε αδρανές. Έτσι, η ύπαρξη ισχυρών αεραποβατικών μονάδων αποτελούσε από μόνη της μια διαρκή απειλή για τα μετόπισθεν μας και δέσμευε συνεχώς ισχυρές δυνάμεις μας. Για τη στρατιωτική μας διοίκηση σήμαινε αυτό έναν πόλεμο νεύρων και σίγουρα όχι αμελητέου βαθμού.

Το έτος 1942, κατά την παράταξη και πριν την πρώτη μεγάλης κλίμακας επέμβαση των αγγλοαμερικανικών αεραποβατικών μονάδων, αναρωτήθηκα, ποια μέθοδος τακτικής ενδεχομένως θα ακολουθούταν: αυτή σχετικά με την προβολή άμυνας εναντίων μιας επικίνδυνου χαρακτήρα αιφνιδιαστικής επίθεσης ή αυτή της ρίψης αλεξιπτωτιστών σε λίγο πολύ μακρινή απόσταση από τον στόχο, με μια ακολουθούμενη επίθεση από ξηρά; Έφτασα, εδώ, στο συμπέρασμα, ότι ο αντίπαλος, λαμβανομένου υπόψη της νοοτροπίας του, των πολλών διαθέσιμων ανεμοπλάνων του και του καλύτερου στρατιωτικού εξοπλισμού του, θα προτιμούσε τη δεύτερη μέθοδο και βάση αυτού διανεμήθηκαν οι αντίστοιχες εντολές άμυνας μας. Κυρίως, είχα μεγάλη αγωνία, σε ποιο βαθμό η Αμερική, αυτή η χώρα των μεγάλων δυνατοτήτων, είχε εξελίξει τούτο το νέο της αεραποβατικό σώμα. Αν και οι σκέψεις μου αποδείχθηκαν σε γενικές γραμμές ορθές, παρόλα αυτά ξεπλάγην αργότερα εξαιτίας αυτού του τεράστιου όγκου των μεταγωγικών αεροσκαφών και ανεμοπλάνων, έτσι όπως τα είδα για πρώτη φορά, να πετούν πάνω μου, κατά την επιχείρηση στο Aarnheim. Κάλυπταν κυριολεκτικά το φως του ηλίου. Απέναντι σε τούτα, εμείς οι Γερμανοί στρατιώτες των αεραποβατικών μονάδων, ήμασταν, ακόμα και στην Κρήτη, πολύ «φτωχοί»!

Αναφορικά με τη χρήση των ανεμοπλάνων, ο αντίπαλος κινήθηκε σε τελείως διαφορετικούς δρόμους απ' ό,τι εμείς. Γι' αυτόν είχαν τη, σχεδόν αποκλειστική, χρήση ως μεταφορικά μέσα, ενώ για εμάς ήταν κυρίως ένα πολεμικό μέσο. Εμείς οι Γερμανοί χρησιμοποιούσαμε τα μικρά σε μέγεθος ανεμοπλάνα, ως Αεροσκάφη Εφόδου, τα οποία μετάφεραν το Πεζικό Εφόδου με τα όπλα τους κατευθείαν στη μάχη. Η 6η Αερομεταφερόμενη Βρετανική Μεραρχία, υπό τον αντιπτέραρχο Gale, είχε δραστηριοποιήσει ωστόσο, κατά την Απόβαση στη Νορμανδία, τα ανεμοπλάνα ως πολεμικά μέσα και μάλιστα για την κατάληψη των γεφυρών στον ποταμό Orne και στο Κανάλι της Καέν. Οι Βρετανοί πιλότοι των αεροσκαφών Glider είχαν σημειώσει μια εξάισια αεροπορική δεινότητα εδώ. Προσγειώθηκαν ακριβώς δίπλα στους στόχους τους τη νύχτα, που το φεγγάρι

καλύπτονταν και με μια οπτική επαφή με το έδαφος στα τριάντα με σαράντα μέτρα.

Θα επιθυμούσα να αναφέρω εδώ, ένα σύντομο, αλλά αξιοσημείωτο επεισόδιο. Το έτος 1943, εκδόθηκε στο Λονδίνο το πρώτο στρατιωτικό εγχειρίδιο του διοικητή Miksche, σχετικά με τις αεραποβατικές μονάδες-«Paratroops»-. Ο συγγραφέας ήταν ένας Τσέχος αξιωματικός, που είχε μεταναστεύσει και δραστηριοποιούνταν τότε ως επιτελικός αξιωματικός στο Τμήμα Επιχειρήσεων του στρατηγού De Gaulle. Το μικρό αυτό βιβλίο περιείχε, σε συμπυκνωμένη μορφή, μια πολύ αντικειμενική επισκόπηση σχετικά με τις γερμανικές αεραποβατικές επιχειρήσεις και ταυτόχρονα έξυπνες προτάσεις για το μέλλον. Μου παραδόθηκαν ορισμένα εδάφια, αλλά δυστυχώς, όχι όλο το βιβλίο. Περιείχε πολλά περισσότερα. Ως προς τη διασαφήνιση των ιδεών του, ο Miksche είχε επισυνάψει δύο χειρόγραφα σχέδια, τα οποία παρουσίαζε με ακρίβεια τη μέθοδο τακτικής της, σε αργότερο χρονικό σημείο, Επιχείρησης στη Νορμανδία και της επέμβασης των αεραποβατικών μεραρχιών, με τη διεισδυτική ματιά του στρατιωτικού εμπειρογνώμονα, όπως και ακριβώς πραγματοποιήθηκε. Δυστυχώς, δεν είχαμε λάβει τότε γνώση αυτών χειρόγραφων σχεδίων, διαφορετικά, η επέμβαση θα είχε πάρει ενδεχομένως μια άλλη τροπή. Ο αντιπτέραρχος Gavin, που βρίσκονταν τότε στο Λονδίνο, ως σύμβουλος της αεραπόβασης στη Νορμανδία, ανέφερε επίσης στο βιβλίο του το επεισόδιο τούτο, που είχε προκαλέσει μια μη αμελητέα σπαζοκεφαλιά για τους σχεδιαστές της μεγάλης κλίμακας επιχείρησης. Στην πραγματικότητα, ο Miksche έφτασε από καθαρή σύμπτωση στη Νορμανδία. Έψαχνε ένα παράδειγμα σε θέματα τακτικής και πήγε στην Υπηρεσία Χαρτών για να πάρει έναν χάρτη των ακτών της Γαλλίας. Εκεί ζήτησε έναν με την περιοχή του Καλαί ή της Βρετάνης, αλλά δεν υπήρχαν πολλά αντίτυπα διαθέσιμα. Αποφάσισε έτσι αντί για τις άλλες περιοχές, να του δοθεί ένας χάρτης της Νορμανδίας, που υπήρχαν αυτή τη στιγμή σε αφθονία. Με αυτό τον τρόπο ήρθαν στα χέρια του τα σχέδια της Νορμανδίας, με τα οποία ασχολήθηκε η στρατιωτική διοίκηση των Συμμάχων ένα χρόνο αργότερα και δυστυχώς όχι το Γερμανικό Γενικό Επιτελείο.

Οι συμμαχικές αεραποβατικές μονάδες είχαν αναμφίβολα κατορθώσει να έχουν μεγάλες επιτυχίες κατά τις επιχειρήσεις τους. Πρέπει ωστόσο να ληφθεί επίσης υπόψη, ότι κατά το προχωρημένο στάδιο του πολέμου δεν είχαν πέσει, σχεδόν πουθενά, πάνω σε αξιόλογα αντίπαλα στρατεύματα.

Οι αλεξιπτωτιστές των συμμαχικών δυνάμεων έπρεπε, όπως και οι Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές, να υποστούν στην αρχή πολλές και μεγάλες δυσκολίες. Η κύρια δυσκολία ήταν, όπως και για εμάς, η διασκορπισμένες ρίψεις μεγάλων μονάδων των Αλεξιπτωτιστών. Ήδη στη Βόρεια Αφρική είχαν παρουσιαστεί σοβαρά λάθη στη ρίψη των Βρετανικών Ταγμάτων Αλεξιπτωτιστών, τα οποία έπρεπε ωστόσο να μεταφερθούν από αμερικανικές Μοίρες Μεταγωγικών, με αεροσκάφη τύπου Dakota. Η 82η Αμερικανική Αεραποβατική Μεραρχία (υποπτέραρχος Ridgway) ρίχθηκε τη νύχτα, βορειοανατολικά της Γέλας στη Σικελία. Ήδη κατά τη διάρκεια της πτήσης, πάνω από τη Μεσόγειο, ήρθαν οι μοίρες των μεταγωγικών με τις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών αντιμέτωπες με τα ισχυρά πυρά των Αντιαεροπορικών Πυροβόλων των δικών μας ναυτικών δυνάμεων, τα οποία προστάτευαν τη διέλευση των αεραποβατικών μονάδων μας. Τα συντάγματα Αλεξιπτωτιστών ρίχθηκαν χωρίς τάξη και διασκορπισμένα πάνω από έναν πολύ μεγάλο σε έκταση χώρο. Παρόλα αυτά όμως, ή ίσως ακριβώς γι' αυτό, μπόρεσε η μεραρχία να καταγράψει μια πλήρη επιτυχία. Η κινούμενη προς αντεπίθεση

εναντίων του δημιουργημένου από τον εχθρό προγεφυρώματος, Μεραρχία Τεθωρακισμένων «Hermann Goering» έπεσε παντού πάνω σε διασκορπισμένους και αντιστεκόμενους με σθένος Αμερικανούς Αλεξιπτωτιστές και έχασε εξαιτίας αυτού πολύτιμο χρόνο. Σε άλλη περίπτωση, το αμερικανικό προγεφύρωμα θα μπορούσε ενδεχομένως να εξουδετερωθεί. Η επόμενη ρίψη αμερικανικών αεραποβατικών στρατευμάτων στο Προγεφύρωμα του Σαλέρνο δεν κύλησε όπως αναμένονταν.

Είναι τώρα ενδιαφέρον, ότι η αμερικανική στρατιωτική διοίκηση επίσης είχε, αυτή τη χρονική στιγμή, μεγάλους ενδοιασμούς και αμφιβολίες αναφορικά με μια περαιτέρω επέμβαση ισχυρών αεραποβατικών μονάδων, όπως ακριβώς ο Χίτλερ δυόμιση χρόνια πριν για την περίπτωση της Κρήτης. Υποστηρίζονταν τώρα πλέον η άποψη, ότι εφεξής, θα έπρεπε να πραγματοποιούνται επεμβάσεις με δύναμη ενός τάγματος μόνο. Τον χειμώνα 1943 πραγματοποιήθηκαν, για ακόμα μια φορά, στη Βόρεια Καρολίνα δοκιμές από τον πτέραρχο Swing και την 11η Αεραποβατική Μεραρχία του σχετικά με τη ρίψη ισχυρότερων μονάδων, για να ξεκαθαριστούν τα υπέρ και τα κατά και έφεραν ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα όσο αφορά στη δράση του αεραποβατικού σώματος. Επιπλέον, όχι μόνο δεν διατηρήθηκαν οι τρεις ήδη υφιστάμενες Μεραρχίες, αλλά πάρθηκε η απόφαση περί της δημιουργίας ακόμα δύο επιπλέον Αεραποβατικών Μεραρχιών (η 13η και 17η). Η 11η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία δραστηριοποιήθηκε έπειτα εναντίων των Γιαπωνέζων και είχε μεταξύ άλλων καταλάβει από αέρα, στις 16 Φεβρουαρίου 1945, το νησί-φρούριο Corregidor, τη θέση-κλειδί προς τον Κόλπο της Μανίλας.

#### Το μυστικό των ρωσικών Αεραποβατικών Μονάδων.

Τα ρωσικά αεραποβατικά στρατεύματα δεν είχαν καθόλου εμφανιστεί στον τελευταίο πόλεμο, μολονότι αποτελούνταν, ήδη κατά την έναρξη του πολέμου, από ένα μεγάλο αριθμό αξιόμαχων μονάδων. Το έτος 1941, ο Κόκκινος Στρατός διέθετε δέκα τουλάχιστον, έτοιμες να αναλάβουν δράση, Ταξιαρχίες Αεραπόβασης και μια πελώρια «δεξαμενή» εκπαιδευμένων αλεξιπτωτιστών. Αναφορικά με τον αριθμό, τα ρωσικά αεραποβατικά στρατεύματα βρίσκονταν, ήδη τότε, σε σημαντική πλεονεκτική θέση, στην κορυφή των μεγάλων στρατιωτικών δυνάμεων. Η ποιότητα τους ήταν επίσης καλή. Στον τομέα των επικοινωνιών και των «τυφλών πτήσεων» υπήρχαν ωστόσο στους πιλότους των μεταγωγικών ακόμα κενά, που απέκλειαν για τις μεγάλου μεγέθους μονάδες και για μεγάλες αποστάσεις μια επέμβαση κατά τη διάρκεια της νύχτας ή σε ακατάλληλες καιρικές συνθήκες.

Η Ρωσία είχε εξελίξει, εδώ και αρκετά χρόνια, τη ρίψη με αλεξίπτωτο, την είχε αναγάγει σε λαϊκό άθλημα και είχε δημιουργήσει τον υποστηριζόμενο από το κράτος φορέα με τον τίτλο «Osswiachim». Περιλάμβανε κατά την έναρξη του πολέμου, το 1941, πάνω από χίλιες, διαμοιρασμένες σε ολόκληρη την χώρα, τοπικές ομάδες με εξέδρες, δέσμια αερόστατα και αεροσκάφη ασκήσεων. Σε τούτο το άθλημα συμμετείχαν επίσης γυναίκες, με αποτέλεσμα, το έτος 1941, να υπάρχουν ένα εκατομμύριο περίπου εκπαιδευμένοι Ρώσοι αλεξιπτωτιστές, οι οποίοι λάτρευαν αυτό το μοναδικό άθλημα όχι από ανάγκη, αλλά καθαρά αγωνιστικό ενθουσιασμό.

Κάτω απ' αυτό το γόνιμο έδαφος δημιουργήθηκε, το έτος 1928, το ρωσικό σώμα των Αλεξιπτωτιστών, κάτω από την ιδιαίτερη απαίτηση του στρατάρχη Tuchatschewski, του τότε ανώτατου διοικητή του Κόκκινου Στρατού. Κατά τη διάρκεια των φθινοπωρινών στρατιωτικών γυμνασίων το 1930, δυτικά της Μόσχας, ρίχθηκε-για πρώτη φορά στην ιστορία του στρατού, ένας νέος ανθυπολοχαγός με τη διμοιρία του. Ο στόχος του ήταν μια υψηλόβαθμη στρατιωτική διοικητική υπηρεσία, την οποία αιφνιδίασε πλήρως. Έτσι δημιουργήθηκε το σώμα.

Οι Σοβιετικοί προχώρησαν τώρα στη βελτίωση, σε όλες τις μορφές της, των αεραποβατικών μονάδων. Είναι επίσης, ωστόσο, αξιοπερίεργο, ότι αυτοί οι δεξιότητες της διατήρησης της άκρας μυστικότητας έδωσαν στο φως της δημοσιότητας ξαφνικά τούτο το εντελώς νέου τύπου «όπλο αιφνιδιασμού». Αυτό συνέβη στο πλαίσιο της μεγάλης κλίμακας στρατιωτικής άσκησης, το 1936, ενώπιον μιας ομάδας ξένων ακολούθων πρεσβείας και άλλων προσκεκλημένων καλεσμένων. Αυτοί είχαν σε μεγάλο βαθμό εκπλαγεί, όταν ξαφνικά μπροστά τους, στους εκτεινόμενους σε μεγάλος μήκος καλαμιώνες της Ουκρανίας, πλησίον του Κιέβου, ρίχθηκαν χίλιοι αλεξιπτωτιστές και αποβιβάστηκαν πέντε χιλιάδες αερομεταφερόμενοι στρατιώτες, με βαρύ οπλισμό και πυροβόλα. Μεταξύ των έκπληκτων θεατών παρευρίσκονταν επίσης ο Βρετανός στρατηγός Wavell. Ανέφερε τότε στην κυβέρνηση του: "Εάν δεν ήμουν ο ίδιος αυτόπτης μάρτυρας αυτού, δεν θα μπορούσα να πιστέψω, ότι θα μπορούσε να είναι δυνατή μια τέτοια παρουσίαση".

Θεωρείται ως ένα από τα μεγαλύτερα μυστικά του τελευταίου πολέμου, γιατί οι Ρώσοι είχαν ρίξει μεν πολλούς τον αριθμό πράκτορες με αλεξιπτωτα, αλλά δεν σημείωσαν καμία απολύτως κλειστού τύπου δραστηριοποίηση αυτού του νέου και σπουδαίου σώματος. Είμαι της άποψης, ότι αυτό προέκυψε κατ' αναπόφευκτο τρόπο. Τα ρωσικά στρατεύματα είχαν αιφνιδιαστεί από την ορμή της γερμανικής επίθεσης και είχαν νικηθεί, τόσο στη ξηρά όσο και στον αέρα. Οι ρωσικές Ταξιαρχίες Αεραπόβασης έπρεπε να ριχθούν στις επίγειες μάχες η μια μετά την άλλη και να χρησιμοποιηθούν σταδιακά εδώ. Η Γερμανική Πολεμική Αεροπορία κατόρθωσε, κυρίως στις πρώτες ημέρες, να έχει την απόλυτη εναέρια κυριαρχία πάνω απ' όλους τους τομείς του μετώπου και εξουδετέρωσε με αυτό τον τρόπο, εκ των προτέρων, όλες τις δυνατότητες μιας αεραποβατικής επιχείρησης. Αργότερα, συνέβη το ίδιο όπως και στη γερμανική πλευρά, δηλαδή να σχεδιάζονται συνεχώς επιχειρήσεις, αλλά να αποτυγχάνουν συνεχώς εξαιτίας ενός κάποιου απρόβλεπτου γεγονότος, κατά τις ευμετάβλητες μάχες.

#### Η σχεδιαζόμενη επίθεση στη Μάλτα, το καλοκαίρι 1942

Το έτος 1942 αποφάσισε το γερμανικό σώμα των Αλεξιπτωτιστών να προβεί ξανά σε μια μεγάλης κλίμακας επέμβαση, μια αποστολή ανυπολόγιστης σημασίας, η οποία θα κινούταν, αναφορικά με τη στρατιωτική αξία, στο ίδιο μήκος με αυτής της Ολλανδίας και της Κρήτης. Ο στόχος θα ήταν αυτή τη φορά το νησί-φρούριο της Μάλτας.

## Ο Χίτλερ συμφωνεί

Την Άνοιξη 1942 έλαβε χώρα στο Obersalzberg η συνάντηση μεταξύ του Χίτλερ και του Μουσολίνι, κατά την οποία συζητήθηκε η περαιτέρω συνέχιση του πολέμου στο θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου. Εκεί, πάρθηκε κυρίως η απόφαση, ότι η Μάλτα θα έπρεπε να δεχτεί επίθεση κατά τους θερινούς μήνες και να καταληφθεί. Η συγκεκριμένη πρόταση εκφράστηκε κυρίως από τον στρατάρχη Kesselring, ο οποίος θα ήταν συνεχώς ο κινητήριο μοχλός για τους μήνες των προετοιμασιών, που θα ακολουθούσαν τώρα. Και ο Ρόμελ επίσης πίεζε προς αυτή την κατεύθυνση. Αρχικά, ο Χίτλερ δεν ενδιαφέρονταν ιδιαίτερος γι' αυτό το σχέδιο, υποχώρησε όμως τελικά στην πίεση αυτών των δύο στρατηγών, που δραστηριοποιούνταν διοικητικά στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου. Επίσης, ο Μουσολίνι μαζί με την Ανώτατη Διοίκηση του είχαν, αρχικά, δισταγμούς αναφορικά με τούτη την αποστολή. Ο Μουσολίνι απαίτησε από τη γερμανική πλευρά, για την κατάληψη της Μάλτας, μια σε πολύ μεγάλο βαθμό υποστήριξη, τόσο σε στρατιωτικό υλικό όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό. Ο Χίτλερ εξέφρασε απεναντίας την άποψη, ότι θα μπορούσε να διαθέσει μόνο τις μονάδες των Αλεξιπτωτιστών και ένα διακεκριμένο Σύνταγμα Σκαπανέων του Στρατού Ξηράς. Όλα τα άλλα θα έπρεπε να τα φροντίσουν οι Ιταλοί.

## Οι προετοιμασίες στη Ρώμη

Τον Απρίλιο κλήθηκα στη Ρώμη μέσω ενός τηλεγραφήματος του στρατάρχη Kesselring. Βρήκα εκεί τον στρατηγό Ramcke, ο οποίος εδώ και μερικούς ήδη μήνες δραστηριοποιούνταν ως σύμβουλος του νεοσύστατου Ιταλικού Σώματος των Αλεξιπτωτιστών και συμμετείχε τώρα ενεργά στις προετοιμασίες της σχεδιασμένης επιχείρησης. Λαμβανομένου υπόψη των απαραίτητων και σε βάθος χρόνου προετοιμασιών των Ιταλών, η επίθεση στη Μάλτα θα μπόρεσε να διεξαχθεί τον Αύγουστο και πιο συγκεκριμένα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου και να πρέπει, ωστόσο, να τελειώσει, πριν ξεσπάσουν οι καταιγίδες του Φθινοπώρου. Στον καθορισμό αυτού του χρονοδιαγράμματος συνέβαλε το γεγονός επίσης, ότι ο Ρόμελ με τη Στρατιά των Τεθωρακισμένων του έπρεπε να καταλάβουν τους πρώτους θερινούς μήνες το Τομπρούκ και οι υφιστάμενες δυνάμεις της Πολεμικής Αεροπορίας δεν επαρκούσαν για να υποστηρίξουν ταυτοχρόνως και τις δύο αυτές επιχειρήσεις. Ο Ρόμελ ξεκίνησε την επίθεση του στις 26 Μαΐου. Στις 21 Ιουνίου, το Τομπρούκ είχε πέσει.

Όπως και στην Κρήτη, σε μένα ήταν εδώ επίσης απολύτως ξεκάθαρο, ότι αυτή η επιχείρηση με τη μεγάλου μεγέθους προπαρασκευή της δεν μπορούσε να μείνει κρυφή από τον αντίπαλο. Ξαφνιάστηκα όμως πολύ, όταν ήδη τον Απρίλιο, λίγες ημέρες μετά την άφιξη μου, το αγγλικό έντυπο της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας «Aeronautics» ανέφερε την πληροφορία σ' ένα άρθρο του με τον τίτλο η «Δεύτερη Μάχη της Μάλτας»: « Η Γερμανική Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, υπό τον αντιπτέραρχο Student, τον κατακτητή της Κρήτης, έχει εντοπιστεί, σύμφωνα με αξιόπιστες αναφορές, στη Νότια Ιταλία».

Η Μάλτα υποφέρει πολύ κάτω από ένα διαρκές χαλάζι από βόμβες

Το λιμάνι της La Valetta, η πρωτεύουσα της Μάλτας, και τα εκεί αεροδρόμια είναι μάλλον τα μοναδικά μέρη στη γη, που έχουν δεχθεί τον μεγαλύτερο αριθμό βομβών. Στη La Valetta υπήρχαν αρχαία υπόγεια τούνελ, που είχαν δημιουργηθεί από τους σκλάβους των κάτεργων και τώρα χρησιμοποιούνταν ως χώροι προστασίας από αεροπορικές επιδρομές. Είχαν λαξευτεί επιπλέον κελάρια σε βράχους με μαλακό ψαμμίτη. Έτσι, μια νέα πόλη είχε δημιουργηθεί κάτω από το έδαφος, με αίθουσες ύπνου, μπάνια και τουαλέτες, αποθήκες αποθεμάτων και νοσοκομεία, που αντιστέκονταν σε κάθε αεροπορική επίθεση.

Τον Απρίλιο 1942, η πολιορκία του Φρουρίου Μάλτα από αέρα είχε ήδη αρκετά προσχωρήσει. Ο Βρετανικός Βασιλικός Στόλος είχε εντελώς εκδιωχθεί από την Κεντρική Μεσόγειο και ο 2ος Στολίσκος Υποβρυχίων έπρεπε, μάλιστα, να εγκαταλείψει τον Απρίλιο τη Μάλτα εξαιτίας των διαρκών εναέριων βομβαρδισμών. Το νησί είχε τώρα αποκλειστεί ερμητικά από τον εξωτερικό κόσμο και δεχόταν αδιάκοπα εναέριες επιθέσεις. Οι μονάδες του 2ου Αεροστόλου και οι Μοίρες της Ιταλικής Πολεμικής Αεροπορίας βομβάρδιζαν νυχθημερόν και με ολοένα και αυξανόμενη ένταση το μεγάλο λιμάνι της La Valetta με τον χώρο των δεξαμενών, τα τρία υφιστάμενα αεροδρόμια, τις αποθήκες, που στοιβάζονταν τα αποθέματα και τα στρατόπεδα. Καθώς οι επιθέσεις έφταναν τον Απρίλιο και Μάιο στην αποκορύφωση τους, οι σειρήνες ούρλιαζαν αδιάκοπα και τα Αντιαεροπορικά Πυροβόλα δούλευαν ασταμάτητα. Τα πολεμοφόδια, τα καύσιμα, τα ζωτικής σημασίας είδη πρώτης ανάγκης και κυρίως, τα τόσο σημαντικά αποθέματα σε αλεύρι γίνονταν ολοένα και λιγότερα. Κάποιες φορές λάμβανε χώρα μια κάποια μεμονωμένη και γρήγορη παραβίαση του αποκλεισμού ή να σπάσουν επίσης τα υποβρύχια τις γραμμές προς τη Μάλτα και να μεταφέρουν ελάχιστες ποσότητες του τόσο επείγοντος και αναγκαίου ανεφοδιασμού. Τα πυρομαχικά των Αντιαεροπορικών Πυροβόλων έπρεπε μάλιστα, σε ακραία περίπτωση, να διατεθούν με το δελτίο. Σε τούτες τις σκληρές αερομαχίες καταρρίπτονταν το ένα Βρετανικό Καταδιωκτικό μετά το άλλο. Οι συνθήκες είχαν πλέον ωριμάσει για μια γενική έφοδο εναντίων της Μάλτας.

### Το σχέδιο επίθεσης

Κατ' εντολή του στρατάρχη Kesselring εκπόνησα μαζί με τον Ramcke και κάποιους άλλους Γερμανούς και Ιταλούς συνεργάτες το πρώτο προσχέδιο επίθεσης για την επιχείρηση, η οποία θα διεξάγονταν με το κωδικό όνομα «Herkules». Γνωρίζαμε πολλά περισσότερα για τον εχθρό απ' ό,τι πριν την επίθεση στην Κρήτη. Υπήρχαν πολλές εξαιρετικές αεροφωτογραφίες. Είχαμε πληροφορηθεί μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια σχετικά με όλες τις οχυρώσεις, τα φρούρια, τις Επάκτιες Πυροβολαρχίες, τα στρατιωτικά οχυρωματικά έργα, και τις θέσεις Αντιαεροπορικών Πυροβόλων. Γνωρίζαμε επίσης το βεληνεκές των πυροβόλων και τις μοίρες περιστροφής των Επάκτιων Πυροβόλων με κατεύθυνση προς την ενδοχώρα του νησιού. Η συνολική δύναμη του αντιπάλου, συμπεριλαμβανομένου των μαλτέζικων σχηματισμών από

εθελοντές και των ένοπλων ομάδων εργατών, ανέρχονταν στους τριάντα χιλιάδες άνδρες.

Η συνολική διοίκηση της επιχείρησης θα βρίσκονταν στα χέρια της Ιταλικής Ανώτατης Διοίκησης και του αρχηγού της, αρχιστράτηγου Cavallero. Η πραγματοποίηση της επέμβασης είχε σε γενικές γραμμές έτσι σχεδιαστεί, ώστε οι μονάδες των Αλεξιπτωτιστών και τα αεραποβατικά στρατεύματα, υπό τις διαταγές μου, να πρέπει να δημιουργήσουν ως εμπροσθοφυλακή ένα μεγάλης έκτασης προγεφύρωμα στο νησί. Έπειτα, θα πρέπει να ακολουθήσει ο κύριος όγκος των μονάδων μέσω της μεταφοράς τους από θάλασσα και αέρα. Η δημιουργία αυτού του προγεφυρώματος από αέρα είχε αποφασιστική σημασία για την επιτυχία όλης συνολικά της επιχείρησης. Στο σημείο αυτό ήταν πολύ σημαντικό, να έχουμε στη διάθεση μας, αρχικά, κάποιο από τα αεροδρόμια, επειδή χίλια σχεδόν γερμανικά ανεμοπλάνα βρίσκονταν έτοιμα προς δράση. Τα μικρά σε μέγεθος Ανεμοπλάνα Εφόδου του Eben-Emael και της Κρήτης είχαν εξοπλιστεί εντωμεταξύ με πολυβόλα για στόχους εδάφους, με αλεξιπτωτα με φρένα, για την πραγματοποίηση απότομων καθέτων εφορμήσεων και επίσης με σειρήνες, «τις Σάλπιγγες της Ιεριχούς», για την παραπλάνηση του αντιπάλου, ότι δηλαδή διεξάγεται επίθεση με Βομβαρδιστικά Καθέτου Εφόρμησης. Επιπλέον, έφτασαν εδώ κάποιες εκατοντάδες αεροσκάφη τύπου Go 242, τα νέα αυτά μεσαίου διαμετρήματος μεταγωγικά ανεμοπλάνα με ένα ωφέλιμο φορτίο των δύομιση τόνων. Ορισμένα απ' αυτά τα ευρύχωρα βομβαρδιστικά τύπου Gothas είχαν διαμορφωθεί σε ιπτάμενα κέντρα επιχειρήσεων, με πολύ σύγχρονο εξοπλισμό για να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν δύσκολες αποστολές πίσω από τις γραμμές μάχης. Διαθέταμε ακόμα κάμποσους «Γίγαντες», πελώρια δηλαδή ανεμόπτερα με βάρος φορτίου είκοσι τεσσάρων τόνων, από τα οποία το καθένα μπορούσε να μεταφέρει έναν ολόκληρο λόχο ή ένα τεθωρακισμένο 4. Δύο απ' αυτά τα «θηρία» είχαν ήδη συμβάλει στην κυρίευση του νησιού Σάαρεμαα.

Στα νοτιοδυτικά της νήσου Μάλτα, στα μετόπισθεν της οχυρωμένης Γραμμής Βικτώρια, βρίσκεται το μικρό λιμάνι Macluba με το «μπλε τεχνητό σπήλαιο». Επειδή οι νοτιοδυτικές ακτές είναι στις περισσότερες θέσεις απότομες και γεμάτες σκοπέλους, είχε μείνει ανοχύρωτο. Το λιμάνι προστατεύονταν από μια μόνο φωλιά πολυβόλων. Για τις ιταλικές στρατιωτικές υπηρεσίες, επίσης, φαίνονταν, για τις πρώτες εκφορτώσεις βαρύ οπλισμού και ορισμένων τεθωρακισμένων από τη θάλασσα, τούτος ο χώρος να έχει μεν δυσκολίες, αλλά ήταν δεν ωφέλιμος. Βασιζόμενοι στην παράδοση τους των Άλπειων, οι Ιταλοί έβγαλαν τώρα τα πολυλειτουργικά ειδικά μηχανήματα τους, για να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα εμπόδια των απότομων πλαγιών. Ταυτόχρονα με την κατάληψη της Macluba θα έπρεπε να κυριευθεί το υψίπεδο βορειοδυτικά αυτής, που έλεγχε τον χώρο ρίψης και απόβασης.

Σε τούτο τον, δέκα χιλιομέτρων μήκους και τεσσάρων χλμ βάθους, χώρο θα έπρεπε λοιπόν να ριχθεί το αεραποβατικό σώμα, στις ζεστές και ήσυχες μεσημεριανές ώρες, με αλεξιπτωτα και με ανεμοπλάνα και να δημιουργήσει το Προγεφύρωμα. Αργά το απόγευμα και τη νύχτα θα έπρεπε να ακολουθήσουν, έπειτα, οι πρώτες μονάδες απόβασης από θάλασσα.

Ο στρατάρχης Kesselring σκόπευε, εξάλλου, να καταληφθεί το νότιο λιμάνι του νησιού, ο οχυρωμένος Κόλπος της Marsa Scirocco, Τούτη η αιφνιδιαστική έφοδος θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί το ξημέρωμα της επόμενης ημέρας, από την πλευρά της θάλασσας από το Γερμανικό Σύνταγμα Μηχανικού και τμήματα

του Ιταλικού Συντάγματος του Πολεμικού Ναυτικού «San Marco» με Επιθετικά Σκάφη, κάνοντας χρήση τεχνητής ομίχλης και από την πλευρά της ξηράς από μια ισχυρή μονάδα Γερμανών Αλεξιπτωτιστών με Ανεμοπλάνο Εφόδου.

Για την «Επιχείρηση Ηρακλής» βρίσκονταν σε ετοιμότητα μια στρατιά, υπό τη διοίκηση του Ιταλού αρχιστράτηγου Cavallero, η οποία αποτελούταν από το 8ο Γερμανικό Αεροπορικό Σώμα και τρία ιταλικά σώματα. Μόνο οι μονάδες Αλεξιπτωτιστών και Αεραπόβασης αριθμούσαν περί τους άνω των τριάντα χιλιάδες άνδρες. Κατά τη διάρκεια του έτους από τη «Μάχη της Κρήτης», είχαν παραταχθεί, παράλληλα με την 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία, δύο νέα ισάξια Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών, για να μπορέσουν να ενσωματώσουν εκεί τους αναρίθμητους εθελοντές, που παρουσιάστηκαν στο Σώμα των Αλεξιπτωτιστών. Προσχώρησε τώρα επίσης η Ιταλική Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών «Folgore» και η Ιταλική Αεραποβατική Μεραρχία «Superba». Επιπλέον, έξι ιταλικές μεραρχίες με δύναμη άνω των εβδομήντα χιλιάδων ανδρών ήταν έτοιμες για δράση στη θάλασσα και ξηρά. Εναντίων της Μάλτας θα επενέβαινε μια συντριπτικά υπερέχουσα στρατιωτική δύναμη. Η ιταλική στρατιωτική διοίκηση ήθελε να βαδίσει σε σίγουρο δρόμο. Οι ιταλικές Μεραρχίες είχαν επιλεγεί προσεκτικά και φαινόταν ότι η ποιότητα των συμμετεχόντων στρατευμάτων ήταν επαρκή. Τις Ιταλικές Μονάδες Αλεξιπτωτιστών και Αεραπόβασης τις είχα ιδιαίτερος εμπιστευθεί, ήδη τον Μάιο.

Η παράταξη αυτών των δυνάμεων και η μετακίνηση τους από αέρα ή από θάλασσα έπρεπε να λάβει χώρα στη Σικελία. Η επίθεση θα έπρεπε να υποστηριχθεί από το ενισχυμένο 2ο Γερμανικό Αεροπορικό Σώμα (υποπτέραρχος Loerzer) και από τον κυρίως όγκο της ιταλικής Πολεμικής Αεροπορίας. Ο Μουσολίνι απέρριψε στο σημείο αυτό την πλήρη επέμβαση του Ιταλικού Στόλου και μάλιστα των σύγχρονων πολεμικών πλοίων του.

Μας γνωστοποιήθηκε στα μέσα Μαΐου, ότι από την αντίπαλη πλευρά, ο στρατάρχης Λόρδος Gort, ανώτατος διοικητής της Βρετανικής Εκστρατευτικής Στρατιάς το 1940 στη Γαλλία, είχε προαχθεί σε κυβερνήτη και «υπερασπιστή» της Μάλτας.

Οι Ιταλικές Μονάδες Αλεξιπτωτιστών και ένα τμήμα των προβλεπόμενων Μονάδων Εδάφους και Θαλάσσης είχαν μεταφερθεί στην Απουλία, στην «μπότα» της Ιταλίας, για την τελική εκπαίδευση μάχης, σε μια περιοχή, που έμοιαζε πολύ με το έδαφος της Μάλτας. Η 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία βρίσκονταν σε κατάσταση αναμονής στη Νορμανδία, οι υπόλοιπες γερμανικές μονάδες Αλεξιπτωτιστών και η Πτέρυγα Ανεμοπλάνων ασκούσαν στην Κεντρική Γερμανία. Οι επιλεγμένοι για δύσκολες ειδικές αποστολές διοικητές είχαν ήδη κατατοπιστεί από εμένα.

Η τελική εισήγηση στον Χίτλερ και η προκαλώντας έκπληξη άρνηση του

Μια ξαφνική διαταγή για μια παρουσίαση στο Κεντρικό Αρχηγείο του Φύρερ με απέσπασε από τις προετοιμασίες αυτές. Ο Χίτλερ δεν είχε έως τώρα αναμειχθεί σε τούτες και απογειώθηκα το μεσημέρι από τη Ρώμη θεωρώντας, ότι ήθελε να πιέσει τώρα για μια επιτάχυνση του χρόνου πραγματοποίησης της «Επιχείρησης Μάλτα». Το βράδυ ήμουν μαζί με τον αρχηγό του Γενικού Επιτελείου της Πολεμικής Αεροπορίας, πτέραρχο Jeschonnek, Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας

μας μου εξήγησε: “ Θα βρεθείτε αύριο στον Χίτλερ ενώπιον μιας δύσκολης θέσης. Ο στρατηγός Cruewell του Σώματος Αφρικής ήταν σήμερα εδώ. Τέθηκε ως θέμα συζήτησης σχετικά με το ηθικό μάχης των Ιταλών και ο Cruewell εξέφρασε αναφορικά με αυτό μια πολύ αρνητική άποψη. Η «Επιχείρηση Μάλτα» βρίσκεται σε κίνδυνο”. Ήμουν τώρα απόλυτα αποφασισμένος να κάνω ότι μπορώ για τούτη τη ζωτικής σημασίας στρατιωτική δράση και να δώσω έμφαση στη συνέχιση του αγώνα στον χώρο της Μεσογείου. Στη σύσκεψη υπό τον Χίτλερ, που διεξήχθη το επόμενο πρωί, παρευρέθηκε ένας μεγάλος αριθμός αξιωματούχων και διήρκησε κάμποσες ώρες. Αρχικά, ανέπτυξα λεπτομερώς το εκπονημένο στη Ρώμη σχέδιο επίθεσης. Ο Χίτλερ άκουγε με προσοχή, έθετε μια σειρά από, αφορώντας το αντικείμενο, εμβόλιμα ερωτήματα και έπειτα, πήρε ο ίδιος θέση. Επαίνεσε το σχέδιο και ιδιαιτέρως το γεγονός, ότι ήταν πρωτοπόρο και θα αιφνιδίαζε τον αντίπαλο. “Η δημιουργία του Προγεφυρώματος με τις αεραποβατικές μονάδες σας είναι εξασφαλισμένη”, αυτά ήταν τα τελευταία λόγια του προς τούτη την πρώτη και σπουδαία σημασία φάση της επιχείρησης και εξέφρασε έπειτα: “Σας διαβεβαιώνω τώρα για το εξής: όταν αρχίσει η επίθεση, θα αποπλεύσει φυσικά αμέσως η «Μοίρα της Αλεξάνδρειας» και ο Βρετανικός Βασιλικός Στόλος θα πλησιάσει από το Γιβραλτάρ. Πρέπει να λάβετε έπειτα υπόψη, τι θα πράξουν οι Ιταλοί. Όταν φτάσουν τα πρώτα τηλεγραφήματα, θα επιστρέψουν όλα τα σκάφη στα λιμάνια, τα πολεμικά πλοία και τα φορτηγά και έπειτα θα βρεθείτε μόνος μαζί με τους αλεξιπτωτιστές σας στο νησί”. Τα μάτια του πετούσαν σπίθες. Όταν κάθισε ξανά στο τραπέζι με τους χάρτες, απάντησα: “Ο στρατάρχης Kesselring έχει μεριμνήσει για την περίπτωση αυτή. Οι Άγγλοι θα βρεθούν αντιμέτωποι με τη ίδια κατάσταση, όπως έναν χρόνο πριν πλησίον της Κρήτης, όταν επενέβη ο Richthofen και βύθισε ένα τμήμα της «Μοίρας της Αλεξάνδρειας» και πιθανότατα να καταστεί η κατάσταση ακόμα χειρότερη για αυτούς, επειδή η Μάλτα βρίσκεται κάτω από τον άμεσο έλεγχο της Πολεμικής Αεροπορίας και οι εναέριοι οδοί από τη Σικελία προς τη Μάλτα είναι κατά πολύ συντομότεροι από ό,τι από την ηπειρωτική Ελλάδα προς Κρήτη. Από την άλλη πλευρά είναι οι αποστάσεις για τις μονάδες των βρετανικών πλοίων διπλάσιες σε σύγκριση με την Κρήτη. Η Μάλτα μπορεί να γίνει ο τάφος του Βρετανικού Βασιλικού Στόλου της Μεσογείου”.

Ο Χίτλερ δεν πίστευε καθόλου, ότι η αστραπιαία επίθεση εναντίων της Marsa Scirocco θα είχε μια αίσια έκβαση. Την ονόμασε ως «ένα νεκρό νεογέννητο» και στο σημείο εδώ έβγαλε για ακόμα μια φορά όλη την οργή του εναντίων των Ιταλών: “ Μια τέτοιου είδους επίθεση απαιτεί μεγάλη τόλμη και θάρρος. Οι Σκαπανείς μου έχον για εμένα μεγάλη αξία για να τους βάλω πάνω στα ιταλικά πλοία, τα οποία δεν θα αντέξουν το βάρος μιας τέτοιας επίθεσης”.

Ο Χίτλερ αμφιταλαντεύονταν για πολύ ώρα. Εξέφρασα ακόμα στο τέλος, ότι στην έσχατη περίπτωση, τα αεραποβατικά στρατεύματα θα ήταν σε θέση να καταλάβουν μόνα τους το νησί, όπως είχαν κυριεύσει μόνα τους και την Κρήτη και εξαιτίας της απόλυτης κυριαρχίας στους αιθέρες είναι, δίχως άλλο, εφικτό, να μπορούν να μεταφέρονται από αέρα στρατεύματα, σ’ επαρκή αριθμό. Ανέφερα ακόμα, ότι η Μάλτα έχει ήδη δεχθεί ισχυρά πλήγματα και χρειάζεται οπωσδήποτε ακόμα ένα ισχυρό για την οριστική πτώση της. Ο Χίτλερ όμως απέρριψε τα λόγια μου και αποφάσισε τελικά να μην πραγματοποιηθεί η επίθεση το έτος 1942.

Ματαιώθηκε έτσι τούτη η σπουδαία και γεμάτη προοπτικές στρατιωτική πράξη, που θα μπορούσε να επιφέρει μια τελείως διαφορετική τροπή στον «Πόλεμο

της Μεσογείου». Αναρωτιόμουν συχνά, ποια ήταν τα αίτια, που συνέβαλαν να αλλάξει εντελώς ξαφνικά τη στάση του ο Χίτλερ. Δεν θα μπορούσε να είναι η αρνητική κρίση του στρατηγού Gruewell για τους Ιταλούς ο μοναδικός λόγος. Μάλλον είχε παίξει ρόλο εδώ, η σκέψη για τις βαριές απώλειες των Αλεξιπτωτιστών στην Κρήτη. Έπρεπε να υπάρχουν όμως και άλλες σημαντικότερες αιτίες. Ο ίδιος Χίτλερ ήταν απρόθυμος να στείλει τις σε μεγάλο βαθμό υπερέχουσες δυνάμεις σε μια επιχείρηση, η οποία θα διεξάγονταν μέσω θαλάσσης, εναντίων ενός ισχυρού αντιπάλου, που είχε προετοιμάσει την άμυνα του. Τέτοιου είδους επιχειρήσεις τον τρόμαζαν, επειδή υπήρχε ανάμεσα η θάλασσα. Αυτό το δείχνουν τα παραδείγματα του «Θαλάσσιου Λέων», της Κρήτης και της Αφρικής και από την άλλη πλευρά η υποτίμηση της στρατιωτικής δύναμης του εχθρού για την εκδήλωση μιας επίθεσης και η υπερεκτίμηση της δικής μας «δύναμης άμυνας», στο δικό του «Φρούριο Ευρώπης». Η επίθεση εναντίων της Μάλτας του προκαλούσε επίσης φόβο, η οποία παράλληλα δεν έδειχνε να ταιριάζει και τόσο πολύ στα τότε σχέδια του. Πίστευε μάλλον, ότι ο Ρόμελ θα τελείωνε την αποστολή του στη Βόρεια Αφρική, χωρίς το «αγκάθι» της Μάλτας και είχε δώσει σ' αυτόν την προτεραιότητα, έπειτα μάλιστα από την μόλις τώρα διεξαχθείσα κατάληψη του Τομπρούκ. Εξάλλου, ανέμενε ήδη μια μεγάλης κλίμακας επιχείρηση των Άγγλων εναντίων των γαλλικών ακτών, κατά τους τελευταίους μήνες του καλοκαιριού 1942 και επιθυμούσε μάλλον, στο χρονικό σημείο αυτό, να δραστηριοποιήσει την ιδιαιτέρως αξιόπιστη 7η Αερομεταφερόμενη Μεραρχία στη Νορμανδία. Στο πλαίσιο αυτών ήταν για αυτόν η αρνητική κρίση του στρατηγού Gruewell σχετικά με τους Ιταλούς μια εξαίσιος αφορμή για να μπορέσει να αποδώσει την αλλαγή της στάσης σε άλλους εξωτερικούς παράγοντες. Δεν υπάρχει σήμερα καμία αμφιβολία, ότι ο Χίτλερ επέτρεψε να χαθεί μια μοναδική ευκαιρία.

Το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών ως «επιχειρησιακή εφεδρεία» της Ανώτατης Διοίκησης Γερμανικού Στρατού στον χώρο της Μεσογείου

Στα τέλη Ιανουαρίου 1943 ξεκίνησε η παράταξη της 2ης Μεραρχίας Αλεξιπτωτιστών. Η 7η Αεροπορική Μεραρχία έλαβε ταυτόχρονα τον χαρακτηρισμό «1η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών». Μετά την ματαίωση της επίθεσης εναντίων της Μάλτας οι πλεονάζουσες μονάδες των Αλεξιπτωτιστών είχαν μετακινηθεί, εν μέρει στη Στρατιά του Ρόμελ πλησίον του Ελ Αλαμείν, εν μέρει στη Στρατιά von Arnim στο Προγεφύρωμα της Τύνιδας και εν μέρει στη Ρωσία για την εκεί επέμβαση στα εδάφη της. Μεγάλα τμήματα του Σώματος Αλεξιπτωτιστών μπόρεσαν να σωθούν από αυτές τις μάχες. Αυτά αποτέλεσαν το βασικό κορμό για τη νέα μεραρχία, που αποτελούνταν, παρομοίως, μόνο από Αλεξιπτωτιστές.

Μετά το πέρας της παράταξης της νέας μεραρχίας αναπτύχθηκε το 11ο Αεροπορικό Σώμα με τις δύο Μεραρχίες Αλεξιπτωτιστών, στα τέλη Ιουνίου 1943 στη Νότια Γαλλία, ως «επιχειρησιακή εφεδρεία» της Ανώτατης Διοίκησης Γερμανικού Στρατού. Το επιτελείο του σώματος ήταν στην πόλη Νιμ. Οι αλεξιπτωτιστές μου και οι πιλότοι βρίσκονταν στην Κοιλάδα του Ροδανού και δυτικά τούτης, στην περιοχή της Αβινιόν μέχρι τα βουνά της Βαλένς και έως τις

ακτές της Μεσογείου. Στο πελώριο αεροδρόμιο της πόλης Istres βρίσκονταν τα ανεμοπλάνα «Gotha» και «Gigant».

Στα δύο χρόνια μετά την Κρήτη, το σώμα των Αλεξιπτωτιστών είχε κάνει μεγάλα βήματα προόδου. Το πρόβλημα της ρίψης με το όπλο «μπροστά από τον θώρακα κάθε αλεξιπτωτιστή» είχε εντωμεταξύ λυθεί. Οι καραμπίνες, τα πολυβόλα, ακόμα και τα Βαριά Ολμοβόλα μπορούσαν να μεταφέρονται από τους Αλεξιπτωτιστές κατά τη ρίψη τους και δεν χρειάζονταν να ρίχνονται πλέον σε κιβώτια όπλων. Η αποδέσμευση από το αλεξίπτωτο πραγματοποιούνται σε διάστημα λίγων δευτερολέπτων μετά την επαφή με το έδαφος. Έτσι, ο αλεξιπτωτιστής ήταν αμέσως έτοιμος για μάχη.

Σε τούτο το χρονικό σημείο, το Σώμα των Αλεξιπτωτιστών, με μια δύναμη των άνω των τριάντα χιλιάδων ανδρών, ήταν η ισχυρότερη και προ πάντων η περισσότερο ευέλικτη εφεδρεία, που διάθετε η Ανώτατη Διοίκηση Γερμανικού Στρατού. Η ματιά ήταν τώρα στραμμένη προς τη Μεσόγειο. Το επόμενο χτύπημα των Δυτικών Δυνάμεων αναμένονταν, μετά βεβαιότητας, από τη Βόρεια Αφρική εναντίων της Σαρδηνίας ή της Πελοποννήσου. Η Σαρδηνία βρίσκονταν στο βεληνεκές του Σώματος των Αλεξιπτωτιστών και είχε προτείνει μια άμεση αντεπίθεση από αέρα στην περίπτωση, που ο εχθρός θα κατόρθωνε τη δημιουργία ενός Προγεφυρώματος. Η Ανώτατη Διοίκηση Γερμανικού Στρατού και Πολεμικής Αεροπορίας, ο Jodl, Jeschonnek, Χίτλερ και Goering ήταν σύμφωνοι. Ο μοναδικός, που ήταν αντίθετος με την επίθεση εναντίων της Σαρδηνίας και θεωρούσε την επίθεση στη Σικελία σημαντικότερη και είχε επίσης προβλέψει και την ημέρα, ήταν ο ναύαρχος Canaris. Είχα συνομιλήσει μαζί του λίγες ημέρες πριν στο Βερολίνο, όταν πήγα να παραλάβω κάποια απόρρητα στρατιωτικά έγγραφα απ' αυτόν. Στο αρχηγείο του Φύρερ δεν λαμβανόταν υπόψη η κρίση του, επειδή έκανε συχνά λάθος εκτίμηση.

Η συμμαχική απόβαση έλαβε χώρα, πράγματι, τη νύχτα της 9<sup>ης</sup> προς 10<sup>η</sup> Ιουλίου 1943, στη νοτιοανατολική άκρη της Σικελίας. Το 11ο Αεροπορικό Σώμα προειδοποιήθηκε. Μόνο η 1η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, υπό τον στρατηγό Heidrich, μεταφέρθηκε όμως αμέσως στη Σικελία με ενδιάμεσες προσγειώσεις στη Ρώμη και στη Νάπολη και ρίχθηκε ανά μονάδες με δύναμη συντάγματος στην πεδιάδα της Κατάνιας, πολύ κοντά.....

Η μεγάλης κλίμακας συμμαχική επιχείρηση αεραπόβασης στην Ολλανδία.

Τον Σεπτέμβριο 1944 είχα την πρώτη προσωπική μου «γνωριμία» με τα συμμαχικά αεραποβατικά στρατεύματα. Αυτή η συνάντηση στο πεδίο της μάχης ήταν ένα από τα πιο περίεργα «καπρίτσια» στην ιστορία του πολέμου. Η επίθεση αεραπόβασης του εχθρού έλαβε χώρα στην Ολλανδία, το ίδιο όπως είχε πραγματοποιηθεί εκεί η πρώτη γερμανική επιχείρηση αεραπόβασης, υπό τη διοίκηση μου. Τώρα, επρόκειτο εδώ για την ίδια τακτική επίσης όπως και τότε: μέσω της κυρίευσης των γεφυρών και της γρήγορης προέλασης μέσω των καναλιών και ποταμών θα λάμβανε χώρα μια γρήγορη αποφασιστική καμπή για τούτο το πεδίο μάχης. Αλλά αυτή τη φορά είχαν αλλάξει οι ρόλοι: ήμουν ο επικεφαλής της αντεπίθεσης και των αιφνιδιασμένων μονάδων εδάφους.

Η δημιουργία ενός νέου μετώπου άμυνας στο Κανάλι του Αλβέρτου

Η γρήγορη προέλαση της 21ης Βρετανικής Στρατιάς του στρατάρχη Μοντγκόμερι, μέσω της Βόρειας Γαλλίας και Βελγίου, είχε συντρίψει όλη συνολικά τη βόρεια γερμανική πτέρυγα. Στις 4 Σεπτεμβρίου 1944 είχε καταληφθεί από μια βρετανική μονάδα τεθωρακισμένων το σημαντικό αεροδρόμιο της Αντβέρπης. Ο Γερμανός στρατιωτικός διοικητής στην Ολλανδία είχε προωθήσει αδύναμες στρατιωτικές μονάδες ασφάλισης χώρου στο Κανάλι του Αλβέρτου. Στο γερμανικό Δυτικό Μέτωπο είχε δημιουργηθεί ένα μεγάλο κενό, από τη Βόρεια Θάλασσα μέχρι το Luetlich. Αυτή η εγκυμονώντας κινδύνους εξέλιξη της κατάστασης προκάλεσε ένα πολύ μεγάλο σάστισμα στο αρχηγείο του Φύρερ «Λημέρι του Λύκου», πλησίον του Rastenburg. Εγώ ο ίδιος απασχολούμουν, ως ανώτατος διοικητής των μονάδων Αλεξιπτωτιστών, αυτό το διάστημα με την αναδιοργάνωση του σώματος στην πατρίδα και βρισκόμουν με ένα ολιγομελές επιτελείο, στις 4 Σεπτεμβρίου, στο διοικητήριο των μονάδων Αλεξιπτωτιστών στο Berlin-Wannsee. Το απόγευμα αυτής της ημέρας, έλαβα εκεί εντελώς αναπάντεχα τη διαταγή, να σχηματίσω αμέσως ένα νέο μέτωπο άμυνας κατά μήκος του Καναλιού του Αλβέρτου και να προβώ στη διαρκή υπεράσπιση του.

Τον πυρήνα της νέας στρατιάς, με τη βαρύγδουπη ονομασία «1η Στρατιά Αλεξιπτωτιστών» τον σχημάτιζαν μονάδες Αλεξιπτωτιστών, νέες και παλιές, οι οποίες είχαν παραταχθεί μόλις τώρα στη Γερμανία. Αυτές έπρεπε, βασικά, μαζί με τα ανασυντασσόμενα σμήνη της Πολεμικής Αεροπορίας, να καταλάβουν στα τέλη Σεπτεμβρίου, τμήματα του Westwall. Ο αριθμός τους δεν ήταν μεγάλος και συγχρόνως ήταν ομάδες Πεζικού και όχι μηχανοκίνητες: ήταν το 6ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών, το 1ο Τάγμα του ιδίου συντάγματος, πέντε νέα Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών και ένα νέο Τάγμα Αντιαρματικών Αλεξιπτωτιστών. Για την αντικατάσταση του Πυροβολικού, διατέθηκαν, έπειτα από προσωπική μου απαίτηση, από τον Αεροστόλο «Reich» είκοσι επιπλέον Βαριές, Μεσαίες και Ελαφριές Αντιαεροπορικές Πυροβολαρχίες και δραστηριοποιήθηκαν, σε τούτη τη δύσκολη κατάσταση, όλες, χωρίς εξαίρεση, στο μέτωπο ως «Μονάδες Μάχης Αντιαεροπορικών Πυροβόλων» και προκάλεσαν στον αντίπαλο μεγάλες δυσκολίες. Ο στρατάρχης Μοντγκόμερι το υπογράμμισε αυτό, ιδιαιτέρως, στα «Απομνημονεύματά» του, κατά την περιγραφή της κατάστασης των Γερμανών στο Κανάλι του Αλβέρτου: «Αυτά τα «Κλιμάκια Μάχης» διέθεταν μόνο Ελαφριά Όπλα Πεζικού, αλλά κατόρθωσαν να βασιستούν, για την αντιαρματική τους άμυνα, σ' ένα μεγάλο αριθμό Αντιαρματικών Πυροβόλων 88 χιλιοστών, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν με καλό αποτέλεσμα στις μάχες εδάφους». Τούτος ο καλός εξοπλισμός σε Αντιαεροπορικά Πυροβόλα είχε παραπλανήσει τη στρατιωτική διοίκηση των Συμμάχων και την είχε επηρεάσει στο σχεδιασμό της αεραποβατικής της επιχείρησης εναντίων του Arnheim.

Τα νέα Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών δεν ήταν ακόμα έτοιμα να τεθούν σε μάχη, σε μακρινές και απομονωμένες περιοχές. Εξαιτίας της τεράστιας έλλειψης σε όπλα όλων των ειδών, εκείνη την εποχή, μπόρεσαν να εξοπλιστούν, κατά τη χρονική διάρκεια της παράταξης τους, με τα τελείως απαραίτητα όπλα για την εκπαίδευσή τους, με αποτέλεσμα οι λόχοι να διαθέτουν μόνο είκοσι караμπίνες και ένα πολυβόλο. Τρία εκ των νέων συνταγμάτων είχαν συγχωνευτεί, λίγες ημέρες πριν, στην 7η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, υπό τον αντιπρόσωπο Erdmann. Οι Μονάδες Αλεξιπτωτιστών και Αντιαεροπορικών Πυροβόλων βρίσκονταν στο χρονικό σημείο της σήμανσης συναγερμού τους, το βράδυ της

4<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, διασκορπισμένες στη Γερμανία, από το Guestrow στο Mecklenburg μέχρι το Bitsch στο Lothringen.

Σε αυτό το σημείο μπορεί να θαυμάσει κάποιος τώρα το εξαιρετικό αποτέλεσμα του Γερμανικού Στρατού και του Γενικού Επιτελείου σε θέματα οργάνωσης. Όλα συνολικά τα στρατεύματα μετακινήθηκαν τάχιστα, σιδηροδρομικώς, στο Κανάλι του Αλβέρτου. Στις 6 και 7 Σεπτεμβρίου είχα φτάσει ήδη εκεί, δηλαδή σαράντα οχτώ ώρες περίπου μετά τη σήμανση συναγερμού τους. Στους σταθμούς αποβίβασης, και αυτό είναι το πιο αξιοσημείωτο, τους περίμενε ήδη ο νέος εξοπλισμός τους σε όπλα και στρατιωτικό υλικό, που είχε φτάσει από πολλά μέρη της Γερμανίας.

Επέβλεπα από το Βερολίνο την εφαρμογή των σημαντικότερων μέτρων, το βράδι και αργά τη νύχτα της 4<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου και πέταξα, νωρίς το πρωί της επόμενης ημέρας, προς τον στρατάρχη Model, τον ανώτατο διοικητή της Ομάδας Στρατιών, στον οποίο υπαγόμεν, και οποίος είχε, αυτές τις ημέρες, το διοικητήριο του κοντά στο Βερβιέ, πλησίον του Luettich. Είχα τοποθετήσει τον έως τώρα επικεφαλής μου, τον αντιπτέραρχο Erdmann, αναπόφευκτα ως διοικητή Μεραρχίας και δεν υπήρχε διαθέσιμος τώρα ένας νέος επικεφαλής. Από το αεροδρόμιο της Βόννης μετακινήθηκα με αυτοκίνητο προς το Luettich μέσω του Άαχεν και μπόρεσα να παρατηρήσω, κατά τη διάρκεια αυτής της διαδρομής, ήδη πολλές (λέξη μη ευανάγνωστη) εικόνες της αποχώρησης πίσω από τον Ρήνο. Ο στρατάρχης Model, ένας πολύ ζωντανός και εξαιρετικά πρακτικός αρχηγός του Στρατού Ξηράς, ενδιαφέρονταν κυρίως, πόσα στρατεύματα διαθέταμε για τούτη τη νέα αποστολή. Ήταν φανερά πολύ απογοητευμένος, όταν του ανέφερα έναν συνολικό αριθμό των είκοσι χιλιάδων ανδρών, χωρίς πυροβόλα και τεθωρακισμένα. Μου ανέθεσε έπειτα τον τομέα μετώπου, από τη Βόρεια Θάλασσα έως το Μάαστριχτ. Ο τομέας τούτος είχε εκατό είκοσι χιλιόμετρα πλάτος. Η έκπληξη από την πλευρά μου ήταν τώρα μεγάλη, όταν μου κατονόμασε τις μονάδες, που μπορούσε να διαθέσει η Ομάδα Στρατιών εδώ. Ήταν μόνο η Γενική Διοίκηση του 88ου Σώματος Στρατού, υπό τον στρατηγό Πεζικού Reinhardt, ένας ήρεμος και έμπειρος αρχηγός, με την 719η και 176η Μεραρχία Πεζικού, που βρίσκονταν στη διαδικασία μεταφοράς της από τη Δυτική Γερμανία. Η Γενική Διοίκηση με την 719η Μεραρχία της είχε ήδη τοποθετηθεί στην Ολλανδία για την επάκτια προστασία εκεί και δεν είχε αναλάβει καμία απολύτως στρατιωτική δράση. Η 176η Μεραρχία ήταν μια «Μεραρχία Αρρώστων», που αποτελούσαν κυρίως από άνδρες σε ανάρρωση και χρόνια ασθενείς. Είχαν συγκεντρωθεί εκεί, εξαιτίας της ελλιπούς διατροφής και ιατρικής μέριμνας, με δομή τάγματος και ανάλογα της πάθησης τους. Υπήρχαν, έτσι, σε τούτη τη μεραρχία κυρίως «τάγματα με πρόβλημα στο στομάχι» και «τάγματα με πρόβλημα στα αυτιά». Αυτά τα παραδείγματα έδειξαν με ιδιαίτερη παραστατικότητα την έλλειψη μονάδων τότε στην Ανώτατη Διοίκηση Στρατού. Παρά τα όσα μειονεκτήματα, τα στρατεύματα του Στρατού Ξηράς είχαν ανταπεξέλθει έως τώρα με άριστο τρόπο.

Το απόγευμα μετακινήθηκα εν συνεχεία οδικώς προς το Moergestel, πλησίον του Tilburg, στον στρατηγό Reinhardt. Από τον Βορρά πέρασα από πολλές θέσεις δίπλα στο Κανάλι, για να έχω μια προσωπική άποψη αναφορικά με τις δυνατότητες άμυνας. Η εντύπωση, που μου δόθηκε, δεν ήταν ενθαρρυντική. Το Κανάλι, εξαιτίας του μικρού πλάτους και της πολυπλοκότητας του σε πολλές θέσεις, δεν δημιουργούσε κάποιο μεγάλο εμπόδιο για τον εχθρό. Η νότια όχθη ξεπερνούσε υψομετρικά, σχεδόν παντού, τη δική μας πλευρά. Υπήρχαν μέρη,

όπου εκεί, ο αντίπαλος με τις τεχνητές του γέφυρες θα μπορούσε να περάσει απέναντι στο Κανάλι χωρίς μεγάλες δυσκολίες. Το Κανάλι του Αλβέρτου είχε διαμορφωθεί από τους Βέλγους, μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, κυρίως σε ένα στρατιωτικό ανάχωμα και η νότια όχθη του είχε οχυρωθεί σε μεγάλο βαθμό. Η βόρεια όχθη δεν είχε καθόλου προετοιμαστεί τώρα από τη γερμανική στρατιωτική διοίκηση για προβολή άμυνας, επειδή είχε σημειωθεί με πολύ γρήγορο ρυθμό η κατάρρευση των στρατευμάτων στη Γαλλία. Στη διαδρομή αυτή συνάντησα κάμποσες φάλαγγες της 719ης Μεραρχίας, οι οποίες κατευθύνονταν με τα μεγαλόσωμα, ψυχρόαιμα ολλανδικά άλογα της στο μέτωπο. Έφτασα τη νύχτα στον στρατηγό Reinhard, στο Moergestel. Μου ανακοίνωσε, ότι οι Ομάδες Ασφάλισης της 719ης Μεραρχίας και των Μονάδων Εδάφους της Πολεμικής Αεροπορίας βρίσκονταν στο Κανάλι και ότι ακόμα είχε δώσει ήδη τη διαταγή, να ανατιναχθούν όλες συνολικά οι γέφυρες πάνω από το Κανάλι. Μόνο πλησίον του Hasselt θα δημιουργούταν ένα Προγεφύρωμα.

Το μεσημέρι της επόμενης ημέρας παρουσιάστηκε σε μένα ο αντιστράτηγος Chill, διοικητής της 85ης Μεραρχίας. Η Μεραρχία είχε υποστεί στις μάχες στη Γαλλία μεγάλες απώλειες και αποτελούταν, πλέον, μόνο από το επιτελείο της, ορισμένες πυροβολαρχίες και κάποιες εκατοντάδες Πεζικάριους. Κατά τα άλλα, ήταν η μοναδική αξιόλογη διασκορπισμένη μονάδα, που είχα βρει στην Ολλανδία. Στο μέσο της σύσκεψης έσκασε σαν βόμβα η είδηση, ότι βρετανικά τεθωρακισμένα είχαν διασχίσει το Κανάλι του Αλβέρτου, πλησίον Beeringen. Τονίστηκε επίσης έπειτα, ότι η εκεί γέφυρα ήταν η μοναδική που δεν είχε ανατιναχθεί. Τοποθέτησα αμέσως, σε αυτή τη σημαντική θέση, τον αντιστράτηγο Chill, μια ικανή και πολύ δραστήρια προσωπικότητα, και του έδωσα την εντολή να διευθετήσει την κατάσταση μέσω μιας αντεπίθεσης. Προς τούτο διατέθηκε, αρχικά, μια μονάδα Αντιαρματικών Στρατού Ξηράς με είκοσι πέντε τεθωρακισμένα (Jagdpanthern και Πυροβόλα Εφόδου). Τούτη η αδύναμη μονάδα ήταν, κατά τη διάρκεια των πρώτων εβδομάδων, η μοναδική μονάδα Τεθωρακισμένων στη μικρή μου Στρατιά και δραστηριοποιήθηκε τώρα, όπως και το δοκιμασμένο 6ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών (αντισμήναρχος Frhr von der Heydte), σε όλα τα σημεία ως «πυροσβεστήρας, εκεί όπου είχε ξεσπάσει φωτιά». Το «Σύνταγμα v.d. Heydte» και το 1ο Τάγμα 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Finzel) μετακινήθηκαν αμέσως, από τον σιδηροδρομικό σταθμό αποβίβασης τους στο Tilburg, με φάλαγγα οχημάτων προς το Beeringen και προχώρησαν αμέσως σε αντεπίθεση. Στον παλιό βελγικό χώρο διεξαγωγής στρατιωτικών ασκήσεων, Beverloo μαίνονταν εδώ και κάμποσες ημέρες σφοδρές μάχες με τη βρετανική «Μεραρχία Φρουράς Τεθωρακισμένων» και αργότερα με την εκεί αφιχθείσα 11η Μεραρχία Τεθωρακισμένων. Και οι δύο πλευρές εκδήλωναν εδώ επιθέσεις. Η 7η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών έσπευσε από τα βορειοανατολικά πεζή, κάτω από εξαντλητική πορεία, προς τα εδώ και κατέλαβε τις περιοχές Hechtel, Helchteren και Zonhoven. Όλες οι εν συνεχεία επιθέσεις απέτυχαν, όμως, υπό το βάρος της συντριπτικής αριθμητικής υπεροχής του εχθρού σε τεθωρακισμένα και Πυροβολικό.

Επιπλέον, η 50η Βρετανική Μεραρχία πλησίον της Gheel κατόρθωσε να διασχίσει το Κανάλι του Αλβέρτου, να επιτεθεί σε μια γέφυρα και να μεταφέρει από εκεί ορισμένα Τεθωρακισμένα. Τούτο το επικίνδυνο Προγεφύρωμα περιορίστηκε ξανά εξαιτίας των αντεπιθέσεων. Ξεχώρισε εδώ το 2ο Τάγμα 6ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών (λοχαγός Mager). Η 719η Μεραρχία (αντιστράτηγος Sievert) είχε αποτρέψει, εντωμεταξύ στην περιοχή της

Αντβέρπη, όλες τις απόπειρες των μονάδων του 12ου Βρετανικού Σώματος, να περάσουν στην αντίπερα όχθη. Στην ανατολική πτέρυγα της Στρατιάς, η 176η Μεραρχία απωθήθηκε σταδιακά από τα υπερέχοντα αμερικανικά στρατεύματα από το Κανάλι του Αλβέρτου, μέσω του πεδίου βολής στο Ash, προς τα βορειοανατολικά. Αποδέσμευσα τώρα τις μονάδες μου, από το πεδίο βολής Beverloo και τις μετέφερα, συγκροτημένα και χωρίς να δώσουν μάχη, στα όπισθεν του Καναλιού Maas-Schelde, το επόμενο «εμπόδιο νερού». Το νέο μέτωπο βρίσκονταν τώρα πίσω από το Κανάλι του Αλβέρτου έως το Herenthals και επεκτάθηκε κατόπιν πίσω από το Κανάλι Maas-Schelde έως το Μάαστριχτ.

### Πλήρης αιφνιδιασμός της γερμανικής πλευράς

Ο αντίπαλος προέβη σε μια αναδιάρθρωση των μονάδων του και προχώρησε στη χρήση ενισχύσεων. Τα βρετανικά στρατεύματα είχαν να αντιμετωπίσουν για πρώτη φορά μετά τη, με ραγδαίο ρυθμό, νικηφόρα προέλαση τους στη «Μάχη της Νορμανδίας» πλέον μια σοβαρή και σθεναρή- μάλιστα- αντίσταση και είχαν υποστεί σημαντικές απώλειες, ιδιαιτέρως σε τεθωρακισμένα. Όλη η 2η Βρετανική Στρατιά (στρατηγός Dempsey) με τρεις Μεραρχίες Τεθωρακισμένων και πέντε μηχανοκίνητες Μεραρχίες Πεζικού είχε συγκεντρωθεί τώρα εδώ. Παράλληλα, μια Μεραρχία Τεθωρακισμένων και μια μηχανοκίνητη Μεραρχία Πεζικού της 1ης Αμερικανικής Στρατιάς βρίσκονταν απέναντι στην ανατολική πτέρυγα της μικρής μου στρατιάς. Αυτό ήταν, ως επί το πλείστον, σε εμάς τότε γνωστό.

Έτσι ήταν η κατάσταση στα μέσα Σεπτεμβρίου, όταν εντελώς αιφνιδιαστικά πάνω μας, έλαβε χώρα η αεραποβατική επιχείρηση του εχθρού με τρεις Αερομεταφερόμενες Μεραρχίες. Βρήκε τη Στρατιά μου ακριβώς στο κέντρο και τη χώρισε σε δύο μέρη. Γενικά, είχε τότε επιτευχθεί, με μεγάλη συνδρομή και με προσωρινού χαρακτήρα μέσα να δημιουργηθεί στο Βόρειο Βέλγιο ένα νέο μέτωπο άμυνας. Η 15η Στρατιά (στρατηγός Πεζικού von Zangen), που βρίσκονταν σε ένα ευρύ μέτωπο πλησίον των ακτών, και από τις δύο πλευρές του Calais και ήταν αποκομμένη εξαιτίας της γρήγορης προέλασης των Συμμάχων, μέσω της Βόρειας Γαλλίας και του Βελγίου, είχε ανοίξει δρόμο, δίδοντας μάχες, προς τα ανατολικά. Τώρα, τα πρώτα τμήματα εκδήλωναν επίθεση και ήταν για εμάς η τόσο αναμενόμενη στρατιωτική ενίσχυση. Από τον τομέα αυτής της Στρατιάς έλαβα τώρα, επιτέλους, έναν νέο επικεφαλής, τον συνταγματάρχη Γενικού Επιτελείου Reinhard. Ταυτόχρονα, από τη 15η Στρατιά μου διατέθηκε το 86ο Σώμα Στρατού (στρατηγός Πεζικού von Obstfelder), το οποίο τοποθέτησα στην ανατολική πτέρυγα, ως «μονάδα συνδρομής» για την 7η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών και την 176η Μεραρχία Πεζικού. Η κατάσταση συνεχώς σταθεροποιούνταν. Είχε εγκριθεί η λήψη περαιτέρω ενισχύσεων, που θα έρχονταν από την πατρίδα. Αντίκρυζα τώρα γεμάτος αισιοδοξία την πορεία των πραγμάτων. Ο εχθρός είχε εισέλθει τώρα στη «δίνη» του ολλανδικού συμπλέγματος καναλιών, το οποίο περιόριζε σε μεγάλο βαθμό τη χρήση του κατά πολύ υπερέχοντος όγκου τεθωρακισμένων του και από την άλλη πλευρά λειτουργούσε προς μεγάλο όφελος της υπερασπιστικής γραμμής. Δεν ανέμενα, καθόλου αυτές τις ημέρες, μια μεγάλης κλίμακας αεραπόβαση. Απεναντίας, υπολογίζαμε, εξαιτίας των έως τώρα εμπειριών, μια αιφνιδιαστικής μορφής

διείσδυση τεθωρακισμένων. Αυτές τις ημέρες μετακίνησα το αρχηγείο μου στην περιοχή νοτίως του Vught πλησίον του Hertogenbosch.

Η 17<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου ήταν Κυριακή, μια υπέροχη, ζεστή ημέρα στο τέλος του καλοκαιριού. Το επιτελείο μου βρίσκονταν σε ένα μεγάλο αγροτόσπιτο και είχα ανοίξει διάπλατα τα παράθυρα του δωματίου μου. Αργά το πρωί, η εναέρια δραστηριότητα του εχθρού έγινε ξαφνικά πολύ έντονη. Αλυσίδες Καταδιωκτικών και ομάδες Βομβαρδιστικών πετούσαν πάνω μας και ακούγονταν από μακριά οι ρίψεις βομβών, τα πυρά πολυβόλων των αεροσκαφών και των Αντιαεροπορικών Πυροβόλων. Λίγο πριν το μεσημέρι, πετάχτηκα όρθιος από το γραφείο μου εξαιτίας ενός δυνατού θορύβου στον ουρανό, όμοιο με βρυχηθμό, που γίνονταν ολοένα και εντονότερος. Βγήκα έξω στο μπαλκόνι. Σε όλα τα σημεία, όπου κοιτούσα, έβλεπα πολεμικά αεροσκάφη, μεταγωγικά και ομάδες ρυμουλκών με ανεμοπλάνα, τα οποία πετούσαν σε χαλαρό σχηματισμό ή το καθένα μόνο του, σε πολύ χαμηλό ύψος πάνω από σπίτι. Συνεχώς νέες ομάδες έκαναν την εμφάνισή τους και εξαφανίζονταν στο άπειρο. Ήμουν βαθιά εντυπωσιασμένος από αυτό το μεγαλοπρεπές θέαμα, που μου παρουσιάστηκε τόσο ξαφνικά. Αυτή τη χρονική στιγμή δεν σκεφτόμουν την επικινδυνότητα της κατάστασης μας, αλλά τις, σε προηγούμενο χρονικό σημείο, δικιές μας επιχειρήσεις αεραπόβασης. Μακάρι να διέθετα, τότε, τέτοια ισχυρά μέσα!

Ανέβηκα μαζί με τον επικεφαλής μου, συνταγματάρχη του Γενικού Επιτελείου Reinhard, στην επίπεδη σκεπή του σπιτιού για να παρατηρήσουμε, που βρίσκονταν οι εχθρικές εναέριας μονάδες. Ένα τεράστιο ποτάμι ξεχύνονταν συνεχώς προς τα εδώ. Ορισμένα αεροσκάφη πετούσαν τόσο χαμηλά πάνω από εμάς, με αποτέλεσμα να χαμηλώνουμε ενστικτωδώς τα κεφάλια μας. Είχαν ξεσπάσει τώρα, σε όλα τα σημεία, πυρά τυφεκίων, οι διοικητικοί υπάλληλοί μας, οδηγοί, αγγελιοφόροι και οι διαβιβαστές είχαν πάρει τις καραμπίνες τους και έβαλλαν χωρίς συντεταγμένο τρόπο και εντελώς τυχαία προς τα πλησιάζοντας μεγάλου μεγέθους αεροπλάνα. Τα γερμανικά καταδιωκτικά δεν ήταν στο πλευρό μας. Σύμφωνα με τις αμερικανικές και βρετανικές πηγές της μεταπολεμικής περιόδου, την ημέρα τούτη είχαν επέμβει χίλια πεντακόσια πενήντα περίπου μεταγωγικά και πεντακόσια ανεμοπλάνα και την επομένη χίλια τριακόσια πενήντα μεταγωγικά και χίλια διακόσια ανεμοπλάνα. Πάνω από εμάς είχαν πετάξει οι δύο από τις τρεις Αεραποβατικές Μεραρχίες του αντιπάλου.

#### Η διαταγή της επιχείρησης του εχθρού πέφτει στα χέρια μας

Όπως πάντα συμβαίνει σε τέτοιου είδους «Επιθέσεις Αεραπόβασης» στην ενδοχώρα, έφτασαν στον στρατό μας, αρχικά, μόνο λιγοστές και αντιφατικές αναφορές. Εδώ ήρθε όμως ένα τυχαίο γεγονός για να μας βοηθήσει: σε ένα ανεμοπλάνο τύπου «Waco», που είχε καταρριφθεί κατά το πρώτο κύμα επίθεσης πλησίον του Vught, εντοπίστηκε η διαταγή της επιχείρησης του εχθρού. Τούτο το τόσο πολύτιμο έγγραφο βρίσκονταν λίγες ώρες αργότερα στο γραφείο μου και αξιολογούταν. Η Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση είχε λάβει πλέον γνώση σχετικά με τις προθέσεις και τη δύναμη αυτής της μεγάλης κλίμακας επιχείρησης αεραπόβασης.

Ο τελικός στόχος ήταν η κατάληψη των σημαντικών γεφυρών του Niederrhein. Προς τούτο έπρεπε οι αεραποβατικές μονάδες να καταλάβουν αιφνιδιαστικά όλες τις διαβάσεις κατά μήκος της οδικής αρτηρίας Eindhoven-Veghel-Grave-Nymwegen-Arnheim και να τις διατηρήσουν υπό την κατοχή τους. Τμήματα της 2ης Βρετανικής Στρατιάς έπρεπε έπειτα να προωθηθούν με μεγάλη ταχύτητα σε τούτη τη δημιουργημένη ζώνη και να συνδεθούν με τις αεραποβατικές δυνάμεις. Οι αερομεταφερόμενες μονάδες δραστηριοποιούνταν όπως ακολουθεί: η 101η Αεραποβατική Μεραρχία (υποπτήραρχος Taylor) στην περιοχή Eindhoven-Veghel, η 82η Αμερικανική Αεραποβατική Μεραρχία (υποπτήραρχος Gavin) στον χώρο Grave-Nymwegen, η 1η Βρετανική Βασιλική Αεραποβατική Μεραρχία (υποπτήραρχος Urquhart) πλησίον του Arnheim. Η επιχείρηση αεραπόβασης καθοδηγούνταν από το Βρετανικό Βασιλικό Αεραποβατικό Σώμα (αντιπτήραρχος Browning).

Ο στρατάρχης Model βρίσκονταν με το επιτελείο του, από τις 15 Σεπτεμβρίου στο Oosterbeek (δυτικά του Arnheim) και έτσι, σε πολύ κοντινή απόσταση από τον χώρο ρίψης των Βρετανών Αλεξιπτωτιστών. Διέφυγε προς το Terborg και από εκεί καθοδήγησε, τις πρώτες κρίσιμες ημέρες, τις μάχες πλησίον του Arnheim και του Nymwegen. Αυτές οι δύο βρισκόμενες βαθιά στην ενδοχώρα πόλεις ανήκαν στον τομέα του Διοικητή του Γερμανικού Στρατού στην Ολλανδία (αντιπτήραρχος Christiansen), που είχε την έδρα του στο Hilverum.

Όλοι εμείς, στρατιωτική διοίκηση και μονάδες, θεωρούσαμε τότε, ότι ο επόμενος στόχος της προέλασης του εχθρού ήταν το Arnheim, με σκοπό να περικυκλώσουν όλο συνολικά το ολλανδικό έδαφος μέχρι την Zuidersee. Όπως ήταν φυσικό, η δυτική πτέρυγα της στρατιάς, που βρίσκονταν ακόμα στα μετόπισθεν μέχρι την Αντβέρπη, είχε ανησυχήσει και είχε το ένα της μάτι στραμμένο διαρκώς προς τα πίσω. Παρέμεινα, εκ τούτου, με το Τάγμα Διοίκηση του Ανώτατου Διοικητή Στρατού νοτίως της Vught, λίγα μόνο χιλιόμετρα απόσταση από την εμπόλεμη ζώνη της 101ης Αμερικανικής Αεραποβατικής Μεραρχίας. Την επόμενη ημέρα, ένα σμήνος του εχθρού έριξε πλησίον μας ένα μεγάλο αριθμό αλεξιπτωτων, έτσι ώστε θεωρήσαμε ότι ένας λόχος Αλεξιπτωτιστών σκόπευε να πραγματοποιήσει μια αιφνιδιαστική επίθεση εναντίων του αρχηγείου μας. Επρόκειτο ωστόσο για μια άστοχη ρίψη δοχείων ανεφοδιασμού, που μας πρόσφεραν, εκτός άλλων ωφέλιμων αγαθών, κονσέρβες, καφέ, τσιγάρα και σοκολάτες.

### Οι μάχες με την 101η Αμερικανική Αεραποβατική Μεραρχία

Ανέλαβα από εκεί, προσωπικά, το ζήτημα της καταπολέμησης της 101ης Μεραρχίας. Γνώρισα περισσότερο από τον καθένα, ότι τα αεραποβατικά στρατεύματα ήταν αδύναμα, τις πρώτες ώρες της απόβασης και θα έπρεπε έτσι να δράσουμε τάχιστα. Δεν υπήρχαν εφεδρείες προς διάθεση. Στο Hertogenbosch βρίσκονταν κάμποσοι χιλιάδες άνδρες ως βοήθεια προς τους Αλεξιπτωτιστές. Από αυτούς δραστηριοποιήθηκε αμέσως ένα Τάγμα Πορείας εναντίων του St Oedenrode και ένα επιπλέον Τάγμα Πορείας εναντίων του Veghel, ανατολικά του Καναλιού στο Zuid Willemsvaart. Από την 15η Στρατιά μετακινήθηκε, ως πρώτη μονάδα, η 59η Μεραρχία (αντιστράτηγος Horpe), με κατεύθυνση τον τομέα του στρατού. Προχώρησε με το έμπροσθεν σύνταγμα αμέσως σε μάχη

εναντίων του Son, μέσω του Best, στη νοτιότερη γέφυρα όλης συνολικά της «επιχείρησης αεραπόβασης». Το βράδυ της 17<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου προέλαυσα μαζί με με τούτο το σύνταγμα. Ευτυχώς, η αποβίβαση, η συγκέντρωση και οι περισσότερες κινήσεις των γερμανικών στρατευμάτων σημειώθηκαν, κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών της «επιχείρησης αεραπόβασης» απαρατήρητες και ανενόχλητες από τους πιλότους της «2ης Tactical-Air-Force», που επιχειρούσαν από τα αεροδρόμια πλησίον των Βρυξελλών. Η σημαντικής σημασίας αντεπίθεση εναντίων του Son, η βάση της «επιχείρησης αεραπόβασης», απέτυχε εξαιτίας του σθένους των Αμερικανών Αλεξιπτωτιστών και παρά την αριθμητική υπεροχή των γερμανικών στρατευμάτων. Η Γέφυρα του Son είχε, ως η μοναδική των δεχόμενων επίθεση οδογεφυρών, εγκαίρως ανατιναχθεί. Σύμφωνα με αμερικανικές περιγραφές ανατινάχθηκε ξαφνικά στον αέρα, καθώς οι πρώτοι αλεξιπτωτιστές πλησίαζαν από βορρά τη γέφυρα. Τα συντρίμια έπεσαν ακριβώς μπροστά στους άνδρες. Οι Σκαπανείς Αλεξιπτωτιστές δημιούργησαν αμέσως τώρα μια πεζογέφυρα. Η διάβαση του 506ου Συντάγματος Πεζικού Αλεξιπτωτιστών, το οποίο σκόπευε να καταλάβει το Eindhoven από βορρά, μπόρεσε να επιτευχθεί μόνο με πορεία ο ένας πίσω από τον άλλο. Η επίθεση καθυστέρησε και η πόλη έπεσε μόλις το απόγευμα της 18<sup>ης</sup>, υπό τη συγκεντρωτική επίθεση των Αμερικανών Αλεξιπτωτιστών και της προελαύνοντας από Νότο Βρετανικής Μεραρχίας Τεθωρακισμένων. Πλησίον του Son χτυπήθηκε τώρα μια ακόμα γέφυρα. Τα πρώτα βρετανικά τεθωρακισμένα πέρασαν από εδώ στις 6:15 της 19ης Σεπτεμβρίου, αυτό σημαίνει περίπου είκοσι τέσσερις ώρες αργότερα, από ό,τι αναμένονταν. Στις 9:00 βρίσκονταν στην 82η Μεραρχία, δίπλα στη Γέφυρα της Grave. Στις 17:00 της 19ης Σεπτεμβρίου εμφανίστηκαν ξαφνικά, σαν φαντάσματα, γερμανικά τεθωρακισμένα, στα νότια της νέας Γέφυρας του Son. Ήταν η ξεκούραστη 107η Ταξιαρχία Τεθωρακισμένων με σαράντα τεθωρακισμένα, η οποία έφτασε εδώ, κατόπιν εντολής του στρατάρχη Model, από τη Ρηνανία μέσω του Venlo. Η έμπροσθεν ομάδα των Τεθωρακισμένων έβαλλε εναντίων του σχολείου στο Son, εκεί όπου αυτή τη στιγμή βρίσκονταν το επιτελείο της μεραρχίας του στρατηγού Taylor. Δυστυχώς, τούτη η θαρραλέα και εντελώς αιφνιδιαστική έφοδος στο μέσο του εχθρού δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι τέλους. Σύμφωνα με αμερικανικές αναφορές, η 101η Μεραρχία είχε απορροφηθεί σε μεγάλο βαθμό λόγω των σκληρών μαχών με την 59η Μεραρχία αυτό το απόγευμα, πλησίον του Best, ώστε η Γέφυρα του Son να είναι αδύναμα ασφαλισμένη. Υπήρχαν εκεί μόνο Σκαπανείς και κανένα απολύτως αντιαρματικό. Χάσαμε τη μοναδική ευκαιρία, να εκμεταλλευτούμε τη σύγχυση του εχθρού και να καταστρέψουμε τουλάχιστον τη γέφυρα, δρώντας άμεσα. Ο εχθρός δημιούργησε έπειτα τη νύχτα, πλησίον του Son, μια επαρκή ζώνη άμυνας. Την ίδια νύχτα έλαβε χώρα ένας σφοδρός γερμανικός βομβαρδισμός εναντίων του οδικού κόμβου στο Eindhoven. Νωρίς το πρωί, η Ταξιαρχία Τεθωρακισμένων υποχώρησε προς ανατολάς, μπροστά από μια από τα πλάγια επίθεση των βρετανικών Τεθωρακισμένων Αρμάτων Μάχης.

Και οι δύο Γέφυρες του Veghel πάνω από το Κανάλι και τον Αα είχαν καταληφθεί, χωρίς να υποστούν την οποιαδήποτε ζημιά, στις 17 Σεπτεμβρίου από το 501ο Σύνταγμα Πεζικού Αλεξιπτωτιστών, μολονότι το 1ο Τάγμα του είχε ριχθεί πλησίον του Kameren, δηλαδή πέντε χιλιόμετρα περίπου σε λάθος σημείο. Ταυτόχρονα, η πόλη St Oedenrode και η εκεί γέφυρα πάνω από τον ποταμό Dommel είχε πέσει στα χέρια του 1ου Τάγματος του 502ου

Συντάγματος Πεζικού Αλεξιπτωτιστών. Η 82η Αεραποβατική Μεραρχία είχε κατορθώσει να εισβάλει, βάσει σχεδίου, πλησίον του Grave και του Nymwegen. Τα κερδισμένα από τον εχθρό εδάφη μεταξύ Eindhoven και Nymwegen σχημάτιζαν μια πολύ στενή ζώνη πενήντα χιλιομέτρων, που περιείχε πολλές «ευάλωτες» θέσεις. Ο αντίπαλος επρόκειτο τώρα να επεκτείνει αυτή τη ζώνη. Η γερμανική πλευρά αντιθέτως έπρεπε να επιχειρήσει να προσβάλλει αυτή τη ζώνη και να δημιουργήσει, τουλάχιστον, εκεί ρήγματα. Η πιο «ευάλωτη» θέση ήταν το Veghel, η «λεπτή γραμμή» αυτής της ζώνης, όπου το εκεί πλάτος ανέρχονταν, για κάμποσες ημέρες, μόνο σε λίγα χιλιόμετρα.

Έχει μεγάλο ενδιαφέρον να θίξουμε εν συντομία το πέρα δώθε τούτων των σφοδρών μαχών πλησίον του Veghel. Από την 18<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου και έπειτα, άλλα τμήματα της 59ης Μεραρχίας επιτέθηκαν από το Schijndel εναντίων της εν λόγω περιοχής με μεγαλύτερη σφοδρότητα. Μια από αυτές τις πρώτες ημέρες μπόρεσα να παρατηρήσω έναν Ουλαμό Αντιαεροπορικών Πυροβόλων της Υπηρεσίας Εργασίας του Ράιχ, ο οποίος έβαλλε με δύο πυροβόλα των 8,8 cm εναντίων μεμονωμένων Αμερικανών Αλεξιπτωτιστών, οι οποίοι βρίσκονταν ως ελεύθεροι σκοπευτές πάνω σε ψηλά δέντρα και παρακώλυαν από τα πλάγια την επίθεση μας. Εντωμεταξύ, το Τάγμα Αντικατάστασης Αλεξιπτωτιστών, στα ανατολικά του Καναλιού πλησίον του Dinther, διεξήγαγε, σε μια εκεί ελώδη και «μπερδεμένη» δασική και θαμνώδη περιοχή, μια μικρής κλίμακας μάχη. Βρίσκονταν εκεί ένας μεγάλος αριθμός από τους βετεράνους της Κρήτης, οι οποίοι είχαν φτάσει στο Hertogenbisch ως «προς ανάρρωση» άνδρες της 1ης Μεραρχίας Αλεξιπτωτιστών. Δεν μπόρεσαν επίσης όμως, με τα ελαφριά τους όπλα να εμποδίσουν το 1ο Αμερικανικό Τάγμα 501ου Συντάγματος Πεζικού Αλεξιπτωτιστών να καταλάβει, στις 20 Σεπτεμβρίου, το Dinther και Heeswijk. Από εκεί, το αμερικανικό τάγμα εισέβαλε, με μια τολμηρού χαρακτήρα πορεία παράκαμψης, τη νύχτα της 21<sup>ης</sup> προς 22<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου, από Borra στο Schijndel και με αυτό τον τρόπο στα νώτα της 59ης Μεραρχίας, που διεξήγαγε μόλις μια νέα επίθεση εναντίων του Veghel. Ταυτόχρονα, τρία επιπλέον αμερικανικά Τάγματα Αλεξιπτωτιστών, με υποστήριξη τεθωρακισμένων προέλαυσαν το επόμενο πρωί από το Veghel και St Oedenrode προς το Schijndel. Στο πλαίσιο αυτής η κατάστασης έλαβαν οι μάχες μια δραματική τροπή. Καθώς η αμερικανική επίθεση από τρεις πλευρές, εναντίων του Schijndel έβαινε αισίως και είχε φτάσει στο προχωρημένο στάδιο της, έπεσαν ξαφνικά, το μεσημέρι της 22<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, από την άλλη πλευρά γερμανικές οβίδες στο κατεχόμενο με λιγοστά στρατεύματα Veghel. Η 107η Ταξιαρχία Τεθωρακισμένων κινούταν προς ανατολάς μέσω Gemert και Erp και εμφανίστηκε τώρα, εντελώς ξαφνικά, ξανά πλησίον του Veghel. Κάτω από σκληρές μάχες, η ταξιαρχία κατόρθωσε να κόψει στα δύο για δύο ημέρες την εμπόλεμη ζώνη. Δυτικά του Veghel είχε διακοπεί όλη η συγκοινωνία. Η αμερικανική επίθεση στο Schijndel διακόπηκε αμέσως από τον στρατηγό Taylor και τα στρατεύματα υποχώρησαν. Παράλληλα, ανακαλύψαμε ραδιογραφήματα του εχθρού, που καλούσαν ξεκάθαρα επιπλέον ενισχύσεις από το Grave και Nymwegen. Την 23<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου σημειώθηκαν ισχυρές επιθέσεις μαχητικών και βομβαρδιστικών εναντίων της ταξιαρχίας. Το Veghel δεν μπόρεσε να καταληφθεί. Στις 24, η ταξιαρχία καλέστηκε τελικά πίσω.

Ο στρατηγός Taylor δεν έπαυσε να έχει στο μυαλό του το Veghel. Την 23<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου είχε επιτεθεί το 6ο Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών στην εν λόγω περιοχή και κατόρθωσε να διεισδύσει πλησίον του Eerde. Στις 24 κατέλαβε το

Koevering και απέκλεισε, έτσι, άμεσα τον δρόμο της εμπόλεμης ζώνης. Την 25<sup>η</sup> ξεκίνησαν σφοδρές αντεπιθέσεις του εχθρού, οι οποίες εξελίσσονταν όμως πολύ αργά. Την επόμενη νύχτα έπρεπε οι Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές να προχωρήσουν εκ νέου στην εκκαθάριση του σπουδαίας σημασίας δρόμου, αφότου τον είχαν προηγουμένως σε μεγάλο μέγεθος ναρκοθετήσει. Τούτος, λοιπόν, ο μοναδικός για τον αντίπαλο δρόμος κατέστη, το μεσημέρι της 26<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, ξανά προσβάσιμος και ένα ζωτικής σημασίας κύμα οχημάτων ξεχύθηκε μετά από μια διακοπή τεσσάρων ημερών και συνέχισε την πορεία του.

Συμμετείχα στις περισσότερες μάχες του Σεπτεμβρίου και επίσης αυτών στις αρχές Οκτωβρίου, μεταξύ των ποταμών Waal και Ρήνου, εναντίων της 101ης Αμερικανικής Αεραποβατικής Μεραρχίας και είχα προσωπικά αποκτήσει μια εικόνα ως προς το εξαιρετικά υψηλό αξιόμαχο αυτής της μεραρχίας. Ήταν η μεραρχία, , που τρεις μήνες αργότερα διατήρησε υπό την κατοχή της τον «ακρογωνιαίο λίθο» της Μπαστόν και προκάλεσε έτσι τη γρήγορη ήττα στις μάχες των Αρδεννών .

### Η αποτυχία πλησίον του Arnheim

Για τις αεραποβατικές μονάδες είναι πάντα μια ιδιαίτερως δύσκολη αποστολή, να θέσουν τις γέφυρες μιας μεγάλης πόλης υπό την κατοχή τους. Σε αυτή την περίπτωση, όλα σχεδόν τα πλεονεκτήματα βρίσκονται στην πλευρά του αμυνόμενου. Το έχει ήδη δείξει το παράδειγμα των Γεφυρών του Ρότερνταμ, κατά την πρώτη γερμανική αεραποβατική επιχείρηση. Αλλά ακριβώς εδώ προσφέρει η δυνατότητα του αιφνιδιασμού, το ισχυρότερο όπλο των αεραποβατικών μονάδων, αναπάντεχες δυνατότητες. Ο αντίπαλος δεν χρησιμοποίησε πλησίον του Arnheim τα ατού του και έχασε έτσι την νίκη μέσα από τα χέρια του, όπως θα δούμε κατόπιν.

Ο στρατηγός Urquhart, ο διοικητής της 1ης Αεραποβατικής Μεραρχίας, αποφάσισε να ρίξει όλη τη μεραρχία του δυτικά του Arnheim και τα υπόλοιπα τμήματα εννέα περίπου χιλιόμετρα απόσταση από τη μεγάλη οδογέφυρα. Από εκεί, η 1η Ταξιαρχία Αλεξιπτωτιστών έπρεπε να προωθηθεί αμέσως προς τη γέφυρα και οι άλλες μονάδες της μεραρχίας θα προχωρούσαν στον εξωτερικό αποκλεισμό της πόλης και θα αμύνονταν εναντίων των ερχόμενων γερμανικών ενισχύσεων. Σε ένα αργότερο στάδιο, η 52η Βρετανική Μεραρχία Πεζικού θα αποβιβάζονταν στο αεροδρόμιο Deelen (βορείως του Arnheim).

Σε πολύ κοντινή απόσταση, νοτίως της μεγάλης οδογέφυρας βρίσκονταν ένα μεγάλο σε μέγεθος, ιδιαίτερως κατάλληλο για προσγειώσεις, λιβάδι. Δεν είχε χρησιμοποιηθεί από τη μεραρχία, επειδή σύμφωνα με αναφορές της Υπηρεσίας Πληροφοριών, θεωρούταν ότι υπήρχε εκεί, όπως και στις Γέφυρες του Nymwegen, μια ισχυρή συστάδα Αντιαεροπορικών Πυροβόλων, που κάτι τέτοιο όμως δεν ίσχυε και για τους δύο αυτούς χώρους. Η αντιαεροπορική προστασία δίπλα από τις γέφυρες ήταν φυσιολογικού μεγέθους, όπως πίσω από κάθε πολεμικό μέτωπο για την προστασία της μετακίνησης των μονάδων και του ανεφοδιασμού.

Στο ίδιο το Arnheim δεν βρίσκονταν καθόλου μάχιμες στρατιωτικές μονάδες, αλλά μόνο «Μονάδες των Μετόπισθεν» (σχηματισμοί φρούρησης, δυνάμεις της

αστυνομίας, Υπηρεσίες Ανεφοδιασμού, φάλαγγες οχημάτων), όπως υπάρχουν πάντα, σε κάθε μεγάλο χώρο των μετόπισθεν. Σε περίπτωση σήμανσης συναγερμού παρατάσσονται οι αποκαλούμενες «Μονάδες Συναγερμού», που υπάγονται τακτικά στην περιφερειακή στρατιωτική διοίκηση. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται μεικτές και ετερόκλητες στρατιωτικές μονάδες. Σε ένα ένα τέτοιο τάγμα του Arnheim μάχονταν μέλη από είκοσι οχτώ διαφορετικές μονάδες, όλα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, εξοπλισμένοι μόνο με λαφυραγωγημένα όπλα και είκοσι σφαίρες ανά τυφέκιο. Η κατάσταση οπλισμού ήταν τότε σε κρίσιμη καμπή. Εκτός τούτου, αναμένονταν να αναχωρήσουν αυτές τις ημέρες, κάμποσοι λόχοι της Βοηθητικής Υπηρεσίας με δεκαεπτάχρονους και δεκαοκτάχρονους, με προορισμό τη Γερμανία. Έτσι είχε διαμορφωθεί τότε η κατάσταση αναφορικά με τους άνδρες στο Arnheim. Την πρώτη ημέρα ήταν κατά πολύ υποδεέστεροι του αντιπάλου όσον αφορούσε στη δύναμη ανδρών και κυρίως στον οπλισμό.

Είκοσι πέντε χιλιόμετρα ανατολικά της πόλης, στην περιοχή του Doetinchem και Didam, βρίσκονταν τα υπόλοιπα τμήματα της 9ης και 10ης Μεραρχίας Τεθωρακισμένων των SS. Αυτές οι μεραρχίες, οι οποίες είχαν υποστεί μεγάλες απώλειες στη Νορμανδία, είχαν φτάσει στις 3 Σεπτεμβρίου ήδη εκεί και είχαν λάβει, στις 13 Σεπτεμβρίου, τη διαταγή να μετακινηθούν στη Δυτική Γερμανία. Είχαν ήδη μεταφερθεί, εκτός από δύομιση χιλιάδες άνδρες με ορισμένα τεθωρακισμένα, όταν έλαβε χώρα η αεραπόβαση και ενεπλάκησαν στις μάχες πλησίον του Arnheim και Nymwegen, μόλις την επόμενη νύχτα. Μολονότι τούτες οι σημαντικές μονάδες βρίσκονταν ήδη δεκατέσσερις ημέρες στην περιοχή του Arnheim, είχαν διαφύγει εντελώς της προσοχής της συμμαχικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, το ίδιο και η 1η Στρατιά Αλεξιπτωτιστών, η οποία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στους συμμαχικούς χάρτες, μόλις την 18<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου.

Το πρωί της 17<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου σημειώθηκαν πολύ σφοδρές αεροπορικές επιθέσεις με Βαριά Βομβαρδιστικά και Μαχητικά Αεροσκάφη εναντίων των στρατοπέδων και θέσεων Αντιαεροπορικών Πυροβόλων στο Arnheim, εκεί όπου όλα συνολικά τα αντιαεροπορικά εξουδετερώθηκαν. Κατά τον πρώτο ήδη εναέριο βομβαρδισμό σκοτώθηκε ο περιφερειακός στρατιωτικός διοικητής του Arnheim, υποστράτηγος Kussin. Ο στρατάρχης Model εμφανίστηκε όμως τώρα και λόγω της τυχαίας παρουσίας και δυναμικής ενέργειας της προσωπικότητας του οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, ότι η γερμανική αντίσταση στην πόλη οργανώθηκε, προκαλώντας έκπληξη, τόσο πολύ γρήγορα.

Όταν οι Βρετανοί Αλεξιπτωτιστές διείσδυσαν στα μεγάλης έκτασης δυτικά προάστεια της πόλης, με κατεύθυνση τις Γέφυρες του Ρήνου, έπεσαν παντού πάνω σε φωλιές αντίστασης, σε έναν χαοτικό χώρο και καθηλώθηκαν από τις αδύναμες γερμανικές δυνάμεις για πάρα πολύ ώρα εκεί, μη μπορώντας να εκτελέσουν την αποστολή τους, όπως συμβαίνει τις περισσότερες φορές σε έναν περίπλοκο χώρο μάχης. Μόνο το 2ο τάγμα έφτασε στην κεντρική γέφυρα, αλλά μόλις στις 20:00 το βράδυ, επομένως έξι ώρες μετά τη ρίψη του. Η σιδηροδρομική και η πλωτή γέφυρα είχαν εντωμεταξύ ανατιναχθεί. Σε τούτο το μακράς διάρκειας διαθέσιμο χρονικό διάστημα θα μπορούσε φυσικά να ανατιναχθεί επίσης και η κεντρική γέφυρα, αλλά ο στρατάρχης Model το είχε απαγορεύσει ρητά.

Όλες οι υπόλοιπες μονάδες είχαν εγκλωβιστεί στους δρόμους του Arnheim. Ο στρατηγός Urquhart είχε προελαύσει μαζί με το 3ο τάγμα, το οποίο κάτω από

μεγάλες απώλειες είχε αργά προωθηθεί, δίδοντας μάχες στις 17 και 18 Σεπτεμβρίου, προς το Arnheim για να φτάσει στη γέφυρα. Ο ασύρματος της μεραρχίας έπαυσε σύντομα να λειτουργεί και έτσι ο στρατηγός δεν μπορούσε να καθοδηγήσει τη μεραρχία του. Στις 18, έχασε επίσης, κατά τη διάρκεια των σφοδρών οδομαχιών, την επαφή με τις βρισκόμενες πλησίον μονάδες του και αναγκάστηκε να βρει καταφύγιο σε ένα σπίτι για να αποφύγει την αιχμαλωσία. Μόλις το πρωί της 19<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου κατάφερε να μετακινηθεί προς το Hartestein και να αναλάβει ξανά, μετά από τριάντα έξι ώρες, τη διοίκηση της μεραρχίας του.

Γερμανικές ενισχύσεις είχαν μετακινηθεί, εντωμεταξύ, με κατεύθυνση το Arnheim. Ο στρατηγός Christiansen και ο επικεφαλής του, στρατηγός von Wuelisch, είχαν, με πολύ κόπο, καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη συγκέντρωση επιπλέον δυνάμεων, απ' όσες διαθέταν στην περιοχή του Arnheim-Μονάδες Εφεδρειών Στρατού Ξηράς και κυρίως Μονάδες Εδάφους της Πολεμικής Αεροπορίας-, και σχημάτισαν εξ αυτών μια μεικτή μονάδα, υπό τον αντιστράτηγο von Tettau, η οποία μετακινήθηκε από το Wageningen με κατεύθυνση το Arnheim. Μια μονάδα της 9ης Μεραρχίας Τεθωρακισμένων των SS, υπό τη διοίκηση του ανώτατου αρχηγού των SS Harzer, εισέβαλε από τα ανατολικά στην πόλη. Η Ανώτατη Διοίκηση Γερμανικού Στρατού έστειλε μια επιλαρχία «Koenigstiger», που έφτασε στις 20 Σεπτεμβρίου. Οι εξήντα τόνων βάρους «Κολοσσοί Τεθωρακισμένων» δεν ήταν, ωστόσο, πολύ αποτελεσματικοί στους στενούς δρόμους και στις «μάχες από σπίτι σε σπίτι». Τούτες οι υπερέχουσες τώρα δυνάμεις περικύκλωσαν τα βρετανικά αεραποβατικά στρατεύματα, που είχαν ενισχυθεί, στις 21 Σεπτεμβρίου από αέρα, από τμήματα της Πολωνικής Ταξιαρχίας Αλεξιπτωτιστών και την 23<sup>η</sup>, στο έδαφος μέσω του Ρήνου, από μερικές εκατοντάδες άνδρες της 43ης Μεραρχίας, πλησίον του Hartestein και έσφιξαν περαιτέρω τον κλοιό. Η βασική γέφυρα είχε ήδη ανακαταληφθεί, το απόγευμα της 20<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου.

Η εισβολή των συμμαχικών αεραποβατικών μονάδων απαιτούσε, επειγόντως, μια αναδιάταξη του γερμανικού μετώπου στην Ολλανδία. Πραγματοποιήθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου. Εξαιτίας της διάσπασης του μετώπου, η 15η Στρατιά ανέλαβε το δυτικό τμήμα, η Ανώτατη Διοίκηση Αλεξιπτωτιστών το ανατολικό, από το Rhenen μέχρι την κάτω πλευρά προς το Roermond. Οι τελικές μάχες πλησίον του Arnheim θα υπάγονταν στον τομέα μου. Στο χρονικό σημείο τούτο, η «Μάχη του Arnheim» είχε ήδη κριθεί. Η προέλαση των μονάδων εδάφους του εχθρού είχε σταματήσει βορείως του Nymwegen και είχε τεθεί υπό τον δικό μας έλεγχο. Οι βρετανικές αεραποβατικές μονάδες, συγκεντρωμένες και στρυμωγμένες σε μια πολύ στενή περιοχή, έδιναν έναν γενναίο και αμφίβολο αγώνα για την επιβίωση τους. Έστρεψα, για το λόγο αυτό, ξανά την προσοχή μου στη «λεπτή λωρίδα» του Veghel και στην προετοιμασία για μια σειρά αντεπιθέσεων για την ανακατάληψη των Γεφυρών του Nymwegen. Το πρωί της 25<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου με κάλεσε ο Model και μου απέδωσε την ευθύνη στο γεγονός ότι ο κλοιός του Hartestein δεν είχε ακόμα αρθεί. Η πίεση εναντίων αυτού κλοιού εντάθηκε τώρα περισσότερο. Την ίδια ημέρα έλαβε ο στρατηγός Urquhart τη διαταγή να διαπεράσει με τις υπόλοιπες μονάδες τις γραμμές μέσω του Niederrhein. Η διάσπαση των εχθρικών γραμμών έλαβε χώρα τη νύχτα της 25<sup>ης</sup> προς 26<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου. Σύμφωνα με βρετανικά στοιχεία, από τους δέκα χιλιάδες άνδρες επέστρεψαν μόνο δύο χιλιάδες τετρακόσιοι.

Μεταξύ των πολλών αεραποβατικών επιχειρήσεων, που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου και από τις δύο πλευρές με τη δραστηριοποίηση μονάδων, δύναμης τουλάχιστον ενός τάγματος, ήταν η «Επιχείρηση Arnhem» η μοναδική που δεν στέφθηκε με επιτυχία. Παράλληλα με διάφορες άλλες αιτίες για την αποτυχία αυτής, ο κύριος λόγος βρίσκονταν αναμφίβολα στο γεγονός, ότι η ρίψη όλης συνολικά της 1ης Μεραρχίας είχε σημειωθεί σε πολύ μακρινή απόσταση από τις γέφυρες. Οι κεντρικές γέφυρες πλησίον του Arnhem και του Nymwegen θα μπορούσαν σε κάθε περίπτωση να είχαν ανατιναχθεί, με το δεδομένο, ότι υπήρχε πάρα πολύ αρκετός χρόνος διαθέσιμος προς τούτο (οι Γέφυρες του Nymwege έπεσαν στα χέρια του εχθρού, ως τελευταίες, μόλις το απόγευμα της 20<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, επομένως μετά από τριών ημερών μάχες). Ο στρατάρχης Model είχε όμως ρητά απαγορεύσει την ανατίναξη τους, με την ελπίδα ότι αυτές οι σπουδαίες σημασίες, για τους Γερμανούς επίσης, γέφυρες θα μπορούσαν να διατηρηθούν και αργότερα να ανακαταληφθούν. Για τις γέφυρες πλησίον του Arnhem είχε δίκιο, πλησίον του Nymwegen αντιθέτως όχι. Ο Χίτλερ του απέδωσε, αργότερα, βαρύτερες ευθύνες εξαιτίας αυτού. Και οι άλλες γέφυρες θα μπορούσαν όμως επίσης, εάν υπήρχε μια άμυνα με σωστή τακτική, να καταστραφούν, επειδή ο αντίπαλος δίσταζε, σχεδόν παντού, να διεξάγει αιφνιδιαστικές επιθέσεις.

Η συμμαχική αεραποβατική επιχείρηση στην Ολλανδία ήταν η μεγαλύτερη του πολέμου. Ο σχεδιασμός της περιείχε το στοιχείο του παράτολμου. Εξαιτίας της αποτυχίας πλησίον του Arnhem δεν επετεύχθη μεν ο κύριος στόχος, δηλαδή να καταληφθούν οι σπουδαίες σημασίες Γέφυρες του Ρήνου και εκ τούτου οι «πύλες» προς τη Γερμανία, αλλά ωστόσο οι Σύμμαχοι κατάφεραν να θέσουν άλλες αξιόλογες γέφυρες και σημαντικά εδάφη υπό την κατοχή τους. Με την κυρίευση της περιοχής του Nymwegen κέρδισαν οι Σύμμαχοι το «εφαλτήριο» για τις τελικές επιθέσεις του πολέμου.

### Ανασκόπηση και προοπτικές

Έπρεπε ο πόλεμος να έχει αυτό το τέλος, έτσι όπως το βιώσαμε; Πολλοί θεωρούν τη συζήτηση, σχετικά με αυτή την ερώτηση, σήμερα ως άσκοπη και πρέπει να υπάρχει κατανόηση για τη θέση τους αυτή. Παρ' όλα αυτά έχει τεθεί αυτή η ερώτηση-τουλάχιστον για τους ιστορικούς και τους αναλυτές της στρατιωτικής ιστορίας. Οι γνωστοί ξένοι στρατιωτικοί αναλυτές δεν έχουν μπορέσει να πάρουν ακόμα θέση προς αυτό, έχουν γράψει όμως σπουδαία άρθρα πάντως.

Όσο εμβαθύνω τη μελέτη της ιστορίας του τελευταίου πολέμου, από στρατιωτική και πολιτική άποψη, πείθομαι ολοένα και περισσότερο, ότι αυτός ο πόλεμος θα μπορούσε να είχε οδηγήσει σ' ένα καλύτερο αποτέλεσμα για τη Γερμανία. Η διαπίστωση αυτή δεν έχει, ούτε στο ελάχιστο, να κάνει με ένα νέο «Μύθο της Πισώπλατης Μαχαιριάς» ή με τον Εθνικοσοσιαλισμό. Το αποτέλεσμα αυτού του πολέμου κρίθηκε στο χρονικό σημείο, στο οποίο ο Χίτλερ έθεσε την «Επιχείρηση Θαλάσσιος Λέων» (η απόβαση στην Αγγλία) στο αρχείο και αντ' αυτής προτίμησε αμετάκλητα την «Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα» (την εκστρατεία εναντίων της Ρωσίας). Έχω αναφέρει σε άλλο σημείο, ότι η «Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα» δεν ερμηνεύονταν ως μια επέμβαση για να

αποσυρθεί ο Χίτλερ από τον πόλεμο εναντίων της Αγγλίας, η απόφαση του να ξεκινήσει τούτη την επιχείρηση σήμαινε απεναντίας, ότι είχε επιλέξει να εισβάλει στην Αγγλία μέσω της Ρωσίας. Τούτη όμως η παράκαμψη κατέστη ο δρόμος προς την καταστροφή. Σε αυτή την απόφαση απεικονίστηκε ο ερασιτεχνισμός του Χίτλερ, τόσο στο πολιτικό όσο και στο στρατιωτικό πεδίο, που κατά την εξέλιξη του πολέμου φάνηκε τόσο έντονα και ήταν ολέθριος για τον γερμανικό λαό. Η συντριπτική ισχύς της Πολεμικής Αεροπορίας των Δυτικών Συμμάχων, ο τεράστιος όγκος του ρωσικού Στρατού Ξηράς, η απόφαση για την «Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα», που οδήγησε στη μεγάλη αφαίμαξη του Γερμανικού Στρατού, άνοιξαν το δρόμο προς τη Γερμανία, η πλάστιγγα είχε πλέον γείρει και δεν υπήρχε πια για τη Γερμανία η δυνατότητα μιας αίσιας έκβασης του πολέμου.

Όταν ο αγγλοαμερικανικός Στρατός Ξηράς κατέλαβε τη Γερμανία, περίμεναν τότε πολλοί Γερμανοί, ανησυχώντας μπροστά στον θανάσιμο μπολσεβικιστικό κίνδυνο, ότι οι Δυτικές Δυνάμεις, μαζί με τον σχετικά ακόμα «άθικτο» Γερμανικό Στρατό Ξηράς στο Ανατολικό Μέτωπο θα στρέφονταν τώρα εναντίων του Μπολσεβικισμού. Συνέβη όμως το αντίθετο. Οι Ρώσοι προέλαυσαν μέχρι τον ποταμό Έλβα και το Thüringen. Η Γερμανία χωρίστηκε στα δύο. Κυριαρχούσαν ασθένειες, λιμός, ο Ψυχρός Πόλεμος και ο θάνατος. Όλος ο γερμανικός λαός έπρεπε να υποστεί τις συνέπειες και να πληρώσει, αυτό που είχε προκαλέσει ένας μόνο άνδρας και η απόλυτή του δικτατορία. Από την Πτώση της Καρχηδόνας, δεν υπήρχε πλέον κανένας λαός, ο οποίος τόσο πολύ, όπως ο γερμανικός, είχε γνωρίσει, με όλη τη σημασία και τη βαρύτητα της, τη φράση «Vae victis (Ουαί τοις ηττημένοις)».

Καθώς καταγράφω αυτές τις τελευταίες γραμμές, έχει ξεσπάσει ένας νέος πόλεμος στην Κορέα. Η βαθιά λαχτάρα της ανθρωπότητας και ιδιαιτέρως του γερμανικού λαού για ειρήνη δεν έχει πραγματοποιηθεί. Μετά από τους δύο μεγάλους πολέμους του ταραγμένου αιώνα μας, διαφαίνεται ένας Γ' Παγκόσμιος Πόλεμος στον ορίζοντα.

Παλαιότερα εκπροσωπούσαμε στη Γερμανία τη θέση: «όσο πιο πολύ μπερδεμένοι οι καιροί, τόσο ισχυρότερη η άμυνα». Τώρα έχουν αλλάξει τα δεδομένα. Είμαστε ένας χτυπημένος από τη μοίρα λαός, που είχε-βέβαια, χωρίς να είμαστε άμοιροι των ευθυνών μας- τη μεγάλη ατυχία, να χάσει σε μια γενιά δυο Παγκοσμίους Πολέμους. Είμαστε τώρα πλέον από τους πολέμους και την υποχρέωση μας να εκπληρώσουμε τη στρατιωτική μας θητεία κουρασμένοι, ιδιαιτέρως εμείς οι Γερμανοί στρατιώτες, που έχουμε γνωρίσει τον πόλεμο και τις συνέπειες του σε μια τέτοια φοβερή μορφή. Μόνο οι τυχοδιώκτες, οπορτουνιστές και οι αιώνιοι μισθοφόροι σκέφτονται διαφορετικά. Μια στοχευμένη προπαγάνδα έχει, προς τούτο, παραμορφώσει τα τελευταία χρόνια την εικόνα του Γερμανού στρατιώτη, χωρίς να λάβει υπόψη, τι είχε πράγματι προσφέρει στον πόλεμο. Πρέπει κάποιος να αναλογιστεί αυτή τη στιγμή σήμερα, ότι ο Γερμανικός Στρατός δεν πολεμούσε μόνο εναντίων της Ρωσίας, αλλά ταυτόχρονα, για χρόνια, εναντίων της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και των Η.Π.Α. Με έναν τέτοιο στρατό, σε μια χρονική περίοδο των λιγότερων από τριάντα έτη, να υποστούμε δύο ολοκληρωτικές ήττες, δεν είναι υπέρ της πολιτικής μας διοίκησης.

Όπως έχει επιβιώσει η εποχή των αμιγώς εθνικών κρατών, άλλο τόσο έχει τελειώσει και η εποχή των εθνικών πολέμων. Όλοι εμείς γνωρίζουμε όμως τον τεράστιο κίνδυνο, που απειλεί τη Δύση και την ελευθερία της Ευρώπης. Εάν θα

πρέπει να κληθεί η γερμανική επίσης νεολαία για την υπεράσπιση της, εάν θα πρέπει να μπουν για ακόμα μια φορά στον πόλεμο, θα χρειάζονταν τότε, παράλληλα με την από κοινού και σε μεγάλο βαθμό συνείδηση, να πρέπει να πολεμήσουν μαζί με τους άλλους νέους των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, με πλήρη ισοτιμία και ισονομία. Τότε-και μόνο τότε- θα ξεπεράσουν την αποστροφή τους προς κάθε νέο πόλεμο. Μακάρι να μας στείλει το μέλλον, σε μας τους Γερμανούς αλλά και σ' όλους τους άλλους Ευρωπαίους, καλύτερους πολιτικούς απ' ό,τι στα προηγούμενα πενήντα χρόνια.

### Εισαγωγή

Παντού, όπου εμφανίζεται το όνομα «Skorzeny», τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στο εξωτερικό, στις εφημερίδες και στις συζητήσεις, είναι αναπόφευκτα συνδεδεμένο με την προσθήκη «ο απελευθερωτής του Μουσολίνι».

Ένα στεφάνι από θρύλους και μύθους έχει εντωμεταξύ αναπτυχθεί σχετικά με το όνομα αυτό και την απελευθέρωση του Μουσολίνι, όλο και πιο συναρπαστικό, αινιγματικό και δραματικό. Ορισμένες εφημερίδες τον αποκαλούσαν μάλιστα «ο επικινδυνότερος άνδρας του κόσμου». Όταν το διάβασα, γέλασα και είπα: “Εάν αυτό είναι αλήθεια, τότε πρέπει ο κόσμος να είναι πολύ άκακος “. Στην πραγματικότητα, ο Skorzeny ήταν ένας πολύ δραστήριος και γενναίος άνδρας, με πολύ ζωντάνια μέσα του, με μια μεγάλη δόση οξυδέρκειας και με καλές ιδέες. Ένας άνδρας, που είχε καθοριστεί από τη μοίρα να μπορεί να συμμετέχει σε ορισμένες γνωστές και ιδιαίτερες εμφανείς στρατιωτικές επιχειρήσεις.

Σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο «απελευθερωτής του Μουσολίνι». Ένας τέτοιου είδους χαρακτηρισμός θα πρέπει να ανήκει μόνο σ' αυτόν, που είχε εκπονήσει το σχέδιο της απελευθέρωσης και είχε ηγηθεί των ομάδων για την απελευθέρωση του Μουσολίνι ή σε έναν άνδρα, ο οποίος μέσω της προσωπικής του αποφασιστικής δράσης είχε επιτύχει τούτη την απελευθέρωση. Όπως θα δούμε ακόμα αργότερα, όλα τούτα δεν αφορούν τον Skorzeny. Ήταν απλώς ένα από τα γρανάζια της «μηχανής της απελευθέρωσης», ωστόσο ένα πολύτιμο γρανάζι. Κατά τη διάρκεια των προετοιμασιών και της εκτέλεσης αυτής είχε συμβάλλει σε τέσσερα σημεία, τα οποία θα αναλύσω αργότερα με ακρίβεια.

Η απελευθέρωση του Μουσολίνι ήταν, λόγω των συνθηκών, μια συλλογική προσπάθεια, στην οποία είχαν όλοι, οι άνδρες του σώματος των Αλεξιπτωτιστών και οι πιλότοι των ανεμοπλάνων, συμβάλει λίγο πολύ το ίδιο, όπως και ο Skorzeny. Δεν θέλω σ' αυτή την περίπτωση να προτρέχω και θα αφήσω τώρα στον αναγνώστη, να σχηματίσει ο ίδιος την προσωπική του κρίση περί αυτού.

### Η «Μάχη της Ρώμης» το έτος 1943

Το σώμα των Αλεξιπτωτιστών με την 1η και 2η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών τέθηκε, το καλοκαίρι 1943, σε ετοιμότητα στη Νότια Γαλλία ως επιχειρησιακή εφεδρεία της Ανώτατης Στρατιωτικής Διοίκησης. Το επιτελείο του σώματος

έδρευε στη Νιμ. Οι αλεξιπτωτιστές και οι πιλότοι μου βρίσκονταν στην κοιλάδα του Ροδανού και δυτικά αυτής, από την Αβινιόν, στην παμπάλαια αρχιεπισκοπή, έως τα βουνά της Βαλένς και τις ακτές της βαθυγάλαζης θάλασσας. Στην πελώρια πεδιάδα του Ιστρ στάθμευε μια τεράστια αρμάδα ανεμοπλάνων, με περισσότερα από πεντακόσια αεροσκάφη, μεταξύ αυτών τα ανεμοπλάνα τύπου «Gotha» και «Gigant». Τα «Gothas» ήταν μεσαίου τύπου μεταγωγικά ανεμοπλάνα, με βάρος φορτίου δυόμιση τόνων. Ορισμένα εξ αυτών είχαν δημιουργηθεί για την εκτέλεση στρατιωτικών επιχειρήσεων, με πολύ σύγχρονο εξοπλισμό, ώστε να μπορούν να φέρουν εις πέρας δύσκολες επιχειρήσεις στα μετόπισθεν της γραμμής πυρός. Παράλληλα, διαθέταμε ένα μεγάλο αριθμό από «Giganten», αυτά τα πελώρια ανεμοπλάνα, από τα οποία το κάθε ένα μπορούσε να μεταφέρει ένα μισό λόχο ή ακόμα και ένα μόνο Τεθωρακισμένο Άρμα Μάχης IV.

Στο χρονικό αυτό σημείο ήταν το σώμα των Αλεξιπτωτιστών, με μια δύναμη μάχης των τριάντα χιλιάδων περίπου ανδρών, η ισχυρότερη και κυρίως, η πιο ευέλικτη εφεδρεία, που διέθετε η Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση. Το βλέμμα ήταν εν πρώτοις στραμμένο στη Μεσόγειο. Το επόμενο χτύπημα των Δυτικών Δυνάμεων αναμένονταν, μετά βεβαιότητας, από την Βόρεια Αφρική εναντίων της Σαρδηνίας ή της Πελοποννήσου. Η Σαρδηνία βρίσκονταν στο βελιγκεές του σώματος των Αλεξιπτωτιστών και είχα προτείνει εξαιτίας αυτού μια άμεση αντεπίθεση από αέρα, σε περίπτωση που ο εχθρός να κατάφερνε να δημιουργήσει ένα Προγεφύρωμα.

Ο μοναδικός, που δεν θεωρούσε ως στόχο τη Σαρδηνία, αλλά είχε προβλέψει την επίθεση εναντίων της Σικελίας και μάλιστα είχε ορίσει την ημέρα επακριβώς, ήταν ο ναύαρχος Canaris. Είχα συνομιλήσει μαζί του, λίγες ημέρες πριν στο Βερολίνο, καθώς παρέλαβα, ο ίδιος προσωπικά, απ' αυτόν ορισμένα απόρρητα στρατιωτικά έγγραφα. Δυστυχώς, η γνώμη του δεν εισακούγονταν πλέον στο κεντρικό διοικητήριο του Φύρερ, επειδή είχε πέσει πάρα πολύ συχνά σε λάθη.

Τη νύχτα της 9<sup>ης</sup> προς 10<sup>η</sup> Ιουλίου σημειώθηκε, πράγματι, η συμμαχική απόβαση στο νοτιοανατολικό άκρο της Σικελίας. Μόνο η 1η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, υπό τον αντιπτέραρχο Heidrich, επενέβη όμως. Η Γενική Διοίκηση και η 2η Μεραρχία, υπό τον αντιπτέρχο Ramcke, συνέχιζαν να βρίσκονταν σε ετοιμότητα στη Νότια Γαλλία, επειδή η Ανώτατη Διοίκηση Στρατού ανέμενε περαιτέρω επιχειρήσεις απόβασης, τόσο στη Σαρδηνία, όσο και στα νότια παράλια της Γαλλίας.

### Η εντολή του Χίτλερ

Ήταν ήδη απόγευμα της 26<sup>ης</sup> Ιουλίου, όταν καλέστηκα εντελώς ξαφνικά στη Νιμ, να μεταβώ αμέσως στο κεντρικό αρχηγείο του Φύρερ. Ήταν πράγματι κατεπείγων και θα έπρεπε αμέσως να επιβιβαστώ στο υπηρεσιακό μου αεροσκάφος. Πριν περάσει ούτε καν μια ώρα, καθόμουν στο γρήγορο μου αεροσκάφος και αναλογιζόμουν, ποιος άραγε είναι ο λόγος αυτής της αναπάντεχης, αινιγματικής κλήσης. Μετά από μια πτήση πέντε ωρών προσγειωθήκαμε, κατά τη διάρκεια της νύχτας, στο Rastenburg (Ανατολική Πρωσία) και οδηγήθηκα αμέσως στον Χίτλερ. Με υποδέχθηκε μόνος, στην αίθουσα με τους χάρτες και των διαλέξεων, ένας χώρος-παράπηγμα,

διακοσμημένος με παλαιά πρωσική απλότητα. Σχεδόν ένα χρόνο αργότερα σημειώθηκε σε τούτο το χώρο η απόπειρα εναντίων του. Ανέφερε τα εξής λόγια: “Επέλεξα εσάς και τους αλεξιπτωτιστές σας για μια πολύ σπουδαία αποστολή. Ο Ντούτσε καθαιρέθηκε χθες από τον Ιταλό βασιλιά και οδηγήθηκε στην φυλακή. Τούτο σημαίνει δίχως άλλο την επικείμενη, σε πολύ σύντομο χρόνο μάλιστα, αποστασία της Ιταλίας και τη μετάβασή της στο στρατόπεδο του εχθρού. Μετακινηθείτε, όσο το δυνατό αμεσότερα, με όλες τις διαθέσιμες μονάδες των Αλεξιπτωτιστών σας στη Ρώμη. Σας καθιστώ υπεύθυνο, να κρατήσετε οπωσδήποτε αυτή την πόλη, διαφορετικά θα αποκοπούν τα στρατεύματά μας στη Σικελία και Νότια Ιταλία. Θα υπαχθείτε με το σώμα σας, στον Ανώτατο Διοικητή, αιθεράρχη Kesselring, ο οποίος έχει ήδη ενημερωθεί.” Έπειτα, ακολούθησαν οι λεπτομερείς οδηγίες στο πρόσωπό μου. “Ένα από τα ιδιαίτερα καθήκοντά σας είναι ο εντοπισμός και η απελευθέρωση του φίλου μου, Μουσολίνι. Θα έχει μάλλον, όμως, παραδοθεί στους Αμερικανούς”, τελείωσε ο Χίτλερ κάπως παθητικά και με υψωμένη τη φωνή.

Έψαξα έπειτα να βρώ τον Goering και κάθισα μαζί του για ακετή ώρα. Τούτη τη νύχτα, ήταν ντυμένος όπως ένας σουλτάνος, με μια χρωματιστή, μεταξένια ρόμπα και πολύχρωμες παντόφλες. Έτσι σωματώδης κάπνιζε τον μακρύ αργιλέ του, που τον γέμιζε με φροντίδα και με μεγάλη προσοχή και συζητούσαμε για διάφορα θέματα.

Απογειώθηκα νωρίς το πρωί, με κατεύθυνση τη Ρώμη. Μαζί μου πέταξε ο, έως τώρα άγνωστος σ’ εμένα, λοχαγός των SS Skorzeny. Είχε έρθει τη νύχτα, μαζί με μια πενηνταμελή ειδική ομάδα των SS, για την πραγματοποίηση ενδεχόμενων ειδικών- αστυνομικού χαρακτήρα- αποστολών. Παρουσιάστηκα στο Frascati στον στρατάρχη Kesselring, ο οποίος με κατατόπισε σχετικά με την κατάσταση στην Ιταλία και με προσκάλεσε να μένω μαζί του και να τρώγω στο σπίτι του. Αποδέχτηκα την πρόταση του με ευχαρίστηση και απόλαυσα την άριστη φιλοξενία του μέχρι τα μέσα Σεπτεμβρίου, κατά το πέρας των «Μαχών της Ρώμης». Η συμβίωση με τον, ιδιαιτέρως για μένα, αξιοσέβαστο και πάντα ιπποτικό στρατάρχη πρόσφερε το μεγάλο πλεονέκτημα μιας έντονου και πυκνού χαρακτήρα ανταλλαγής απόψεων. Αυτό με οδήγησε όμως, αργότερα, σε μια έντονη συναισθηματική πίεση, επειδή ο Χίτλερ είχε θέσει την επιχείρηση για την απελευθέρωση του Μουσολίνι κάτω από την τήρηση μιας άκρας μυστικότητας, που ήταν αυστηρότερη από την «Επιχείρηση Eben-Emael». Δεν επιτρέπονταν να εκμυστηρευτώ στον στρατάρχη το οτιδήποτε σχετικά με αυτή την ειδική αποστολή και μου ήταν φυσικά δύσκολο κατά την καθημερινή μου συναναστροφή με αυτόν.

#### Η κατάσταση στην Ιταλία λίγο πριν την αποστασία

Η αερομεταφορά των δυνάμεων των Αλεξιπτωτιστών από τη Νότια Γαλλία προς τη Ρώμη σημειώθηκε διαδοχικά. Χωρίς να αναμένουν την κατ’ άλλα συνήθη έγκριση των Ιταλών, είκοσι χιλιάδες αλεξιπτωτιστές αποβιβάστηκαν, σε διάστημα δύο ημερών, στο μεγάλο μεγέθους αεροδρόμιο Pratica di Mare (νοτιοδυτικά της Ρώμης) και εγκαταστάθηκαν σε πολλούς στρατιωτικούς καταυλισμούς στα έλη του Πόντινε. Η Ιταλική Στρατιωτική Διοίκηση θεώρησε αυτό-δικαιολογημένα- ως μη φιλική πράξη. Δεν υπέβαλλε μόνο μια γραπτή και

προφορική διαμαρτυρία στον Γερμανό Ανώτατο Στρατιωτικό Διοικητή , αλλά πραγματοποίησε αμέτρητα μικρά καψώνια, όλων των ειδών, εναντίων των μονάδων των Αλεξιπτωτιστών και τους έκανε πολύ δυσάρεστη τη ζωή. Ήταν κατακαλόκαιρο και η Ιταλία έβραζε από ζέστη. Η περιοχή των αποξηραμένων βάλτων στο Πόντινε πρόσφερε ελάχιστα μόνο δέντρα και λίγη κάλυψη εναντίων των καυτών αχτίνων του ηλίου. Σε πολύ κοντινή απόσταση βρίσκονταν το μεγάλο σε μέγεθος κυνηγετικό πάρκο του βασιλιά, με τις ωραιότατες, προσφέροντας σκιά, εκτάσεις από έλατα, πεύκα και κυπαρίσσια. Οι αλεξιπτωτιστές έβλεπαν τούτες τις δασικές εκτάσεις όπως τις οάσεις στην έρημο και επιθυμούσαν φυσικά να μπουν εκεί μέσα. Η Ιταλική Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση απαγόρευε όμως ρητά την είσοδο στο κυνηγετικό πάρκο με την απίθανη αιτιολογία, ότι δεν θα έπρεπε να ενοχληθούν τα πολύτιμα άγρια ζώα. Το στράτευμα έπρεπε, επομένως, να αναγκαστεί να βρει καταφύγιο στις εκεί μπροστά βρισκόμενες συστάδες από θάμνους. Κάποιοι αλεξιπτωτιστές ήθελαν τώρα να γευτούν τα μούρα στην άκρη του πάρκου, τα οποία βρίσκονταν εν αφθονία. Κατεγράφησαν τα στοιχεία τους από τους περιπολώντας караμπινιέρους και τούτη η ασήμαντου χαρακτήρα μεμονωμένη περίπτωση κρίθηκε πολύ σοβαρή από την Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση των Ιταλών.

Οι απόψεις του στρατάρχη Kesselring, του Γερμανού Ανώτατου Διοικητή στην Ιταλία, του αιθεράρχη Frhr von Richthofen, του αρχηγού του 2ου Αεροστόλου στην Ιταλία και του πρέσβη von Mackensen-δηλαδή των τριών αυτών ανώτατων στρατιωτικών της Γερμανίας στην Ιταλία, συμφωνούσαν από την αρχή, στο ότι η καθαίρεση του Μουσολίνι δεν θα σήμαινε καμία ρήξη στη συμμαχία με την Ιταλία, αλλά απεναντίας, θα ωφελούσε την γερμανική πλευρά, επειδή η περιθωριοποίηση του Μουσολίνι θα αποκαθιστούσε και θα επανάφερε την παλιά παραδοσιακή σχέση του Ιταλικού Στρατού με τον βασιλιά του. Οι τρεις αυτές στρατιωτικές προσωπικότητες ανέφεραν με τη διαφορετική ιεραρχία τους προς τα άνω, ότι η απομάκρυνση του Μουσολίνι είναι απλά μια εσωπολιτική πράξη και η Ιταλία θα συνεχίσει να μάχεται στο πλευρό της Γερμανίας. “Ο Φύρερ κάνει αυτή τη φορά λάθος “, ήταν η από κοινού άποψη τους.

Η ιταλική κυβέρνηση χρησιμοποίησε, ωστόσο, όλα τα τεχνάσματα της πονηρής και πανούργας νοτιοευρωπαϊκής διπλωματίας της, για να εξαπατήσει την γερμανική πλευρά και να καλύψει με ένα πέπλο την αποστασία της. Όπως γνωρίζουμε σήμερα, η Ιταλία είχε στείλει, ήδη τις πρώτες ημέρες του Αυγούστου, στη Λισαβόνα διαπραγματευτές στην αντίπαλή πλευρά. Παρόλα ταύτα, ο βασιλιάς, ο πρίγκιπας του θρόνου, ο νέος αρχηγός της κυβέρνησης- στρατάρχη Badoglio, ο Ανώτατος Στρατιωτικός Διοικητής-αρχιστράτηγος Ambrosio, ο επικεφαλής του- στρατηγός Roatta και άλλοι υψηλόβαθμοι στρατιωτικοί διαμηνύαν συνεχώς και τόνιζαν σε κάθε ευκαιρία, εν μέρει μάλιστα σε πανηγυρικό τόνο και σε επίσημο ύφος, ότι η Ιταλία θα παραμείνει μέχρι τέλους στην πλευρά της Γερμανίας και κάτι τέτοιο δεν θα το έπραττε ο Μουσολίνι. Σαν το ιταλικό κλίμα να είχε σαγηνεύσει τις υπεύθυνες γερμανικές στρατιωτικές υπηρεσίες στην Ιταλία. Ο Rahn επίσης, ο οποίος αντικατέστησε στα τέλη Αυγούστου τον πρέσβη von Mackensen, και ο νέος στρατιωτικός ακόλουθος, στρατηγός Toussaint, που τοποθετήθηκε στη θέση του επί χρόνια προκάτοχου του, στρατηγού von Rintelen, έδειξαν, λίγες ημέρες ήδη μετά την άφιξή τους στη Ρώμη, να πιστεύουν τις διαβεβαιώσεις και τις επικλήσεις των Ιταλών. Απεναντίας, ο Χίτλερ παρέμεινε αμετατόπιστος στην άποψη του αναφορικά με

την προδοσία της Ιταλίας και το μεγάλο του ένστικτο, για τις ιδιαίτερου χαρακτήρα καταστάσεις, δεν τον πρόδωσε για ακόμα μια φορά. Χαρακτήρισε θυμωμένος τους Kesselring, Richthofen και Mackensen ως “οι τρεις σοφοί της Ανατολής”. Έκανε λάθος μόνο στο χρονικό σημείο, επειδή ανέμενε πολύ νωρίτερα τη στροφή της Ιταλίας.

Η Ιταλική Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση μετέφερε εντωμεταξύ, ως αντίμετρο εναντίων των γερμανικών μονάδων Αλεξιπτωτιστών, σταδιακά τη μια μεραρχία μετά την άλλη προς τη Ρώμη, σχεδόν όλες επίλεκτες ιταλικές μεραρχίες. Βρίσκονταν διασκορπισμένες και αδρανείς στο Pincio και στα εκεί γύρω προάστεια, ενώ σφοδρές μάχες βρίσκονταν σε εξέλιξη στη Σικελία και κατόπιν τη Νότια Ιταλία. Στο τέλος είχαν συγκεντρωθεί επτά ιταλικές μεραρχίες στη Ρώμη και γύρω απ’ αυτή. Η πόλη έμοιαζε σαν ένα στρατόπεδο Στρατού Ξηράς. Ορισμένες εξ αυτών των μεραρχιών μετακινήθηκαν σταδιακά προς τους καταυλισμούς των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών και επιχείρησαν να τους περικυκλώσουν. Ως προς την εκτόνωση της κατάστασης πλησίον της Ρώμης διατέθηκε σε μένα ακόμα η αξιόλογη 3η Θωρακισμένη Μεραρχία Πεζικού, υπό τον στρατηγό Graeser, που βρίσκονταν ογδόντα χλμ βορειοδυτικά της Ρώμης. Για την «Περίπτωση Άξονας», η κωδική ονομασία για την αποστασία της Ιταλίας, είχαν ληφθεί από το σώμα των Αλεξιπτωτιστών και τις δύο μεραρχίες του ιδιαίτερου χαρακτήρα προληπτικά μέτρα και είχαν εγκριθεί από τον στρατάρχη Kesselring. Έχοντας εμπιστοσύνη στο αξιόμαχο των μονάδων μου, αντιμετώπιζα την επερχόμενη κατάσταση με ψυχραιμία και αισιοδοξία. Αυτά τα συναισθήματα ενισχύθηκαν, καθώς κατά τη διάρκεια των τελευταίων ημερών, ορισμένοι Ιταλοί αξιωματικοί, διαφορετικών μονάδων στρατού, εμφανίστηκαν σε μας, που ήταν πιστοί στον Μουσολίνι, είχαν προβλέψει τις εξελίξεις και πρόσφεραν τη διαμεσολάβηση τους για την αποτροπή ενός αχρείαστου αιματοκυλίσματος. Δέχθηκα την προθυμία τους με ευχαρίστηση.

## Η 8. Σεπτεμβρίου

Η 8. Σεπτεμβρίου 1943 έφτασε. Ισχυρές μονάδες συμμαχικών Βομβαρδιστικών έφτασαν λίγο πριν το μεσημέρι. Κατά παράδοξο τρόπο, το Frascati, εκεί όπου βρίσκονταν οι γερμανικές Υπηρεσίες Στρατιωτικής Διοίκησης, είχε μείνει, έως τώρα, ανέπαφο από κάθε ρίψη βομβών. Το αποδίδαμε κυρίως, στο ότι το Castel Gandolfo, η θερινή εξοχική κατοικία του Πάπα, βρίσκονταν πολύ κοντά από εκεί και συνηθίζαμε σταδιακά με το δεδομένο τούτο. Οι Μοίρες των Βομβαρδιστικών πετούσαν συχνά πάνω από εμάς και εξαφανίζονταν και έτσι, την ημέρα ετούτη δεν είχαμε δώσει καμία επίσης ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός αυτό. Τούτη τη φορά όμως, η εναέρια επίθεση είχε ως στόχο την εξουδετέρωση των γερμανικών Υπηρεσιών Στρατιωτικής Διοίκησης. Πραγματοποιήθηκε με ιδιαίτερη σφοδρότητα. Τα αρχηγεία του Kesselring και Richthofen καταστράφηκαν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους και οι επικοινωνίες διακόπηκαν. Στους δρόμους υπήρχαν αμέτρητοι κρατήρες από βόμβες, που παρακώλυαν για πολλές ώρες κάθε μετακίνηση οχημάτων. Οι απώλειες μεταξύ του άμαχου πληθυσμού ανέρχονταν σε περισσότερους από χίλιους άνδρες και γυναικόπαιδα. Η εναέρια αναγνώριση ανέφερε το απόγευμα, ότι μια μεγάλη αρμάδα εχθρικών πλοίων έκανε κύκλους νοτίως της Νάπολης. Μετέφερε τις

μονάδες για την επόμενη μεγάλης κλίμακας απόβαση. Υπήρχε, όπως πρότινος, ένα πυκνό πέπλο μυστικότητας σχετικά με τον χώρο πραγματοποίησης αυτής. Θεωρούσαμε τότε, ότι η συμμαχική στρατιωτική διοίκηση σκόπευε μια προέλαση δυνάμεων από τη Σικελία προς Βορρά και αναμέναμε έτσι μια απόβαση κοντά σε μας, πλησίον της Ρώμης. Η αγωνία και η ένταση κορυφώθηκε, φτάνοντας στο υψηλότερο της σημείο, όταν αυτή η νηοπομπή συνέχισε την πορεία της, με βόρεια κατεύθυνση. Ο επισημναγός Mors, ο επικεφαλής του Τάγματος Εκπαίδευσης Αλεξιπτωτιστών μου ανέφερε το χρονικό σημείο αυτό, ότι ο αμερικανικής πομπός στο Παλέρμο είχε μόλις ανακοινώσει τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας. Κατευθύνθηκα με τη δοσμένη, σε πολύ νωρίτερο χρονικό σημείο, τόσο σημαντική αναφορά στον στρατάρχη Kesselring, στο διπλανό δωμάτιο. Είχε ξανά παρουσιαστεί, με αυτή την ευκαιρία, πόσο πλεονεκτικό ήταν, που έμενα μαζί του σε αυτό το μικρό κτήριο, που είχε μείνει επίσης ανέπαφο από τους εναέριους βομβαρδισμούς. Ο στρατάρχης έχασε το χρώμα του. Πιστός στην πάγια θέση του περί εντιμότητας, είχε πιστέψει μέχρι τέλους στην τιμιότητα των Ιταλών, αλλά συνήλθε γρήγορα και έπραξε με σθένος και αποφασιστικότητα. Κατόπιν μιας τηλεφωνικής σύντομης ανταλλαγής απόψεων με τον Ειδικό Απεσταλμένο Rahn έδωσε στο σώμα των Αλεξιπτωτιστών την ελευθερία κινήσεων. Ο χρόνος πίεζε, επειδή σε λίγες ώρες θα βράδιαζε.

Η 2η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών ξέφυγε τη νύχτα από τη μέγγενη, που είχε περιέλθει και προχώρησε στον αφοπλισμό, τις περισσότερες φορές χωρίς να δώσει μάχη, των ιταλικών μονάδων, με δύναμη μιας μεραρχίας, στην περιοχή των ελών του Πόντινε. Το έχοντας στρατοπεδεύσει στη λίμνη Nemi Τάγμα Εκπαίδευσης κατόρθωσε να υπερισχύσει επίσης των κατά πολύ υπερέχουσων ιταλικών δυνάμεων, οστόσω μετά από τοπικού χαρακτήρα μάχες. Το επιτελείο της Μεραρχίας «Piacenza» αμύνονταν εκεί, σε ένα σύμπλεγμα κτηρίων, πολύ σθεναρά και κατόρθωσε να εξουδετερωθεί μόνο κατόπιν χρήσης βολών πυροβόλων όπλων, ενώ ο κύριος όγκος των στρατευμάτων της διοίκησης του κατάφερε να διαφύγει και γιόρτασε την αποστασία της Ιταλίας με πολύ αλκοόλ.

#### Επιπλέον μάχες και η συνθηκολόγηση των ιταλικών στρατευμάτων

Έπειτα, οι δύο μεραρχίες του σώματος των Αλεξιπτωτιστών προωθήθηκαν από νοτιοδυτικά, εναντίων της Ρώμης και συνάντησαν εκεί την αντίσταση των άλλων ιταλικών μεραρχιών, που βρίσκονταν οχυρωμένες γύρω από την πόλη. Η υπεράσπιση της Ρώμης βρίσκονταν υπό την ευθύνη του στρατηγού Carboni. Από τις πολλές διαθέσιμες μεραρχίες επέλεξε μια συγκεκριμένη, την πρώην φασιστική Μεραρχία Τεθωρακισμένων «Centauro». Ήταν το καμάρι του Μουσολίνι και είχε λάβει λίγους μήνες νωρίτερα, κατόπιν παράκλησης του προς τον Χίτλερ, σαράντα ολοκαίνουρια γερμανικά Τεθωρακισμένα Άρματα Μάχης IV, με αποτέλεσμα να αποτελεί μια αξιόλογη τώρα μονάδα. Τώρα, βρίσκονταν, υπό τις διαταγές του πρίγκηπα Calvi di Bergolo, του γαμπρού του βασιλιά Victor Emanuels, πλησίον του Τίβολι, στο άκρο της οροσειράς Sabiner και τούτο σήμαινε μια απειλή εδώ, για τη δική μας δεξιά πτέρυγα Επιτηρούταν εκ τούτου στενά από εμάς, αλλά δεν μετακινιόταν από τη θέση της. Αργά το απόγευμα της 9<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, όταν οι μάχες γύρω από τη Ρώμη βρίσκονταν στο αποκορύφωμά τους, εμφανίστηκε ξαφνικά σε μένα ο αξιωματικός του Γενικού

Επιτελείου της Μεραρχίας «Centauro», ένας υψηλόσωμος επιτελικός αξιωματικός και πρόσφερε σε μένα, τη διαμεσολάβηση της μεραρχίας για μια κατάπαυση του πυρός. Τον υποδέχθηκα εγκάρδια και μετά από μια πολύωρη συζήτηση μαζί του, τον παρέπεμψα στον στρατάρχη Kesselring και στον υπαρχηγό του. Επιτεύχθηκε εκεί έπειτα, κατόπιν μακρών και επιδέξιων διαπραγματεύσεων κατά τη διάρκεια της νύχτας και της επόμενης ημέρας, όχι μόνο μια κατάπαυση του πυρός, αλλά η γενικές γραμμές συνθηκολόγηση των Ιταλών πλησίον της Ρώμης. Το ιταλικό ζήτημα είχε ήδη εδώ χαθεί, αλλά αποφεύχθηκε μια περαιτέρω αιματοχυσία.

Η προτιθέμενη και αποτυχημένη συμμαχική αεραπόβαση πλησίον της Ρώμης

Οι συμμαχικές αποβάσεις από θάλασσα είχαν εντωμεταξύ πραγματοποιηθεί στον Κόλπο του Σαλέρνο. Ταυτόχρονα, μια αμερικανική αεραποβατική μεραρχία θα ρίχνονταν πλησίον της Ρώμης, η οποία βρίσκονταν ήδη στα αεροπλάνα στη Σικελία και σταμάτησε μόλις την τελευταία στιγμή. Τούτη η σημαντική και ενδιαφέρουσα εξέλιξη, που θα μπορούσε να είχε ανατρέψει όλα τα δεδομένα του αγώνα πλησίον της Ρώμης και μάλιστα, όλης της εκστρατείας στην Ιταλία, δεν έχει καθόλου γνωστοποιηθεί στους στρατιωτικούς κύκλους, τόσο στο εσωτερικό όσο και εξωτερικό.

Οι Ιταλοί, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για κατάπαυση του πυρός, επιθυμούσαν να σημειωθεί η αγγλοαμερικανική απόβαση όσο το δυνατό βορειότερα, τουλάχιστον στο ύψος της Ρώμης, έτσι ώστε να μπορέσει να προστατευθεί, από την αρχή, ένα μεγάλο τμήμα της χώρας τους και ασφαλώς η πρωτεύουσά τους. Η στρατιωτική διοίκηση των Συμμάχων γνώριζε ότι μια τέτοια απόβαση ήταν αδύνατη και θα επιλέγονταν μόνο μια νοτίως της Ρώμης. Δεν γνώριζαν όμως, μέχρι και την τελευταία στιγμή αναφορικά με τον χώρο και κυρίως, σχετικά με το ακριβές χρονικό σημείο. Θεωρούσαν ως πιθανή, την ημερομηνία της 11<sup>ης</sup> ή 12<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου και μέχρι και την τελευταία ώρα αναφορικά με μια απόβαση σε πολύ κοντινή απόσταση νοτίως της Ρώμης. Αυτό εξηγεί πολλά όσο αφορά στην αμφιταλαντευόμενη στάση των Ιταλών, κάτι το οποίο ήταν τότε για μας εντελώς ακατανόητο.

Μια Αμερικανική Αεραποβατική Μεραρχία θα δραστηριοποιούταν τώρα, πλησίον της Ρώμης, για την άμεση υποστήριξη των Ιταλών και θα μεταφέρονταν, δια θαλάσσης, Τεθωρακισμένα Άρματα Μάχης καθώς και ένας μεγάλος αριθμός Αντιαρματικών Πυροβόλων στην εκβολή του Τίβερη. Στις αρχές Σεπτεμβρίου υπήρχε στην ιταλική πλευρά, ωστόσο, η ακράδαντη πεποίθηση και η αισιοδοξία, ότι η Ρώμη θα κρατηθεί.

Από το βιβλίο του Αμερικανού πτέραρχου James Gavin «Airborn Warfare», μαθαίνουμε περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τούτη την προτιθέμενη επέμβαση της 82ης Αμερικανικής Αεραποβατικής Μεραρχίας. Ο Gavin αναφέρει έχοντας δίκιο: «Αυτή η αποστολή ήταν ένα από τα πιο ενδιαφέροντα σχέδια αεραπόβασης του πολέμου, ένα σχέδιο, του οποίου τα υπέρ και τα κατά θα συζητιούνται για πολλά χρόνια. Η αποστολή είχε ως στόχο την προστασία της Ρώμης, σε συνεργασία με τις εκεί ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις». Ο διοικητής της μεραρχίας, πτέραρχος Ridgway (τώρα Ανώτατος Διοικητής των στρατευμάτων του ΟΗΕ στη Μέση Ανατολή) ήθελε, για τον σκοπό αυτό, να

ριχθούν, τη νύχτα της 8<sup>ης</sup> προς 9<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου, στα αεροδρόμια της Ρώμης και να τα καταλάβουν με τη βοήθεια των Ιταλών.

Για τη διευθέτηση των λεπτομερειών σχετικά με τον χώρο στάλθηκε ο διοικητής Πυροβολικού της 82ης Μεραρχίας, στρατηγός Taylor, ο μετέπειτα Αμερικανός Διοικητής στο Βερολίνο, με έναν αξιωματικό-συνοδό στη Ρώμη. Μετακινήθηκαν στις 7 Σεπτεμβρίου, με περιπετειώδες τρόπο, πάνω σ' ένα βρετανικό ταχύπλοο προς το νησί Ustica (βόρεια της Σικελίας), έπειτα με μια ιταλική κορβέτα προς Gaeta και από εκεί, περνώντας τις γραμμές των γερμανικών μονάδων, με κλειστού τύπου ασθενοφόρα προς τη Ρώμη. Έφτασαν τη νύχτα εκεί και πραγματοποίησαν, λίγο πριν τα μεσάνυχτα, έναν αριθμό συσκέψεων με τον στρατηγό Carboni και τον στρατάρχη Badoglio. Αυτοί τους παρουσίασαν εκεί, ξαφνικά, μια εξαιρετικά δυσχερή εικόνα σχετικά με την κατάσταση των ιταλικών μονάδων και αρνήθηκαν κάθε εγγύηση, ότι τα προβλεπόμενα αεροδρόμια θα βρίσκονταν υπό την κατοχή των Ιταλών. Ο Badoglio εξέφρασε την άποψη, ότι όλο το σχέδιο τούτο είναι «ολέθριο». Υπό αυτές τις συνθήκες αποφάσισε ο στρατηγός Taylor, και δεν προκάλεσε καμία έκπληξη εξαιτίας τούτης της βαριάς ατμόσφαιρας από την πλευρά των Ιταλών τη νύχτα αυτή, να ματαιώσει, μέσω ενός τηλεγραφήματος, την επιχείρηση στη Σικελία.

Η επιχείρηση θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια πλήρη επιτυχία, στην κρίσιμη για εμάς νύχτα της 8<sup>ης</sup> προς 9<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου, ιδιαιτέρως εάν σημειώνονταν η ρίψη αλεξιπτωτιστών στα αεροδρόμια Littorio, Guidonia και Centocelle, πλησίον της Ρώμης, όπως είχε προβλεφθεί αρχικά. Τούτα τα κατελημμένα από μοίρες γερμανικών αεροσκαφών αεροδρόμια θα έπεφταν σαν ώριμα φρούτα στους Αμερικανούς Αλεξιπτωτιστές, επειδή προστατεύονταν μόνο από γερμανικά Αντιαεροπορικά Πυροβόλα. Δεν μπορούσα τότε, λόγω έλλειψης δυνάμεων, να λάβω υπόψιν μου την απαίτηση του Richthofen, να του στείλω έναν λόχο στο παρακείμενο αεροδρόμιο του Ciampino. Ειλικρινά, δεν υπολόγιζα, ότι οι Σύμμαχοι θα διεξήγαν τότε (1943), μια τέτοιου είδους επιχείρηση, που απαιτούσε πολύ τόλμη.

Η παρουσία της αμερικανικής μεραρχίας είχε τονώσει σε μεγάλο βαθμό τη δύναμη αντίστασης και το ηθικό της ιταλικής πλευράς και είχε επηρεάσει, αν όχι κρίνει, σε μεγάλη κλίμακα τις μάχες γύρω απ' αυτές τις θέσεις-κλειδιά στην Ιταλία. Αφότου είχα ο ίδιος προσωπικά γνωρίσει το αξιόμαχο της 82ης Μεραρχίας, ένα χρόνο αργότερα πλησίον του Nymwegen (Επιχείρηση Αεραπόβασης στο Arnheim), κατέστη σε μένα σαφές, ότι αυτή η μεραρχία θα ήταν τότε, τουλάχιστον στη Ρώμη, η μεγαλύτερη για μας δυσκολία.

Αυτό το παράδειγμα μας δείχνει τώρα, ότι μια και μοναδική Αεραποβατική Μεραρχία, έχοντας δραστηροποιηθεί με σωστή τακτική, θα μπορούσε να κρίνει, υπό όρους, μια ολόκληρη εκστρατεία.

### Ο δύσκολος εντοπισμός του Μουσολίνι

Αμέσως μετά την άφιξή μου στη Ρώμη, στα τέλη Ιουλίου 1943, είχα ξεκινήσει τον εντοπισμό του χώρου παραμονής του Μουσολίνι, που κρατούνταν από τους Ιταλούς εντελώς μυστικός. Η ανακάλυψη του θα κατά πολύ δυσκολότερη, από ό,τι η, σε μετέπειτα χρονικό σημείο, επιχείρηση απελευθέρωσης του. Ο βασιλιάς Victor Emanuel είχε γνωστοποιήσει κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών στον

στρατάρχη Kesselring, κατόπιν απαίτησης του, ότι ο Ντούτσε βρίσκονταν υπό τη δική του προστασία και ήταν καλά. Βγάλαμε εκ τούτου το συμπέρασμα, ότι ήταν στη βασιλική θερινή κατοικία στη Ρώμη, εκεί όπου διέμενε επίσης ο βασιλιάς και είχε εκεί φυλακιστεί, στις 25 Ιουλίου κατά την τελευταία του ομιλία. Ήταν το μόνο που μπορέσαμε να πληροφορηθούμε. Ο Μουσολίνι είχε χαθεί από προσώπου γης. Από τον Kesselring είχε σταλεί στις 29 Ιουλίου, την ημέρα των εξηκοστών γενεθλίων του Μουσολίνι, ένα επιπλέον ερευνητικό αερόστατο. Ο Χίτλερ είχε στείλει ως δώρο γενεθλίων ένα φτιαγμένο με καλλιτεχνικό τρόπο μπαούλο, με πολύτιμα κλασσικού τύπου φύλλα και ο Kesselring θα έπρεπε να το παραδώσει ο ίδιος προσωπικά. Ήταν μια ευγενική κίνηση, ωστόσο δεν έγινε δεκτό. Το δώρο παραλήφθηκε στην είσοδο από τον Badoglio με την ευγενική διαβεβαίωση, ότι θα προωθούνταν αμέσως στον Μουσολίνι.

### Στο «νησί φυλακή» Ponza

Μια σύμπτωση ήρθε σε μένα ξαφνικά ως βοήθεια, ένα συμπτωματικό γεγονός, που θα έπαιζε έναν αποφασιστικό ρόλο στον εντοπισμό του Μουσολίνι. Η προκαλώντας πάταγο καθαίρεση του Μουσολίνι ήταν ένα καθημερινό θέμα συζήτησης στην Ιταλία. Μια ημέρα μου διηγήθηκε ο επικεφαλής Πληροφοριών μου, που ήταν εντελώς αμέτοχος, συνταγματάρχης Ruebke, ότι ένας τοποθετημένος στα νησιά του Πόντινε υπαξιωματικός του Σώματος των Διαβιβαστών της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας είχε δει μάλλον τον Μουσολίνι. Έδωσε την παρακάτω περιγραφή: Είχε πάει στην Gaeta, όταν ξαφνικά σήμανε συναγερμός και όλοι εξαφανισθήκαν από τους δρόμους. Δεν πλησίαζαν όμως συμμαχικά αεροπλάνα, αλλά αντ' αυτών, κάμποσα οχήματα έφτασαν στο λιμάνι. Μεταξύ αυτών ήταν ένα ασθενοφόρο, από το οποίο αποβιβάστηκε ο Ντούτσε και κατευθύνθηκε με συνοδεία, μέσω της αποβάθρας, σ' ένα αγκυροβολημένο εκεί εύδρομο. Το πλοίο σήκωσε αμέσως την άγκυρα και ανέχωρησε. Όλο αυτό διήρκεσε μόνο λίγα λεπτά, αναγνώρισε όμως με ακρίβεια το γνωστό σ' όλους πρόσωπο του Ντούτσε.

Πρέπει να κάνω, σ' αυτό το σημείο, μια εμβόλιμη παρατήρηση: Οι Ιταλοί δεν εμφανίζονταν, το τελευταίο χρονικό διάστημα της ταραγμένης ιστορίας τους, πλέον ως ήρωες όπως οι Ρωμαίοι πρόγονοι τους στις περίφημες λεγεώνες του Ιουλίου Καίσαρα.

Όταν σήμαναν οι σειρήνες συναγερμού, καταλαμβάνονταν όλοι από πανικό και φόβο. Άνδρες, γυναίκες και στρατιώτες ορμούσαν εντελώς ασύνταχτα και έψαχναν καταφύγιο στο βρισκόμενο πολύ πίσω από εκεί καταφύγιο. Οι δρόμοι και οι πλατείες άδειαζαν πολύ γρήγορα. Ένας Γερμανός νεοσύλλεκτος στην Ιταλία μου είχε πει: "Επικρατεί εδώ μια αξιοθαύμαστη πειθαρχία προστασίας από εναέριο κίνδυνο!" Οι ιταλικές στρατιωτικές υπηρεσίες το εκμεταλλεύονταν αυτό και προχωρούσαν πάντα σε μια ψεύτικη σήμανση συναγερμού, όταν ο Μουσολίνι επιθυμούσε να αποτρέψει τα αδιάκριτα βλέμματα πάνω του. Για εμένα, προσωπικά, ήταν αυτό το συμβάν ένα αξιόλογο αποδεικτικό στοιχείο.

Ο υπαξιωματικός μου φαινόταν αξιόπιστος, το ίδιο και στον Χίτλερ, που τον κάλεσε αμέσως στο Rastenburg. Στο πλαίσιο των περαιτέρω ερευνών μου μπόρεσα να διαπιστώσω τώρα, ότι ο Μουσολίνι είχε μεταφερθεί σε ένα από τα

νησιά, πιθανότατα στο μεγαλύτερο νησί, το Ponze. Τα νησιά αυτά χρησίμευαν στον δικτάτορα για τον εγκλεισμό των πολιτικών του αιχμαλώτων. Τώρα βρίσκονταν ο ίδιος εκεί, ως αιχμάλωτος. Η αναφορά σχετικά με το Ponze επιβεβαιώθηκε από τον τότε αστυνομικό ακόλουθο στη γερμανική πρεσβεία στη Ρώμη, τον λοχαγό επικεφαλής των SS Kappler, και της Υπηρεσίας Πληροφοριών του, η οποία είχε προσφέρει τα μέγιστα για τούτη την «επιχείρηση εντοπισμού».

Μετακινήθηκα τώρα αεροπορικώς στον Χίτλερ και ζήτησα απ'αυτόν μια άμεση ελευθερία κινήσεων. Η απελευθέρωση του Μουσολίνι θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο μέσω βιοπραγίας και αυτό θα ήταν, σε κάθε περίπτωση, μια εχθρική πράξη εναντίων της Ιταλίας, με όλες τις εν συνεχεία συνέπειες της. Εξαιτίας επιπλέον εισερχόμενων, και σε πλήρη συμφωνία, αναφορών πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι ο Μουσολίνι βρίσκονταν πράγματι στο νησί Ponza, μια άποψη, που αποδείχθηκε αργότερα ως αληθής. Ο Μουσολίνι κρατούνταν αιχμάλωτος εκεί, σε μια σχολή Καραμπινιέρων. Ο Χίτλερ δεν το πίστευε όμως, αλλά θεωρούσε τους Ιταλούς για το χειρότερο. Υπέθετε ότι ο Ντούτσε είχε μεταφερθεί στο κοντά βρισκόμενο πολύ μικρό νησί Ventotene, το «νησί φυλακή» για τους βαρυποινίτες. Αυτό το νησί ήταν ένα μοναδικού χαρακτήρα μεγάλο, κυκλικό και συνεχές κάστρο, ένα εξαιρετικό οχυρό, τα τείχη του οποίου βρέχονταν, απ' όλες τις πλευρές, από τη θάλασσα.

Επειδή η επιχείρηση απαιτούσε τη συμμετοχή των πλοίων του Πολεμικού Ναυτικού, τέθηκαν στη διάθεση μου ταχύπλοα και ένα υποβρύχιο, υπό τη διοίκηση του πλοιάρχου von Kamptz, ο οποίος είχε κάνει όνομα στη Μεσόγειο ως ένας ιδιαίτερα θαρραλέος και τολμηρός άνδρας. Στο Έμπολι, πλησίον του Σαλέρνο, βρίσκονταν το 3ο Τάγμα του 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών έτοιμο να αναλάβει δράση. Ο Χίτλερ έδωσε τη συγκατάβαση του, για μια όσο το δυνατό αμεσότερη εκτέλεση της επιχείρησης, διάταξε όμως μια, σε ταυτόχρονο χρόνο, αντιμετώπιση των δύο αυτών ονομαζόμενων νησιών.

#### Spezia ή Maddalena;

Κατά τη διάρκεια των ακολουθούμενων, τώρα, συσκέψεων σχετικά με την επέμβαση, ο πλοίαρχος von Kamptz διέμενε σ'ένα ξενοδοχείο του Γερμανικού Στρατού στη Ρώμη. Εκεί, συνάντησε συμπτωματικά έναν παλιό σύντροφο του από το ίδιο πλήρωμα, ο οποίος ασκούσε διοικητικά καθήκοντα, ως Γερμανός αξιωματικός-σύνδεσμος, στο ιταλικό «θαλάσσιο φρούριο» Maddalena. Κατά τη διάρκεια της μεταξύ τους συζήτησης εξέφρασε αυτός ο αξιωματικός εντελώς ξαφνικά: "Πιστεύω, ότι βρίσκεται σε μας, αυτή τη στιγμή, ένας υψηλός προσκεκλημένος. Ψιθυρίζεται πολύ, ότι ο Μουσολίνι είναι από προχθές στη Maddalena." Ένα συμπτωματικό γεγονός ήρθε ξανά σε μας, αυτό το αποφασιστικό σημείο, προς βοήθεια. Αμέσως μετά, ο Χίτλερ με κάλεσε εκ νέου στο Rastenburg. Εκεί, συνάντησα τον Ρόμελ. Είχε μόλις φτάσει από την Ιταλία και μετέφερε, από μια σίγουρη δήθεν πηγή, την πληροφορία, ότι ο Μουσολίνι είχε μεταφερθεί, πάνω σε ένα πολεμικό πλοίο, στο στρατιωτικό λιμάνι της Spezia. Παρά τη δική μου, διαφορετική, αναφορά, ο Χίτλερ ενέμεινε εκ νέου στη δική του προσωπική άποψη. Θεωρούσε, ότι βρίσκονταν στη Spezia και όχι στη Maddalena, επιπλέον, επειδή τούτη η πληροφορία προέρχονταν από μια

στρατιωτική προσωπικότητα, όπως ο Ρόμελ και ακόμα κυρίως, επειδή ήταν τώρα απόλυτα βέβαιος, ότι η παραμονή του Ντούτσε σ' ένα πολεμικό πλοίο σήμαινε την πρώτη κίνηση της έκδοσης του στις Η.Π.Α. Έδωσε εκ τούτου τη συγκατάθεση του, για μια επιχείρηση ειδικών δυνάμεων στη Spezia.

Ένα ήταν σε κάθε περίπτωση σίγουρο: Ο Μουσολίνι δεν ήταν πλέον στη Ponza. Μήπως οι Ιταλοί όμως είχαν διαδώσει αυτές τις πληροφορίες μόνο για να παραπλανήσουν;

Η έρευνα για τον εντοπισμό του ξεκίνησε από την αρχή. Είχα όμως τώρα μια αφετηρία. Στη Spezia βρίσκονταν σε κάθε κάθε πολεμικό πλοίο ένας αξιωματικός Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας της Πολεμικής Αεροπορίας. Προχώρησα με προσεκτικό τρόπο στην εκεί διεξαγωγή ερευνών, δεν είχαν ωστόσο αποτέλεσμα. Ήταν προφανές, ότι ο Μουσολίνι δεν ήταν εκεί, επειδή η παρουσία του δεν θα μπορούσε να μείνει κρυφή από τα παρατηρητικά μάτια των νεαρών αξιωματικών μας Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας. Ταυτόχρονα έστρεψα την προσοχή μου στο νησί Maddalena. Όλες σχεδόν τις κινήσεις έπρεπε, έως τώρα, να τις κάνω ο ίδιος, λόγω της επιβαλλόμενης, από τον Χίτλερ, υποχρέωσης, ιδιαιτέρως προς το πρόσωπό μου, για μια απόλυτη τήρηση της μυστικότητας. Αυτό ξεπέρασε, σταδιακά, τα όρια των δυνάμεων μου, επειδή το κυρίως καθήκον μου ήταν η επέμβαση του σώματος μου πλησίον της Ρώμης, για την οποία ήμουν ο κύριος υπεύθυνος. Το Επιτελείο της Γενικής Διοίκησης και κυρίως, ο επικεφαλής μου, σμήναρχος Trettner, μου είχαν παρατήσει, στο σημείο αυτό, πολλές ασχολίες και την ευθύνη πολλών αποφάσεων ήσσοнос σημασίας και τώρα έπρεπε να φροντίσω, προσωπικά, για όλα αυτά τα ζητήματα, που χρόνος είχε πλέον ωριμάσει. Παρακάλεσα, εκ τούτου, τον Χίτλερ, κατά την τελευταία μου εισήγηση στο Rastenburg, να τοποθετήσει τον Skorzeny στην επιχείρηση για τον εντοπισμό και την απελευθέρωση του Ντούτσε και ο Χίτλερ έδωσε τη συγκατάθεση του. Ο Skorzeny επεξεργάζονταν τώρα τα δεδομένα αυτής της ειδικής αποστολής, φαινόταν σε μένα ο καταλληλότερος για αυτή από ό,τι οι στρατιωτικοί εισηγητές του επιτελείου μου.

Η με επιτυχία αναζήτηση του Μουσολίνι στη Maddalena ήταν η πρώτη από τις πρωτοβουλίες του, για την οποία έχω αναφέρει ήδη στην εισαγωγή. Καταπιάστηκε με απίστευτη ενεργητικότητα και απαράμιλλο ζήλο με τη νέα του αποστολή, να εντοπίσει ξανά τα ίχνη του Μουσολίνι και έπειτα να σταματήσει. Στην πραγματικότητα, ο Μουσολίνι είχε πετάξει από την Ponza, με ένα κατάλευκο νοσοκομειακό αεροπλάνο με πλωτήρες προς το «νησί φρούριο» Maddalena (βορείως της Σαρδηνίας) και βρίσκονταν, απομονωμένος και αυστηρά φρουρούμενος, σε μια θερινή κατοικία στο νότιο άκρο του «φρουρίου». Το λευκό αεροσκάφος με τους κόκκινους σταυρούς κουνιόταν λίγο πριν στο νερό, έτοιμο, ανά πάσα στιγμή, προς άμεση αναχώρηση. Ο Skorzeny ήταν ένας άνδρας με φαντασία και καλές ιδέες. Κατόρθωσε γρήγορα να μπάσει λαθραία στο θαλάσσιο φρούριο της Maddalena, έναν εκ των επικεφαλής των SS του, που μιλούσε άπταιστα Ιταλικά, μεταμφιεσμένο σε ναύτη και να παραμείνει ως μόνιμος φρουρός επιτήρησης πλησίον του οικήματος. Κράτησε επαφή μαζί του από τη βορειοδυτική γωνία της Σαρδηνίας. Ταυτόχρονα, διερεύνησε, σύμφωνα με την εντολή μου, τις εκεί συνθήκες επέμβασης.

Ο Χίτλερ με κάλεσε εκ νέου, ο οποίος ακόμα δεν πίστευε, ότι βρίσκονταν στη Maddalena, αλλά ακολουθούσε ένα νέο ίχνος πλησίον της Έλβας. Είχα πάρει μαζί μου τον Skorzeny, για να μπορέσει να ακούσει ο Χίτλερ από το ίδιο του το στόμα περί των εξελίξεων σχετικά με τις έρευνες στη Maddalena. Ο Χίτλερ είχε

επιτέλους τώρα πειστεί και μου έδωσε, εκ νέου, την απαραίτητη ελευθερία κινήσεων.

Για τη νέα επιχείρηση ζήτησα μεταξύ άλλων, ένα σμήνος υδροπλάνων. Τέθηκε αμέσως στη διάθεση μου και στάθμευσε στο ιταλικό λιμάνι υδροπλάνων στη λίμνη Bracciano (βορειοδυτικά της Ρώμης). Οι προετοιμασίες πλησίαζαν στο τέλος τους, όταν έφτασε ξαφνικά ο Skorzeny και μου ανέφερε, ότι ο Μουσολίνι είχε εξαφανισθεί κατά τη διάρκεια της νύχτας από τη Maddalena, χωρίς να αφήσει ίχνη. Η οικεία στην παραλία ήταν ξανά άδεια και εγκαταλελειμμένη και το άσπρου χρώματος αεροπλάνο είχε αναχωρήσει.

Το κλίμα στην Ιταλία ήταν γεμάτο ένταση. Τα γερμανικά στρατεύματα είχαν προχωρήσει στη εκκαθάριση της Σικελίας και είχαν υποχωρήσει μέσω της Καλαβρίας, δίδοντας μάχες. Αναμένονταν, κατά το άμεσο χρονικό διάστημα, μια νέα συμμαχική απόβαση στη Νότια ή Κεντρική Ιταλία. Οι εναέριοι συμμαχικοί βομβαρδισμοί εναντίων της Ρώμης και άλλων ιταλικών πόλεων είχαν πολλαπλασιαστεί, ένα γεγονός που αφήνει, εκ νέου, να διακριθεί η σε σύντομο διάστημα αποστασία της Ιταλίας. Τις πρώτες ημέρες του Σεπτεμβρίου ήρθε ο Ribbentrop στη γερμανική πρεσβεία της Ρώμης και έδωσε την εντολή να μου διαβιβάσουν επ' ευκαιρίας, ότι η επιχείρηση εντοπισμού και απελευθέρωσης του Μουσολίνι είναι επείγουσας μορφής. Εγώ ο ίδιος δεν τον είδα.

#### Στο ορεινό ξενοδοχείο Campo Imperatore

Από την Υπηρεσία Πληροφοριών, υπό τον Kappler, έφτασε ξαφνικά η αναφορά, ότι ο Μουσολίνι βρίσκονταν, κατά μεγάλη πιθανότητα, εδώ και μερικές ημέρες στο Gran Sasso. Μολονότι η συγκεκριμένη υπηρεσία διέθετε ιδιαιτέρως καλές διασυνδέσεις, δεν πίστεψα αρχικά την ορθότητα της πληροφορίας αυτής. Βρίσκονταν σε πλήρη αντίφαση με το δεδομένο, ότι ο Μουσολίνι μάλλον είχε παραδοθεί στους Αμερικάνους. Εξαιτίας αυτού, δεν πίστεψα περί της παραμονής του Μουσολίνι στην ενδοχώρα. Μήπως όμως αυτό ήταν, σε περίπτωση που ήταν η αναφορά αληθής, ένα πράγματι αποδεικτικό στοιχείο σχετικά με μια επικείμενη απόβαση των Συμμάχων πλησίον της Ρώμης?

Για τρίτη ακόμα φορά, η σύμπτωση κατέστη ένας σημαντικός άσπος στο μανίκι μας. Σύντομα μετά τη λήψη αυτής της αναφοράς, είχα επισκεφτεί το νέο σμήνος υδροπλάνων στη λίμνη Bracciano, που βρίσκονταν εκεί, έτοιμη να αναλάβει δράση για την επιχείρηση απελευθέρωσης του Μουσολίνι. Μετά από την επιθεώρηση, πήγα να φάω κάτι από την κουζίνα, όπως συνηθίζω να κάνω πάντα μετά από μια επίσκεψη στο στράτευμα. Στο σημείο αυτό μου διηγήθηκε ο επικεφαλής του σμήνους, που δεν γνώριζε, μέχρι τώρα, το παραμικρό αναφορικά με την επικείμενη αποστολή του, εντελώς συμπτωματικά, το παρακάτω συμβάν: «Πριν λίγες ημέρες, πάρα πολύ νωρίς το πρωί, σήμανε συναγερμός αεροπορικής επίθεσης-τέντωσα τώρα τα αφτιά μου-, αλλά δεν εμφανίστηκαν εχθρικά αεροσκάφη, μόνο ένα άσπρο νοσοκομειακό αεροπλάνο, το οποίο προσθαλασσώθηκε στη λίμνη. Έπειτα αναχώρησαν ένα κλειστού τύπου ασθενοφόρο και κάμποσα οχήματα, με μεγάλη ταχύτητα με κατεύθυνση τη Ρώμη. Στο αεροδρόμιο είχε εξαπλωθεί τώρα η φήμη, ότι μέσα στο ασθενοφόρο βρίσκονταν ο Ντούτσε».

Ήξερα πλέον αρκετά και επέστρεψα, όσο το δυνατό γρηγορότερα, στη Ρώμη. Στη διαδρομή αναλογιζόμουν αυτή τη σουρεαλιστική ιστορία: Για πολλές εβδομάδες έσπαγα το κεφάλι μου αναφορικά με την «επιχείρηση απελευθέρωσης» και δεν κατάφερνα τίποτα. Κάθε φορά, που έσφιγγε το δίχτυ, το πολύτιμο πουλί μεταφέρονταν από τους αντιπάλους παίκτες, την τελευταία στιγμή, μακριά και εξαφανίζονταν. Και τώρα, οι Ιταλοί τον μετέφεραν ακριβώς δίπλα στο σμήνος των υδροπλάνων, που θα έπρεπε να τον απελευθερώσει. Έπρεπε απλά μόνο να τον «αρπάξει». Το σμήνος δεν γνώριζε όμως, για λόγους μυστικότητας, τίποτα σχετικά με την αποστολή του και κατ' αυτό τον τρόπο πέρασε ανεκμετάλλευτη τούτη η μοναδική ευκαιρία για μας.

Αποφάσισα όμως να δράσω τώρα, χωρίς να πάρω τη συγκατάβαση του Χίτλερ ή να προσφύγω σ' αυτόν για μια εκ νέου καθοδήγηση, γιατί έτσι θα χάνονταν πολύτιμος χρόνος, όπως έχουν δείξει αμέτρητα παραδείγματα τις τελευταίες εβδομάδες.

Το Gran Sasso είναι ο υψηλότερος ορεινός όγκος στην Αβρουζία. Σε μια από τις νότιες κορφές του βρίσκονταν, σε ύψος των δύο χιλιάδων εκατό είκοσι μέτρων, το μικρό και ανακαινισμένο ξενοδοχείο αθλητικού τουρισμού, το Campo Imperatore. Ήταν ξύλινο και χτισμένο σε στυλ σαλέ. Ένα, κινούμενο με ηλεκτρικό, τελεφερίκ οδηγούσε από το χωριό Assergi προς πάνω εκεί. Το ξενοδοχείο βρίσκονταν απομονωμένο, ως μοναδικό κτήριο στην περιοχή αυτή, σε μια βραχώδη και άγριας ομορφιάς ορεινή περιοχή. Να μεταφέρουμε τον Ντούτσε προς τα κάτω, θα ήταν, λαμβανομένου υπόψη των μεγάλων δυσκολιών στη μορφολογία εδάφους και της- σίγουρα- ισχυρής φρουράς, ένα πολύ ριψοκίνδυνο εγχείρημα. Όπως αργότερα διαπιστώθηκε, βρίσκονταν στην κορυφή και στον σταθμό στην κοιλάδα εξακόσοι караμπινιέροι. Παράλληλα, το ξενοδοχείο βρίσκονταν σε ραδιοεπικοινωνία με τη Ρώμη και διέθετε μια τηλεφωνική γραμμή επικοινωνίας μέσω του Assergi.

Καθίστονταν αρχικά αναγκαίο, να βγάλουμε χρήσιμες αεροφωτογραφίες. Δεν ήταν εύκολο, επειδή έπρεπε αυτό να περάσει, φυσικά, εντελώς απαρατήρητο, ώστε ο αντίπαλος να μην καταλάβει κάτι πρόωρα. Ανέθεσα, εκ τούτου, την εν συνεχεία επεξεργασία του σχεδίου στον Τρίτο Επιτελικό μου, σμηναγό Langguth, που είχε προς τούτο το πλεονέκτημα, ότι ήταν ένας έμπειρος και επιδέξιος παρατηρητής αεροσκάφους. Κατά τη διάρκεια μιας πτήσης πάνω από το Gran Sasso κατόρθωσε να κάνει κάμποσες χρήσιμες λήψεις, από τις οποίες ήταν από πρώτης άποψης ξεκάθαρο, ότι η επιχείρηση, αν υποτεθεί, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο με τα μικρά μας Ανεμοπλάνα Εφόδου. Ο Skorzeny είχε συμματάσχει σε τούτη την «πτήση λήψης αεροφωτογραφιών», ως ένας ιδιαίτερος ενδιαφερόμενος συνεπιβάτης.

Ταυτόχρονα, έστειλα στο Gran Sasso έναν εκ των αξιωματικών-αγγελιοφόρων μου, που φορούσε τη «ράβδο του Ασκληπιού» αξιωματικού Υγειονομικού, για μια σε προσωπικό επίπεδο αναγνώριση. Εξαιτίας του σοβαρού τραύματος μου στο κεφάλι στο Ρότερνταμ και των ενοχλήσεων του έπρεπε να έχω πάντα δίπλα μου έναν ικανό γιατρό. Αυτός, ο επιτελικός ιατρός Krutoff, με φρόντιζε υποδειγματικά για αρκετά χρόνια. Ως ιατρός ήταν ο καταλληλότερος για τούτη την ευαίσθητη ειδική αποστολή, αφού μιλούσε μάλιστα καλά την Ιταλική Γλώσσα. Του ανέθεσα να κάνει επί τόπου μια αυτοψία, εάν το ξενοδοχείο αθλητικού τουρισμού Campo Imperatore ήταν κατάλληλο για κέντρο ανάπαυσης και ανάρρωσης των αλεξιπτωτιστών. Έφερε μαζί του τη σημαντικού χαρακτήρα πληροφορία, ότι το ξενοδοχείο ήταν εδώ και κάποιες ημέρες κλειστό

και το τελεφερίκ δεν λειτουργούσε για το κοινό. Εκτός τούτου, πληροφορήθηκε από την αρμόδια Υπηρεσία Υγειονομικού στη Ρώμη, ότι μέχρι τώρα, το ξενοδοχείο κρατούσε, διαρκώς, ορισμένα ελεύθερα δωμάτια για τους Γερμανούς στρατιώτες και ότι αυτή η διευκόλυνση είχε παύσει να υφίσταται από τις ιταλικές υπηρεσίες, λίγες ημέρες πριν. Δεν υπήρχε καμία αμφιβολία πλέον, ότι ο Μουσολίνι βρισκόνταν εκεί.

Ήταν 8 Σεπτεμβρίου, η ημέρα της αποστασίας της Ιταλίας, κατά την οποία κάναμε χρήση όλων των δυνάμεων μας και επιστήσαμε την πλήρη προσοχή μας. Στη σοβαρή τούτη κατάσταση, που είχαμε περιέλθει, έπρεπε να αναστείλω προσωρινά την επιχείρηση για την απελευθέρωση του Μουσολίνι.

Πράγματι, ο Μουσολίνι είχε μεταφερθεί, μια από τις τελευταίες ημέρες του Αυγούστου, από τη Maddalena, όπως έχει ήδη περιγραφεί, αρχικά μέσω του Bracciano προς τη Ρώμη, εκεί όπου υποβλήθηκε από έναν ειδικό ιατρό σε εξετάσεις, εξαιτίας της χολοκυστοπαθείας του. Την ίδια κιόλας ημέρα συνέχισε το ταξίδι του, με ένα κλειστό ασθενοφόρο, προς το Assergi, στον σταθμό αναχώρησης του τελεφερίκ στην κοιλάδα. Εκεί, έπρεπε να μείνει μέχρι τις 6 Σεπτεμβρίου, επειδή το ορεινό ξενοδοχείο δεν ήταν ακόμα έτοιμο να υποδεχθεί καλεσμένους. Την ημέρα αυτή μεταφέρθηκε έπειτα στο Gran Sasso.

#### Η «επιχείρηση απελευθέρωσης» στο Gran Sasso

Τη νύχτα της 10<sup>ης</sup> προς 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου, όταν είχαν πλέον κριθεί οι μάχες γύρω από τη Ρώμη, πήρα την απόφαση να ορίσω την «επιχείρηση απελευθέρωσης» για το πρωί της 12<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου. Παρά τις όλες ταλαιπωρίες των τελευταίων ημερών είχα μια ήρεμη νύχτα και πολλά περίεργα όνειρα: ξαφνικά εμφανίστηκε μπροστά μου ο Μουσολίνι, με το χλωμό του πρόσωπο και με τα χέρια σε στάση ικεσίας, σαν να ήθελε, για ακόμα μια φορά, να με παρακαλέσει για βοήθεια. Αυτό ήταν το τελευταίο σημάδι για μένα.

Ανέθεσα τη διεξαγωγή της επιχείρησης στο Τάγμα Εκπαίδευσης Αλεξιπτωτιστών, υπό τον επισημναγό Mors, με την ρητή διαταγή να δραστηριοποιήσει στο Gran Sasso μόνο έναν λόχο και ο ίδιος προσωπικά να καταλάβει με τον κύριο όγκο του τάγματος, ως υποστήριξη, τον σταθμό αναχώρησης του τελεφερίκ. Υπάρχουν στρατιωτικές αποστολές, που είναι πάρα πολύ σπουδαίες ή δύσκολες, και οι οποίες πρέπει να εξεταστούν μέχρι και της τελευταίας λεπτομέρειας από έναν υψηλόβαθμο αξιωματικό. Εδώ έχουμε μια τέτοια ειδική περίπτωση και εξαιτίας αυτού ανέλαβα, ο ίδιος, τον κατατοπισμό του λόχου των Αλεξιπτωτιστών και των πιλότων των ανεμοπλάνων προς μια αστραπιαία επίθεση στο Gran Sasso. Το αμέσως μετά σμήνος ανεμοπλάνων βρισκόνταν στο Grosseto, απέναντι από το, ακόμα καταλαμβανόμενο από τους Ιταλούς, νησί Έλβα. Έλαβε τη διαταγή, να προσγειωθεί το ξημέρωμα της 12<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου με κατεύθυνση το Pratica di Mare. Ο Skorzeny θα έπρεπε τελικά να πετάξει μαζί μας, ως υπεύθυνος της αστυνομίας, στο Gran Sasso και να μεταφέρει τον Ντούτσε, μετά την απελευθέρωση του, έπειτα στη Γερμανία. Τα μάτια ενός καλά εκπαιδευμένου επικεφαλής της αστυνομίας βλέπουν, σε τέτοιες περιπτώσεις, εντονότερα και βαθύτερα, από ό,τι ενός στρατιώτη.

Για κάθε γνώστη των στρατιωτικών ζητημάτων είναι όμως σαφές, ότι ένας απλά επικεφαλής των SS και όχι πιλότος, που φέρει απλά τον βαθμό λοχαγού των SS, δεν μπορεί ποτέ να καταστεί επικεφαλής μονάδων της Πολεμικής

Αεροπορίας. Εξάλλου, ο Skorzeny ήλθε, αυτές τις εβδομάδες, για πρώτη φορά στη ζωή σε επαφή με τον νέο αυτό τομέα της αεραπόβασης. Δεν θα μπορούσα ποτέ να εμπιστευτώ τους Αλεξιπτωτιστές και τους πιλότους μου σε έναν τόσο αρχάριο στο δύσκολο αυτό τομέα και ακόμα επιπλέον, για μια τόσο ριψοκίνδυνη επιχείρηση. Δεν ισχύει, ότι ο Skorzeny είχε βγάλει τις αεροφωτογραφίες του στόχου, ότι είχε εκπονήσει το σχέδιο επίθεσης και διανείμει τις εντολές προς τα ανεμοπλάνα και τις Ομάδες Μάχης. Δεν ήταν καθόλου σε θέση για τούτο, επειδή του έλειπαν εντελώς οι γνώσεις και η εμπειρία.

Ο Mors και ο Skorzeny ήρθαν, λίγο πριν τα μεσάνυχτα, ακόμα μια φορά σε μένα. Από τα με ακρίβεια στοιχεία του Mors προέκυψε εντωμεταξύ, ότι το τάγμα του δεν μπόρεσε, μετά βεβαιότητας, να φτάσει το καθορισμένο χρονικό σημείο, στο σταθμό αναχώρησης του τελεφερίκ στο Assergi. Η μετακίνηση των οχημάτων διεξήχθη μέσω κάμποσων ορεινών φραγμών και εκτενών περιοχών, οι οποίες ήταν ακόμα κατειλημμένες από τα ιταλικά στρατεύματα. Έπρεπε εκ τούτου, να αναβάλλω την επιχείρηση για μερικές ώρες ακόμα, και μάλιστα για τις 14:00, δηλαδή κατά τη, με θυελλώδεις ανέμους, μεσημεριανή ώρα. Το έπραξα με βαριά την καρδιά. Ως παλιός πιλότος ανεμοπλάνων γνώριζα, ότι αυτή η αναβολή θα δυσκόλευε σημαντικά όλη την επιχείρηση, λαμβανομένου υπόψη των ακαθόριστων και εντελώς απρόβλεπτων ρευμάτων των ανέμων και των συστημάτων του ατμοσφαιρικού αέρα στην υψηλή οροσειρά του Αμπρούζο. Σ' αυτή την περιοχή δεν είχε πετάξει ποτέ, μέχρι τώρα, ένα ανεμοπλάνο. Δεν τίθονταν καθόλου το ερώτημα για μια περαιτέρω χρονική αναβολή προς τις ευνοϊκότερες βραδινές ή πρωινές ώρες, επειδή ανέμενα, σε τούτη την ασαφή κατάσταση, μια ανά πάσα στιγμή της ώρας μεταφορά του Μουσολίνι από τους Ιταλούς, σε περίπτωση που βρίσκονταν ακόμα στο Gran Sasso. Τέσσερις μέρες πέρασαν εντωμεταξύ.

Στις 12 Σεπτεμβρίου, στις 9:00, έφτασα στο αεροδρόμιο Pratica, για να ανακοινώσω προσωπικά την εντολή για την αιφνιδιαστική επίθεση. Ο Skorzeny με περίμενε με την ολιγομελή του ομάδα των SS, στο άκρο του αεροδρομίου και μου ανέφερε, ότι όλοι οι άνδρες του ήταν οικειοθελώς έτοιμοι, " να ριχθούν με αλεξίπτωτα στο Gran Sasso". Του εξήγησε, ότι κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατό και ούτε επίσης αναγκαίο, έδωσα όμως έπειτα τη συγκατάθεση μου, να μπορούσαν να πετάξουν μαζί μας, μέχρι είκοσι άνδρες, οι οποίοι είχαν ιδιαιτέρως διακριθεί στην Ιταλία. Ένας στρατηγός των караμπινιέρων με συνοδεία έφτασε έπειτα στο αεροδρόμιο. Ήταν ιδέα του Skorzeny να συμμετάσχει στην επιχείρηση. Ήταν η δεύτερη και ίσως η πολυτιμότερη του προσωπική παρέμβαση. Είχε γίνει σε μας γνωστό, ότι ο Μουσολίνι θα θανατώνονταν σε περίπτωση μιας γερμανικής απόπειρας απαγωγής του. Θα μπορούσε αυτό να εμποδιστεί, εάν πετούσε μαζί ένας στρατηγός των караμπινιέρων, αποβιβαζόταν πρώτος στο ορεινό ξενοδοχείο και με αυτόν τον τρόπο θα αυξάνονταν το στοιχείο του αιφνιδιασμού και η σε γενικό πλαίσιο σύγχυση περαιτέρω. Είχα εκ τούτου εγκρίνει τη συγκεκριμένη πρόταση, που μου είχε κάνει ο Skorzeny την προηγούμενη ημέρα, και κάλεσα έτσι τον στρατηγό. Τον πήρα τώρα παράμερα, τον ενθάρρυνα αρκετά και χάρηκα ιδιαιτέρως, όταν συμφώνησε μετά από κάποια σκέψη. Σίγουρα, δεν θα ήταν εύκολο για αυτόν. Βρισκόμενος σε σύγκρουση με τα συναισθήματά του, κατέστη το επιχείρημα μου, αναμφίβολα, καθοριστικός παράγοντας, ότι δηλαδή, μέσω της συμμετοχής του θα μπορούσε να αποφευχθεί μια άσκοπη αιματοχυσία μεταξύ των караμπινιέρων του.

Μόλις μετά την επιχείρηση πληροφορηθήκαμε, ότι τούτος, αποκλειστικά, ο στρατηγός είχε επιφορτιστεί με τη σύλληψη του Μουσολίνι, στις 25 Ιουλίου και τώρα συμμετείχε ξανά, από σύμπτωση, στην απελευθέρωση του. Η ιστορία παίρνει κάποιες φορές παράξενους δρόμους.

Ο προβλεπόμενος για την αιφνιδιαστική επίθεση, λόχος Αλεξιπτωτιστών του υπολοχαγού Frhr von Berlepsch αναπαύονταν δίπλα στο αεροδρόμιο. Τώρα, έλειπε μόνο η μονάδα των ανεμοπλάνων, που θα απογειώνονταν από το Grosseto το ξημέρωμα. Θα έπρεπε να βρίσκονταν εδώ, ήδη εδώ και κάποιες ώρες, είχε όμως καθυστερήσει για λόγους που δεν γνωρίζουμε. Πέρασε ακόμα μια ώρα αγωνιώδους αναμονής. Επιτέλους, οι πρώτες μονάδες ρυμουλκών φάνηκαν από τα βορειοδυτικά στον καθαρό μπλε ουρανό. Είχε φτάσει πλέον η στιγμή.

Τώρα έπρεπε να ανακοινωθεί με τεράστια βιάση ο στόχος της αποστολής και να δοθούν οι εντολές. Η «επιχείρηση της απελευθέρωσης» είχε στηριχθεί στον απόλυτο αιφνιδιασμό και τα βασικά στοιχεία αυτού ήταν: η νοοτροπία των Ιταλών-η μεσημεριανή ώρα- τα ανεμοπλάννα-ο στρατηγός των караμπινιέρων. Υπήρχε ένας πολύ καλά εκπαιδευμένος λόχος, ο «Λόχος Berlepsch», αλλά στην περίπτωση αυτή, η επιτυχία της επιχείρησης εξαρτιούνταν κυρίως από τους πιλότους των ανεμοπλάνων, από την ικανότητα πλοήγησης τους και τη σιδηρά ψυχραιμία τους. Το σμήνος των ρυμουλκών, υπό τον υποσημηναγό Heydenreich και η ομάδα των δέκα επικεφαλής ανεμοπλάνων, υπό τον ανθυποσημηναγό Elimar Meyer-Wehner, δεν ήταν σε μένα γνωστοί. Είχαν επιλεγεί τυχαία από τον μεγάλο σε μέγεθος τομέα των ανεμοπλάνων, αλλά γνώριζα, ότι θα μπορούσα να στηριχτώ στους πιλότους των ανεμοπλάνων μου. Είχαν επιδείξει, κατά την πορεία των ετών, ένα υψηλό βαθμό ικανότητας.

Έδωσα τώρα την παρακάτω γενική οδηγία: “Κατά τη διάρκεια της κατάβασης και της αποβίβασης στην ορεινή κορφή δεν θα πρέπει να πέσει καμία σφαίρα από την πλευρά του εχθρού. Για το λόγο αυτό καμία ρίψη αλεξιπτωτών με σύστημα φρένων και πτήσεις καθέτου εφόρμησης, αλλά μια κυκλικής κίνησης, αλάνθαστη προσγείωση με διολίσθηση και με ακλόνητη ψυχραιμία“. Τα πέδιλα προσγείωσης των ανεμοπλάνων είχαν τυλιχτεί με αγκαθωτό σύρμα, για να μειωθεί έτσι, κατά την προσγείωση, η απόσταση ολίσθησης. Άφησα έπειτα μόνη τη μονάδα, ώστε να μπορέσουν να διανεμηθούν οι κάθε εντολές ξεχωριστά και να πραγματοποιηθεί η ταξινόμηση των ανδρών, και επέστρεψα στο Φρασκάτι, εκεί όπου με περίμεναν άλλα σημαντικά καθήκοντα.

Καθώς είχε παραταχθεί το σμήνος των ανεμοπλάνων προς απογείωση και είχαν επιβιβαστεί οι αλεξιπτωτιστές και οι άνδρες των SS, πλησίασε μια βρετανική μονάδα βομβαρδιστικών από νότια κατεύθυνση. Όλοι αποβιβάστηκαν ξανά και προχώρησαν σε κάλυψη, επειδή φαινόταν ότι το αεροδρόμιο θα βομβαρδίζονταν. Τα βρετανικά βομβαρδιστικά, βαλλόμενα με ισχυρά πυρά των Αντιαεροπορικών Πυροβόλων μας, πέρασαν σχεδόν πάνω από το σμήνος, αλλά ευτυχώς είχαν άλλον στόχο.

Κατόπιν σημειώθηκε ένα ακόμα άλλο επεισόδιο. Πιθανότατα, στον στρατηγό των караμπινιέρων είχαν εμφανιστεί ξανά ενδοιασμοί κατά τη διάρκεια της τρίωρης αναμονής, την οποία είχε περάσει σ’ ένα θάλαμο Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας, συζητώντας σε χαλαρό τόνο με έναν Γερμανό αξιωματικό. Όταν έπρεπε να αναχωρήσει και βρίσκονταν μπροστά από το ανεμοπλάνο του, παραμέρισε ξαφνικά και τράβηξε το πιστόλι του για να το στρέψει εναντίων του. Καταφέραμε όμως να το αφαιρέσουμε απ’ αυτόν και οδηγήθηκε έπειτα

ήρεμα στο αεροσκάφος. Αντίθετα από τον αρχικό σχεδιασμό μου, δεν τοποθετήθηκε πλέον στην κεφαλή των αεροσκαφών, εκεί όπου προβλέπονταν, στο πλαίσιο του στοιχείου του αιφνιδιασμού, αλλά στο τέταρτο ανεμοπλάνο, για να ελαχιστοποιήσουμε τον βαθμό ριψοκινδυνότητας εκ μέρους του. Αυτό το αεροσκάφος καθοδηγούταν από τον ανθυποσμηναγό Meyer και μέσα εκεί κάθονταν επίσης ο Skorzeny. Το λάθος αυτής της εσφαλμένης κατανομής διορθώθηκε έπειτα από την αργότερη εξέλιξη της επιχείρησης.

Η προσγείωση πραγματοποιήθηκε ακριβώς στις 13:00. Οι ομάδες των ρυμουλκών υψώθηκαν από το έδαφος, στην αφόρητη μεσημεριανή ζέστη, δυσκίνητες, η μία μετά την άλλη, τα ανεμοπλάνα κατέβασαν το σύστημα προσγείωσης στην άκρη του αεροδρομίου και παίρνοντας φόρα, εκτελώντας ένα μεγάλο κύκλο προς ανατολάς, κέρδισε η μονάδα αργά ύψος. Στο πρώτο αεροσκάφος κάθονταν ο Τρίτος Επιτελικός, σμηναγός Langguth, που γνώριζε από τις αεροφωτογραφίες του τη διαδρομή της πτήσης και οδηγούσε τώρα την ομάδα προς το Gran Sasso. Το επικεφαλής αεροσκάφος έστριψε ξαφνικά, στο τελευταίο βουνό της οροσειράς στο Αμπρούτζο. Όπως αργότερα διαπιστώθηκε, ήθελε, με αυτό, να κερδίσει περαιτέρω ύψος. Ακολούθησε η δεύτερη και η τρίτη σειρά ρυμουλκών. Στο τέταρτο ρυμουλκό αεροσκάφος βρίσκονταν ο επικεφαλής του σμήνους, υποσμηναγός Heydenreich, που έπρεπε να παραχωρήσει στον σμηναγό Langguth, τη θέση του στο επικεφαλής αεροσκάφος. Κοίταξε το ρολόι του, ο χρόνος πίεζε, και με ένα βλέμμα κατανόησης προς το βρισκόμενο πίσω απ' αυτόν ανεμοπλάνο με τον ανθυποσμηναγό Meyer, έδωσε τη διαταγή να συνεχίσουν την πτήση ευθεία. Αυτή η απόφαση διόρθωσε το λάθος στη κατανομή των ανδρών. Το ανεμοπλάνο με τον στρατηγό των караμπινιέρων και τον Skorzeny βρέθηκε έτσι στην κορυφή, όπως το είχα σχεδιάσει.

Η κύρια «επιχείρηση απελευθέρωσης» κύλησε, σε γενικές γραμμές, βάσει σχεδίου. Το «Τάγμα Mors» κατέλαβε τον σταθμό αφετηρίας του τελεφερίκ εγκαίρως και χωρίς αντίσταση. Από τα δέκα δραστηριοποιούμενα ανεμοπλάνα προσγειώθηκαν στα εννέα στη μικρή κορυφή και μόνο ένα βγήκε εκτός στόχου. Αλλά και τούτο στάθηκε τυχερό. Ο πιλότος κατόρθωσε να το προσεδαφίσει σε μια παρακείμενη πλαγιά. Στο σημείο αυτό προκλήθηκε ρήγμα κατά την προσγείωση και υπήρξαν τραυματίες, αλλά μόνο ένας βαριά τραυματίας, ο οποίος διέφυγε ευτυχώς τον κίνδυνο. Ο αντίπαλος αιφνιδιάστηκε πλήρως, τόσο στην κοιλάδα όσο και στη βουνοκορφή. Όπως είχα διατάξει, δεν έπεσε ούτε μια σφαίρα.

Καθώς τα πρώτα ανεμοπλάνα προσέγγισαν σε χαμηλό ύψος το ορεινό ξενοδοχείο, οι πολυάριθμοι караμπινιέροι τους είδαν να εξέρχονται σαν τα μυρμήγκια από τα ανεμοπλάνα. Παρατηρούσαν έκπληκτοι τα προσεδαφιζόμενα αεροσκάφη ως όντα από έναν άλλον πλανήτη. Κάποιοι απ' αυτούς είχαν κρεμάσει πάνω τους τα τυφέκια και τα υποπολυβόλα τους. Πρώτοι αποβιβάστηκαν ο ανθυποσμηναγός Meyer μαζί με τον στρατηγό των караμπινιέρων και τον επικεφαλής των SS Skorzeny. Καθώς διαπραγματεύονταν ο στρατηγός με τους караμπινιέρους, ο Skorzeny εφόρμησε, ως πρώτος, μέσα στο ξενοδοχείο και κατέστρεψε τον σημαντικό ασύρματο, μπροστά από τον οποίο κάθονταν ένας Ιταλός διαβιβαστής με το αυτόματό του. Ήταν η τρίτη σημαντικότερη συνεισφορά του. Εντωμεταξύ, τα σκυλιά-φύλακες αλυχτούσαν με μανία, στο βρισκόμενο δίπλα από το ξενοδοχείο χώρο παραμονής τους. Ξαφνικά, ένα παράθυρο άνοιξε στον πρώτο όροφο και

ένας άνδρας φώναξε σ' έναν καραμπινιέρο, που σκόπευε, τη στιγμή αυτή ακριβώς, να χτυπήσει με το τυφέκιο του έναν πλησιάζοντας αλεξιπτωτιστή. Ήταν ο Μουσολίνι. Κανείς Ιταλός δεν σκέφτονταν πλέον, να προβάλλει αντίσταση. Ορισμένοι εξ αυτών είχαν μάλιστα γνέψει προς τα αεροσκάφη. Η διαδικασία αφοπλισμού τους κύλησε γρήγορα και χωρίς παρατράγουδα.

Οι πιλότοι των ανεμοπλάνων σημείωσαν μια εξαιρετική επίδοση. Τα ανεμοπλάνα ρυμουλκήθηκαν σε τρεις χιλιάδες μέτρα ύψος προς τον στόχο και έπειτα αποδεσμεύτηκαν. Κάτω τους βρίσκονταν στρώματα από σωρείτες, που κάλυπταν ένα μέρος του ξενοδοχείου. Όταν βρέθηκαν πολύ κοντά στον στόχο, διέκριναν ξαφνικά, ότι ο ένας εκ των δύο χώρων προσγείωσης, που είχαν εντοπιστεί και καθοριστεί από τις αεροφωτογραφίες, ήταν μια απότομη πλαγιά. Οι προτιθέμενοι επικεφαλής των ανεμοπλάνων να προσγειώσουν εδώ πάνω τα αεροσκάφη τους, εκτέλεσαν μια κυκλική πτήση και προσγειώθηκαν έπειτα σε μια παρακείμενη μικρού εμβადού έκταση.

Ακόμα μεγαλύτερη ήταν η επίδοση του σμηναγού Gerlach. Ήταν για κάμποσα χρόνια ο προσωπικός μου επικεφαλής αεροσκάφους, ένας προικισμένος πιλότος με υψηλό το αίσθημα ευθύνης και είχα αναθέσει στο πρόσωπο του, να μεταφέρει τον Ντούτσε, όσο το δυνατό γρηγορότερα, από το Gran Sasso στο αεροδρόμιο Pratica. Από εκεί σκόπευα να μεταφερθεί αεροπορικώς ο Μουσολίνι, την ίδια κιόλας ημέρα και μάλιστα με το φως της ημέρας, στη Γερμανία, επειδή το να παραμείνει στη «βράζοντας» Ιταλία φαινόταν για εμένα πολύ μεγάλη ευθύνη. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, είχα ορίσει ως συνοδό τον Skorzeny, που έφερε την πλήρη ευθύνη, να φτάσει ο Μουσολίνι μετά την απελευθέρωση του, ασφαλής στο κεντρικό αρχηγείο του Φύρερ. Ήταν μια αποστολή καθαρά αστυνομικής φύσης, για την οποία ο Skorzeny ήταν ο πλέον καταλληλότερος. Ήταν η τέταρτη και πλήρη ευθυνών ανάμειξη του, στο γενικό πλαίσιο όλης συνολικά της «επιχείρησης απελευθέρωσης».

Ο Gerlach πετούσε ένα Fieseler «Storch». Ένα δεύτερο «Storch», με έναν καλό επικεφαλής αεροσκάφους είχε διατεθεί στον Skorzeny. Είχα αναθέσει στον Gerlach να αποφασίσει, εάν θα προσγειώνονταν στην κοιλάδα πλησίον του Assergi ή θα τολμούσε μια προσγείωση στο Gran Sasso. Οι πιλότοι των ανεμοπλάνων είχαν εντοπίσει μια σχετικά κατάλληλη λωρίδα εδάφους στη βουνοκορφή και είχαν τοποθετήσει ως σημάδια στο έδαφος τραπεζομάντηλα από το ξενοδοχείο. Ήταν ένα μικρός χώρος με κλίση προς τα πάνω. Η προσγείωση του Gerlach σημειώθηκε, παρά το ανηφορικό του σημείου και τον αντίθετο άνεμο, σύμφωνα με το σχέδιο. Το δεύτερο «Storch» δεν εμφανίστηκε.

Η απογείωση έπρεπε να πραγματοποιηθεί τώρα κατηφορικά, με ευνοϊκό άνεμο και έχασκε μπροστά ένας γκρεμός. Ο μεγάλος και βαρύς Skorzeny στριμώχθηκε, παρά ταύτα, ως τρίτος στο αεροσκάφος και επέμενε να πετάξει μαζί, επικαλούμενος τη ρητή μου προς αυτόν διαταγή, να συνοδεύσει τον Μουσολίνι. Το υπερφορτωμένο αεροσκάφος ταλαντεύονταν, σε δύο χιλιάδες εκατό μέτρα ύψος, με κατεύθυνση προς τα κάτω από την απότομη πλαγιά και πήρε την τελευταία στιγμή ανοδική πορεία. Μετά την επιτυχή απελευθέρωση του Μουσολίνι, ο Skorzeny θα θεωρούνταν υπεύθυνος για την παραλίγο πτώση του αεροσκάφους και οφείλεται αποκλειστικά στην απaráμιλλη ικανότητα χειρισμού του αεροσκάφους από τον σμηναγό Gerlach, ότι ο Μουσολίνι έφτασε ζωντανός στο αεροδρόμιο Pratica. Ο Skorzeny δεν ήταν σε καμία περίπτωση υπεύθυνος για την κατάσταση αυτή, η οποία δεν θα του έδινε κατόπιν τη δυνατότητα να συνοδεύσει τον Μουσολίνι στο κεντρικό αρχηγείο του Φύρερ.

## Μετά την απελευθέρωση

Στο αεροδρόμιο Pratica βρίσκονταν δύο μεταγωγικά He 111 με επιλεγμένο πλήρωμα, έτοιμα προς αναχώρηση. Από εκεί θα αναχωρούσε μαζί, ένας σμηναγός της Πολεμικής Αεροπορίας, ως αξιωματικός-συνοδός του Ντούτσε, όπως συνηθίζονταν στον στρατό. Αυτός θα μπορούσε δίχως άλλο να αντικαταστήσει, σε περίπτωση που χρειαζόταν, τον Skorzeny. Ως χώρο προσγείωσης είχα επιλέξει, για λόγους ασφαλείας, το μεγάλο σε μέγεθος αεροδρόμιο του Aspern, πλησίον της Βιέννης και από εκεί, ο Skorzeny θα αναλάμβανε την επαφή με το κεντρικό αρχηγείο του Φύρερ. Η ώρα ήταν ήδη περασμένη, όταν τα δύο αεροσκάφη έφτασαν στον προορισμό τους.

Το απόγευμα, ο σμηναγός Mors μου είχε στείλει από το Gran Sasso, το έχοντας προηγουμένως συμφωνηθεί ραδιογράφημα: « Αποστολή εξετελέσθη». Αυτό σήμαινε, ότι ο Μουσολίνι κρατούνταν, πράγματι, αιχμάλωτος στο Gran Sasso και η επιχείρηση απελευθέρωσης του είχε αίσιο τέλος. Δεν μπορούσα εκείνο το απόγευμα, ούτε και επιθυμούσα βέβαια, να ταξιδέψω στο αεροδρόμιο Pratica, που βρίσκονταν μια ώρα περίπου απόσταση από το διοικητήριο μου, για να τον καλωσορίσω προσωπικά. Δεν είδα, εκ τούτου, καθόλου τον Μουσολίνι, μετά την απελευθέρωση του και ούτε με κάλεσαν αργότερα να τον επισκεφτώ, αν και βρισκόμουν για μερικούς ακόμα μήνες στην Ιταλία και ο Μουσολίνι δεχόταν, εκείνο το διάστημα, συχνές επισκέψεις. Ωστόσο, ανέμενα τουλάχιστον μια σύντομη έκφραση ευχαριστίας, γραπτή ή προφορική, προς το σώμα των Αλεξιπτωτιστών. Δεν πραγματοποιήθηκε όμως από την πλευρά του.

Μετά τις 12 Σεπτεμβρίου διαπίστωσα προς έκπληξή μου, ότι ο Skorzeny είχε τιμηθεί με τον Σταυρό των Ιπποτών και ότι διαδίδονταν ολόένα και περισσότερες λάθος πληροφορίες αναφορικά με την απελευθέρωση του Ντούτσε, όπως: τα SS υπό τον Skorzeny είχαν φέρει εις πέρας τούτη την εντυπωσιακή επιχείρηση, οι αλεξιπτωτιστές είχαν ριχθεί στο βουνό και υπήρχαν πάρα πολλοί νεκροί και τραυματίες στο σημείο αυτό. Κατόπιν αυτού ζήτησα μια ακρόαση από τον Goering και του έδωσα μια λεπτομερή αναφορά όσο αφορά στην πραγματική εξέλιξη των γεγονότων. Ο στρατάρχης έγνεψε με κατανόηση, όπως έκανε κάποιες φορές, σαν να ήθελε να πει: κάτι τέτοιο σκεφτόμουν μόλις τώρα» και ανάφερε έπειτα, ότι «ο Χίμλερ θα εκμεταλλεύονταν αμέσως την επιχείρηση αυτή, ο ίδιος ο Χίτλερ δεν υπολόγιζε πλέον σε μια επιχείρηση απελευθέρωσης του Μουσολίνι και όταν ο Χίμλερ του μετέφερε αυτή την είδηση, ξαφνιάστηκε εντελώς, ένοιωσε πανευτυχής και εξαιτίας του αρχικού του συναισθήματος ευτυχίας, απένειμε αμέσως στον Skorzeny τον Σταυρό των Ιπποτών και δεν μπορεί πλέον αυτό να ανακληθεί». Ο Goering σημείωσε ακόμα με έμφαση ότι «Ο Φύρερ δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να αμφισβητηθεί στην κοινή γνώμη». Μου έδωσε έπειτα το ελεύθερο σχετικά με την απονομή των τιμητικών διακρίσεων προς τους άνδρες μου. Ο σμηναγός Gerlach και ο ανθυποσμηναγός Meyer έλαβαν καθ' υπόδειξη μου τον Σταυρό των Ιπποτών. Η απονομή των μεταλλίων έλαβε, σε πανηγυρικό τόνο, χώρα στη λίμνη Nemi και ανακοινώθηκε στις εφημερίδες. Τα λανθασμένα και υπερβολικά σχόλια στον τύπο σίγησαν. Έφτασαν τώρα κάποιες δωρεές επίσης. Η πιο περίεργη ήταν μάλλον αυτή, που έκανε ο ιδιοκτήτης ενός κουρείου στη Γερμανία. Προσκάλεσε όλους τους αλεξιπτωτιστές, που είχαν απελευθερώσει τον Μουσολίνι, για ένα

πρωινό ποτό, χωρίς την πίεση του χρόνου. Αυτή η πρόσκληση θα ικανοποιούσε σίγουρα τώρα κάθε στρατιώτη, αλλά έπρεπε όμως να την απορρίψω, επειδή στο Προγεφύρωμα του Σαλέρνο κυμαίνονταν οι σφοδρότερες μάχες.

Ένα ακόμα άλλο επεισόδιο αυτών των ημερών έχει μείνει στη μνήμη μου. Μετακινούμουν με τη συνοδεία των μοτοσικλετιστών μου διαμέσου της Ρώμης. Μπροστά από το φημισμένο, του 15<sup>ου</sup> αιώνα, Palazzo Venezia, που ο Μουσολίνι το χρησιμοποιούσε για χρόνια ως χώρο εργασίας και από το μπαλκόνι του έβγαζε συχνά λόγους, πέσαμε πάνω σε ένα συλλαλητήριο των Φασιστών. Οι Μελανοχίτωνες γιόρταζαν με ένα πραγματικό νότιο ταπεραμέντο την απελευθέρωση του Ντούτσε τους, με δυνατές κραυγές και πολλούς πυροβολισμούς στον αέρα. Το Μερσεντές όχημα μου ακινητοποιήθηκε μέσα σ' αυτό το πλήθος. Ένας εκ των αλεξιπτωτιστών της συνοδείας μου ανέφερε το όνομα μου και τότε, ένας ηλικιωμένος γενειοφόρος ανέβηκε στο σκαλί του οχήματος μου, έβγαλε ένα σύντομο λόγο, με αγκάλιασε έπειτα και με φίλησε εγκάρδια στο μάγουλο, ενώ οι παρευρισκόμενοι φώναζαν «Εβίβα». Ο δρόμος απελευθερώθηκε κατόπιν και συνεχίσαμε το ταξίδι μας.

Η απελευθέρωση του Μουσολίνι ήταν μια τυπική αιφνιδιαστικού χαρακτήρα επίθεση του σώματος των Αλεξιπτωτιστών, που απαίτησε απ' όλους τους συμμετέχοντες πολύ θάρρος, αλλά σε καμία περίπτωση κατά πολύ μεγαλύτερο, από ό,τι είχαν επιδείξει σε πολλές άλλες επιχειρήσεις τους. Εάν διηύθυνα προσωπικά ο ίδιος τούτη την επιχείρηση στο Gran Sasso, δεν θα υπήρχε σήμερα κανένας «Θρύλος Skorzeny». Θα οδηγούταν όμως σε μια αποτυχία και θα συνδέονταν, επιπλέον, με μεγαλύτερες απώλειες, με αποτέλεσμα να κρινόμουν ως κύριος υπεύθυνος και απολύτως κανένας δεν θα θεωρούταν συνυπεύθυνος, ούτε φυσικά ο επικεφαλής των SS Skorzeny. Λίγες ώρες πριν την απογείωση με επισκέφτηκε ένας αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου του Σώματος Αλεξιπτωτιστών, ένας παλιός και έμπειρος αλεξιπτωτιστής και με απέτρεψε επειγόντως.. (Στμ ακολουθεί δυσανάγνωστη χειρόγραφη πρόταση).

Εγώ, ο ίδιος προσωπικά, είχα τη μεγαλύτερη συμμετοχή και έφερα το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης στην απελευθέρωση του Μουσολίνι.